

ZPOVĚDNICE.

Na základě osvědčených pomůcek

sepsal

Dr. Gabriel Pecháček, O. Cr.,

k. a. č. konsistorní rada, přisedící a rada k. a. duchov. soudu,
c. k. v. ř. profesor fakulty bohoslovecké při české universitě
Karlo-Ferdinandově v Praze.

Druhé, opravené a doplněné vydání.

Cena 6 K.

V PRAZE.

Nákladem Dědictví sv. Prokopa.

1911.

Výtah ze stanov

Dědictví sv. Prokopa v Praze.

Dědictví sv. Prokopa v Praze je spolek, jehož účelem jest vydávati vědecké bohoslovné knihy v jazyku českém sepsané. Spolek vznikl ze skutečné potřeby, neboť vyžaduje toho čest vzdělaného národa, aby měl vlastní literaturu bohosloveckou. Stanovy došly schválení církevního 1. května r. 1861 a světského 22. června 1861. Pro informaci uvádíme z nich následující odstavce § 7. Řádným členem stane se, kdokoli složí 80 K buď najednou nebo ve čtyřech po sobě jdoucích letech (po 20 K), nebo i (za mimořádných okolností) v menších částkách a v době delší. Za to podělován bude až do svého úmrtí vždy jedním výtiskem knih každého roku nákladem Dědictví vydaných.“ — §§ 9.—16. „Kdožkoli první část vkladu odevzdá, nabude již práva k účastenství a k vybírání knih vydávaných; kdo by však po dvě léta upsaného základu zapravovati zanedbal, pozbývá práva k odebírání; nabude ho však, jakmile náležitě doplatí.“ „Vklady složené jsou jménem Dědictví sv. Prokopa a nevracejí se ani pro nedoplatek, ani v případě úmrtí.“ Každý kněz, jsa údem Dědictví, zavazuje se každého roku sloužiti jednu tichou mši sv. za živé i zemřelé spoluúdy a dobrodince téhož Dědictví, pokud možná v oktávě sv. Prokopa. Jiní údové závazku tomu dosti učiní zbožnou přítomností při mši sv. na týž úmysl v dotčené oktávě.“ „Nesmrtelné ústavy, na př. bibliotéky, mohou býti údy, složí-li 200 K najednou nebo v pěti letech po 40 K.“ „Správu Dědictví vede výbor sestavený z 20 kněží, kteří buď v Praze aneb na blízku Prahy přebývají. Předlohy k poradám výboru upravují se ve dvou odborech, ve vědeckém a hospodářském. Výbor se doplňuje volbou a sice naprostou většinou hlasů. Volba tato platí na 4 léta. Z prostředku svého volí výbor: starostu, jeho náměstka, pokladníka, jednatele a zapisovatele. Právo potvrditi zvolený výbor i řečené představenstvo přísluší kn. arcib. Ordinariátu pražskému.“ „Starosta řídí všeliké věci spolkové, přijímá příslušné přípisy, rozděluje práce, svolává výbor k poradám.“ (Starostou Dědictví jest vysocedůst. pan praelát *Dr. Josef Tumpach*, kanovník vždy věrné metropol. kapitoly u sv. Víta, Praha-Hradčany.) „Pokladník přijímá vklady, přihlášky za člena, příspěvky a peníze stržené za knihy, na schůzích podává zprávu o jmění spolkovém.“ „Každý úd Dědictví sv. Prokopa může písemně podati návrhy k prospěchu úkolů spolkových starostovi, jemuž náleží sděliti je příslušným odborům a celému výboru k uvážení.“ „O jakékoli změně stanov ustanovuje výbor.“ „Kdyby se spolek pro neodvratnou příčinu rozejíti musil, případně jmění nejdůst. Ordinariátům (dle rozměru vkladů) a z úroku peněz budou každého roku zakoupeny české bohovědné knihy a rozdávány novosvěceným kněžím se závazkem, aby každý jednu mši sv. obětoval za účastníky téhož Dědictví.“ *Pozn.* P. T. členové zasílají splátky, nechť udají číslo svého diplomu členského. Stvrzení splátek uveřejňují „Časopis katol. duchovenstva“ a listy „Čech“ a „Hlas“ vždy za půl leta. Přihlášky za členy a splátky zasílány buďtež pokladníku dole podepsanému. *Expedici* podílů obstarává knihkupectví B. Stýbla v Praze-II. „Diplom“ (zápisní list ovšem třeba zaslati mu buď přímo nebo prostřednictvím některého knihkupectví. Za vydání knihy platí se 12 h. Starší knihy, jichž seznam s původními cenami níže jest podán, prodávají se se slevou 50% vyjmajíc spisy Sušilovy. „Chrámový poklad u sv. Víta v Praze“, Pecháčkovu „Zpovědnici“ (II. vydání), a čtyři poslední podily, při nichž sleva obnáší 33%, a to pouze pro členy; nečlenové platí za ně plnou cenu. Ztratí-li někdo diplom, nový bezplatně mu vydá pokladník Dědictví, *Jan Řihánek, Praha-I. č. 190*, jenž vyřizuje též objednávky knih pro pp. bohoslovce. — Všechny ostatní objednávky dějtež se u knihkupectví Stýblova.

ZPOVĚDNICE.

ZPOVĚDNICE.

Na základě osvědčených pomůcek

sepsal

Dr. Gabriel Pecháček, O. Cr.,

k. a. č. konsistorní rada, přísedící a rada k. a. duchov. soudu,
c. k. v. ř. profesor fakulty bohoslovecké při české universitě
Karlo-Ferdinandově v Praze.

Druhé, opravené a doplněné vydání.

V PRAZE.

Nákladem Dědictví sv. Prokopa.

1911.

Udělují *řeholní schválení a svolení* k vytištění II. vydání „ZPOVĚDNICE“, sepsané knězem rytíř. řádu Křižovnického, c. k. universitním profesorem Dr. G. Pecháčkem.

Generalát ryt. řádu Křižovníků s červenou hvězdou
v Praze, dne 23. ledna 1911, č. 1.

Frant. Marat,
generál a velmistr.

NIHIL OBSTAT.

Dr. Eduard Knobloch, censor.

Ředitel Jan Řihánek, censor.

IMPRIMATUR.

Z kníž. arcib. Ordinariátu v Praze, dne 1. února 1911,
čís. 1155.

Leo kardinál Skrbenský z Hříště,
kníže-arcibiskup.

Knihtiskárna družstva „Vlast“ v Praze.

Předmluva k druhému vydání.

Nejdůstojnější kníž. arcib. konsistoří v Praze bylo dne 7. května 1909 N. E. 6324 v Ordinar. listu č. 5. oznámeno prohlášení „Dědictví sv. Prokopa v Praze“, že „Zpovědnice“ jest rozebrána. Totéž stalo se i v jiných úředních listech církevních, jakož i v katolických listech a časopisech v Čechách a na Moravě. Vysoce záslužné „Dědictví sv. Prokopa“, poznavši z četných přihlášek přání velebného duchovenstva a chtějíc přání tomu též ochotně vyhověti, ustanovilo se na tom, přistoupiti k druhému, přehlédnutému a důležitými dekrety posledních 14 let doplněnému vydání, začož slovuťnému výboru, zvláště pak horlivému starostovi „Dědictví sv. Prokopa“, vys. důst. panu praelátu Dru. Jos. Tumpachovi, metropolitnímu kanovníku, vroucí díky vzdávám.

Do 2. vydání „Zpovědnice“ pojatý a na příslušných místech zařazeny jsou mimo četné jiné změny a vložky následující hlavní doplňky: O pokání pro foro externo; o sv. zpovědi a sv. přijímání za účelem získání odpustkův; generální dekret z r. 1899 k rozeznávání pravosti odpustkův; Motu proprio pap. Pia X. z r. 1910 o odpustcích; o apoštol. požehnání in artic. mortis; jak možno zajistiti si plnomoc. odpustky v hodině smrti; „aetas discretionis“; připomenutí k. a. Ordinariátu praž. zpovědníkům z r. 1907; zpověď řeholníků z řádu Kapucínů; zpovědní pravomoc kněží námořní cestu konajících; připomenutí k. a. konsistoře pražské o jurisdikci zpovědní; nová rozhodnutí Poenitentiarie římské o zpovídání řeholníků, jeptišek, sester z kongregací, v klášteřích i mimo klášter; dodatečná vysvětlení k dekretu „Quemadmodum“; dekret de frequenti et quotidiana SS. Eucharistiae sumptione; katolický ošetřovatel nemocného jinověrce; konstituce „Officiorum ac munerum“ zařazena na pří-

VI

slušných místech; nové klatby a censury latae sententiae; následky studentských mensur; „biblické společnosti“; svobodní zednáři; sociální demokracie; jus ingrediendi in clausuram monialium; nové vysvětlivky k rezervátům papež. a biskupským; záповědi a tresty v příčině stipendií mešních (dekret „Ut debita“ z r. 1904); změny v rezervátech biskupských jednotlivých diecesí; nové fakulty zpovědníků při rozhřešování z rezervátů; fakulty zpovědníků řeholnic; privilegia zpovědníků diecesí československých; o snoubencích, kteří chtějí uzavřít sňatek bez sv. svátosti; o římské Poenitentiarii („Sapientia consilio“ z r. 1908); o smíšených sňatcích; o hlasování pro rozlučku církve od státu; z pastorální psychiatrie; zásady nyní platné o častém a každodenním přijímání nejsv. Svátosti; o prvním sv. přijímání dítek (odpustky, normy); kinematografická představení; literatura o sexuální paedagogice; nová právní forma uzavírání zasnubu; sňatky apostatů, svobod. zednářů, nevěrcův; zpovídání snoubencův; onanismus v manželství; konstituce „Provida“ z 18. ledna 1906; dekret „Ne temere“ z 2. srpna 1907; občanské sňatky a dekret „Ne temere“; o manžel. dispensích v nebezpečí smrti s nejnovějšími doplňky; o spolku křesť. rodin; o sv. přijímání nemocných: vysvětlení nového dekretu z r. 1906; o smrti zdánlivé; známky smrti skutečné; Ferreres-Geniesse a latentní život (důsledky pro posluhování sv. svátostmi); zaopatřování dítek těžce nemocných; dekret k. a. konsistoře praž. a S. Congr. de Sacram. z r. 1910; hluchoněmí a získání odpustkův; actus heroicus; konvertité a generální zpověď; generální zpověď a užitek sv. missií.

V dodatku druhém připojen chronologický přehled instrukcí a výkladů v příčině dekretu „Ne temere“, za účelem snadnějšího vyhledání v Ordin. list. pražských.

V Praze, dne 25. března 1911.

Dr. Gabriel Pecháček.

Předmluva k prvnímu vydání.

Výborné a záslužné dílo zvěčnělého profesora pastýřského bohosloví v Králové Hradci a v Praze, potomního opata Broumovského Th. Dra Ruperta Smolíka: Rukověť pro zpovědníky, kterýmž mělo býti především mladším duchovním při zastávání veledůležitého a nesnadného úřadu zpovědnického poslouženo, bylo r. 1868 nákladem Dědictví sv. Prokopa vydáno a v čase velmi krátkém úplně rozebráno.

Ježto od té doby bez mála 30 let uplynulo a vzhledem k četným poptávkám z kruhů velebného duchovenstva potřeba nové příručky se objevila, bylo podepsanému vysoce důstojným Dědictvím sv. Prokopa uloženo, aby spis onen se zřetelem k novější literatuře zpovědnické, dekretům a konstitucím svatých Otců Pia IX. a Lva XIII., ustanovením a rozhodnutím v posledních třiceti letech římskými kongregacemi vydaným, jakož i k čelným potřebám a duchu nynější doby, k novému vydání přepracoval a doplnil.

Maje před očima důtklivé napomenutí pražského sněmu: „Non possumus autem non monere confessarios, quorum industria fideles frequentius confiteri didicerunt, ut in dirigendis animabus minime fluctuantibus opinionibus privatis innitantur, sed *constantem Ecclesiae catholicae traditionem, et piam ab auctoribus probatissimis commendatam praxim sequantur*“, *) podjal se podepsaný úkolu svého s upřímnou snahou, aby taktéž dle sil svých přispěl ke zdárnému zastávání úřadu zpovědnického, přidržuje se zvláště v díle všeobecném postupu „Rukověti“, jež jako osvědčená a spolehlivá tradice v praxi zpovědnickou diecési českoslovanských

*) Conc. prov. Prag 1860. Tit. IV. cap. VIII.

VIII

vskutku se vžila, přihlížeje zároveň pilně k výborným spisům slo-
vutných pastoralistů českých, zvláště vys. důst. kanovníka dra Ant.
Skočdopole, jakož i k četným článkům učenců v odborných časo-
pisech pro katolické duchovenstvo.

V dodatku uvedeny nejnovější dekrety ze dne 25. ledna 1897,
a připojen podrobný rejstřík věcný.

Za vydání tohoto díla buďtež nejvroucnější díky vzdány
vysoce důstojnému výboru Dědictví sv. Prokopa, který dal je svým
vědeckým odborem prozkoumati a na základě pochvalného dobro-
zdání ustanovil, vydati je za podíl členů na rok 1896.

V Praze, na den Zvěstování Panny Marie 1897.

Dr. Gabriel Pecháček.

Obsah.

Část obecná.

Úvod.

	Str.
§. 1. Význam a důležitost zpovědnického úřadu	3
§. 2. Stručný přehled kázně církevní při posluhování svátosti pokání	7
§. 3. Literatura o zpovědnici	11

HLAVA PRVNÍ.

Části svátosti pokání.

§. 4. Vzdálenější a bližší hmotnost svátosti pokání	17
---	----

Článek I. O lítosti.

§. 5. Výměr, podstata a rozdílnost lítosti	19
§. 6. Dokonalá a nedokonalá lítost	21
§. 7. Vlastnosti pravé lítosti a trvání její	22
§. 8. O pravém úmyslu a jeho vlastnostech	25

Článek 2. Svátostná zpověď.

§. 9. Pojem a potřeba svátostné zpovědi	26
§. 10. O způsobu a vlastnostech svátostného vyznání	27
§. 11. Zpytování svědomí	28

Článek 3. Svátostné dostiučinění.	Str.
§. 12. Podstata a potřeba svátostného dostiučinění	29
§. 13. Výměr a základ odpustkův	32
§. 14. Rozdílnost odpustkův. Kdo je uděluje	33
§. 15. Podmět, podmínky a užitečnost odpustkův	34
§. 16. Apoštolské požehnání, jež se dává umírajícím	40
§. 17. Generální absoluce Terciářův	43

HLAVA DRUHÁ.

Kajícník. Povinnost se zpovídati.

§. 18. Podmínky platného přijetí svátosti pokání	45
§. 19. Povinnost přijímatí svátost pokání .	45
§. 20. Vysvětlení zákona lateránského o roční zpovědi	46
§. 21. Častější zpověď	47

HLAVA TŘETÍ.

Zpovědník.

Článek I. O trojím úřadu a důležitějších osobních vlastnostech zpovědníkových.

§. 22. Trojí úřad zpovědníkův	49
§. 23. Bezúhonný život, horlivost, ochotnost a trpělivost zpovědníka	50
§. 24. Opatrnost, učenost a spravedlivost zpovědníkovy	52

Článek 2. Oprávněnost ke zpovídání.

§. 25. Moc klíčů, zpovědní pravomoc, uznání způsobilosti	54
§. 26. Rozdil mezi řádnou a přenesenou pravomocí zpovědní. Různé prameny přenesené pravomoci	57
§. 27. Kdy doplňuje církev nedostatek pravomoci zpovědní	61
§. 28. Přehled hlavních pravidel o approbaci a jurisdikci zpovědní	62
§. 29. Pozbytí pravomoci zpovědní	64
§. 30. Obmezení pravomoci .	65
§. 31. O jurisdikci potřebné ke zpovídání jeptišek	68
§. 32. Dekret „Quemadmodum“ ze dne 17. prosince 1890	71

Článek 3. O vyhrazených případech svědomí.

§. 33. Co jsou rezerváty, kdo je stanoví, jaký jest jejich účel .	75
§. 34. Podmínky, jichž třeba, aby hřích právem za skutečný rezervát považován býti mohl	77

	Str.
§. 35. Čím se liší rezerváty papežské od biskupských	79
§. 36. Constitutio „Apostolicae Sedis“ ze dne 12. října 1869	80

A. Klatby (Excommunicationes).

§. 37. I. Klatby zvláštním způsobem papeži vyhrazené	83
§. 38. Rozhřešení osoby spoluvinné	92
§. 39. II. Klatby papeži prostě vyhrazené	96
§. 40. III. Klatby biskupům vyhrazené	112
§. 41. IV. Klatby nikomu nevyhrazené	114
§. 42. O zločinu vábení ke hříchům mrzkým	117

B. Suspense.

§. 43. Suspense papeži vyhrazené	121
----------------------------------	-----

C. Interdikty.

§. 44. Interdikty vyhrazené	125
§. 45. Reserváty arcidiecese pražské	126
§. 46. Reserváty budějovické, kralovéhradecké a litoměřické	128
§. 47. Reserváty olomoucké a brněnské	129
§. 48. Klášterní rezerváty	130
§. 49. Rozhřešování z rezervátův	131
§. 50. Zvláštní výsady zpovědníků v diecesích česko-moravských	139
§. 51. Pravidla plynoucí z nauky o rozhřešování z rezervátův	144
§. 52. Nepřímé rozhřešení z rezervátův	145
§. 53. Obyčejná plnomocenství zpovědníků v milostivém létě	146

Článek 4. Zpovědní mlčelivost.

§. 54. Pojem a důvody zpovědní mlčelivosti	149
§. 55. Kdo jest povinen zachovati mlčelivost zpovědní	151
§. 56. Předmět mlčelivosti zpovědní a na jak dlouho tato zavazuje	152
§. 57. Vůči komu musí mlčelivost zpovědní býti zachována	153
§. 58. Porušení svátostné pečeti	156
§. 59. Kdy a jak může zpovědník užiti vědomosti ze zpovědi bez porušení pečeti svátostné	157
§. 60. Zpovědní listky a svátostná mlčelivost	158

HLAVA ČTVRTÁ.

Činnost kněze ve zpovědnici.

§. 61. Přehledný obraz činnosti kněze ve zpovědnici	160
---	-----

Článek I. Zpovědník jako soudce: vyslýchá poenitenta na sebe žalujícího, nedostatečné a neúplné vyznání dle potřeby doplňuje otázkami.

§. 62. Místo a čas ke zpovídání	161
§. 63. Kterak se má kněz ke zpovídání připravit a při vyslýchání poenitenta zachovati	162
§. 64. Zpovědník má při vyslýchání poenitenta žádati od něho z pravidla vyznání úplné a podrobné	164
§. 65. Zpověď ze hříchů všedních — již odpuštěných — pochybných .	167
§. 66. Kdy nastupuje zpovědníkovi povinnost poenitenta se otazovati?	169
§. 67. Předmět a obyčejný postup otázek zpovědníkových .	170
§. 68. Nač nemá a nač nesmí zpovědník se tázati?	173
§. 69. Způsob a vlastnosti otázek zpovědníkových .	175

Článek 2. Zpovědník jako učitel: poučuje, napomíná, řeší pochybnosti, budí lítost, připomíná dle potřeby povinnosti a následky z hříchů vzešlé.

§. 70. Zpovědník má povinnost kajcníka dle potřeby poučiti a napomenouti	177
§. 71. Předmět poučování a napominání	179
§. 72. Obsah a způsob promluv zpovědních	185

Článek 3. Zpovědník jako lékař: pátrá po příčinách a pramenech hříchů, radí a předpisuje vhodné prostředky k polepšení a zdokonalení života.

§. 73. Pátrání po příčinách, pramenech a pokročilosti nemocí duševních .	186
§. 74. Rady a předpisy vhodných prostředků nejen k polepšení života hříšného, nýbrž i ke zdokonalení života křesťanského .	188

Článek 4. Zpovědník jako lékař i soudce moudře ukládá pokání, mající povahu přiměřeného trestu i spásitelného léku.

§. 75. Zpovědník má jako lékař i soudce povinnost uložit kajcníkovi pokání či dostiučinění	191
§. 76. Povaha uloženého pokání	192
§. 77. Jaké pokání nesmí nebo nemá být ukládáno	195
§. 78. Přijetí, změna a vykonání pokání	197
§. 79. Canones Poenitentiales	199
§. 80. Obyčejné skutky kající	203

Článek 5. Zpovědník jako soudce na základě úsudku o hodnosti neb nehodnosti kajícnicově dává neb zadržuje rozhřešení.

§. 81. Úsudek o dispoici kajícnicově. Jaké jistoty jest třeba?	209
§. 82. Znamení, ze kterých se soudí, je-li kajícnic disponován čili nie .	211
§. 83. Neschopní („incapaces“) a nehodní („indigni“) rozhřešení	213
§. 84. Forma et ritus absolutionis sacramentalis	. 216
§. 85. Forma rozhřešení z pokut církevních pro obor vnitřní .	. 219
§. 86. Forma, kterou se uděluje prominutí vadnosti a tajných překážek manželských	. 220
§. 87. Podmíněné rozhřešení	. 222
§. 88. Stručný návod pro praxi, kdy absoluci prostě udělit, kdy ji odročiti, kdy s podmínkou dáti a kdy naprosto odepřiti	. 225
§. 89. Odepření rozhřešení	. 226
§. 90. Odročeni absoluce	228
§. 91. Zpovědník po vykonané práci	. 231

Část zvláštní.

§. 92. Pokyny a pravidla moudrosti a opatrnosti pastýřské, zvláště pro zpovědníka při vedení duší	. 239
---	-------

HLAVA PRVNÍ.

Kajícníci dle rozličného vnitřního uspořádání.

Článek I. Kajícníci dle hlavních hříchův.

§. 93. I. Pyšní, hrdí .	241
§. 94. II. Lakomci	. 243
§. 95. III. Chlípni .	. 244
§. 96. IV. Závistiví. Utrhači. Pomlouvači	246
§. 97. V. Obžerci	248
§. 98. VI. Hněvivci. Nesmířliví nepřátelé	250
§. 99. VII. Lenivci	253

Článek 2. Kajícníci dle vzdělanosti, smýšlení a vnitřního stavu.

§. 100. Kajícníci nevzdělaní a neumělí .	255
§. 101. Vzdělaní kajícníci .	. 256
§. 102. Stoupenci novověkého liberalismu. Volnomyslenkáři	259
§. 103. Hříšníci příležitostní	267
§. 104. Hříšníci zpětílí	. 271

XIV

	Str.
§. 105. Hříšníci ze zvyku	273
§. 106. Hříšníci zatvrzelí	275
§. 107. Kajícníci truchliví a zarmoucení	278
§. 108. Kajícníci v pokušeních	282
§. 109. Úzkostliví	285
§. 110. Kajícníci, kteří poprvé těžce klesli, a nedávno obrázení	290

Článek 3. Duchovní vedení kajícníků nábožných.

§. 111. Kajícníci vskutku nábožní	291
§. 112. Osoby zdánlivě nábožné .	293
§. 113. Hlavní zásady duchovního vedení k dokonalosti	297

HLAVA DRUHÁ.

Kajícníci dle rozličných zevnějších poměrův.

Článek I. Kajícníci dle věku a pohlaví.

§. 114. Dítky	305
§. 115. Mládež dorůstající	314
§. 116. Mužové	318
§. 117. Kajícníci ženského pohlaví	322

Článek 2. Kajícníci dle různých poměrův a stavů života.

§. 118. Volba stavu	325
§. 119. Zpovídání snoubencův	331
§. 120. Manželé	340
§. 121. Smíření s církví čili rekongiliace katolíků, kteří uzavřeli sňatek coram ministro acatholico	348
§. 122. Kajícníci, kteří uzavřeli manželství pouze občanské	356
§. 123. Rodičové	364
§. 124. Hospodáři a čeled. Zaměstnavatelé a dělníci	368
§. 125. Rolníci .	373
§. 126. Řeholnice	375
§. 127. Kněži	379

Článek 3. Zpovídání nemocných.

§. 128. Důležitost péče o nemocné, zvláště vzhledem k jejich zpovědi .	384
§. 129. Žádoucí vlastnosti a vědomosti zpovědníka jako navštěvovatele nemocných	386
§. 130. Péče o duchovní potřeby nemocných a příprava ke sv. zpovědi	389
§. 131. Zpovídání nemocných	396
§. 132. Duchovní přispění umírajícím	404
§. 133. Duchovní péče o dítky na smrt nemocné	406

HLAVA TŘETÍ.

Kajícníci dle zvláštních okolností a potřeb.

	Str.
§. 134. Hluší. Němí. Hluchoněmí. Cizím jazykem mluvící	. 411
§. 135. Kajícníci slibem vázani	. 415
§. 136. Zpovídání kajícníků se závazkem restituce	. 420
§. 137. Přehled povinností, plynoucích ze čtyř pramenů restituce	. 430
§. 138. Zpovídání vězňův	. 443
§. 139. Kterak připravuje zpovědník odsouzeného k smrti	. 447

HLAVA ČTVRTÁ.

O generální zpovědi.

§. 140. Pojem a užitek generální zpovědi	. 451
§. 141. Komu má zpovědník generální zpověď uložit, komu ji poraditi nebo zakázati	. 453
§. 142. Slyšení generální zpovědi	. 457

Dodatek I.**Decreta Generalia de prohibitione et censura librorum.**

TITULUS I.

De prohibitione librorum.

Cap . De prohibitis apostatarum, haeticorum, schismaticorum, aliorumque scriptorum libris .	. 461
Caput II. De Editionibus textus originalis et versionum non vulgarium Sacrae Scripturae	. 462
Caput III. De Versionibus vernaculis Sacrae Scripturae	. 462
Caput IV. De libris obscoenis	. 463
Caput V. De quibusdam specialis argumenti libris	463
Caput VI. De Sacris Imaginibus et indulgentiis	. 464
Caput VII. De libris liturgicis et precatoriis	464
Caput VIII. De diariis foliis et libellis periodicis	. 465
Caput IX. De facultate legendi et retinedi libros prohibitos	. 465
Caput X. De denunciatione pravorum librorum	466

TITULUS II.

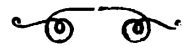
De censura librorum.

Caput I. De Praelatis librorum censurae praepositis .	. 466
Caput II. De censorum officio in praevio librorum examine	. 467
Caput III. De libris praeviae censurae subiiciendis	. 468
Caput IV. De Typographis et Editoribus librorum .	. 468
Caput V. De poenis in Decretorum Generalium transgressores statutis	. 469

Dodatek II.

Chronologický přehled instrukcí a výkladův o dekretu „Ne temere“	471
--	-----

Část obecná.

Úvod.

§. 1. Význam a důležitost zpovědnického úřadu.

1. Úřad zpovědnický jest nad jiné vznešený.

Sv. Otec Pius X. ve svém listě *Exhortatio ad Clerum catholicum* („Haerent animo“) ze dne 4. srpna 1908 praví: „Perapte S. Carolus Borromaeus, in orationibus ad clerum, sic instabat: Si meminissemus, dilectissimi fratres, quanta et quam digna in manibus nostris posuerit Dominus Deus, quantam istiusmodi consideratio vim haberet ad nos impellendum, ut vitam ecclesiasticis hominibus dignam duceremus! Quid non posuit in manu mea Dominus, quando proprium Filium suum unigenitum, sibi coaeternum et coaequalem, posuit? In manu mea posuit thesauros suos omnes, sacramenta et gratias; posuit animas, quibus illi nihil est carius, quas sibi ipsi praetulit in amore, quas sanguine suo redemit: *in manu mea posuit coelum, quod et aperire et claudere ceteris possim.*“

Zpovědník, když svátostné rozhrěšení uděluje, vykonává soud na místě Božím. ¹⁾ Proto mu církev svatá doporučuje, než úřad svůj vykonávati počne, modlitbu, jež počíná se slovy: „Da mihi Domine sedium tuarum assistricem sapientiam, ut sciam judicare populum tuum in justitia, et pauperes tuos in iudicio.“ ²⁾

Soud tento není ovšem jenom soudem trestající *spravedlnosti*, ale zároveň nevýslovného *milosrdenství* Božího. ³⁾

¹⁾ Conc. Trid. sess. XIV. can. 9. — cap. 2. 3: „Si quis dixerit, absolutionem sacramentalem sacerdotis non esse actum judiciale, sed nudum ministerium pronuntiandi et declarandi remissa esse peccata confitenti. anathema sit.“

²⁾ Manuale Prag. 1873. p. 33.

³⁾ Rit. Rom. de Sac. Poenit.; „In primis meminerit Confessarius, se iudicis pariter et medici personam sustinere, ac divinae justitiae simul et misericordiae ministrum a Deo constitutum esse, ut tamquam arbiter inter Deum et homines, honori divino et animarum saluti consulat.“

Zpovědník soudí „tamquam potestatem habens“, a moc jemu svěřená jest přímo božská; můžeť odpouštěti hříchy i zadržeti, zavřiti brány pekelné i otevřiti brány nebeské, a to s takovou závažností, že co na zemi řádně rozsoudil, na nebi jest potvrzeno.

Moc svazovací a rozvazovací (potestas ligandi et solvendi), jež se také *mocí klíčů* (potestas clavium) nazývá, Kristus Pán, tento nejvyšší soudce živých i mrtvých, církvi své slíbil („institutio inchoativa“) a také vskutku slavně udělil („institutio definitiva“).

Slíbil ji nejprve Petrovi slovy: „Tobě dám klíče království nebeského: a cokoliv svážeš na zemi, bude svázáno i na nebi, a cokoliv rozvážeš na zemi, bude rozvázáno i na nebi.“¹⁾ Tutéž moc připověděl i ostatním apoštolům skoro týmiž slovy.²⁾

Slíbenou moc božský Mistr po svém z mrtvých vstání církvi *vskutku propůjčil*, jak dosvědčuje sv. Jan: „Tedy jim opět řekl: Pokoj vám! Jako mne poslal Otec, i já posílám vás.“ „To pověděv, dechl (na ně) a řekl jim: Přijměte Ducha svatého: kterýmž odpustíte hříchy, odpouštějí se jim a kterýmž zadržíte, zadržány jsou.“³⁾

Že slova tato platí skutečně o moci klíčů ve svátosti pokání, jest souhlasným učením sv. Otcův a článkem víry.⁴⁾

Proto modlí se kněz před zpovídáním k Bohu: „Dejž mi tak užívatí klíčů království nebeského, abych nikomu neotevřel, komu zavřiti mám, a nikomu nezavřel, komu se otevřiti má.“⁵⁾

Tato moc klíčů ve zpovědnici a moc konsekrace na oltáři jsou hlavními důvody, proč svatí Otcové důstojnost kněze Nového zákona na výsost velebí a ji nazývají nejvyšším darem Ducha svatého, zázrakem podivuhodným, největší ozdobou, vrcholem a cílem všeho žádoucího na zemi.⁶⁾

¹⁾ Mat. 16. 19.

²⁾ Mat. 18. 18.

³⁾ Jan 20, 21—23.

⁴⁾ Conc. Trid. sess. XIV. de Poen. can. 3. — Decretum S. R. et Univ. Inquis. „Lamentabili“ 3. Julii 1907: *Propositio 47. reprobata ac proscripta*: „Verba Domini: Accipite Spiritum Sanctum; quorum remisistis peccata, remittuntur eis, et quorum retinueritis, retenta sunt“ [Io. XX. 22. 23.] *minime referuntur ad Sacramentum poenitentiae, quidquid Patribus Tridentinis asserere placuit.*“

⁵⁾ Manuale: Oratio dic. ante Confess. l. c.

⁶⁾ Conc. Prag. 1860. tit. I. cap. 1.

2. *Úřad zpovědníka jest nesnadný, těžké zodpovědnosti plný*; není zpovědník jenom soudcem, nýbrž také učitelem a lékařem duší, ve zpovědnici nejedná se o zájmy pouze časné, nýbrž o věčné spasení nebo zatracení. Kdyby jeho vinou duše některá zahynula, platilo by o něm: „Maledictus, qui facit opus Dei negligenter!“ Čím vyšší moc mu byla svěřena, tím přísnější bude také soud na nebesích.¹⁾

Jak obsáhlý úkol má zpovědník a s jakou v pravdě otcovskou starostlivostí o každou duši má pečovati, krásně naznačil sv. Raymund de Pennaforte:

„Cognitis peccatis, confessor adsit . . . benevolus, paratus erigere et secum onus portare; habeat dulcedinem in affectione, pietatem in alterius crimine, discretionem in varietate; adjuvet confitentem orando, eleemosynas et cetera bona pro eo faciendo: semper eum juvet leniendo, consolando, spem promittendo, et cum opus fuerit etiam increpando, doleat loquendo, instruat operando, sit particeps laboris, qui vult fieri particeps gaudii.“²⁾

3. Svědomité přisluhování svátosti pokání jest úřadem *všestranně spásonosným*.

Papež Pius V. dí: „Dentur idonei Confessarii, ecce omnium Christianorum plena reformatio. Non est dubitandum, quin, si omnes Confessarii ea pollerent scientia et morum bonitate, quas tantum ministerium exigit, nec mundus ita peccatorum coeno deturpatus esset, nec infernus tot baptizatorum animabus repleretur.“

Svátosti pokání musíme z velké části přičítati, cokoliv i v dobách bouřlivých a podvratných nábožnosti a svědomitosti v církvi uchováno bylo.³⁾

Zpovědník seč jest se přičiňuje, aby kajícím s pomocí milosti Boží, na kteréž všecko záleží, dostalo se spásonosných

¹⁾ S. Alph. Silva, p. 2. cap. 4: „Certum est, Dominum rationem a Confessario exquisiturum esse, si qua anima ejus culpa perierit.“

²⁾ S. Raymundi: „Summa. de poenitentia“ lib. III. 465.

³⁾ Cat. Rom. pars II. c. 5, q. 36. 37: „Omnibus vere piis persuasum est, quidquid hoc tempore sanctitatis, pietatis et religionis in Ecclesia summo Dei beneficio conservatum est, id magna ex parte confessioni tribuendum esse . . . Constat, si sacramentalem confessionem e christiana disciplina exemeris, plena omnia occultis et nefandis sceleribus futura esse.“

plodů svátosti pokání, jež stručně naznačuje sv. Bernard slovy: „Všecko ve zpovědi se obmývá, svědomí se očišťuje, trpkost se odstraňuje, hřích se zapuzuje; klid se vrací, naděje oživuje, duch se radostí naplňuje“. ¹⁾

Ve zpovědnici má kněz nejlepší příležitost konati bohumilé skutky duchovního milosrdenství, když nevědomé poučuje, hříšníkům napomíná a je varuje, pochybujícím dobře radí, zarmoucené potěšuje, duchovní rány a nemoci jako milosrdný Samaritán ošetřuje a hojí, zbloudilým pravou cestu ukazuje, z otroctví ďábla duše vysvobozuje, za všechny kajícíky Boha o smilování prosí.

4. Záslužné dílo zpovědníkovo jistě *nezůstane bez odplaty*.

Když nejvyšší soudce odplatu slíbil za číši vody, ²⁾ jaká odměna kyne horlivému zpovědníkovi, který svůj život strávil pro spasení svých bratří!

„Ó jak veliká bude odměna dobrých zpovědníků!“ volá sv. Alfons, kterýž v obtížích zpovědnického úřadu často posilňoval se slovem sv. Augustina: „Animam salvasti, tuam praedestinasti.“

O každém horlivém zpovědníkovi zajisté platí, co napsal sv. Jakub ve své epištole: „Bratří moji, jestliže by kdo z vás pobloudil od pravdy, a někdo by jej obrátil, máť věděti, že kdo odvrátí hříšníka od bludu cesty jeho, vysvobodí duši jeho od smrti a přikryje množství hříchův“. ³⁾

5. Zdárné zastávání úřadu zpovědnického jest *velmi důležité pro duchovní správu*, všeobecnou i soukromou.

Jako svátost pokání má ústřední význam pro duchovní život, posvěcení a spasení každého jednotlivce a celé společnosti, tak ze zpovědnice vycházejí a tamtéž sbíhají se všechny paprsky působení duchovního pastýře v úradě učitelském, kněžském i královském, jak pro jednotlivé věřící, tak pro celou osadu. Ve zpovědnici pracuje se přímo k dosažení nejvyššího cíle celé pastore, t. j. ku vzkříšení, udržení a zdokonalení křesťansky spravedlivého života jednotlivců, rodin i obcí.

¹⁾ Sv. Bernard: De interiori domo, cap. 37.

²⁾ Mat. X. 42.

³⁾ Jak. 5, 19. 20.

§ 2. Stručný přehled kázně církevní při posluhování svátosti pokání.

I. V prvních dobách, až do konce šestého století, nalzáme v církvi vedle soukromé zpovědi také veřejné vyznání a pokání.

„Ordo: Agentibus publicam poenitentiam“ nalzá se již v sakramentariu Gelasianském sub num. 16. a 38.¹⁾ Obsahuje modlitby jáhnovy za kajícíky, jakož i modlitby, které biskup nad nimi konal. V liturgii „Konstitucí apoštolských“ podobně prosí zprvu jáhen za kajícíky, a pak biskup se nad nimi modlí.²⁾

Hříšník dle ustanovení kánonů zjevně se kál, až po vykonaném dostiučinění byl za hodna uznán rozhřešení a přijímání, a byl úplně smířen s Bohem a církví.

1. Veřejné pokání ukládalo se jenom na některé, obzvláště těžké hříchy,³⁾ jako hlavně byly odpadlictví od víry, modloslužebnost, vražda, cizoložství;⁴⁾ později také na jiné hříchy ohavné, na př.: opilství, lichvu, křivou přísahu, křivé svědectví.

Pokání veřejné ukládalo se netoliko, když hříchové byli veřejně spácháni, nebo když hříšník sám veřejně k nim se přiznal, ale někdy i na tajně spáchané; trvalo delší dobu, někdy mnoho let nebo i doživotně. Jaké pokání, na který hřích, a na jak dlouho by se uložiti mělo, obsahovaly „Canones poenitentiales“, z nichž nejstarší v druhé polovici III. století sebrány jsou. Od těchto pravidel nebylo dovoleno libovolně se odchylovati; dle nich vyměřovalo se pokání veřejné, ale také tajné, když totiž kajícík, jako dle nynější praxe, tajně se zpovídal a rozhřešení obdržel.

Z těžkých hříchů, za něž veřejné pokání se neukládalo, zpovíдали se věřící tajně, a taktéž dostiučinění se jim vyměřilo.

Z hříchů, jež podléhaly veřejné kázni, zpovíдали se kajícíci nejprve biskupovi neb od něho ustanovenému knězi; při zjevně spáchaných nebo dokázaných nastupovalo se vždy na veřejné pokání; při tajných rozhodoval ve zpovědi biskup nebo kněz, je-li radno nebo prospěšno uložiti veřejné vyznání a veřejné pokání.

¹⁾ Probst („Die ältesten röm. Sacramentarien u. Ordines“, Münster 1892, pag. 202) soudí, že oba ordines nenáleží k původnímu textu Gelasiana, ač obsahem i formou o velikém stáří svědčí.

²⁾ Apost. Constit. l. 8. c. 8 a 9.

³⁾ „crimina mortalia“ (Cyprian „de bono patient.“ c. 14) — „peccata capitalia seu mortifera“ (Pacian. Ad poenit. c. 4).

⁴⁾ Tertull. De pudic. c. 5. — Gregor Nyss. Ep. can. c. 2—5. — Pacian l. c.

2. Ku konci třetího století nalézáme, zvláště ve východní církvi, ustálené následující čtyři třídy kajcníkův :

První třídu tvořili plačící (flentes, προσκλαίοντες), kteří do chrámu vstoupiti nesměli, nýbrž v předsíni stojíce neb klečíce, prosili kolemjdoucích za přímluvu u Boha a biskupa. ¹⁾

Druhou třídou byli slyšící (audientes, ακροώμενοι). Těmto bylo vykázáno místo ve chrámě blízko dveří; směli slyšeti čtení a výklad Písma svatého, ale před počátkem obecných modliteb musili opustiti chrám.

Třetí stupeň byl klečících (genuflectentes, prostrati, γονοκλίνοντες, όποπίπτοντες). Tito po odchodu slyšících zůstali ještě v chrámu, a mezi tím co klečeli nebo na zem se vrhli, odříkával biskup nad nimi modlitby a vzkládal na ně ruce. Místo jejich bylo v lodi chrámové poblíž ambonu, z něhož se předčítalo; před začátkem mše věřících musili odejít z chrámu. ²⁾

Čtvrtou třídu tvořili stojící (consistentes, συνιστάμενοι). Tito směli s ostatními věřícími přítomni býti celým službám Božím, nebyli však připuštěni k obětování a přijímání.

3. Pokání trvalo v každé třídě dle ustanovení kánonů více méně let. Připuštěnu býti k veřejnému pokání považovalo se za velikou milost; také nebyl nikdo vícekrát než jednou ku konání jeho připuštěn. ³⁾ Biskup mohl dobu trvání jeho zkrátiti, což se stávalo, když kajcník zvláštní horlivost v konání kajcních skutkův ukazoval, nebo na přímluvu věřících a mučedníkův.

4. Pokání ukládalo se pravidelně tuhé: kajcníci musili se cvičiti v modlitbách a přísném postu, udělovati hojné almužny, mrtviti tělo, nesměli se účastniti radovánek, zakazovalo se jim vedení obchodu, ⁴⁾ každý musil se oblékati v žíněné roucho. ⁵⁾ Kdo velikých zločinů se dopustili, byli vyvrženi z církve, a teprve po dlouhé

¹⁾ Sv. Basil. Vel. Ep. 199. c. 22, Ep. 217, c. 56.

²⁾ Dr. Zisterer (Theol. Quartalschrift. Tübingen 1894. str. 361) soudí, že již tato třída kajcníků směla celým bohoslužbám obcovati, a odvolává se na 3. kanon. list sv. Basilia Vel. can. 75. 81. 82 (ed. Benedict. III., 476 až 478.) a na kan. list sv. Řehoře Nyss. c. 4.

³⁾ Pastor Hermae: Mand. 4, 1. — Clemens Alex.: Stromata 2, 13. — Origenes: In Leo. hom. 15. c. 2. — Tertullian: De poenit. c. 7. — Ambros. De poenit. 2. 10.

⁴⁾ P. Lev I. Ep. 167. ad Rustic. c. 10—13. — Syn. Barcelonská r. 541.

⁵⁾ Tertull. De poenit. c. 9.

zkoušce a na přímluvu věřících byli připuštěni ku konání veřejného pokání.

Kající ani po vykonaném pokání nebyli přijímáni do duchovního stavu. Klerikové, kteří těžce se prohřešili, byli ze stavu duchovního vyloučeni, a v prvních třech stoletích nezřídka ku konání veřejného pokání odsouzeni; později bývali sesazeni, a směli pouze na způsob laiků přijímati.

5. Původní přísnost veřejného pokání záhy byla zmírněna. Tak jmenovitě patriarcha cařihradský Nektarius (okolo r. 390), když zpovědníkovou neopatrností veřejné vyznání jedné ženštiny veliké pobouření způsobilo, kázeň změnil tak, že od veřejného vyznání hříchů se upustilo. Věřící zpovídali se knězi soukromě a pokání dle kánonů od něho uložené konali; zdržení se přijímání platilo ještě za veřejné pokání. V západní církvi se ústav veřejného pokání udržel mnohem déle.

II. Od 7.—12. století panovala na západě zásada, že veřejní hříchové veřejnému, tajní pak tajnému pokání podléhati mají.¹⁾

1. Veřejní kající bývali na Popeleční středu dojemným obřadem své úloze takměř zasvěceni, a na Zelený čtvrtek slavně smíření („reconciliatio“).²⁾ Jinak ukládalo se pokání a délka jeho dle kánonův.

Veřejní kající musili se zvláště v době čtyřicetidenního postu cvičiti ve skutečích kajících, přísně zachovávatí půst a zdrželivost od masitých pokrmův, a bylo-li pokání na delší čas vyměřeno, zachovávatí ještě půst čtyřicetidenní před svátky vá-

¹⁾ Raban. Maurus, De cleric. institut. 2, 30: „Quorum peccata in publico sunt, in publico debet esse poenitentia. Quorum peccata occulta sunt et spontanea confessione soli tantummodo presbytero sive episcopo ab eis fuerint revelata, horum occulta debet esse poenitentia secundum iudicium presbyteri sive episcopi, cui confessi sunt, ne infirmi in ecclesia scandalizentur videntes eorum poenas quorum penitus ignorant causas.“ — Podobně syn. Remeš. 813. — Chalonská a Arlesská. (Cfr. Wetzer u. Welte: Convers. Lexic. 2. vyd. 1883. „Bussdisciplin“ 1575.)

²⁾ Pontif. Rom. P. III.: „De expulsionem publice poenitentium ab Ecclesia in feria IV. Cinerum.“ — „De reconcilitationem poenitentium, quae fit in feria V. Coenae Domini.“ — Již papež Innocenc I. (402—417) dosvědčuje římský obyčej, přijímati na Zelený čtvrtek kající do církve: „De poenitentibus quinta feria ante pascha eis remittendum Romanae ecclesiae consuetudo demonstrat.“ Innoc. I. epist. 25. ad Decent. n. 10. Schoen. p. 612. — Probst: „Die ältesten röm. Sacramentarien u. Ordines.“ Münster 1892. pag. 202. sq. § 46.

nočními a svátkem sv. Jana Křtitele, jakož i po celý rok každé ponděli, středu a pátek („feriae legitimae“).

Při tajných zpovědích ukládali zpovědníci tajné pokání dle knih poenitentiálních („libri poenitentiales“).

2. Obřad při zpovědi byl obšírnější než nyní; kajícník musil se více pokořiti, zpovědník nad ním říkal více modliteb. Věřící zpovídali se zvláště v době svatopostní před Velikonocí, mimo to častěji za rok. Nebylo volno vybrati sobě kteréhokoliv zpovědníka; pravidelně musil se každý zpovídati vlastnímu faráři.

3. Vedle pokání určeného v knihách poenitentiálních a místo něho ukládalo se v této době kajícníkům putování, někdy dlouholeté, vstoupení do řehole, trýznění těla, výkup („redemptio“), účastenství na křížáckých výpravách.¹⁾

III. Od 13. století lze stopovati, kterak se znenáhla nynější kázeň při posluhování svátosti pokání vyvinula. Změna poměrů časových, ochablá horlivost, slabost a křehkost věřících radily k mírnosti. Proto se vždy více od ukládání veřejného pokání upouštělo, ač tu a tam pokusy učiněny, vrátiti se ke staré kázni.²⁾ Ale v celku byl výsledek těchto snah ne veliký. Těžko bylo od mírnější praxe ku přísnější se vrátiti; — návrat tento stížen ještě náboženskými bouřemi XVI. století.

Sněm tridentský³⁾ vyslovil zásadu, že na hříchy veřejné a s velikým pohoršením spáchané má se veřejné pokání ukládati; zároveň však dává biskupům na vůli, proměnití je v tajné, když by to za prospěšnější uznali.

Taktéž již dříve zpovědníci ani při tajných zpovědích při ukládání pokání dle kánonů poenitentiálních se neřídili, nýbrž poměry jednotlivých kajícníkův uvažující, jiné méně obtížné skutky ukládali. Starou tuhou kázeň pouze připomínali a kajícníkům radili, aby sami dobrovolně skutky kající konali.

Sněm tridentský ustanovil, že mají zpovědníci dle způsobu hříchův a schopnosti kajícníkův spasitelné a přiměřené pokání

¹⁾ Syn. clairmontská z r. 1095: „Quicumque pro sola devotine, non pro honoris vel pecuniae adoptione, ad liberandam ecclesiam Dei Jerusalem profectus fuerit, iter illud pro omni poenitentia ei reputetur.“

²⁾ Prov. sněm. Kol. 1536 (P. 7. c. 38.) nařídil: „In publicis criminibus, quemadmodum necesse est, ita jubemus ad canones antiquos publicae poenitentiae regredi.“

³⁾ Trid. sess. XXIV. S. de ref.

ukládati, spolu však varuje ukládati za těžké přečiny příliš lehké skutky. ¹⁾)

V těchto dobách církev také častěji než dříve otevírala svůj poklad a zvala věřící k získání odpustků, čímž k horlivější kajicnosti povzbuditi chtěla. Přijímání svátosti pokání pak usnadněno i tím, že dovoleno věřícím zpovídati se kterémukoliv od biskupa ustanovenému knězi. ²⁾)

P o z n á m k a : O ústavu veřejných kajicníkův a církevní kázni při posluhování svátosti pokání psali :

Francolini : „De disciplina poenitentiae“. Romae 1708.

Amort : Theol. eclectica. Aug. Vindel. 1752. (Tract. de poenit. disp. 5 et 6.)

Klee : „Die Beichte“. Frankfurt 1827.

Kellner : „Buss- und Strafverfahren gegen Cleriker in den sechs ersten Jahrhunderten“. Trier 1863.

Frank : „Die Bussdisciplin der Kirche“. Mainz 1867.

Probst : „Sacramente und Sacramentalien“. Tübingen. 1872.
„Die ältesten röm. Sacramentarien und Ordines“. Münster. 1892.
pag. 202 sq. § 46.

Zeitschrift für kath. Theologie. Innsbruck 1877. (Bickell.)

Theol. Quartalschrift, Tübingen 1881 (Kober) a 1894 (Dr. Zisterer).

§. 3. Literatura o zpovědnici.

I. V nejstarších dobách soustavného spisu o úřadu zpovědnickém nebylo.

Svatí Otcové ve svých spisech svátosti pokání proti kacířům svého věku (Montanistům a Novatiánům) hájí, potřebu, vznešenost a ovoce pokání ukazují, příležitostně také praktická pravidla a pokyny ke zdárnému zastávání úřadu zpovědnického podávají.

Nejdůležitější spisy toho oboru jsou :

Tertullian : „De poenitentia.“

Sv. Cyprian : „De lapsis.“

Sv. Pacian : „Paraenesis ad poenitentiam.“

Sv. Efrem : „Paraeneses seu exhortationes ad poenitentiam.“

Sv. Ambrož : „De poenitentia.“

¹⁾ Trid. sess. XIV. de poenit. cap. 8.

²⁾ Trid. sess. XXIII. cap. 15. de ref.

Sv. Jeronym: „List 90. ad Rusticum de poenitentia.“

Sv. Jan Zlatouústý: „De compunctione cordis“ — „De poenit. et confessione“ — „De sacerdotio.“ Do češtiny přel. J. D e s o l d a (Děd. sv. Prokopa 1874).

Sv. Řehoř Veliký: „Regula pastoralis.“ Do češtiny přel. Kl. K u f f n e r (Děd. sv. Prokopa 1909).

Sv. Isidor: „Exhortatio ad poenitentiam.“

Důležité pro zpovědnici jsou „Canones poenitentiales“ a „Canones“ i „Constitutiones Apostolorum“, které sice od sv. apoštolů sepsány nejsou, avšak o kázni staré církve poučují.

II. Ve středověku ze spisův oboru tohoto zasluhují připomenutí :

„*Libri poenitentiales*,“¹⁾ jež ku potřebě zpovědníků sepsali: Theodor, arcib. Canterburský, Beda Ctihodný, Egbert, arcib. Yorkský, Theodulf Orleánský, Rabanus Maurus a j.

„*Ordines*“ obsahují obřad při zpovídání a jednání s veřejnými kajícími.

Traktát „de Poenitentia“ v *dekretu Gratiánově*, k němuž během času mnoho komentářů sepsáno, sloužil po několik staletí za rukověť při zastávání úřadu zpovědnického.

Petrus Lombardus jedná o svátosti pokání ve 4. knize svých „Sentenci“.

Sv. Tomáš Aquin.: Summa, Pars 3. Q. 84—90. (de poenitentia secundum quod est virtus) — Suppl. 3. partis Summae — Opusc. de Officio Sacerdotis.

Sv. Bonaventura († 1274): „Confessionale,“ Sentent. lib. IV. Pharetra.

Nider Joh. Ord. Praed. († 1438): „Manuale Confessorum ad instructionem spiritualium pastorum.“

Petr Bloisský: „De confessione sacramentali.“

Sv. Raymund z Pennafortu: „Summa de casibus poenitentialibus.“

Jan Gerson († 1449): Opuscula: de cognitione peccatorum venialium et mortalium; de arte audiendi confessiones; de confessione mollitiei; avisamentum pro modo confessionis; de absolute sacramento; de reservatione casuum a j.

¹⁾ Wassersleben: „Die Bussordnungen der abendländ. Kirche“. Halle. 1851 — Schmitz: „Die Bussbücher und die Bussdisziplin der Kirche“. Mainz 1883.

III. V době po sněmu tridentském množí se literatura o svátosti pokání a úřadu zpovědnickém.

O předmětech sem náležejících jednáno v dějepisu a právu církevním, v dogmatikách a morálkách (Gury, Ballerini, Palmieri, Neyraguet, Gousset, Scavini, Mazzota, Marc, Layman, Sporer, Elbel a j.).

Gury: Compend. Theol. mor. tom. II. de Poenit.

Mazzota: Theol. mor. tr. VI.

Scavini: Theol. mor. lib. III. edit. 12. Mediolani 1874.

Zejména o zpovědnici psali:

Sv. František Xav. S. J. († 1553): Epistolae.

Petrus de Soto († 1563): Methodus Confessionis.

Polancus S. J. († 1577), byl tajemníkem sv. Ignáce, a spis svůj „Breve directorium“ z rozkazu jeho sepsal pro zpovědníky Tovar. Ježíšova.

Sv. Karel Borrom. († 1584): Instructiones de Sacram. Poen. (Act. Mediolan. pag. 579 sq); Instructio pro confessariis (Acta Med. pag. 869 sq.).

Navarrus († 1587): Enchiridion seu Manuale Confessariorum. — Comment. in decretum Gratiani de Poenit.

Toletus S. J. († 1596): Instructio sacerdotis.

Reginald S. J. († 1623): Praxis fori poenitentialis. — Compendiaria praxis difficil. casuum conscientiae.

Sv. František Sal. († 1642): Theotimus. Philothea. — Listy. — Monita ad Confessarios.

Suarez: De sacram. Poenitentiae.

Kardinal Lugo S. J. († 1660): De sacram. Poenitentiae. — Responsa moralia.

Lohner S. J.: Institutio practica de Confessionibus rite ac fructuose excipiendis. Dillingen. 1677.

Pavel Segneri S. J. († 1694): Poenitens instructus. — Confessarius instructus. Obě díla v něm. překl. vydána 1852 v Řezně.

La Croix S. J. († 1714): Theol. mor. de sacram. Poenit. lib. VI. de Officiis Confessarii.

Antoine: Theol. specul. et dogm. tr. de Poenit.

Leonardo a Portu Mauritio († 1751) V něm. překladu: „Unterweisungen für Beichtväter“ II. Aufl. 1878. — „Anleitung zur Generalbeichte.“

Bellarmin: De Poenitentia.

Cajetanus a Bergamo O. Cap. († 1753): L'uomo apostolico. — „Bergamo's Ermahnungen im Beichtstuhle“ od Karla Ohlera.

Billuart: Compendium Theologiae tom. VI. p. III. Leodii 1754.

Sv. Alfons de Liguorio († 1787.): Theol. mor. lib. VI. tr. IV. de sacram. Poenit. — Homo Apostolicus. — Praxis Confessarii. Spisy jeho od Apošt. stolice i prov. sněmu pražského zpovědníkům jako bezpečný návod pro praxi se doporučují.

V duchu tohoto učitele církevního psali: Neuraguet, Gury, Scavini (Theol. moralis universa), Ninzatti, Aertnys (Theol. moralis) Marc (Institutiones morales).

Pochard: francouzské jeho dílo vyšlo v něm. překladu s nápisem: „Praktischer Unterricht, die Seelen im Buss sakramente mit Frucht zu leiten.“

Zenner: „Instructio practica Confessarii“ 6. vyd. Vídeň. 1857.

Brockmann: „Pastoralanweisung zur Verwaltung der Bussanstalt“ 2. vyd. Münster. 1847.

Gaume: „Manual des Confesseurs.“ V němec. překladu: „Handbuch für Beichtväter.“ Spis založen na učení sv. Karla Borrom., Leonarda a P. M., Františka Xav. a Sales., Filipa Neri a sv. Alfonse. Cáchy. 1841. 2. vyd. Řezno. 1862.

Reuter S. J. († 1762): Theol. moralis. — „Neo-Confessarius, practice instructus.“ Nové opravené vydání z r. 1870. Řezno.

Köhler G.: „Praktische Anleitung zur Seelsorge im Buss sakramente.“

Salvatori S. J. (1824): „Istruzione practica“ (v něm. překl. 1856. Münster).

Wittmann Mich.: „Confessarius pro aetate iuvenili.“

„Der Priester als Richter und Seelenarzt“ od nejmenovaného v Cáchách, 1847.

Haringer Mich.: „Anleitung zur Verwaltung des Buss sakr.“ 1851. 2. vyd.

Pinamonti S. J.: „Führer der Seelen“ Řezno. 1855.

Prucha K. F.: Poučení o general. zpovědi. Páté vyd. z r. 1890 (Praha) od Dr. A. Skočdopole.

Gasser J. M.: První svatá zpověď. Přeložil Beneš Meth. Kuldá. (Brno) 1858.

Herzog: „Die Verwaltung des hl. Buss sakramentes“ 1859. Paderborn.

Dr. *Rup. Smolík*: Rukověť pro zpovědníky. Praha. 1868.

Pickert: „Das dreifache Pastoralkreuz oder die Gelegenheits-, Gewohnheits- und Rückfallssünde“ 1870. Paderborn.

Hofmann N. J.: „Fragenordnung bei Abnahme der Generalbeichten“ 1870. Paderborn.

Lorinser Fr.: „Die Lehre von der Verwaltung des Bussakr.“ 2. vyd. 1883. Vratislav.

Pruner: „Verwaltung des Bussakramentes bei Missionen“ 1888. Augsburg.

Röggel: „Zusprüche im Beichtstuhle“ 8. vyd. 1893. Řezno. Český „Promluvy ve zpovědnici“ od Fr. Vinkláře, II. vydání od K. Vondrušky (Praha 1890).

Sika: „Der Beichtstuhl.“

Kerschbaumer: „Beichtlehren.“

Tapphorn: „Anleitung zur Verwaltung des heil. Bussakramentes“ 4. Aufl. 1893. Dülmen i. W.

Chládek Jiljí ve své pastorálce. II. díl.

Kupka J. „Rukověť pro zpovědníka.“

Berardi Clem. „Praxis Confessariorum“ 2. vyd. 1890. Bononiae. — „De recidivis et occasionariis“ 4. vyd. 1887. Faventiae.

Neth: „Vademecum für Beichtväter.“ 1882.

Salvatoris de Philippis: „Vademecum Confessariorum“ — (Praktische Unterweisung für jüngere Beichtväter). 1887.

„*Instructio pastoralis Eystettensis*“ Tit. XI. de Sacram. Poenit. 1880. Řezno. (Omissis legibus specialiter ad dioecesin Eystettensem spectantibus, et iuxta normam in tota ecclesia catholica nunc valentem emendata et denuo redacta a *J. Firnstein.*)

Obširně jednájí o zpovědnici ve spisech o pastýř. bohosloví: *Amberger* (v díle III.), *Benger* (v díle II. a III.), *Skocdopole* (v „Příruč. knihy“ díle II., v „Učebnici“ knih. IV.), *Gassner*, *Probst*, *Schüch*, *Göpfert-Renninger*; v morálkách: *Lehmkuhl*, *Stárek*, *Müller E.*: Theol. moral. 1876. lib. III. §§. 105—171.

Aertnys Jos C. SS. R.: „Theologia pastoralis complectens practicam institutionem Confessarii“ 1892. Paderborn.

Avanzini podal výklad konstituce „Apostolicae Sedis“ 1873. Münster.

Franco vyložil dekret „Quemadmodum omnium.“ Německý překlad od *Hubera* 1892. v Řezně.

Schieler: „Die Verwaltung des Bussakramentes“ 1894. Paderborn.

Schneider Phil. „Fontes juris ecclesiastici novissimi.“ Ratisbonae. Pustet. 1895. Obsahuje mimo jiné bullu „Apostol. Sedis“ se šesti pozdějšími dekrety, plnomocenství pětiletá se čtyřmi doplňky, instrukci o manželských prominutích ze dne 9. května 1877.

Kopyciński Adam: O sakramencie pokuty; Przemysł 1900 (III. vydání).

Krieg Kornelius: „Wissenschaft der Seelenleitung.“ I. Buch: Die Wissenschaft der speziellen Seelenführung. Freiburg i. Br. 1904. Herder.

Constantini Victor: Specimen casuum conscientiae; Viterbii 1898.

Cadène Fel.: Casus conscientiae propositi et soluti. Romae 1897.

Linzer theol. Quartalschrift 1904: 810—821; 1905: 226 obsahuje soustavný přehled dosud platných privilegií, jež mají řeholní zpovědnici.

Schick A. Prof. „Kurze Anleitung zur Verwaltung des hl. Busssakramentes.“ Herausgeg. von Dr. J. D. Schmitt. Fulda. Aktien-druckerei 1905.

Reuter S. J.: „Neo-Confessarius.“ Editio nova, cura Aug. Lehmkühl S. J. Herder. Breisgau. 1905.

„Neo confessarius practice praesertim instructus.“ Opus *J. Reuter* nostri temporis exigentiis accomodatum edidit Jul. Aug. Müllendorf S. J. Ratisbonae 1906.

Lehmkühl Aug. S. J.: „Causus conscientiae.“ Editio 3. Herder. Freiburg 1907.

Rechenauer M. Cornelius: „Seelenleitung, Beichte und Kommunionempfang in Frauenklöstern und den übrigen relig. Genossenschaften.“ Regensburg. Pustet. 1909. [Obsahuje obšírný komentář dekretů „Quemadmodum“ a „Tridentina Synodus“ o častém a každodenním sv. přijímání.]

Adloff Dr. Jos.: „Beichtvater und Seelenforscher.“ Strassburg. 1910. F. Le Roux et Comp.

Četné články a praktické případy přináší též „*Časopis katol. duchovenstva*“, „*Rádce duchovní*“, „*Pastýř duchovní*“.

Hlava první.

Části svátosti pokání.

§. 4. Vzdálenější a bližší hmotnost svátosti pokání.

Svátost pokání, ve kteréž moc klíčů se vykonává, jest *pravou svátostí* Nového zákona.

Výměr svátosti vůbec podává katechismus římský slovy: „Sacramentum (novae legis) est res sensibus subjecta, quae ex Dei institutione sanctitatis et justitiae, tum significandae tum efficiendae, vim habet“.¹⁾

Všechny tu vyznačené požadavky (viditelné znamení, udílení neviditelné milosti a ustanovení od Krista Pána) shledáváme při svátosti pokání.

K viditelnému znamení každé svátosti (signum sacramentale, visibile) náleží: slovo čili forma (verbum), a hmotnost čili látka (materia, elementum).

Hmotnost pak se rozeznává: *vzdálená* (materia remota), a *bližší* (materia proxima).

I. *Vzdálenou hmotností* svátosti pokání jsou hříchy kajcníkovy po křtu spáchané.²⁾

Hmotnost tuto rozeznávají dále bohoslovci v potřebnou, dostatečnou a volnou:

1. hmotností *potřebnou* (materia necessaria) jsou všechny hříchy těžké, po křtu svatém spáchané, dosud mocí klíčů přímo neodpuštěné;

¹⁾ Catechismus Roman. P. II. c. 1. q. 4. et 11.

²⁾ Egger: Enchiridion theol. dogmat. edit. 3. 1894. tr. 10. cap. 1. art. 2. „Materia remota („extrinseca,“ „materia circa quam“) sunt omnia peccata post baptismum commissa.“ — Cat. Rom. p. II. cap. 5.: „Scilicet materia destruenda, sicut lignum dicitur materia ignis, quia per ignem consumitur.“

2. *dostatečnou a volnou* hmotností (*materia sufficiens, non necessaria, libera*) jsou :

a) hříchy lehké; *dostatečnou* hmotností jsou, poněvadž jsou skutečnými hříchy, a tedy předmětem absoluce; *volnou*, a ne nutnou hmotností slují, protože i jiným způsobem, mimo svátost pokání, odpuštěny býti mohou.¹⁾

Dle učení sněmu tridentského jest sice užitečno a spasitelné, také z hříchů všedních, jež milosti Boží nezbavují a do nichž častěji upadáme, se vyznati, jakž dosvědčuje obyčej zbožných lidí; avšak nehřeší, kdo se z nich nezpovídá.²⁾

b) *Dostatečnou* hmotností jsou také hříchy těžké nebo lehké, již odpuštěné.

II. *Bližší* hmotností svátosti pokání („*materia proxima*“, „*materia ex qua*“) jsou dle sněmu tridentského a rituálu římského následující tři úkony (*tres actus*) kajicnickovy;

1. *lítost* (*contritio*),
2. *zpověď* (*confessio*),
3. *dostiucínění* (*satisfactio*).

Tyto tři úkony nazývá sněm florencký i tridentský „*jako-hmotností*“ („*quasimateria*“) svátosti pokání.³⁾

Proč oba uvedené sněmy významu „*quasimateria*“ užívají, vysvětluje katechismus římský následovně: „*Neque vero hi actus quasi materia a s. synodo appellantur, quia verae materiae rationem non habeant, sed quia eius generis materia non sint, quae extrinsecus adhibeatur, ut aqua in Baptismo et Chrisma in Confirmatione*“.⁴⁾

¹⁾ Egger: *Enchir. l. c.*: „*Peccata venialia sunt tantum materia sufficiens huius Sacramenti, non necessaria. Sufficiens quidem, quia sunt vera peccata, ideoque objectum absolutionis; non necessaria, quia etiam sine Sacramento remitti possunt.*“

²⁾ *Concil. Trident. sess. XIV. de Poenit. cap. 5.*

³⁾ *Conc. Florentinum*: „*Quartum sacramentum est Poenitentiae, cuius quasi materia sunt actus poenitentis, qui in tres distinguuntur partes. Quarum prima est cordis contritio, ad quam pertinet, ut doleat de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cetero. Secunda est oris confessio, ad quam pertinet, ut peccator omnia peccata, quorum memoriam habet, suo sacerdoti confiteatur integraliter. Tertia est satisfactio pro peccatis secundum arbitrium sacerdotis, quae quidem praecipue fit per orationem, jejunium et eleemosynam.*“

— Viz též *Conc. Trident. sess. XIV. can. 4.*

⁴⁾ *Cat. Rom. cap. 5. q. 13.*

Tytéž úkony slovou *částmi* svátosti pokání, poněvadž se jich z ustanovení Božího požaduje na kajícníku k celosti té svátosti, a k úplnému a dokonalému odpuštění hříchův.¹⁾

Z uvedených tří částek svátosti pokání jsou lítost a vyznání částěmi *podstatnými* (partes essentielles), kdežto vykonání uloženého dostiučinění jest jenom částí *doplňující* (pars integralis).

V následujícím bude o těchto třech částech pojednáno.

Článek I. O lítosti.

§. 5. Výměr, podstata a rozdílnost lítosti.

I. *Výměr lítosti (contritio)* podává sněm tridentský slovy: Lítost jest „bolest duše a ošklivost nad hříchem spáchaným, s předsevzetím více nehřešiti“.²⁾

Význam „*contritio*“ (zkroušenost) vysvětluje katechismus římský takto: „Nomen contritionis desumptum est a rebus corporeis, quae minutatim saxo confringuntur, ut eo vocabulo declaretur, corda, quae superbia obduruerunt, poenitentiae vi contundi atque conteri“.³⁾

Prorok Joel (2, 12.) nazývá lítost „*scissio cordis*“, svatí Otcové: „*cordis compunctio*.“

II. *Podstatou* pravé lítosti dle uvedeného výměru jest:

1. *Ošklivost* nad hříchem spáchaným, nenávisť proti hříchu (detestatio, odium peccati, retractatio pravae voluntatis et conversio ad Deum, displicentia, abominatio, velle non peccasse). V tomto odvrácení vůle od hříchu a obrácení k Bohu lítost hlavně záleží.

2. Ošklivost ta ve skutečnosti spojena jest s *bolestí duše*, srdečným zármutkem, truchlivostí (dolor animi, spiritualis, conster-

¹⁾ „Si quis negaverit, ad integram et perfectam peccatorum remissionem requiri tres actus in poenitente, quasi materiam sacramenti Poenitentiae, videlicet: contritionem, confessionem et satisfactionem, quae tres poenitentiae partes dicuntur a. s.“ Trid. sess. XIV. can. 4. cap. 3. 4. — Cfr. Thom. Aquin. Summa, 3. q. 86. art. 6.

²⁾ Conc. Trident. sess. XIV. cap. 4.: „Animi dolor ac detestatio de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cetero.“

³⁾ Cat. Rom. p. II. cap. 5. q. 25.

natio, contristatio de peccato commisso.¹⁾ „Oběť Bohu příjemná jest duch zkormoucený: srdcem zkroušeným a pokorným, Bože, nepohrdneš“.²⁾

3. Z ošklivosti a bolesti plyne přirozeně *předsevzetí* čili *úmysl*, více nehřešiti a se polepšiti.

Z toho všeho vidno, že *sídlem lítosti jest vůle* (voluntas).

O této lítosti církev učí, že vždy byla potřebna k odpuštění hříchův, a že křesťana po křtu kleslého připravuje na odpuštění hříchů, když jest spojena s důvěrou v milosrdenství Boží (cum fiducia divinae misericordiae, cum spe veniae) a s úmyslem, vykonati vše ostatní, čeho třeba k řádnému přijetí svátosti pokání (cum voto praestandi reliqua requisita).³⁾

Pravidlo: *Lítost jest ze všech úkonů kajicnickových nejdůležitější*, tak že bez pravé lítosti není žádného odpuštění hříchův.

Lítost *nedá se ničím nahraditi*.

III. Lítost *přirozenou* dlužno přesně rozeznávati od *nadpřirozené*.

Přirozená lítost plyne z příčin a pohnutek pouhým světlem rozumu poznanych, tedy pouze přirozených a časných. Takovou lítost má, kdo by svých hříchů jenom proto litoval, že si jimi způsobil hanbu, časnou škodu, nemoc, vězení a p.

Pravidlo: *Lítost přirozená k odpuštění hříchův nedostačuje*.

Nadpřirozenou lítost má, kdo s pomocí milosti Boží z nadpřirozených pohnutek hříchů svých želí.⁴⁾

Napřirozené pohnutky (důvody, příčiny) jsou ty, jež z pravého zjeveného náboženství poznáváme, na př. že hřichem jsme rozhněvali Boha nejvyššího spravedlivého, nejdobrotivějšího, nejsvětějšího, že následkem hřichu nebe ztrácíme a pekla zasluhujeme, že hřich jest ohavným a největším zlem.

Pravidlo: *K odpuštění hříchův jest nezbytně třeba lítosti nadpřirozené*.

Lítost tato může býti buď *dokonalou* nebo *nedokonalou*.

¹⁾ „Qui suum detestatur peccatum, necessario de ipso dolet; et contra, qui de peccato dolet, illud necessario detestatur.“ — Alph. Lig.: Theol. mor. lib. 6. n. 435.

²⁾ Žalm 50. 19.

³⁾ Trident. sess. XIV. cap. 4.: „Fuit quovis tempore ad impetrandam veniam peccatorum contritionis motus necessarius.“

Srovnej: Luc. 13, 3: „Nisi poenitentiam habueritis, omnes similiter peribitis.“ — Eccli. 2, 22: „Si poenitentiam non egerimus, incidemus in manus Domini.“

⁴⁾ Conc. Trident. sess. VI. cap. 6.

§. 6. Dokonalá a nedokonalá lítost.

Sněm tridentský činí velmi důležitý rozdíl mezi dokonalou a nedokonalou lítostí nadpřirozenou, jež od sebe se liší *pohnutkou* i *účinkem*.¹⁾

1. Lítost jest *dokonalá* („*contritio perfecta*,” krátce „*contritio*“), když kající hříšník lituje proto, že urazil Boha, jehož nade všechno pro něho samého miluje („*amor benevolentiae gratuitus, perfectus, quo Deus super omnia diligitur propter se*“).²⁾

Taková lítost jest nejlepší, protože pochází z nejlepší nadpřirozené pohnutky, totiž z dokonalé, čisté lásky k Bohu, jako nejvyššímu dobru.

2. *Účinek* dokonalé lítosti: Dokonalou lítostí docházíme odpuštění hříšův i tenkrát, když by nám bylo nemožno se zpovídati, ač si toho toužebně žádáme.³⁾

Dle učení sněmu tridentského nabývá hříšník milosti ospravedlňující (odpuštění hříšův) ještě před skutečným přijetím svátosti pokání, když vzbudiv dokonalou lítost, má úmysl svátost tu přijmouti⁴⁾.

Jak veliká by tato lítost býti měla, ustanoveno není.⁵⁾

Úmysl se zpovídati nemusí sice býti výslovný („*votum explicitum*“), musí však v lítosti se uzavíratí („*votum implicitum*“), a hříšník jest povinen při nejbližší příležitosti skutečně svátost pokání přijmouti. Přijme-li ji, rozmnožuje se posvěcující milost, kterou byl již před přijetím obdržel.

Pravidlo: Ku platnému přijetí svátosti pokání *nežádá se na kajícíku dokonalé lítosti*, neboť pak by svátost ta nebyla svátostí mrtvých, nýbrž živých; přece však *ať každý se snaží s pomocí Boží ji vzbuditi*. Nutna jest v nebezpečení smrti, když není na blízku kněze, jemuž by se hříšník vyzpovídal, když někdo ve hříchu

¹⁾ Trident. sess. XIV. cap. 4.

²⁾ Egger: Enchir. tr. 10, cap. 2. art. 1. 4.: „*Necessarium non est ad contritionem, ut actus charitatis explicitè eliciatur; sed sufficit, ut virtualiter in contritione includatur.*“

³⁾ Katech. pražský. Vel. katech. ot. 664.

⁴⁾ Trident. sess. XIV. cap. 4. can. 5: „(Contritio) hominem Deo reconciliat, priusquam sacramentum actu suscipiatur.“

⁵⁾ Sv. Tomáš (Suppl. q. 5. a 3.) dí: „*Quantumcumque parvus sit dolor, dummodo ad contritionis rationem sufficiat, omnem culpam delet.*“

smrtném musí svátostmi přísluhovati nebo některou ze svátostí živých přijmouti, a v prudkých pokušeních.

3. *Nedokonalou* lítost (attritio) má, kdo hříchů svých proto lituje, že nebe ztratil a věčných trestů v pekle si zasloužil, nebo proto, že hřích sám o sobě ošklivý jest. Pohnutka tedy i zde jest nadpřirozená.¹⁾

4. *Účinek nedokonalé lítosti* udává sněm tridentský slovy: „Quamvis sine sacramento Poenitentiae per se ad justificationem perducere peccatorem nequeat, tamen eum ad Dei gratiam in sacramento Poenitentiae impetrandam disponit.“²⁾

Míní se tu dispositio ne „remota,“ nýbrž „proxima et sufficiens,“ tamquam vera pars sacramenti.

Nedokonalá nadpřirozená lítost hříšníka mimo svátost pokání („extra sacramentum“) sice neospravedlňuje, avšak přizpůsobuje ho ke smíření s Bohem ve svátosti pokání („intra sacramentum“), když hříšník zároveň vylučuje vůli hřešiti („exclusio affectionis ad peccata mortalia“), odpuštění hříchův od Boha doufá (spes veniae“) a jej milovati aspoň počíná (amor initialis, amor concupiscentiae, quo diligimus Deum, tamquam nobis bonum, amor mercenarius, imperfectus).³⁾

Pravidlo: *Nedokonalá, nadpřirozená lítost postačuje k odpuštění hříchů ve svátosti pokání.*

§. 7. Vlastnosti pravé lítosti a trvání její.

(Trident. sess. XIV. cap. 4. can. 5.)

Lítost pravého kajícíka jest:

1. *Nadpřirozená* (supernaturalis), to jest s pomocí milosti Boží vzbuzená z pohnutky, která se prostředně nebo bezprostředně vztahuje k Bohu, věrou poznanému.

¹⁾ Poměr lítosti nedokonalé k dokonalé udává sv. Tomáš (Suppl. q. 1 a. 2. ad 2.) takto: „Attritio dicit accessum ad perfectam contritionem; unde in corporalibus dicuntur attrita, quae aliquo modo diminuta sunt, sed non adhuc perfecte sunt comminuta; — sed contrita dicuntur, quando omnes partes tritae sunt simul per divisionem ad minima. Et ideo significat attritio in spiritualibus quandam disciplicentiam de peccatis commissis sed non perfectam, contritio autem perfectam.“

²⁾ Trident. sess. XIV. cap. 4.

³⁾ „Explicitus (formalis) actus amoris, ab ipsa attritione distincti, non est necessarius. Sufficit, ut adsit virtualiter. Talis amor vero iam in omni attritione

2. Vnitřní, opravdová (interna, vera), musí totiž býti v duši, neboť podstatou její jest hlavně úkon vůle.¹⁾

Neměl by tudíž pravé lítosti, kdo by jen zkroušená slova říkal, bez opravdové vniterné bolesti a ošklivosti v duši.

Tato vniterná lítost má se z pravidla nějakým způsobem vnějším jeviti (slovy, skutky, chováním při zpovědi).

3. Všeobecná (universalis quoad mortalia), to jest musí se vztahovati na všechny spáchané smrtelné hříchy, ani jednoho nevyjímajíc.²⁾

Kdo by třeba jen jednoho těžkého hříchu svého nezelel, nemá pravé lítosti, byť i zelel všech ostatních. Dobře jest nad každým jednotlivým těžkým hříchem zvlášť lítost vzbuditi; stačí však nade všemi zároveň.³⁾

Hříchy smrtelné odpouštějí se v celku, nikoliv rozděleně, neboť stav spravedlnosti nadpřirozené nedá se srovnati ani s jediným těžkým hříchem. Odpouštějí se tedy buď všechny hříchy smrtelné, nebo žádný.

Jinak jest u hříchů lehkých, všedních. Tyto nemají za následek ztráty posvěcující milosti, ač ji umenšují; také lze odpuštění jich dosíci ještě jinými způsoby než skrze svátost pokání. Jest ovšem spasitelné i z nich, po případě pouze z nich kajícně se zpovídati, při čemž však stačí vzbuditi lítost třeba jen nad jedním všedním hříchem a také úmysl, jeho se varovati.⁴⁾

Stav milosti a všední hřích mohou spolu obstáti, a může býti odpuštěn jeden hřích lehký, aniž by ostatní odpuštěny byly.

4. Nade všechno (summa et quidem appetiatiue), to jest: hříšník má uznávati a v ošklivosti míti hřích jako největší zlo, a býti hotov raději to nejhorší trpěti a to nejmilejší obětovati, než Boha opět hříchem uraziti. Nežádá se lítost „intensive“ čili „affective summa,“ neboť intensita týká se affektu, kterého k podstatě lítosti v té míře se nevyžaduje, aniž jest vždy v moci člověka.

revera habetur.“ — „Neque ad contritionem, multo minus ad attritionem necessarium est, ut excludatur omnis deliberatus affectus ad venialia, quippe qui cum statu gratiae certe consistere potest.“ Egger Enchiridion 1894. tr. 10. cap. 2. art. 1.

¹⁾ „Scindite corda vestra, et non vestimenta vestra.“ Joël 2, 13.

²⁾ „Convertimini et agite poenitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris.“ Ezech. 18, 30.

³⁾ Cat. Rom. pars II. cap. 5. q. 29. — S. Alph. Lig. Theol. mor. lib. 6. n. 433. 438. 444.

⁴⁾ Thom. 3. q. 87. art. 1. ad 1. — S. Alph. Lig. Theol. mor. lib. 6. n. 449.

5. Jak dlouho lítost trvati musí, aby byla pravou, ustanovení není; jisto jest, že v nejkratším čase může býti vzbuzena, ač každý přílišného spěchu v tak důležité věci má se varovati.¹⁾

O t á z k a 1. Musí lítost vzbuzena býti již *před vyznáním z hříchův?*

Bohoslovci nejsou tu svorného náhledu:

a) Jedni nemají to za potřebné, a odvolávají se na slova římského rituálu: „*Audita confessione confessarius ad dolorem adducet (poenitentem).*“

b) Jiní tvrdí, že lítost má již *před* zpovědi býti vzbuzena, protože zpověď má býti vyznáním *zkroušeným*.

Toto mínění sv. Alfons pro praxi schvaluje. Také dle katechismu římského lítost přirozeně předchází zpovědi.²⁾

Jisto jest, a v tom souhlasí všichni, že lítost musí vzbuzena býti *před rozhřešením*, nebo alespoň *mezi rozhřešováním*, protože když se forma svátosti, to jest absoluce, vyslovuje, musí tu již býti hmotnost (lítost).

„Virtualiter coexistere debet absolutioni.“ Kajícník může lítost vzbuditi buď aktuálně, nebo musí lítost alespoň virtuálně trvati, to jest nesmí býti přerušena žádným jí odporujícím činem vůle.

Může se tedy lítost s ohledem na zpověď vzbuditi třeba již v den před zpovědí; kdo by však před zpovědí nebo mezi zpovědí nového smrtelného hříchu se dopustil, musí před rozhřešením na novo lítost vzbuditi, a to nade všemi, i předešlými hříchy.

O t á z k a 2. Když poenitent hned po obdržení rozhřešení ještě vyznává se z hříchu, na nějž si byl právě vzpomněl, má na novo vzbuditi lítost?

Jedni odpovídají, že ne, anyž zapomenuté hříchy v předešlé lítosti zahrnuty jsou a lítost mravně ještě trvá; druzí soudí, že na novo má se vzbuditi, an prvním rozhřešením soud a svátost ukončena jest.

Sv. Alfons toto druhé mínění pro praxi doporučuje.³⁾

¹⁾ „Homo in primo instanti verae poenitentiae remissionem consequitur praeteritorum peccatorum; oportet tamen in homine perseverare poenitentiam, ne iterum incidat in peccatum.“ S. Thom. p. 3. q. 84. a. 8. ad 1.

²⁾ Cat. Rom. pars II. c. 5. q. 21.

³⁾ S. Alph. Lig. Theol. mor. lib. 6. n. 448. — H. A. tr. 16. c. II. n. 22. — Scavini III. n. 446. — Gury II. 418. — Lehmkühl. Theol. mor. II, 282. — Müller: Theol. mor. lib. III. t. II, §. 116.

8. O pravém úmyslu a jeho vlastnostech.

(Trid. sess. XIV. cap. 4. de Poen.)

1. *Pravý úmysl* čili *předsevzetí* jest pevná a upřímná vůle, život svůj polepšiti a více nehřešiti. Předsevzetí to sice již virtualiter zahrnuto jest v pravé lítosti, a náleží k podstatě její („propositum implicitum“); přece však se kajícímu doporučuje, vždy ještě *výslovně* je vzbuditi („prop. expressum, formale, explicitum“).¹⁾

2. Předsevzetí musí býti:

a) *Pevné* (firmum), t. j. kajícík musí míti pevnou a rozhodnou vůli, že nikdy více a pod žádnou záminkou hříchu se nedopustí (ne pouhá „velleitas“, nýbrž „strenua, deliberata voluntas“). Tato pevnost nevyklučuje nedůvěry ve vlastní křehkost a bázně opětného pádu, jež dobře spojena býti může s pevnou důvěrou v pomoc Boží. „Deus dat non tantum velle, sed etiam perficere.“

Opětný pád (relapsus) není také sám o sobě neklamným znamením, že předsevzetí nebylo pevným.

b) *Účinné* (efficax, saltem affective, quamquam non semper effective), t. j. kajícík musí míti netoliko pevný úmysl, že se polepší, nýbrž také, že se bude chápati všech potřebných prostředkův, aby hříchů se uvaroval, zlou náklonnost svou přemohl, zlé příležitosti, zvláště nejbližší, se vyhnul, cizí statek vrátil, pohoršení dané napravil, škodu bližnímu na těle, duši, cti a jmění způsobenou nahradil, nepřátelům ze srdce odpustil, všechny povinnosti stavu svého bedlivě plnil.

c) *Všeobecné* (universale quoad mortalia), t. j. musí se vztahovati na všechny smrtelné hříchy, žádného nevyjímajíc. Jinak opět jest se hříchy všedními; zde stačí předsevzetí vzhledem k jednomu neb některým, poněvadž dle učení církve člověk, bez zvláštní výsadné milosti Boží, nemůže se všech hříchů všedních vystříhati.²⁾

¹⁾ „Iuxta graves auctores in sacramento Poenitentiae sufficit propositum virtuale, quanvis in praxi nitendum sit, ut formaliter eliciatur.“ Egger: Tr. 10, cap. 2. art. 1.

²⁾ „Homo in gratia constitutus potest vitare omnia peccata mortalia et singula: potest etiam vitare singula peccata venialia, sed non omnia. Et ideo poenitentia de peccatis mortalibus requirit, quod homo proponat abstinere ab omnibus et singulis peccatis mortalibus; sed ad poenitentiam peccatorum venialium requiritur, quod homo proponat abstinere a singulis non tamen ab omnibus, quia hoc infirmitas huius vitae non patitur: debet tamen habere propositum se parandi ad peccata venialia minuenda.“ S. Thom. P. III. q. 87. art. 1.

Článek 2. Svátostná zpověď.

(Confessio sacramentalis.)

§. 9. Pojem a potřeba svátostné zpovědi.

1. *Svátostná zpověď* jest zkroušené vyznání, ve kterémž hříšník na sebe hříchy, jichž se po křtu svatém dopustil, ustanovenému knězi žaluje, aby mocí klíčů odpuštění dosáhl.¹⁾

2. *Potřeba* tohoto vyznání, kteréž jest podstatnou částí svátosti pokání, dá se odvoditi již z božského ustanovení a soudní povahy svátosti, ve kteréž se vykonává moc klíčův: „Jako mne poslal Otec, tak i já posílám vás. Přijměte Ducha svatého: kterým odpustíte hříchy, odpouštějí se jim, a kterým zadržíte, zadržány jsou.“²⁾

Jako Kristus Pán toliko pravým kajícím odpuštění dával, tak i náměstkové jeho, jako spravedliví soudcové, ne dle libovůle, nýbrž dle hodnosti a kajícího poenitentovy mají mocí klíčův odpuštění dáti nebo zadržeti. Proto třeba, aby hříšník celou záležitost duše své soudci předložil (*cognitio causae per confessionem*), a podrobným i zkroušeným vyznáním pravou kajícího osvědčil.³⁾

Mimo odpuštění hříchů má svatá zpověď způsobiti také duchovní uzdravení, obnovení a posvěcení; i k tomu třeba upřímného vyznání. („*Medicus non curat vulnus, quod ignorat.*“)

Proto shledáváme zpověď v katolické církvi již od časův apoštolských.⁴⁾

Svátostné vyznání jest na základě přikázání božského (*iure divino*) ke spasení potřebno právě tak jako svátost pokání všem, kteří po křtu svatém těžce hřešili.⁵⁾

¹⁾ „*Confessio (ἐξομολόγησις) definitur: accusatio suorum peccatorum post Baptisma commissorum, a poenitente sacerdoti legitimo facta, in ordine ad remissionem virtute clavium obtinendam.*“ Egger: *Enchir.* 1894. Tr. 10. cap. 2. art. 2;

²⁾ Joan. 20. 22.

³⁾ Trident. sess. XIV. cap. 5.

⁴⁾ (Act. 19, 18. — Jac. 5, 16. — I. Joh. 1, 9.) — Conc. Laodicenum a. 372. — Conc. Carthagin. a. 397. — Conc. Remense a. 630. — Conc. Germanicum I. a. 742. — Cfr. Bellarmin: *De sacram. Poen.* lib. 3. cap. 5—11.

⁵⁾ „S. q. negaverit confessionem sacramentalem vel institutam, vel ad salutem necessariam esse jure divino; aut dixerit, modum secrete confitendi soli sacerdoti, quem Ecclesia catholica ab initio semper observavit et observat, alienum esse ab institutione et mandato Christi, et inventum esse humanum: a. s.“ Trid. sess. XIV, can. 6.

§. 10. O způsobu a vlastnostech svátostného vyznání.

1. Zpověď má se státi osobně (*praesens*), to jest od přítomného kajícíka přítomnému knězi.

Není dovoleno ani platno zpovídati se nepřítomnému knězi skrze prostředníka nebo písemně.¹⁾

Rozhřešení, dané nepřítomnému, neplatí, třeba zpověď učiněna byla dříve přítomnému knězi.

2. Ústně (*voce, verbis, confessio oris*). Jen když kajícík mluvití nemůže, ať vyznává se písemně (*scripto*), nebo znameními a posuňky (*nutibus, gestibus, signis*), na př. němý, hluchoněmý, hluchý, nebo když zpovědník sám velmi těžce slyší²⁾. Obyčejný stud není dostatečným důvodem, aby se kajícík nezpovídal ústně.

3. Tajně, t. j. pouze zpovědníkovi, „*secreta, auricularis*“ (*non ex necessitate Sacramenti, sed ex rationabili usu Ecclesiae*).

Veřejné vyznání, které církev při jistých veřejných zločinech žádala a ukládala, není ustanovení božského, a proto mohlo se od něho upustiti.³⁾ I před 4. stoletím byla pravidlem zpověď tajná, ne veřejná.⁴⁾

Kajícík, který není mocen jazyka zpovědníkova, není povinen vyznávati se prostřednictvím tlumočnicka.⁵⁾

¹⁾ „*Confessio facta Confessario absentis per litteras vel nuncium esset invalida.*“ *Decret. Clem. VIII. 20. Junii 1602.* — „*Utrum in casu extremae necessitatis dari possit absolutio per telephonium?*“ — „*Nihil est respondendum.*“ *S. Poenit. 1. Julii 1884.*

²⁾ „*Ex institutione Ecclesiae tenetur homo, qui potest, ut verbo confiteatur.*“ *S. Thom. Quodlib. 1. q. 6. a. 1.* — „*Nisi articulus necessitatis occurrat, sacerdoti facienda est oris confessio.*“ *Bened. XI. Extrav. „Inter cunctas“ de privil.* — „*Quando non possumus uno modo, debemus secundum quod confiteri.*“ *S. Thom. lib. IV. dist. 17. q. 3. a. 4.*

³⁾ „*Non est hoc divino praecepto mandatum nec satis consulte lege humana praescriberetur, ut delicta, praesertim secreta, publica essent confessione aperienda.*“ *Trid. sess. XIV. c. 5.*

⁴⁾ *Egger: Enchir. tr. 10. cap. 2. art. 2.:* „*Confessio publica semper praesupponerat privatam.*“ — *S. Leo (Ep. 136. c. 2.):* „*Ex apostolica regula sufficit confessio secreta.*“ — *Origenes (hom. 2. in Ps. 37. n. 6):* „*Proba prius medicum, cui debeas causam languoris exponere Si intellexerit et praeviderit talem esse languorem tuum, qui in conventu totius Ecclesiae exponi debeat et curari.*“; *Egger: Enchir. l. c. p. 800.*

⁵⁾ „*Potest, si velit, sed non tenetur.*“ — *S. C. de Prop. Fide 19. Julii 1838. et S. C. Conc. 28. Febr. 1633.*

Nikdo nemusí se zpovídati veřejně; proto při nenadálém hromadném nebezpečí, jako na moři při rozkotání lodi, při požáru, zemětřesení, na bojišti, při moru a nakažlivých nemocech, když více nemocných v jedné komnatě neb v jedné posteli leží, a není možno, aby každý jednotlivě a tajně se vyzpovídal, postačí, když jen všeobecně za hříšné se vyznají, nebo třeba jen z jediného všedního hříchu, který nezahanbuje, ze všech ostatních hříchů pak lítost vzbudí. Zpovědník dá jim rozhršení a napomene, aby každý jednotlivě a úplně se vyznal, až z nebezpečení vyvázne.

Když poenitent příliš hlasitě mluví, napomene ho zpovědník; sám pak také hlasitého mluvení ve zpovědnici se zdrží.

4. Zpověď má být prostá a upřímná (nuda, simplex et aperta), t. j. bez zbytečných, k podstatě hříchů nenáležících anebo uměle hledaných slov; opatrná: bez nepatřičného vypravování hříchů, chyb a jmen jiných osob, a stydlivá (verecunda), t. j. kajícník má užívati cudných výrazův.

5. Pravdivá (fidelis et verax). Neplatná by byla, kdyby kajícník vědomě, vlastní vinou, úmyslně, smrtelný hřích zamlčel, zapřel nebo zastřel, nebo ze hříchů smrtelných se vinil, jichž se ani nedopustil (leč by toto učinil z veliké úzkostlivosti nebo přílišné prostoty).

6. Obsahem úplná či podrobná (integritas materialis), t. j. má zahrnovati všechny smrtelné hříchy („omnia et singula peccata mortalia“), jichž se poenitent po křtu dopustil a z nichž se ještě platně nevyznal. O této veledůležité vlastnosti bude na jiném místě zvlášť pojednáno.

7. Zkroušená a pokorná, t. j. vniterná lítost a ponížení má se zračiti v celém chování a postavě kajícníkovi (klečí, s obnaženou hlavou, s rukama sepjatýma, vojín odloží zbraň).

8. Poslušná (parere parata): kajícník má napomenutí zpovědníkovo vděčně přijmouti a uloženému pokání ochotně se podrobiti.

§. 11. Zpytování svědomí.

(Examen conscientiae.)

1. Přípravou k dobré zpovědi jest, aby kajícník sám se sebou vešel v soud, do srdce svého nahlédl a všechny záhyby jeho prozkoumal, na hříchy své bedlivým přemýšlením se rozpomenul, čili *svědomí své náležitě zpytoval*.

Sněm tridentský praví, že se ve zpovědi udati mají všechny smrtelné hříchy, jak si jich kajícník vědom jest po bedlivém zpytování svědomí.¹⁾

Zpytování musí se vztahovati netoliko na spáchané hříchy, nýbrž také na jejich prameny, pohnutky, vnitřní náklonnosti, myšlenky, žádosti, slova, skutky.

2. Zpytování svědomí a poznání hříchů jest *důležitou podmínkou a prostředkem k dosažení úplného vyznání, pravé litosti a upřímného polepšení.*

Nejlepší přípravou k němu jest nábožné *vzývání Ducha sv.* za dar osvícení k poznání hříchův.

3. *Jak dlouho* by kdo svědomí své zpytovati měl, všeobecně určití se nedá. Má se díti s takovou pilností a bedlivostí, jakou moudří a svědomití lidé důležitým věcem věnují.²⁾

Spolu rozhoduje zde také doba, která od poslední zpovědi uplynula, a zručnost, jakou kajícník ve zpytování svědomí má. Jisto jest, že každodenním zpytováním se úkon ten velmi ulehčuje. (Examen quotidianum, generale et particulare.)

Úzkostlivého badání a hloubání třeba není; hříchy, které po bedlivém zpytování na paměť nepřipadají, zahrnují se ve zpovědi, a stačí vůle zpovídati se ze všech hříchův.

Kdo by svědomí své příliš nedbale zpytoval, hřeší, protože se vydává v nebezpečství, opomenouti některý těžký hřích, čímž by zpověď jeho stala se neplatnou.

Hříchy při zpytování svědomí si psáti není třeba; při zpovědi generální může se to poraditi, úzkostlivým však se nedovolí.³⁾

Článek 3. Svátostné dostiučinění.

(Satisfactio sacramentalis.)

§. 12. Podstata a potřeba svátostného dostiučinění.

1. *Svátostné dostiučinění* jsou ony skutky kající, které kněz ve svátosti pokání hříšníkovi ukládá, hlavně jako *trest* za spáchané hříchy (poenitentia vindicativa), avšak také jako *lék* proti nemocem

¹⁾ Trident. sess. XIV. cap. V. can. 7.

²⁾ Cat. Rom. P. 2. c. 5. q. 41. — Trident. I. can. 7.: „diligens discussio sui“ — „debita et diligens praemeditatio.“

³⁾ Vide: S. Alph. Th. mor. I. VI. n. 471. 3. — Gury II. n. 507—510. — Casus consc. Ii. p. 493. sq.

duševním (*poenitentia medicinalis*), tudíž *na výstrahu a k polepšení.*¹⁾

Toto dostiučinění jest třetí *podstatnou* částí svátosti pokání („*pars essentialis*“) *jen v tom smyslu*, že kajícník musí při zpovědi míti *ochotnou vůli vykonati uložené mu pokání.*²⁾

Kdyby potom svou vinou nevykonal, co mu bylo uloženo, hřešil by sice, poněvadž nedoplnil, co k svátosti náleží (*ad totalitatem seu integritatem*), svátost sama však jedině z této příčiny nestala by se neplatnou.

Skutečné vykonání uloženého pokání *není tudíž podstatnou, nýbrž doplňující částkou svátosti* (*pars integralis sacramenti*).³⁾

Když hříšník *kromě pokání ve zpovědi mu uloženého* sám ještě dobrovolně různé obtíže na se bere, nebo od Boha seslané útrapy a časné tresty trpělivě snáší a uražené spravedlnosti Boží v náhradu za spáchané hříchy podává, sluje toto dostiučinění *mimosvátostným* (*extrasacramentalis satisfactio*).

2. *Potřeba a užitečnost dostiučinění.* Ač Spasitel svou smrtí za hříchy naše zadostučinil, přece máme se i my přičiniti, abychom za hříchy své dle možnosti pokání činili, neboť:

a) Všecky časné tresty se vždycky ve zpovědi neodpouštějí; — pokáním od sebe tyto pokuty Boží odvracujeme.⁴⁾

b) Po odpuštění hříchův a věčných trestů zbývají přece ještě následky jejich, t. j. náklonnost a hříšná navyklost, slabost k dobrému; pokáním se následky ty léčí.⁵⁾

c) Všecko naše dostiučinění založeno na zásluhách Ježíše Krista; bez těchto nemělo by žádné ceny před Bohem.

1) Trid. XIV. can. 13.: „*Satisfactio natura sua vindicativa est, ideo necessario postulat opus poenale — secundario est etiam medicinalis. Omnia opera bona sunt plus minusve poenalia ideoquo satisfactoria.*“ — S. Thom. Aquin. Suppl. q. 15. a. 1.: „*Poenae a culpa futura praeservat; quia non facile homo ad peccata redit, ex quo poenam expertus est.*“

2) Egger: Enchirid. pag. 811.: „*Absolutionem non meretur, qui animum iniunctam poenitentiam acceptandi non habet.*“

3) Egger: str. 811.: „*Satisfactio est pars integralis, non essentialis Sacramenti Poenitentiae. In ultimo momento vitae homo capax est absolutionis, sed incapax satisfactionis — ex quo patet satisfactionem esse partem integram, non essentialem, — haec enim numquam potest deesse.*“

4) Trident. sess. XIV. cap. 9. — can. 12. 13.

5) Trid. sess. XIV. cap. 8.: „*Satisfactoriae poenae medentur peccatorum reliquiis, et vitiosos habitus male vivendo comparatos, contrariis virtutum actionibus tollunt.*“

d) Dostiučiněním stáváme se Kristu Pánu podobnými.¹⁾

e) Jako povinností zpovědníka jest, kajícníkovi spasitelné a přiměřené pokání *uložiti*, tak jest povinen kajícník pokání, moudře mu uložené, ochotně *přijmouti a vykonati*.²⁾

P o z n á m k a 1. *Pokání (poenitentia) při udělování dispensí od překážek manželských* Dle praxe Apoštolské Stolice ukládá se duchovnímu, který dispens manželskou má provésti („*executor*“, t. j. *biskup* nebo *farář*, jedná-li se o *dispens pro foro externo od překážek veřejných*, — nebo *zpovědník* ve svátostné zpovědi, při dispensích *pro foro conscientiae od překážek tajných*), mezi jiným také povinnost, aby dispensovanému uložil pokání („*poenitentia salutaris*“ — „*gravis*“ — „*gravis et diuturna*“) ve všech případech, když za důvod dispense uveden incestus (při překážkách pokrevství a švagrovství) nebo quasi incestus (při překážce veřejné mravopoctnosti a duchov. příbuzenství), jakož i při dispensích od nepoctného švakrovství a zločinu.

Připomenouti dlužno, že skutečné vykonání tohoto uloženého pokání není podstatnou podmínkou, na které by platnost dispense závisela; — jest tudíž možný případ, že dispensovaný pokání uložené přijal, upřímně nebo jen na oko, ale ho nevykonal, dispens však přes to v platnosti zůstává. Tak plyne ze dvou rozhodnutí Poenitentiarie římské:

1. 12. listop. 1891: „*Clausulae, praescribenti impositionem poenitentiae, censeri satisfactum, etiamsi ficto animo ab iis suscipiatur, qui dispensantur*“.

2. 14. pros. 1891: „*Poenitentias in executione dispensationum matrimonialium omnino imponendas esse, sed omissum earundem adimplementum secum non ferre dispensationis invaliditatem*“.
— K jakým okolnostem by *executor dispensationis* přihlížeti měl, v témže rozhodnutí naznačeno slovy: „*Et notet orator, in imponendis poenitentibus, quae non specificantur, ab execute rationem*

¹⁾ Trid. sess. XIV. cap. 8.: „*Christo conformes efficitur*.“ — „*Budeme-li s ním trpěti, budeme s ním též kralovati*.“ 2. Tim. 2, 12.

²⁾ Concil. Lateran. IV. cap. „*Omnis utriusque*“ praecipit: ut quisquis fidelis impleat poenitentiam a suo sacerdote impositam. — Trid. XIV. cap. 8.: „*Procul dubio magnopere a peccato revocant et quasi freno quodam coërcent hae satisfactoriae poenae, cautioresque et vigilantiores in futurum poenitentes efficiunt*.“

habendam esse conditionis, aetatis, virium, aliarumque qualitatum personarum, quibus dispensatio impertitur“.

P o z n á m k a 2. O pokání „pro foro externo“.

Kdykoliv nalézá se mezi důvody udělení dispense snoubencům od překážek manželských „causa inhonesta“, připojuje se k dispensačnímu dekretu přepis, jímž se nařizuje pokání „pro foro externo“. Toto pokání přiměřeno budiž vině snoubencův a osobním poměrům, t. j. fysickým silám chování v náboženském ohledu. Obyčejně se ukládá pout spojená se zpovědí, nebo aby snoubenci sňatek bez hlučného veselí konali; aby častěji sv. Svátosti přijali; všedního dne mši sv. přítomni byli; aby po delší dobu jednou v týdnu se postili (zdržením se masitých pokrmů nebo újmou); aby po delší dobu modlili se růženec, litanie nebo jiné modlitby; aby nějakého veřejného církevního průvodu se účastnili; aby almužnu nebo milodar k dobrému účelu věnovali a p. Jaké pokání po zralém uvážení všech okolností by uloženo býti mělo, a jaké by mělo platiti za těžší, ponechává se svědomitému posouzení duchovních správcův.

Ježto dle indultu papeže Lva XIII. ze dne 25. června 1885 udělená dispens platí „etiamsi copula incestuosa vel consilium et intentio, per eam facilius dispensationem impetrandi, reticita fuerit“, není již třeba, aby se snoubencům ukládala přísaha v kurrendě k. a. konsist. praž. čís. 10 z r. 1857 nařízená. Také není potřebí, aby uložené a vykonané pokání „pro foro externo“ bylo oznamováno. [Ord. l. praž. 1899, str. 68.]

P o z n á m k a 3. Jedním z *mimosvátostných* způsobů dosti učinění jsou *odpustky*. V následujícím stručně bude o nich pojednáno, protože *velmi úzce se svátosti pokání souvisí*, ač žádnou její částí nejsou.

§. 13. Výměr a základ odpustků.

(Trid. XXV. Decret de Indulg.)

1. *Výměr*: Odpustky jsou mimosvátostné zmírnění nebo úplné prominutí časných trestů, po odpuštění hříchů ve zpovědi ku pře-trpění na zemi nebo v očistci zbývajících, od církve mocí klíčů z pokladu zásluh Ježíše Krista a svatých schopným a hodným údům ze spravedlivé příčiny poskytnuté a před Bohem platné.¹⁾

¹⁾ Egger: Enchir. str. 812.: „Indulgentia est remissio poenae temporalis, coram Deo valida, vi clavium, extrasacramentaliter, per applicationem thesauri Ecclesiae, subjecto capaci ex causa justa facta.“

Odpustky poskytují tedy zmírnění nebo plné prominutí časných trestů na zemi neb v očistci, a ne odpuštění hříchův, ani odpuštění věčných trestů, což děje se ve svátosti pokání.¹⁾

2. *Základem* nebo *pramenem* odpustků jest *poklad církve* (thesaurus Ecclesiae, t. j. zásluhy Ježíše Krista, P. Marie a svatých. Správa tohoto pokladu svěřena jest církvi.²⁾

„Claviger, minister et dispensator est Petrus et successores ejus.“ Církev bere z tohoto pokladu, když odpustky uděluje, a doplňuje tak k dokonalému s Bohem smíření to, seč slabost lidská není. Poklad tento jest *společný* všem živým údům církve na základě *obcování svatých* (communio sanctorum).

Církev svatá obdržela moc rozvazovati a svazovati; co tudíž rozvázáno neb svázáno jest od ní na zemi, na nebi jest potvrzeno. (Mt. 16, 19; 18, 18.)³⁾

Proto i zmírnění neb prominutí časných trestův, od církve poskytnuté, také před Bohem jest platné. Připomenouti dlužno, že odpustky platí nejenom pro pokuty kanonické, ale i pro tresty, jež od Boha pocházejí, neboť odpustky mohou uděleny býti také těm, kteří žádnými tresty kanonickými stíženi nejsou.⁴⁾

§ 14. Rozdílnost odpustkův. Kdo je uděluje.

1. Rozeznáváme odpustky *plnomocné* (indulgentiae plenariae, totales), jimiž se všecken časný trest promíjí, a odpustky *částečné* (indulgentiae partiales), jimiž se toliko část trestů časných odpouští.

K těmto náleží na př. odpustky 40 dní, 7 let, 7 quadragen, t. j. promíjí se tolik časného trestu, mnoho-li by se druhdy bylo odpykalo vykonáním předepsaného pokání za 40 dní, 7 let atd.

¹⁾ S. Thom. Aquin. Supplem. q. 14. a. 5.: „Indulgentia semper supponit culpam jam remissam, cum nullus liberetur a poena, nisi sit absolutus a culpa, quia effectus non diminuuntur neque tolluntur nisi diminuta vel ablata causa.“

²⁾ Egger: Enchir. p. 815.: „Duplex est fundamentum indulgentiarum, potestas clavium, vi cuius absolvitur, et thesaurus Ecclesiae, ex quo solvitur.“

³⁾ Egger: l. c. str. 819.: „Verba illimitata: »quodcumque solveris super terram, erit solutum et in coelis« (Math. 16. 19.) se extendunt ad omne vinculum spirituale. Item potestas clavium omne impedimentum, quo ingressus in coelum impeditur, respicit. Sed poenae temporales sunt vera vincula, quae animam ligatam tenent et tamdiu ab ingressu coeli impediunt, donec soluta fuerint.“

⁴⁾ Egger: Enchirid. pag. 813.

2. Odpustky, které bezprostředně jistým osobám se udělují, slovou *osobními* (personales); *věcné* odpustky (reales) spojeny jsou s užíváním nějaké věci (na př. kříže, růžence, pamětního peníze) *místní* (locales) mohou býti získány návštěvou jistého místa (kostela, kaple, oltáře, křížové cesty).

Odpustky slovou „*dočasnými*“ (temporariae), když jenom pro určitou dobu, na př. tři nebo sedmi let ., se propůjčují; není-li doba vymezena, nazývají se „*ustavičnými*“ (perpetuae).

3. *Odpustky milostivého léta* (jubileum majus, ordinarium seu anni sancti, annus sanctus) slaví se nyní každého 25. roku, a trvají od prvních nešpor svatvečera vánočního po celý rok, až zase do prvních nešpor vigilie vánoční následujícího roku.

Do papeže Bonifáce VIII. slaveno jubilejní léto jenom za 100 let, od Klementa VII. za 50, od Pavla II. za 25 let.

V době milostivého léta mívají zpovědníci rozsáhlá plnomocenství, a určují se zvláštní podmínky k získání plnomocných odpustkův. Obyčejně předpisují se posty, almužna, navštívení určitých chrámův, modlitby na úmysl sv. Otce, sv. zpověď a sv. přijímání. Také se zastavují jiné plnomocné odpustky a částečné odpustky od papežů živým povolené, vyjma některé (pro moribundis, pro oratione „Angelus“, pro visitatione ss. Sacramenti solemniter expositi, pro comitantibus ss. Sacramentum).

Častěji ohlašují papežové plnomocné odpustky *na způsob milostivého léta* (jubileum minus, extraordinarium seu ad instar).

4. Odpustky může udělovati: sv. Otec pro celou církev, ve prospěch živých i mrtvých; biskupové jenom svým poddaným živým, měrou od sv. Otce určenou. Opati a jiní představení řeholní nemohou ze své moci propůjčovati odpustků, tím méně farářové.

§ 15. Podmět, podmínky a užitečnost odpustkův.

1. Odpustků mohou získati především *živí věřící* (baptisati non excommunicati); *zemřelým* údům církve však přivlastňují se odpustky toliko skrze prosbu nebo přímlovu (per modum suffragii). Praxis tato vždy v církvi panovala.

Rozdíl mezi odpustky quoad vivos et quoad defunctos naznačují bohoslovci stručně slovy: *Vivis* confertur indulgentia per modum solutionis et absolutionis, *defunctis* per modum solutionis et suffragii tantum.

Živí členové podléhají totiž pravomoci církve, tato může nejenom z pokladu svého náměstným způsobem za ně nastupovati („per modum solutionis“), nýbrž na základě moci klíčů je také výrokem soudcovským zaslouženého trestu zbaviti („per modum absolutionis“). *Zemřelí* však nejsou více pravomoci církevní podání. Ač z účastenství na pokladu církve svaté vyloučení nejsou, přece nemůže je tato svým výrokem soudním zbaviti trestů, nýbrž jen za ně prositi a se přimlouvati, aby Bůh ve svém milosrdenství tak učiniti ráčil („per modum suffragii“).

2. Aby věřící plnomocných odpustků získali, žádá se;

a) *Hodné přijetí svátosti pokání a oltářní* (vere poenitentes, confessi, sacraque Communionem refecti).

b) *Přesné vykonání předepsaných skutků* ¹⁾ (fideliter, integre, pie, tempore praescripto).

c) *Stav milosti*, neboť bez něho nelze dosíci odpuštění trestů ²⁾ (poena non remittitur, nisi remissa culpa). Bohoslovci se srovnávají v tom, že *alespoň poslední předepsaný skutek ve stavu milosti se vykonati má.* ³⁾

K získání *částečných* odpustků se žádá, aby se vykonaly všechny předepsané skutky, a kdo jich získati chce, aby byl ve stavu milosti, alespoň když poslední skutek vykonává. ⁴⁾

Připomenutí. *Výhody od Apošt. Stolice poskytnuté věřícím v příčině sv. zpovědi a sv. přijímání za účelem získání odpustkův:*

Návštěvu kostela, modlitby, půst a živé skutky předepsané jest splniti vždy téhož dne, nebo v době, pro kterou odpustky jsou povoleny. V příčině svaté zpovědi a svatého přijímání však platí následující výhody:

I. Všichni věřící, kteří se *každého téhodne* zpovídají a od poslední zpovědi stavu milosti nepozbyli, mohou i bez opětovné zpovědi získati všechny odpustky, jež průběhem toho téhodne povoleny jsou, byť i mezi podmínkami výslovně sv. zpověď byla

¹⁾ S. Alph. lib. 6. n. 534. : „Indulgentiae tantum valent, quantum sonant.“

²⁾ „Indulgentia est favor, solis Dei filiis et amicis destinatus.“

³⁾ „Sufficit, ut *opus ultimum*, in quo Indulgentia acquiritur, in statu gratiae peragatur, nisi in litteris concessionis aliud exigatur.“ S. Alph. lib. VI. n. 534. — Bened. XIV. in Const. „Inter praeteritos.“

⁴⁾ „Iis, qui sunt in statu gratiae, opus non est, ut actum contritionis eliciant ad indulgentias partiales lucrandas.“ (S. C. Ind. 17. Dec. 1870.) — Quaestio: An requiritur status gratiae ad lucrandum indulgentias pro defunctis? — Absolute affirmat S. Alph. H. A. tr. XVI. n. 62. — lib. VI. n. 534.

předepsána. Vyjímají se jenom odpustky jubilejní. [S. Congr. Indulg. 9. prosince 1763. — Decr. auth. n. 231.]

II. Papežským indultem *ze dne 16. června 1908* rozšířena výhoda sub n. I. v arcidiecési pražské [ad triennium] pro všechny věřící, kteří se zpovídají *každých čtrnácte dní*: „ut Christi fideles in praefata dioecesi commorantes, qui infra duas hebdomadas uniuscujusque mensis sacramentalem confessionem peragere solent, omnes et singulas indulgentias eo temporis intervallo occurrentes, absque confessione pro singulis indulgentiis praescripta, lucrari possint et valeant, dummodo cetera opera injuncta rite exsequantur.“

III. Věřící, kteří po smyslu dekretu S. Congr. Conc. ze dne 20. prosince 1905 nábožný obyčej zachovávají, že častěji nebo každého dne ku svatému přijímání přistupují, mohou — *i když se nezpovídají každého téhodne* — získati všechny odpustky, pro něž by jinak i sv. zpověď se požadovala, jen když ostatní předepsané skutky vykonají. [S. Congr. Indulg. 14. února 1906.]

IV. Jsou-li plnomocné odpustky povoleny pro určitý den nebo dobu (Porciunkule, určitá slavnost, triduum, oktava, novéna, čtyřicetihodinová pobožnost .), může svatá zpověď se sv. přijímáním, nebo jen sv. zpověď, *v den před vlastním dnem odpustkovým* býti vykonána.

V. Plnomocné odpustky, jež udělovány bývají účastníkům v den zakončení svatých missií a duchovních cvičení, získati mohou věřící, když se vyzpovídají *průběhem posledních pěti dnů zmíněných cvičení*.

VI. Dekretem Urbis et Orbis S. Congr. Indulg. et SS. Reliqu. ze *dne 11. března 1908* se dovoluje, aby svatá zpověď k odpustkům předepsaná při takových příležitostech, kdy mají plnomocné odpustky získány býti v určitý den, již *dva dni napřed* — a jedná-li se o odpustky toties quoties, již *tři úplné dni napřed* vykonána býti směla. Svaté přijímání však nutno přijati buď téhož dne, nebo den před tím. — [Ord. l. praž. 1908. č. 8.]

Sv. zpověď k získání odpustkův o *neděli růžencové*: P. Leo XIII. die 25. Martii 1897 indulsit: ut confessio, quae ad lucranda plenariam Indulgentiam, concessam pro die festo B. Mariae sub titulo SS. Rosarii, foret peragenda Dominica prima Octobris, anticipari quoque valeat feria VI. immediate praecedente.

3. Z uvedeného patrna *spasitelnost a užitečnost odpustkův*; jsouť mocným povzbuzením k horlivější kajícnosti a dostiučinění

za spáchané hříchy, k častější zpovědi a přijímání, utvrzují víru v obcování svatých, v moc církve svazovací a rozvazovací, jakož i naději v život věčný, vybízejí věřící k horoucnější lásce k Bohu i duším v očištění, nabádají ku konání dobrých skutkův, a spolu slabosti a křehkosti lidské pomáhají, doplňují, čeho se nám k úplnému smíření s Bohem nedostává.

Poznámka. Decretum generale S. Congr. Indulg. et SS. Reliqu. 10. Aug. 1899, de regulis seu normis *ad dignoscendas veras Indulgentias ab apocryphis*: Inter cetera, quae huic S. Congregationi . . . munera sunt tributa, illud supereminet: discernendi nimirum veras Indulgentias ab apocryphis easque proscribendi. Cui quidem muneri satis ipsa fecit plurimis editis ad haec usque tempora decretis de apocryphis Indulgentiis in authentica Decretorum collectione contentis.

Verum etsi haec S. Congregatio vigilans ab ipso Suae institutionis exordio semper exstiterit quoad Indulgentiarum publicationem, ne falsae in Christianum populum irreperent, nihilominus, quum hac etiam nostra aetate non desint, qui, vel mala voluntate, aut etiam irrationabili zelo perculsi, falsas, vel ut minimum valde suspectas Indulgentias sive orationibus, sive piis exercitiis adnexas propagare inter fideles non vereantur, hinc factum est ut plures Antistites hanc S. Congregationem adiverint, ut de aliquibus Indulgentiis suum iudicium ederet. Id potissimum praestiterunt ea causa permoti, *ut non solum verae a falsis Indulgentiis discernerentur, sed praesertim ut Ecclesiae hostibus via praecluderetur eam calumniandi, et aspernandi coelestem Indulgentiarum thesaurum.*

Porro S. Congregatio ut huic malo, quoad fieri posset, praesens remedium adhiberet, regulas seu normas quasdam statuere excogitavit, quibus prae oculis habitis nedum locorum Ordinariis, sed et ipsis Christi fidelibus facilis aperiretur via ad dignoscendum, quodnam sit ferendum iudicium de aliquibus Indulgentiis, quae passim in vulgus eduntur, dubiamque praeseferunt authenticitatis notam.

Hoc vero S. Congregationis propositum SSmo Dno N. Leoni XIII. delatum, eadem Sanctitas Sua illud approbavit jussitque quam primum executioni mandari.

Quare S. Congregatio . . . Indicem praedictarum regularum elucubrandum curavit . . . :

Regula I. Authenticae sunt omnes indulgentiae, quae in novissima Collectione a S. Indulgentiarum Congregatione edita continentur.

II. Indulgentiae generales, quae in supradicta Collectione non exhibentur, vel quae concessae feruntur post editam Collectionem, tunc solummodo habendae erunt ut authenticae, cum earumdem concessionis authographum monumentum recognitum fuerit a S. Indulg. Congregatione, cui sub nullitatis poena exhibendum erit, antequam publicentur.

III. Authenticae habeantur Indulgentiae concessae Ordinibus et Congregationibus religiosis, Archiconfraternitatibus, Confraternitatibus, Archisodalitiis, Sodalitiis, piis Unionibus, piis Societatibus, nonnullis ecclesiis celebrioribus, locis piis et objectis devotionis, quae continentur in Summariis recognitis et approbatis a S. Congr. Indulg., ejusque auctoritate vel venia typis editis.

IV. Non habeantur ut authenticae Indulgentiae sive generales, sive particulares, quae continentur in libris, in libellis, in summariis, in foliis, in chartulis, sive etiam in imaginibus, impressis sine approbatione auctoritatis competentis; quae approbatio concedenda erit post diligentem recognitionem et distincte exprimenda.

V. Apocryphae, vel nunc prorsus revocatae sunt omnes Indulgentiae mille vel plurium millium annorum, quocumque tempore concessae dicantur.

VI. Suspectae habeantur Indulgentiae plenariae, quae asseruntur concessae recitantibus pauca dumtaxat verba, exceptis indulgentiis in articulo mortis.

VII. Reiciendae sunt ut apocryphae Indulgentiae, quae circumferuntur in libellis, foliis seu chartulis impressis vel manuscriptis, in quibus ex levibus aut etiam superstitiosis causis et incertis revelationibus, vel sub illusoriis conditionibus promittuntur Indulgentiae et gratiae, usum et modum excedentes.

VIII. Ut commentitia reicienda sunt folia et libelli, in quibus promittitur fidelibus, unam alteramve precem recitantibus, liberatio unius vel plurium animarum a purgatorio; et Indulgentiae, quae dictae promissioni adjici solent, ut apocryphae habendae sunt.

IX. Apocryphae, vel saltem ut graviter suspectae habeantur Indulgentiae recentioris assertae concessionis, si ad inusitatum numerum annorum vel dierum producuntur.

Quas quidem regulas . . . Sanctitas Sua Leo XIII. approbavit, mandavitque per generale Decretum publicari.

Motu proprio Pii X. 7. Aprilis 1910:

Cum per Apostolicas Nostras Litteras *de Romana Curia*, quae incipiunt „Sapienti Consilio“, III. Kal. Iul. 1908 datas, *universam rem de indulgentiis*, ideoque et curam circa rectam et prudentem earum moderationem et onus invigilandi super earumdem publicatione et impressione, *uni supremae S. Congr. S. Officii* devolutam voluerimus; ad praecavendas dubitationes quascumque, quae ex concessionibus hac in materia aliter quam per praefatam S. Congregationem forte obtentis facile oriri possent, *utque omnibus plane constet de earumdem authenticitate et efficacia*, Suprema Nostra auctoritate, motu proprio atque ex certa scientia, declaramus ac decernimus:

1. Indulgentias quascumque, sive generales sive particulares, quae non respiciant ipsas personas petentium tantum, a supradicta Suprema S. Congregatione S. Officii esse *recognoscendas*;

2. Idem dicendum de facultatibus concessis quibusvis sacerdotibus cujuscumque gradus et dignitatis benedicendi pia objecta eisque adnectendi indulgentias et privilegia pro quocumque vel quibuscumque christifidelibus;

3. Concessionem indulgentiarum et facultatum, de quibus supra, vim habere tantum, postquam S. Congr. S. Officii illas authentice recognoverit;

4. Quoad praeteritas demum concessionem, eas efficaciam tantum habituras, si *intra sex menses* ab hujus Nostri decreti publicatione eidem S. Congregationi exhibitae ab eaque recognitae fuerint;

5. Idcirco impetrantes posthac hujusmodi concessionem teneri, *sub poena nullitatis gratiae obtentae*, exemplar earumdem dictae Supremae S. Officii Congregationi exhibere, ut rite recognosci ac ratae haberi possint.

Haec edicimus, declaramus, sancimus, contrariis quibuscumque, etiam speciali et individua mentione ac derogatione dignis, non obstantibus. Praesentibus perpetuis futuris temporibus valituris.

Datum Romae, apud S. Petrum, sub annulo Piscatoris, die 7. Aprilis 1910.

§ 16. Apoštolské požehnání, jež se dává umírajícím.

(Benedictio Apostolica in articulo mortis seu Absolutio generalis.)

1. „*Benedictio Apostolica in articulo mortis*“ jest požehnání od Apoštolské stolice nebo zmocněného kněze udělené člověku, smrti blízkému, spojené s plnomocnými odpustky. Nazývá se také „*generální absolutí*“, protože odpouští se umírajícímu všechny tresty časné. Absoluce tato není svátostnou, nýbrž rozhřešení svátostné již předpokládá a obyčejně teprve po přijetí svátosti pokání, oltářní a posledního pomazání se uděluje.¹⁾

Až do času papeže Benedicta XIV. dostávali plnou moc k udělování tohoto požehnání jenom biskupové, kteří za ni žádali, a to jen na 3 léta. Na základě konstituce Benedikta XIV. „*Pia Mater*“ ze dne 5. dubna 1747 dostává ji nyní v našich krajinách každý biskup hned při nastoupení svého úřadu.

V církevní provincii pražské pak udělují biskupové subdelegando tuto plnomoc všem kněžím světským i řeholním své diecese, kteří mají povědní jurisdikci.

2. Apoštolské požehnání s plnomocnými odpustky spojené *může a má se uděliti*: všem, kteří nejsou vyobcováni a neumírají v nekajícnosti nebo ve zjevném hříchu smrtelném; také dětem, které mohly již hřešiti a jimž se posluhuje svátostí pokání a posledního pomazání;²⁾ jakož i takovým, kteří v bezvědomí se nalézají a smyslů mocni nejsou, když se jim týmiž svátostmi posloužilo.³⁾

3. Ku *platnému přijetí* apoštolského požehnání se žádá:

I. *Od kněze*, který je uděluje:

a) aby měl náležitou *plnou moc* (delegaci);

b) aby *zachoval všecken předeepsaný ritus*⁴⁾ a užil *formule od papeže Benedikta XIV. ustanovené*.⁵⁾ Formule ta není pouhou radou, nýbrž *rozkazem*.⁶⁾

¹⁾ Rit. Rom.: „Solet impertiri post Sacramenta Poenitentiae, Eucharistiae et Extremae Unctionis.“

²⁾ S. R. C. 16. prosince 1826.

³⁾ Rit. Rom.

⁴⁾ Viz: Manuale prov. Prag. vyd. z r. 1873.: „Ritus benedictionis Apostol.“ str. 85.

⁵⁾ Bened. XIV. P. Constit. „Pia mater“ z r. 1747.

⁶⁾ S. C. I. 5. Febr. 1841: „Formula haec non est tantum directiva, sed *praeceptiva*.“

Papež Lev XIII. formuli Benedikta XIV. předeepsal „sub poena nullitatis“. ¹⁾ „Confiteor“ z pravidla nesmí býti vynecháno. ²⁾

Jen tehdáž, když smrt nemocnému tak blízka jest, že času k předeepsaným modlitbám nezbyvá, uděluje se ihned požehnání. ³⁾

II. *Od přijímajícího:*

a) „*Articulus mortis*“, t. j. hrozící nebezpečí smrti, na pr. v těžké nemoci.

Odpustky získají se *jen jednou*, a to teprve *in vero articulo mortis*, t. j., když duše již vskutku od těla se odlučuje. ⁴⁾ Když se nemocný po zaopatření zase uzdravil, tu nezískal odpustků s požehnáním spojených.

Opakovati se může požehnání v každé *nové* těžké nemoci. ⁵⁾ Náhled některých bohoslovců, že by se apošt. požehnání i v téže nemoci aspoň s podmínkou opakovati mělo, když se snad při prvním udělení některého požadavku nedostávalo, kterýž se opíral o rozhodnutí S. C. I. ze dne 12. března 1855, nedá se po novějších rozhodnutích téže kongregace (z r. 1879 a 1884) více zastávati.

Také na smrt odsouzeným, jsou-li kající, může se udělit toto požehnání.

b) *Stav milosti*: „*Sit confessus ac sacra Communionem refectus, vel quatenus id facere nequiverit, saltem contritus*“. ⁶⁾

c) *Jméno Ježíš* nechať *úst*, nebo když to nemožno, aspoň *srdcem* nábožně vzývá. ⁷⁾

Budiž také napomenut, aby všecky obtíže a bolesti za hříchy své Bohu obětoval a do vůle Jeho v životě i ve smrti zcela se odevzdal. („Ó Ježíši, všechno jak Ty chceš! Ježíši, Tobě žiji, — Ježíši, Tobě umírám!“)

d) *Úmysl* (intentio, saltem interpretativa) získati odpustky s požehnáním spojené, neboť toto se uděluje „*illis infirmis, qui*

¹⁾ Leonis XIII. P. breve „*Quo universi*“ 7. Julii 1882.

²⁾ S. C. I. 5. února 1891.

³⁾ Manuale rit. Prag. 1873. pag. 90: „*Statim sacerdos Benedictionem impertiatur.*“

⁴⁾ S. C. I. 23. Apr. 1675; 20. Sept. 1775.

⁵⁾ S. C. I. 25. Jun. 1879; 12. Jun. 1884.

⁶⁾ S. C. I. 20. Sept. 1775.

⁷⁾ S. C. I. 22. Sept. 1892. — Viz též Linz. Quart. 1896. IV. str. 883 sq.

vel illam *petierint*, dum sana mente et integris sensibus erant, seu *verisimiliter petiissent*, vel dederint signa contritionis“. ¹⁾

Poznám. 1. Při udělování apošt. požehnání in art. mortis předeepsán jest liturgický *jazyk latinský* pod ztrátou odpustkův: „An fideles — absolute in artic. mortis in lingua vernacula peracta — indulgentias lucrari queant?“ — Negative, quia haec benedictio in artic. mortis est precatio stricto sensu liturgica.“ [S. R. C. 1904. 3. Junii. — Anal. eccl. 1906 fasc. 1. p. 20.]

Poznám. 2. *Kdo smí dáti apoštol. požehnání in art. mortis řeholnicím?* Až do r. 1909 bylo pravidlem, že směl biskup subdelegovati k tomu pro jeptišky (moniales) pouze řádného jejich zpovědníka. [S. C. Indulg. 1775 23. září]. Totéž platilo pro sestry z kongregací [„moniales improprie dictae“, S. C. Ind. 1868 2. pros.]. Jednotliví biskupové dostávali ke své žádosti od Apošt. stolice buď pro dobu svého života, nebo jen na 7 let dovolení, aby směli pro svou diecesi subdelegovati k tomu kteréhokoliv kněze ku zpovídání approbovaného, pro případ, že by řádný zpovědník řeholnic (s klausurou nebo bez klausury) nebyl přítomen nebo nemohl přijíti.

Od 1. dubna 1909 platí však dekret Congr. S. Off.: „Quum religiosis mulieribus, ad instituta votorum tum solemnum tum simplicium pertinentibus, benedictionem apostolicam in artic. mortis impertiri non nisi ordinarius earum confessarius, juxta vigentem in praesens disciplinam, regulariter permittatur: ne forte, hoc quavis ex causa impedito, supremo hujus modi spirituali solatio illae destituantur, SS. D. N. Pius PP. X. benigne indulgere dignatus est, ut — quaecumque alius quilibet sacerdos ad extrema Sacramenta religiosis mulieribus votorum tum solemnum tum simplicium ministranda rite vocetur, eisdem animam agentibus Apostolicam etiam benedictionem, etsi aliunde hac facultate non polleat, impertiri valeat, ad normam apost. constit. s. m. Benedicti XIV. „Pia mater“, et servata forma in Rituali rom. praescripta. [Acta Ap. S. 1909. p. 490.]

Poznám. 3. *Jak možno zajistiti si plnomocné odpustky v hodině smrti:* Generálním dekretem ze dne 9. března 1909 povolil papež Pius X. všem věřícím plnomocné odpustky v hodině smrti, když jednou ve svém životě, v kterýkoliv den po hodném přijetí Svátosti pokání a nejsv. Svátosti oltářní se pomodlí [s pravou láskou k Bohu následující modlitbu: „Pane Bože můj, již nyní přijímám z ruky Tvé-

¹⁾ Rit. Rom. I.

každý způsob smrti, jak Tobě libiti se bude, se všemi jejími úzkostmi, utrpeními a bolestmi, s úplnou odevzdaností a ochotností“.

Každému věřícímu jest tudíž usnadněno již za dnů zdraví pojistiti si neocenitelnou milost, aby v hodině smrti stal se účastným plnomocných odpustkův. Podmínky předepsané vykonati lze v den libovolný, odpustky však získají se teprve v hodině smrti. Odpustky ty se neztratí, — podobně jako při apoštolském požehnání v hodině smrti, — kdyby někdo po vykonání podmínek těžkého hříchu se dopustil, jen když v hodině smrti opět jest ve stavu milosti Boží. [S. C. Indulg. et S. Reliq. 1904 9. Martii.] ¹⁾

§ 17. Generalní absoluce Terciářův.

1. Mimo řád Františkánův a Klarisek založil sv. František z Assisi pro katolíky ve světském povolání žijící „třetí řád sv. Františka“ čili řád „Serafinský“ (Sodales tertii Ordinis saecularis S. Francisci Assisiensis). ²⁾ Členové, kteří krátce „Terciáři“ se nazývají, mají svou řeholi, zkušební rok (noviciát), professi i řeholní šat (škapulíř a pás).

Účelem řádu jest nabádati členy, aby vedli život křesťansky spravedlivý, ať jsou jakéhokoliv povolání nebo zaměstnání ve světě. Po příkladu svého zakladatele mají hlavně usilovati o dosažení pravé zbožnosti a účinné lásky, jež by se jevila vzorným zachováváním příkázání Božích i církevních, pokorné kajicnosti, čistoty a chudoby.

Členem třetího řádu může se státi každý aspoň 14letý katolík; ženy jen s vědomím svých mužův.

Provinciálové Františkánů, Kapucínův a Minoritův udělují ředitelům třetího řádu na jednotlivých osadách potřebná plnomocenství. Ředitelové nové členy přijímají, zapisují, ve škapulíř a pás oblékají; po uplynulém noviciátu pak skládají členové slib.

Sv. Otec Lev XIII. sám byl také členem třetího řádu, jemuž vzácnou přízeň projevil svým listem okružním „Auspicato“ ze dne 17. září 1882, a konstitucí „Misericors Dei Filius“ ze dne 3. května 1883.

V této konstituci přizpůsobil reguli řádovou nynějším požadavkům časovým, a zároveň znova stanovil odpustky a výsady, jichž Terciáři požívají. Častěji také projevil přání, aby třetí řád

¹⁾ K nauce o odpustcích viz spis *J. Hálky*: Odpustky. V Praze 1891.

²⁾ Viz Dr. Skočdopole: Bohosl. past. 2. vyd. I. díl 269; II. 344.

horlivým přičiněním duchovních správců jako pevná hráz proti novověkým podvratným příbojům po světě katolickém se rozšířil.

2. Mimo jiné mají Terciáři následující výsadu :

Každý zpovědník může jim devětkrát za rok po obyčejné svátostné absoluci ze hříchův udělit ještě tak zvanou „generální absoluci“, to jest požehnání, spojené s plnomocnými odpustky, zpovídají-li se v některý z těchto svátkův : na Hod Boží vánoční, velikonoční a svatodušní, ve svátek nejsvětějšího Srdce Ježíšova, Neposkvrněného početí P. Marie, sv. Josefa, jizev sv. Františka (17. září), sv. Ludvíka (25. srpna), svaté Alžběty (19. listopadu).¹⁾ — Doba k udělování této absoluce čili benedikce trvá vždy od rána předchozího dne až do večera jmenovaných svátkův. V předchozí den („pridie“) smí se udělovati jenom „privatim“, t. j. „inter ipsius Sacramenti Poenitentiae administrationem“, v den svátku však nejenom privatim od kteréhokoliv zpovědníka, nýbrž také „publice a Curatoribus, in ecclesiis in quibus erectae reperiuntur eorumdem Sodalium Congregationes“.²⁾

3. Při požehnání tom užívá se následující formule : „Dominus noster Jesus Christus, qui beato Petro Apostolo dedit potestatem ligandi atque solvendi, ille te absolvat ab omni vinculo delictorum, ut habeas vitam aeternam et vivas in saecula saeculorum. Amen. Per sacratissimam passionem et mortem Domini nostri Jesu Christi, precibus et meritis Beatissimae semper Virginis Mariae, beatorum Apostolorum Petri et Pauli, beati Patris nostri Francisci et omnium Sanctorum, auctoritate a summis Pontificibus mihi concessa, plenariam indulgentiam omnium peccatorum tuorum tibi impertior. In nomine Patris et † Filii et Spiritus Sancti. Amen.“³⁾ Formule zde uvedené v singuláru užívá se při udělování požehnání toho privatim (při zpovědi); říká-li se publice nad mnohými (mimo zpověď), klade se plurál.

Dle reskriptu posv. Sboru odpustků ze dne 1. února 1905 stává se představený řádu nebo jeho zástupce také sám účastným generální absoluce, když tuto své komunitě uděluje.

NB. Při velikém množství poenitentů dovoleno jest formuli zkrátiti, tak že stačí říkati jen slova : „Auctoritate a Summis etc. . . . Amen.“

¹⁾ Constit. Leonis P. XIII. 3. Maji 1883.

²⁾ Decret. S. Congreg. Indulg. de 21 Julii 1888.

³⁾ Beringer : Ablässe. 12. Aufl. 3. Th. 3. Abschn. S. 40*. — Indult. S. R. C. 22. března 1905.

Hlava druhá.

Kajícník. Povinnost se zpovídati.

§ 18. Podmínky platného přijetí svátosti pokání.

Ku platnému přijetí svátosti pokání se žádá:

1. Aby přijímatel byl živ, pokřtěn a k užívání rozumu dospělý.

2. Musí mítí úmysl svátost pokání přijmouti, a to alespoň bytný (intentio virtualis), ač nejlepší jest ovšem soudobný (actualis).

Výjimkou jsou případy naléhavé potřeby, na př. když kajícník, blížek smrti, leží smyslů zbaven a vůli zpovídati se nemůže na jevo dáti, smí se mu svátostí posloužiti, pokud se může předpokládati jeho vůle svátost přijmouti. Ježto svátosti ke spasení člověka ustanoveny jsou, musí se v takovém případě všemožným způsobem ku pomoci přispěti.

3. Kajícník musí vykonati, co s jeho strany k podstatě svátosti jest potřebno, totiž: z nadpřirozené pohnutky hříchů litovati, zpovídati se ústně nebo znameními, nebo alespoň vůli ke zpovídání nějak osvědčiti, a hotov býti za hříchy dostiučiniti.

4. Nesmí se vědomě nalézati v nějakém církevním trestu, zvláště nesmí býti z církve vyobcován. Dříve musí býti vyzdvižen trest, než se uděliti může absoluce od hříchův.

§ 19. Povinnost přijímatí svátost pokání.

1. Všem věřícím, kteří smrtelným hříchem milost ospravedlňující, na křtu svatém nabytou, ztratili, jest přijetí svátosti pokání k opětnému smíření s Bohem potřebné tak, jako nepokřtěným křest. ¹⁾ V případě potřeby ospravedlňuje sice nadpřirozená dokonalá lítost bez skutečného přijetí této svátosti, ale

¹⁾ „Est autem hoc Sacramentum Poenitentiae lapsis post Baptismum necessarium, ut nondum regeneratis ipse Baptismus.“ Trid., sess. XIV. cap. 2.

musí v sobě zavíratí vůli neb úmysl přijmouti svátost, kdyby to možno bylo.

2. Ustanovením svátosti pokání vyslovil Ježíš Kristus božské příkázání, zavazující ke zpovědi všechny, kteří po křtu smrtelně zhřešili.

Zákonem božským uložena jistě povinnost zpovídati se v případě smrti; než vážní bohoslovci v tom se shodují, že totéž příkázání božské velí častěji v životě se zpovídati. ¹⁾

3. Příkázáním církevním bližší ono božské se určuje. Církev velí, aby všickni věřící, dosáhnuvše užívání rozumu, nejméně jednou v roce zřízenému knězi upřímně z hříchů svých se zpovídali, a o Velikonocích nejsvětější Svátost oltářní přijali. Kdo příkázání toto svévolně přestupuje, propadá stanoveným církevním trestům: má býti vyobcován, a po smrti zbaven církevního pohřbu.

§. 20. Vysvětlení zákona lateránského o roční zpovědi.

1. Na IV. sněmu lateránském (r. 1215) za papeže Innocence III. stanoven následující zákon církevní: „Omnis utriusque sexus fidelis, postquam ad annos discretionis pervenerit, omnia sua solus peccata saltem semel in anno fideliter confiteatur, proprio sacerdoti, et injunctam sibi poenitentiam pro viribus studeat adimplere; alioquin vivens ab ingressu Ecclesiae arceatur, et moriens christiana careat sepultura.“

Bližší vyměření „roku“ v zákoně lateránském obsaženo není; může se počítati od jedné zpovědi ke druhé, nebo od začátku ledna do konce prosince, nebo od Velikonoc do Velikonoc, od postu do postu. ²⁾ Tento poslední způsob počítání schválen sněmem tridentským jakožto nábožný a zachování hodný. ³⁾

Kdo se tudíž v postě neb o Velikonocích zpovídá, chtěje se připravit k hodnému přijímání velikonočnímu, činí tím příkázání církevnímu o roční zpovědi zadost.

Kdo z rozumných příčin, na radu svého zpovědníka nebo z nemožnosti o Velikonocích nepřijímal, jest přece povinen zákonu lateránskému zadost učiniti.

¹⁾ Reiffenstuel: Theol. mor. tr. 10. dist. 3. n. 11 Henno: de Poenit. disp. 5. q. 2. concl. 2.

²⁾ Elbel-Bierbaum: Theol. moral. 2. vyd. 3. svaz. str. 246. Paderborn 1895.

³⁾ Trid. sess. XIV. de poen. cap. 5.

Příkázání, zpovídati se alespoň jednou v roce, dáno jest, aby věřící s vykonáním povinnosti té neprodlévali, a trvá tudíž ve své moci i potom, když lhůta zachována nebyla.

Kdo tedy zákonu církevnímu zadost neučinil v jednom roce, povinen jest v roce následujícím co nejdříve se zpovídati.

2. Příkázání, jednou v roce se zpovídati, týká se každého, byť i jediný hřích smrtelný ho tížil.

K otázce: Váže-li zákon lateránský také toho, kdo pouze všedních hříchů jest si vědom, — odpovídají sv. Bonaventura, Tomáš Aquinský a jiní vážní bohoslovci, že sice mocí svátosti nikdo nemusí se zpovídati ze všedních hříchův, ale ovšem na základě příkázání církevního, neboť sněm lateránský velí, aby roční zpověď každý věřící (omnis fidelis) vykonal.

Jiní se svatým Alfonsem odpovídají záporně, an není zákona velícího zpověď ze všedních hříchův, a sněm tridentský výslovně učí, že všední hřichové se mohou ve zpovědi opomenouti.

V praxi zajisté takoví věřící, kteří toliko všedních hříchů si vědomi jsou, sami od sebe se z nich zpovídati z příčin asketických.

3. K otázce „*quaenam sit aetas discretionis?*“ odpovídá určitě dekret posv. Sboru de discipl. Sacramentorum ze dne 8. srpna 1910 takto: „*Unam eandemque aetatem ad utrumque Sacramentum requirit Lateranense concilium, quum conjunctum Confessionis et Communionis onus imponit. Igitur, quaemadmodum ad Confessionem aetas discretionis ea censetur, in qua honestum ab inhonesto distingui potest, nempe qua ad usum aliquem rationis pervenitur; sic ad Communionem ea esse dicenda est, qua eucharisticus panis queat a communi dignosci; quae rursus eadem est aetas, in qua puer usum rationis est assequutus.*“ [Acta Apost. Sed. ai 1910, pag. 577.]

4. Vědomě neplatnou nebo svatokrádežnou zpovědí nečiní se nikterak zadost příkázání církevnímu.

§ 21. Častější zpověď.

1. Církev si velmi přeje, aby věřící častěji svátost pokání přijímali¹⁾ Toho vyžaduje také péče o vlastní spasení, okolnosti, v nichž věřící nezřídka se nalézají, a touha po větší dokonalosti.

¹⁾ Cat. Rom. P. II. cap. 5. q. 53. -- Sněm praž. r. 1860. tit. IV. kap. 8.

2. Takž bez ohledu na vykonanou roční zpověď mravním zákonem zavázán jest opět co nejdříve se zpovídati, kdo smrtelného hříchu se dopustil. ¹⁾ Dlouhé dobrovolné setrvání ve stavu smrtelného hříchu jest samo sebou hříšné.

3. Svědomí své svatou zpovědí očistiti povinen jest, kdo vědom sobě jsa těžkého hříchu, chce nebo má ke stolu Páně přistoupiti, nebo jinou svátost živých přijmouti neb udělit. ²⁾

4. Mnohým kajícím jest častější zpověď jediným prostředkem, aby se vybavili z tuhých vazeb zlých návykův, odolali těžkým pokušením a uchránili se opětného pádu (ad relapsum praecavendum). Takoví povinni jsou tohoto prostředku spasného užívati, a církve sama zpovědníky oprávnňuje a zavazuje, podobným kajícím častější zpověď uložit. ³⁾

5. Při bližícím se nebezpečí smrti má každý věřící povinnost se zpovídati, a to na základě přikázání božského. (Taktéž ženy mívající těžký porod, vojínové jdoucí do boje, cestující před nebezpečnou plavbou, k smrti odsouzení.)

6. Častější zpověď, třeba i ze všedních hříchů, jest velmi užitečna všem nábožným kajícím, kteří v dokonalosti křesťanské pokračovati se snaží, pročez ji zpovědník co nejvřeleji bude doporučeti.

Osobám duchovním církve častější zpověď netoliko radí, ale přímo nařizuje. Tak mají chovanci kněžských seminářů z nařízení sněmu tridentského ⁴⁾ alespoň jednou za měsíc se zpovídati; totéž platí o jeptiškách ⁵⁾ a mniších, nechť tito žijí v klášteře nebo mimo klášter, čímž však zvláštní stanovy řehole, nařizující ještě častější zpověď, se neobmezují. Světským duchovním vedle toho, co předpisují rubriky missálu a rituálu, zvláštní nařízení dává pražský provinciální sněm. ⁶⁾

¹⁾ „Quum aliquis mortifero scelere urgetur, nihil ei magis salutare esse potest ob multa, quae impendent, vitae pericula, quam statim peccata sua confiteri.“ Cat. Rom. l. c.

²⁾ Reiffenstuel: Theol. mor. tr. 10. dist. 3. n. 16.

³⁾ Rit. Rom. de Sacr. Poenit.

⁴⁾ Trid. sess. XXIII. de ref. cap. 18.

⁵⁾ Trid. sess. XXV. de reg. cap. 10.

⁶⁾ Conc. prov. Prag. 1860. tit. I. cap. 5.: „Ex mente Ecclesiae et traditiones ejus pie venerantes ardentissime optamus, ut omnes provinciae hujus Clerici, salvo generali Ecclesiae praecepto quoad praeparationem ad Missam et ministranda Sacramenta, salvisque constitutionibus Regularium quoad frequentandam ab iis confessionem, *saltem quolibet mense*, et si fieri poterit, *crebrius etiam* contriti confiteantur.“

Hlava třetí.

Zpovědník.

Článek I. O trojím úřadu a důležitějších osobních vlastnostech zpovědníkových.

§ 22. Trojí úřad zpovědníkův.

1. Zpovědník jest *soudcem*: vyslychá kajícího, hříchy své na sebe žalujícího, doplňuje vyznání otázkami, jak toho potřebu shledal, uvažuje jeho vinu, rozsuzuje spravedlivě hodnost či nehodnost jeho, a na základě úsudku toho uděluje nebo zadržuje rozhřešení, jež má povahu výroku soudního.

2. Jest *učitelem*: poučuje, napomíná a varuje kajícího, jeho nevědomost nebo pochybnosti odstraňuje, mylné nebo bludné náhledy opravuje, lítost v něm budí, jej potěšuje a posilňuje.

3. Jest *lékařem*: snaží se rozpoznati celý stav duše, pátrá po hlavní náklonnosti zlé, hledá prameny, kořeny a příčiny vnitřní choroby, radí i předpisuje vhodné léky k vyhojení i prostředky ochranné, ukládá přiměřené pokání, mající povahu nejen trestu, ale i léku.

4. *Trojí tento úřad* má zpovědník zastávati *otcovsky*. Kající sám ve všeobecné zpovědi nazývá ho „*otcem duchovním*“, a jako dítě s důvěrou se k němu utíká. Zpovědník má hříšníka přijmouti jako starostlivý otec své chorobné dítěte za tím účelem, aby ho jako ztraceného syna přivedl zpět k nebeskému Otci. Otcovská laskavost musí se jeviti v otazování, poučování, domluvě i kárání; ano i když rozhřešení dáti nemůže, oznámí to způsobem, svědčícím o vnitřní bolesti a upřímné lásce k duši kajícího. Dobře připomíná sněm tridentský, že při napravování často více zmůže laskavost než přísnost, více napomínání než hrozba.¹⁾

¹⁾ Conc. Trid. sess. XIII. cap. 1.

Zmíněné tu úřady a z nich plynoucí povinnosti vyžadují, aby zpovědník měl hlavně následující vlastnosti a ctnosti: bezúhonnost života, horlivost, ochotnost a trpělivost, opatrnost a vědu, neohroženost a spravedlivost.

§ 23. Bezúhonný život, horlivost, ochotnost a trpělivost zpovědníka.

1. „In ministro requiritur *bonitas vitae*“ dí rituál římský, mluvě o vlastnostech zpovědníkových.

Věřící se napomínají, aby si vyvolili zpovědníky takové, které mimo bezúhonný život také učenost a moudrá rozvaha doporučují. ¹⁾

Bezúhonnost má býti především *vnitřní*, jež záleží v čistotě svědomí a úmyslu, jakož i ve stavu milosti, aby zpovědník, maje jiné očistiti, sám se nenakazil.

Zevnější pak život budiž prost všeho pohoršení, ctnostmi vynikající, vzorně spořádaný. „Discipulorum Christi est, doctrinam magistri *non tam verbo tueri, quam exprimere vita*“.²⁾

V živé víře a v pevném náboženském přesvědčení zpovědníkově nechať má svůj základ nezdolná *důvěra v Boha*, spojená s *pokorou*, svatá *čistota srdce*, *laskavost* a *dobrotivost* (sv. Frant. Regis, sv. Alfons, sv. Frant. Saleský), *trpělivost* a *křesťanská neohroženost* (sv. Ambrož, sv. Antonín).

2. *Horlivost* (*zelus animarum*). „Genuinum et ardentem animarum *zelum* requirimus in confessariis“.³⁾

Míní se tu ona pastýřská ctnost, která z čisté lásky k Bohu spasení duše hříšnickovy horoucně hledá, a žádnými překážkami, jež v cestě stojí, odstrašiti se nedává. Vzorem pravé horlivosti jest Pastýř dobrý, kterýž ovečku ztracenou tak dlouho hledal, až ji našel. Svatí apoštolové po příkladu svého Mistra všeliká protivenství snášeli, jen aby duše získali.

Pravou horlivostí nadšený zpovědník právě těm největším hříšníkům úsilovně pomoci se snaží, vyhledává všemožné prostředky spásonosné, modlí se za ně, v práci neustává, byť i začátek se nedařil.

¹⁾ Conc. Prag. 1860. tit. IV. cap. 8.

²⁾ Instr. past. Eystett.

³⁾ Conc. Prag. 1860. l. c.

Kdo nemá této horlivosti, z vřelé lásky ke Kristu a duším plynoucí, ten nebude mít ani ochotnosti a trpělivosti, vlastností to k zastávání úřadu zpovědního nezbytně potřebných.

3. *Ochotnost* (promptitudo). „Sacerdos ad audiendam confessionem vocatus, promptum facilemque se praebeat.“¹⁾

Ochotnost jeví horlivý zpovědník nejen když byl zavolán, nýbrž i když sám bez zavolání, aspoň o jistých dnech a příležitostech, kajícíky ve zpovědnici očekává. To doporučuje se zvláště na neděle a svátky, v sobotu odpůldne, o vigiliích velkých svátků, v čase velikonočním.²⁾

Nic tak neodstrašuje kajícíků, jako když se o některém knězi ví, že nerad, s nevolí a omrzlostí zpovídá.

Někdy snad nebude zbytečno přihlédnouti, jak se chovají kostelníci a jiní zřizenci k lidem o zpovědníka žádajícím.

Nalézá-li se kajícík in periculo neb in articulo mortis, a není po ruce kněze osadního, neb jiného zpovědníka approbovaného, má i sacerdos simplex povinnost lásky, ochotně svátosti pokání mu posloužiti.

Duchovenstvo farní jest nad to vázáno přísnou povinností právní i úřední, přísluhovati osadníkům touto svátostí tak často, jak toho opravdová péče o spasení a posvěcení duší vyžaduje.

Zpovědník ovšem bez podstatné příčiny není povinen slyšeti zpověď zdravých poenitentů (zvláště osob ženského pohlaví) v čas zcela neobyčejný, neb na místě neobyčejném.

K. a. Ordinariát pražský vydal dne 1. února 1907 č. 1786 následující připomenutí: „Zkušenost učí, že pouhá přítomnost kněze ve zpovědnici probouzí v mnohém křesťanu hlas svědomí, jenž ho snad pobídne, aby vyplnil svou povinnost. Mimo to jest také dobře známo, že věřící vlažnější ne tak snadno se odhodlávají k tomu, aby sami nebo skrze kostelníka kněze k sv. zpovědi zvlášť si žádali. Nenajdou-li kněze ve zpovědnici pohotově, upustí hned od spasitelného úmyslu svého, a omluví se tím, že jim nebylo možno provésti, co zamýšleli.

Kde kněží nebývají vidáni pravidelně ve zpovědnicích, tam také mizí u lidu věřícího vědomí povinnosti a pohnutka přijímati sv. svátosti, k veliké škodě duší nesmrtelných a k těžké odpovědnosti jejich duchovních správcův.

¹⁾ Rit. Rom. l. c.

²⁾ Conc. Prag. 1860. tit. IV. cap. 8.

Jsouce přesvědčeni o smutných těchto úkazech, žádáme a napomínáme velebné duchovenstvo, aby zvláště po dobu postní a velikonoční každodenně přede mší sv. očekávalo ve zpovědnici poenitenty.

Toto připomenutí platí také o nedělích a svátcích. Kde toliko jeden kněz působí, nechť před svými službami Božími bývá ve zpovědnici. Kde pak více kněží působí, ať ti, kteří ranních služeb Božích osobně nekonají, jdou do zpovědnice a tam mezi službami Božími vytrvají. Kde možno, budiž zachován, po případě i zaveden starý osvědčený zvyk, dle něhož doba k vykonání povinnosti velikonoční ohlašuje se dle stavů, pohlaví a osad“. [Ord. l. praž. 1907 č. 2. — 1908 č. 3.]

4. *Trpělivost* (patientia).

K netrpělivosti pokouší časté a dlouhotrvající zpovídání ve zdovědnici nevhodně upravené, ježto namáhá síly tělesné i duševní, více však ještě chování a celý vniterný stav mnohých, ke zpovědi přistupujících. Tu viděti nezřídka lhostejnost u vyznávání těžkých hříchův a zaviněnou nevědomost o základních pravdách náboženských, tam zase falešný stud a zamlčování; ten na otázky dané vůbec neodpovídá, neb činí tak, ale s úsměškem, onen v zatvrzelosti a nesmířlivosti trvá. To všechno bývá někdy tuhou zkouškou trpělivosti zpovědníkovy, od něhož se žádá, aby za všech okolností dovedl se ovládati úplně, ani slovy, ani znamením nemá jeviti nevrlost. Jest tedy zpovědnice pravou školou trpělivosti.

Pravidlo: *Jednej ve zpovědnici s hříšníkem tak trpělivě, jako dobrá matka s nemocným dítětem!*

§ 24. **Opatrnost, učenost a spravedlivost zpovědníkova.**

1. „In ministro requiritur *prudencia*“¹⁾

Moudré opatrnosti třeba zpovědníkovi jako lékaři zvláště při zkoumání vnitřního stavu, poměrův, okolností, viny kajícníkovy, při úsudku o hodnosti neb nehodnosti poenitentově, při vyptávání na jisté hříchy, zejména u dítek a osob mladších.

Jaké zralosti v úsudku, jaké dovednosti v aplikování obecných zásad mravouky na jednotlivé, někdy spletité případy, jaké ducha-přítomnosti a klidné soudnosti vyžaduje nezřídka zpovědnice!

¹⁾ Rit. Rom. l. c.

Také při udávání prostředků spasitelných a při ukládání pokání, zvláště pak ve všech věcech mlčelivosti zpovědní se týkajících, opatrnosti všestranné nezbytně jest třeba.

Pravá opatrnost jest darem Ducha svatého, jehož si musí každý zpovědník od Boha vyprositi.¹⁾

Mimo to má se své strany všech prostředků k dosažení vlastnosti této užívati neunavným sbíráním vědomostí a zkušeností vlastních i cizích.

2. *Náležitě vědomosti* (scientia, doctrina).

Úřad zpovědníkův jest před důležitý, vznešený, záslužný, ale také obtížný a plný zodpovědnosti. Kolik duší zpovědník Bohu zikal, tolik má zásluh, ale naopak jest před Bohem zodpověden za každou duši, která by snad jeho nedbalostí nebo zaviněnou nevědomostí zahynula. Ve zpovědnici se jedná o věcech rozhodujících pro život časný i věčný; naskytují se tu nejzáhadnější otázky a pochybnosti svědomí; v nejrozmanitějších případech a potřebách bývá zpovědník tázán o radu, poučení, rozhodnutí; slovo jeho mívá veliký vliv snad pro celý budoucí život kajícníkův. — Právem dí tedy rituál: „In ministro requiritur scientia.“

Především ovšem třeba důkladných vědomostí theologických, zvláště znalosti pozitivní mravouky, kasuistiky, asketiky, církevního a manželského práva.

Sněm pražský napomíná zpovědníkův, aby neunavnými studiiemi své vědomosti k zastávání tak těžkého a nebezpečného úřadu obohacovati neustávali.²⁾

Papež Benedikt XIV. dí: „Optandum sane esset, ut quilibet Confessarius ea polleret scientia, quam eminentem appellant; verum cum haec dos paucorum sit, necesse omnino est, ut competenti saltem scientiā sit instructus.“³⁾

3. *Spravedlivost* (iustitia).

Dobry zpovědník zastává trojí úřad svůj sice laskavě, ale zároveň *spravedlivě, neohroženě a nestranně*. „Fortitudinis et suavitatis conjunctio necessaria est ad salutare regimen animarum.“

Nesmí z něho při poučování, při ukládání skutků kajících, při rozhřešování mluvíti snad nahodilý rozmar nebo libovůle, ani

¹⁾ Modlitba před zpovídáním: „Fac me ad alliciendos peccatores suavem, ad interrogandos prudentem, ad instruendos peritum“. Manuale rit. Prag.

²⁾ Prov. conc. Prag. 1860. tit. IV. cap. 7. 8.

³⁾ Okruž. list: „Apostolica Constitutio“ z r. 1749.

plané citlivůstkářství na úkor spravedlivého soudu; nemá ho ovládnouti nemístný ostych a bázeň, že pravdou poenitenta si odvrátí. Proto každému kajcíníkovi, ovšem vždy způsobem přiměřeným a šetrným, svatou pravdu poví, i osobám výše postaveným, duchovním i světským, pravý stav věcí ukáže, k svědomitému plnění povinností dle potřeby vyzve, nebezpečí, kde vskutku jest, zvěstuje; „suaviter in modo, fortiter in re“ napomínati i varovati bude. „Caveat confessarius, ne ob humanum respectum praetermittat admonitiones“. ¹⁾

O spravedlivé nestrannosti vůči kajcíníkům bohatým i chudým, vzdělaným i nevzdělaným, praví sněm kolínský: ²⁾ „Confessarius omnibus omnia fiat, ut omnes Christo lucrifaciat, sine acceptione personarum judicet, pauperes et rudes aeque bene ac divites et cultiores excipiat, immo gaudeat, si Christi exemplo pauperibus potissimum religionis solatia exhibere sibi contingat“.

Článek 2. Oprávněnost ke zpovídání.

§. 25. Moc klíčů, zpovědní pravomoc, uznání způsobilosti.

(Potestas clavium, iurisdictio, approbatio.)

1. Moc klíčů — potestas clavium.

Nadpřirozená moc ke zpovídání a rozhřešování uděluje se ve svěcení na kněžství, takže jenom řádně vysvěcený *kněz* jest přísluhovatelem svátosti pokání. ³⁾

Tato v ordinaci knězi propůjčená moc sluje moc klíčů (potestas clavium), t. j. moc otevírati zavřené brány nebeské a zavíratí otevřené brány pekelné, ⁴⁾ a jest jedním z hlavních výkonů moci svazovací a rozvazovací, kterouž Kristus Pán církvi své udělil (potestas solvendi et ligandi).

Poznámka. „Mocí klíčů míní se někdy též moc odpouštěti tresty časné skrze odpustky, jakož i veškera moc, kterou Kristus Pán Petrovi a jeho nástupcům pro obor vnitřní i vnější propůjčil.

¹⁾ Instr. pastor. Eystett.

²⁾ Z r. 1860. c. XIV.

³⁾ Trid. sess. XIV. can. 10: „S. q. d. non solos sacerdotes esse ministros absolutionis a. s.“ — S. Ambros. De poenit. 2, 2, 12: „Concessit hoc (dimmittere peccata) Christus apostolis suis, quod apostolis ad sacerdotum officia transmissum est.“

⁴⁾ Trid. l. c. can. 5.

Jáhni neměli a nemají moci odpouštěti hříchy. Děje-li se v některých spisech ¹⁾ zmínka, že jáhni v prvních dobách zpovídali a absoluci udělovali, nemíní se absoluce svátostná, nýbrž kanonická rekongiliace čili *smíření s církví hříšníka*, který veřejně pokání vykonal. Takovouto rekongiliaci směl provést jáhen na rozkaz biskupův.

Zpovídal-li se někdo ve středověku diakonovi, a obdržel-li absoluci, byl to buď abusus, od jednotlivých biskupův a synod zřejmě zakázaný, ²⁾ anebo se strany kajícníkovy pouhý skutek pokory a osvědčení kajícnosti v případech, kde kněze po ruce nebylo.

V tomto posledním významu doporučovali scholastikové vyznati se z hříchů v nebezpečí smrti v nedostatku kněze třeba i laikovi, jakž vskutku také se stávalo. Takovému vyznání však jen za pomůcku a podporu lítosti, nikoli však za svátostnou zpověď považováno bylo. ³⁾

2. *Pravomoc zpovědní*: „*Praeter potestatem ordinis* requiritur in ministro etiam *potestas iurisdictionis* ad valide dispensandum Poenitentiae Sacramentum“. ⁴⁾

Moc klíčů ve svěcení obdržená jest mocí soudcovskou, a může tedy vykonávána býti pouze nad osobami podřízenými v jistém obvodu. ⁵⁾

Osoby a obvod, v němž kněz svou moc soudcovskou, ve svěcení obdrženu, může vykonávati, vyazuje se mu *zpovědní jurisdikcí*.

Jurisdikce zpovědní jest tedy od příslušné duchovní vrchnosti knězi udělená pravomoc v jistém obvodu zpověď slyšeti a z hříchů rozhřešovati.

Pravidlo I.: *Jurisdikce zpovědní jest ku platnému rozhřešení naprosto potřebna*. Sněm tridentský dí, že absoluce od

¹⁾ Ve 12. listu sv. Cypriana.

²⁾ Syn. v Poitiersu r. 1280.

³⁾ Stat. Odonis de Soliaco n. 36: „Prohibetur districte, ne diaconi ullo modo audiant confessiones, nisi in arctissima necessitate, claves enim non habent, nec possunt absolvere.“ — Dr. Georg Gromer: „Die Laienbeicht im Mittelalter“. München. 1909.

⁴⁾ Müller: Theol. mor. lib. III. pag. 306.

⁵⁾ Trid. XIV. de poen. cap. 7.: „Natura et ratio iudicii illud exposcit, ut sententia in subditos dumtaxat feratur.“ — Srov. sněm praž. z r. 1860. tit. IV cap. 7.

kněze, který nemá ani řádné ani přenesené pravomoci, jest „nullius momenti“; to znamená: nedovolená a neplatná. ¹⁾

Bez jurisdikce nemůže kněz ani všední hříchy odpouštěti. ²⁾

Pravidlo II.: *Právo jurisdikci zpovědní udělovati slavně vyhrazeno jest biskupům.* (Viz sněm pražský 1860. tit. IV. cap. VII. str. 141.)

3. *Uznání způsobilosti čili approbace zpovědní.*

K obdržení jurisdikce zpovědní potřebna jest dle učení sněmu tridentského ³⁾ approbace, t. j. vysvědčení od biskupa, že kněz jest způsobilým (idoneus, aptus) k zastávání úřadu zpovědního.

Vysvědčení toto vztahuje se hlavně na pořádanost života (vitae probitas) a na ostatní potřebné vlastnosti (scientia, prudentia).

Z toho následuje:

- a) že biskup má právo a povinnost kněze před udělením jurisdikce zkoušeti;
- b) že může zkoušku tuto odpustiti, když se byl jinak přesvědčil;
- c) že po uplynutí jistého času může approbaci danou odvolati neb omeziti, a zpovědníky po případě opětne zkoušce podrobiti; ⁴⁾
- d) že může od jiného biskupa approbované kněze, světské neb řeholní, znovu zkoušeti, jak se vskutku v mnohých diecesích děje.

Pravidlo: Žádný kněz, ani světský ani řeholní, nesmí zpovídati světské osoby, leč by od biskupa za způsobilého byl uznán. ⁵⁾

¹⁾ Trid. XIV, cap. 7. a XXIII. de reform.: „Persuasum semper in ecclesia Dei fuit, et verissimum esse synodus haec confirmat, nullius momenti absolutionem eam esse debere, quam sacerdos in eum profert, in quem ordinariam, aut subdelegatam non habet jurisdictionem.“ — Srov. Prov. sněm praž. 1860 tit. IV. cap. VII.

²⁾ Dekret. Innoc. XI. 12. Febr. 1679.

³⁾ Trid. sess. XXIII. de reform. cap. 15.

⁴⁾ Conc. Prag. 1860. tit. IV, cap. 8. pag. 145.

⁵⁾ Trid. sess. XXIII. de ref. cap. 15. — Bull. Innoc. PP. XIII. „Apostol. ministerii“ 13. Maji 1723. „Districtim et severissime prohibemus, ne quis sacerdos sive saecularis sive regularis, in quacumque hujus provinciae dioecesi utriusque sexus fidelibus Poenitentiae Sacramentum ministrare praesumat, nisi legitimam ab Ordinario loci facultatem obtinuerit, excepto tamen mortis periculo.“

Approbaci dlužno rozeznávati od jurisdikce. Může zajisté kněz některý býti approbován, aniž by mu udělena byla pravomoc zpovědní. V naší provincii uděluje se však approbace obyčejně zároveň s jurisdikcí; užívá se tudíž obou názvů promiscue.

§ 26. Rozdíl mezi řádnou a přenesenou pravomocí zpovědní. Různé prameny přenesené pravomoci.

Pravomoc zpovědní jest buď *řádna* (ordinaria), neb *odkázaná* či *přenesená* (delegata).

1. *Řádné* pravomoci zpovědní nabývá, kdo dosáhne takového s duchovní správou spojeného úřadu cíkevního, k němuž ona nerozlučně náleží.

Tak papež zvolením za biskupa římského (canonica electio) nabývá řádné jurisdikce nad příslušníky celé církve; biskup potvrzením papežským nad podřízenými své diecese, kteréž může platně rozhřešovati i v diecesi cizí; farář investiturou nad svými osadníky, a to i mimo obvod své farnosti a domácí diecese.

Poznámka. Řeholní představení (habentes jurisdictionem quasiepiscopalem) mají řádnou pravomoc zpovědní nad svými podřízenými řeholníky: generálové nad celým řádem, provinciálové nad řeholní povincií, opati, převorové, quardiáni, rektori nad svými podřízenými.

2. *Přenesená* pravomoc není nerozlučně spojena s úřadem církevním jako takovým, nýbrž papež nebo biskup dává ze své řádné moci některým kněžím právo zpovídati.

Sluje odkázaná či přenesená, ježto má pramen svůj v moci a vůli vyššího duchovního představeného, řádnou pravomoc majícího („ex commissione Superioris, ordinariam habentis, excepto parrocho“).

Papež může i proti vůli biskupově delegovati zpovědníky, a biskup i proti vůli farářově ve své diecesi zpovídati nebo přenesenou pravomoc udělovati.

Delegovanou pravomoc uděluje zpovědníkovi biskup (nikoli farář), a to buď *výslovně* (písemně nebo jen ústně), nebo *mlčky* (tacite, i e. sciente et non contradicente Episcopo).

Pravomoc pouze *předpokládaná* nedostačuje k platnému rozhřešení. („Jurisdictio praesumpta non sufficit“.)

Příklad : Kněz, jurisdikce nemající, chtěl by někoho rozhřešiti, předpokládaje, že by mu biskup jurisdikci udělil, kdyby o tom věděl anebo za ni požádán byl. ¹⁾

3. *Pravomoc privilegovaná* (jurisdictio privilegiata) zakládá se na výsadě, jistým osobám udělené, voliti si zpovědníka, kterýž eo ipso pro ten případ nabývá pravomoci.

Takovou výsadu mají králové a panující knížata; v Římě sídlící kardinálové, kteří pro sebe a své domácí (familia) mohou zpovědníka na cesty s sebou vzíti. Biskupové i mimo diecesi mohou svému zpovědníku se zpovídati; není-li však s nimi, musí se obrátiti na některého zpovědníka v té diecesi jurisdikci majícího. ²⁾

Poznámka. Pokud *řeholníci* sobě zpovědníka mimo svého, doma ustanoveného, voliti mohou, určují zvláštní stanovy každého řádu; je-li jim volno zpovídati se u kteréhokoliv kněze světského nebo řeholního, nabývá tento eo ipso k tomu pravomoci od představeného řehole. Podle obecně platných zákonů církevních mohou mužští řeholníci v době milostivého léta i proti vůli svého řeholního představeného jubilejní zpověď vykonati u kteréhokoli zpovědníka; totéž platí, jsou-li na cestách a nemají příležitosti vykonati zpověď u zpovědníka svého řádu.

Zpověď řeholníků řádu kapucínského : Generální prokurátor ř. Kapucínů žádal sv. Otce, „ut de benignitate Apostolica fratribus Minoribus Capuccinis indultum concedere velit, quo quisque ipsorum, qui de suorum Superiorum licentia quacumque ex causa extra Conventum inveniatur, atque copiam Confessariorum (saltem duos) non habet, libere peccata sua confiteri possit cuicumque Confessario rite approbato, ab eoque absolvi etiam a reservatis in Ordine et ab incuris proinde censuris: atque religiosus ita absolutus ultra non teneatur regulari suo Superiori se praesentare ad novam obtinendam super reservatis et censuris absolutionem“. Posv. sbor. bisk. a řeh. dne 7. dubna 1897 žádosti vyhověl, takže řeholníci ř. kapucínského, kteří s dovolením svých představených mimo klášter nebo na cestách se nalézají, a aspoň dvou zpovědníků svého řádu po ruce nemají, kterémukoliv approbovanému

¹⁾ S. Alph. H. A. tr. XVI. n. 83.

²⁾ Müller I. c. § 136. p. 310.: „Confessarii Episcoporum, Cardinalium et Principum possunt confessiones eorum ubique excipere, sine approbatione Episcopi loci, ubi morantur.“

světskému nebo řeholnímu zpovědníkovi se zpovídati a od něho absoluci ode všech, i zadržných hříchův a censur řádových obdržeti mohou, bez jakéhokoliv dodatečného závazku. Z tohoto dovolení však vyňat jest, kdo by se schválně („ex industria“) nebo „in fraudem legis“ (aby zákon obešel) na cesty vydal.

4. Jurisdikce *přenesená na základě obyčeje nebo smlouvy biskupův.* (Jurisdictio delegata ex consuetudine.)

Na hranicích dvou diecesí mohou si sousední faráři i kaplani ve zpovědnici pomáhati, šetříce rezervátů sousední diecese. Děje se tak pravomocí odkázanou na základě zvyku nebo vzájemného usnesení sousedních biskupů (iurisdictio delegata ex contractu).

V církevní provincii pražské v té příčině platí ustanovení sněmu pražského: „Concedimus, ut *ratione consuetudinis*, in hac provincia vigentis, vicini in confinibus dioecesium parochi eorumque adiutores, quando concursus poenitentium mutua confessariorum subsidia exigere videtur, in administrando Poenitentiae Sacramento ultro sibi invicem auxilio sint; cuius tamen ministerii causa distinctam casuum, qui in finitimis dioecibus reservati sunt, notitiam habeant oportet.“¹⁾

Na základě smlouvy biskupů jest na př. kněz, v diecesi Würzberské approbovaný, oprávněn rozhřešovati i ve všech sousedních diecesích (Freiburg, Bamberg, Rottenburg, Fulda, Mohuč).

5. Pravomoc *přenesená na základě obecného zákona církevního.* (Jurisdictio delegata ex jure communi.)

Pro případ smrti (in articulo mortis) dává církev každému knězi bez rozdílu pravomoc zpovídati a platně rozhřešovati, a to ode všech hříchův i pokut církevních, jakkoliv a komukoliv zadržných.

Obecný tento zákon církevní stanoven byl na sněmu tridentském,²⁾ a uveden v rituálu římském slovy: „Si periculum mortis immineat, approbatusque desit confessarius, quilibet sacerdos potest a quibuscunque censuris et peccatis absolvere.“

Jest všeobecně uznáno, že rozsáhlá pravomoc tato platí nejenom „in articulo“, nýbrž také „in periculo mortis,“ tedy v každé velmi těžké nemoci, před bitvou, před dalekou, nebezpečnou cestou, před nebezpečným porodem atd. Synoda pražská

¹⁾ Conc. Prag. 1860. tit. IV. cap. 7.

²⁾ Trid. sess. XIV. de Poenit. cap.

zřejmě dí: „Consentimus, ut articulus mortis intelligatur de quovis vero et proprio mortis periculo“.¹⁾

Přenesenou pravomoc tu má každý kněz (quilibet sacerdos), tedy i takový, který není approbován, který jest vyobcován nebo suspendován („sacerdos haereticus, schismaticus, excommunicatus vitandus, degradatus“).

Pravomoc tato však platí z pravidla jenom v takových případech, když oprávněného zpovědníka se nedostává, neboť rituál římský zřejmě uvádí podmínku: „si approbatus desit confessarius“.

Neapprobovaný kněz může však i přes to platně rozhřešovati v následujících případech:

- a) když by zpovědník oprávněný nemohl nebo nechtěl zpovídati;
- b) když by oprávněný zpovědník musil rozhřešovati spoluvinníka ve hříchu proti VI. přikázání (complicem in peccato turpi);²⁾
- c) když oprávněný zpovědník přijde později, než začala zpověď u kněze neapprobovaného;
- d) kdyby nemocný na smrtelné posteli oprávněnému zpovědníku se zpovídati nechtěl, nebo bez velikých obtíží nemohl;
- e) když approbovaný kněz jest z jiné diecese;
- f) když approbovaný jest stížen větší klatbou (nominatim excommunicatus) nebo suspensí (suspensio totalis, neb partialis ab officio).

P o z n á m k a: 1. „An valida sit absolutio, quam in articulo mortis impertierit quivis sacerdos, etiam non adprobatum, quando faciliter advocari seu adesse potuisset sacerdos adprobatum?“

2. „An similiter valida sit absolutio, in eodem mortis articulo concessa moribundo habenti peccata reservata, sive simpliciter sive cum censura, a sacerdote non habente jurisdictionem in reservata, etiamsi advocari seu adesse faciliter potuisset sacerdos habens praedictam jurisdictionem?“ — S. Off. 29. Julii 1891 „Ad utrumque: non esse inquietandos, qui affirmantem sententiam tenent.“ [Srv. Bucceroni: Cas. consc., Romae 1894. II. p. 165.]

¹⁾ Syn. Prag. 1863. cap. 17. — Viz též Göpfert-Renninger §. 54.

²⁾ Constit. Bened. XIV. „Apostolici muneris“ §. 2. — Viz append. Conc. Prag. 1860. p. 319.

§. 27. Kdy doplňuje církev nedostatek pravomoci zpovědní.

(Iurisdictio ab Ecclesia suppleta.)

1. Církev, pečlivá jsouc o věčné spasení věřících, doplňuje scházející pravomoc zpovědníkovu, když panuje u poenitentů všeobecné mylné mínění (*error communis*), že zpovědník pravomoc má, kterážto mínění zakládá se na právním důvodu, jenž však jest pro nějakou tajnou překážku kanonickou, nebo vnitřní nedostatek, o němž lid neví, neplatný anebo již ztracený. („*Error communis cum titulo colorato.*“)

Poznámka. „*Coloratus*“ od *color*, barva, ježto *titulus* na pohled jest platným.

Příklad: Kněz některý by svatokupectvím obdržel faru. Ve svědomí svém farárem není, a tudíž také jurisdikce nemá. Poenitentům však tato okolnost není známa, považují ho všeobecně za řádného faráře, a v tom mínění chodí k němu ke zpovědi. Panuje tedy na osadě všeobecné mylné mínění, na základě zdánlivě platného důvodu.

V podobných případech doplňuje církev svatá scházející pravomoc zpovědní, protože by s velikou škodou pro věřící bylo, kdyby beze své viny nedosáhli odpuštění hříchův.¹⁾

Onen farář však vždycky by těžce hřešil, kdykoli by v takovém stavu rozhřešoval. Kdyby některému z kajících byla neoprávněnost zpovědníkova známa, byla by zpověď jeho neplatnou.

Doplňování jurisdikce nastupuje jmenovitě tam, když zpovědník vinen jest hřichem, na který církevní právo stanoví vyobcování nebo *suspensi* bez předchozího vyšetřování a rozsudku (*ipso facto, latae sententiae*).

2. Doplňuje-li církev scházející pravomoc, když kněz za zpovědníka jest považován dle všeobecného mylného mínění, avšak *bez zdánlivého důvodu právního* (*error communis sine titulo colorato*), není nad pochybnost zjištěno.

Svatý Alfons zastává náhled, že i v tom případě církev pravomoc doplňuje.²⁾

3. Co jest pravomoc *pravděpodobná* (*iurisdictio probabilis*), a zdali ji církev doplňuje?

¹⁾ Lig. lib. 6. n. 572. — Gury II. n. 548. — Scavini III. n. 374.

²⁾ S. Alph. lib. 6. n. 572. — Taktéž soudí Gury II. n. 548, 554. — Casus consc. II. n. 544 sq. — Gousset II. n. 484.

Jurisdikci pravděpodobnou nazývá se ta, soudí-li zpovědník na základě rozumného důvodu, že ke zpovídání jest oprávněn, že jurisdikce jeho posud nepřestala, že ten neb onen hřích není zadržén.

Jest sice obyčejem všeobecným rozhřešovati na základě takové pravomoci; nieméně má se tak díti jenom z příčin důležitých.¹⁾

4. Pravomoci *pochybné* (jurisdictio dubia), t. j. když pro ni a proti ní jsou stejné důvody, církev dle obecného mínění nedoplňuje, a kněz hřeší, když tak rozhřešuje; nanejvýše připouští se ze zvláštních příčin podmíněné rozhřešení („si possum“).

§. 28. Přehled hlavních pravidel o approbaci a jurisdikci zpovědní.

I. Každý kněz, světský nebo řeholní, potřebuje ku platnému přísluhování svátostí pokání jurisdikce zpovědní.

II. „In articulo et periculo mortis“ dává církev každému knězi pravomoc.

III. Biskup dává approbaci a jurisdikci jenom pro svou diecesi.

IV. Kdo oprávněn jest v jedné diecesi, není eo ipso oprávněn v jiné.

V. Biskupové, faráři a jim na roveň postavení mohou své podřízené i mimo domácí diecesi rozhřešovati, poněvadž všude mají nad nimi řádnou pravomoc.²⁾ To však neplatí o kaplanech, kteří mají jenom jurisdikci přenesenou.

VI. Kdo pochybuje o své oprávněnosti, z pravidla nemá zpovídati.

VII. Farář může jen takovým kněžím zpovídání dovoliti, kteří mají v té diecesi zpovědní jurisdikci. Sám jim nemůže pravomoci dáti.³⁾

VIII. Na hranicích dvou diecesí smí si sousední duchovenstvo ve zpovědnici vypomáhati.

IX. Každá jurisdikce musí se přísně vykládati, jak v příčině místa a času, tak i osob a zadržéných případův.⁴⁾

1) S. Alph. Lig. lib. 6. n. 573. — Gury II. n. 549. — Sporer n. 717.

2) Conc. Prag. 1860. tit. IV. čap. VII. de sacram. poen.

3) Conc. Prag. 1860. l. c. str. 141.

4) Conc. Prag. 1860. l. c.

X. Kněží řeholní (se slavnými sliby) mají pravomoc zpovědňi pro své řeholní spolubratry od představeného klášteřa; taktěž pro ony laiky, kteří jsou „de familia“, t. j. v klášteře žijí a řeholními pravidly se řídí. Pro zpovídaní jiných osob světských potřebují však jurisdikce od místního biskupa.

XI. *Zpovědňi pravomoc kněží, námořní cestu konajících.* Ze 4 následujících rozhodnutí vidno, jak byla pravomoc námořní poneháhu rozšiřována.

1. 1869 17. Martii: „Posse sacerdotes iter arripientes ab Ordinariis locorum, unde naves solvunt, adprobari, ita ut itinere perdurante fidelium secum navigantium confessiones valide et licite excipere valeant, usquedum perveniant ad locum, ubi alius Superior ecclesiasticus, iurisdictione pollens, constitutus sit.“

2. 1900 4. Aprilis: „Sacerdotes quoscunque transmarinum iter arripientes, dummodo a proprio Ordinario confessiones excipiendi facultatem habeant, posse in navi toto itinere durante fidelium secum navigantium confessiones excipere, quamvis forte inter ipsum iter transeundum vel etiam aliquamdiu consistendum sit diversis in locis diversorum Ordinariorum jurisdictioni subjectis.“

3. C. S. Rom. et Univ. Inquis. 1905 23. Aug.: „Sacerdotes quoscunque maritimum iter arripientes, dummodo vel a proprio Ordinario, ex cujus dioecesi discedunt, vel ab Ordinario portus in quo in navim conscendunt, vel etiam ab Ordinario portus cujuslibet intermedi, per quem in itinere transeunt, sacramentales confessiones excipiendi, quia digni scilicet atque idonei recogniti ad tramites Conc. Trid. s. XXIII. cap. XV. de ref., facultatem habeant vel obtineant, posse toto itinere maritimo durante, sed in navi tantum, quorumcumque fidelium secum navigantium confessiones excipere, quamvis inter ipsum iter navis transeat vel etiam aliquamdiu consistat diversis in locis, diversorum Ordinariorum jurisdictioni subjectis.“

4. S. R. et U. Inquis. 12. Decemb. 1906: „Sacerdotes navigantes, de quibus supra, quoties — durante itinere — navis consistat, confessiones excipere posse tum fidelium, qui quavis ex causa ad navem accedant, tum eorum, qui ipsis forte in terram obiter descendentibus confiteri petant, eosque valide ac licite absolvere posse etiam a casibus Ordinario loci forte reservatis, dummodo tamen, quod ad secundum casum spectat, nullus

in loco, vel unicus tantum sit sacerdos adprobatus, et facile loci Ordinarius adiri nequeat.“

Z uvedených čtyř rozhodnutí plyne následující nyní platné pravidlo o zpovědní pravomoci kněží, námořní cestu konajících: Kněz, mající zpovědní jurisdikci buď od svého vlastního biskupa, nebo od příslušného biskupa přístavu, z něhož loď vyjíždí, nebo konečně od biskupa některého místa, kde loď staví, může licite et valide zpovídati po celou cestu, i v cizích diecesích, nejen své spolucestující na lodi, nýbrž i jiné osoby, jež přijdou při zastávkách z jakékoliv příčiny na loď, jakož i osoby, jež se chtějí vyzpovídati knězi, který z lodi na pevninu vystoupil, — ano může je i z rezervátů tamních absolvovati, když na tom místě není buď žádného, nebo jen jediného approbovaného zpovědníka, a není lehce možno obrátiti se k příslušnému místnímu ordinariatu.

§. 29. Pozbytí pravomoci zpovědní.

Řádná jurisdikce nerozlučně spojena jest s úřadem církevním; kdo ztrácí úřad způsobem v právu církevním vytknutým (resignatio, permutatio, suspensio, depositio, degradatio), ztrácí též jurisdikci s ním spojenou. Chce-li tedy potom zpovídati, potřebuje nové jurisdikce.

2. Přenesená pravomoc (na př. kooperatorova, kaplanova) se ztrácí, když uplynul čas, pro nějž byla dána, nebo když ji biskup ještě dříve odvolá.

V círk. provincii pražské dostávají kooperatoři a kaplani vždy novou jurisdikci, kdykoliv své stanovisko mění.

Připomenutí k. a. konsistoře pražské ze dne 1. července 1903 č. 8435 o jurisdikci zpovědní: Stává se, že duch. správcové, vzdavše se svého dosavadního úřadu, nadále ještě zpovědi poenitentů slyší a rozhřešení udělují, jakoby snad jejich jurisdikce stále trvala. A přece není tomu tak. Neboť ten, kdo ztrácí úřad způsobem v právu církevním vytknutým, jako ku př. resignací, ztrácí též jurisdikci s úřadem tím spojenou, takže, chce-li potom zpovídati, potřebuje nové jurisdikce. Sněm provinc. z r. 1860, tit. IV. cap. 7. pag. 141 „Quaecunq̄ue sit obtenta jurisdictione, et sive scripto Ordinarii testimonio, sive vocis eloquio detur, strictissimae interpretationis habenda est, tum

ratione loci et temporis, tum ratione personarum et casuum reservatorum, adeo ut praesumptivi consensus excusatio nemini patrocinetur. Quodsi vel provisus jurisdictione ordinaria munus, cui adnexa est, dimiserit, vel delegata alterius sacerdotis jurisdictione ratione definiti temporis et ambitus cessaverit: pro iterum obtinenda facultate ad Ordinarium loci recurrendum est.“ Jest si tudíž těm, kdož ku př. na odpočinek se odebrali, vyžádati u ordinariatu jurisdikci novou, a tou se u faráře místa, kdež se usadili, vykážati.“ [Ordin. l. praž. 1903. č. 7.]

3. Řádné i přenesené pravomoci pozbývá se na čas: větší exkommunikací a suspensí (suspensio generalis ab officio, ab ordine et jurisdictione).

Pravidlo I. „Excommunicatus vel suspensus vitandus, i. e. nominatim et publice denuntiatus,“ rozhřešoval by nedovoleně a neplatně, tedy zpovídati nesmí leč in articulo mortis.

NB. Když vyobcování nebo suspense týká se pouze svědomí, jako když právo církevní jeden nebo druhý trest stanoví na přestupek, jakmile se ho kněz dopustil (ipso facto, latae sententiae), bylo by rozhřešování sice nedovolené, ale přece platné.

II. „Excommunicatus vel suspensus toleratus“ rozhřešuje nedovoleně, ale platně; dovoleně i platně by zpovídal, jen když byl za to požádán, a in articulo mortis.

§. 30. Obmezení pravomoci.

Svatý Otec jediný má pravomoc neobmezenou. Jurisdikce biskupův a kněží může býti obmezena: místem, časem, jistými vyňatými osobami a rezerváty.

1. *Obmezení jurisdikce místem* (ad certum locum). Jurisdikce platí jen pro tu diecesí, pro kterou byla dána.

Farář má pravomoc zpovědní:

- a) *Řádnou* ve své farnosti nad svými osadníky; nad těmito pak i mimo obvod farnosti a diecese. Řádná jurisdikce nad vlastními farníky doprovází duchovního správce všude.
- b) *Odkázanou* v cizích farnostech domáčí diecese, a nad cizími podřízenými ve své farnosti.

Kaplan má pravomoc *přenesenou*, a to (alespoň dle obyčeje u nás platného) pro obvod celé diecese. Chce-li zpovídati v cizí

farnosti téže diecese, má to z důvodu slušnosti místnímu duchovnímu správci oznámiti, zvláště jedná-li se o zpověď nemocných. Nemohlo-li se tak státi dříve, ať zanechá u nemocného aspoň lístek, v němž místnímu faráři oznamuje, že nemocného zpovídal.¹⁾

2. *Časem* (ad definitum tempus):

- a) *řádná* trvá tak dlouho, dokud duchovní zastává úřad, s nímž jurisdikce je spojena;
- b) *přenesená* trvá, dokud neuplynul čas obyčejem nebo výslovně ustanovený, nebo dokud nebyla odvolána.

3. *Osobami* (ad certas personas). Přenesenou pravomoc zpovědní, kteráž ve vůli biskupově svůj pramen má, může biskup, jak za dobré uzná, obmeziti a vyjmouti třeba všechny poenitenty ženského pohlaví. Řádnou jurisdikci farářovu, všeobecně řečeno, biskup takovým způsobem obmeziti nemůže.

Následující osoby jsou dle zákonův u nás platných vyňaty (kromě nebezpečí smrti) ze řádné a přenesené pravomoci zpovědníkův:

I. Formální kacířové (haeretici formales) vyňati jsou z každé jurisdikce, kromě biskupské. Proto při konverzi žádá zpovědník za plnomocenství biskupské, aby mohl konvertitu rozhřešiti.

II. Osoby spoluvinné na hříchu mrzkém. (Complices peccati turpis contra VI. decalogi praeceptum.) Žádný kněz nemá pravomoci zpovědní nad osobou hříchem takovým spoluvinnou, vyjímajíc nebezpečí smrti, když nelze povolati jiného kněze anebo to není možno bez zahanbení a pohoršení.

III. Řeholníci některých řádů mužských, kněží i bratři, povinni jsou zpovídati se zpovědníkům od představeného určeným. Bližší předpisy obsaženy jsou ve stanovách jednotlivých řádův.

Poenitentiarii římské bylo předloženo r. 1902 následujících pět případův:

„Titio, sacerdoti approbato ad audiendas Confessiones, non raro contigit confessiones excipere regularium variorum Ordinum. Quare, quo prudentiore agat ratione, ab hoc sacro Tribunali enixe postulat solutionem dubiorum, quae statim proponuntur hic infra:

1. Caius, sacerdos regularis, sub vesperum accessit ad Titium, facturus exomologesim. Interrogatus de recepta a Superiore facul-

¹⁾ Conc. prov. Prag. 1860. tit. IV. cap. 7.: „Sufficit, ut haec certioratio fiat saltem per scripturam, apud infirmum relinquendam.“

tate, respondit Superiorem domo abesse nec eodem reversurum die, nullum autem alium in conventu adesse praesentem sacerdotem. Potuit-ne, in hac domestici Confessarii inopia, a Titio valide et licite absolvi?

2. Inter facultates, quas Poenitentaria pro foro interno cum confessariis communicare solet, legitur Nr. VIII. facultas „absolvendi religiosos cujuscumque Ordinis, dummodo apud te legitimam habuerint licentiam peragendi Confessionem sacramentalem — — etiam a casibus et censuris in sua religione reservatis.“ Valet-ne illa facultas ad casus quolibet modo reservatos? Soliti enim sunt in religionibus casus reservari alii Superiori immediato, alii Provinciali, alii Generali. Istas tamen observare distinctiones Confessario extraneo valde fuerit difficile. Suadet igitur expeditus facultatis usus, ut omnes comprehendat casus religionis proprios.

3. Utrum Confessario regulari praefata facultate uti licet, cum Confessionem excipit religiosi ejusdem Ordinis, ad quem pertinet ipse, ita ut in reservata proprii Ordinis polleat jurisdictione, non formaliter a Superiore accepta, an contra coërcetur usus ad religiosos extraneos?

4. Utrum Superior, qui confessionem permittit addita conditione, v. gr. „Dummodo pro reservatis serves Ordinis consuetudinem,“ impedire valeat praefatae facultatis usum; an contra, semel concessa confitendi licentia, electus confessarius habeat vi facultatis Poenitentariae potestatem in reservata, a voluntate Superioris plane independentem?

5. Num dicta n. IV omnino transferenda sunt in religiosum itinerantem, qui ad adeundum Confessarium extraneum expressa Superioris facultate non habuit opus?“

Poenitentaria odpověděla (14. května 1902):

ad 1. Si Superior domus aliique Confessarii tamdiu absint, saltem per unum diem, ut grave sit religioso poenitenti toto eo tempore carere absolutione sacramentali, is licite et valide absolvitur ab extraneo Confessario idoneo, h. e. approbato.

ad 2. Affirmative.

ad 3. Dummodo confessarius regularis approbatus sit ad recipiendam confessionem religiosi proprii Ordinis: affirmative ad primam partem, negative ad secundam.

ad 4. Negative ad primam, affirmative ad secundam partem.

ad 5. Si Confessarius extraneus habeat a s. Sede facultatem absolvendi religiosos a casibus reservatis in eorum Ordine, affirmative; secus negative. [Anal. eccl. 1902. fasc. 9. et 10. p. 402. seq.]

IV. Jeptišky (moniales), a nyní též členové kongregací ženských.

4. Konečně obmezuje se pravomoc zpovědníků také *zadržnými případy svědomí* (casus conscientiae reservati).

§. 31. O jurisdikci potřebné ke zpovídání jeptišek.

1. Pro jeptišky (moniales, i. e. „foeminae sub regula et votis solemnibus in claustris viventes“) ustanovuje biskup zvláštního *řádného* zpovědníka (Confessarius ordinarius) na základě Trid. s. 25. cap. 10. a konstituce Benedikta XIV. „Pastoralis curae“ ze dne 5. srpna 1748.

Ani představený řeholní, jemuž vedení ženského kláštera jest svěřeno, nemůže dle své vůle ustanoviti pro jeptišky zpovědníka, leč od biskupa schváleného.

Superior kláštera nesmí býti zároveň zpovědníkem podřízených jeptišek: „Curandum est, ut hic ecclesiasticus vir — Superior — ille non sit, qui sive ordinario sive extraordinario monialium confessiones excipit; nam res periculi plena videtur, eidem personae externum communitatis regimen et internam animarum moderationem concedere.“ [S. C. Epp. et RR. 28. Febr. 1845.)

Jurisdikce zpovědníků jeptišek musí se vykládati přísně, takže kdo oprávněn jest pro jeden klášter nebo dům, není tím již zároveň oprávněn pro jiný klášter nebo dům, ani téhož řádu. Řádný zpovědník jednoho kláštera nebo domu může však býti zároveň *mimořádným* zpovědníkem jiného domu, když v jurisdikci tak výslovně ustanoveno jest.¹⁾

¹⁾ S. Congr. Ep. et Reg. dekretem ze dne 1. září 1905 odpověděla k násled. otázkám :

I. An Episcopus licite valeat Confessarium ordinarium monialium unius Monasterii pro alius Monasterii monialium ordinario Confessario designare? — Et quatenus negative :

II. An Episcopus Confessarium ordinarium monialium unius Monasterii ad munus ordinarii Confessarii sororum votcrum simplicium eligere queat? — Et quatenus negative :

III. Utrum Episcopus unum Confessarium ordinarium pro duabus communitatibus sororum possit licite deputare?

2. Úřad řádného zpovědníka jeptišek nemá z pravidla trvati déle než tři léta („pro triennio tantum“). Biskup však může — pro nedostatek jiného způsobilého zpovědníka („si idonei sacerdotis deficiant“) — úřad ten prodloužiti opět na 3 léta, když dvě třetiny jeptišek tak žádají, a konečně opět na další 3 léta, když všechny si toho přejí. O tom hlasují řeholnice „capitulariter“ et „per suffragia secreta“.

Tak se děje v arcidiecesi pražské na základě fakulty S. C. Episc. et Reg. ze dne 4. ledna 1890. ¹⁾

Ord. list pražský z r. 1891 (č. 3. a 4.) obsahuje rozšíření apoštolské plnomoci v příčině potvrzování řádných zpovědníků řeholnic i po uplynutí třetího, čtvrtého a pátého tříletí.

Poznámka. Zpovědník jeptišek má býti kněz věku již pokročilejšího, čistotou úmyslův a pohnutek, zbožností a příkladným životem, vědomostmi, obezřelostí a zkušeností vynikající, což ovšem úsudku biskupově jest zůstaveno.

V zastávání svého úřadu nemá si počínati tak, jakoby byl představeným kláštera, ale ovšem musí dbáti o to, aby řehole byla zachovávána („vitam religiosam, castam, timoratumque fovere et nutrire debet“).

Dle mnohých dekretů Kongregace biskupů nemají z různých příčin za řádné zpovědníky řeholnic ustanoveni býti: generální vikářové, farářové, řeholníci a canonici poenitentarii. Biskup může však i z těch voliti, když to v jednotlivých případech za prospěšné uzná („si expedire censuerit“).

3. Mimo zpovědníka řádného ustanovuje biskup pro každý klášter ještě jiného, *mimořádného* (confessarius extraordinarius). ²⁾ Tento navštěvuje klášter třikrát nebo čtyřikrát v roce (obyčejně o suchých dnech a také o výročních duchovních cvičeních). Jeptišky mohou, ač nemusí se mu zpovídati, avšak povinny jsou se mu představití („se praesentare ad audienda monita salutaria“).

Mimořádný zpovědník zastupuje dle potřeby zpovědníka řádného.

IV. An prohibitum sit Regularibus Confessarios ordinarios sororum votorum simplicium esse, sicut pro monialibus eis vetitum est?

Resp.: Ad I. Affirmative. — Ad II. et III. Provisum in primo. — Ad IV. Affirmative. [Anal. eccl. 1905. fasc. 9. et 10. p. 402.]

¹⁾ Viz výnos kníž. arcib. konsistoře praž. ze dne 5. března 1890. č. 2236.

²⁾ Conc. Trid. sess. 25. cap. 10 de reg. et mon. — Constit. „Pastoralis“ Bened. XIV. 5. srpna 1748.

Poznámka. Biskupům se také ukládá nečiniti žádných překážek při povolování jiného zvláštního zpovědníka, jmenovitě když jeptiška v těžké nemoci tak si přeje. ¹⁾

4. Předpisy uvedené vztahují se z vůle Apoštolské stolice nyní nejen na jeptišky v přísném slova smyslu, nýbrž i na kongregace ženské, které mají jenom sliby jednoduché a přísnou klausurou vázány nejsou, na př. milosrdné sestry, školské sestry.

Vzhledem k řeholnicím cestujícím a mimo klášter, třeba za účelem ošetřování nemocných, se zdržujícím platí zásada: „Interrogandae sunt, an habeant facultatem confitendi cuivis approbato sacerdote? Si affirmant, credi eis potest.“ ²⁾

Takové řeholnice může pak každý approbovaný zpovědník bez zvláštní jurisdikce rozhřešovati. ³⁾

O zpovídání jeptišek a sester z kongregací mimo klášter stala se následující rozhodnutí:

I. Aliquando moniales aut ratione sanitatis aut alia causa obtinent veniam egrediendi ad breve tempus ex earum monasterio, retento habitu; quaeritur: an in tali casu possint exomologesim suam facere apud Confessarios approbatos pro utroque sexu, quamvis non approbatos pro monialibus? — R: Affirmative, durante mora extra monasterium. [S. Congr. Epp. et Reg. 27. Aug. 1852.]

II. „Sorores . . . posse peragere extra suam propriam domum sacramentalem confessionem penes quemcunque Confessarium ab Ordinario approbatum.“ [S. Congr. Epp. et Reg. 22. April. 1872.]

III. Titius, approbatus ad confessiones excipiendas „personarum utriusque sexus, non tamen religiosarum“, dum in publica ecclesia confessarii munere defungitur, fidelibus reliquis se adjungit Soror quaedam ad horam egressa e suo monasterio ad aliquod negotium componendum. — Titius audita confessione, absolvit sororem illam Utrum Titius in casu valide absolverit? Quod si invalide: qua cura in posterum interrogare debeat de adjunctis, in quibus versetur accedens Soror? — R: Titium valide absolvisse; quoad interrogationes vero faciendas, nisi prudens

¹⁾ Viz dekret sv. Otce Lva XIII. ze 17. prosince 1890. — Ord. list praž. 1891 č. 12. a S. Congr. Episc. et Regul. 17. srpna 1891 a 7. února 1892.

²⁾ Instr. pastor. Eystett.

³⁾ S. Congr. Episc. et Regul. 27. srpna 1852. — Borový: Sloh (3. vyd.) 175. — Skočdopole II. 242 (2. vyd.). — Göpfert-Renninger I. c. §. 62.

suspicio suboriatur, quod poenitens illicite apud ipsum confiteatur, posse Confessarium a supradictis interrogationibus abstinere. [S. Poenit. 7. Febr. 1901.]

Dne 16. dubna 1909 vydal biskup rottenburský *obecné zásady o zpovědání řeholnic*, kdež (sub nr. 2.) praví: In Abwesenheit des ordentlichen und ausserordentlichen Beichtvaters oder in Verhinderung desselben, kann jeder in der Diözese approbierte Priester Schwestern Beicht hören. Dies gilt auch, solange Bevollmächtigung für den ordentlichen und ausserordentlichen Beichtvater noch nicht eingetroffen ist.“ — (Nr. 3.) Wenn eine Schwester in einer Pfarrei, wo keine Niederlassung ihrer Kongregation sich befindet, kürzere oder längere Zeit verweilt, so kann jeder für unsere Diözese approbierte Beichtvater sie Beicht hören. Dasselbe gilt auch für die auswärtigen Schwestern, welche vorübergehend in unserer Diözese sich aufhalten. [Kirchl. Amtsbl. f. d. Diöz. Rottenburg Nr. 6. 1909.]

O zpovědi a přijímání řeholnic jedná důležitý dekret Kongregace biskupův a řeholníků ze dne 17. prosince 1890, kterýž u výtahu jest připojen.

§ 32. Dekret „Quemadmodum“ ze dne 17. prosince 1890.

K rozkazu a se schválením svatého Otce Lva XIII. vydal posvátný Sbor biskupův a řeholníků dne 17. prosince 1890 dekret, kterýž pojednává o skládání účtů ve věcech svědomí (de conscientiae ratione), o zpovědnících mimořádných a přijímání nejsvětější Svátosti.

Uvádíme stručný jeho obsah, ježto z mnohých příčin pro zpovědníky řeholnic jest důležitý.

I. O vyjevování vniterných záležitostí svědomí:

1. Svatý Otec prohlašuje za neplatné všechny předpisy ve stanovách některých řádův a kongregací v příčině odhalování vniterných záležitostí srdce a svědomí mimo svátost pokání. Předpisy ty, ať jsou jakéhokoliv způsobu neb jména, mají ze stanov býti odstraněny. Každý obyčej v té věci pozbývá své platnosti. Vyňaty jsou jen řehole mužské, jichž představenými jsou kněží.

„Sanctitas Sua irritat, abrogat, et nullius in posterum roboris declarat quascumque dispositiones Constitutionum piarum Societatum, Institutorum mulierum sive votorum simplicium, sive

solemnum, necnon virorum omnimode laicorum, in eo scilicet quod cordis et conscientiae intimam manifestationem quovis modo ac nomine respiciunt. Ita propterea serio injungit Moderatoribus ac Moderatricibus huiusmodi Institutorum ut ex propriis Constitutionibus praefatae dispositiones omnino deleantur penitusque expungantur. Irritat pariter ac delet quoslibet ea de re usus et consuetudines etiam immemorabiles.“

2. Představeným všech stupňů se zapovídá podržené osoby řeholní jakýmkoliv způsobem ať přímo nebo nepřímě k odhalování svědomí naváděti; kdyby podobný pokus přece se stal, budiž o tom oznámení učiněno vyšším představeným, po případě posvátnému Sboru biskupův a řeholníkův.

„Districte insuper prohibet memoratis Superioribus ac Superiorissis, cujuscumque gradus et praeeminentiae sint, ne personas sibi subditas inducere pertentent, directe aut indirecte praecepto, consilio, timore, minis aut blanditiis, ad hujusmodi manifestationem conscientiae sibi peragendam; subditisque e converso praecipit, ut Superioribus majoribus denuntient Superiores minores, qui eos ad id inducere audeant; et si agatur de Moderatore vel Moderatrice Generali, denuntiatio huic S. Congregationi ab iis fieri debeat“.

3. Nikterak nezabraňuje se podrženým osobám řeholním, chtějí-li dobrovolně a z vlastního popudu ve věcech svědomí a v pochybnostech svěřiti se představeným, aby od nich moudré rady a pokynů ke zdokonalení duchovnímu si vyžádaly.

„Hoc autem minime impedit, quominus subditi libere ac ultro aperire suum animum Superioribus valeant, ad effectum ab illorum prudentia in dubiis ac anxietatibus consilium et directionem obtinendi pro virtutum acquisitione ac perfectionis progressu.“

II. *O mimořádných zpovědnících.*

Dle předpisu sněmu tridentského (sess. XXV. cap. 10 de reg. et mon.) ustanovuje se pro řeholnice zpovědník řádný a mimořádný; tomuto mohou se nejméně dvakrát nebo třikrát v roce zpovídati.

Papež Benedikt XIV. v konstituci „Pastoralis curae“ ustanovil, že mimořádný zpovědník má býti povolen každé řeholnici k žádosti její v nebezpečí smrti a i jindy, kdyby proti zpovědníku řádnému byla zaujata nechutí.

Tato ustanovení sv. Otec Lev XIII. potvrzuje a dodává: Mimořádný zpovědník budiž povolen, jak často si toho řeholnice

přejí, „ut propriae conscientiae consulant.“ Představení nemají se po příčině ptáti, ani nelibost svou na jevo dávati.

Biskupům se ukládá, aby se za tím účelem v místech, kde jsou „mulierum Communitates“, o dostatečný počet způsobilých zpovědníků postarali, a je náležitou plnomocí opatřili.

„Praeterea, firmo remanente quoad Confessarios ordinarios et extraordinarios Communitatum, quod a sacrosancto Concilio Tridentino praescribitur in sess. XXV. cap. 10., et a S. M. Benedicto XIV. statuitur in Constitutione „Pastoralis curae“, Sanctitas sua Praesules Superioresque admonet, ne extraordinarium denegent subditis Confessarium, quoties, ut propriae conscientiae consulant, ad id subditi adigantur, quin iidem Superiores ullo modo petitionis rationem inquirant, aut aegre id ferre demonstrant. Ac ne evanida tam provida dispositio fiat, Ordinarios exhortatur, ut in locis propriae dioeceseos, in quibus mulierum Communitates existunt, idoneos Sacerdotes, facultatibus instructos, designent, ad quos pro Sacramento Poenitentiae recurrere eae facile queant.“

Dodatečná vysvětlení k odst. II. dekretu „Quemadmodum“ :

a) S. Congregationi Ep. et Reg. propositum fuit sequens dubium, quod se refert ad decretum „Quemadmodum omnium“ de die 17. Dec. 1890: Licet die 17. Augusti 1891 S. Congr. Epp. et Reg. responderit ad 2: „Superiorem teneri subditi precibus semper indulgere (quando scilicet petit Confessarium ab Episcopo deputatum), quamvis plane videat necessitatem esse fictam, et vel scrupulis vel alio mentis defectu ut veram ab ipso petente apprehensam“; insuper ad 3: „Religiosam petentem eligi posse inter diversos ab Ordinario deputatos, qui sibi munus Confessarii impleat“; nihilominus nonnullae Sanctimonialium vel Sororum religiosarum Superiores adhuc contendunt sibi licere, decisis non obstantibus, Sorori petenti Confessarium, quem prae ceteris mavult, denegare ex motivis, uti ajunt, extrinsecis. Quaeritur: utrum, saltem ob motiva hujus generis, Superiorissa licite possit Confessarium ex deputatis a Sorore electum ipsi denegare? — R: Negative; sed si adsint rationes vere graves, Superiorissa eas subjiciat Ordinario, cujus iudicio standum erit. [S. Congr. Epp. et Reg. 5. Aug. 1904.]

b) Utrum Confessarius ordinarius, expleto triennio, ab Episcopo approbari queat in eadem communitate religiosa tamquam extraordinarius bis vel ter in anno, ad normam Conc. Trid. sess. XXV. cap. 10. de regul.? — R: Negative, antequam annus ab

expiratione triennii elapsus fuerit, excepto casu, quo ob penuriam Confessariorum Ordinarius aliter providere nequeat. [S. Cong. Epp. et Reg. 7. Dec. 1906.]

e) Num tolerari possit, quod Confessarius ordinarius, post elapsam triennium, deputetur uti confessarius habitualis seu extraordinarius particularis quarundam monialium, quae aliorum Confessariorum ministerium recusant? — R: Negative, exceptis casibus, de quibus in primo dubio.

d) An Confessarii extraordinarii particulares adstringantur lege triennii? — R: Negative. [S. C. EE. et RR. 7. Dec. 1906.]

e) An Confessarii ordinarii puellarum in collegio degentium durare debeant dumtaxat ad triennium? — R: Leges de confessorio ordinario pro singulis monasteriis deputando non respicere collegia puellarum. [S. C. Epp. et Reg. 7. Dec. 1906.] — (Anal. eccl. 1907. fasc. 2. p. 70. seq.)

III. *O dovolování a zakazování svatého přijímání.*

Smí-li řeholnice přistoupiti ke stolu Páně čili nic, rozsuzuje jedině zpovědník řádný nebo mimořádný; taktéž jenom zpovědník rozhoduje, jak často by směla přijímati i mimo dny v řeholi stanovené. Představení v této záležitosti ničeho určovati nemohou, leč by se řeholnice byla dopustila těžkého vnějšího provinění nebo pohoršení, a i tu jen pro dobu sáhající k nejbližší sv. zpovědi.

Kdyby představený měl závažné důvody proti častějšímu přijímání některé řeholnice, jest povinen oznámiti je zpovědníkovi a s rozsudkem jeho se spokojiti.

V závěrku ukládá svatý Otec všem představeným, aby předpisů, v dekretu obsažených, přesně bylo dbáno „sub poenis contra Superiores, Apostolicae Sedis mandata violantes, ipso facto incurrendis“.

Dekret tento budiž v jazyku mateřském do stanov řádův a kongregací pojat, a nejméně jednou v roce v každém domě buď při stole, nebo v kapitole, k tomu svolané, předčítán „alta et intelligibili voce.“

K odstavci o sv. přijímání vydal biskup münsterský dne 5. ledna 1892 pozoruhodné vysvětlivky.¹⁾

Připomenutí. *Decretum de frequenti et quotidiana SS. Eucharistiae sumptione* [„Sacra Tridentina“] diei 20. Decemb. 1905.:

¹⁾ Linzer Quart. 1894 str. 879. IV. sešit.

N. 7.: „Communio frequens et quotidiana praesertim in religiosis Institutis cujusvis generis promoveatur; pro quibus tamen firmum sit decretum „Quemadmodum“ diei 17. mensis Decemb. 1890 a S. Congr. Ep. et Regul. latum.“

N. 8: „Si quae sint Instituta sive votorum solemnium sive simplicium, quorum in regulis aut constitutionibus, vel etiam calendariis, Communiones aliquibus diebus affixae et in iis iussae reperiantur, hae normae tamquam mere directivae, non tamquam praeceptivae putandae sunt. Praescriptus vero Communionum numerus haberi debet ut quid minimum pro Religiosorum pietate.

Idcirco frequentior vel quotidianus accessus ad eucharisticam mensam libere eisdem patere semper debebit, juxta normas superius in hoc decreto traditas.

Ut autem omnes utriusque sexus religiosi hujus decreti dispositiones rite cognoscere queant, singularum domorum moderatores curabunt, ut illud quotannis vernacula lingua in communi legatur intra Octavam festivitatis Corporis Christi.“

Článek 3. O vyhrazených případech svědomí.

(Causus conscientiae reservati.)

§. 33. Co jsou rezerváty, kdo je stanoví, jaký jest jejich účel.

1. *Reserváty* jsou hříchy, z pravomoci obyčejných zpovědníků vyňaté, jichž rozhřešení sobě vyšší církevní představený vyhradil. Proto slovou vyhrazenými nebo zadržnými případy svědomí. Toto vyhrazování některých případů jest v církvi katol. prastaré, a dá se až do nejstarších dob stopovati.

Poznámka. *Také v soudnictví světském* jsou některé zvláště těžké zločiny vyšším představeným vyhrazeny; v nemoci neobyčejně těžké a povážlivé vyhledává se rada a pomoc zkušenějšího lékaře.

2. *Reserváty stanoviti* může toliko vyšší představený církevní, mající řádnou jurisdikci pro obor vnitřní i vnější (pro foro interno et externo). Tedy:

- a) *Papež* pro celou církev stanoví rezerváty papežské (casus reserv. papales).¹⁾

¹⁾ Conc. Trid. sess. XIV. cap. 7.

b) *Biskup* pro svou diecesi: rezerváty biskupské (casus episcopales).¹⁾

c) *Představený řeholní* pro podřízené řeholníky: rezerváty klášterní (casus claustrales).

Poznámka. Farář nemá práva ve svém obvodu některé hříchy rozhřešení svému vyhraditi.

3. *Účel rezervátů*, jež mají povahu trestu i léku, naznačuje papež Benedikt XIV. slovy: „ad christianam disciplinam retinendam, animarumque salutem procurandam.“²⁾ Mají tudíž rezerváty posloužiti k tomu:

aby věřící spíše poznali velikost a ošklivost jistých hříchův;
aby za těžší hřích následoval také těžší trest;

aby obtíže, s rozhřešením spojené, byly pro budoucnost mocnější výstrahou, a konečně

aby na duši těžce nemocným dostalo se vhodnějších napomenutí, prostředkův a pokání od vyšších představených.

To míní sněm trident. slovy: „Magnopere ad christiani populi disciplinam pertinere sanctissimis Patribus nostris visum est, ut atrociora quaedam et graviora crimina non a quibusvis, sed a summis duntaxat sacerdotibus absolverentur.“³⁾

4. Jaké hříchy a v jakém počtu mají si biskupové vyhraditi?

a) Jenom některé těžší hříchy, neboť dí sněm trid. l. c.: „atrociora quaedam et graviora crimina“;

b) v počtu ne velikém: „paucos tantum“ — „causas aliquas criminum graviores“;⁴⁾

c) času i potřebám diecese přiměřené („pro cujusvis dioecesis statu et qualitate“⁵⁾ — „ut reservationes fidelibus vere prosint“).⁶⁾

Papež Benedikt XIV. radí biskupům, aby toto své právo, sněmem tridentským⁷⁾ jim zaručené, vykonávali na synodách diecesních po vyslyšení hlasů duchovních pastýřův.⁸⁾

¹⁾ Trid. l. c. can. 11.

²⁾ Bened. XIV. De syn. dioec. lib. V., cap. 5.

³⁾ Conc. Trid. sess. XIV. cap. 7.

⁴⁾ Conc. prov. Prag. 1860. tit. IV. cap. 7.

⁵⁾ S. C. Ep. et Reg. 9. Jan. 1601.

⁶⁾ Conc. prov. Prag. 1860. l. c.

⁷⁾ Conc. Trid. sess. XIV. de poen. can. 11.

⁸⁾ Bened. XIV. De syn. dioec. lib. V. cap. IV. n. 3. — Conc. prov. Prag. 1860. pag. 143: „Potestatem reservationis potius in Synodo, quam extra Synodum exercebunt.“

§. 34. Podmínky, jichž třeba, aby hřích právem za skutečný rezervát považován býti mohl.

Zpovědník musí v každém jednotlivém případě rozsouditi, zdali kajícník skutečně v rezervát upadl čili nic. Aby pak hřích nějaký byl v skutku rezervátem (papežským nebo biskupským), musí míti dle obyčeje církve a obecného učení bohoslovců všechny následující znaky :

1. Hřích musí býti *těžký, smrtelný* — neboť dle sněmu trid.¹⁾ zadržují se jen „atrociora et graviora crimina“.

Musí tudíž zpovědník z mravouky dobře věděti, čeho třeba jest, aby hřích za smrtelný považován býti mohl. Důležité také dbáti toho, zdali hřích, sám o sobě těžký, následkem okolnosti nějaké dle mravouky nestal se pouze lehkým, neboť tu by již rezervát neplatil. — *Všední hříchové se nezadržují.*

2. Těžký ten hřích nesmí býti pouze vnitřním („peccatum mere internum“), ani pouze vnějším („peccatum mere externum“), nýbrž *vnitřním a spolu vnějším*, tedy přirozeným výrazem vniterného smýšlení.

Pravidlo I.: Hřích, spáchaný pouze myšlením, žádostí nebo úmyslem, ačkoliv může býti velmi těžký, přece nikdy není hříchem zadržným.²⁾ Papež Benedikt XIV. praví zřejmě, že hříchy těžké, pouze vniterné, v praxi se nezadržují.³⁾

Pravidlo II.: Skutek pouze vnější, který není vyjádřením příslušného vnitřního smýšlení, taktéž není rezervátem.⁴⁾

3. Hříšný skutek musí býti *ve svém způsobu dokonáným* („in ea specie, quae in reservatione exprimitur, sit consummatum et perfectum“). Musí tedy obsahovati veškeru ke skutku potřebnou činnost a *míti také účinek, v rezervátu vytčený.*

Pravidlo: Pouhý nezdařený *pokus* není rezervátem, leč by výslovně tak bylo ustanoveno.

Příklad: V diecesi králové-hradecké jsou dva biskupské rezerváty s výslovným připojením „etiamsi effectus non sequatur“ a sice: „homicidium voluntarium“ a „procuratio abortus“; v pražské arcidiecesi jsou tyto zločiny rezervovány bez onoho přídavku.

¹⁾ Conc. Trid. sess. XIV. cap. 7.

²⁾ Syn. praž. 1863, cap. XVII.

³⁾ Bened. XIV. De syn. dioec. lib. V. cap. 5. n. 5: „Peccata gravia, sed mere interna, licet reservari queant, non est tamen in praxi receptum, ut unquam reserventur.“

⁴⁾ Göpfert-Renninger: Pastoraltheologie 1893. §. 55.

4. Hříšný skutek musí býti *jistý* (certum); nepřipouští se ani pochybnost o skutku ani pochybnost o právu.

Kdyby bylo pochybno, zdali hřích skutečně byl spáchán (dubium facti) anebo zdali jest zadržen (dubium juris), rezervát by neplatil. V druhém případě musí ovšem nejistota zakládati se na pochybném právu, nikoli na nevědomosti zpovědníkově.

Podle zásady: „Favores auge, odia restringe!“ má se zpovědník v podobných pochybnostech úsudkem svým kloniti ve prospěch kajících, a není-li jiné překážky, nemá mu odepríti dobrodiní absoluce.¹⁾

5. V rezervát upadá zpravidla *jen bezprostřední původce a pachatel* sám, *nikoliv také rádcové, pomahači atd., leč by tak výslovně ustanoveno bylo.*

Příklad: V rezervát „procuratio abortus“ upadá v pražské, hradecké i budějovické diecesi nejen matka, nýbrž i všickni, kteří radou nebo skutkem ke zločinu tomu pomáhali. V litoměřické diecesi o pomocnících a rádcích se nečiní žádné zmínky.

Pravidlo: „Ubi consilium sive aliud auxilium non expresse reservatur, nonnisi immediatus peccati auctor et executor in reservationem incidit.“²⁾

6. Výklad rezervátu musí se díti *přesně dle doslovného znění*, nikoliv dle analogie.

Pravidlo: „Reservatio est strictae interpretationis.“ — „A potiori ratio nulla est.“

7. *Není zapotřebí určitého stáří*, aby hříšník v rezervát upadl; kde jsou všechny uvedené podmínky, tam jest i rezervát.

Zákonodárce však může jisté stáří stanoviti; pak ovšem platí jeho výslovná vůle.

V příčině rezervátů s censurou spojených platí však obecně zásada, že *hoši před dokonáním 14. rokem a děvčata před 12. rokem nepropadají zadrženým censurám.* („Mas annos habeat bis septem, foemina bis sex.“)

Synoda pražská z r. 1863 zřejmě praví: „Peccata impuberum non habeantur reservata.“³⁾

¹⁾ Syn. praž. 1863. cap. XVII.

²⁾ Syn. praž. 1863. cap. XVII.

³⁾ Syn. praž. 1863. cap. XVII.

8. Při rezervátech s pokutou církevní (censurou) spojených ještě přistupuje podmínka: *aby hříšník o censuře věděl.*¹⁾

§. 35. Čím se liší rezerváty papežské od biskupských.

I. A) *Reserváty papežské*, téměř všechny až na dva, zadrženy jsou hlavně pro spojenou s nimi církevní pokutu čili censuru.²⁾

Pokutou jest dle konstituce „Apostolicae Sedis“ ze dne 12. října 1869 buď „excommunicatio“ nebo „suspensio“ nebo „interdictum.“ Převládá tedy patrně u zadržných pádů papežských *povaha* či *ráz trestní* (character vindicativus, poenalis).

Má-li však někdo v pokutu církevní upadnouti, musí o ní věděti, neboť trestá se jen tvrdošijnost (contumacia), s kterou se někdo zapověděného skutku dopouští, přes stanovený trest církevní. *Není třeba vědět, že onen hřích je rezervován, ale je-li pokutu, neboť*

Pravidlo: Nevědomost, t. j. neznalost pokuty církevní osvobozuje od oněch papežských rezervátů, jež spojeny jsou s censurou,

Poznámka. „Ignorantia crassa“ (na př. u kněze, který má rezerváty znáti), „supina“ nebo „affectata“ neosvobozuje!

Pro praxi: Reserváty papežské zřídka se ve zpovědnici vyskytají, uvážíme-li všechny již uvedené podmínky, jichž nezbytně třeba, aby hřích právem za skutečný rezervát považován býti mohl.

B) ~~Dva~~ *Reserváty papežské*, jak shora zmíněno, ~~nejsou~~ ^{není} *spojeny s censurou*,³⁾ a proto kdo hříchů těch se dopustil, jest v rezervátu, třeba žádné vědomosti o vyhrazení neměl.

~~Tyto dva případy~~ ^{tento} bez censury zadržené a posud platné⁴⁾ ^{jest:} jsou:

1. *Falsa accusatio innoxii confessarii* apud judices ecclesiasticos de crimine sollicitationis ad turpia in confessionali, t. j. křivé obžalování nevinného zpovědníka u soudců církevních ze zločinu vábení ke hříchům mrzkým ve zpovědnici.⁵⁾

¹⁾ Müller: Theol. mor. III. tit. II. §. 143: „Si casus sint papales, ignorantia a reservatione eximit, quia casus papales principaliter reservantur propter censuras, et censurae a fidelibus non incurruntur, nisi ipsis sufficienter innotescant.“

²⁾ Müller: Theol. mor. lib. III. tit. II. §. 143: „Caus papales (fere omnes) censuram habent adnexam, et principaliter propter censuram reservantur; quare: sublata censura, etiam cessat peccati reservatio.“

³⁾ Reservationes duorum casuum papalium, qui *sine censura* reservantur, constitutione „Apost. Sedis“ non tolluntur. Schneider: Fontes, 1895, p. 52. nota 1.

⁴⁾ Göpfert-Renninger: Pastoraltheologie 1893. §. 57.

⁵⁾ Constitutio Bened. XIV. „Sacram. Poenit.“ v dodatku praž. sněmu provinc. 1860, 314—320.

Poznámka. Vysvětlení bližší bude uvedeno níže (§. 42).

2. ~~„Acceptatio munerum notabilium a regularibus utriusque sexus, in materia gravi, quousque monasterio non fiat restitutio, nisi munera dentur ex gratitudine, ex pietate erga consaguineos pauperes, ob praestita servitia, discrete et modeste, cum licentia Superiorum.“¹⁾~~

II. A) *Reserváty biskupské* jsou hlavně *rázu léčivého* (character medicinalis), zadržují se pro hříšný skutek („reservantur propter peccatum“), a *s censurou obyčejně spojeny nejsou*.

Proto upadají v takovéto rezerváty biskupské také ti, kdož o vyhrazení vědomosti nemají.²⁾

Reserváty biskupské bez censury v jednotlivých diecesích liší se od sebe zněním, rozsahem i počtem.

B) V konstituci Pia IX. „Apostolicae Sedis“ ze dne 12. října 1869 uvedeno však také několik rezervátů biskupských *s censurou spojených* a pro celou církev platných.

Při těchto rezervátech by nevědomost osvobozovala jen od censury, nikoli zároveň od hříchu, kterýž zadržným zůstává.³⁾

§. 36. **Constitutio „Apostolicae Sedis“ ze dne 12. října 1869.**

I. Reserváty papežské s censurami během času dosáhly velmi velikého počtu. Uvedeny jsou v dekretu Gratianově, v knihách papežských dekretálů, v extravagantech, v jednotlivých konstitucích papežských a bullách (zvláště „bulla coenae“).

Papež Pius IX. svou *konstitucí „Apostolicae Sedis moderationi“ ze dne 12. října 1869* ustanovil, že od té doby ze všech pokut, do nichž upadá vinník bez výroku soudního („censurae latae sententiae, ipso facto incurrendae“), na dále jenom ty právní moc mají, které jsou ve zmíněné konstituci obsaženy.⁴⁾

¹⁾ Const. Clement. VIII. „Religiosae congregationis“ 1594. Bulla Urbani VIII. „Nuper.“ Const. Bened. XIV. „Pastor bonus.“ 1744.

²⁾ Müller, l. c.: „Si casus sit episcopalis et sine censura, ignorantia certissime non eximit a reservatione.“

³⁾ Müller, l. c.: „Sublata censura nihilominus manet reservatum peccatum.“ — „Licet censura non incurratur propter ignorantiam, peccatum tamen, cui adjungitur, reservationi subjacet.“ S. Alph. lib. VI. n. 580.

⁴⁾ „Hac perpetuo valitura constitutione decernimus, ut non nisi illae (censurae l. s.), quas in hac ipsa constitutione inserimus, eoque modo, quo inserimus, robur exinde habeant.“ Prooemium ad Const. „Apost. Sedis.“

V konstituci „Apostolicae Sedis“ jest tudíž obsaženo nynější právo, zadržенých i nezadržенých censur dosud platných se týkající.¹⁾

Některé ze zadržенých censur vyhrazeny jsou *papeži*, a to buď *zvláštním způsobem* („speciali modo“) nebo *prostě* (simpliciter), jiné pouze *biskupům*; tyto všechny naznačují se slovem „*censurae a jure latae*.“

Od censur *nikomu* nezadržенých smí rozhřešiti každý approbovaný zpovědník.

II. Stůž zde přehledný rozvrh rezervátů dle censur s nimi spojených:

Censurae latae sententiae:	A. Excommunicationes.			B. Suspensiones.	C. Interdicta.
	Romano Pontifici:	Episcopis.	Nemini.		
reservatae:				Summo Pontifici.	
modus reservationis:	speciali modo.	simpliciter.			

III. Rozdíl mezi klatbami „speciali modo“ a jen „simpliciter“ vyhrazenými:

- Z klateb papeži *prostě* zadržенých může dle ustanovení sněmu tridentského²⁾ rozhřešovati biskup, jsou-li tajny, t. j. pokud není o někom vůbec povědomo, že v censuru upadl.
- Z klateb „speciali modo“ vyhrazených může rozhřešovati jen ten, kdo k tomu zvláštní plnomocenství obdržel, ať jest tajno nebo vůbec známo, že jistý člověk v klatbu upadl.³⁾

¹⁾ Ordin. list praž. 1886. str. 31.

²⁾ Trid. sess. XXIV. c. 6. de reform.

³⁾ Skočdopole II. str. 246.

Plnomocenství k absoluci z rezervátů papežských dávají biskupové zpovědníkům vi facultatum quinquennialium, mocí delegovanou.

Jen dva rezerváty papežské se tu vyjímají, tak sice, že za fakultu absolvendi v Římě samém žádati náleží; jest to:

1. *Attentata absolutio complicis.* (Viz §. 38.)

2. *Falsa denuntiatio.* (Viz § 42.)

Žádost se zašle diecesnímu biskupovi nebo generálnímu vikáři, kteříž od Apoštolské stolice (Poenitentiarie) plnomoc k rozhřešení zjednají.¹⁾

IV. *Suspense* vůbec záleží v tom, že zastavuje na čas úplně nebo částečně vykonávání moci, nabyté skrze ordinaci, úřad nebo obročí.

Suspendovaný může ze hříchův od každého zpovědníka býti rozhřešen, je-li náležitě disponován, a slibuje-li, že se přičiní, aby byl *suspense* zbaven.²⁾

Poznámka. Kommentáře konstituce „Apost. Sedis“ vydali:

Avanzini: De constitutione „Apostolicae Sedis“, qua censurae l. s. limitantur, commentarii, ex latinis ephemeridibus, quibus titulus „Acta S. Sedis“ excerpti, studio et cura Petri Avanzini, Romae, typ. S. C. de propag. fide 1872. — Německý překlad obstaral *Kömstedt*, Münster, 1873.

Manfredini: In constit. Apostol. Sedis quaestiones. Patavii, 1877.

Dr. Josef Annibaldi podal výklad na rozkaz biskupa z Rieti. (Cituje se: Comm. Reat.) — Reate, 1880.

Josef Formisano, biskup Nolský: Com. Nolanus.

Godschalk: „De censuris in particulari.“ 1874.

Pennacchi: Comment. in const. Apost. Sedis. Romae. 1883.

Dr. Heiner: „Die kirchlichen Censuren.“ Paderborn 1884.

Januar. Bucceroni: Comment. de const. Apost. Sedis. Romae, 1888.

Elbel-Bierbaum: Theologia moralis. Edit. 2. Volum. 3. pars X. Confer. XXI. sq. — Paderbornae, 1895.

Appendix VI. dieces. synody štrassburské z roku 1894. p. 171—202. Viz: Archiv für kath. Kirchenrecht 1895. IV. str. 18—35.

¹⁾ Borový, Sloh 3. vyd. str. 176.

²⁾ Skočdopole l. c. str. 252.

Aug. Arndt S. J.: „De libris prohibitis commentarii.“ Ratisbonae. Pustet. 1895.

Phil. Schneider: Fontes juris eccles. novissimi. 1895. Ratisbonae. pag. 52. seq.

Paschalis de Siena: Commentarius in const. Apost. Sedis secundum illustriorum interpretum doctrinam et novissimas SS. Rom. Congr. decisiones. Editio 3. 1902. Ratisbonae — Romae — Neo-Eboraci. Pustet.

A. Klatby (Excommunicationes).

§. 37. I. Klatby zvláštním způsobem papeži vyhrazené.

(Excommunicationes latae sententiae Romano Pontifici speciali modo reservatae.)

Touto censurou se stíhají:

1. „*Omnes a christiana fide apostatae et omnes ac singuli haeretici*, quocumque nomine censeantur, et cujuscumque sectae existant, eisque *credentes*, eorumque *receptores, fautores*, ac generaliter quilibet illorum *defensores*.“

Klatbou stíhají se především všickni odpadlíci od víry křesťanské. Odpadlíky pak jsou nejenom křesťané, kteří k židovstvu, islamu nebo pohanství přešli, nýbrž i ti, kteří zjevení Boží zavrhnoují a racionalismu, naturalismu, pantheismu, materialismu se přidržují, neb za bezvěré se prohlásivše, k žádnému vyznání náboženskému náležitosti nechtějí („bez vyznání,“ „confessionslos,“ „omnis confessionis expertes“). Míni se pak odpadlictví a kacířství formální, t. j. vniterné a zároveň zevně projevené (externe manifestata). „Haeresis formalis est error intellectus pertinax contra fidem (dogma aliquod) in eo, qui fidem suscepit.“ Materiální kacířství není papež. rezervátem. („Haeresis est »materialis«, si deest pertinacia voluntatis.“)

Aby tedy někdo v kacířství formální jakožto rezervát papežský upadl, musí vědomě a tvrdošijně v srdci držeti učení křivé, proti některému článku víry čelící, a toto svoje vniterné smýšlení musí slovem nebo skutkem zevně projevit.

Pouze vniterné odpadlictví nebo kacířství, neprojevené ani slovem ani skutkem, není rezervátem; a naopak, kdo jenom zevně zavrhuje některé pravé učení, ale v srdci je má za pravé, taktéž v rezervát neupadá.

V případě, že by někdo za tím účelem, aby sňatek občanský uzavřítí mohl, u magistrátu nebo hejtmanství za bezkonfessičního se prohlásil, pokládaje to za pouhý předpis občanského zákona, v srdci však zůstává katolíkem, v tu dobu i potom, neupadl v rezervát (alespoň pro obor vnitřní), poněvadž čin jeho byla by „apostasia mere externa.“¹⁾

„*Credentes*“ jsou, kdož kacířům neb odpadlíkům v srdci svém víry přikládají a ji zevně na jevo dávají, byť se nepřiznávali ke zvláštní sektě kacířské nebo odpadlické.

„*Receptores, fautores ac generaliter quilibet defensores*“ jsou, kdo je v ochranu přijímají, slovy, spisy, skutky podporují a obhajují.

„*Fautores*“ také jsou, kdož sňatek uzavrou „*coram ministro haeretico*“²⁾ a dítky nedají katolicky vychovati. (Viz §. 121.) Propadají klatbě ipso facto, a sice pro obor vnější vždy, a také pro foro interno, neomlouvá-li jich neznalost censury. (Srov. nejnov. dekrety v §. 121.)

Poznámka 1. *Církevní pohřeb má býti odepřen* katolíkům, „*qui cum acatholicis coram haeretico ministro qua tali nuptias contraxerunt, et in hujusmodi nuptiis vel expresse consenserunt acatholicae prolium educationi, vel eas de facto in haeresi educari fecerunt, adeoque censuram incurrisse dicendi sunt, si apoplexia tacti et sensibus destituti aut statim aut brevi post decesserint, Ecclesiae minime reconciliati et quin resipiscentiae signa unquam dedissent.*“ (S. Offic. 8. Maii 1907.)

Poznámka 2. Jak se má zachovati *katolický ošetřovatel* (milosrdná sestra) *nemocného jinověrce*, když tento na smrtelném loži *přeje si duchovního své sekty*? K tomuto dotazu generální představené kongregace, jež nemocné ošetřuje, dána z Říma (S. Officium) odpověď 14. pros. 1898: „*Detur decretum in Colonien. fer. IV. 14. Martii 1848, una cum declaratione ad Vicarium Apost. Aegypti fer. IV. 5. Febr. 1872.*“ — R. 1848 tázal se totiž ředitel nemocnice, kněz v arcid. kolínské, zdali smí katolík povolati ministrum haereticum, když nemocný jinověrec si tak přeje. — Odpověď: „*Juxta exposita non licere, et ad mentem. Mens est, quod pas-*

¹⁾ Skočdopole II. str. 246.

²⁾ S. C. Inq. 29. srpna 1888 a 11. května 1892. — Elbel-Bierbaum. I. c str. 610.

sive se habeant.“ — Authentické vysvětlení slov „*passive se habeant*“ dáno posv. sborem S. Officii roku 1872 k žádosti apoštol. vikáře egyptského: „Řeholní sestry a vůbec katolíci, kteří při správě nemocnic nebo ošetřování nemocných zaměstnání jsou, nemají sami povolávati *ministerium haereticum*, mají však připomenouti, že si ho může nemocný jinověrec dát povolati prostřednictvím některého svého spoluvěřce. Takovým způsobem předejde se *communicationi in divinis.*“

Jedná-li se o návrat protestanta do církve katolické, musí duchovní správce žádati za plnomocenství, aby ho mohl od klatby rozhřešiti; žádost zašle biskupskému ordinariátu.

Plnomocenství od biskupa vyžádané platí pro obor vnitřní i vnější (právní).¹⁾ V oboru právním pokládají se v praxi všichni přívrženci protest. sekt za stížené klatbou vyhrazenou; v oboru vnitřním pak taktéž uděluje se rozhřešení z haerese a censury každému konvertitovi, protože obyčejně nelze s jistotou rozsouditi, je-li u obrácence haeresis pouze *materialis* nebo i *formalis*.²⁾

Poznamenání: Dekretem sv. Offic. ze dne 2. ledna 1669 prohlášeno: „*posse Episcopus auctoritate ordinaria haereticos sponte comparentes in exteriore foro absolvere post abjurationem juridice factam.*“ Když episkopát pruský se tázal, zdali se v té věci nějaká změna stala, byl zmíněný dekret znovu potvrzen dne 3. října 1895. Vysvětlení slova „*abjuratio*“ dáno 28. března 1900 takto: „*Abjuratio fieri potest coram quopiam ab Episcopo delegato ut notario et aliquibus personis uti testibus; et detur instructio 8. Aprilis 1786 ad Episcopum Limiricens.*“ — *Instructio praefata sic se habet: „Non est necesse, ut qui a catholica fide defecerunt, ad eamque postmodum reverti cupiunt, publicam abjurationem praemittant, sed satis est, ut privatim coram paucis abjurent, dummodo tamen promissa servant, ac revera abstineant communicare cum haereticis in spiritualibus aut quidquam facere, quod haeresis protestativum est. Idem sentiendum de iis, qui haeresim, in qua usque ab initio educati fuere, privatim abjurant.“*

2. „*Omnes et singuli scienter legentes sine auctoritate Sedis Apostolicae libros eorundem apostatarum et haereticorum haeresim*

¹⁾ Srov. nejnov. povolení od Apošt. stol.: *Pastoralblatt d. Erzdiöc. Köln* 1896. str. 291.

²⁾ *Skočdopole* 2. vyd. I. díl str. 368.

propugnantes,¹⁾ nec non libros cujusvis auctoris per Apostolicas litteras nominatim prohibitos; eosque libros *retinentes*, *imprimentes* et quomodolibet *defendentes*.“

Poznámka. Zakazuje se tu vědomě a bez dovození Apošt. stolice (biskupa na základě fakult quinq.) čísti takové knihy, které od uvedených odpadlíkův a kacířů jsou sepsány a kacířství zastávají; — dále knihy jakéhokoliv spisovatele od Apoštolské stolice výslovně zapověděné; zakazuje se též knihy takové chovati, tisknouti a jakýmkoliv způsobem hájiti.

Reservát tento potvrzen v plném rozsahu konstitucí papeže Lva XIII. „*Officiorum ac munerum*“ ze dne 24. ledna 1897. (Viz v zadu in append. *Decreta generalia de prohibitione et censura librorum*. Tit. II. Cap. V. n. 47.)

K dotazu: zdali propadají rezervátu tomu vůbec čtenáři časopisů, zastávajících nauky haeretické, a knih obsahujících blud, odpověděla Congr. Indicis: „Negative“ (27. dubna 1888).

„*Per Apostolicas litteras*“: míní se breve, bulla nebo jiná forma listu od sv. Otce vydaného; „*nominatim prohibitos*“, t. j. s uvedením titulu zakázané; „*libros*“: censura se tedy nevztahuje na listy, časopisy, brožury a rukopisy.²⁾ Dle vysvětlení sboru Inquis. ze dne 13. ledna 1892 propadá klatbě, kdo vědomě čte publikace periodické,³⁾ v sešitech vázaných vycházející, jichž spisovatelem jest kacíř a kteréž blud hájí. Noviny (ephemerides) a listy nejsou tu míněny.⁴⁾ S. C. I. 27. Apr. 1888.

De diariis, foliis et libellis periodicis jedná kapit. VIII. tit. I. dekretů generálních v papež. konstituci „*Officiorum ac munerum*“, a stanoví:

N. 21. „*Diaria, folia et libelli periodici, qui religionem aut bonos mores data opera impetunt, non solum naturali, sed etiam ecclesiastico juro proscripti habeantur. — Curent autem Ordinarii, ubi opus sit, de hujusmodi lectionis periculo et damno fideles opportune monere.*“

¹⁾ Acta S. Sedis. 5. 289 n. 1: „*Cessant censurae (per regulam X. Indicis) latae pro libris, qui in Indicem librorum prohibitorum sunt relati, exceptis illis, qui hic memorantur.*“

²⁾ Arndt S. J. soudí, že se censura vztahuje i na rukopisy. („*De libris prohibitis Comment.*“ 1895. pag. 216.)

³⁾ Arndt. l. c. pag. 217.

⁴⁾ Linz. Quart. 1893. str. 144. 1. seš. — Srov. též Acta S. Sed. 1895. pag. 66.

N. 22.: „Nemo e catholicis, praesertim e viris ecclesiasticis, in hujusmodi diariis, vel foliis, vel libellis periodicis, quidquam, nisi suadente justa et rationabili causa, publicet.“

„*Legentes*“: exkommunikaci nepropadá, kdo poslouchá, když se z uvedených knih předčítá (est sententia probabilis), ¹⁾ ani ten, kdo by jen málo četl, leč by právě četl ona místa, v nichž se bludy hájí, ani ten, kdo by je z nutnosti četl, aby blud vyvrátil, aniž má času, aby se dříve potřebného dovolení opatřil.

„*Retinentes*“: nehřeší a v klatbu neupadá, kdo takovou knihu u sebe má a za dovolení ku čtení již zadal nebo brzy zadá, nebo ji odevzdati chce představenému, na př. faráři, nebo jinému, kdo ji čísti a u sebe chovati smí.

„*Imprimentes et quomodolibet defendentes*“: vztahuje se nejen na spisovatele, který knihu k tisku připravil, nýbrž i na nakladatele a sazeče; dále i na obhajování a doporučování obsahu, i na rozšiřování knihy.

Netřeba zvláště připomínati, že klatba nastupuje jen tenkrát, když uvedené tu osoby o záповědi i censure věděly. ²⁾

Plnomocenství biskupů v příčině čtení a chování zapověděných knih (facultates quinquennales sub num. 2.) viz: Borový: „Sloh“ III. vyd. str. 131.

De facultate legendi et retinendi libros prohibitos papež Lev XIII. v konst. „Offic. ac mun.“ [Decr. gener. Tit. I. cap. IX.] stanoví takto:

Nr. 23. „Libros sive specialibus, sive hisce generalibus decretis proscriptos, ii tantum legere et retinere poterunt, qui a Sede Apostolica, aut ab illis, quibus vices suas delegavit, opportunas fuerint consecuti facultates.“

Nr. 24. „Concedendis licentiis legendi et retinendi libros quoscumque prohibitos Romani Pontifices Sacram Indicis Congregationem praeposuerunt. Eadem nihilominus potestate gaudent, tum Suprema Sancti Officii Congregatio, tum Sacra Congregatio de Propaganda Fide pro regionibus suo regimini subjectis. Pro Urbe tantum haec facultas competit etiam Sacri Palatii Apostolici Magistro.“

¹⁾ Elbel-Bierbaum: Theol. mor. ed. 2. volum. 3. pag. 611. Paderborn, 1895. — Srov. Arndt: De libr. prohib. pag. 217. 2.

²⁾ Arndt: De libris prohibitis comment. pag. 217.

Nr. 25. „Episcopi, aliique Praelati jurisdictione quasiepiscopali pollentes, pro singularibus libris, atque in casibus tantum urgentibus, licentiam concedere valeant.

Quod si iidem generalem a Sede Apostolica impetraverint facultatem, ut fidelibus libros proscriptos legendi retinendique licentiam impertiri valeant, eam nonnisi cum delectu et ex justa et rationabili causa concedant.“

Nr. 26. „Omnes qui facultatem Apostolicam consecuti sunt legendi et retinendi libros prohibitos, nequeunt ideo legere et retinere libros quoslibet aut ephemerides ab Ordinariis locorum proscriptos, nisi eis in Apostolico indulto expressa facta fuerit potestas legendi et retinendi libros quibuscumque damnatos.“

„Meminerint insuper qui licentiam legendi libros prohibitos obtinuerunt, gravi se praecepto teneri hujusmodi libros ita custodire, ut ad aliorum manus non perveniant.“

De censura librorum viz též „Motu proprio“ pap. Pia X. ze dne 14. prosince 1903 [Ord. l. praž. 1904 str. 27.]

3. „*Schismatici*, et ii qui a Romani Pontificis pro tempore existentis oboedientia pertinaciter se subtrahunt vel recedunt.“

Rozkolnictví a kacířství jdou obyčejně ruku v ruce. Sektu Starokatolíků, která v Rakousku státně jest uznána ode dne 8. listopadu 1878, pokládati musíme za kacířskou a rozkolnickou. Kdyby tedy katolík k sektě té přistoupil, propadá ipso facto exkommunikaci.¹⁾ „Animadvertendum est, quod si quis ab unitate Ecclesiae recedit cum aliquo errore contra fidem, ex. gr. credendo Romanum Pontificem non esse Ecclesiae caput, aut habere tantum primatum honoris non vero jurisdictionis, aut aliquid aliud credendo contra fidem, duplici ligatur censura, ratione nempe haeresis et schismatis; uti sunt vulgo dicti Vecchi cattolici, qui praeterquam quod Ecclesiam Nationalem constituerunt, etiam infallibilitatem Rom. Pontificis denegarunt.“ [Paschalis de Siena, *Episcopi Callinicensis*, Comment. 1902. p. 38.]

Sama vláda bavorská trpí nyní starokatolíky již jenom jako soukromnou společnost náboženskou, aniž by jich za katolíky uznávala, aniž bez ohledu na Vaticanum také jiné články víry,

¹⁾ Ordin. list. linec. 1891. 3. pros.

zvláště o neposkvrněném početí Panny Marie, zavrhují, a proto jako formální kacířové z církve katolické vyloučení jsou.¹⁾

4. „*Omnes et singuli, cuiuscumque status, gradus seu conditionis fuerint, ab ordinationibus seu mandatis Romanorum Pontificum pro tempore existentium ad universale futurum concilium appellantes; nec non eos, quorum auxilio, concilio vel favore appellatum fuerit.*“

Odvolání z rozhodnutí papeže ku příštímú sněmu nedá se srovnati s církevním řádem a kázní. Luther appelloval nejprve „a papa male informato ad melius informandum“ a pak ku všeobecnému sněmu.

5. „*Omnes interficientes, mutilantes, percutientes, capientes carcerantes, detinentes, vel hostiliter insequentes S. R. E. Cardinales, Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, Sedisque Apostolicae Legatos vel Nuntios, aut eos a suis dioecesibus, territoriis, terris seu dominiis ejicientes, nec non ea mandantes, vel rata habentes, seu praestantes in eis auxilium, consilium vel favorem.*“

Trestají se 1. fysické příčiny bezpráví, jež se jmenovaným osobám děje na těle nebo na svobodě, a 2. příčiny mravní.

Spolupůsobení mravní však musí býti formální, dobrovolně a s rozvahou vykonané (nikoliv z nevědomosti nebo velikého strachu, a účinné (efficax); jinak by reservát neplatil.

Zločiny toho druhu páchány nejen ve středověku, nýbrž i v novějších dobách (27. června 1848. zavražděn arcibiskup d'Affre. 24. května 1871. arcibiskup Darboy; vypuzení a žalářování biskupů v Rusku, Prusku, Švýcarsku a Itálii).

„*Impedientes directe vel indirecte exercitium jurisdictionis ecclesiasticae sive interni sive externi fori, et ad hoc recurrentes ad forum saeculare, ejusque mandata procurantes, edentes, aut auxilium, consilium vel favorem praestantes.*“

Účelem tohoto reservátu jest chrániti pravomoc církevní, a to i pro obor vnitřní (přisluhování svátostí), i pro obor vnější (zákonodárství církevní, trestání, udělování beneficí, dispensí).

Kdyby kněz, rozsudkem biskupovým beneficia nebo úřadu zbavený, za tím účelem, aby vykonání pravomoci biskupské překazil, odvolal se k soudům světským, byť i bez účinku, propadl by uvedené censuře („*recurrentes ad forum saeculare*“ scil. „*ut impediatur exercitium jurisdictionis ecclesiasticae*“).

¹⁾ Linz. Quart. 1895. str. 54.

7. „Cogentes sive directe sive indirecte iudices laicos ad trahendum ad suum tribunal personas ecclesiasticas praeter canonicas dispositiones; item edentes leges vel decreta contra libertatem aut jura Ecclesiae.“

Soudcové podřízení, kteří pouze vykonávají zákony vládní nebo rozkazy představených, v censuru tuto neupadají, nýbrž jen ti, „qui a nemine coacti vel talia agunt, vel alios ad agendum cogunt“. ¹⁾

Dle výkladu téže kongregace ze dne 23. ledna 1886 sluší slovy: „*Cogentes* .“ rozuměti toliko „*legislatores et alias auctoritates, cogentes iudices laicos* .“ ²⁾

Slovy „*praeter canonicas dispositiones*“ míní se smlouvy, konkordáty s Apošt. stolicí učiněné. Platí tedy klatba jenom tam, kde privilegium fori pro osoby duchovní dosud trvá, nikoli v zemích, kde již přestalo na základě konkordátů nebo obyčeje. ³⁾ V Rakousku bylo privilegium fori zrušeno konkordátem z r. 1855 čl. 13. 14. ⁴⁾

„*Edentes leges*“ jsou původcové (auctores) zákonů nebo ustanovení, čelících proti svobodě nebo právům církevním.

8. „*Recurrentes ad laicam potestatem ad impediendas litteras vel acta quaelibet a sede Apostolica, vel ab ejus Legatis aut Delegatis quibuscumque profecta, eorumque promulgationem vel executionem directe vel indirecte prohibentes, aut eorum causa sive ipsas partes, sive alios laedentes, vel perterrefacientes.*“

„*Acta a sede Apost. profecta*“, t. j. nejenom bezprostředně od šv. Otce, nýbrž i od kongregací římských pocházející. ⁵⁾

„*Partes*“ jsou strany, osoby, které list od Stol. apošt. obdržely; „*laedentes*“ míní se těžké ublížení nebo uškození.

9. „*Omnes falsarios litterarum Apostolicarum* .“ ⁶⁾

¹⁾ Congr. S. U. Inq. 1. února 1871.

²⁾ Ordin. list pražský 1886. č. 9. str. 33.

³⁾ Elbel-Bierbaum. l. c. str. 614. num. 613.

⁴⁾ Borový: Sloh. III. vyd. 340.

⁵⁾ Vysvětl. sboru Inkvis. 13. ledna 1892. — Linz. Quart. 1893. str. 144. 1. seš. — Elbel-Bierbaum: Theol. moral. 2. vyd. 3. svaz. str. 616. Paderborn 1895.

⁶⁾ „*Falsarius est qui dolo malo addit, minuit vel radit de litteris Apostolicis ac supplicationibus, gratiam vel justitiam concernentibus.*“ Schneider: Fontes jur. eccl. 1895. p. 57.

10. „*Absolventes complicem in peccato turpi*, etiam in mortis articulo, si alius sacerdos, licet non approbatus ad confessiones, sine gravi aliqua exorbitura infamia et scandalo possit excipere morientis confessionem“ — vysvětlení tohoto rezervátu podáno níže (§. 38).

11. „*Usurpantes aut sequestrantes jurisdictionem, bona, redditus ad personas ecclesiasticas ratione suarum ecclesiarum aut beneficiorum pertinentes.*“

„*Usurpantes*“ jsou, kdož předmětův oněch násilím se zmocňují, jako by vlastnictví jim náleželo, nebo jako by právo na ně měli.¹⁾

K otázce, zdali slovem „*usurpans*“ míní se také zloděj, který beneficiáta okradl, odpověděla S. Cong. Offic. (9. března 1870) záporně.

„*Sequestrantes*“ se nazývají, kteří uvedené předměty u sebe přechovávají nebo nějaké třetí osobě v opatrování odevzdávají a tím zabraňují, aby zůstaly v moci a užívání toho, jemuž jako beneficiátu nebo správci kostela po právu náleží.

12. „*Invadentes, destruentes, detinentes per se vel per alios civitates, terras, loca aut jura ad Ecclesias Romanam pertinentia; vel usurpantes, perturbantes, retinentes supremam jurisdictionem in eis; nec non ad singula praedicta auxilium, consilium, favorem praebentes.*“

K těmto 12 klatbám v konst. „*Apostol. Sedis*“ vypočteným a zvláštním způsobem papeži vyhrazeným přistupují ještě:

13. Exkommunikace od papeže Pia IX. v konstituci „*Romanus Pontifex*“ ze dne 28. srpna 1873. stanovená.²⁾

¹⁾ V tuto klatbu upadají „*parochi intrusi.*“ Okruž. list Pia IX. pro Švýcarsy, ze dne 21. listop. 1873; S. C. C. 21. května 1874 pro provinc. benátskou a milánskou; rozhodnutí Pia IX. ze dne 25. února 1875 pro Prusko. — Srov. Schneider: *Fontes jur. eccl.* p. 58.

²⁾ Ordin. list praž. 1873. č. 25. — Elbel-Bierbaum: *Theol. mor.* 2. vyd. 3. svaz. str. 260.: „*Praecavetur constitutione ista, ne illi, qui ad sedem episcopalem vacantem sive per Capitulum electi, sive per supremos rerum publicarum moderatores praesentati sunt, ante exhibitionem litterarum Apostolicarum de provisione ejusdem ecclesiae, ad ejus regimen instituantur. Excommunicantur autem tum instituentes tum institutus, tum cooperantes cujuscunque dignitatis aut praeeminentiae fuerint; exceptis episcopis, qui suspensione et interdicto S. Sedi pariter reservatis puniuntur.*“ — Srov. též: Schneider: *Fontes iur. eccl. noviss.* 1895. Ratisb. pag. 74.

14. Konstituci p. Pia X. „*Commissum nobis*“ de civili „*Veto*“ seu „*Exclusiva*“ in electione Summi Pontificis ze dne 20. ledna 1904 se zakazuje všem kardinálům, jakož i všem jiným účastníkům konklave, při volbě papeže jakýmkoliv způsobem přijímati nebo na jevo dávatí „*Veto*“, nebo „*Exklusivu*“ pod trestem klatby latae sententiae budoucímu papeži zvláštním způsobem vyhrazené.

Príslušný odstavec konstituce stanoví následovně: „In virtute sanctae oboedientiae, sub interminatione divini iudicii et poena excommunicationis latae sententiae speciali modo reservatae futuro Pontifici, omnes et singulos S. R. E. Cardinales, tam praesentes quam futuros, pariterque Secretarium S. Collegii Cardinalium, aliosque omnes in Conclavi partem habentes, prohibemus, ne, quovis praetextu, a quavis civili potestate munus recipiant Veto sive Exclusivam, etiam sub forma simplicis desiderii, proponendi, ipsumve hoc Veto, qualibet ratione sibi cognitum, patefaciant sive universo Cardinalium Collegio simul congregato, sive singulis purpuratis Patribus, sive scripto, sive ore, sive directe ac proxime, sive oblique ac per alios. Quam prohibitionem extendi volumus ad memoratos omnes interventus, intercessionem aliosque modos quoslibet, quibus laicae potestates cujuslibet gradus et ordinis voluerint sese in Pontificis electione immiscere.“ [Archiv f. k. K. 1909. III. 493.]

§. 38. Rozhřešení osoby spoluvinné.

(Absolutio complicitis.)

1. Papež Benedikt XIV. ve své konstituci „*Sacramentum Poenitentiae*“¹⁾ ze dne 1. června 1741 každému knězi, světskému i řeholnímu, byť i jinak ke zpovídání oprávněnému neb jakoukoli zvláštní výsadou opatřenému, velmi přísně zakazuje zpovídati a rozhřešovati osobu, s kterou se dopustil mrzkého hříchu proti šestému přikázání, a prohlašuje, že takovému knězi každá pravomoc k rozhřešení spoluvinné jakékoliv osoby od onoho hříchu jest odňata, tak že absolve, kdyby ji udělil, jest neplatna („*nulla atque irrita omnino sit*“), a nad to že zpovědník ipso facto upadá ve větší klatbu, Apoštolské stolici speciali modo vyhrazenou.

¹⁾ Viz: Append. Conc. Prag. 1860. pag. 314—320.

Připojuje také, že ani v době milostivého léta nemůže zpovědník takovou spoluvinnou osobu rozhřešiti.

2. V téže konstituci, i druhé pozdější ze dne 8. února 1745, jež počíná slovy „Apostolici muneris“, jsou uvedeny a blíže určeny následující výjimky od oné všeobecné záповědi :

Kněz může osobu spoluvinnou dovoleně i platně zpovídati a rozhřešiti jen v případě nejvyšší potřeby, to jest in articulo mortis, a to :

- a) když není vůbec žádného jiného kněze (ani neapprobovaného), který by onu osobu vyzpovídal;¹⁾
- b) když okolnosti jsou takové, že zavolání jiného kněze vskutku, a nikoliv pouze domyšleně, jest mravně nemožné, ano by to způsobilo veliké pohoršení a zlou pověst („gravis exoritura infamia vel scandalum“).²⁾

Kněz spoluvinný má však býti pamětliv, aby pro tento případ všechny překážky záhy odstranil a o jiného zpovědníka se včas postaral.

Kdyby této povinnosti schválně zanedbal a bez nejvyšší uvedené potřeby osobu spoluvinnou na smrtelné posteli sám rozhřešil, absoluce taková by v tomto případě sice platila, ale kněz sám upadl by ve zmíněnou již větší klatbu („quamvis ejusmodi absolutio valida futura sit, — nihilominus sacerdos ipse . . . latam in dicta constitutione majorem excommunicationem incurret“).³⁾

Poznámka. Lehmkuhl považuje absoluci za platnou, a to bez následku klatby, i v případě, že by osoba spoluvinná, ač zdravá, nemohla se pro nedostatek kněžstva dlouho někomu jinému zpovídati.⁴⁾

3. Na základě obou zmíněných konstitucí ustanovil papež Pius IX. v konst. „Apostolicae Sedis“ (sub num. 10), „že upadají v klatbu, zvláštním způsobem papeži vyhrazenou, kněží „absolventes complicem in peccato turpi, etiam in mortis articulo, si alius sacerdos, licet non approbatus ad confessiones, sine gravi aliqua exoritura infamia et scandalo possit excipere morientis confessionem.“

1) Const. „Apostol. muneris“ §. 2.

2) Constit. „Apost. muneris“ §. 3.

3) l. c. §. 4.

4) Lehmkuhl: Theol. mor. II. n. 937. — Skočdopole II. str. 241.

Až do r. 1866 mohli biskupové na základě fakult papežských rozhřešovati také z tohoto rezervátu a k tomu zpovědníky subdelegovati. Dekretem kongreg. S. Officii ze dne 27. června 1866 však ustanoveno, že tento případ (a mimo to i „falsa denuntiatio confessarii de crim. sollicitat.“) má zůstatí na vždy vyňat z biskupských fakult „absolvendi ab omnibus casibus Sanctae Sedi reservatis.“¹⁾

V těchto dvou případech tedy již neplatí, co uvedeno v kap. 17. synody pražské z r. 1863, kdež oba případy ještě se počítají mezi hříchy zadržené „biskupské pravomoci řádné nebo odkázané.“²⁾

Kdyby tudíž některý z obou rezervátů ve zpovědnici se vyskytl, musí zpovědník svou žádost za zjednání zvláštní plné moci nejdůstoj. ordinariátu nebo gener. vikariátu předložiti.³⁾

Oba zmíněné případy můžeme nazvati: „*specialissimo modo Romano Pontifici reservati.*“⁴⁾

4. *Bližší výklad rezervátu:*

a) Ze slova „*Absolventes*“ plyne, že rezervát tento netýká se laiků, nýbrž pouze rozhřešujících kněží. Tudíž osoba spoluvinná, které se třeba nedovoleně dostalo takového rozhřešení, neupadá do klatby, anať pokuta jenom na zpovědníka se vztahuje. Z téhož slova soudíme, že do exkommunikace neupadá kněz, který by sice zpověď osoby hříchem mrzkým spoluvinné vyslechl, ale rozhřešení jí nedal; upadl by však do klatby, kdyby absoluci simuloval.⁵⁾

b) „*Complicem*“: Osoba spoluvinná může býti mužského nebo ženského pohlaví.

Poznámka. V případě, že by kněz zpovídal a rozhřešil osobu spoluvinnou, které však nepoznal, dle jedněch by absoluce platila a kněz by v censuru neupadl, neboť chybí „*praesumptio et temerarius ausus*“. Jiní bohoslovci však soudí, že absoluce v tomto případě neplatí.⁶⁾

Jisto jest, že kněz rozhřešující „*cum ignorantia crassa et supina*“ propadá censuře.⁷⁾

1) Syn. Prag. 1873. Append. pag. 49.

2) Syn. Prag. 1863. pag. 59.

3) Syn. praž. 1873. cap. IV. pag. 16.

4) Decret. S. Inquis. 18. Junii 1866; 4. April 1871; 23. Junii 1886.

5) S. Poenit: 1. května 1878; 10. pros. 1883. — Srov. Schneider: *Fontes jur. eccl. noviss.* 1895. pag. 57. nota 2.

6) S. Alph. lib. 6. n. 554. — Viz: *Skočdopole II.* str. 241.

7) S. Congr. Inq. 13. Jan. 1892. — *Linz. Quart.* 1893. 1. seš. str. 145.

c) *In peccato turpi*: O tomto hříchu praví sv. Alfons:¹⁾ „Nomine peccati turpis contra sextum praeceptum non solum intelligendum est peccatum fornicationis etc. consummatum, sed etiam tactus et colloquium obscenum, quoties mortale attingit!“

Hřích musí býti těžký, smrtelný, proti 6. přikázání, obapolně t. j. od obou stran na vzájem (mutuum) a zevnitřně spáchaný (externum). Jinak by reservát neplatil.²⁾

Nejsou tedy pojaty v reservát: hříchy smrtelné toho druhu, ale pouze vnitřní (cogitatione, intentione, desiderio), ani hříchy lehké (ex parvitate materiae vel ex defectu advertentiae aut consensus), ani hříchy pochybně těžké (dubie mortalia), ani takové, když jedna z obou stran odporovala (peccatum non mutuum).

Připomenouti však dlužno, že čas, kdy byl hřích spáchán, zde nerozhoduje, byl-li totiž zpovědník tenkrát již knězem, nebo snad teprve diakonem nebo subdiakonem nebo jen laikem.

Z uvedeného plyne také, že může zpovědník dovoleně a platně rozhřešiti osobu spoluvinnou v jiném hříchu, s kterou se těžce prohřešil na př. proti sedmému nebo osmému přikázání.

Osoba spoluvinná, kteráž se z onoho hříchu proti šestému přikázání již u jiného zpovědníka vyznala a rozhřešena byla, může z jiných hříchův u spoluvinného kněze se zpovídati a rozhřešení obdržeti, ač ani to nelze doporučovati, leč v případě nutnosti.³⁾

Poenitentiarium římské předloženy byly v posledním čase následující pochybnosti:

O t á z k a 1. „An effugiat censuras, in absolventes complicem in re turpi latas, confessarius, qui complicem, sed de peccato complicitatis in confessione tacentem, absolvit, — quamvis certus sit, complicem non adisse alium sacerdotem, nec ideo fuisse absolutum a peccato complicitatis?“

O t á z k a 2.: „An incurrat censuras, in absolventes complicem in peccato turpi latas, confessarius, qui ad vitandas prefatas censuras, induxit directe vel indirecte poenitentem complicem ad

¹⁾ S. Alph. H. A. tr. 16. n. 95. — lib. 6. n. 554.

²⁾ S. Congr. Inquis. 28. Maji 1873. — Bucceroni: Com. 2. n. 68. — Elbel-Bierbaum: l. c. p. 617.

³⁾ S. C. Inq. 29. Maji 1867: „Dandum semper esse consilium confessario de quo agitur, ut nisi cogat necessitas, se absteineat ab excipiendis personae complicitis, licet jam a peccato complicitatis absolutae, sacris confessionibus.“

non declarandum peccatum turpe, cum ipso commissum et deinde complicem absolvit, sed peccatum complicitatis non declarantem?“

Odpověď *Poenitentiarie ze dne 19. února roku 1896* zní: „Excommunicationem reservatam in Bulla „Sacram. Poenitentiae“ non effugere confessarios absolventes vel fingentes absolvere eum complicem, qui peccatum quidem complicitatis, a quo nondum est absolutus, non confitetur, sed ideo ita se gerit, quia ad id confessarius poenitentem induxit sive directe sive indirecte.“

Hlavním účelem rezervátu zajisté jest; všemožně zabrániti, aby svátosti pokání nebylo způsobem svatokrádežným zneužito ku páchání a podporování hříchů mrzkých, jak naznačil ve své konstituci („Sacram. Poenitentiae“) papež Benedikt XIV. slovy: „Magnopere cupientes a sacerdotalis iudicii et sacri tribunalis sanctitate omnem turpitudinis occasionem et sacramentorum contemptum et Ecclesiae injuriam longe summoveere et tam exitiosa hujusmodi mala prorsus eliminare .“

§. 39. II. Klatby papeži prostě vyhrazené.

(Excommunicationes latae sententiae Romano Pontifici (simpliciter) reservatae.)

V klatbu papeži prostě vyhrazenou upadají zpovědníci, kteří by mimo nebezpečí smrti pod jakoukoli záminkou bez náležité plnomoci rozhřešovali z rezervátů zvláštním způsobem sv. Otcí zadržovaných. „Absolvere praesumentes (ab excommunicationibus R. Pontifici speciali modo reservatis) sine debita facultate, etiam quovis praetextu, excommunicationis vinculo R. Pontifici reservatae innodatos se sciant, dummodo non agatur de *mortis articulo*, in quo tamen firma sit quoad absolutos *obligatio standi mandatis Ecclesiae*, si convaluerint.“ (Vysvětlení, v čem záleží „obligatio standi mandatis Ecclesiae“ viz v § 49. III. otázka 7.)

Případ ten uveden jest v konstituci hned po vypočtení klateb papeži zvláštním způsobem vyhrazených.¹⁾

Mimo to uvádí konstituce „Apostolicae Sedis“ následujících 17 exkommunikací papeži prostě vyhrazených:

1. „Docentes vel defendentes sive publice sive privatim propositiones ab Apostolica Sede damnatas sub excommunicationis

¹⁾ Syn. praž. 1873. Append. str. 51. — Srov. též rozhod. S. O. 28. června 1882; 18. dubna 1888; 19. srpna 1891 a 11. listop. 1891. — Archiv f. kath. Kirch. 1895. IV. seš. str. 27.

poena latae sententiae¹⁾; — item docentes vel defendentes tamquam licitam praxim: inquirendi a poenitente nomen complicitis, prout damnata est a Bened. XIV. in Constit. „Suprema“ 7. Julii 1745; „Ubi primum“ 2. Julii 1746; „Ad eradicandum“ 28. Sept. 1746.

Kdo by učil nebo zastával blud zavržený jako *kacířský*, upadl by v těžší trest, totiž v klatbu zvláštním způsobem zadržanou.

V klatbu neupadá zpovědník, který by od kajícíka jméno osoby spoluvinné vyzvídal, nýbrž kdo by tuto nedovolenou praxi zastával nebo jí učil.

„*Complicitas*“ v tomto rezervátu znamená spoluvinu v jakémkoliv hříchu, nejenom proti šestému přikázání.

V konstituci „Ubi primum“ ustanovil papež Benedikt XIV. zároveň, že zpovědník, který by od poenitenta jméno spoluvinníkovo přímo vyzvídal jen za tím účelem, aby tohoto seznal, a poenitentovi, nechtějícímu spoluvinníka jmenovati, absoluci by odepřel, propadá suspensi z úřadu zpovědnického, kterýžto trest však není „latae“, nýbrž „ferendae sententiae.“

V některých případech, když se jedná o odvrácení veliké škody, musí ovšem zpovědník poenitentovi připomenouti povinnost výzrady a uložit mu, aby spoluvinníka udal představeným, nikoli zpovědníku samému.

2. „*Violentas manus, suadente diabolo, injicientes in Clericos vel utriusque sexus Monachos,*²⁾ exceptis quoad reservationem casibus et personis, de quibus jure vel privilegio permittitur, ut Episcopus aut alius absolvat.“

Slovy „*violentas manus, suadente diabolo, injicientes*“ míní se každé fyzické násilí a poranění skutkem těžce hříšným, ze zlomyslnosti spáchaným.

Reservát neplatí, když poranění stalo se z neopatrnosti, náhodou, bez úmyslu zlého, z náhlého prudkého hněvu, ze žertu, na obranu, k odražení nespravedlivého útoku, na pokárání nebo zabránění činu velmi hříšného.

„*In Clericos*“ : klerikem rozumí se již každý tonsurista.

„*Utriusque sexus Monachos*“ vztahuje se na osoby řeholní obojího pohlaví, a sice také již na novice.

¹⁾ Propositiones damnatas sub excommun. l. s. vide apud Denzinger: Enchiridion. Wirceburgi 1895. pag. 175. — Schneider: Fontes. 1895. p. 59. — Avanzini. p. 118.

²⁾ „Privilegium Canonis“ (c. 29. C. XVII. q. 4.)

„*Casus, de quibus Episcopus aut alius absolvere potest*“ : Biskup nebo generální vikář dle obecného mínění rozhřešiti mohou, bylo-li poranění lehké. Ani těžké poranění však nemá klatby papežské za následek, zůstalo-li tajným. I tu může rozhřešiti biskup. Podobně, když čin spáchán byl osobou ženskou nebo nedospělou.

can. 2351 3. „*Duellum* perpetrantes, aut simpliciter ad illud provocantes, vel ipsum acceptantes, et quoslibet complices, vel qualemcumque operam aut favorem praebentes, nec non de industria spectantes, illudque permittentes, vel quantum in illis est, non prohibentes, cujuscumque dignitatis sint, ~~etiam regalis vel imperialis~~“.

„*Duellum*“ : Souboj jest zápas dvou osob, v příčině místa a času dříve smluvený a takovou zbraní provedený, že spojen jest s nebezpečím usmrcení, zmrzačení nebo poranění. Příčina, proč takovýto zápas se koná, nerozhoduje.

Klatbě papeži vyhrazené dle přesného znění rezervátu propadají :

- a) *Duellanti*, ať souboj provedli se svědky nebo bez nich, ať ku poranění došlo nebo ne.
- b) *Kdo prostě k souboji vyzval*, třeba vyzvání přijato nebylo.
- c) *Kdo souboj přijal*, byť potom k němu ani nedošlo anebo bez poranění byl proveden.
- d) *Sekundanti, svědkové, průvodčí*, všickni, kdož jakýmkoli způsobem duellantům pomáhají. V klatbu upadá *zpovědník i lékař*, když na bojišti nebo na blízku dle úmluvy („*ex condicto*“) čekají s úmyslem, aby raněnému své pomoci poskytl.¹⁾
- e) *Diváci*, kteří *schválně* za tím účelem na bojiště se dostavili.
- f) Všickni, kteří souboj *dovolují* a seč jsou mu nebrání, ať jsou jakékoliv důstojnosti.

Poznámka. Trestní zákon rakouský²⁾ řadí souboj mezi zločiny, a trestá jej žalářem od 6ti měsíců do 20ti let (zabití). Podobně i vojenský zákon trestní.³⁾ Církev souboj vždycky zapovídala a trestala.⁴⁾ Jest to zločin zapověděný zákonem přirozeným, božským

¹⁾ Congr. S. Inquis. 31. května 1884. — Viz Denzinger : Enchir. 1895 p. 403.

²⁾ §§. 158—165. trest. zák. rak.

³⁾ §§. 437—447. trest. zák. vojen.

⁴⁾ Syn. Valencká (Valence) r. 855.

i církevním. (Sněm tridentský stanovil ostré tresty: excommunicatio — perpetua infamia — privatio sepulturae ecclesiasticae, si in ipso conflictu decesserint¹⁾.) Klement VIII. v bulle: „Illius vices“ ze dne 1. září 1592; Benedikt XIV. v bulle „Detestabilem“ 10. listop. 1752. Lev XIII. vydal proti soubojům list „De prava duellorum consuetudine“ ze dne 22. září 1891.)

Nutná sebeobrana proti nenadálému útočníku není soubojem.

Pouhé cvičení v šermování, při kterém užívá se takových zbraní a prostředkův ochranných, že všeliké nebezpečí těžšího poranění jest vyloučeno, není rezervátem papežským míněno.²⁾

Tak zvané „*mensury*“ mezi studujícími na některých universitách obyčejné, mají v zápětí irregularitu, a to jak pro duellanty tak i sekundanty.

Někteří bohoslovci míní, že studentské mensury nejenom irregularitu, nýbrž i klatbu přivodí.³⁾ S jistotou lze to tvrditi alespoň o takových, jež se konají šavlemi broušenými, bez ohledu na jakékoliv prostředky ochranné, — neboť sám říšský soud německý rozhodl, že tyto zápasy studentské jsou pravými souboji ve smyslu čl. 205. trestního zákona.⁴⁾

K otázce biskupa vratislavského: „An, a quibus et ex quonam titulo irregularitas contrahatur, quando duellum ea ratione committitur, qua his temporibus inter Germaniae Universitatis alumnos fieri solet in casu?“ dána z Říma odpověď: „Affirmative, a duellantibus eorumque patrinis, ex infamia juris.“⁵⁾

Toto rozhodnutí S. C. Conc. uveřejněno také v Ordin. listě pražském z r. 1907 č. 6 s následujícími poznámkami: „Ex quibus colliges:

I. *Irregularitatem* quoad ordines suscipiendos aut in eisdem ministrandum enasci vel *ex defectu lenitatis* vel *ex infamia juris*.

¹⁾ Conc. Trid. sess. XXV. cap. 19. de reform.

²⁾ Lehmkühl: Moral. I. díl č. 852. vyd. 1890.

³⁾ Elbel-Bierbaum: Theol. mor. 2. vyd. 1894. I. díl str. 809. — Renninger-Göpfert: Pastoraltheol. 1893. str. 160. — Schieler: Die Verwaltung des Buss-sakr. 1894. str. 312. — Archiv für kat. Kirch. 1895. IV. seš. str. 23.

⁴⁾ Rozhodnutí říš. soudu něm. ze dne 6. března 1883. — Srov. též: J. B. May: „Das Mensurunwesen an den modernen Universitäten,“ Linz. Quart. 1896. 566.

⁵⁾ S. C. C. 9. Aug. 1890. — Verordnungsblatt Breslau. 1890. Nr. 264.

II. *Ex defectu lenitatis* irregularitatem enasci, quoties humanus sanguis, juste vel in bello vel in causa capitali funditur, effectu sequuto.

III. *Ex infamia juris* irregulares fieri duellantes, eorumque patrilios, qui ideo ordines sacros suscipere prohibentur absque dispensatione pontificia.

IV. Duellum proprie dictum esse pugnam initam inter duos vel plures in pari numero, privata auctoritate, vel ex condicte, statuto loco et tempore, cum armis ad occidendum sive graviter vulnerandum aptis, cum periculo occisionis, mutilationis vel vulneris.

V. Ex jure *pro duello habetur et duelli poenis subjicitur* pugna illa, in qua tantum sit periculum vulneris, quaeque inicitur cum pacto de dirimendo certamine, cum primum alteruter vulneratus fuerit, seu sanguinem fuderit.

VI. *Duellis in themate* [t. j. mensurám studentským] *omnia esse elementa, quae veris duellis conveniunt, haud dubitari posse videtur*; nam effera sunt certamina, quae rectae rationi et legibus Ecclesiae repugnant ex iis motivis, ac si cum periculo occisionis aut mutilationis instituerentur.

VII. Nihil referre ad verum duellum constituendum, an inicum fuit spectaculi, ut olim, aut virtutis ostendendae causa; sed tantum requiri ut sit singulare certamen, susceptum ex condicte et armis lethalibus, *ut duellantes et patrini censuris subjiciantur*.

can. 2335. 4. „*Nomen dantes sectae Massonicae, aut Carbonariae, aut aliis ejusdem generis sectis, quae contra Ecclesiam vel legitimas potestates seu palam, seu clandestine machinantur, nec non iisdem sectis favorem qualemcumque praestantes, earumve occultos coriphaeos ac duces non denunciantes, donec non denunciaverint.*“

Slovy „*nomen dantes*“ míní se členové, kteří do některého ze spolkův, o nichž reservát jedná, vstoupili nebo jméno své do spolkových seznamů zapsati dali.

K pojmu „*sektý*“ ve smyslu reservátu náleží sdružení více osob ve spolek, který veřejně nebo potajmu sleduje podvratné, buď proti církvi nebo proti vládě směřující cíle.

Spolky s jiným účelem (na př. zlodějů, lupičů, penězokazů ...) byť i tajnými byly a byť se i členové přísahou k naprosté mlče-

livosti a poslušnosti náčelníkům zavazovali, jsou ovšem taktéž přísně od církve zakázány, ale exkommunikací se nestihají.¹⁾

Biblické společnosti [„Bibelgesellschaften“], spolky Starokatolíků, vůbec kacířské a schismatické sekty náboženské tímto rezervátem míněny nejsou. Členové její však propadají klatbě papeži *zvláštním způsobem vyhrazené* na základě rezervátu „Omnes ac singuli haeretici, quocumque nomine censeantur et cujuscumque sectae existant etc.“

Constit. „Officiorum ac munerum“ : Decreta generalia tit. I. cap. III. stanoví o *společnostech biblických* následovně :

N. 8. Interdicuntur Versiones omnes Sacrorum Bibliorum, quavis vulgari lingua ab a catholicis quibuscumque confectae, atque illae praesertim, quae per Societates Biblicas, a Romanis Pontificibus non semel damnatas, divulgantur, cum in iis saluberrimae Ecclesiae leges de divinis libris edendis funditus posthabeantur.

Hae nihilominus versiones iis, qui studiis theologicis vel biblicis dant operam, permittuntur, iis servatis, quae supra [N. 5.] statuta sunt. [i. e. „dummodo non impugnentur in prolegomenis aut adnotationibus catholicae fidei dogmata“].

„Secta *Massonica*“ (maçon = zedník) povstala na počátku 18. století (1717) v Londýně. Z Anglie přešla do Francie, Irska, Italie, Ameriky, Švédska, Polska, Švýcarska, Německa.²⁾ Svě zřízení, stupně mistrů, tovaryšův, učňů, ritus při přijímání členů, symboly a odznaky v podstatě přijala od starých kamenických a zednických hutí.³⁾

„Secta *Carbonaria*“ (carbonari = uhlíři), jest politický spolek podvratný, jenž vznikl na sklonku 18. století v krajinách jurských a v Janově.

Proti svobodným zednářům zakročili církevními tresty papežové : Klement XII. [bulla „In eminenti“ 28. dub. 1738], Benedikt XIV. [bulla „Providas“ 18. břez. 1751], Pius VII. [„Ecclesiam“ 13. září 1821 proti Karbonářům], Lev XII. [„Quo graviora“ 13. břez. 1825],

¹⁾ Instructio S. R. Inquis. ad encycl. : „Humanum genus“ ze dne 10. května 1884.

²⁾ Stručnou historii sekty zednářské a výklad censury podává Dr. Eiselt v Linz. Quart. 1895. str. 39.

³⁾ Dr. Otto Beuren : „Die innere Unwahrheit der Freimaurerei“. Mainz. 1884. — Findel : Geschichte der Freimaurerei. 4. Aufl. Leipzig. 1878. — S l a d o m e l : Svobodné zednářství, Praha, I. a II. díl 1895.

Pius VIII. [„Traditi“ 29. květ. 1829], Řehoř XVI. [„Mirari vos“ 15. srp. 1832], Pius IX. [„Qui pluribus“ 9. listop. 1846, „Apost. Sedis“ 12. říj. 1869]. Papež Lev XIII. vydal proti nim okružní list „Humanum genus“ dne 20. dubna 1884,¹⁾ k němuž připojena instrukce S. R. Inquis. ze dne 10. května 1884.

„*Aliis ejusdem generis sectis*“. Mimo karbonáře vztahuje se censura také na *sektu Feňanů* (v Irsku a Americe),²⁾ jakož i k ~~so~~ ~~ciálním demokratům~~, komunistům, anarchistům, nihilistům a podobným podvratným spolkům.³⁾

Pokud se týče *sociální demokracie*, budiž připomenuto, že dne 17. prosince 1906 byla podána rak. říšské radě (stenogr. protok. str. 40.719) interpellace (posl. drem Hrubanem a spol.), obsahující výroky sociálně demokratických vůdcův o autoritě, náboženství, křesťanství:

„Naše strana popírá všecku autoritu na nebi i na zemi“ (Liebknecht).

„Až Bůh z lidských hlav bude zatlačen, padne i milost boží, a až se pozná, že nebe po smrti jest velikou lží, pak teprve budou lidé se snažiti, aby si nebe zde na zemi zařídili.“

„Považujeme Boha za největší zlo na zemi a prohlašujeme mu válku“ (Scholl).

„My náboženství nechceme.“ (Sjezd soc. dem. v Lausanne 1867).

„Budoucnost musí náležeti atheismu, toliko v něm jest spása.“ (Liebknecht.)

„Sociální demokracie pracuje pro nevěru. Jest povinností každého sociál. demokrata šířiti atheismus a učení Darwinovo, že jsme zvířaty.“ (Steiner.)

Názory a zásady sociálně demokratické o manželství, rodinném životě a výchově dětí podává zcela průzračně Bebelův spis: „Die Frau in der Vergangenheit, Gegenwart und Zukunft“: Člověk jest pouze nejvyšším zvířetem, jehož pudy jsou veskrze oprávněny. Pohlavní pud člověkům nesmí býti manželstvím na jednu osobu obmezován. Prostituce v nynější občanské společnosti stane se, pro mnohé překážky při ženění, nutným společenským zařízením pod jménem „volné lásky“. Žena jest ve volbě

¹⁾ Ordin. list praž. 1884. č. 6. 7.

²⁾ S. C. Inq. 12. ledna 1870.

³⁾ Dr. Škočdopole: II. str. 250. — Comm. Reat. §. 106. — Dr. Heiner: Die kirchl. Censuren. Paderborn 1884. st. 163.

předmětu své lásky stejně volna jako muž — vchází ve svazek jedině z náklonnosti. Svazek ten jest soukromou smlouvou, bez prostřednictví funkcionářův. Kdyby později se vyskytla nesnášlivost, sklamaní, nechuť, pak ukládá morálka, aby poměr nepřírozený a proto i nemravný, byl rozvázán.

Manželství budoucnosti má za důsledek illegitimní děti. Občanské manželství nynější jest důsledkem soukromého jmění, jest v úzkém spojení s právem dědičným a vyžaduje legitimních dětí jako dědicův. Ve státě budoucnosti však statky budou rozděleny, osobní majetek zrušen, nebude žádného dědění, proto odpadne potřeba legitimních dětí.

Rodinný život přestane, neboť připravování pokrmů, praní a topení atd. dítí se bude ve společných ústředních závodech; domácí život bude od základů změněn, zmizí nejen služka, ale i paní. V Beblově státě budou děti odchovány v ústředních porodnicích, kdež bude každá matka tak dlouho držána, až by své dítě odkojila, načež dítě se jí vezme, aby vychováno bylo ve společných ústavech, a matka bude poslána ku přidělené jí práci.

Všechno jmění soukromé, pozemky, kapitály v bankách a spořitelnách uložené, náboženské nadace, statky církevní, továrny a závody obchodní atd., bude vyvlastněno a ve společný majetek převedeno. Nejenom průmysl, zemědělství a obchod, nýbrž i všechen vědecký, umělecký a společenský život budou od základů proměněny.

V okamžiku pak, kdy zmizí vyvlastněním soukromého majetku protivy a nesrovnalosti jednotlivých tříd, ztratí také stát nutnost a možnost své existence. (Bebel: „Die Frau“ str. 335.)

Nemůže tudíž o tom býti pochyby, že sociální demokracie jest dle svého cíle a celého programu „*secta, quae contra Ecclesiam et legitimas potestates machinatur*“.¹⁾

¹⁾ Kdyby důsledky sociálně demokratických zásad o státu, náboženství, křesťanství, autoritě, zrušení manželské věrnosti a rodinného života, o svobodné lásce atd. byly známy všem členům sociálně demokratických svazů, ženám i mužům, z nichž mnozí všemu náboženství ze srdce dosud výhost nedali: zajisté že by dali výhost celé straně. — Přemnozí přidržují se jí hlavně proto, že jim slibuje ráj na zemi, že v nich pěstuje přehnané a nikdy neuskutečnitelné naděje, a přemnozí se smlouvají, že s nimi ve věcech náboženských nesouhlasí, že v srdci zůstávají stále křesťany, anebo že jsou nuceni k organizaci sociálně demokratické se hlásiti, nechťjí-li z práce býti vyhnáni. — Těmto davům musí býti dáno poučení, že dvěma pánům sloužiti nelze, a že nikdo nemůže býti katolickým křesťanem a zároveň sociálním demokratem.

Ze slov „*iisdem sectis favorem qualemcumque praestantes*“ plyne, že klatbě propadají nejen členové, nýbrž i příznivci a podporovatelé.

Pouhé politické strany, pokud socialistických cílů svých v mezích zákonů státních se domáhají, nepropadají klatbě.¹⁾

Svobodný zednář může z klatby a hříchů rozhřešen býti, vystoupí-li formálně z lóže, t. j. zcela se od ní oddělí, jméno své ze seznamu členského vymazati dá, bludy odpřísáhne a hotov jest dané pohoršení napravit.

O vydání knih, rukopisův, odznaků zednářských nová instrukce²⁾ se již nezmiňuje, ale podle znění fakult quinquen. platí onen starší předpis dosud.³⁾

Kdo by od tajného spolku jenom ve vnitru svém se odvrátil, ale před veřejností by k němu ještě náležel, zpravidla nemá obdržeti rozhřešení, dokud formálně nevystoupí.⁴⁾ Výjimka se připouští jen tehdy, když by s formálním vystoupením spojeno bylo nebezpečí života, nebo když okolnosti nedovolují, aby rozhřešení bylo odloženo, zvláště „*in periculo mortis*“.⁵⁾

„*Occultos coriphaeos ac duces non denunciantes*“: Náčelníci svobodných zednářů mají rozličná jména a titulatury, na př.: „stoliční mistr“, „velmistr“, „suverenní kníže královského tajemství“, „vznešený rytíř“, „vyvolený mistr“, „suverenní absolutní velmistr“ a p. Tajní vůdcové tito mají udání býti biskupovi, a to během jednoho měsíce, počítajíc ode dne, kdy se kdo dozvěděl, že má povinnost výzrady.⁶⁾

Povinnost tato přestává na tak dlouho, dokud trvají fyzické nebo mravní překážky, na př. nemůže-li někdo udati vůdce, aniž by zároveň sebe nebo nejbližší své příbuzné prozradil a tím v nebezpečí života nebo velikou škodu vydal, — není-li žádné naděje na potrestání, — brání-li mu veliký strach.

V některých zemích (na př. v Německu) náčelníci svobodných zednářů veřejně v seznamech a novinách bývají jmenováni, tak že

1) Schieler: „Die Verwalt. des Busssakr.“ 1894. str. 313.

2) Instr. ze dne 10. května 1884.

3) Linz. Quart. 1895. str. 54.

4) S. Cong. Offic. 5. července 1837.

5) Dr. Skočdopole. I. c. str. 250.

6) Srov. Lehmkul: Theol. mor. 2, 678. — C. S. Inquis. 15. Junii 1870, 9. April. 1893.

povinnost výzrady sama sebou by odpadala.¹⁾ Zdá se však, že zednáři i v této věci nejenom veřejnost, nýbrž i svoje vlastní nezasvěcené členy nižších stupňův úmyslně klamou.

S. R. et U. Inq. 19. April 1893 k učiněným dotazům v té příčině rozhodla:

I. An occulti sectae massonicae coryphaei ac duces sint denuntiandi juxta Const. „Apostol. Sedis“, quando sunt publice noti ut liberi muratorii, sed non sunt publice noti ut coryphaei vel duces hujus sectae massonicae?

II. An denuntiationis obligatio cesset apud eas regiones, in quibus liberi muratorii, et ideo eorum coryphaei a gubernio civili tolerantur, et ab ecclesiastica potestate puniri non possunt, nec ullo modo cohiberi?

R. ad I. Affirmative. Ad II. Negative.

Apoštolská stolice propůjčuje biskupům v příčině rozhřešování svobodných zednářů zvláštní zmocnění per facultates quinquennales pro foro interno sub num. 13.²⁾

(S. Off. 5. Augusti 1898: „Episcopus utatur facultatibus, quae Ordinariis a S. Poenitentiarie concedi solent, quarum vi et ipse et alii ab ipso delegati Confessarii absolvere possunt eos, qui sectis vetitis nomen dederunt, sive notorii sint, sive non, dummodo a respectiva secta omnino se separent, eamque saltem coram Confessario ejurent, seu detestentur, reparato scandalo eo meliori modo quo fieri potest, et aliis injunctis de jure injungendis, juxta praefatas litteras S. Poenitentiarie.“)

Slova „*donec non denuntiaverint*“ neznamenají, že by po učiněném oznámení censura sama sebou přestala, nýbrž že může pak z klatby rozhřešiti kterýkoliv zpovědník.

Nejnovější dekrety posv. Sboru Inkvisice o spalování mrtvol z části týkají se také svobodných zednářů, pročez je zde ve stručném obsahu podáváme.

I. *Dekret ze dne 19. května 1886:*

Otázka 1.: Jest dovoleno přistoupiti za člena ke spolkům, které si vytkly za účel rozšířiti obyčej spalování mrtvol? Odpověď: „Negative, — et si agatur de societatis massonicae sectae filiilibus, incurri poenas, contra hanc latas.“

¹⁾ Tappehorn: Anleitung zur Verwal. des Busssakr. 1893. str. 121.

²⁾ Borový: Sloh církve. 3. vyd. str. 137.

Otázka 2.: Jest dovoleno ustanoviti, aby mrtvola vlastní nebo cizí byla spálena? Odpověď: „Negative.“

Tato rozhodnutí jsou od sv. Otce Lva XIII. schválena a potvrzena.

Z dekretu také plyne, že o zavedení všeobecného spalování mrtvol nyní usilují lidé pochybné víry nebo svobodní zednáři, kteří za tím účelem zakládají spolky.

Biskupům se nařizuje, aby o tom lid v čas poučili a ze všech sil od zlořádu toho odvrátiti hleděli.³⁾

Spalování mrtvol jest „detestabilis usus ethnicorum.“

II. Dekret ze dne 15. prosince 1886:

1. Kdyby příbuzní usilovali o spálení mrtvoly člověka, který sám si toho nepřál, tedy mimo nebo proti jeho vůli, mohou obřady církevní („ritus et suffragia“) vykonány býti i doma i v kostele, avšak oznámí se dříve shromážděnému lidu, že spálení neděje se z vůle nebožtíkovy. Takovým způsobem může pohoršení býti odstraněno.

Obřady u spalovací pece nejsou dovoleny!

2. Církevní pohřeb budiž odepřen těm, kdož z vlastní vůle spálení mrtvoly své ustanovili a při tomto ustanovení jistě, jak známo jest, až do smrti své vytrvali. Ty dlužno zařaditi k těm, o nichž rituál římský předpisuje: „Quibus non licet dare sepulturam ecclesiasticam.“

3. V jednotlivých pochybných nebo obtížných případech budiž věc předložena ordinariátu k rozhodnutí.

III. Dekret ze dne 27. července 1892:

Otázka 1.: Smí býti sv. svátostmi zaopatřen věřící, který zednářem není, nýbrž z jiných pohnutek určil, aby mrtvola jeho spálena byla, a nechce ustanovení tohoto odvolati?

Odpověď: „Si monitus renuat: negative!“ — *NB.* „Ut vero fiat aut omittatur monitio, serventur regulae a probatis auctoribus traditae, habita praesertim ratione scandali vitandi.“

Otázka 2.: Jest dovoleno za věřící, jichž mrtvoly spáleny byly ne bez viny jejich, obětovati mši sv. veřejně nebo soukromě a přijmouti k tomu účelu fundace?

Odpověď: „Circa publicam Missae applicationem: negative; circa privatam: affirmative.“

³⁾ Viz Denzinger: Enchiridion. Wirceburgi. 1895. pag. 403.

Otázka 3.: Mohou na př. lékařové, úředníci, dělníci při krematoriu posluhující spolupůsobiti při spalování mrtvol rozkazem, radou nebo prací? — Jest to dovoleno alespoň, když se tak děje z jakési nutnosti, aby vyhnuli se veliké škodě?

Odpověď: Formální spolupůsobení rozkazem nebo radou není nikdy dovoleno. — Materiální pomáhání může se někdy trpěti, a to za následujících podmínek:

- a) když spálení se nepovažuje za odznak („signum protestativum“) sekty zednářské;
- b) když při tom není ničeho, čím by se přímo a jedině vyjadřovalo povrhování naukou katolicko ua schvalování sekty;
- c) když není známo, že katoličtí úředníci a dělníci k tomu úkonu nuceni jsou na potupu náboženství katolického.

NB. „Ceterum, quamvis in hisce casibus relinquendi sint in bona fide, semper tamen monendi sunt, ne cremationi cooperari intendant.“

Otázka 4.: Jest dovoleno takovým pomahačům posloužiti sv. svátostmi, když od spolupůsobení upustiti nechtějí, nebo tvrdí, že nemohou?

Odpověď: „Provisum in praecedenti. Et detur decretum 15. Decemb. 1886.“

Také tato všechna rozhodnutí jsou papežem Lvem XIII. potvrzena.

Správní dvůr soudní řídí se až dosud zásadou, že v Rakousku jest spalování mrtvol nepřípustno. [Rozhodnutí ze dne 24. března a 20. října 1909.]

5. „*Immunitatem asyli ecclesiastici ausu temerario violare jubentes aut violantes.*“

„*Immunitas*“ jest trojí: realis, localis a personalis; zde se míní *immunitas localis* i. e. jus, loco sacro concessum, ut ibi existentes vel eo confugientes tuti fiant a potestate laicali. Právo toto sluje „*jus asyli*“.

„*Ausu temerario*“ znamená jednání toho, „qui ab aliis minime coactus, prudens ac sciens immunitatem asyli ecclesiastici aut violare jubet, aut exsequendo violat“. ¹⁾

V konkordátu rak. z r. 1855. stanoveno o asylu toliko, co obsaženo ve článku XV., totiž: „Ut honoretur domus Dei

¹⁾ Respons. C. Inquis. 22. Dec. 1880. — Instruct. 1. Febr. 1871.

sacrorum templorum immunitas servabitur, *in quantum id publica securitas, et ea, quae justitia exigit, fieri sinant.*“

6. „Violantes clausuram monialium, cuiuscunque generis aut conditionis, sexus vel aetatis fuerint, in earum monasteria absque legitima licentia ingrediendo, pariterque eos introducentes vel admittentes, itemque moniales ab illa exeuntes extra casus ac formam a. s. Pio V. in const. „Decori“ praescriptam.“

„*Clausuram monialium*“: rozumí se přísná klausura jeptišek se slavnými sliby, ne však klausura ženských kongregací.

Dovolení musí býti od biskupa nebo představeného kláštera, a sice písemné.¹⁾ Biskup může také delegovati k udělení dovolení buď abatyši nebo zpovědníka klášterního. Zpovědník, lékař, zavolaní řemeslníci nepotřebují dovolení písemného. V nebezpečí smrti, nedostává-li se klášterního zpovědníka, může každý kněz nemocnou jeptišku zaopatřiti.

Ius ingrediendi in clausuram monasterii vyměřuje S. Congr. Ep. et Reg. 26. Nov. 1906 :

I. ad Communionem ferendam monialibus devotionis causa : — pertinet ad Confessarium, et solummodo eo impedito ad capellanum.

II. ad Communionem ferendam Viatici causa, ad Extremam Unctionem ministrandam, ad animam agonizantium commendandam : — pertinet omnino ad Confessarium, excluso capellano, nisi agatur de casu urgenti seu de periculo in mora.

III. *Ius funerandi* moniales : — pertinet ad Confessarium, et in causa legitimi impedimenti ad capellanum.

IV. V příčině udělování *apošt. požehnání in artic. mortis* platí nyní dekret Congr. S. Off. ze dne 1. dubna 1909 :

„Quum religiosis mulieribus, ad instituta votorum tum solemnium tum simplicium pertinentibus, benedictionem apostolicam in articulo mortis impertiri nonnisi ordinarius earum confessarius, juxta vigentem in praesens disciplinam, regulariter permittatur : ne forte — hoc quavis ex causa impedito — supremo hujusmodi spiritali solatio illae destituantur, SS. D. N. Pius PP. X. benique indulgere dignatus est : ut, quandocumque alius quilibet sacerdos ad extrema sacramenta religiosis mulieribus votorum tum solemnium tum simplicium ministranda rite vocetur, eisdem animam agentibus

¹⁾ Trident. sess. XXIV. cap. 5. de Reg.

Apostolicam etiam benedictionem, etsi aliunde hac facultate non polleat, impertiri valeat, ad normam apost. constit. s. m. Benedicti XIV. „Pia mater“ et servata forma in Rituali rom. praescripta.“

„*Extra casus ac formam . . . praescriptam*“: Případy (casus), kdy dovoleno jeptiškám z kláštera vyjít, dle zmíněné konstituce Pia V. ze dne 24. ledna 1570 jsou: „magnum incendium, infirmitas, lepra vel epidemia (quae coenobium invaserint)“; dle obecného výkladu také: „inundatio, ruina, latronum incursus et alia similis causa“. ¹⁾

Předepsanou pak formou se míní, že nemoc nejenom od představených řádových, ale i od biskupa písemným vysvědčením uznána býti má. ²⁾

K tomu, jakož i následujícímu rezervátu připomenouti sluší rozdíl mezi „*řádem*“ („ordo regularis“) a „*kongregací*“.

Rád jest společenství řeholníků, kteří slavnými sliby k zachování tří rad evangelických doživotně se zavazují a více méně tuhou klausuru mají. Ku zřízení řádu třeba schválení Apošt. stolice.

Kongregace jest sdružení řeholníků (řeholnic) se sliby jednoduchými, jen na jistou dobu nebo i doživotně složenými. K založení kongregace v diecesi stačovalo až do r. 1906 schválení biskupovo. ³⁾

7. „Mulieres violantes regularium virorum clausuram, et superiores aliosve eas admittentes.“

Míní se zde opět jen přísná klausura řeholníků se slavnými sliby, nikoliv kongregací se sliby pouze jednoduchými.

8. „Reos simoniae realis in beneficiis quibuscumque, eorumque complices.“

9. „Reos simoniae confidentialis in beneficiis quibuslibet, cujuscunque sint dignitatis.“

10. „Reos simoniae realis ob ingressum in religionem.“

11. „Omnes, qui quaestum facientes ex indulgentiis aliisque gratiis spiritualibus, excommunicationis censura plectuntur Constitutione S. Pii V. „Quam plenum“ 2. Januar. 1569.“

12. „Colligentes eleemosynas majoris pretii pro Missis, et ex eis lucrum captantes, faciendo eas celebrari in locis, ubi Missarum stipendia minoris pretii esse solent.“

¹⁾ S. Alph. lib. 7. n. 229. — Schneider: Fontes juris eccl. 1895 p. 63.

²⁾ Constit. Pii V. „Decori“ 24. Jan. 1570.

³⁾ Borový: Sloh. 3. vyd. str. 113.

Censura tato týká se stipendií manuálních. Ježto reservát zní: „*Colligentes* elleemosynas .“ neupadá v klatbu, kdo by z *jednotlivého* stipendia bezprávně něco si podržel, ač těžce hřeší a k restituci zavázán jest.¹⁾

K dotazu: „Utrum colligentes eleemosynas majoris pretii pro Missis, si eas celebrari faciunt in eodem loco, ubi collegerunt, pro minori pretio, hanc censuram incurrant, nec ne?“ odpověděl Sbor S. Officii 13. led. 1892: Affirmative.

Decretum S. Congr. Concilii 11. Maji 1904 [„Ut debita sollicitudine“] de observandis et evitandis in Missarum manualium satisfactione, sub No. 13: „Cum in constit. »Apost. Sedis« statutum sit, excommunicationi latae sententiae Summo Pontifici reservatae subjacere »Colligentes eleemosynas majoris pretii esse solent«, S. C. declarat, huic legi et sanctioni per praesens decretum nihil esse detractum.“

13. „Omnes, qui excommunicatione mulctantur in constitutionibus S. Pii V., Innoc. IX., Clem. VIII. et Alex. VII. alienationem et infeudationem civitatum et locorum S. R. E. respicientibus.“

14. „Religiosos praesumentes clericis aut laicis extra casum necessitatis Sacramentum Extremae Unctionis aut Eucharistiae per viaticum ministrare absque parochi licentia.“

Prisluhovati svátostí posledního pomazání a nejsv. Svátostí oltářní per modum viatici jsou práva ryze farní (iura mere parochialia).

Poznámka. Licite regulares dare possunt s. Eucharistiam in articulo mortis, uti et in paschate, iis, qui actu serviunt et intra eorum septa ac domos resident, subque eorum obedientia vivunt, dummodo circa tales habeant privilegium.²⁾

Slovem „*religiosi*“ míní se zase jen členové řádův od církve approbovaných, se slavnými sliby.³⁾

15. „Extrahentes absque legitima venia reliquias ex sacris coemeteriis sive catacumbis urbis Romae ejusque territorii, eis que auxilium vel favorem praebentes.“

Slovem „*reliquias*“ rozumí se jen ostatky svatých, ne jiné.⁴⁾

¹⁾ Viz též: „Decretum S. C. Concilii de tollendis abusibus collectiones intentionum spectantibus de 25. Maji 1893.“ v Ord. list. praž. 1893 č. 11. — Srov. §. 40. č. 5.

²⁾ Avanzini: De const. „Apostol. Sedis“ edit. 2. p. 55.

³⁾ Elbel-Bierbaum: Theol. moral. edit. 2. vol. 3. pag. 628. Paderborn 1895.

⁴⁾ Elbel-Bierbaum l. c. pag. 629. num. 640.

16. „Communicantes cum excommunicato nominatim a Papa in crimine criminoso, ei scilicet impendendo auxilium vel favorem.“

„*Cum excommunicato nominatim a Papa . .* není zde míněn, kdo byl některou kongregací římskou vyobcován, ani když příslušnému dekretu dostalo se approbace papežovy. [S. Off. 16. Junii 1894.]

„*Crimen criminorum*“ jest skutek, pro který na někoho klatba byla uvalena výrokem řádného soudu.

Kdo druhdy obcoval cum excommunicato vitando, propadl eo ipso *Can 2338.* klatbě menší. Tato pokuta latae sententiae (excommun. minor) však konstitucí »Apost. Sedis« zrušena¹⁾ Kdo se provinil způsobem v číslích 16., 17. naznačených, stížen jest klatbou větší (excom. major).

Excommunicati vitandi: I. Suntne vitandi, qui nominatim excommunicantur sive a Papa, sive ab Episcopo?

II. Suntne vitandi, qui nominatim declarantur excommunicati sive a Papa, sive ab Episcopo?

III. Suntne hodie excommunicati vitandi notorii Clericorum percussores?

IV. Qui communicat cum excommunicato vitando, praeter peccatum, incurritne hodie excommunicationem minorem?

K těmto otázkám odpověděla S. C. Offic. 9. Januarii 1884:

Ad I. et II.: Affirmative, ad normam Const. Martini V., quae incipit „Ad evitanda“, hoc excepto, quod communicantes cum excommunicatis vitandis hodie non incurrunt excommunicationem majorem, praeter casus comprehensos in Constit. »Apostol. Sedis« IV. Idus Octobris 1869.

Ad III. Affirmative, ut supra.

Ad IV. Detur decretum 5. Decemb. 1883 in Petrocoren., quod ita se habet: 1. Fere omnes Constitutionis „Apost. Sedis“ Pii IX. Commentatores docent, excommunicationem minorem, vi hujus Constitutionis, abolitam esse. Utrum haec sententia tuto doceri possit in suo Seminario? — Ad 1. Affirmative.

„Utrum, ablata excommunicatione minore contra eos, qui communicant cum excommunicatis nominatim a Summo Pontifice, censeatur ablata etiam prohibitio?“ — R. 2. Aug. 1893. S. R. et U. Inq.: Negative.

¹⁾ S. C. Inq. 5. Dec. 1883. — Srov. Schneider: Fontes, pag. 65. seq.

17. „Clerici scienter et sponte communicantes in divinis cum personis a Rom. Pontifice nominatim excommunicatis et ipsos in officiis recipientes“.

„*Communicatio in divinis Officiis*“ i. e. in participatione Sacramentorum, Missae, precum publicarum .“

Poznámka. Censura „contra usurpatores quorumcumque honorum ecclesiasticorum aut jurium“, sněmem tridentským¹⁾ stanovená a konstitucí „Apostolicae Sedis“ od papeže Pia IX. potvrzená, obsažena jest mezi oněmi, které jsou *papeži zvláštním způsobem vyhrazeny* (čís. 11).

§. 40. III. Klatby biskupům vyhrazené.

(Excommunicationes latae sententiae Episcopis sive Ordinariis reservatae.)

Konst. „Apostolicae Sedis“ vypočítává 3 klatby biskupům vyhrazené²⁾, a to :

1. „Clerici in sacris constituti vel regulares aut moniales post votum solemne castitatis matrimonium contrahere praesumentes; nec non omnes, cum aliqua ex praedictis personis matrimonium contrahere praesumentes.“

Censura tato vztahuje se jenom na řeholníky obojího pohlaví se slavnými sliby, nikoliv na členy kongregací.

Slovy „*in sacris constituti*“ míní se klerikové, kteří mají vyšší svěcení. Pouhé přislíbení manželství (zásnuba, sponsalia) není v tento rezervát zahrnuto.

Nečiní žádného rozdíl, jestli se pokoušeli o sňatek před farářem a dvěma svědky, nebo pouze o sňatek civilní.³⁾

2. „Procurantes abortum, effectu secuto“.

V klatbu upadá každý přímý původce zločinu (causa principalis et efficax abortus); když pokus zůstal bez výsledku, neplatí rezervát. Již papežové, Sixtus V. v bulle „*Effrenatam*“ 1588, Řehoř XIV. v bulle „*Sedes Apostolica*“, 1591, vytkli církevní tresty proti zločinu tomu.

Klatbě propadají, jak řečeno, jenom přímí původcové, ať spolupůsobí *fysicky* nebo *morálně* (rozkazem, hrozbou, nátlakem).

1) Conc. Trident. sess. XXII. cap. 11. de reform.

2) Syn. praž. 1873. Append. str. 53.

3) S. C. Inq. 22. Decem. 1880. — Srov. Schneider: *Fontes jur. eccl. noviss.* 1895. p. 66. nota 3.

Rádcové, lékárníci, osoby, které jen nepřímou spolupůsobí, klatbě nepropadají.¹⁾

3. „Litteris Apostolicis falsis scienter utentes, vel crimini ea in re cooperantes“.

K těmto třem klatbám přistupuje :

4. „Percussio clerici levis et percussio occulta, licet sit gravis.“

Poznámka. Když některá ze čtyř, obecným právem biskupovi zadržovaných censur jest přijata i mezi výslovné rezerváty biskupské v jednotlivých diecesích, jako zhusta bývá procuratio abortus, jest na zpovědníkovi, aby rozsoudil, zdali vinník upadl také v klatbu a potřebuje-li absoluce netoliko ze hříchu, ale i z klatby.²⁾

5. „Laici turpe mercimonium circa missarum stipendia exercentes.“ V klatbu (latae sententiae) biskupům vyhrazenou upadají dle dekretu ze dne 25. května 1893 laikové, kteří se provinili proti ustanovením S. C. Concilii ze dne 9. září 1874 o stipendiích mešních.³⁾

Zápoředi v příčině stipendií mešních a tresty, jimiž přestoupení se stihá na základě dekretu „Ut debita“ S. Congr. Conc. 11. května 1904 [De observandis et evitandis in Missarum manualium satisfactione] :

Artic. 8: Vetitum cuique omnino est: missarum obligationes et ipsarum eleemosynas a fidelibus vel locis piis acceptas tradere bibliopolis et mercatoribus, diariorum et ephemeridum administratoribus, etiamsi religiosi viri sint, nec non venditoribus sacrorum utensilium et indumentorum, quamvis pia et religiosa instituta, et generatim quibuslibet etiam ecclesiasticis viris, qui missas requirant, non taxative ut eas celebrent sive per se, sive per sacerdotes sibi subditos, sed ob alium quemlibet, quamvis optimum finem.

Constitut enim id effici non posse, nisi aliquod commercii genus cum eleemosynis missarum agendo, aut eleemosynas ipsas imminuendo: quod utrumque omnino praecaveri debere S. Congre-

¹⁾ O otázce „zdali také matka sama v klatbu upadá čili nic“, viz Pennachi (Avanzini): Comment. in constit. „Apost. Sedis.“ Romae 1883. tom. II. in append. p. 23. — Bucceroni: Comment. Romae 1888. p. 54. — Schneider: Fontes. 1895. pag. 66. nota 4.

²⁾ Skočdopole. Příruč. kniha pastýř. bohosloví, II. str. 254.

Decretum S. C. Concil. de tollendis abusibus, collectiones intentionum spectantibus de 25. Maji 1893. Viz Ordin. list praž. 1893, č. 11. — Srov. též: Časop. katol. duch. 1894. str. 257. sled. — Článek dra Skočdopole v Linz. Quart. 1896. II. seš. str. 375. — Schneider: Fontes jur. eccl. 1895. pag. 67. num. 4. et pag. 80.

gatio censuit. Quapropter in posterum quilibet hanc legem violare praesumpserit aut scienter tradendo missas ut supra, aut eas acceptando, praeter grave peccatum, quod patrabit, in poenas infra statutas incurreret.

Art. 9: Juxta ea, quae in superiore articulo constituta sunt, decernitur: pro missis manualibus stipem a fidelibus assignatam et pro missis fundatis aut alicui beneficio adnexis (quae „ad instar manualium“ celebrantur) eleemosynam juxta sequentes articulos propriam numquam separari posse a missae celebratione, neque in alias res commutari aut imminui, sed celebranti ex integro et in specie sua esse tradendam.

Art. 10: Ideoque libros, sacra utensilia, vel quaslibet alias res vendere aut emere, et associationes cum diariis et ephemeridibus inire ope missarum, nefas esse atque omnino prohiberi.

Art. 11: Item sine nova et speciali S. Sedis venia (quae non dabitur, nisi ante constiterit de vera necessitate, et cum debitis et opportunis cautelis) ex eleemosynis missarum, quas fideles celebrioribus Sanctuariis tradere solent, non licere quidquam detrahere, ut ipsorum decori et ornamento consulatur.

Art. 12: Qui autem statuta in praecedentibus articulis 8, 9, 10, 11, quomodolibet aut quovis praetextu perfringere ausus fuerit: si *ex ordine sacerdotali* sit, suspensioni a divinis S. Sedi reservatae et ipso facto incurrendae obnoxius erit; si *clericus sacerdotio nondum initiatus*, suspensioni a susceptis ordinibus pariter subjacebit, et insuper inhabilis fiet ad superiores ordines assequendos; si vero *laicus*, excommunicatione latae sententiae, Episcopo reservata obstringetur.

Ve čl. 13. potvrzuje se papež. reservát „Colligentes eleemosynas . . .“, obsažený v konst. »Apostol. Sedis.«

§ 41. IV. Klatby nikomu nevyhrazené.

(Excommunicationes latae sententiae nemini reservatae.)

Klatby nikomu nevyhrazené, ve kteréž upadá vinník i bez výroku soudcova, jsou dle konstituce Pia IX. tyto:

1. „Mandantes seu cogentes tradi ecclesasticae sepulturae haereticos notorios aut nominatim excommunicatos vel interdictos.“

2. „Laedentes aut perterrefacientes Inquisitores, denuntiantes, testes, aliosve ministros S. Officii; ejusve sacri Tribu-

nalis scripturas diripientes, aut comburentes; vel praedictis quibuslibet auxilium, consilium, favorem praestantes.“

3. „Alienantes et recipere praesumentes bona ecclesiastica absque beneplacito Apostolico, ad formam Extrav. »Ambitiosae« de reb. eccl. non alienandis“.

Poznámka. Dne 30. července 1909 vydána posv. Sborem de Religiosis „*Instructio circa debita et obligationes oeconomicas a religiosis familiis suscipienda*“. V instrukci této sub num. XIV. čtete: „Omnia, quae in hac Instructione praescibuntur, non solum Ordines, congregationes et instituta virorum, sed etiam monialium et sororum respiciunt. Violatores autem earundem praescriptionum graviter puniantur, et si violatio sit de iis, quae de jure communi vel juxta praesentem Instructionem *apostolicum beneplacitum requirunt, poenis ipso facto subjaceant, alienatoribus bonorum ecclesiasticorum inflictis*“. Instrukce tato uveřejněna také v Ord. l. praž. z r. 1910 č. 1.

4. „Negligentes sive culpabiliter omittentes denunciare infra mensem confessarios sive sacerdotes, a quibus sollicitati fuerint ad turpia in quibuslibet casibus expressis a Praedecessoribus Nostris Gregorio XV. constit. »Universi« 20. Aug. 1622, et Bened. XIV. Const. »Sacram. Poenit.« 1. Jun. 1741“. (Výklad tohoto případu viz v § 42.)

K uvedeným tuto případům přistupují ještě *censury trident-ské*, potvrzené konstitucí „Apostol. Sedis“, a to:

5. „Libros de rebus sacris tractantes sine Ordinarii approbatione imprimentes aut imprimi facientes.“¹⁾

Pochybnost, jaké knihy míněny jsou slovy „*de rebus sacris tractantes*“, rozhodl posv. Sbor Inkviční dne 22. pros. 1880 následujícím *vysvětlením*: „Censuram nemini reservatam inflictam iis, qui libros de rebus sacris tractantes sine Ordinarii approbatione imprimunt aut imprimi faciunt, *restringendam esse ad libros sacrarum scripturarum, nec non ad earundem annotationes aut commentarios*, minime vero extendendam ad libros quoscumque de rebus sacris in genere, id est ad religionem pertinentibus tractantes.“

6. „Raptores mulierum et omnes illis consilium, auxilium et favorem praebentes.“²⁾

1) Trid. sess. IV. de edit. et usu sacr. librorum.

2) Conc. Trid. sess. XXIV. cap. 6. de ref. matr.

7. „Domini temporales vel magistratus, qui quovis modo directe vel indirecte subditos suos vel quoscumque alios cogant, quominus libere matrimonia contrahant.“¹⁾

8. „Cogentes mulierem ad ingrediendum monasterium, aut suscipiendum habitum cujuscumque religionis, vel ad emittendam professionem, quique consilium, auxilium vel favorem dederint . . . , item impediētes sine justa causa.“²⁾

9. „Magistratus saeculares ad instantiam Episcopi non praebentes auxilium ad conservandam vel restituendam Monialium clausuram“.³⁾

10. „Negantes, matrimonia clandestina vera et rata esse, quamdiu Ecclesia ea irrita non fecit; item falso affirmantes, matrimonia a filiis familias sine consensu parentum contracta, irrita esse“.⁴⁾

11. „Praesumentes docere, praedicare vel pertinaciter asserere seu etiam publice disputando defendere, illis, quos conscientia peccati mortalis gravat, quantumcumque etiam se contritos existiment, habita copia confessoris ante susceptionem Eucharistiae necessario non esse praemittendam confessionem sacramentalem“.⁵⁾

12. „Missionarii sive saeculares sive regulares, in Indiis orientalibus, China, Japonia, America sive australi sive septentrionali mercaturae operam dantes aut quovis modo se ingerentes, et Superiores immediati qui subditos etiam unica vice delinquentes, saltem per amotionem a loco commissi delicti non puniverint“.

Na tato provinění stanovena jest klatba nikomu sice nezadržaná, avšak s výslovným přídavkem: „Nemo ex his delinquentibus absolvi potest, praeterquam in mortis articulo, nisi lucris hujusmodi prius restituti“.⁶⁾

1) Conc. Trid. sess. XXIV. cap. 9. de ref. matr.

2) Conc. Trid. sess. XXV. cap. 18. „De Regul.“

3) Trid. sess. XXV. c. 5. de Regul.

4) Trid. sess. XXIV. c. 1. de ref. matrim.

5) Trid. sess. XIII. can. 11.

6) Cfr. constit. Urbani VIII. „Ex delicto“ 22. Febr. 1633. et Clementis IX. „Sollicitudo“ 17. Julii 1669. — S. C. Inq. 4. Decem. 1872. — S. C. de Prop. Fide 29. Mart. 1873.

Z uvedených klateb nikomu nevyhrazených může každý zpovědník rozhřešovati.

§. 42. O zločinu vábení ke hříchům mrzkým.

(Crimen sollicitationis ad turpia.)

O zločinu nazvaném „*crimen sollicitationis ad turpia*“ jedná obšírně konstituce papeže Benedikta XIV. „*Sacramentum Poenitentiae*“ ze dne 1. června 1741.¹⁾

Znova se tu potvrzuje a prohlašuje, co již dříve u věci té stanovili papežové Pavel IV. („*Dilecte fili*“), Pius IV. („*Cum sicut nuper*“) a Řehoř XV. („*Universi Dominici gregis*“).²⁾

Na základě uvedených konstitucí, k nimž přistupuje i konstituce Pia IX. „*Apostolicae Sedis*“, pojednáme:

I. O zločinu vábení ke hříchům mrzkým, a to o předmětu zločinu, o osobě vábené, o způsobu, čase a místu hříchu a trestech, jimiž církev zločin stíhá;

II. o povinnosti, kterou má osoba vábená;

III. o křivém obžalování nevinného zpovědníka ze zmíněného zločinu u soudců církevních.

I. Zločin vábení nebo vyzývání ke hříchům mrzkým.

1. *Předmětem zločinu* může býti nejenom vábení, ponoukání, dráždění a svádění ad copulam carnalem, nýbrž každé nepočetné a nedovolené mluvení nebo jednání, které jest těžkým, zevnitřním hříchem proti šestému přikázání.

Nemíní se tedy vábení neb vyzývání k jakýmkoliv jiným hříchům, byť byly i sebe těžší.

2. Nic nerozhoduje, zdali *osoba vábená* jest mužského nebo ženského pohlaví, zdali confessarius vábil ji samu, nebo pomocí její osobu jinou, zdali to učinil pro sebe sama nebo pro někoho jiného, propůjčuje se tomuto za nástroj a prostředníka. (§. 1. 2. Constit. „*Sacram. Poenitentiae*.“)

¹⁾ Conc. Prag. 1860. Append. pag. 314. — Vysvětlení podává: Bucceroni: Commentar. in Constit. Benedicti XIV. „*Sacram. Poenit.*“ Romae 1888. Edit. altera.

²⁾ Constit. „*Universi*“ Gregorii XV. 20. Aug. 1622. §. 4.

Zločin platí, *ať osoba vábená souhlasila čili nic*; není tudíž třeba, aby hřích byl obapolně spáchaný (*peccatum mutuum*).

Poznámka. Kdyby sollicitace vycházela od poenitenta, bylo by ovšem obapolnosti ke zločinu třeba.¹⁾

3. Vábení může se státi *rozličným způsobem*: buď slovy nebo znameními, posuňky, podaným psaním, vůbec každým opovážlivým mluvením nebo konáním věcí nedovolených a nepočestných, jež jest těžkým hříchem proti šestému přikázání.²⁾

4. Co do *času*, může sollicitace spáchána býti buď mezi tím, co někdo zpovídá, nebo bezprostředně před zpovědi nebo po zpovědi, nebo za příležitosti pravé zpovědi, t. j., když kněz někoho ke zpovědi vyzval nebo sám o zpověď byl požádán, a této příležitosti k sollicitaci užil, nebo kdyby pod záminkou zpovědi (*praetextu confessionis*) zločinu vábení se dopustil.

5. Sollicitace může se státi buď ve zpovědnici nebo vůbec na místě ke zpovídání určeném nebo vyvoleném, když kněz se staví, jakoby tu zpovídati chtěl. (§ 1.)

6. *Tresty*, jimiž církve usvědčeného vinníka po provedeném řízení soudním („*ferrendae sententiae*“) stihá, jsou: suspense z vykonávání moci ve svěcení nabyté, zbavení obročí, důstojnosti a úradů, doživotní neschopnost ke sloužení mše svaté; řeholníky trestá mimo to i zbavením hlasu činného a trpného.³⁾

Poznámka. V konstituci papeže Řehoře XV. ze dne 20. srpna 1622, kteréž se papež Benedikt XIV. dovolává, určeny jsou tresty následovně: *Locorum ordinarii „in eos (sacerdotes sollicitantes) pro criminum qualitate et circumstantiis, suspensionis ab executione ordinis, privationis beneficiorum, dignitatum et officiorum quorumcumque ac perpetuae inhabilitatis ad illa, nec non vocis activae et passivae, si regulares fuerint, exilii, damnationis ad triremes et carceres etiam in perpetuum absque ulla spe gratiae aliasque poenas decernant, eos quoque, si pro delicti enormitate graviores poenas meruerint, debita praecedente degradatione, curiae saeculari puniendos tradant.“*

¹⁾ Schieler: Die Verwaltung des Bussakram. 1894. str. 341. pozn. 3.

²⁾ Constit. Bened. XIV. „Sacram. Poenit.“ §. 1.

³⁾ Vide: Constit. Bened. XIV. contra Confess. sollic., in append. Conc. prov. Prag. 1860. pag. 314. — Decret. S. C. Inq. 1745. ; 20. Febr. 1867.

Pamatovati však dlužno, *že zločin sám*, ač jest tak těžkým hříchem, přece *není žádným reservátem*.

Dokud tedy Confessarius sollicitans nebyl od biskupa odsouzen, může ve svátosti pokání absoluci od každého kněze dovoleně i platně obdržeti, není-li jí nehoden pro jiné příčiny.¹⁾

II. O povinnosti výzrady, kterou má osoba vábená.

1. Osoba vábená jest povinna, udati confessarium sollicitantem biskupovi nebo generálnímu vikáři *ústně* nebo *aspoň písemně*, a to *během jednoho měsíce*. Udati má jeho jméno, příjmení, stav, celý průběh skutku s potřebnými okolnostmi, vše věrně a přesně.²⁾

Kdyby jí nebylo možno ani písemně tak učiniti, mohla by ovšem po případě i některého zpovědníka požádati, aby jejím jménem vinníka udal. V takovém případě by se zpovědník na jméno sacerdotis sollicitantis netázal, nýbrž vyžádal by si je na lístku zvlášť zapečetěném, který by zároveň s dopisem zaslal přímo biskupovi nebo generálnímu vikáři.

Od osoby vábené dal by si zpovědník mimo zpověď vše vypravovati a každé slovo přísežně stvrditi; zdali s vábením souhlasila, čili nic, není osoba vábená povinna veřejně udati.

Denunciace bez vlastnoručního podpisu pravého jména personae sollicitatae jest neplatná; neumí-li psáti, musí býti skutečné jméno její připojeno.

Poznámka. Mimo případ nezbytné potřeby není radno, aby zpovědník za prostředníka k vykonání výzrady se propůjčil.

2. Osoba vábená, jež povinnou výzradu vykonati *nechce*, nemá obdržeti rozhřešení. Slíbí-li, že tak učiní, jakmile bude moci, může býti rozhřešena, nemá-li zpovědník příčiny, proč by jí nevěřil. (§ 2. Constit. „Sacram. Poenit.“)

¹⁾ Ad quaestionem: „An quilibet confessarius valeat absolvere sacerdotem, qui sollicitaverit in actu aut loco confessionis sacramentalis,“ S. Off. 15. Sept. 1859 respondit: „Cum sollicitatio, dummodo fuerit simplex, nullo jure S. Sedi reservetur, nihil obstat, quominus Sacerdos sollicitans, aliunde rite dispositus, a quovis Confessario absolvi possit.“

²⁾ Instr. pastor. Eystett. — Srov. §. 2. Constit. „Sacram. Poenit.“ — Lhůta jednoho měsíce počítá se ode dne, kdy osoba vábená se dověděla, že jest jistě vázána povinností výzrady a že tato během měsíce dle předpisu vykonána býti má. Viz instr. S. C. Inquis. 20. února 1867.; Acta S. Sedis 3, 499.

Kdyby svou vinou během jednoho měsíce vinníka udati zanedbala, upadá *v klatbu nikomu nevykrazenou*. (Viz §, 41. 4.)

Vykoná-li pak dodatečně výzradu, může býti z klatby od kteréhokoliv zpovědníka rozhrěšena. „Excommunicationi latae sententiae *nemini* reservatae declaramus: Negligentes sive culpabiliter omittentes denuntiare infra mensem Confessarios sive Sacerdotes, a quibus sollicitati fuerint ad turpia . .“ (Constit. „Apostol. Sedis.“)

3. Povinností výzrady jest mimo osoby vábené vázán také, ač ne sub censura, ten, kdo sollicitaci sám viděl nebo slyšel, nebo o ní ví z úst sacerdotis sollicitantis nebo osoby vábené, ovšem vždycky jen s podmínkou, že tato víry zasluhuje. ¹⁾ Povinnost platí i v případě, že se někdo o tom dověděl pod závazkem tajemství přirozeného nebo přísěžného (sub secreto naturali vel jurato), jelikož se jedná o nejdůležitější zájmy obecného blaha.

Vinník má býti udán, i kdyby to byl kněz, který ani pravomoci zpovědní neměl, ²⁾ i kdyby se byl snad již polepšil, a i když od spáchaného vábení třeba již dlouhá doba uplynula. ³⁾

Každý zpovědník musí kajícímu, u něhož shledal, že skutečně od jiného byl váben, důtklivě připomenouti a uložiti *povinnost výzrady*, byť i věděl, že napomenutí zůstane bez výsledku. ⁴⁾

4. V následujících případech povinnost udání *neváže* nebo *přestává*:

- a) dyž se vábení týkalo *jiných hříchů*, než naznačených;
- b) když kněz k vábení zneužil *jiné svátosti*, než sv. zpovědi;
- c) když vinník již zemřel ⁵⁾ nebo sám se biskupovi udal, (ač k tomu zavázán není);
- d) v případech, kdy výzrada jest *mravně nemožná* pro strach před velikou škodou na pověsti, statku nebo snad i životě;
- e) bylo-li ve zvláštních případech *prominutí* povinnosti té dosaženo. Dispensi může z důležitých příčin udělití Poenitentiarie římská. V takovémto případě by zpovědník předložil

¹⁾ Elbel-Bierbaum: Theol. moral. 2. vyd. 3. sv. str. 642. (Paderborn 1895.): „Ceteri, quibus de sollicitatione certo constat, ad denuntiationem tenentur quidem, sed non sub censura.“

²⁾ Instr. S. Offic. 20. Febr. 1867.

³⁾ S. Congr. Inq. 11. Maji 1707.

⁴⁾ Constit. Bened. XIV. „Sacram Poenit.“ — Instr. S. C. Inq. 20. Febr. 1867.

⁵⁾ S. Congr. Offic. 24. April. 1884.

celou věc biskupovi s připojením příčin, proč persona sollicitata výzradu vykonati nemůže. Biskup pak buď prominutí od Apoštolské stolice opatří, nebo sám dle dobrého zdání svého rozhodne.

f) Pochybuje-li zpovědník s důvodem, stala-li se skutečná sollicitace, neuloží povinnosti výzrady.

III. O křivém obžalování nevinného zpovědníka.

Osoby, které nevinného zpovědníka ze zločinu vábení *křivé* u soudců církevních obžalovaly, nebo o to se postaraly, aby od někoho jiného obžaloba taková se stala, *neupadají sice v žádnou censuru*, avšak *rozhřešení* jich (vyjma na sklonku života a v nebezpečnosti smrti) *Stolice apoštolská si zvláštním způsobem vyhradila*. (§ 3. Constit. „Sacram. Poenit.“)

Poznámka. *Opatrnost* velí, aby kněz o uvedených věcech před laiky, zvláště ženského pohlaví, vůbec nemluvil. Vyskytne-li se takový případ ve zpovědnici, musí vždycky rozsuzovati dle přesného znění zákona, řídě se zásadou: „*Odiosa sunt strictissimae interpretationis*.“

Zkušený zpovědník není lehkověrný a ví, jakých prostředků se lidská zlomyslnost nezřídka k ukojení pomstychtivosti chápe. Shodují-li se všechny okolnosti a podmínky, jichž k zločinu tomu třeba, uváží bedlivě, *zasluhuje-li žalující víry*, a připomene vždycky výslovně, že *křivé obžalování jest hříchem samému papeži vyhrazeným*.

Teprve když *na jisto* může souditi, že sollicitatio *vskutku se stala*, poučí o přísné povinnosti výzrady, a napomene k vykonání. Z pravidla raději zadrží rozhřešení, dokud by udání nebylo vykonáno, a jenom z vážných důvodů dal by absoluci ještě před vyzrazením. Připojí také náležité poučení *o způsobu*, kterak výzrada se učiniti má, *o čase, kdy se výzrada státi má, a trestu, kdyby předpisů dbáno nebylo*.

B. Suspense.

§. 43. Suspense papeži vyhrazené.

(Suspensiones latae sententiae Summo Pontifici reservatae.)

Suspense jsou církevní tresty, jimiž se osobám duchovním úplně nebo částečně zapovídá vykonávání duchovní moci, nabyté buď *svěcením* („suspensio ab ordine“), nebo *úřadem* („ab

officio“), nebo *obročím* („a beneficio“).¹⁾ Pamatovati však dlužno, že klerik suspensí stížený neztrácí práva ku přijímání svatých svátostí. Může tudíž z hříchů svých, nejsou-li jinak zadrženy, rozhrěšen býti od kteréhokoliv zpovědníka, je-li ovšem dostatečně disponován a slíbí-li, že se všemožně přičiní, aby co nejdříve suspense byl zbaven, a do té doby že se zdrží vykonávání moci a práv tak, jak suspense vynesena byla.

Suspense papeži vyhrazené týkají se *biskupů*, kteří by ordinovali s opomenutím jistých předpisů církevních, — a *vyloučených řeholníkův*.

Konstituce „Apostolicae Sedis“ vypočítává jich *sedm*,²⁾ a to:

1. Suspensionem ipso facto incurrunt a suorum beneficiorum perceptione ad beneplacitum S. Sedis capitula et conventus ecclesiarum et monasteriorum aliique omnes, qui ad illarum seu illorum regimen et administrationem recipiunt Episcopos aliosve Praelatos de praedictis ecclesiis seu monasteriis apud eandem S. Sedem quovis modo provisos, antequam ipsi exhibuerint litteras apostolicas de sua promotione.³⁾

2. Suspensionem per tirenium a collatione Ordinum ipso jure incurrunt aliquem ordinantes absque titulo beneficii vel patrimonii cum pacto, ut ordinatus non petat ab ipsis alimenta.

3. Suspensionem per annum ab Ordinum administratione ipso jure incurrunt ordinantes alienum subditum, etiam sub praetextu beneficii statim conferendi, aut jam collati, sed minime sufficientis, absque ejus Episcopi *litteris dimissorialibus*, vel etiam subditum proprium, qui alibi tanto tempore moratus sit, ut canonicum impedimentum contrahere ibi potuerit, absque Ordinarii ejus loci *litteris testimonialibus*.⁴⁾

Biskup má právo vysvětití jenom své diecesány; kdo jest narozen v jiné diecesi a žádá býti ordinován od biskupa, pod

¹⁾ De suspensione et interdicto vide: Elbel-Bierbaum: Theol. moral. 2. vyd. 3. svaz. str. 647 a násl.

²⁾ Syn. Prag, 1873, pag. 54.

³⁾ Cfr. Const. „Iniunctae nobis“ c. 1. de elect. I. 3. Extrav. commun. — Sv. Alfons (l. 7. n. 317.): „Suspensio capitulo vel conventu, *non censentur singuli suspensi nisi sint in culpa*. Quando suspensio fertur in solam communitatem, non afficit singulas personas quoad munia particularia, sed tantum quoad officia et beneficia totius communitatis.“

⁴⁾ Vide: Trident. sess. XIV. c. 2. et sess. XXIII. c. 8. de ref.

jehož pravomoc nenáleží, musí si dříve od svého vlastního biskupa opatřiti *propustný list*.¹⁾

Poznámka. Na základě konstituce posv. Sboru „super statu Regularium“ ze dne 25. ledna 1848 potřebují *litteras testimoniales* také kandidáti řeholních řádův a kongregací. „Superior, qui contra hujus decreti tenorem aliquem ad habitum religiosum receperit, poenam privationis omnium officiorum vocisque activae et perpetuae inhabilitatis ad ulla in posterum obtinenda eo ipso incurrat, a qua nonnisi ab Apostolica Sede poterit dispensari.“

4. Suspensionem per annum a collatione Ordinum ipso jure incurrit, qui excepto casu legitimi privilegii Ordinem sacrum contulerit absque titulo beneficii vel patrimonii Clerico in aliqua congregatione viventi, in qua solemnis professio non emittitur, vel etiam religioso nondum professo.²⁾

5. Suspensionem perpetuam ab exercitio Ordinum ipso jure incurrunt religiosi ejecti, extra religionem degentes.

6. Suspensionem ab Ordine suscepto ipso jure incurrunt, qui eundem ordinem recipere praesumpserunt ab excommunicato vel suspenso vel interdicto, nominatim denunciatis, aut ab haeretico vel schismatico notorio: eum vero, qui bona fide a quopiam eorum est ordinatus, exercitium non habere ordinis sic suscepti, donec dispensetur, declaramus.

7. Clerici saeculares exteri, ultra quatuor menses in Urbe commorantes, ordinati ab alio quam ab ipso suo Ordinario absque licentia Card. Urbis Vicarii, vel absque praevio examine coram eodem peracto, vel etiam a proprio Ordinario posteaquam in praedicto examine rejecti fuerint: nec non Clerici pertinentes ad aliquem e sex Episcopatibus suburbicariis, si ordinentur extra suam dioecesim, dimissorialibus sui Ordinarii ad alium directis quam ad Card. Urbis vicarium: vel non praemissis ante ordinem sacrum suscipiendum exercitiis spiritualibus per decem dies in domo urbana Sacerdotum a Missione nuncupatorum, suspensionem ab ordinibus sic susceptis ad beneplacitum S. Sedis ipso jure incurrunt: Episcopi vero ordinantes ab usu Pontificalium per annum.

¹⁾ Borový: Sloh. 3. vyd str. 106. — O obtížích, jež vznikly biskupům následkem žádoucích „*litterae testimoniales*“, o prosbě rakous. episkopátu k sv. Otci z r. 1886 a rozhodnutí posv. kongr. S. Inquis. ze dne 27. dubna 1888, viz tamtéž na str. 109.

²⁾ Viz: Constit. Pii V. „Roman. Pontifex.“ 14. Octob. 1568.

Poznámka. V konstit. „Apost. Sedis“ zřejmě se připomíná, že *suspense, stanovené sněmem tridentským, trvají i na dále v plné platnosti.* („Quoscumque alios ss. Concilium Tridentinum suspensos... ipso jure esse decrevit, Nos pari modo suspensioni eosdem obnoxios esse declaramus.“) ¹⁾

K sedmi pokutám v konstit. „Apost. Sedis“ uvedeným přistupují následující *nové*:

8. Suspense obsažená v konstituci „Romanus Pontifex“ ze dne 28. srpna 1873. ²⁾

9. Suspense na základě dekretu S. C. C. „*Viliganti studio*“ ze dne 25. května 1898, v příčině kněží a kleriků, kteří se provinili proti ustanovením o stipendiích mešních ze dne 9. září 1874. ³⁾

10. „Missionarius quilibet Latinus e clero saeculari vel regulari, qui Orientalem quempiam ad latinum ritum consilio auxiliove inducat, *suspensionem a divinis ipso facto incurrit.*“ ⁴⁾

11. „Clerici et sacerdotes saeculares alienae dioecesis aut etiam regulares extra claustra degentes sine expressa venia Summi Pontificis, per Officium S. C. C. impetranda, Romae commorantes vel studiis peractis in dioecesim suam non redeuntes, *suspensionem a divinis ipso facto obnoxii fient.*“ ⁵⁾

Poznámka. Suspense a interdikt neobmezují pravomoci zpovědníků v příčině rozhřešování z hříchův. ⁶⁾

¹⁾ Suspensiones, ipso facto incurrendas, vide: Conc. Trid. sess. VI. cap. 5. de ref. — sess. VII. cap. 10. de ref. — sess. XIV. cap. 2. de ref. — sess. XXIII. 8. 10. 14. de ref. — sess. XXIV. cap. 1. de ref. matr. — sess. XXV. cap. 14. de ref.

²⁾ Constit. „Rom. Pontifex“ 28. Aug. 1873.: „*In poenam suspensionis ab exercitio pontificalium S. Sedi speciali modo reservatam* incidunt illi, qui *episcopali caractere jam insigniti* vel regimen ecclesiae vacantis transtulerint in eum, qui pro sede vacante nominatus vel praesentatus est, vel ipsi tale regimen susceperint, supposito, quod pro tali sede nominati vel praesentati sint.“

³⁾ Decret. S. Off. 25. Maji 1893.: „Praesenti decreto statuunt, ut in posterum, si quis *ex sacerdotali ordine* contra enuntiata decreta deliquerit, *suspensionem a divinis S. Sedi reservatae et ipso facto incurrendae* obnoxius sit, clericus autem sacerdotio nondum initiatus eidem *suspensionem* quoad susceptos Ordines similiter *subiaceat*, et inhabilis praeterea fiat ad superiores Ordines recipiendos.“ — Viz Ordin. list pražský 1893. č. 11.

⁴⁾ Constit. „Orientalium dignitas“ pridie Cal. Decemb. 1894.

⁵⁾ Decret. S. C. C. 22. Decem. 1894.

⁶⁾ Tappehorn: Anleitung zur Verwaltung des hl. Bussakramentes. 4. Aufl. 1893 str. 133.

Nižádný zpovědník však nemůže (ani v jubilejním roce) zbaviti censury takového kajícíka, který zejména (nominatim) od papeže, biskupa neb toho, jenž jako církevní představený pravomoc pro foro externo vykonává, klatbou, suspensí neb interdiktem byl stížen.

Rozhřesení nemohou dojíti ani tací, o nichž autoritativně bylo prohlášeno nebo veřejně oznámeno, že censuře propadli, jestliže během jubilejního roku zadost neučiní a s církví se nesmíří. Kdožkoli v censuru upadli proto, že na jiném křivdy se dopustili (na př. uloupené církevní zboží si přivlastnivše), dle přirozeného práva, jakož také pro nedostatek dispozice rozhřeseni býti nemohou, dokud náhrady neposkytli aneb s těmi, jichž práva zkrátili, se nesmířili.¹⁾

C. Interdikty.

§ 44. Interdikty vyhrazené.

(Interdicta latae sententiae reservata.)

Interdikt vůbec jest církevní trest, kterým se zapovídá konání slavných služeb Božích, udělování a přijímání některých svátostí a církevní pohřeb na určitých místech nebo určitým osobám.

Interdikty v konstituci „Apost. Sedis“ vyhrazené týkají se kollegií, která by appellovala ke sněmu všeobecnému, a těch, kteří by na místech interdiktem stížených bohoslužbu konali, a to:

1. „Interdictum Romano Pontifici speciali modo reservatum ipso jure incurrunt Universitates, Collegia et Capitula, quocumque nomine nuncupentur, ab ordinationibus seu mandatis eiusdem Romani Pontificis pro tempore existentis ad universale futurum Concilium appellantia“.²⁾

2. „Scienter celebrantes vel celebrari facientes divina in locis ab Ordinario, vel delegato iudice, vel a jure interdictis; aut nominatim excommunicatos ad divina officia, seu ecclesiastica sacramenta, vel ecclesiasticam sepulturam admittentes, interdictum

¹⁾ Vysvětlivky k jubilejní encyklice ze dne 22. prosince 1885. Ordinariátní list pražský 1886, str. 31.

²⁾ Interdiktem stihají se komunity, nikoliv nevinní jednotlivci. — Jednotlivé osoby appellující propadají tužšímu trestu, totiž *klatbě, sv. Otcí zvláštním způsobem vyhrazené*. Viz §. 37. číslo 4.

ab ingressu ecclesiae ipso jure incurrunt, donec ad arbitrium ejus, cuius sententiam contempserunt, competenter satisfecerint.“¹⁾

3. Interdikty, sněmem tridentským stanovené, byly konstitucí „Apost. Sedis“ znova potvrzeny slovy: „Denique quoscumque alios Sacrosanctum Concilium Tridentinum *interdictos* ipso jure esse decrevit, Nos pari modo *interdicto* eosdem obnoxios esse declaramus.“²⁾

4. K uvedeným přistupuje ještě interdikt, obsažený v konstituci „Romanus Pontifex“ ze dne 28. srpna 1873.³⁾

§ 45. Reserváty arcidiecese pražské.

Každý zpovědník jest ve svém svědomí přísně zavázán, aby znal dokonale rezerváty diecese, kde zpovídá.

Na základě synody z r. 1873. jest v arcidiecesi pražské následujících *šest případů* vyhrazeno řádné nebo odkázané pravomoci nejdůstojnějšího Arcipastýře:⁴⁾

1. „Apostasia a fide catholica et haeresis acatholicorum.“

Míní se zjevné a formální odpadnutí od víry katolické, ať již odpadlík k jinému vyznání křesťanskému nebo nekřesťanskému přestoupí, nebo za bezvěrce se prohlásí.

„*Haeresis acatholicorum*“: Kdo se v sektě nekatolické narodil a po dosaženém užívání rozumu vědomě v ní zůstává, musí býti s povolením biskupa z rezervátu rozhřešen, když se chce do církve katolické navrátiti.

2. „*Pejeratio in foro, id est: mendacium, jurejurando confirmatum, coram iudice sive ecclesiastico sive civili vel ejus delegato.*“

„*Pejeratio*“, t. j. křivá přísaha, jež se vztahuje na věci minulé nebo přítomné, nikoli na stvrzování slibů do budoucnosti.

¹⁾ Slovy „*nominatim excommunicatos*“ míní se zde od biskupa jmenovitě vyobcování.

²⁾ Interdikty tridentské viz sess. VI. c. 1. de ref. a sess. VII. c. 10. de ref.

³⁾ Interdikt naznačený týká se pouze biskupů, kteří se proti konstituci „*Romanus Pontifex*“ provinili. („*Si vero aliqui ex praedictis Episcopali caractere sint insigniti, in poenam suspensionis ab exercitio Pontificalium, et *interdicti ab ingressu Ecclesiae ipso facto*, absque ulla declaratione incidunt, *S. Sedi parite reservatam.*“) Zmíněnou konstituci viz Schneider: *Fontes jur. eccl. novissimi*. 1895. Append. I. pag. 74.*

Syn. Prag. 1873. cap. VI. pag. 14.

V tento rezervát upadá, kdo před soudcem církevním nebo občanským (nebo zmocněným komisařem soudním) přísežně nepravdu za pravdu vydává nebo pravdu zapírá.

3. „*Sacrilegium reale sensu strictiori, in quantum est violenta aut furtiva ablatio paramentorum aut vasorum vel quarumcunque rerum, quae sive consecratione sive benedictione ad usum ecclesiarum dedicatae sunt.*“

Není tudíž rezervátem každá kostelní krádež (na příklad krádež svícňů, svíček, obrazů, památných penízů, lamp, koberců), nýbrž toliko odcizení takového majetku chrámového, pro který jest předepsána benedikce nebo konsekrace.¹⁾

4. „*Homicidium voluntarium, sive facto sive mandato, consensu vel consilio commissum.*“

Míní se vražda úmyslná, nikoliv usmrcení z neopatrnosti; každá vražda, ať se stala jakýmkoli způsobem, jedem, zbraní..., jest rezervátem. Vztahuje pak se nejen na vraha, nýbrž i na toho, kdo vraždu poručil, k ní svolil nebo s předložením radil.

5. „*Procuratio abortus, id est: voluntaria destructio hominis concepti ante partum, et cooperatio eorum, qui ad tale facinus opem aut consilium dederunt.*“

Pouhý pokus zmaření plodu, který zůstal bez účinku, *není v arcidiecesi pražské rezervátem.* Také předčasný porod živého plodu, ač nějakým úmyslným skutkem zaviněný, není tu zahrnut.

V rezervát upadá v arcidiecesi pražské, budějovické i královéhradecké nejen matka, nýbrž i ti, kdož radou nebo skutkem ke zločinu pomáhali. Jakým způsobem plod zmařen byl, nerozhoduje.

V diecesi královéhradecké zostřen jest tento rezervát přídavkem: „*etiamsi effectus non sequatur.*“²⁾ — V litoměřické diecesi pomocníci nebo rádcové v rezervát neupadají.

¹⁾ Trest. zák. rak. o krádežích kostelních stanoví takto:

§ 174. c) Diebstahl an einem zum Gottesdienst geweihten Orte wird als Verbrechen bestraft, wenn der Wert des Objektes 10 K überschreitet. NB. Sonst ist der Tatbestand eines Verbrechens erst gegeben, wenn der Wert des gestohlenen Gegenstandes 50 K übersteigt.

§ 175. I. a) Diebstahl an einer unmittelbar zum Gottesdienst gewidmeten Sache mit einer den Religionsdienst beleidigenden Verunehrung, wird ohne Rücksicht auf den Wert, als Verbrechen gestraft.

²⁾ Srov. trest. zák. rak. I. díl, kap. XVI. §§. 144—148.

6. „Incendium malitiose excitatum“, t. j. zlomyslné žhárství. Založí-li někdo zlomyslně oheň (ve stavení, lese, obilí, stohu . . .) avšak bez účinku, rezervát neplatí.¹⁾

V rezervát upadá i ten, kdo svůj vlastní statek zapálil s úmyslem nebo aspoň s předvídaním, že také bližnímu uškodí, jakož i ten, kdo majetek svůj zapálil proto, aby mu byla vyplacena část pojištěná u některé společnosti.

§. 46. Reserváty budějovické, královéhradecké a litoměřické.

I. *Reserváty budějovické* jsou počtem i smyslem tytéž, jako v arcidiecesi pražské.

II. *Královéhradecké*: 1., 2. a 3. jako v diecesích pražské a budějovické.

4. Homicidium voluntarium, sive facto, sive mandato, consensu vel consilio commissum, etiamsi mors praeter voluntatem auctoris non sequatur.

5. Procuratio abortus, etc. (ut supra §. 45) etiamsi effectus non sequatur.

6. Incendium malitiose excitatum.

7. Perduellio, id est crimen eorum, qui quomodocumque contra summum principem conjurant aut conspirant.

Rozumí se spiknutí a úklady, zbaviti mocnáře života neb vlády.

III. *Litoměřické*:

1. „Perduellio.“

2. „Haeresis formalis, seu externa et pertinax professio erroris, ab Ecclesia rejecti.“

3. Sacrilegium reale sensu strictiori, in quantum scilicet est violenta vel furtiva ablatio paramentorum et vasorum, quae benedictione aut consecratione indigent.

4. „Procuratio abortus, seu quaevis et qualiscumque voluntaria destructio foetus humani concepti ante partum.“

Pomocníci a rádcové tu *nej*sou zahrnuti; *pokus nezdařený neplatí*.

5. „Incendium ex proposito excitatum, qua reservatione ligatur et perpetrans et causam sufficientem ponens.“

¹⁾ Srov. trest. zák. rak. I. díl, kap. XX. §§. 166—170.

„Causam sufficientem ponens“ znamená působný rozkaz, působnou radu neb pomoc, žháři poskytnutou.

§. 47. Reserváty olomoucké a brněnské.

I. *Arcidiecese olomoucká* :

„Quoad casus reservatos valent sequentes dispositiones Archiepiscopalis Reverendissimi :

Diligenter consideratis et accurate perpensis votis, a Venerabili Clero in conferentiis pastoralibus a. 1905 de disciplina reservationis peccatorum Nobis prolatis, abrogantes omnia, quae in hac materia statuta erant, et in specie quae Currenda consistoriali die 5. Julii 1837 promulgata sunt, inde a I. Dominica Adventus 1906 Nostrae absolutioni quatuor tantum reservamus crimina, quae sunt :

1. Homicidium voluntarium, idque tantummodo in perpetrante vel vulnus lethale inferente, non autem in mandante vel efficaciter consulente, neque in ferentibus auxilium. Reservationi tamen non obstat error in persona interfecti, dummodo homicidium ut tale fuerit voluntarium et graviter peccaminosum.

Ab homicidiis distinguendi sunt procurrantes abortum, i. e. voluntarie destruentes hominem conceptum ante partum ejus. Ii quidem ex Constitutione b. m. Pii IX. „Apostolicae Sedis moderationi“ de die 12. Octobris 1869 in censuram excommunicationis latae sententiae Episcopis seu Ordinariis reservatae incidunt et absolutione Episcopi seu Ordinarii indigent, excepto, si reservationem ignoraverint; attamen etiamsi eam noverint et censuram excommunicationis incurrerint procurrationi abortus annexam, sciant confessarii, in archidioecesi Nostra confessiones excipientes, sibi datam esse facultatem absolvendi eos a censura, cujus obnoxii facti sunt.

2. Bestialitas et quidem ea nonnisi commixtio carnalis hominis cum bruto, in qua concubitus copulae consummatae intercessit.

3. Incendium ex malitia deliberata secutum, rerum tum propriarum tum alienarum; qua reservatione ligantur tantummodo incendium physice et immediate perpetrantes, non autem per causas morales et interjectas cooperantes.

4. Perjurium in foro, i. e. mendacium jurejurando confirmatum coram iudice sive ecclesiastico sive civili.

Declaramus autem, quoad omnes hos casus reservationem cessare: *a)* In illis, qui bona fide peccatum reservatum confessi sunt sacerdoti, qui tamen reservationem non advertit; *b)* in iis, de quorum culpa confessarius prudenter dubitat, num in reservatione contineatur.“

II. *Diocese brněnská:*

1. „Apostasia a fide christiana, omnisque generis haeresis“.
2. „Perjurium solemniter emissum in foro sive ecclesiastico sive civili.“
3. „Direptio templi, i. e. violenta aut furtiva ablatio paramentorum, vasorum aliarumque rerum, quae sive consecratione sive benedictione ad usum ecclesiae destinatae sunt.“
4. „Homicidium voluntarium, quocumque modo, sive caede sive veneno sive abortus procuratione perpetratum, attamen in ipso tantum perpetrante.“
5. „Incendium malitiose attentatum, etiamsi effectus non secutus fuerit.“

§. 48. **Klášterní rezerváty.**

Na základě konstituce papeže Klementa VIII. „Sanctissimus Dominus“ ze dne 26. května 1593 mohou si řeholní představení zadržeti všechny nebo jen některé z následujících *jedenácti případů*:

1. „Apostasia a religione, etiam retento habitu.“
2. „Nocturna ac furtiva e monasterio egressio.“
3. „Veneficia, incantationes et sortilegia.“
4. „Proprietas contra votum paupertatis, quae sit peccatum mortale.“
5. „Furtum mortale de rebus monasterii.“
6. „Lapsus carnis voluntarius, opere consummatus.“
7. „Juramentum falsum in iudicio legitimo.“
8. „Procuratio, consilium vel auxilium ad abortum foetus animati, etiam effectu non secuto.“
9. Occisio vel vulneratio seu gravis percussio cujuscumque personae.“
10. „Falsificatio manus vel sigilli officialium monasterii.“
11. „Malitiosum impedimentum, retardatio aut apertio litterarum a superioribus ad inferiores vel contra.“

Více rezervátů, než uvedených jedenáct, stanoviti přísluší kapitole generální nebo provinciální.

§. 49. Rozhřešování z rezervátů.

Rozhřešování z rezervátů děje se buď na základě pravomoci řádné nebo přenesené, obecného zákona církevního nebo zvláštní výsady (privilegia).

I. *Na základě řádné jurisdikce* (potestate ordinaria) rozhřešuje:

- a) představený duchovní, který si hřích nebo censuru vyhradil („reservans“);
- b) jeho nástupce v úřadě („successor“);
- c) vyšší církevní představený, mající vyšší jurisdikci („superior“).

Papež může rozhřešiti ze všech rezervátů, komukoliv a jakkoli vyhrazených pro obor vnitřní i vnější.

Z biskupských rezervátů rozhřešuje mocí řádnou biskup, sede vacante kapitolní vikář, a nástupce v úřadu biskupském.

II. *Na základě jurisdikce přenesené* (potestate delegata) rozhřešují z rezervátů ti, kdož k tomu od řádné vrchnosti duchovní byli zmocněni.

Papežská plnomocenství, na pět roků platná („facultates quinquennales“), udělují biskupům u nás přenesenou jurisdikci rozhřešovati ze všech rezervátů papežských; ano biskupové mohou tuto pravomoc na zповědníky své diecese i dále přenášeti („subdelegare“).¹⁾

Dekretem Kongreg. S. Officii ze dne 27. června 1866 vyňaty jsou pro vždy z delegované jurisdikce biskupů dva papežské rezerváty, totiž:

1. „*attentata absolutio personae complicitis in materia turpi*“, — a
2. „*falsa denuntiatio confessarii de crimine sollicitationis ad turpia*.“

Dekret zmíněný stručně zní takto: „*Sanctissimus Dominus Noster Pius P. P. IX. decrevit, e facultatibus, quibus Episcopi ex concessione Apostolica pollent, absolvendi ab omnibus casibus Sanctae Sedi reservatis, excipiendos semper in posterum*

¹⁾ „*Facultates quinquennales*“ vide Borový: Sloh, 3. vyd. pag. 132.

et exceptos habendos esse casus reservatos in bulla Benedicti XIV., quae incipit „Sacramentum Poenitentiae.“ — Et sacrae Congregationi de propaganda fide injunctum voluit, ut in expediendis facultatibus formularum post verba: „absolvendi ab omnibus casibus Apostolicae Sedi reservatis etiam in bulla Coenae“ addatur: „exceptis casibus reservatis in bulla Benedicti XIV., quae incipit, „Sacramentum Poenitentiae.“

Reserváty tyto, v bulle papeže Benedikta XIV. ze dne 1. června 1741 obsažené, jsou právě ony dva shora uvedené.¹⁾

Kdyby některý z těchto dvou případů ve zpovědnici se vyskytl, mají se zpovědníci zachovati dle nařízení pražské synody z r. 1873 :²⁾ „Confessarii, si talem casum in sacro tribunali detexerint, preces suas ad Nos vel Generalem Vicarium Nostrum dirigant, ut de speciali absolvendi facultate ipsis tribuenda provideamus.“

Z rezervátů biskupských nemůže, vyjímajíc případy, o nichž sub III. IV. bude pojednáno, rozhřešovati obyčejný zpovědník, leč by k tomu byl zmocněn od biskupa.

Žádost za plnomoc k rozhřešení píše se latinsky, tecto nomine poenitentis, t. j. udá se jméno smyšlené, rezervát se určitě označí dle tvaru a počtu od poslední platné zpovědi, připomene se kajicnost poenitentova a připojí se otázka, jaké pokání by se mu mělo uložit. Zpovědník neopomene udati svou adresu a také den, do kterého za odpověď prosí. Žádost se adresuje buď nejdůstojnějšimu Ordinariátu nebo Generálnímu vikariátu a uzavře farní pečetí. Na obálce se připiše: „In casu conscientiae, ad manus proprias ipsius Ordinarii (Vicarii Generalis).“³⁾

III. Na základě obecných zákonů církevních :

1. V případě a nebezpečnosti smrti může každý řádně ordinovaný kněz platně rozhřešiti ze všech, komukoliv a jakkoliv vyhrazených censur a hříchův (jurisdictio delegata a jure communi“).⁴⁾

¹⁾ Append. syn. Prag. 1873. pag. 49.

²⁾ Syn. Prag. 1873. cap. IV. pag. 16.

³⁾ Vzorce viz: Borový: Sloh, 3. vyd. pag. 177. — Skočdopole, Příruč. kniha past. bohosl. 2. vyd. svaz. II. pag. 259.

⁴⁾ Conc. Trid. sess. XIV. cap. 7. de sacram. Poenit. „In Ecclesia Dei semper custoditum fuit, ut nulla sit reservatio in articulo mortis; atque ideo omnes sacerdotes quoslibet poenitentes a quibusvis peccatis et censuris absolvere possunt.“ — Syn. Prag. 1863, cap. 17. pag. 62.: „Articulus mortis intelligatur de quovis vero et proprio mortis periculo.“

V nebezpečnosti smrti přestávají tudíž všechny rezerváty.

Poznámka. Z censur uložených „per sententiam iudicis“ (suspensio ab ordine, officio, beneficio .) nemůže (pro foro externo!) obyčejný zpovědník bez zvláštního zmocnění ani in articulo mortis rozhřešiti.¹⁾

Kongregace S. Officii dekretem ze dne 17. června 1891 prohlásila: „Jestli nemocný, který obdržel in articulo mortis rozhřešení z rezervátů papežských od zpovědníka, zvláštních fakult nemajícího, potom se uzdraví, neváže ho povinnost, obrátiti se dodatečně (per epistolam et per medium Confessarii) k Poenitentiarie (resp. k Ordinariátu nebo Generál. vikariátu), byla-li censura (rezervát) z oněch, které jsou papeži jenom prostě vyhrazeny; ovšem však ho váže, byla-li censura z těch, které jsou vyhrazeny speciali modo.“²⁾

2. Kromě nebezpečnosti smrti může zpovědník, obyčejnou jurisdikcí opatřený, platně a přímo rozhřešovati z jakýchkoliv rezervátů (censur a hříchů) jenom v takovém případě, když by z odkladu rozhřešení bylo se z podstatných důvodů obávati velikého pohoršení nebo škody na cti poenitentově („propter periculum gravis scandali vel infamiae“).

Bylo-li však pro zmíněné příčiny z rezervátů papežských rozhřešení dáno, musí se kajícník dodatečně („per epistolam et per medium Confessarii“) obrátiti vždy k Poenitentiarie (k Ordinariátu nebo Gener. vikariátu), ať byl rozhřešen z censury prostě nebo zvláštním způsobem vyhrazené.³⁾

Poznámka. Nauka ve spisech o pastýřském bohosloví a v mravoukách namnoze zastávaná,⁴⁾ že i mimo případy shora sub 1. 2. uvedené může biskup nebo každý approbovaný zpovědník ze všech rezervátů papežských bez zvláštních fakult rozhřešiti, nelze-li poenitentovi osobně se dostaviti ke sv. Stolicí — *prohlá- šena jest za nepravdivou* dekretem S. C. Offic. ze dne 30. června 1886, kterýmžto bylo rozhodnuto, že takový poenitent má se

¹⁾ Skočdopole: I. c. II. str. 257.

²⁾ Časopis katol. duch. 1892. roč. XXXIII. č. 5. — Göpfert-Renninger: Pastoraltheol. 1893. str. 167. — Linz. Quart. 1882, seš. 3., str. 635, a 1893, seš. 1. str. 133.

³⁾ Dekret kongreg. S. Officii 17. června 1891. — Linz. Quart. 1893, 1. sešit, str. 133.

⁴⁾ S. Alph. lib. 6. n. 563. — lib. 7. n. 89. — Scavini I. n. 834. — Lehmkühl II. n. 880. — Tappehorn str. 130.

obrátkiti písemně k Poenitentiarii nebo k biskupovi, majícímu speciální indult delegandi et subdelegandi.

Jenom v případech skutečně neodkladných („in casibus vere urgentioribus, in quibus absolutio differri nequeat absque periculo gravis scandali vel infamiae, super quo conscientia Confessariorum oneratur!“) může se dáti přímé rozhřešení ze všech, i speciali modo papeži vyhrazených censur, ale pod trestem opětného upadnutí v tytéž censury, neobrátkí-li se poenitent takto rozhřešený během jednoho měsíce per epistolam et per medium Confessarii ke svaté Stolici.¹⁾

V příčině rozhřešování z censur Apoštolské stolici vyhrazených předložena posv. Sboru Off. v posledních letech celá řada pochybností, jež tuto uvádíme s připojením doslovných rozhodnutí:

Quaestio 1. „Utrum adhuc tuto teneri possit sententia docens, ad Episcopum aut ad quemlibet sacerdotem approbatum devolvi absolutionem casuum et censurarum, etiam speciali modo Papae reservatarum, quando poenitens versatur in impossibilitate personaliter adeundi S. Sedem?“

Respons. S. C. Inq. 30. Junii 1886: „Attenta praxi S. Poenitentiariae, praesertim ab edita constitutione Apostolica Pii PP. IX., quae incipit „Apostolicae Sedis“, *negative*“.

S. Off. dne 7. listop. 1888 prohlásilo, že totéž platí o *papežských případech bez censury zadržovaných*. (Viz § 35.)

Quaestio 2. „Utrum recurrendum sit, saltem per litteras, ad Emmum Card. Majorem Poenitentiarium pro omnibus casibus Papae reservatis, nisi Episcopus habeat speciale indultum, *praeterquam in articulo mortis*, ad obtinendam absolvendi facultatem?“

Respons. S. C. Inq. 30. Junii 1886: „*Affirmative*: at in casibus urgentioribus, in quibus absolutio differri nequeat absque periculo gravis scandali vel infamiae, supra quo confessariorum conscientia oneratur, dari posse absolutionem injunctis de jure injungendis, a censuris etiam speciali modo Summo Pontifici reservatis *sub poena tamen reincidentiae in easdem censuras, nisi saltem infra mensem per epistolam et per medium confessarii absolutus recurrat ad S. Sedem*.“

¹⁾ Archiv f. k. KR. LVII., 1887., 381. — Skočdopole, l. c. II. 262. — Göpfert-Renninger: Pastoraltheol. 1893. str. 167. — Linz. Quart. 1893., str. 132. 1. seš. — Schneider: Fontes jur. eccl. novissimi, 1895. str. 75.

Quaestio 3. „Utrum responsum ad 1. valeat etiam pro casu, quando poenitens fuerit *perpetuo* impeditus personaliter Romam proficisci?“

Respons. S. C. Inq. 17. Junii 1891: „Affirmative.“

Quaestio 4. „Utrum in responso ad 2. clausula: *sub poena tamen reincidentiae in easdem censuras etc.*, referatur solummodo ad absolutionem a censuris et casibus *speciali modo* R. P. reservatis, an etiam ad absolutionem a censuris et casibus *simpliciter* Papae reservatis?“

Respons. S. C. Inq. 17. Junii 1891: „Negative ad primam partem, affirmative ad secundam partem.“

Quaestio 5. „Utrum auctores moderni post constitutionem „*Apost. Sedis*“ recte doceant: ei, qui *in articulo mortis* a quolibet confessario a quibusvis censuris, quomodocumque reservatis, absolutus fuerit, *tunc solummodo* imponendam esse *obligationem se sistendi Superiori* recuperata valetudine, si agatur de absolutione a censuris *speciali modo* Papae reservatis, — an hujusmodi recursus ad Superiorem *etiam necessarius sit* in absolutione a censuris *simpliciter* Summo Pontifici reservatis?“

Respons. S. C. Inq. 17. Junii 1891: „Affirmative ad primam partem, negative ad secundam partem; juxta resolutionem 28. Junii 1882.“

Quaestio 6. „An obligatio *standi mandatis Ecclesiae*, a bulla „*Apost. Sedis*“ imposita sit *sub poena reincidentiae vel non*?“

Respons. S. C. Inq. 19. Aug. 1891: „Affirmative ad primam; negative ad secundam partem.“

Quaestio 7. „An obligatio *standi mandatis Ecclesiae*, in sensu bullae „*Apost. Sedis*“ idem sonat ac *obligatio se sistendi coram S. Pontifice*, — vel an ab illa debeat distinguí?“

Respons. S. C. Inq. 19. Aug. 1891: „*Obligatio standi mandatis Ecclesiae* importat onus: sive per se, sive per confessarium, recurrendi ad S. Pontificem ejusque mandatis oboediendi, vel novam absolutionem petendi ab habente facultatem absolvendi a censuris S. Pontifici speciali modo reservatis.“

Quaestio 8. „An absolutio data *in casibus urgentioribus*, a censuris etiam speciali modo S. Pontifici reservatis, in sensu decreti S. Officii (30. Junii 1886) sit *directa vel indirecta*?“

Respons. S. C. Inq. 19. Aug. 1891: „Affirmative ad primam; negative ad secundam partem.“

Quaestio 9. In casibus urgentioribus . . . (Decret. S. Offic. 20. Junii 1886) dari potest absolutio a reservatis S. Sedi, sub poena tamen reincidentiae, nisi absolutus infra mensem ad S. Sedem recurrat, ejus mandata suscepturus. — Ubi tamen Episcopi facultatem habent delegatam absolvendi a praedictis reservatis, qualis solet ipsis concedi per quinquennale folium S. Congr. de Propaganda Fide (F. X. sub n. 10.), dubitatur de necessitate recursus immediati ad S. Sedem.

Quaerit igitur Episcopus N. N. :

I. Utrum sufficiat in casu absolutionis, ut supra concessae, recursus ad Episcopum, facultate absolvendi instructum? Et quatenus affirmative :

II. Utrum sufficiat etiam in casu eodem recursus ad Vicarium generalem Episcopi, tamquam ad Ordinarium facultatum episcopalium absolvendi de jure participem?

III. Utrum generatim sufficiat recursus ad quemlibet sacerdotem, habitualiter subdelegatum ab Ordinario ad absolvendum ab his papalibus reservatis, a quibus poenitens fuerit accidentaliter, ut supra, vi decreti S. Offic. 1886 absolutus?

Resp. S. R. et U. Inq. 19. Decemb. 1900: Ad I. et II. Affirmative, facto verbo cum SSmo.; ad III. Negative.

Quaestio 10. Dispensatio ab occulta irregularitate in oro conscientiae, urgente necessitate [*S. Congr. S. Offic. 6. Septemb. 1909.*]:

Iam ex decreto supremae hujus Congregationis lato die 23. Junii 1886, cuique Confessario concessa fuit facultas absolvendi a censuris, etiam speciali modo Summo Pontifici reservatis, in casibus vere urgentioribus, in quibus absolutio differi nequeat absque periculo gravis damni vel infamiae, super quo confessariorum conscientia oneratur, injunctis de jure injungendis, et sub poena reincidentiae in easdem censuras, nisi saltem infra mensem per epistolam et per medium Confessarii absolutus recurrat ad S. Sedem. Cum vero nuper eidem huic Congregationi preces oblatae sint, quibus petitur: *an liceat Confessario in iisdem circumstantiis atque conditionibus dispensare ab irregularitate, quae ipsas censuras sequitur*, Emmi ac Rmmi DD. Cardinales, in rebus fidei ac morum generales Inquisitores, . . . decreverunt: Publicetur decretum latum die 28. Martii 1906, quod ita se habuit: „Supplicandum SS^o pro facultate dispensandi super irregularitate occulta, quando occurrat

in casibus comprehensis in decreto S. Officii 23. Junii 1886“. E die 29. Martii SSus *annuit pro gratia*. [Acta Apost. Sedis 1909, N. 17. pag. 677].

3. Quum valde durum esset poenitenti, *sine absolutione per longius tempus permanere in gravi peccato*“.

Na základě rozhodnutí S. Rom. et Uni. Inq. *ze dne 16. června 1897* smí i prostý, t. j. žádných zvláštních zmocnění nemající zpovědník (confessarius simplex) přímo rozhřešovati ze všech rezervátů papežských také z toho důvodu, že by kajícníkovi velmi krušno bylo, kdyby bez absoluce ve smrtelném hříchu zůstatí měl po delší dobu, jež by za příčinou vyžádání a udělení potřebné pro zpovědníka fakulty uplynula. Avšak i pro tyto případy v plné platnosti trvá klausule: „sub poena tamen reincidentiae etc.“, jak sub num. 2. jest uvedena a vysvětlena. Jest tudíž kajícníkovi, takto rozhřešenému, během jednoho měsíce „per epistolam et per medium Confessarii“ dodatečně se uchýliti k Apoštolské stoličce, nemá-li ho stihnouti trest opětného upadnutí v tytéž censury. Tak plyne z odpovědi k následující otázce:

„Post decretum 23. Junii 1886 (viz sub num. 2.), deficiente hac in quaestione theologorum solutione, quaeritur:

I. Utrum in casu, quo nec infamia nec scandalum est in absolutionis dilatione, sed durum valde est pro poenitente, in gravi peccato permanere per tempus, necessarium ad petitionem et concessionem facultatis absolvendi a reservatis, simplici confessario liceat a censuris S. Pontifici reservatis directe absolvere, injunctis de jure injungendis, sub poena tamen reincidentiae in easdem censuras, nisi saltem infra mensem per epistolam et per medium Confessarii recurat ad S. Sedem?

II. Et quatenus negative, utrum simplex Confessarius eundem poenitentem indirecte absolvere debeat, eum monens, ut a censuris directe in posterum a Superiore absolvi curet, vel apud ipsum revertatur, postquam obtinuerit facultatem a reservatis absolvendi?“

Rozhodnutí S. R. et Un. Inquis. *ze dne 16. června 1897*:

Ad I. Affirmative, facto verbo cum SSmo. — Ad II. Provisum in primo.

4. *Absoluce z rezervátů papežských absque recursu ad S. Sedem*. V případech, když ani zpovědníkovi, ani kajícníkovi není možno posv. Poenitentiarii dopsati, a když by zároveň kajícníkovi bylo

velmi obtížno jiného zpovědníka si vyhledati, smí absoluce z rezervátů papežských býti udělena bez závazku dodatečného rekursu.

I. Utrum decretum S. R. et U. Inq. 23. Junii 1886 intelligendum sit tantum de iis, qui corporaliter S. Sedem adire nequeunt; vel etiam de iis, qui ne per litteras quidem per se, neque per Confessarium ad S. Sedem recurrere valent?

II. Et quatenus decretum praedictum extendi debeat etiam ad eos, qui ne per litteras quidem ad S. Sedem recurrere valent, quomodo se gerere debeat Confessarius?

Odpověď S. R. et U. Inq. 9. listop. 1898: Ad I. et II.: Quando neque Confessarius neque poenitens epistolam ad S. Poenitentiarium mittere possunt, et durum sit poenitenti adire alium Confessarium, in hoc casu liceat Confessario poenitentem absolvere etiam a casibus S. Sedi reservatis, absque onere mittendi epistolam, facto verbo cum SSmo.

5. *Na základě obecných zákonů církevních,¹⁾ potvrzených konstitucí „Apostolicae Sedis“, mohou biskupové, i kdyby neměli zvláštních fakult od Apoštolské stolice, rozhřešovati „a casibus Romano Pontifici simpliciter reservatis,“ pokud jsou tajny („occulti“), ale nikoliv a „casibus Romano Pontifici reservatis publicis,“ a také ne „a casibus speciali modo reservatis“ (sive occultis sive publicis).²⁾*

IV. *Na základě zvláštních výsad:*

1. V době milostivého léta dostávají zpovědníci rozsáhlá plnomocenství a privilegia k rozhřešování z rezervátů a zaměňování slibův. Rozsah zmocnění těch určuje vždy papežská bulla a pastýřský list biskupův, jímž se jubileum ohlašuje.³⁾

2. Řádní i mimořádní zpovědníci jeptišek dostávají plnou moc rozhřešovati z rezervátů papežských i biskupských, a v případě potřeby těžce nemocné jeptišky i v místnostech klausury svatými svátostmi zaopatřovati.⁴⁾

Obyčejné fakulty zpovědníků řeholnic: 1. „A casibus quibusvis, tum Sedi Apostolicae tum Nostrae (episcopali) jurisdictioni reservatis, aut in posterum reservandis, valide ac licite absolvere, sola calumniosa denuntiatione Confessarii de sollicita-

¹⁾ Trid. sess. XXIV. cap. 6. de ref.

²⁾ Decret. S. Poenit. 7. Novemb. 1888.

³⁾ Viz §. 53.

⁴⁾ Borový: Sloh, 3. vyd. str. 175.

tione ad turpia, S. Sedi reservata, excepta.“ 2. „Urgente necessitate eam, quae exstat clausuram, supperpelliceo et stola convenienti indutus, modo legitimo ingredi.“ 3. „Graviter aegrotantibus iisdem Sororibus Sacramenta Poenitentiae, SS. Eucharistiae et Unctionis extremae ministrare, ipsisque agonizantibus assistere.“

3. V diecesích česko-moravských mají zpovědníci zvláštní výsady různého rozsahu. (Viz §. 50.)

§. 50. Zvláštní výsady zpovědníků v diecesích česko-moravských.

I. V *arcidiecesi pražské* mají všickni zpovědníci plnou moc rozhřešovati ze šesti rezervátů arcidiecesních: ¹⁾

1. *Po celý velikonoční čas*, to jest od Popeleční středy až včetně do svátku nejsv. Trojice.

Facultas extendendi tempus communionis paschalis: K. a. konsistoř praž. oznámila dne 3. února 1909 č. 1128, že jeho Eminence, nejdůstojnější Arcipastýř, může na základě zmocnění [S. C. Conc. 14. led. 1909], uděleného na dobu tří let, ze závažných příčin prodloužit pro jednotlivé farní osady dobu velikonoční (*tempus communionis pasch.*) o jeden měsíc před Popeleční středou a o jeden měsíc po neděli nejsv. Trojice.

Duchovní správcové mohou tudíž od případu k případu žádati za prodloužení velikonoční doby pro své osady, mají-li dostatečné důvody, jako: konání sv. missií, udělování svátosti sv. břimování, lidové pobožnosti, při nichž věřící hojně k sv. svátostem přistupují, nedostatek zpovědníků atd. [Ordin. I. praž. 1909, str. 19.]

2. *O pouti chrámové* (*tempore Tituli vel Patrocinii ecclesiae*), a to od prvních nešpor svátku počínajíc, po celou oktávu, až do druhých nešpor osmého dne.

3. *Po celý rok* v následujících *poutních chrámech* Mariánských: ve Staré Boleslavi, na Svaté Hoře u Příbramě, v Mariánském Chlumu, ve Vamberčicích (Albendorf) v Kladsku. ²⁾

Poznámka. Sv. přijímání na Sv. Hoře u Příbramě: Sv. Otec Pius X. udělil dne 22. prosince 1906 poutní basilice bl. Panny Marie na Sv. Hoře u Příbramě výsadu, s ohledem na povinnost velikonočního sv. přijímání, že dovolil na pět let, aby věřící přistupující na Sv. Hoře k stolu Páně v kterýkoliv den

¹⁾ Viz §. 45.

²⁾ Syn. 1873, cap. IV. pag. 15.

v roce, vyhověli tímto sv. přijmáním své velikonoční povinnosti. [Ord. 1. praž. 1907, str. 10.]

4. Za tutéž výsadu mohou žádati pro všechny pomocné zpovědníky i správcové takových chrámů, kam v určité dny přichází ke zpovědi *mnoho poutníkův*, anebo kde se konati budou *missie*.¹⁾

Roznámka. Synoda praž. z r. 1863 cap. XVII. pag. 62. praví: „Si quando in peculiaribus rei adjunctis recte timetur, ex reservatione et inde dilata absolutionis gratia sigilli sacramentalis fractionem imminere, ut in aegrotis, sponsis interdum accidere potest: reservationi non esse locum declaramus, onerantes ceterum Confessariorum conscientias, ne — quum ipsi de isto periculo judicare debeant, — imaginarium aliquod diffamationis vel laedendi sigilli periculum, ubi non vere adest, effingant, aut omnino (quod absit) propriae commoditatis gratia absque ejusmodi rationibus absolutionem concedere praesumant.“

Synodální instrukce „de casuum reservatione“ z r. 1863 připojuje pro zpovědníky napomenutí: „Confessarios paterne hortamur, ut praesenti tam larga facultatum concessione *prudenter* in Domino et *ad verum animarum profectum* utantur. — Ubi itaque pro rei indole salubrius esse intellexerint, ut peccator tantum a Nobis absolvatur et poenitentiam salutarem accipiat, quod maxime *in casibus notoriis et publicis* eveniet: ab usu facultatum *abstinebunt*, et casum ad iudicium Nostrum vel Vicarii Generalis deferre non omittent.“

5. Vynesením nejdůstojnějšího Ordinariátu praž. ze dne 24. ledna 1893 zmocnění jsou všichni zpovědníci arcidiecese rozhřešovati od zmíněných rezervátů, kdykoliv kající koná *zpověď generální* (aut de tota vita aut de tempore ab ultima sua confessione generali elapso“).

II. *V diecesi budějovické* mají zpovědníci tytéž výsady v příčině rozhřešování z biskupských rezervátů, jako v arcidiecepsi pražské, a mimo to ještě při zpovídání

1. vězňů;
2. ženicha neb nevěsty bezprostředně neb tři dni před od-davkami;
3. ženy v posledním měsíci těhotenství;

4. churavého, který nemůže jíti do chrámu.¹⁾

III. *V diecesi královéhradecké:*

„Ne quis propter casus reservatos a salutari confessionis remedio deterreatur, si non facile sacerdotem inveniret facultate provisum a reservatis peccatis absolvendi: Nos hac in parte fidelium Nostrae curae commissorum saluti consulturi, omnibus Confessariis in hac dioecesi rite deputatis facultatem impertimur a casibus Nobis reservatis absolvendi:

1. toto tempore paschali;

2. in singulis ecclesiis, in quibus festum Tituli aut Patrocinii agitur, a primis hujus festi Vesperis per totam Octavam usque ad secundas Octavae Vesperas;

3. quando fideles confessionem generalem sive de tota vita sive de tempore ab ultima sua generali confessione elapso peragunt;

4. in locis, ad quas piae fidelium peregrinationes fiunt, iisque: In s. Monte B. Mariae Virginis prope Grulich.

In ceteris peregrinationum locis illis diebus, quibus illuc peregrinantium pompae veniunt.

Qua absolvendi facultate in peregrinationum locis uti possunt omnes Confessarii, sive ibi sint ordinarie constituti, sive sint in adjutorium adsciti.“

IV. *V diecesi litoměřické* jsou zpovědníci oprávněni rozhřešovati z biskupských rezervátů, zpovídají-li:

1. uvězněné;

2. nemocné v nemocnicích;

3. nemocné, kteří přijímají velebnou Svátost per modum Viatici;

4. snoubence v týdnu před oddavkami;

5. hochy nebo dívky mladší než 14 let;

6. kajícíky, kteří skládají generální zpověď za celý život nebo za více let.

„In omnibus hisce casibus, nisi graves rationes dissuadeant, Confessarii moneant poenitentes de reservatione, qua alias ligati manerent, semper autem imponant illis salutarem poenitentiam, aliquo tempore agendam.

¹⁾ Druhá syn. buděj. 1872. Stat. VII. — Dr. Skočdopole: Past. bohosl. II. str. 260.

Insuper expresse declaramus ab incurrenda reservatione ignorantiam non excusare, ita ut — exceptis sex supra enumeratis circumstantiis, in quibus volumus, ut reservationes cessent, — nullius momenti esset absolutio, quae sine nostra speciali delegatione proferretur.

Conscientiae securitati tamen consulere volentes denique declaramus, valide absolutos fore, qui bona fide peccatum reservatum confessi sunt sacerdoti, qui eos ex sola inadvertentia, sine facultate absolvit.“ (Vide directorium dioec. Litomer. de cas. reserv. 1909.)

V. *V arcidioecesi olomoucké:*

„Ut, non obstante disciplina reservationis, poenitentibus frequentissima eaque prae ceteris opportuna succurratur occasione absolutionis a reservatis, quibus fors gravati sunt, omnibus Confessariis pro archidioecesi approbatis Reverendissimus Antistes competere vult facultatem absolvendi poenitentes a censuris et peccatis sibi reservatis:

1. tempore Adventus et occasione Communionis paschalis;
2. festo SS. Cyrilli et Methodii ceu Moraviae apostolorum in Moravia et S. Hedwigis, patronae Silesiae, in Silesia tam austriaca quam borussica, pridie festorum et per totam octavam;
3. festo tituli vel patrocinii cujusvis in archidioecesi ecclesiae, pridie et per ejus octavam, ut sub num. 2.
4. aliis festis fori eorumque pridie;
5. tempore S. Missionis similiumque exercitiorum spiritualium intra illarum parochiarum fines, pro quibus Missio vel exercitia habentur, et quanto temporis spatio indulgentia ejusmodi exercitiis concessa durat;
6. si confessiones excipiunt in locis ac ecclesiis, ad quas piae peregrinationes frequenter institui ac magno hominum concursu fieri solent, et quidem in locis: Altwasser, Burgberg, Hostýn, Hrabýň, Jaroměřice, Sv. Antonín in parochia Blatnicensi, Sv. Kopeček, Sukdol, Štípa, Velehrad, Zašová;
7. si pro confessione audiunt poenitentes in carceribus publicis et aegrotantes quoscumque in nosocomiis detentos, item aegrotos in domibus privatis;
8. si excipiunt confessiones sponsorum, qui intra octiduum a die confessionis matrimonium sunt inituri, — vel mulierum, quae se partui proximas esse affirmant;

9. si audiunt confessiones personarum, in dissitas regiones quaestus causa proficiscentium, cum periculo haud commode inveniendi confessarium, vel militiae servitia adeuntium vel peregrinorum, qui ut reservata confiteantur, majus iter perfecerunt;

10. in excipiendis confessionibus generalibus sive de tota vita sive de unius saltem anni spatio, ac quidem tum in sponte factis confessionibus, tum factis ex confessarii consilio propter necessitatem aut propter utilitatem.

Eadem porro, attamen nec tempore, nec loco, nec poenitentium conditione limitata conceditur facultas omnibus metropolitanae ecclesiae Olomucensis et collegiatae Cremsiriensis Rssmis ac Pl. RR. DD. Canonicis residentialibus ac veris Capitularibus, omnibus Archipresbyteris, a. e. Consistorii Assessoribus, actualibus Decanis, prout et conventuum religiosorum rectoribus, iisque cum jure concedendi ipsam pro suo arbitrio suorum conventuum sociis, sive stabilibus sive transeuntibus, simplici jurisdictione pro confessionali in aliqua dioecesi munitis, idque ad tempus rectoratus sui.

Semper tamen monendus est poenitens de favore, quo absolutio a reservatis ipsi contigit, ut inde ad faciendos uberiores poenitentiae fructus excitetur.“ [Vide Acta Curiae Archiepiscop. N. X. anni 1906.)

VI. V *brněnské diecesi* :

„Facultas absolvendi a casibus Episcopo pro dioecesi Brunensi reservatis cuilibet sacerdoti pro confessionibus audiendis approbato conceditur :

1. Durante tempore confessionis et communionis paschalis;
2. in festo SS. Cyrilli et Methodii, ceu patriae nostrae apostolorum, incipiendo a primis festi vesperis;
3. in festo tituli vel patrocinii cujusvis in dioecesi ecclesiae, a primis festi vesperis per totam octavam, usque ad secundas vesperas :
4. tempore S. Missionis intra illarum parochiarum fines, pro quibus Missio habetur, et quanto temporis spatio indulgentia ejusmodi exercitiis concessa durat;

5. si confessiones excipit in ecclesiis, ad quas piae peregrinationes frequenter institui ac magno hominum confluxu fieri solent, et quidem in locis: Křtiny [Kyritein], Sloup, Tuřany [Turas], Vranov [Wranau] et Žarošice [Žaroschitz];

6. quum audit poenitentes in carceribus publicis et aegrotantes quoscumque in nosocomiiis detentos; aegrotos item in domibus privatis, quando Communionem suscipiunt devotionis causa (in articulo mortis alioquin omnis cessat reservatio);

7. quotiescunque excipit confessiones sponsorum, qui intra octiduum a die confessionis matrimonii sacramentum sunt inituri;

8. in excipiendis confessionibus generalibus sive de tota vita, sive de unius saltem anni spatio; ac quidem tum in sponte factis confessionibus tum factis ex confessarii consilio propter necessitatem aut propter utilitatem.

Quotiescunque autem hac facultate confessarius utetur, monebit poenitentem de favore, quo absolutio a reservatis ipsi contigit, ut inde ad faciendos uberiores poenitentiae fructus excitetur.“ (Vide tabellam cas. reserv. pro confess. dioec. Brunensis 1910.)

§. 51. Pravidla plynoucí z nauky o rozhřešování z rezervátův.

I. Biskupské rezerváty platí pro diecesi, pro kterou byly stanoveny.

II. Při rozhřešování rezervátů platí zákony a rezerváty diecese, kde se kajícník zpovídá.

Pravidlo toto jest důležité vzhledem k poenitentům, kteří se v cizí diecesi zpovídají z hříchů, jež toliko v domácí diecesi jejich biskupovi jsou vyhrazeny.

Příklad. 1. Zpovídá-li se pražský diecesán z rezervátu „homicidium“ v diecesi litoměřické, kde případ ten není rezervátem biskupským, může býti od každého zpovědníka platně rozhřešen, když se vyznává „bona fide“, t. j. beze lsti, v dobré víře; — kdyby byl přišel „in fraudem reservationis“, t. j. aby domácí zákon svého biskupa obešel, pak by ovšem nemohl býti platně rozhřešen.

2. Zpovědník nezmocněný nemůže rozhřešiti příslušníka cizí diecese z biskupského rezervátu zde platného, třeba případ ten nebyl v domácí diecesi kajícníkovi hříchem zadržným.

III. Farář, který by zpovídal své osadníky v cizí diecesi, řídí se reservačními zákony své domácí diecese.

IV. Když se kajícník (na př. při generální zpovědi) opět vyznává z rezervátu, z něhož byl již jednou platně rozhřešen od kněze zmocněného, může pak od každého zpovědníka rozhřešení obdržeti.

V. Zpovídá-li se kdo v čase milostivého léta svou vinou při jubilejní zpovědi neplatně, není sprostěn zadržného hříchu, ježto svatokrádežnou zpovědí nemůže získati odpustků, k vůli nimž zpovědník zmocnění obdržel.

Kdyby kajícník v milostivém létě při jubilejní zpovědi bez viny na rezervát zapomněl, může později od každého zpovědníka z něho býti rozhřešen.

§. 52. Nepřímé rozhřešení z rezervátův.

Nepřímé rozhřešení z hříchů vůbec nastupuje, když pro nějakou překážku (fysickou nebo mravní) podrobná zpověď jest ne-možna; ale takto rozhřešený jest vázán, dodatečně s úplností podrobnou (*integritas materialis*) se vyznati, jakmile překážka ona pominula.

Rozhřešení z rezervátu vyznaného, vědomě dané od zpovědníka zmocněného, nazývá se *přímé* (*absolutio directa*).

Nepřímým rozhřešením (*absolutio indirecta*) rozumí se ono, jímž přímo odpouštějí se hříchy nezadržené, zadržené pak toliko prostředech, mocí svátosti.

Kajícník takto rozhřešený jest povinen, později ze zadržného hříchu dodatečně se vyznati u kněze zmocněného, aby i z rezervátu přímého rozhřešení dosáhl a zákonu reservačnímu dostiučinil.

Nepřímým jest rozhřešení z rezervátu v následujících případech:

1. Když kajícník, řádně zpověď svou po svědomité přípravě konající bez úmyslu a viny na rezervát zapomněl.

Zpověď jeho jest platna; absouce vztahuje se přímo na všechny hříchy vyznané, nepřímou na všechny zapomenuté, a tudíž i na rezervát.

Kdyby si později na rezervát vzpomněl, musil by se ovšem z něho dodatečně zpovídati, aby také přímého rozhřešení dosáhl. ¹⁾

Stala-li se ona první zpověď u kněze zmocněného, může dodatečné vyznání zapomenutého hříchu učiniti kterémukoliv zpovědníku. ²⁾ Sv. Alfons však v tomto posledním případě žádá, aby zmocněný zpovědník měl vůli rozhřešiti z rezervátů, nebo aby mu kajícník vyjevil úmysl, že chce býti ze všech rezervátů rozhřešen, nebo konečně, aby plnomocenství bylo dáno ku prospěchu kajíc-

¹⁾ S. Alph. Lig. lib. 6. n. 596. — Gury: l. c. II. n. 578.

²⁾ Göpfert-Renninger: l. c. str. 168.

níka, jako v milostivém létě. Kdyby žádné z těchto podmínek nebylo, musil by se onen kajícník dodatečně u zmocněného zpovědníka vyznati.¹⁾

2. Když se někdo bona fide ze zadrženého hříchu vyzná a rozhřešení obdrží, nevěda, že zpovědník není k tomu zmocněn. Kdyby však později pravý stav věcí poznal, má povinnost, opět z onoho hříchu se vyznati.

3. Kdyby zpovědník nezmocněný zapomněl nebo nevěděl, že některý hřích kajícníkův jest rezervátem, vztahuje se udělená přímá absoluce ostatních hříchů nepřímou také na rezervát.

V případě, že by zpovědník později pochybení své zpozoroval, má povinnost buď ve zpovědi příští nebo s dovolením kajícnickým mimo zpověď tomuto připomenouti, aby si přímou absoluci opatřil.²⁾

4. Zpovídá-li se kajícník (kromě nebezpečnosti smrti) nezmocněnému zpovědníku z nějakého *biskupského rezervátu* za takových okolností, že rozhřešení bez odkladu potřebuje, potřebné pak plnomoci nelze opatřit pro nedostatek času nebo jiné značné obtíže, obdrží rozhřešení přímé z hříchův ostatních, nepřímé pak z rezervátu.

Zpovědník mu však připomene, aby za určitý čas, až by plnomocenství od biskupa vyžádané došlo, opět ke zpovědi přišel, a tak i přímo z rezervátu rozhřešen byl.³⁾

5. Vzhledem k rezervátům *papežským*, byť i zvláštním způsobem sv. Otci vyhrazeným, musíme na základě nových rozhodnutí S. C. Inquis. ze dne 30. června 1886 a 19. srpna 1891 souditi, že *rozhřešování nepřímé přestalo* nejenom „*in articulo mortis*“, nýbrž také „*in casibus urgentioribus, in quibus absolutio differri nequeat absque periculo gravis scandalii vel infamiae, supra quo Confessariorum conscientia oneratur*“. *Rozhřešení, jež v uvedených případech zpovědník dává, jest přímé!* V příčině zbývající povinnosti „*standi mandatis Ecclesiae*“ a bližšího vysvětlení, co tato povinnost obsahuje, viz § 49. III. Quaest. 2, 4, 5, 7, 8.

§. 53. Obyčejná plnomocenství zpovědníků v milostivém létě.

Mimořádné fakulty zpovědníkům světským i řeholním *na čas milostivého léta pro jubilejní zpovědi* obyčejně propůjčované jsou :

¹⁾ S. Alph. Lig. lib. 6. n. 597. — Gury, II. n. 581. — Tappehorn, l. c. str. 138.

²⁾ Tappehorn, Anleitung, str. 138.

³⁾ S. Alph. Lig. lib. 6. n. 585. sq. — Gury II. n. 575. — Skočdopole l. c. II. vyd. str. 262. — Göpfert-Renninger: Pastoraltheol. 1893. str. 168. — Tappe-

1. Pravomoc jejich se rozširuje tou měrou, že až na nepatrné výjimky *každého řádně disponovaného kajícíka rozhřešiti mohou*, ať jest členem kněžstva světského nebo řeholníkem nebo laikem.

Kdožkoliv jindy povinen jest u zpovědníka určeného se zpovídati, tak sice, že zpověď u jiného kněze vykonaná by byla neplatnou, může zpověď jubilejní, ovšem pak tuto jedinou, *u kteréhokoliv zpovědníka* vykonati.

Členové ženských řeholí a kongregací mohou si pro jubilejní zpověď zvoliti toliko některého z oněch zpovědníků, kteří od Ordinaria vůbec *ke zpovídání řeholnic approbováni jsou*.

Naproti tomu členům mužských řeholí nebo kongregací dovoleno jest bez obmezení, jubilejní zpověď vykonati u kteréhokoliv světského neb řeholního kněze ke zpovídání oprávněného.

2. Mohou rozhřešovati *ode všech hříchův Apoštolské stolici neb příslušnému biskupovi zadržéných*, když kajícík zpovídá se s upřímným úmyslem, aby získal jubilejních odpuštěkův.

Pro jiné zpovědi požívají však pouze své *obyčejné* jurisdikce.

Žádné fakulty nemají a tedy ani v milostivém létě rozhřešiti nemohou ve *dvou případech*, obsažených v bulle Benedikta XIV. „Sacramentum Poenitentiae“ ze dne 1. června 1741 a to: „*attentata absolutio complicis*“ a „*falsa denuntiatio innoxii confessarii de crimine sollicitationis ad turpia*.“

3. Platně rozhřešovati mohou *ze všech církevních censur jakkoliv a komukoliv vyhrazených*, ve které kajícík upadl *bez výroku soudního* (censurae latae sententiae, ipso facto incurrendae).

Seznam těchto censur obsažen jest v konstituci „*Apostolicae Sedis*“, a naznačují se slovem „*censurae a jure latae*“ Viz §§. 36—44.

Mimo to může papež nebo biskup pohrožením klatbou neb suspensí vystříhati od jiných hříchů, jež v konstituci řečené obsaženy nejsou.

Tyto nazývají se „*censurae ab homine latae*.“

Také od těchto smí zpovědník v čas jubilea rozhřešiti, leč by se jednalo o hřích, jimž právo třetího se ztenčuje.

Žádný zpovědník ani v době jubilea není oprávněn rozhřešovati *od censury spojené s hřichem „absolutio complicis*.“

hörn; Anleitung zur Verwalt. d. Bussakr., 1893. str. 137. — Elbel-Bierbaum: Theol. moral. 2. vyd. 3. svaz. 332. Paderborn 1895.

Rovněž *nemůže* zpovědník na základě plnomocenství jubilejních *zbavití censury*, platné *pro obor právní*, kajícníka, na něhož zejména a veřejně uvalena byla *výrokem soudním* od papeže, biskupa nebo představeného, kterýž jako církevní soudce pravomoc pro foro externo vykonává.

Může však rozhrěšiti *pro obor vnitřní*, jestli odsouzený již dosti učinil a s církví se smířil, nebo alespoň upřímnou vůli má, během jubilejního roku vyhověti povinnostem, nastalým z činu, pro který censura ho stihla, tedy škodu nahraditi a s těmi, jichž práva zkrátil, se vyrovnati a smířiti.

4. Zpovědníci mohou v čas jubilea *sliby*, také přísahou stvrzené (vota jurata), *proměňovati* v jiné pobožné a spasitelné skutky.

Také v jubilejním roce vyňaty však z kommutace a papeži zadržány jsou následující sliby, *určitě, bez podmínky a svobodně* učiněné:

- a) *Slib ustavičné a dokonalé čistoty* (votum perpetuae ac perfectae castitatis). Vota non nubendi, sacros ordines suscipiendi, debitum non petendi nejsou zadržána.
- b) *Slib vstoupiti do řehole od církve schválené*. Slib vstoupiti do kongregace, byť i uznané, není zadržán, jelikož v kongregacích se skládají pouze vota simplicia.
- c) *Sliby, které mají povahu smlouvy*, to jest, které obsahují jisté *povinnosti k jiné osobě* a *od této již přijaty jsou*, jakož i sliby, jichžto nesplněním by se třetí osobě způsobila *škoda* („in praejudicium tertii“).
- d) *Slavné nebo prosté sliby*, jež dle stanov byly učiněny v některé *řeholi nebo kongregaci*.
- e) *Sliby kajicné nebo trestní* (vota poenentialia, poenalia), kteréž člověk, aby se před hříchem chránil nebo za pokutu sám si uložil, — *leč by proměněny byly ve skutek stejně dobrý nebo ještě účinnější*.

Kdykoli se v čas jubilea udílí zpovědníkům „*facultas vota commutandi*“, nemíní se tím, že by směli nedbati zásad mravouky, platných vzhledem ku proměňování slibův.

5. Zpovědníkům uděluje se plnomocenství, v jubilejní zpovědi *dispensovati* duchovní, světské i řeholní, vyšší nebo jen nižší svěcení mající, *od tajné vadnosti* (irregularitas), ve kterou upadli *tím*,

že u vykonávání moci ve svěcení obdržené pokračovali, ač věděli, že jsou stíženi censurou.

Přečin tento sluje „*violatio censurae*“, a má pro vinníka v zá-pětí irregularitu.

To jest *jediná* irregularita, od níž zpovědníci na základě jubilejní plnomoci dispens udělovati mohou.

V *příčině jiných vadností*, ať tajných nebo zřejmých, které vzešly z přečinu nebo z nedostatku (ex delicto nebo ex defectu), jakož i v příčině jakékoliv, církevními zákony určené nezpůsobivosti (inhabilitas), *nemají* zpovědníci v milostivém létě *žádné plno-moci, ani pro obor svědomí*.

V mimořádném milostivém létě, spojeném s oslavou padesáti-leté památky prohlášení dogmatu o neposkvrněném početí Panny Marie, které pro arcid. pražskou stanoveno bylo ode dne 7. září do 7. prosince 1904, propůjčena byla všem zpovědníkům od Ordinaría approbovaným také následující fakulta: Nr. 6. „Osoby duchovní i stavu řeholního, mající církevní svěcení (constitutos in sacris ordinibus) dispensovati od každé tajné irregularity, zabráňující vykonávání přijatého svěcení nebo přijetí svěcení vyššího, kterouž někdo na sebe uvalil porušením censury (ex violatione censurae), nikoli však od jakékoliv jiné irregularity, veřejné nebo tajné, ať z přečinu (ex delicto) nebo z nedostatku (ex defectu) nebo z nějaké jiné právní neschopnosti či vadnosti pocházející.

Tato uvedená plnomocenství mohou býti od Apoštolské stolice při každém řádném nebo mimořádném jubileu buď *rozšířena* nebo *obmezena* tak, jak pokaždé udáno jest v bulle papežské, kterou se milostivé léto oznamuje.¹⁾

Článek 4. Zpovědní mlčelivost.

§. 54. Pojem a důvody zpovědní mlčelivosti.

1. *Výměr*: Zpovědní mlčelivost jest neporušitelná povinnost, zachovati přísné tajemství na vždy a o všem, co se zpovědník ve svátostné zpovědi nebo za příležitosti zpovědi byl dověděl. „Si-

¹⁾ Srov. Ordin. list. praž. 1886 č. 8. — Dr. Skočdopole: Past. bohosl. 2. vyd. str. 465. — Beringer: Die Ablässe, 2. Theil. 3. Abschn. — Renninger-Göpfert: Pastoraltheol. 1893 §. 95. a. — Bully Bened. XIV.: „Peregrinantes“ 5. května 1749; „Convocatis“ 25. listp. 1749; „Inter praeteritos“ 3. pros. 1749; „Paterna caritas“ 17. pros. 1749. — S. Alphons. lib. 6. n. 537. seq.

gillum sacramentale inducit obligationem, tacendi peccata et omnia alia, in confessione manifestata in ordine ad absolutionem; haec obligatio est ita stricta, ut confessarius *in nullo casu et tempore possit ea revelare, licet mortem subiturus esset!*“¹⁾

Mučedníky zpovědního tajemství jsou: sv. Jan Nepomucký, Jindřich Garnet S. J. (3. května 1606 jako velezrádce oběšen a čtvrcen), blah. Jan Sarkander farář (usmrcen r. 1620).

2. *Jak se liší mlčelivost zpovědní od obyčejné mlčelivosti úřední?*

Zpovědní mlčelivost vzniká *jedině ze svátostné zpovědi* („ex omni et sola sacramentali confessione“). *Svátostnou* jest pak jen taková zpověď, ve kteréž kajícník na sebe hříchy své žaluje za tím účelem, aby mocí klíčů rozhřešení obdržel.

„Sigillum sacramentale oritur *ex omni confessione sacramentali*: sive completa, sive inchoata, valida aut invalida aut sacrilega, sive absolutio datur vel differatur vel denegetur.“²⁾

Co bylo knězi jako duchovnímu pastýři *mimo zpověď* v záležitostech svědomí svěřeno, o tom má zachovati obyčejnou *mlčelivost úřední* („Amtsverschwiegenheit“).

Světské zákony velí šetřiti *nejen zpovědního*, nýbrž i *úředního tajemství* („Amtsgeheimniss“) duchovního pastýře, tak že ani na soudu nemůže v těch záležitostech ku svědectví platně býti vyzván.³⁾

Svěří-li někdo kterémukoliv knězi *mimo zpověď* nějaké tajemství, plyne povinnost mlčelivosti pouze *z práva přirozeného* (naturalis obligatio silentii), nikoli z pečeti zpovědní.

„Sigillum sacramentale longe arctius stringit, quam secretum naturale, quod — quamvis per se obliget sub peccato — aliquando tamen ob gravissimas causas, ad bonum publicum pertinentes, violari potest, numquam autem licet sigillum sacramentale violare.“⁴⁾

Kdyby někdo chtěl knězi *mimo zpověď* nějaké tajemství svěřiti *pod závazkem mlčelivosti zpovědní*, nemá toho kněz tím způsobem přijímati; přijal-li je však, jest na základě práva přirozeného a z opatrnosti povinen mlčeti, ač to není pravým tajemstvím zpovědním.⁵⁾

¹⁾ S. Alphons. H. A. tr. 16 cap. 8. „de sigillo confessionis.“

²⁾ S. Alph. lib. VI. n. 637.

³⁾ Trestní řád rakouský §. 151.

⁴⁾ Instr. past. Eyst. tit. XI. §. 4.

⁵⁾ Gury II. n. 648. — Scavini III. n. 401. — S. Alph. Lig. lib. 6. n. 636.

3. *Na jakých právních základech spočívá povinnost mlčelivost zpovědní?*

a) *Na právu přirozeném (ius naturale)*, které velí o svěřeném tajemství mlčení zachovati, bližnímu na pověsti neškoditi, svátost v uctivosti míti. Jest to povinnost spravedlnosti, věrnosti a lásky.

b) *Na pozitivním právu božském (ius divinum positivum)*. Zákonem Božím jest věřícím uloženo, zpovídati se úplně, ze všech i nejtajnějších hříchů. Věřící se úplně zpovídají jen pod tou podmínkou, že zpovědník zachová naprosté mlčení.

„*Eodem jure prohibetur revelatio confessionis, quo praecipitur confessio, quae est de jure divino a Christo instituta.* ¹⁾

c) *Na pozitivním právu církevním (jus eccles. positivum)*, jež zachování zpovědního tajemství přísně ukládá a jeho porušení těžkými tresty stihá. „*Caveat omnino (Confessarius), ne verbo aut signo aut alio quovis modo aliquatenus prodatur peccatore!*“ ²⁾

Přestoupení tohoto zákona trestá se svržením s úřadu a hodnosti kněžské, jakož i doživotním pokáním v přísném klášteře.

4. *Povinnost mlčelivosti zpovědní jest naprostá a nepřipouští v žádném případě žádné výjimky.*

I největší škoda, tělesná nebo duchovní, osob soukromých nebo obce i státu musí se připustiti, kdyby jinak odvrácena býti nemohla než porušením zpovědní pečeti.

Kdyby člověk nevinný měl býti popraven místo zločince, nesmí zpovědník ničeho vyzraditi, když o tom jenom ze zpovědi vinníkovy se dozvěděl.

I svatokrádežné přijímání musí se připustiti, aby tajemství zpovědní porušeno nebylo.

„*Violatio sigilli triplicem malitiam involvit: infidelitatis, injustitiae et sacrilegii.*“ ³⁾

§. 55. Kdo jest povinen zachovati mlčelivost zpovědní.

1. *Povinnost mlčelivosti zpovědní váže především zpovědníka samého.*

Poznámka. Kdyby někdo, za zpovědníka se vydávaje, zpověď slyšel, byl by taktéž mlčelivostí vázán, neboť se strany poenitentovy byla zpověď vskutku svátostnou.

¹⁾ Conc. Senon. 1524.

²⁾ Conc. Later. IV. 1215, can. 21.

³⁾ S. Alph. lib. VI. n. 63b.

K mlčelivosti vázáni jsou také *všichni*, *kdož* nějakým způsobem, ať dovoleným nebo nedovoleným, úmyslně nebo náhodou, *obsah svátostné zpovědi zvěděli*, tedy na př. biskup, když z vylíčeného mu reservátu poznal osobu, jež se ho dopustila; tlumočník, jehož někdo při zpovědi užil; okolostojící, kteří něco ze zpovědi zaslechli; kdo jinému hříchy napsal nebo je našel a přečetl; každý, komu by zpovědník ať svatokrádežně nebo z neopatrnosti něco vyřadil.

2. *Kajicník však není vázán mlčelivostí svátostnou vzhledem ke svým hříchům*. Kdyby poenitent na potupu svátosti nebo zpovědníkovu něco ze zpovědi vypravoval, hřeší ovšem těžce.

O povinnosti výzrady, kterou má osoba vábená (*persona sollicitata*), viz §. 42.

§. 56. Předmět mlčelivosti zpovědňi a na jak dlouho tato zavazuje.

1. *Předmětem pečeti zpovědňi* jsou:

a) Všecky hříchy (těžké i všední) i nedokonalosti poenitentovy, ve zpovědi seznané, jakož i okolnosti hříchův.

b) Takové přirozené vady a nedostatky kajicníkovy, které zpovědník jen ze zpovědi seznal a jichž prozrazení by poenitent těžce nesl, jako: že jest nemanželského původu, že jest nevzdělaný, nevědomý, hloupý, úzkostlivý a pod.

„*Scrupulositas est defectus naturalis, signum perplexae et confusae mentis. Ergo cadit sub sigillum*“.¹⁾

Není ovšem předmětem mlčelivosti vada každému patrná nebo známá, na př. slepota, hluchota, nápadné zmrzačení.

c) Způsob, kterým se někdo zpovídal, byl-li připraven, bylo-li mu rozhřešení dáno či odepřeno, jaké pokání mu uloženo, že jest zavázán k restituci, že jest neposlušný, vůbec všecko, co s vyznáním hříchův jakkoliv souvisí a z čeho by po vyzrazení vznikla pro poenitenta potíže, nepříjemnost, škoda nebo nenávisť a nechuť proti zpovědi.²⁾

d) Hříchy, vady a jména spoluvinníků kajicníkových, o nichž se byl zpovědník třeba náhodou ve zpovědi dověděl.

e) Okolnost, „byl-li někdo u zpovědi“, jest tehdež předmětem mlčelivosti, když se zpověď stala skrytě, bez jiných svědkův.

¹⁾ S. Alphons, Homo Apost.

²⁾ Bened. XIV. De beatif. lib. 3. cap. 7.

„Confessarii illicitum habeant dicere, aliquem apud eos confessum fuisse, nisi confessio haec alioquin publice peracta fuerit.“¹⁾

„Multo magis a directa cujusdam poenitentis laudatione, quasi indirectum aliorum vituperium sonante, caute abstineant. Eadem pietate ignorantiam, ineptias scrupulosque confitentium sacerrimo silentio celent, neque de his aliisve jocari patiantur!“²⁾

2. *Mlčelivost zpovědní zavazuje na vždy a pro všechny časy*, — ať jest poenitent živ nebo již mrtev, nebo ať se třeba do dalekých krajů odstěhoval. Každá výjimka od tohoto zákona byla by na úkor pověsti poenitentovy a vážnosti svátostné zpovědi.³⁾

§. 57. **Vůči komu musí mlčelivost zpovědní býti zachována.**

Mlčelivost zpovědní musí býti zachována *vůči každému, bez výjimky*. Tedy

a) zpovědník nesmí *mimo zpověď* ani s poenitentem mluvíti o obsahu jeho zpovědi bez výslovného dovolení kajícího. Počne-li poenitent sám o tom mluvíti, může se předpokládati, že svoluje.

Ve zpovědi však může a nezřídka musí zpovědník s poenitentem mluvíti o předešlých zpovědích, zvláště když kající jest hříšníkem příležitostným, navyklým, zpětilým, povinností restituce nebo výzrady vázaným a p.⁴⁾

b) Zpovědník nesmí o obsahu zpovědi mluvíti ani s jiným zpovědníkem téhož poenidenta (na př. řádný a mimořádný zpovědník jeptišek). Musí-li se v těžších případech s jiným zpovědníkem poraditi, má si vyhledati takového zkušeného rádce, jemuž poměry míst a osob, o něž se jedná, nejsou známy, přičemž pečlivě zatají všechny okolnosti, jimiž by se vyobrazení státi mohlo.

c) Zpovědník nesmí o obsahu zpovědi některého kajícího mluvíti *ani ve své vlastní zpovědi*, kdyby se to nemohlo státi bez porušení tajemství zpovědního. Vyznal by se tedy zatím z hříchu toho jen všeobecně, anebo by v té věci neúplně se zpovídal. Podrobná úplnost zpovědi by se tu obětovala neporušitelné pečeti

¹⁾ Conc. prov. Prag. 1860. tit. IV. cap. 8. p. 149. — S. Alph. Homo Apostol. tit. 16. cap. 8. n. 156.

²⁾ Conc. Prag. 1860. l. c.

³⁾ S. Alph. Lig. lib. 6. n. 633. sq. — Scavini III. n. 400.

⁴⁾ S. Alph. Lig. lib. 6. n. 651. sq.

svátostné. Později našel by si kněze neznámého, jemuž by se mohl vyznati úplně, bez obavy porušení pečeti.

d) Mlčelivost musí býti zachována *i vůči rodičům, příbuzným a představeným* poenitentovým, i ve zpovědi i mimo zpověď jejich.

Proto třeba zvláštní opatrnosti, aby tajemství porušeno nebylo, když se zpovídají rodiče a jejich děti, snoubenci, manželé, osoby příbuzné nebo spoluvinné.

Představení řeholních komunit, seminářův a kolejí nemají zpovídati svých podřízených nebo chovanců v témže domě bydlících :

Posv. Sbor řím. inkvisice vydal k výslovnému nařízení papeže Lva XIII. dne 5. července 1899 zvláštní dekret, určený především pro město Řím, jímž se — mimo jednotlivé případy nutnosti — přísně zakazuje, aby představení [jakéhokoliv stupně] řeholních komunit, seminářův a kolejí zpovídali své podřízené nebo chovance v témže domě bydlící, a to pro nesnáze a neblahé následky, jež z toho vyplynouti mohou, hlavně však z těchto důvodů: 1. Trpí tím volnost podřízených a chovancův u vyznávání z hříchův, ano i úplnost svátostné zpovědi jest ohrožena. 2. Obmezuje se zároveň potřebná volnost představených v řízení a spravování komunity, jelikož bývají vydáni ve dvojí podezření: buď že užívají vědomostí nabytých ze zpovědi svých podřízených, nebo že větší přízeň projevují těm, kteří se u nich zpovídají.

Ačkoliv zákaz byl vydán jen pro město Řím, přece z důvodů naznačených zřejmo, že má direktivní platnost všeobecnou. Dekret stanoví takto. *Feria IV 5. Julii 1899: Huic Supremae S. R. et U. Inquisitioni relatum est, quod in hac Alma Urbe nonnulli Religiosarum Communitatum, necnon Seminariorum et Collegiorum Superiores, suorum alumnorum in eadem domo degentium Sacramentales excipiant confessiones.*

Ex quo quanta incommoda, immo quot gravia mala oboriri possint, nemo qui in sacris ministeriis vel mediocriter sit versatus, pro comperto non habet. Ex una enim parte minuitur alumnorum peccata confitendi libertas, ipsaque confessionis integritas periclitatur; ex alia vero Superiores minus liberi esse possunt in regimine communitatis ac suspicioni exponuntur, aut se notitiis in confessione habitis uti, aut benevolentiores se praeberere erga alumnos, quorum confessiones excipiunt.

Quapropter ut hisce aliisque malis, quae ex hujusmodi abusu facile oriri queunt, occurratur, Suprema haec S. Officii Congregatio, de expresso SSi D. N. Leonis P. P. XIII. mandato, districte prohibet, ne ullus cujusquam Religiosae Communitatis aut Seminarii aut Collegii Superior, sive major, sive minor, in hac Alma Urbe [excepto aliquo raro necessitatis casu, de quo ejus conscientia oneratur], suorum alumnorum in eadem domo manentium Sacramentales Confessiones audire ullo pacto audeat.

J. Can. Mancini, S. R. et U. Inq. Notarius.

Dle dodatečného výkladu S. Off. ze dne *23. srpna 1899* nejsou v uvedeném dekretu míněny řády v přesném slova smyslu, kdež v platnosti trvají dřívější předpisy (na př že novicové u svého novicmistra zpovídati se mají).

Pro kcommunity se sliby prostými však dekret platí. (S. Off. 20. prosin. 1899.)

e) Tajemství zpovědní musí býti zachováno vůči každé duchovní i světské vrchnosti, ať se jedná o potřebu nebo blaho soukromé nebo veřejné. Kdyby tudíž kněz na něco, o čem ví toliko ze zpovědi, od jakékoli vrchnosti byl tázán, může říci, že neví, ano může i přísahati, že neví.¹⁾

„Potest jurare se nescire, quod scit tantum ut Deus“.²⁾

„Non habet scientiam communicabilem, et perinde est, ac si nihil sciret“.³⁾

V Rakousku nesmí býti zpovědník před soudem tázán na obsah zpovědi.⁴⁾

Praktický pokyn v případech těžkých:

Zpovědník vyjedná s poenitentem pokud možno vše při zpovědi samé, a snaží se ho pohnouti k tomu, k čemu dle mravouky povinen jest. Nechce-li poslechnouti, může býti absoluce odepřena, jiného nic není možno. Všechny ostatní následky musí ponechati

¹⁾ S. Alph. Lig. lib. 6. n. 646. — Scavini III. n. 408.

²⁾ S. Thom. Summae P. III. suppl. q. 11. a. 1. ad 3.

³⁾ Instruct. Eystett.

⁴⁾ Strafprozessordnung XIII. Hauptstück §. 151.. „Als Zeugen dürfen, bei sonstiger Nichtigkeit ihrer Aussage, nicht vernommen werden: Geistliche, in Ansehung dessen, was ihnen *in der Beichte* oder sonst unter dem Siegel geistlicher Amtsverschwiegenheit anvertraut wurde.“ — Vide též: Knopp, *Der kathol. Seelsorger vor Gericht*. Regensburg 1849. — Časop. katol. duch. 1896, str. 101.

zpovědník Prozřetelnosti Boží, a mimo zpověď zachová se ve všem tak, jakoby ničeho nevěděl.

Není proti zpovědnímu tajemství, když se kajcníkovi uloží povinnost výzrady k odvrácení škody (na př. spiklenci, objeviti velezrádu a udati soudruhy). Výzrada staň se osobě, jež v té věci s prospěchem zakročiti může.

Pamatovati však dlužno, že nikdo nemusí svůj přečin na sebe udati soudci, když by z tohoto udání nevyplynulo odvrácení cizí škody, nýbrž jenom jeho vlastní odsouzení a potrestání.

§. 58. Porušení svátostné pečeti.

(Fractio, violatio sigilli sacramentalis.)

1. Porušení zpovědního tajemství může se státi:

I. *Přímo* (violatio directa), t. j. kdyby hřích jisté osoby, jenom ve zpovědi poznáný, slovem nebo skutkem se prozradil. Jest pak porušení toto buď:

- a) *úplné* (totalis), když určitě (jménem nebo beze jména) se prozrazuje poenitent, jeho hřích, a že ve zpovědi se z něho vyznal;
- b) *částečné* (partialis), když některá ze tří uvedených věcí se sice zamlčí, ale velmi snadno se domyslíti dá.

Poznámka. „Inauditum fere est: sigillum confessionis directe violatum fuisse,¹⁾ neque a sacerdotibus impiis, apostatis, amen-tibus. Theologi unanimiter asserunt, hoc esse specialissimae Providentiae divinae tribuendum. Sed non adeo infrequens est revelatio indirecta, quae ex imprudentia sequitur“.²⁾)

II. *Nepřímo* (violatio indirecta), když zpovědník sice ze zpovědi ničeho nevyzrazuje, ale mluví a počíná si tak, že tím povstává odůvodněné podezření nebo obtíž, nepříjemnost a zahánění pro poenitenta, nebo též nenávisť a odpor proti zpovědi.

Příčinou bývá: „imprudentia, jactantia, inutilis loquacitas, quae omnia in viro apostolico non cedunt in aedificationem“.³⁾)

¹⁾ Srov. Wetzer u. Welte: Kirchenlex. v. „Beichtsigel.“ — Linz. Quart. 1893. II. str. 497.

²⁾ Gury: Casus consc. p. 563.

³⁾ Gury: l. c. 567. — Srov. též: Conc. prov. Prag. 1860. tit. IV. c. 8. pag. 149.

§. 59. Kdy a jak může zpovědník užití vědomostí ze zpovědi bez porušení pečeti svátostné?

Všeobecně řečeno, jest dovoleno užití vědomostí ze zpovědi nabytých, když z toho nevzniká žádná obtíž ani nepříjemnost pro kajícího, ani porušení pečeti, ani odůvodněné podezření, že se svátostné tajemství prozrazuje, ani nenávist nebo odpor proti svátosti pokání. Za určitých okolností a s náležitou opatrností může zpovědník vědomostí ze zpovědi užití buď *ve prospěch kajících, nebo pro sebe, nebo pro jiné*.

1. *Pro kajícího*: Pokud toho třeba, může a má zpovědník mluvit s poenitentem ve zpovědi o obsahu zpovědi předešlých. Tak zvláště s hříšníky navyklými, zpětilými, příležitostnými, k náhradě neb výhradě povinnými, nebo když se jedná o napravení chyb, v předešlé zpovědi spáchaných.

Mimo zpověď smí o tom mluvit jen s dovolením poenitentovým, a to úplně dobrovolným, nikterak vynuceným. „Licentia poenitentis sit explicita, libere concessa“.¹⁾ Dovolení pouze domnělé nedostačuje. Dovolení takového nemá zpovědník přijímat ani za ně žádati, leč z důležité příčiny.

2. *Pro sebe*: Zpovědník může o případech ze zpovědnice přemýšlet, opatrně s jinými zpovědníky se radit, o kasuistice, mravouce, zpovědnici psát, poklesky své napravit, vždycky však s podmínkou, že pečeť svátostná zůstane bez úhony.

„Quo religiosius Sacramenti materiam coram hominibus occultare satagunt (Confessarii): tanto plus pro poenitentibus et cuncto populo sibi credito bona loquantur coram Domino, ut vel ipsi in arduo tribunalis sacri ministerio per Spiritum Sanctum illuminari et adjuvari mereantur“.²⁾

Zpovědník smí škodu nebo nebezpečnost, jež mu hrozí a o němž se ve zpovědi dověděl, jen tenkrát od sebe odvrátit, když z počínání jeho nevzejde pro poenitenta žádné podezření, ani obtíž, škoda nebo zahanbení, ani nenávist proti svátosti pokání.³⁾

3. *Pro jiné* smí zpovědník užití vědomostí ve zpovědi nabytých při vyučování a kázání, avšak jen s *největší obezřelostí*,

¹⁾ Instructio Eyst. tit. XI.

²⁾ Conc. prov. Prag. 1860. tit. IV. cap. 150.

³⁾ Srov. Denzinger: Enchirid. Wirceburgi. 1895.: Decret. S. Inquis. 18. Nov. 1682. pag. 266.

všeobecně, bez bližšího označování podrobnějších okolností (osob, stavu, místa, času.)

Dovolení (otce, matky), aby užil vědomostí ze zpovědi k napomenutí jejich syna nebo dcery, přijal by zpovědník jen v případech nejnutnější potřeby a s takovou opatrností, aby napomenutý s rozumným důvodem nemohl se domnívati, že zpověď dala k tomu podnět.¹⁾

Všestranného zralého uvážení a prozíravosti třeba, byl-li kněz ve zpovědi od kajícího požádán, aby proti některé třetí osobě zakročil, nebo nebezpečí hrozící odvrátil, hřích zamezil. Podobným žádostem směl by vyhověti jenom v oněch celkem velmi řídkých případech, kdy ukazuje se *potřeba vskutku naléhavá, kdy dobrý výsledek lze bezpečně očekávati a není nikoho jiného*, jenž by k zakročení byl povinen.

Mlčelivost zpovědní nesmí však při tom nikdy býti ohrožena. Zpovědník bude se varovati lehkověrnosti, a v důležitých záležitostech toho druhu dá si všecko ještě *mimo zpověď* vypravovati a *písemně*, nebo dle potřeby i *přísežně* potvrditi.

§. 60. Zpovědní lístky a svátostná mlčelivost.

1. *Lístek zpovědní* („schedula confessionis“) jest potvrzení dané od zpovědníka, že zpověď byla vykonána.

Potvrzením tímto povinni byli osadníci faráři svému se prokazovati, aby tomuto byl umožněn přehled, že vyplnili katolickou povinnost, kterou ukládá o Velikonocích zákon lateránský.

Svatý Karel Borromejský přikázal farářům, aby jenom těm věřícím svátostí Oltární posluhovali, kteří u nich nebo u jiného approbovaného kněze se zpovídali a písemným dosvědčením se vykázati mohou.²⁾

Tuto starou praxi přesně zachovati jest i na venkovských osadách za nynějších poměrů nesnadno, a ve velikých městech až nemožno.³⁾

Svému faráři vykazují se zpovědním lístkem také *snoubencové*, kteří jinde vykonali zpověď, k níž *napomíná* církev svatá před přijetím svátosti stavu manželského.

1) S. Alph. l. c. n. 641. — Amberger. III. 841.

2) Acta Mediolan. I. 387.

3) Dr. Skočdopole: Bohosl. pastýř. 2. vyd. II. díl str. 132.

Dle výroku sněmu tridentského¹⁾ není sice přijetí svatých svátostí pokání a oltářní před oddavkami nevyhnutelně potřebno, v našich krajinách však vyžaduje toho zákonitý obyčej, tak že farář povinen jest biskupskému Ordinariátu učiniti oznámení a vyčkati rozhodnutí, kdyby některý katolický snoubenec ke sv. zpovědi jíti se zdráhal.²⁾

Co činiti, chtějí-li snoubenci bez předchozího přijetí sv. svátostí uzavřítí sňatek?

Vyskytují se případy, že snoubenci chtějí býti oddáni bez předchozího přijetí sv. svátostí, nebo i bez splnění jiných církevních požadavků. K. a. konsistoř v Praze vynesemím ze dne 1. prosince 1909 upozorňuje duch. správce, aby v každém jednotlivém případě k nejdůst. Ordinariátu o rozhodnutí se obrátili a všechny okolnosti podrobně v podání vylíčili. [Ord. l. praž. 1909. č. 12.]

2. Zpovědním lístkem má se zcela stručně dosvědčiti, že *zpověď vykonána byla*, při čemž udává se obyčejně místo (chrám), den, měsíc a rok; o rozhřešení činiti se nesmí ani zmínky.

Lístek zpovědní nesmí býti nikdy odepřen z důvodů jenom ze zpovědi seznaných, na př. proto, že rozhřešení dáno nebylo.

„Schedam, factae confessionis testem, petenti negare non potest Confessarius, etiamsi poenitentem non absolverit.“³⁾

Kajícník, kterému z nějaké příčiny rozhřešení se zadržuje, může býti ve zpovědi napomenut, aby pro lístek si nepřišel; přijde-li však přece, musí mu býti vydán.

Zpovědník, který by kajícníkovi po vykonané zpovědi za lístek žádajícímu nevyhověl, porušuje zpovědní tajemství, ať již požádán byl před svědky nebo beze svědků.⁴⁾

Kdyby někdo hned z počátku knězi ve zpovědnici řekl, že nepřišel proto, aby svatou zpověď vykonal, nýbrž jenom aby lístek obdržel, nemá se tento vydati.

Když žádná zpověď vykonána nebyla, nemůže se také mluvíti o porušení mlčelivosti, kteráž plyne jenom ze svátostné zpovědi.

Někteří bohoslovci míní, že v uvedeném případě vydání lístku by se dalo ospravedlniti, i když by odepřením vzniklo v kolemstojících podezření, že zpovědník porušuje tajemství.⁵⁾

¹⁾ Trid. sess. XXIV. de ref. matr. cap. 1.

²⁾ Ord. list praž. z r. 1871. č. 8. str. 36. — Borový: Sloh církv. 3. vyd. str. 690.

³⁾ Instr. pastor. Eystettens. tit. XI. §. 4. II.

⁴⁾ Lehmkuhl. II. 466. 3. — 468, 9.

⁵⁾ Linzer Quart. 1892. str. 619.

Hlava čtvrtá.

Činnost kněze ve zpovědnici.

§. 61. Přehledný obraz činnosti kněze ve zpovědnici.

I. Zpovědník jeví se nejprve *jako soudce*: vyslechne vyznání poenitentovo a je-li nedostatečným nebo neúplným, doplňuje je otázkami;

II. *jako učitel*: poučuje, napomíná, řeší pochybnosti, budí litost, povinnosti a následky z hříchů vzešlé dle potřeby připomíná;

III. *jako lékař*: pátrá po příčinách a pramenech hříchů, radí předpisuje vhodné prostředky k polepšení i zdokonalení života;

IV. *jako lékař i soudce zároveň* se jeví při ukládání pokání, jež má povahu *trestu i léku*;

V. konečně opět *jako soudce* na základě úsudku o hodnosti neb nehodnosti poenitentově dává nebo zadržuje rozhřešení.

Dle uvedeného přehledu bude v následujícím pojednáno o úkonu zpovědním, ač jest zřejmo, že *jednotlivé ty činnosti přesně od sebe oddělovati se nedají*, nýbrž *navzájem se doplňují* a dle okolností, potřeb a individuality kajících *více nebo méně v popředí vystupují*.

Článek I. Zpovědník jako soudce: vyslýchá poenitenta na sebe žalujícího, nedostatečné a neúplné vyznání dle potřeby doplňuje otázkami.

§. 62. Místo a čas ke zpovídání.

I. *Místo* ke zpovídání ustanovené jest z pravidla kostel a v kostele zpovědnice („sedes confessionalis“).

Zpovědnice má státi na místě všem viditelném („loco patenti, conspicuo et apto“); opatřena budiž dvířkami k zavírání („cum asserculo versatili“), mřížkami („laminis perforatis, crate perforata“) a záclonou („sericum velum ductile“).¹⁾

Některí bohoslovci nejsou pro zastírání zpovědnice záclonou.²⁾

„In magno concursu saltem strophium et manus interposita confessarium a poenitente masculo separet; mulierum vero confessiones semper ad crates audiantur“.³⁾

V sakristii mohou býti zpovídány osoby přihluchlé, staré a neduživé.

Je-li nezbytně třeba, aby se zpovídalo na př. na faře nebo ve škole, ať volí se místo takové, aby tam vždy více kajících zároveň přítomno býti mohlo.

Zpovídání v soukromém bytu duchovního s předpisy církevními se nesrovnává.

Sněmem prov. pražským jest přísně zakázáno zpovídati *osoby ženské* jinde než ve zpovědnici v kostele, vyjímajíc případy nezbytné potřeby. „Patres huius synodi *severissime prohibent*, ne quis — excepto casu necessitatis — confessiones mulierum extra ecclesiam, imo neque in ipsa ecclesia, nisi sedes confessionalis praedicto modo (crate perforata) aptata sit, excipere audeat. Contra facientes *gravibus poenis et ipsa etiam suspensione ab officio confessoriorum mulctabuntur*“.⁴⁾

Podobné zákazy obsahuje provinciální sněm vídeňský z r. 1858 (tom. 3. c. 7.) a kolínský (n. R.) z r. 1860.

¹⁾ Concil. prov. Prag. 1860. tit. IV. cap. 7. — tit. V. c. 6. p. 184.

²⁾ Sv. Karel Borrom. „A parte anteriori sit apertum omnino, neque ullo modo ocludatur.“ (7. prov. sněm Milánský.) — De Herdt: Sacrae liturg. praxis tom. III. 170.

³⁾ Instruct. pastor. Eystett. tit. XI.

⁴⁾ Conc. Prag. 1860. I. c. pag. 144.

V soukromých domech zpovídati se smí jen z důležité příčiny, na př. nemocné; na každém místě pak z nezbytné potřeby.

Při objednávání nových zpovědnic budiž dbáno předpisů a rady sněmu pražského; jestiž zajisté velmi obtížno zpovídati po více hodin v těsné a nepohodlné zpovědnici.¹⁾

V některých diecesích upevněna ve zpovědnicích tabulka s biskupskými rezerváty a formulí absoluční.

„Tabella casuum reservatorum pro confessionali: viz Ord. l. praž. z r. 1905 č. 1. [Obsah: I. Dva rezerv. papežské II. Šest rezerv. arcid. pražské. III. Některá připomenutí.]

Poznámka. K výzdobě zpovědnic dobře se hodí obrazy neb sochy ukřižovaného Spasitele, Dobrého pastýře, Petra kajícího, ztraceného syna, anděla strážného. Pětistá růže na zpovědnicích jest symbolem mlčelivosti, pěti ran Krista Pána. Kohout kokrhající znamená bdělost a připomíná pokání Petrovo,

II. Je-li třeba zpovídati záhy z rána neb do noci, budiž u zpovědnice rozžato světlo. „Semper candela ibi accensa ardeat.“²⁾

Není dovoleno stanoviti a ohlašovati dny, o kterých se naprosto zpovídati nebude. Nikdo nemůže předvídati, jak neodkladné příčiny mohou právě v takový čas přivesti některého kajícího ke zpovědi.

V adventě a postě mohou se však stanoviti některé dni pro určité obce nebo stavy. Velmi prospěšno jest, když v čase velikonočním pozve se zpovědník, který by o dnech, dříve lidu ohlášených, na osadě zpovídal.

Poznámka. Kněz, který by uvedených tu předpisů nedbal, vydává své dobré jméno jakož i čest svátosti v šanc zlobě lidské. „Conscientia necessaria tibi, fama proximo tuo!“

§. 63. Kterak se má kněz ke zpovídání připraviti a při vyslýchání poenitenta zachovati.

1. Oblek:

Při posluhování svátostí pokání jest kněz oblečen v talár, superpelliceum a štolu fialové barvy nebo dle obyčeje aspoň v talár a štolu.³⁾

¹⁾ Viz Stöhr: Handbuch der Pastoralmedizin. 3. Aufl. 1887. str. 236. sled.

²⁾ Instruct. Eystett. l. c.

³⁾ Rit. Rom.: „Superpelliceo et stola violacei coloris utatur, prout tempus vel locorum fert consuetudo. — S. C. Conc. 10. Julii 1625. — Instr. Eystett.:

Řeholníci mají míti štolu.

Prov. sněm kolínský prohlašuje obyčej, zpovídati „sine stola et vestibus praescriptis“, za zlořád („abusus“).

Hlavu může pokrýti biretem, který podrží na hlavě při absoluci, sejme při ostatních modlitbách.¹⁾

V nezbytné potřebě může ovšem kněz i beze štolu zpovídati. — Svátostí pokání má kněz z pravidla posluhovati sedě (jako soudce), nikoliv stoje nebo kleče.²⁾

2. Příprava zpovědníková.

Pokud jen okolnosti dovolují, má kněz, dříve než do zpovědnice vstoupí, mysl svou k Bohu povznést, pravý úmysl vzbuditi a potřebnou milost i osvícení k tak důležitému a zodpovědnosti plnému dílu si vyprositi.³⁾

K tomu cíli nejlépe poslouží „Oratio recitanda ante confessiones excipiendas“. ⁴⁾

Modlitba tato spojena s odpustky 150 dní.⁵⁾

Poznámka: Chvalitebný jest obyčej zbožných zpovědníků, pozdraviti poenitenty u zpovědnice shromážděné.

3. O *požehnání*, které dává kněz kajícníkovi *před počítím zpovědi*, praví Manuale Prag.:

„Quando poenitens ad confitendum accedit, genuflectat et sacerdos *benedicit* illi, dicens et dextra manu signum crucis faciens:

„Dominus sit in corde tuo et in labiis tuis, ut digne et competenter confitearis peccata tua, in nomine Patris et Filii † et Spiritus Sancti. Amen“. ⁶⁾

Požehnání toto jest u nás v obyčejí, ač rituálem římským předeepsáno není.

„In veste talari cum cotta et stola, si sacerdos saecularis sit; religiosus juxta morem in suo ordine consuetum“.

¹⁾ De Herdt tit. III. n. 172.: „Cooperto capite, tamquam iudex sedere debet. quacumque dignitate poenitentes fulgeant.“

²⁾ Scavini III. n. 389.

³⁾ Rit. Rom.: „Priusquam ad audiendum accedat, si tempus suppetat, ad hoc ministerium divinum auxilium implorabit.“ — S. Car. Borrom.: Instr. ad Confess. cap. 5.: „Brevi aliqua oratione lumen et gratiam a Deo petat.“

⁴⁾ Manuale Prag. (1873) str. 33.

⁵⁾ D. S. C. Indulg. 27. Martii 1854.

⁶⁾ Manuale Prag. 1873. pag. 34.

4. *Vyslýchání kajčniků.*

Pravidlo: Vyznávání kajčnikovo poslouchá zpovědník s pozorností, a *bez příčiny ho nikdy nepřerušuje ani otázkami ani káráním.*¹⁾

Kajčnik však může a má býti mezi vyznáváním přerušen a napomenut, když mluví příliš hlasitě nebo nesrozumitelně, když užívá výrazů neznámých nebo nestoudných, když vypravuje věci, jež do zpovědi nenáleží, když uvádí jména osob spoluvinných, když žaluje na jiné a ne na sebe, když skrupulant neustále ku předešlým již vyznaným hříchům se vrací, a kdykoliv vůbec bližšího vysvětlení jest třeba.²⁾

Již při vyslýchání poenitenta musí zpovědník opatrovati tajemství svátostné; proto nedá na sobě znáti ani překvapení ani podivení nebo ošklivosti, zármutku, nevrlosti, varuje se posuňků rukama, tělem, mluví pošeptmo („submisse“), tak aby jenom poenitent] mu dobře rozuměl. Proto také nedovolí, aby kajčníci bez potřeby těsně u zpovědnice stáli.

Zvláště formu rozhřešení vyslovuje zpovědník vždy pošeptmo, aby nikdo nepozoroval, když z povinnosti rozhřešení dáti nemůže.

§. 64. Zpovědník má při vyslýchání poenitenta žádati od něho z pravidla vyznání úplné a podrobné.

1. Jako soudce slyší zpovědník nejprve vyznání kajčnika, kteréž má zpravidla býti *podrobné a obsahem úplné* („integritas materialis“).³⁾

2. Vyznání kajčnikovo jest obsahem úplné a podrobné, když na sebe žaluje:

a) *všecky své těžké hřichy*, ze kterých se buď nikdy ještě nezpovídal anebo se z nich vyznal ve zpovědi neplatné. Zpovídati se z nich musí tak, jak si jich vědom jest po bedlivém zpytování

¹⁾ Rit. Rom.: „Confitentem non reprehendet nisi finita confessione neque interpellabit, nisi opus fuerit aliquid melius intelligere.“

²⁾ Busenbaum u sv. Alf. I. 6. n. 626. „Peccat, qui absolvit eum, cuius peccata per negligentiam non satis intellexit, quia fert sententiam incognita causa. Nihilominus valida est absolutio, sive propter somnum sive propter cantum vel linguam impeditam poenitentis aliqua non intellexerit.“

³⁾ Concil. Trident. sess. XIV. cap. 5. can. 7. — Instr. Eystett. l. c.: „Per se quidem semper requiritur confessio *materialiter integra!* Nam iure divino imposita est poenitenti obligatio: omnia omnino peccata gravia, necdum per confessionem remissa, clavibus subjiciendi. Ex gravi causa sufficit vero integritas formalis et moralis!“

svědomi, a to *nejenom všeobecně* („in genere“), *nýbrž jednotlivě* („in specie ac singillatim“);¹⁾

b) *tvar a počet těžkých hříchův*, a to *určitě*; není-li to možno, *aspoň přibližně* („approximative“);

c) *okolnosti*, které *tvar hřichu proměňují* („circumstantiae, speciem peccati mutant“).²⁾

Pro praxi jest velmi žádoucí nabádati kajícího, aby udal také okolnosti, které hřích téhož tvaru znamenitě zveličují nebo umenšují.

K těmto se počítají na př. *pohnutky*: zdali hřích spáchán byl ze zlomyslnosti nebo ze strachu, z lehkomyšlnosti, z pohrdání zákonem Božím; — *účel*: pomoc bližnímu, pomsta, škoda; — *následky*: pohoršení, zlý příklad, ublížení; — *prostředky*, kterých bylo užito: podvod, na cti utržení, pomluva, násilí.³⁾

Podle učení sv. Alfonse jest nejen žádoucí, nýbrž potřebno, zpovídati se z okolností zveličujících, když okolnost činí hřích zadržným, nebo má v zápětí censuru nebo vadnost (irregularitu); když hřích, sám o sobě všední, stává se okolností svou smrtelným⁴⁾ neb mnohonásobným; když okolnost ukládá kajícímu určité povinnosti; když moudrý zpovědník se otazuje na některé věci, aby lépe poznal duševní stav kajících, jeho hodnost, zvyk nebo příležitost ke hřichu, a vhodné prostředky k polepšení mu poradil.

Také okolnosti tak značně ulehčující, že hřích o sobě těžký činí jen všedním nebo žádným, dobře jest ve zpovědi vyjeviti, ne sice proto, že by toho k úplnosti nutně bylo třeba, nýbrž že zpověď má býti obžalobou pravdivou, t. j. skutečnosti odpovídající.

3. Nastupuje-li taková překážka fysická nebo mravní, že není možna zpověď materiálně úplná, ač by ji kající rád vykonal, kdyby jen právě mohl, otačuje vyznání *mravně čili formálně úplné* („integritas formalis“).

1) Conc. Trid. sess. XIV. can. 7.

2) Conc. Trid. l. c.

3) Instr. Eystett: „Circumstantiae peccatum *notabiliter aggravantes* haud facile sunt praetereundae, „quum ad confessionis perspicuitatem et ad rectum iudicium de poenitentis conscientia et de injungenda poenitentia maxime faciant.“

4) Hřích sám o sobě lehký stává se těžkým: ratione conscientiae erroneae, finis moraliter mali, periculi proximi vel occasionis proximae scil. peccati mortalis, ratione formalis contemptus legis, mali affectus, gravis damni temporalis vel spiritualis.

Jakmile však překážka ona později pominula, nastává do-
datečně poenitentovi povinnost vyznati se podrobně.

„Etsi ad hoc sacramentum requiratur semper aliqua con-
fessio, non tamen semper opus est, ut ea sit integra materialiter,
modo sit talis formaliter seu moraliter, id est, quantum moraliter
loquendo hic et nunc potest fieri, etsi postea debeas, si possis,
supplere defectum.“ (S. Alphons. lib. 6. tr. 4 de poenit. num. 479.)

4. *Překážky*,¹⁾ jež činí materiální úplnost zpovědi nemožnou,
jsou :

a) *Fysické čili tělesné* („impotentia physica“) u němých a
hluchoněmých (dle obecného mínění však mají své vyznání podati
napsané, umějí-li psáti a nevadí-li nebezpečenství porušení zpo-
vědního tajemství);

při úplně hluchých; ²⁾

u nemocných, kteří velmi těžce mluví nebo řeči pozbyli;

při umírajících;

když poenitentovi nebo zpovědníku hrozí nebezpečenství smrti,
tak že k úplné zpovědi ani času nezbyvá;

před bitvou, při ztroskotání lodi, požáru, zemětřesení, po-
vodni; při hromadném neštěstí v dolech, na dráze;
v čas moru a nakažlivých nemocí může zpovědník s formální
úplností se spokojiti, aby pro dobro jiných se zachoval.

b) *Mravní* („impotentia moralis“): nepřekonatelná nevědomost,
(ignorantia invincibilis), nezaviněné zapomenutí hříchu³⁾, nebezpečí
porušení zpovědního tajemství; když kajícník při nutné zpovědi
mluví jazykem zpovědníkovi neznámým.

5. Od povinné úplnosti zpovědi *neosvobozuje* :

a) falešný stud, zahanbení poenitenta nebo bázeň, že ztratí
úctu a dobré mínění zpovědníkovo;

¹⁾ Versus memorialis:

„Mutus et oblitus. moribundus, surdus et infans;

Qui sibi presbytero fratrive pericla veretur;

Quem scrupuli exagitant, vel sacri pacta sigilli.“

²⁾ Srov. S. Alph. lib. 6. de poen. num. 479. a Homo Apostolicus tr. 16. 35.

³⁾ Conc. Trident. sess. XIV. cap. 6. : „Constat enim, nihil aliud in eccle-
sia a poenitentibus exigi, quam ut postquam quisque diligentius se excusserit
te conscientiae suae sinus omnes et latebras exploraverit, ea peccata confi-
teatur, quibus se Dominum et Deum suum mortaliter offendisse meminerit.
Reliqua autem peccata, quae diligenter cogitanti non occurrunt, in universum
eadem confessione inclusa esse intelliguntur.“

b) nebezpečností, že nutným bližším určením některého smrtelného hřichu vyzradí se zároveň spoluvinník. — Jmenovati svého spoluvinníka kajícíník ovšem nemá, aniž smí se zpovědník na jeho jméno tázati;¹⁾

c) veliký nával kajících („magnus concursus poenitentium“).²⁾

§. 65. Zpověď ze hříchů všedních — již odpuštěných — pochybných.

1. Dle přikázání Božího jest k dosažení milosti rozhřešení potřebno, zpovídati se ze *smrtelných* hříchů („materia necessaria“).

„Materia remota et necessaria est omne peccatum *mortale*, post baptismum commissum et non confessum.“ (S. Alph. lib. 6. tract. 4. de poenit. num. 425.)

Všední hřichy nezbavují posvěcující milosti, a odpuštění jich lze dosíci mnohými jinými prostředky, na př. vzbuzením lítosti, modlitbou, almužnou, hodným přijímáním.

Dle učení sněmu tridentského³⁾ jest *nejen dovoleno, nýbrž i radno a užitečno*, také z hříchů všedních se zpovídati, kteréž jsou *volnou sice*, ale *dostatečnou hmotností* svátostného rozhřešení („materia libera et sufficiens“).

Zkušenost učí, že nábožné osoby i z hříchů všedních se vyznávají, a že vyznání takové jest mocným prostředkem k dokonalosti křesťanské.

2. Vyznání z *hříchů již odpuštěných* (smrtelných nebo všedních) jest taktéž *volnou sice*, ale *dostatečnou hmotností* svátosti („materia libera et sufficiens“).⁴⁾

Zpovídati se opětně z hříchů již odpuštěných jest velmi užitečno, ježto jest spojeno s novým pokořením před Bohem,

¹⁾ Sv. Tomáš Aquin. dí: „Si (poenitens) speciem peccati exprimere non possit, nisi exprimendo personam, cum qua peccavit, puta si cum sorore concubuit, necesse est, ut exprimendo peccati speciem exprimat personam. Sed si fieri potest, debet querere talem confessorem, qui personam sororis non cognoscat.“

²⁾ Propos. 59. inter damnatas ab Innocentio XI. Cfr. S. Alph. Theol. mor. lib. 6. tr. 4. de poenit. num. 486.

³⁾ Conc. Trid. sess. XIV. cap. 5. can.

⁴⁾ S. Alph. Lig. lib. 6. n. 427. — Scavini II. n. 292. — Lehmkühl II. n. 263.

lítost a předsevzetí na novo se vzbuzuje a posvěcující milost se rozmnožuje. Ano, kdo ve zpovědi na sebe neví žádného smrtelného hřichu, jest povinen vyznati se alespoň z jednoho hřichu všedního nebo z hřichu smrtelného dříve již vyznaného a odpuštěného — jinak by nemohl obdržeti svátostného rozhřešení.

Kajícníkům svědomí úzkostlivého (skrupulantům) zpovědník z pravidla nedovolí opět se vyznávati z hříchů již odpuštěných; taktéž není radno dovoliti to kajícníkům, kteří vedli dříve život velmi rozpustilý a zhýralý.

3. *Vyznání z hříchů pochybných.*

Kajícník může býti v pochybnosti o tom,

a) zdali hřích spáchal čili nic;

b) zdali spáchaný hřích jest všední nebo smrtelný;

c) zdali se z hřichu těžkého, jistě spáchaného, již zpovídal čili nic.

V případech sub a) a b) není nikdo zavázán z pochybných hříchů se zpovídati; jistější však jest, a v praxi se to doporučuje, vyznati se z nich jako pochybných, dle zásady: „Talis sit confessio, qualis conscientia.“ (Cfr. S. Alph. lib. 6. de poen. num. 476.)

Kdo by odstranil později pochybnost o spáchaném hřichu smrtelném a nabyl o tom jistoty, jest zavázán opětně se z něho zpovídati. („Sententia communissima et vera“. Homo Apostolicus tr. 16, 34.)

V případě sub c) trvá povinnost vyznati se.¹⁾

Poznámka. Mají-li takové pochybnosti kajícníci *úzkostliví*, kteří v příčině svých hříchův a předešlých zpovědí trápeni jsou ustavičným nepokojem, ač generální zpověď jednou již řádně vykonali, má zpovědník pravidelně jim uložiti, aby vrtochů bezpodstatných si nevšímalí, a jen tenkrát jim dovolí zpovídati se z hřichu, když s jistotou mohou udati, že se ho dopustili a ještě nikdy z něho se nezpovíдали.

Také u poenitentů, kteří vedou život nábožný, těžkých hříchů bedlivě se střeží, svědomí své s náležitou pilností zpytují, řádně se zpovídají a také již životní zpověď vykonali, může zpovědník předpokládati — není-li žádného vážného důvodu naproti tomu — že v hřích nesvolili.

¹⁾ S. Alph. Lig. lib. 6. n. 477. sq. — Gury II. n. 479. sq. — Lehmkuhl II. n. 318.

Toho však nelze předpokládati u těch, kteří často těžkých hříchů se dopouštějí a své zpovědi ne příliš pečlivě vykonávají.

4. Spáchal-li někdo zapověděný skutek v takové nevědomosti, že mu nemůže býti ani přičítán, tedy *pouhý hřích předmětný* (peccatum materiale), není povinen z něho se zpovídati, když snad později k lepšímu poznání dospěl.¹⁾

§. 66. Kdy nastupuje zpovědníkovi povinnost, poenitenta se otazovati?

I. Není-li žádné překážky, jest úplná zpověď všech vědomých smrtelných hříchů dle počtu, tvaru a okolností jejich k dosažení rozhřešení potřebna. Nezřídka však se stává, že vyznání jeví se býti neúplným, a hrozí tudíž nebezpečí, že zpověď bude neplatna.

Příčiny bývají rozličné, zaviněné i nezaviněné: nevědomost, lehkomyšlnost a nedbalost u zpytování svědomí, falešný stud a bázeň, úmyslné zatajování, lhostejnost náboženská, nevěra, zoufalství, zatvrzelost.

V takových případech nastupuje pro zpovědníka povinnost, laskavou přimluvou a vhodnými pohnutkami kajícíka k tomu přivésti, aby ještě dodal, čeho k úplnosti zpovědi se nedostává, nebo příhodnými otázkami vyznání jeho doplniti.

Povinnost tuto, již z trojího úřadu zpovědníkova přirozeně plynoucí, ukládá římský rituál slovy: „*Si poenitens numerum et species et circumstantias peccatorum, explicatu necessarias, non expresserit: eum sacerdos prudenter interroget.*“

Z uvedeného jest zřejmo, že není zpovědník zavázán při každé zpovědi a každého poenitenta se otazovati, nýbrž jenom tehdy, *když toho skutečná potřeba se jeví*, t. j. když nedostatečnost vyznání nebo účel zpovědi tak velí.

Povinnost bliže se zeptati nastupuje také, když kajícík k označení hříchův užívá provincialismů, kterým zpovědník nerozumí — jak v mnohých krajinách (zvláště německých) nezřídka se stává.

II. *Nedostatečné nebo neupřímné vyznání* v praxi obyčejně takto se ukazuje:

1. Poenitent říká jen obecnou zoověď („Já bídny hříšník . . .“) nebo nic. — Příčinou bývá, že nebyl již mnoho let u zpovědi,

¹⁾ Dr. Skočdopole, II. str. 284.

nebo že jest třeba dobré vůle, ale zapomněl, jak se zpověď koná, nebo nedbalé zpytování, lehkomyšlnost, zatvrzelost, vynucená zpověď .;

2. užívá výrazů jen všeobecných (generických) a neurčitých, na př. hřešil jsem myšlením, řečí a skutky, proti příkázáním Božím a církevním, proti šestému a osmému příkázání a p.;

3. jmenuje sice jednotlivé hříchy těžké, ale ani tvaru, ani počtu a potřebných okolností neudává;

4. jest z hlasu a chování nebo již z kusého obsahu vyznání pozorovati, že zamlčuje z falešného studu a bázně nějaký hřích;

5. žaluje na sebe jen samé nedokonalosti (imperfectiones) a žádné hříchy. (Nezřídka bývají to osoby, pýchou duchovní zaslepené);

6. ač již po dlouhý čas u zpovědi nebyl, vyznává se nyní jen z několika všedních hříchů;

7. o povinnostech svého stavu (zvláště rodičové, hospodáři, představení, duchovní, úředníci .) ani slovem se nezmiňuje;

8. odříkává nebo čte mechanicky nějaké zrcadlo zpovědní.

Pochybnost o úplnosti nebo upřímnosti také vzniká, když poenitent na sebe žaluje hříchy, které jsou obyčejně jen počátkem nebo následkem hříchů jiných, o nichž se však kající nezmiňují

§. 67. Předmět a obyčejný postup otázek zpovědníkových.

I. *Předmět otázek:*

1. Nebrání-li žádná (fysická nebo mravní) překážka, má se zpovědník zpravidla ptáti na všechno, čeho jest k úplné a podrobné zpovědi třeba.¹⁾ Viz §. 64.

2. Hlavně se má ptáti vždycky na povinnosti stavu poenitentova, — z čehož plyne, že se neznámého kajícího otáže příležitostně v předběžných otázkách na stav.

Zde platí zásady: *Non sit nimius in quaestionibus! Interroget tantum de iis, in quae poenitens facile incidere poterat, spectatā eius conditione, aetate, capacitate!*

„Non tamen omittat quaerere peccata omissionis et status“.²⁾

¹⁾ Conc. Prag. 1860. tit. IV. cap. 8.: „Necessaria exquirentes, quae citra culpam taceri non possunt.“

²⁾ Müller: Theol. mor. III. §. 152.

3. *Otáze se na zvyk a příležitost ke hříchu.* Dle tohoto důležitého vyšetření musí býti zařizeno celé další jednání s poenitentem. Hříšníků zpětilých, navyklých a příležitostných se otáze, dostalo-li se jim již od některého zpovědníka dostatečného poučení a napomenutí.¹⁾

4. Také na hříchy, o nichž poenitent se nezmiňuje, kde však zpovědník odjinud ví, nebo s důvodem se domýšlí, že poenitent se jich dopustil, se ptá.

Tu pak třeba přihlížeti k následujícímu :

a) Zvěděl-li o tom zpovědník *od jiných lidí* (mimo zpověď), táže se na to poenitenta zprvu opatrně a všeobecně, pak určitěji. Nepřiznává-li se poenitent, má se mu z pravidla věriti, — leč by svědkové byli tak věrohodni, že by měl zpovědník plnou mravní jistotu.

b) Ví-li zpovědník o nevyznaném hříchu *z vlastního svého přesvědčení* (na př. sám to viděl), může se naň přímo a bez okolků tázati.

c) Veliké opatrnosti jest však třeba, když zpovědník ví o hříchu *jen ze zpovědi osoby jiné* (na př.: snoubenci se zpovídají u téhož kněze; nevěsta vyznala se z těžkého hříchu proti šestému přikázání, ženich však ani slovem se o tom nezmiňuje, ač hřích vzájemně byl spáchán).

Zpovědní tajemství naprosto nesmí býti porušeno, proto bude se zpovědník tázati jen všeobecně.

Ježto hříchy proti čistotě mezi snoubenci častěji se vyskytují, mohl by v uvedeném případě, dle obecného učení, dáti otázky i určitější.

Když poenitent se k tomu nepřiznává a po uvážení všech okolností není zcela jisto, že spáchaný hřích svatokrádežně zamlčuje, udělil by mu zpovědník rozhřešení podmíněné.²⁾ Tak zachráni se i svátost před zlehčením, i mlčelivost zpovědní před porušením, i kající před škodou duchovní, nalézá-li se snad v dobré víře.³⁾

Má-li naproti tomu zpovědník mravní jistotu, že poenitent hřích svatokrádežně zamlčuje, nemůže mu rozhřešení dáti, ale

¹⁾ Skočdopole II. str. 304.

²⁾ Müller: Theol. mor. lib. III. §. 152.

³⁾ Gury: Casus consc. t. II. 771.

nesmí mu to oznámiti.¹⁾ Podle rady sv. Alfonse pomodlil by se zpovědník nad kajícníkem, udělil by mu požehnání a odepření absoluce by zatajil.²⁾ Takovýmto způsobem ani pečeť svátostná se neporušuje, ani kajícníkovi se nekřivdí, ani svátost pokání se nezlehčuje.

Zatajiti kajícníkovi, že neobdržel rozhřešení, jest v uvedeném případě dovoleno.³⁾

II. *Obyčejný postup otázek:*

1. Kajícníkům méně vzdělaným a neznámým klade zpovědník dle potřeby některé *otázky předběžné*, na př.:

Kdy byl naposled u sv. zpovědi?

Zdali vykonal uložené mu pokání? (po případě: proč je nevykonal? zdali vědomě a dobrovolně?)

Zdali předešlé jeho zpovědi byly úplné a platné?

Zdali pilně zpytoval své svědomí?

Jakého jest stavu, zaměstnání?

Je-li svobodný nebo ženatý?⁴⁾

Někteří bohoslovci soudí, že není prospěšno kajícníka hned na počátku se tázati, jakého jest stavu, nýbrž *příležitostně*, průběhem doplňovacích otázek.⁵⁾

2. Na to, přihlížeje pilně k individualitě poenitentově a hlavně k povinnostem jeho stavu, věku a schopnostem, klade potřebné otázky, spořádané dle desatera přikázání Božích, patera církevních, sedmi hříchů hlavních a devatera cizích. Při tom vybírá jenom takové hříchy, kterých lidé toho stavu, věku atd. *obyčejně se dopouštějí*.⁶⁾

1) Müller: Theol. mor. I. c.: „Quia dando absolutionem indisposito nihil prodest et ipsius sacrilegio cooperatur.“

2) S. Alph. Lig. lib. 6. n. 631.: „Absolutio est omittenda, recitanda aliqua oratio, negatio absolutionis celanda.“

3) Müller: I. c. n. 341.

4) Rit. Rom.: Ordo minist. Sacram. Poen. „Mox Confessarius inquirat de illius statu, nisi aliter notus fuerit, et quam pridem sit confessus et an impositam poenitentiam adimpleverit; num rite atque integre alias confessus fuerit; num conscientiam suam, ut debet, prius diligenter discussit.“

5) Reuter: Neoconfess. pars I. cap. II.: „Non videtur expedire universim tatim interrogare sub initium, cuius status sit poenitens, ne curiositate videatur duci confessarius, aut molestiam inde ferat poenitens, sed *ubi occasio erit* ratione alicujus peccati, aut pro examine supplendo id vel necessarium vel expediens esse videbitur.“

6) Čas. katol. duchov. 1894 čís. 1. str. 5. „Poenitentes interrogandi sunt non de iis, quae possibiliter — sed de iis, *quae probabiliter commiserunt*.“

3. Obyčejná závěrečná otázka jest: „má-li ještě něco z pře-dešlého života na srdci?“ Nezřídka se stává, že poenitent v poslední chvíli odloží falešný stud a učiní upřímné vyznání.¹⁾

§. 68. Nač nemá a nač nesmí zpovědník se tázati?

1. Rituál římský varuje zpovědníka ptáti se na okolnosti, které nikterak nesouvisí s vyznáním hříchů, na věci nepotřebné a neprospěšné, které snad jenom ukojení zvědavosti slouží, nebo by i uškoditi mohly.²⁾

Jenom ve zvláštních nutných případech by se tedy zpovědník ptal na př. *na stáří* (při postu újmy, zdržlivosti, při rezervátech a censurách zadržovaných . . .); *na jmění* (při povinnosti restituce . . .); zpovědník nemá se tázati poenitenta, jak se jmenuje, kde bydlí a p. — Ovšem však může se ptáti, jakého jest stavu, zaměstnání, živnosti.

Zvláště musí se zpovědník varovati všech zbytečně podrobných otázek o hříších proti šestému přikázání, o kterých poenitent snad ještě ani neví, najmě při zpovídání dítek a mládeže vůbec („ne scandalum patiantur, indeque peccare discant.“ Rit. Rom.).³⁾

Bohoslovci svorně učí, že v příčině *hříchů mrzkých* dlužno se tázati jenom na věci k úplnosti zpovědi *nutné*, na př. na tvar hříchu, nikoli však s nebezpečím vlastního i kajícího pohoršení vyzvídati celý způsob, jak ošklivý hřích byl spáchán.⁴⁾

¹⁾ S. Alph.: Praxis Confess.: „Plures animae solent ita liberari a sacrilegiis.“

²⁾ Ordo ministr. Sacram. Poen. „Caveat (confessarius), ne curiosus, aut inutilibus interrogationibus quemquam detineat.“ — Reuter, Neoconfess. pars I. cap. III. „In examinando nec curiosus nec nimius sit confesarius, ne aut sibi aut poenitentibus sacramentum reddat odiosum, quod Christus cautum voluit, aut occasionem praebeat ruinae spiritualis. Praestat autem, confessarium aliquando minus perfecte peccata intelligere, quam se vel poenitentem scandalo aut sacramentum odio exponere.“

³⁾ Reuter l. c.: „Non facile interroget circumstantias illas, quas et poenitens sine maximo rubore suo non potest dicere, et confessarius ex aliis adjunctis vel dictis potest intelligere.“

⁴⁾ Reuter: Neoconfess. l. c. — Sv. Alfons napomíná: „Cautissime se gerat in interrogationibus *de materia turpi*, praesertim cum *pueris puellisque*, ne isti addiscant, quod ignorant.“ — Suarez: Disput. 32. sect. 3. n. n. 5. „Advertendum hoc est, non oportere de omnibus secus interrogare, sed de iis quae considerata conditione poenitentis . . . probabiliter possunt in ipsum convenire. Qua-

2. *Přísně jest zakázáno, tázati se na jméno spoluvinníka poenitentova, jeho byt nebo okolnosti, jenom za tím účelem, aby ho zpovědník poznal, a odepríti rozhřešení proto, že kajícník spoluvinníka jmenovati nechtěl. Zpovědník, který by tento zákaz přestoupil, upadl by v suspensi od slyšení zpovědi („ferendae sententiae“).¹⁾*

Kdo by učil nebo hájil, že jest dovoleno vyzvídati od poenitenta jméno spoluvinníkovo, upadá ipso facto v klatbu papeži prostě vyhrazenou.²⁾ Srov. §. 39. 1.

Jedná-li se o obecné dobro, odvrácení veliké škody a neštěstí, může a má kajícník od zpovědníka býti přidržován, aby spoluvinníky oznámil tomu, kdo má moc hrozící pohromu zameziti.³⁾

Kdyby poenitent sám chtěl bez důležité příčiny spoluvinníka ve zpovědi jmenovati, má se mu to zakázati.

Zpovědník však smí a má se tázati po takových okolnostech, které *k úplnosti zpovědi a určení tvaru hříchu naprosto jsou potřebny*, byť i náhodou při tom jméno spoluvinného se dozvěděl nebo sám ho poznal.

Příklady: Ženatý muž vyznává se z cizoložství. Záleží na tom poznati, zdali a ve kterém stupni osoba spoluvinná spřízněna jest s manželkou, neboť z toho se rozsoudí, nebyl-li snad spáchán incestus, a neztratil-li kajícník „ius petendi debitum conjugale.“

Nebo: snoubenec přiznává se k hříchu fornicationis. Zpovědník musí se dozvěděti, byl-li hřích ten spáchán s pokrevnou příbuznou nevěstinou a nastala-li překážka „affinitatis ex copula illicita.“

propter omnes Doctores admonent confessorem, ne sit nimius in interrogando et praesertim, ut in aliquibus materiis (v. gr. castitatis) ad particularia non semper descendat, ne poenitentem doceat, quae forte nescit, aut se vel illum periculo alicujus tentationis exponat, ut recte D. Thomas docuit“ (4 d. 16. q. 3.).

¹⁾ „Graviter et districte atque in virtute sanctae obedientiae omnibus et singulis utriusque cleri confessariis prohibemus, ne poenitentes, qui peccatum aliquod, cuius socium habuerint, ipsis confiteantur, interrogare praesumant de nomine socii seu complicitis, loco habitationis, vel aliis huiusmodi adiunctis sive circumstantiis, manifestationem complicitis concernentibus, eidem poenitenti, si renuerit manifestare, sacramentalem absolutionem denegando; alioquin noverint se . . . suspensioni ab officio confessarii et aliis gravioribus poenis fore subiciendos.“ — Const. Bened. XIV. „Suprema omnium“ 7. Julii 1745 a podobně v konstit.: „Ubi primum“ 2. Junii 1746.

²⁾ Pius IX. Const. „Apostolicae Sedis“ 12. října 1869.

³⁾ Instruct. pastor. Eystett.

Mínění některých bohoslovců, že by v takových případech stačila formální úplnost zpovědi, není dostatečně odůvodněno.¹⁾

§. 69. Způsob a vlastnosti otázek zpovědníkových.

I. *Methoda otazování.*

1. Zpovědník musí se kajícíka na všechno potřebné otazovati *s otcovskou laskavostí, mírností a trpělivostí* tak, aby důvěry jeho si získal a srdce k upřímnému vyznání mu otevřel. „*Blande suaviterque, imo si opus fuerit, opportune et importune necessaria exquirentes*“.²⁾

Příležitost k nevrlosti při otazování dosti zhusta se naskýtá; mnozí kajícíci jsou nepřipraveni, neumějí, příliš stydliví, zmatení, nahluchlí

Netrpělivost a mrzutost zpovědníkova měla by i zde v zápětí odpuzení a odstrašení poenitenta, zamlčování hříchů, zatvrzelost a nechuť ke zpovědi vůbec.

2. *K šetrnosti a opatrnosti* při otazování vybízí zpovědníky provinc. sněm pražský z r. 1860 slovy: „*Caveant summopere, ne vel imprudenti interrogandi modo aut inutilibus et curiosis quaestionibus poenitentes offendant.*“

Šetrnost záleží v tom, že zpovědník ptá se toliko na takové hříchy, kterých se kajícíci toho stavu, věku atd. obyčejně dopouštějí, a že hříchů těžkých nepřipisuje vždy hned zlé vůli, nýbrž spíše nevědomosti, nezkušenosti nebo křehkosti lidské.

Opatrnosti třeba, jak již ukázáno bylo (§. 64.) při otázkách po hříších, o kterých zpovědník odjinud ví: při vyzvídání hříchů, které poenitent z jakýchkoliv příčin zatajiti chtěl; při hříších proti šestému přikázání, zvláště u dítek a mladších osob. Zde táže se zpovědník přímo jenom v těch případech, když zpověď dala k tomu podnět; jinak mluví vždy krátce, beze vši zbytečné rozvláčnosti, ve výrazech více všeobecných. Spokojí se, když zná druh hříchu (myslenky, žádosti, řeči, skutky) a tvar.³⁾

¹⁾ Gury II. n. 499. sq. — Scavini III. n. 323. sq. — S. Alph. Lig. lib. 6. n. 489. — Lehmkuhl II. n. 333. sq.

²⁾ Conc. Prag. 1860. tit. IV. cap. 8.

³⁾ S. Alph. Theol. mor. lib. VI. n. 632.: „*Interrogationes in materia castitatis debent esse paucae et cautae, ne vel occasionem det investigandi aut traducendi confessionem, aut ignorantem doceat aut offendat, aut se vel illum periculo exponat. Ac si haec timet, potius pati debet, aliquid deesse integritati*

3. Aby vyšetřil *platnost předešlých zpovědí*, táže se zpovědník, kdy zamlčený hřích poprvé byl spáchán, kolikrát byl kajícník od té doby u sv. zpovědi a kolikrát onen hřích vědomě zamlčel; zdali věděl, že zamlčením smrtelného hříchu stává se zpověď svato-krádežnou, a kolikrát po takové neplatné zpovědi přistoupil ke stolu Páně.

Takovíto kajicníci mají nezbytnou povinnost vyznati se ze hříchů spáchaných za celý ten čas, který uplynul od poslední platné zpovědi.

4. Velmi často musí zpovědník vyšetřiti *počet těžkých hříchů*, ježto kajicníci buď žádného neudávají aneb jen velmi všeobecně o něm se zmiňují.

Tu se doporučuje, aby zpovědník udal v otázce raději větší počet, neboť kajícník stane se důvěrnějším a otevřenějším, když pak může udati menší počet. Po případě dostačuje počet, jenž se ku pravému přibližuje a z něhož může si zpovědník úsudek o vnitřním stavu kajícníkovi vytvořiti (je-li hříšником navyklým, příležitostným nebo zpětilým).

Aby aspoň tento přibližný počet vyzvěděl, zeptá se zpovědník na čas (léta, měsíce .), jak dlouho kajícník tomu hříchu jest oddán a kolikrát asi za týden, za měsíc hříchu onoho se dopouštěl.

Při pouze vnitřních hříších (závisti, nepřátelství) nedá se ani všeobecně počet jejich dle měsíců neb týdnů určit; zde dostačí vyzvěděti dobu, jak dlouho takové nezřízené vnitřní smýšlení trvalo.

5. Při otazování třeba jest zachovávat *pořádek a přirozený postup*.

Nejlépe jest, když dává zpovědník doplňující otázky v tom pořádku, jak se kajícník zpovídal. K vyšetření pravé podstaty hříchu dobře poslouží dle potřeby vybrané otázky; quis, quid, ubi, quibus auxiliis, cur, quomodo, quando?

Při generálních a delších zpovědích předcházejí otázky v příčině šestého a devátého přikázání.

Je-li zapotřebí s kajícníkem teprve svědomí zpytovat, usnadní si zpovědník svůj úkol, když dle určitého, v paměť vštípeného pořádku se otazuje, dáváje — jak již řečeno bylo — nejprve otázky všeobecné a pak zvláštní.

materiali.“ — Sv. Tomáš Aquinský varuje: „Ejus modi delectabilia, quanto magis in specie considerantur, tanto magis concupiscentiam nata sunt movere, et ideo potest contingere, ut confessarius talia quaerens et sibi et confitenti noceat“.

Sv. Karel Borrom. radí: „In his interrogationibus ordinem sequatur oportet, initio ducto a praeceptis Domini, ad quae tametsi omnia alia, de quibus interrogationes habentur, computari possint, nihilominus si cum personis, quae raro ad confitendum accedunt, agatur, utile erit etiam per septem peccata capitalia, quinque sensus exteriores et opera misericordiae discurrere.“

Přirozený postup žádá, aby zpovědník při otazování z pravidla *od hříchů vnitřních přecházel* dle potřeby *ku vnějším, od myšlenek a žádostí ke slovům a skutkům, od lehčích k těžším, od obyčejných k méně obyčejným.*

Při šestém přikázání není — všeobecně řečeno — třeba, tázati se na skutky, když kajícník se nepřiznává k myšlenkám a žádostem. Připomenouti však dlužno, že mnozí kajícníci neuměli a zanedbalí podobných myšlenek nebo řečí ani za hřích nepovažují, a proto nejprve na skutky a pak teprve na slova a žádosti otázení býti mají.¹⁾

II. Vlastnosti otázek.

1. Hlavním požadavkem jest, aby otázky byly *dobře srozumitelné*, stáří, stavu a vzdělanosti kajícníka přiměřené. K tomu cíli nesmí však zpovědník užívati výrazů hrubých, sprostých nebo nestoudných.

Mluva budiž vždy vážná a cudná.

2. Otázky buďtež *krátké* a *určité*, tak aby kajícník nemohl snadno dáti vyhýbavou odpověď.

Zpovědník bude se tudíž varovati hromadění otázek, jakož i otázek složitých, dlouhých a rozpojných (disjunktivních).

Článek 2. Zpovědník jako učitel: poučuje, napomíná, řeší pochybnosti, budí lítost, připomíná dle potřeby povinnosti a následky z hříchů vzešlé.

§. 70. Zpovědník má povinnost kajícníka dle potřeby poučiti a napomenouti.

1. Povinnost poučiti a napomenouti poenitenta, jež přirozeně z úřadu učitelského i lékařského plyne, ukládá zpovědníkovi římský rituál slovy: „Audita confessione, perpendens peccatorum, quae ille

¹ Reuter: Neoconfess. pars. I. c. III.

admisit, magnitudine ac multitudine, pro eorum gravitate ac poenitentis conditione, *opportunas correptiones ac monitiones, prout opus esse viderit, paterna caritate adhibebit.*"¹⁾

2. Povinnost ta patrně *není ke všem poenitentům stejná*, nýbrž řídí se velikostí a množstvím hříchů, stavem a potřebami jejich.

K osobám křesťansky spravedlivým, jež pilně své svědomí zpytují, častěji a dobře se zpovídají, promluví zpovědník třeba jen krátce, aby je potěšil, posilnil, na poklesky upozornil, k opatrnosti a bdělosti vyzval.²⁾

U poenitentů však, jichž duševní stav vyžaduje důkladného poučení i napomenutí, kteří na př. nejpotřebnějších pravd náboženských neznají, těžkých hříchů se dopouštějí, svědomí jen povrchně zpytují a veliké lítosti nejeví, nesmí zpovědník šetřiti ani slov, ani péče a času.³⁾

V takových případech, i kdyby ještě mnoho jiných poenitentů čekalo, nechť vzpomene si na slova sv. Františka Xaverského: „Slyš raději málo zpovědí, ale řádně, než mnoho, ale povrchně a ukvapeně!“

3. Pro speciální duchovní správu má poučování a napomínání ve zpovědnici velikou důležitost.

Kněz poznáv podrobně celý stav kajícníkův, má nejuvítanější příležitost promluvu svou tak zařídit, aby právě kajícníkovi byla přiměřena, což při obecném veřejném vyučování v takové míře možno není.⁴⁾ Nad to bývá kajícník ve zpovědnici více nakloněn

¹⁾ Rit. Rom.: Ordo ministr. Sacram. Poenit.

²⁾ Aertnys: Pract. instit. confess., pars II. cap. III. art. V.: „Etsi Confessarius, per se loquendo, non teneatur omnes poenitentes adhortari, consultum tamen est, ubi commode poterit, eos plerumque non sine exhortatiuncula dimittere.“

³⁾ Bened. XIV. Const. „Apostolica“ 26. Junii 1749, n. 22.: „Eos potissimum, qui aut raro, aut non sine multis criminibus ad Poenitentiae sacramentum solent accedere, hortari non desinant (confessarii).“

⁴⁾ Bened. XIV. in Const. „Apostolica“ 26. Junii 1749: „Ratum quippe est, solida ac gravia Confessariorum hortamenta in Poenitentiae foro prolata, longe efficaciora esse sacris Oratorum concionibus, ut poenitentis animum a vitiis avocent. Solent enim concionum auditores, quas aure excipiunt increpationes, in alios potius, quam in seipsos transferre. Id vero fieri nequit in privatis Confessariorum monitionibus.“

poučení přijmouti než jindy, a snese i trpkou pravdu, když se mu přiměřeným způsobem předloží.

Nevědomost kajicníků bývá obyčejně trojího druhu: buď neznají potřebných pravd náboženských, nebo svých povinností, nebo v jednotlivých případech nevědí si rady.

Zpovědník ovšem není zavázán ve zpovědnici je učiti všemu, co by odjinud věděti měli, nýbrž přihlíží především k tomu, čeho k řádnému přijetí svátosti pokání a spasení duše hlavně jest zapotřebí.

§. 71. Předmět poučování a napomínání.

V praxi bývá třeba poučení a napomenutí zvláště o následujících věcech:

1. O pravdách náboženských, které věděti a věřiti ke spasení nevyhnutelně jest potřebno.

Kdo těch pravd aspoň v podstatě nezná, nemůže dle bully „Etsi minime“ papeže Benedikta XIV. býti rozhřešen („est incapax vel indignus absolutionis“).

Ačkoliv úplná nevědomost v těchto základních pravdách celkem jest velmi řídká, přece mohou se vyskytnouti lidé, kteří ani nejpotřebnějších pravd náboženských neznají, a to netoliko v třídě méně vzdělaných, nýbrž i v třídě tak zvaných vzdělancův a osvícencův.

Jak by se zpovědník v takovém případě zachovati měl, naznačuje rituál římský stručně slovy: „Si Confessarius pro personarum qualitate cognoverit, *poenitentem ignorare christianae fidei rudimenta, si tempus suppetat, eum breviter instituat de articulis fidei, et aliis ad salutem cognitu necessariis, et ignorantiam eius corripiat, illumque admoneat, ut ea postmodum diligentius addiscat.*“

Kdyby zpovědník takového poenitenta bez poučení a bez rozhřešení pryč poslal, aby sám se cvičil, sotva by se poenitent zase ke zpovědi vrátil.¹⁾

Zpovědník tudíž zpytuje s takovým poenitentem svědomí, vyučí ho aspoň v nejpotřebnějších pravdách: o Bohu spravedlivém

¹⁾ Conc. Prag. 1860. tit. IV. cap. 8.: „Maxime verendum est sacerdoti, ne semel dimissi (poenitentes) amplius non redeant; propterea omni quo potuerint prudentiae et benevolentiae studio allaborent Confessarii, *ut ex imparatis ad absolutionem faciant paratos*, prout monuit Leo P. XII.“ (encykl. jub. „Charitate Christi“ 25. Decem. 1825).

soudci, jenž dobré odměňuje a zlé tresce, o nejsvětější Trojici, vtělení Syna Božího, vykoupení lidstva, o podstatě svátosti pokání a oltářní — vzbudí s ním lítost a uloží mu, aby kázání a křesťanská cvičení navštěvoval.¹⁾

Kdo nezná pravd náboženských, které každý věděti má z příkázání Božího nebo církevního („necessitate praecepti“), není pro tuto jedinou příčinu neschopen nebo nehoden svátostného rozhřešení.

Nebyl-li tedy od jiného zpovědníka ještě na tuto nevědomost svoji upozorněn, a přislíbí-li, že bude pilně hledati vyučení, může obdržeti rozhřešení.

Ovšem, stačí-li čas, zpovědník i takového raději sám vyučí, svědomí s ním zpytuje, lítost vzbudí a tak k hodnému přijetí svátosti pokání ho připraví.

Poznámka. Ku pravdám víry, které třeba jest každému znáti, aby spasen býti mohl (necessaria necessitate medii), počítají se obyčejně:

- a) že jest jeden Bůh;
- b) že jest Bůh spravedlivý soudce, jenž dobré odměňuje a zlé tresce;
- c) že jsou tři božské osoby: Otec, Syn a Duch Svatý;
- d) že Syn Boží stal se člověkem, aby nás svou smrtí vykoupil;
- e) že duše lidská jest nesmrtelná;
- f) že milosti Boží ke spasení nezbytně jest potřebí.

Mimo to přikazuje církev, aby každý křesťan uměl („necessaria necessitate praecepti“): apoštolské vyznání víry, modlitbu Páně a pozdravení andělské, dekalog a patero církevních příkázání, aby dostatečně znal svátosti každému potřebné, totiž křest, svátost oltářní a pokání; při ostatních svátostech stačí fides implicita; rozvinuté víry (explicita) třeba jenom těm, kteří některou z nich přijímají.

2. *O mravním stavu a nebezpečnosti, v němž se kající nalézá.*

Hříšník musí býti ze zaslepenosti a duchovní ospalosti probuzen a k poznání stavu svého svědomí přiveden, jinak by ani

¹⁾ Lehmkuhl I. n. 279.: „Sufficit, si homo rudis sensu harum veritatum intellectu, divina fide eas assumat, etsi interrogatus ulteriorem rationem reddere non possit.“ — S. Alph. Lig. lib. 6. n. 459.

pravá lítost, ani upřímné předsevzetí se polepšiti možny nebyly. Proto zpovědník hlavní hříchy jeho, příčiny i zhoubné následky živě mu představuje, sílu zlého zvyku a nebezpečí blízké příležitosti mu ukazuje, jakož i o povinnostech, jež mu z hříchů vzešly, ho poučuje (napravení daného pohoršení, restituce statku, etí, nahrazení škody, odprošení, smíření, povinnost výzrady atd.)

3. Nezřídka nalézají se kajícníci *v nevědomosti o důležitých povinnostech a jednají v bludném svědomí*. Tu musí zpovědník dříve opatrně uvážiti, *zda-li by poučení vůbec prospělo*, a šetřiti těchto pokynů :

Nejprve sluší uvážiti nevědomost samu :

je-li zaviněná a překonatelná (*ignorantia culpabilis et vincibilis*), jež plyne z nedbalosti — nebo nezaviněná a nepřekonatelná (*ignorantia inculpabilis et invincibilis*) pro mravní neb hmotné překážky.¹⁾

Pravidlo I. Kdo se nalézá *v překonatelné nevědomosti*, již by lehce mohl a měl odstraniti, musí od zpovědníka býti poučen, třeba by poučení žádného ovoce nepřinášelo.

Důvod. Zde netřeba se obávati, že z materiálního hříšníka stane se formální, neboť taková nevědomost již sama o sobě jest hříšnou, kajícník není v dobré víře a zpovědník opomenutím poučení by ho v hřešení ještě více utvrdil.

Pravidlo II. Kdo jest v nevědomosti nepřekonatelné, tudíž nezaviněné, a následkem toho jedná ve svědomí bludném, ovšem nehřeší.

Zde sluší dobře dříve uvážiti, má-li býti poučen čili nic, neboť hrozí nebezpečí, aby z materiálního hříšníka nestal se formálním či vědomým.

Dle obecného mínění jest *zpovědník zavázán* takového kajícníka *poučiti v následujících případech* :

a) Když se jedná o *pravdy*, jichž *známost jest ke spasení nevyhnutelně potřebna*.²⁾

¹⁾ Aertnys : Practica instit. Confess. pars II. cap. 3. art. 3. : „Necesse est distinguere duas ignorantias : una adversatur poenitenti, altera favet, et pro diversitate casuum aliter atque aliter se gerere.“

²⁾ Aertnys. l. c. : „Ignorantia eorum mysteriorum, quae fideles omnes tenentur credere ; ignorantia circa necessitatem contritionis et propositi, quae ad sacramentum Poenitentiae valide ac fructuose suscipiendum requiruntur.“

b) Když by z nevědomosti vzešla veliká škoda pro duši kajícíkovu (na př. kdyby samoprzeň považoval za dovolenou) nebo pro obecné dobro. Kdyby kajícník věděl o spolku spiklenců, zlodějů, loupežníků, padělatelů peněz a p., musí býti poučen, že má povinnost výzrady.

V takových případech váží obecné dobro více, než dobro jednotlivce, který dle poučení by nejednal.

c) Když kajícník pochybuje, nebo se táže, je-li ona věc dovolena nebo ne; neboť tu již nevědomost jeho přestává býti nepřekonatelnou. Zpovědník však z opatrnosti neodpoví mu více, než nač byl tázán.¹⁾

Příklad. Kdyby kajícník, jenž vázán jsa slibem čistoty bez prominutí vešel v manželství, se tázal, je-li manželství jeho platné a smí-li povinnost manželskou k žádosti své manželky konati (debitum conjugale reddere), odpoví zpovědník, že ano, a nic více, a raději požádá za prominutí.²⁾

d) V případech, kde se jedná o nějaké přikázání nebo záповěď zákona přirozeného, o požadavek podstatně potřebný ku platnému přijetí svátosti.

e) Když kajícník se nalézá v blízké příležitosti ke hříchu nebo jest zavázán k náhradě.

f) Kdykoliv okolnosti jsou takové, že by kajícník mlčením zpovědníkovým ve hříchu svém ještě více byl utvrzen ku pohoršení jiných.³⁾

Pravidlo III. V případech, mimo uvedené výjimky sub a)—f), kdy nelze očekávati žádného ovoce z poučení, tak že kajícník stal by se z materiálního hříšníka formálním (vědomým), an by nechtěl změnití vůli a nad to by mu bylo zápasiti s velikými zevnitřními překážkami, budiž ponechán ve své nezáviněné nevědomosti.

Důvod. Z dvojího zla musí se voliti menší; materiální hřích jest menší zlo než formální.

Příklad. Kajícník žije v neplatném manželství, nemaje ani zdání o vylučující překážce, a zpovědník předvidá, že by se

¹⁾ Aertnys l. c.: „non plus manifestet veritatem, quam quaeritur.“

²⁾ Dr. Skočdopole. II. str. 318.

³⁾ S. Alph. Lig. Praxis Conf. n. 9. — Dr. Skočdopole II. str. 318.

o zrušení svazku nestaral a že by z toho veliká pohoršení a neblahé jiné následky vzešly.¹⁾

4. Velmi často bývá třeba poučiti kajícího o *potřebě pravé lítosti a pohnouti ho k ní.*

Jestliž lítost nejdůležitějším ze všech úkonů kajících, tak že dispozice podle ní se posuzuje.

Rituál římský povinnost tu zřejmě ukládá slovy: „*Audita confessione . . . (sacerdos poenitentem) ad dolorem et contritionem efficacibus verbis adducere conabitur.*“

Proto bude se zpovědník snažiti, aby poenitenta lítosti nejevíciho disponoval, lítost polovičatou doplnil, úmysly ospalé a neurčité rozhodnými a pevnými učinil živým a tklivým uváděním pohnutek pravé lítosti (o smrti, soudu, nebi, pekle, oškliivosti a následcích hříchu, lásce Boží k lidem, utrpení Páně a pod.)

„*Sistunt se quidem multi Sacramentalis Poenitentiae ministris prorsus imparati, sed persaepe, ut ex imparatis parati fieri possint, si modo sacerdos, viscera indutus misericordiae Christi Jesu, qui non venit vocare iustos, sed peccatores, sciat studiose, patienter, mansuete cum ipsis agere.*“²⁾

Velmi prospěšno bývá, když zpovědník slovy jadrnými v nedlouhých odstavcích akt lítosti a pravého předsevzetí předřikává a poenitent (zvláště dítky, nemocní, neumělí . . .) jej po něm ústy a v srdci opakuje.

5. Spolehlivý způsob, kterým lze s pomocí Boží hříšníka ku pravé lítosti pohnouti, dá se na základě učení sněmu tridentského³⁾ stručně naznačiti takto:

Pravá lítost není možna bez pomoci milosti Boží a bez víry. Obojí tento dar musí si člověk dříve vyprositi. (Stručná modlitba na vyprošení milosti a víry.)

Víra učí, že Bůh jest nejvyšš spravedlivý — za hřích posílá trest na zemi i po smrti. (Ať si představí kajícího všecky

¹⁾ Aertnys. l. c.: „*Sinat ipsum in ista innocente coecitate dormire, quia si ei ostenderit nullitatem matrimonii, neque in promptu habeat remedium, quo medeatur, apperiret quidem oculos, sed grandi suo malo, non enim se parabit a cohabitatione cum muliere, neque cohabitando se continebit a peccatis.*“

²⁾ Leonis XII. P. constit. „*Charitas Christi*“ 25. Dec. 1825.

³⁾ Sess. VI. cap. 6.

svoje hříchy, jich ohavnost a následky, — ať si pomyslí, že by s nimi měl zemřít a před soudnou stolicí Boží se postavit).

Z takového uvažování vzniká přirozeně vědomí viny i trestuhodnosti, spasitelná bázeň před trestající spravedlností Boží, ošklivost nad hříchy, které jsou všeho neštěstí příčinou, a mocná touha po smíření s uraženým Bohem.

Když pak kajícník v tomto stavu po pomoci se ohlíží, jako tonoucí po prkně, které by ho zachránilo, a pomoci té ani v sobě ani u lidí nenalézá, vede ho zpovědník k milosrdnému Spasiteli, předobrému pastýři oveček ztracených, a tklivým způsobem líčí, jak dobrotivý a laskavý jest Bůh, kterak Pán Ježíš i za něho (kajícníka) trpěl a umřel, na něho čeká, ho hledá a k sobě volá. Tím vzbudí se v kajícníkovi naděje, že i jemu bude odpuštěno, v srdci jeho vzplane láska k Bohu, z lásky pak upřímný zármutek nad vlastní nevděčností, ošklivost nad hříchy a pevný úmysl se polepšiti.

Když zpovědník tak ze srdce tklivými slovy k hříšníkovi promlouvá, podaří se mu s pomoci Boží všechny podstatné momenty pravé lítosti vzbuditi; a tím dostal svému nejhlavnějšímu úkolu.

6. Důležité jest také *poučení o povinnostech stavu*, když zpovědník byl seznal, že jich kajícník nedbá.

Aby v těchto věcech nalézal se poenitent v nevědomosti nezaviněné, stává se jen zřídka. Zvláště důtklivě mají na povinnosti své býti upozorněni: dítky, studující jinochové a panny, rodičové, hospodáři, čeleď, učitelové, úředníci, duchovní i světští představení.

7. Zpovědník má konečně také zodpovídati *otázky a pochybnosti*, jež mu snad kajícník předložil. Při tom bude si počínati opatrně, důležité věci dá si dříve dobře vyložiti (po případě i *mimo zpovědnici*), s klidnou myslí uváží všechny okolnosti, rozhodne dle učení církve, beze všeho přenáhlení.

Neví-li sám v případech spletitých rady, může kajícníka, dovolují-li tak okolnosti, odkázati ke zpovědníkovi zkušenějšímu, nebo odložití odpověď na příhodnější dobu. Zatím o záhadné věci bude přemýšleti a čísti, nebo s náležitou opatrností se zkušenějším se poradí. Není-li odklad možný, rozhodne dle nejlepšího vědomí a svědomí. ¹⁾

¹⁾ Aertnys : Pract. inst. Confess. pars II. cap. 3. art. 3. : „Si (confessario) dubia solvenda proponantur aut consilia ab ipso petantur, non praecipitanter respondeat, sed nisi certus sit de veritate responsi, spatium deliberandi petat ;

Ve věcech čistě světských, ve kterých také zpovědník někdy o radu, poučení a pokyny žádán bývá, nechť nezapomene slov sv. apoštola: „Nemo militans Deo implicat se negotiis saecularibus, ut ei placeat, cui se probavit.“¹⁾

§. 72. Obsah a způsob promluv zpovědních.

1. *Látku* k potřebnému naučení a napomenutí podává zpovědníkovi obyčejně *vyznání samo*. Tu pak není třeba ku každému hříchu zvláštního poučení připojovati, nýbrž stačí, když toto jen *proti hlavním hříchům a náklonnostem* směřuje a hlavní povinnosti stavu se připomenou.

2. Celý obsah a způsob promluvy zpovědní měl *individuální ráz* dle potřeb kajicnickových, t. j. budiž přiměřen *stáří, stavu, chápavosti, vzdělanosti a poměrům* jeho dle slov rituálu: „Confessarius *opportunas correptiones, ac monitiones paterna charitate adhibebit.*“

Myšlenky ku vhodným a příležitostným promluvám se mohou čerpati z idee připadajícího svátku, nebo doby církevní, z Pisma svatého nebo z učení církve, ze života Svatých, ze zkušenosti obecné i soukromé.

3. Promluva budiž *stručná, ale jadrná a působivá* („ne taedium ac impatientiam potius, quam bonos fructus excitet“).²⁾

Béře-li zpovědník pohnutky a důvody z Pisma svatého, ze života Páně a Svatých, stane se řeč jeho důstojnou, vážnou a přesvědčující.

Mluva biblická sluší učiteli církevnímu nejen na kazatelně, nýbrž i ve zpovědnici; svou prostotou, zbožností a tklivou srdečností vtiskuje všemu poučování a napominání duchovnímu charakter velebnosti, dodává mu vnitřné síly a účinnosti.

Sv. Otec Lev XIII. ve svém okružním listu o studiu Písem svatých vyzývá všechny duchovní, nejen kazatele, nýbrž i zpovědníky, aby po příkladu Krista Pána a sv. apoštolů Pisma svatého na výsost si vážili a v učitelském úřadě svém s velikou snažností ke zbrojnici té se utíkali.

„Per exempla Christi Domini et Apostolorum *omnes* intelligant, tirones praesertim militiae sacrae, quanti faciendae sint divinae

neque nimium sibi fidat, sed, si res exigat, et absque sigilli laesione fieri possit, doctiores etiam consulat: nec facile aut promiscue dubia scripto resolvat.“

¹⁾ 2. Tim. 2, 4.

²⁾ Aertnys l. c.

Litterae, et quo ipsi studio, qua religione ad idem armamentarium accedere debeant.“

„Haec propria et singularis Scripturarum virtus, a divino afflatu Spiritus Sancti profecta, ea est, quae oratori sacro *auctoritatem addit, apostolicam praebet dicendi libertatem, nervosam victricemque tribuit eloquentiam.*

*Quisquis enim divini verbi spiritum et robur eloquendo refert, ille non loquitur in sermone tantum, sed et in virtute et in Spiritu Sancto et in plenitudine multa“.*¹⁾

4. Ze zpovědníka musí mluvíti vždycky *upřímná soustrast* s hříšníkem, *otcovská láska a pečlivost o spasení duše* kajčníkovi.²⁾

Poznámka. Všeliké přemrštěné důvěrnosti a citlivůstkářství, zvláště k poenitentům ženského pohlaví, jest se zpovědníkovi varovati.

5. Je-li někdy potřebí ve zpovědnici *pokárání*, nebudiž prehlivé, nešetrné a příkré.

Otcovské, přesvědčivé předkládání, upřímné osvědčení apoštolské snahy pomoci duši kajčníkovi, dle potřeby také prošení a zapřísahání otevírá nezřídka i zatvrzelé srdce a budí nejlepší úmysly polepšení.³⁾

„Sicut nimia benignitas iniquitatum fomentum est, sic nimia severitas fit pluribus via ad desperationem“.⁴⁾

Článek 3. Zpovědník jako lékař: pátrá po příčinách a pramenech hříchů, radí a předpisuje vhodné prostředky k polepšení a zdokonalení života.

§. 73. Pátrání po příčinách, pramenech a pokročilosti nemocí duševních.

1. Aby zpovědník jako lékař kajčníkovi dobře mohl posloužiti, musí vyšetřiti *hlavní příčinu a kořen* jeho nemoci, poznati

¹⁾ Encycl. Leonis P. P. XIII. „Providentissimus Deus“ 18. Nov. 1893.

²⁾ Aertnys l. c.: „Ex tono vocis eluceat, quod Confessarius peccatoris misereatur eiusque animae salutis studeat, iuxta monitum Apostoli ad Gal. 6, 1. „Si praeoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis, huius modi instruite in spiritu lenitatis, considerans teipsum, ne et tu tenteris.“

³⁾ Confer: Regula pastor. S. Gregor. pars II. cap. 10.: „Peccata ex ignorantia vel infirmitate sunt leniter et cum magno moderamine arguenda, peccata vero ex malitia et diuturna consuetudine sunt vehementer increpanda.“ Česk. překladu Kuffnerova str. 88.

⁴⁾ S. Alph. Theol. mor. lib. 6. tr. 4. de poen. num. 426.

hlavní jeho hřích a zlou náklonnost (vitium dominans), co ho k hříchu obyčejně svádí, jak daleko již pokročil nebezpečný jeho stav.¹⁾

2. Příčiny, kořeny a prameny hříchů.

Člověk hřeší buď *z nevědomosti* (ignorantia), nebo *z křehkosti* (infirmitas), nebo *ze zlé převrácené vůle* (malitia): první má zapotřebí *poučení*, druhý *posilnění*, třetí důkladného *vyhojení*.

Kořen nemocí duševních jest trojí: žádostivost těla, žádostivost očí a pýcha života.²⁾

Z tohoto trojího kořene vyrůstá *sedm hlavních hříchů*, z nichž každý zase jest plodným zárodkem mnoha jiných.

K hříchu člověka vábí pokušení, t. j. všeliké ponoukání a vábení ke zlému (od těla, světa, ďábla), a *příležitost* (occasio), t. j. čas, místo, společnost kde jest člověk v nebezpečí, že zhřeší.

3. Vrůst a rozmáhání hříchu.

Pokušení, ač samo o sobě není hříchem, přece ke hříchu vede, a to obyčejně tímto postupem:

Nejprve přichází pomyšlení na zlo; toho-li člověk neodvrátí, nýbrž vědomě a svévolně v něm se zdržuje, povstává zalíbení ve zlu, pak zlá žádost a konečně svolení ve zlo, čímž se hřích v duši dokonává, byť i zevnější skutek nenásledoval.

Kdo pokušením neb příležitostmi ke hříchu svéstí se dal, upadá ve hříšný stav, a nehledí-li záhy milosti Boží opět nabýti, počne se hřích v jeho duši jako zlá nemoc víc a více rozmáhati.

Nejprve povstává ze hříchu často opakovaného *hříšný zvyk* (consuetudo), tak že hříšník lehce, bez boje a bázně hřeší.

Když se tak hříšnému návyku poddal, upadá ve *stav nepravosti*, to jest stává se otrokem hříchu.

Zvyk vzroste v *zaslepující náruživost*. Kdo se ze stavu toho násilně a upřímným pokáním nevybaví, stane se *zatvrzelým a nekajícím hříšníkem*. Setrvá-li a zemře ve stavu tomto, jest jeho konec věčné zahynutí.

4. Vzhledem k tomu, co bylo řečeno, věnuje zpovědník hlavní péči:

¹⁾ Aertnys: Pract. instit. Confess. pars II. cap. III.: „Ut Confessarius poenitentes suos bene curet, debet spiritualium eorum infirmitatum *causam* investigare.“

²⁾ I. Jan, 2. 16.

a) *Hříchům vnitřním* (peccata interna cordis), t. j. zlému zalíbení, žádostem a úmyslům. „Ex corde enim, ut Christus nos docuit, procedunt peccata externa oris et operis“.¹⁾

b) *Hlavnímu hříchu poenitentovu* (peccatum dominans).

c) Oněm hříchům, z nichž mnoho jiných obyčejně se rodí (*peccata praegnantia*).

d) *Nejbližším příležitostí* ke hříchu, v nichž poenitent se nalézá (*occasiones proximae*).

e) *Stupni pokročilosti* hříšného stavu (zvyk, náruživost, zaslepenost, zatvrzelost, nekajícnost).

5. V příčině ovoce a výsledku svého starostlivého přičinění nechť zpovědník nikdy nezapomíná, že *obrácení hříšníka jest hlavně výsledkem a dílem Boží milosti, a nikoliv snad pouhým dílem lidským*; proto bude se často a vroucně za kajícíky modliti a s neúmornou trpělivostí i vytrvalostí (zvláště u zpětilých a navyklých) v počatém léčení a duchovním vedení důsledně pokračovati.

Kdyby jen skrovné ovoce se ukazovalo nebo i žádné, neztratí důvěry v Boha. „Deus unicuique reddet secundum laborem suum, non secundum proventum, curam exigit non curationem“.²⁾

§. 74. Rady a předpisy vhodných prostředků nejen k polepšení života hříšného, nýbrž i ke zdokonalení života křesťanského.

1. Když byl zpovědník stav svědomí poenitentova, jak naznačeno, poznal, nastává mu povinnost poraditi *vhodné prostředky* (remedia spiritualia), které buď opětnému pádu zabraňují (media praeservativa) a k polepšení pomáhají, nebo dále na cestě křesťanské dokonalosti vedou.

Povinnost tu ukládá rituál římský slovy: „Confessarius ad vitam emendandam ac melius instituendam inducet remediaque peccatorum tradet“.

Prostředky tyto, aby vedly k cíli, musí býti moudře voleny, pokušením, náklonnostem, příležitostí, celému vnitřnímu stavu choroby, i vnějším poměrům poenitentovým vhodně přizpůsobeny.³⁾

¹⁾ Aertnys: Instit. Confess. n. 60.

²⁾ Aertnys: Instit. Confess. n. 61.

³⁾ S. Alphons. Homo Ap. tr. 21.: „Remedia assignabit Confessarius pro sua prudentia, inspectis circumstantiis occasionum, personarum et munerum.“

Dovednost lékařova nezáleží zajisté jen v tom, aby léky předepsal, nýbrž aby je také povaze nemoci a stavu nemocného přiměřeně upravil.

Podobně lékař duchovní užije tím mocnějších prostředků, čím silnější jsou pokušení a nebezpečnější příležitosti, jimž hříšník jest vysazen.¹⁾

Ze všeho patrně, jak často jest zapotřebí, uložiti kajícníkovi, aby se přidržel *stálého zpovědníka k docílení žádoucího napravení a důsledného duchovního vedení.*

2. *Prostředky* (remedia spiritualia) k polepšení a zdokonalení života vedoucí jsou *všeobecné a zvláštní.*

A. *Všeobecné* prostředky (remedia generalia), jež se hodí pro každého kajícníka, jsou :

a) *Častá modlitba* k Bohu za vyprošení víry, naděje, lásky a všech potřebných milostí; odporučování do ochrany Panny Marie (růženec), Anděla Strážného, sv. patrona křestního; pobožnosti k nejsvětější Svátosti Oltářní, k božskému Srdci Páně, k sv. Aloisiu (zvláště pro mládež).²⁾

b) *Časté přijímání sv. svátostí*, zvláště pak neodkladná zpověď po těžkém hříchu.

Sněm tridentský³⁾ nazývá sv. přijímání „*antidotum*, quo liberamur a culpis quotidianis et a peccatis mortalibus praeservamur.“

Dekret S. C. C. ze dne 20. prosince 1905 o častém a každodenním přijímání nejsv. Svátosti praví: „Cum perspicuum sit, ex frequenti seu quotidiana S. Eucharistiae sumptione unionem cum Christo augeri, spiritualem vitam uberius ali, animam virtutibus effusius instrui, et aeternae felicitatis pignus vel firmiter sumenti donari, idcirco Parochi, Confessarii et Concionatores, juxta probatam Catechismi Romani doctrinam [pars II. c. 63] christianum populum ad hunc tam pium ac tam salutarem usum crebris admonitionibus multoque studio cohortentur.“

c) *Každodenní zpytování svědomí*, zvláště na večer, spojené s lítostí nad hříchy a předsevzetím se polepšiti (examen generale et particulare).

¹⁾ Aertnys l. c. pars II. cap. 3.

²⁾ Aertnys: Instit. Confess. n. 59.: „Sacerdotibus commendandae sunt oratio mentalis, praeparatio ad Missam et gratiarum actio.“

³⁾ Trident. sess. XIII. cap. 2, de Euchar.

d) *Živé pamatování na všudypřítomnost a vševedoucnost Boží*, zvláště v pokušeních.

e) *Rozjímání* o utrpení Páně, ošklivosti hříchu, posledních věcech (smrt, soud, nebe, peklo).

f) *Čtení nábožných knih*, zvláště životopisů svatých.

g) *Vstoupení do náboženského bratrstva*.

h) *Sebezápor*, bdění nad zrakem a jazykem, přemáhání zlých náklonností a nezřízené žádostivosti.

B. Zvláštní prostředky (remedia particularia) směřují k vykořenění určitého hlavního hříchu nebo převládající vášně kajicnickovy.

Tak na př. tomu, jehož hlavním hříchem jest nečistota, se uloží, aby se varoval zahálky, špatných soudruhů, zlých příležitostí.

Poznámka. Jakých prostředků zvláštních měli by kajícníci užívat, k jakým raditi a jaké předpisovati má zpovědník při jednání s různými druhy kajicníků dle jejich vnitřního stavu duševního, vnějších poměrů a potřeb, o tom bude pojednáno níže v části zvláštní.

3. Nejenom „*remedia peccatorum*“, nýbrž i „*remedia virtutum et perfectionis*“, to jest prostředky ctnosti a zdokonalení křesťanského života, musí zpovědník udati.

Návodu takového potřebují hlavně poenitenti nevinní, nábožní, křesťansky spravedliví, klerikové, kněží i řeholníci, všichni, kdo po křesťanské dokonalosti baží.

Zpovědník musí jim býti spolehlivým vůdcem, který jest si cíle dobře vědom, na cestách duchovního života se vyzná („*via purgativa, illuminativa, unitiva*“), před nebezpečím a nástrahami zlého ducha varovati dovede, a poraditi umí, jakou zbraní v různých bojích duchovních by se zápasiti mělo. Viz § 113. K tomu cíli poslouží dobře spisy:

S. Franciscus Sales.: „*Philothea*“ („*Bohumila*“, přel. Jan Desolda) a „*Theotimus*“.

Thomas a Kempis: „*De imitatione Christi*“. (České překlady „*Zlaté knihy o následování Krista*“ od Douchy, Desoldy, Poimona, Šťastného, Vejchodského, Dra Sedláka).

Rodriguez, P. Alph.: „*Exercitium perfectionis*“. („*Cvičba v dokonalosti křesťanské*“, 2 svazky, v Brně 1905).

Scupoli, P. Laur: „Pugna spiritualis“. (Český překlad: „Duchovní boj a pokoj duše“ od J. Desoldy; II. vyd. 1894.)

Scaramelli, J. B.: „Directorium mysticum“.

Dirckinck, S. J.: „Semita perfectionis“.

Bellecius: „Medulla asceseos“.

Ignatii de Loyola S. P.: „Exercitia spiritualia“. („Exercicie čili duchovní cvičení“, přel. Dr. Ant. Ondroušek 1907).

Článek 4. Zpovědník jako lékař i soudce moudře ukládá pokání, mající povahu přiměřeného trestu i spásitelného léku.

§. 75. Zpovědník má jako lékař i soudce povinnost, uložit kajícímu pokání či dostiučinění.

1. Když byl zpovědník jako soudce vyznání vyslechl a dle potřeby otázkami doplnil, jako učitel potřebná poučení a napomenutí byl udělil a jako lékař prostředky napravení a zdokonalení života poradil, ukládá jakožto *lékař i soudce zároveň* poenitentovi *dostiučinění*. Tak předpisuje sněm tridentský¹⁾ i rituál římský.²⁾

2. *K čemu by při tom přihlížeti měl*, všeobecně naznačuje rituál slovy: „habita ratione *status, conditionis, sexus, aetatis* et item *dispositionis poenitentium*“.³⁾

3. Že pak při ukládání pokání má si počínati *jako lékař i soudce*, zřejmo ze slov: „Id vero ante oculos habeat, ut satisfactio *non sit tantum ad novae vitae remedium, et infirmitatis medicamentum, sed etiam ad praeteritorum peccatorum castigationem*“.⁴⁾

Zpovědník má povinnost uložit kajícímu pokání *spásitelné a přiměřené*; povinnost ta zavazuje pod těžkým hříchem, když se kající zpovídal z hříchů smrtelných, pod všedním, když se vyznal ze hříchů všedních nebo již odpuštěných smrtelných.

¹⁾ Conc. Trident. sess. XIV. de Sacram. Poenit. cp. 8.: „Debent ergo sacerdotes Domini, pro qualitate criminum et poenitentium facultate, *salutares et convenientes* satisfactiones injungere.“

²⁾ Rituál římský (Ordo ministr. sacram. Poenit.): „Postremo salutarem et convenientem satisfactionem, quantum spiritus et prudentia suggesserint, injungat!“

³⁾ Rit. Rom. l. c.

⁴⁾ Rit. Rom. l. c.

4. Pokání ukládá se zpravidla *před rozhřešením*; kdyby zpovědník toho opomenul, může je uložiti po absoluci.¹⁾

Vyznává-li se poenitent po uděleném již rozhřešení z nového těžkého hříchu, má nad ním vzbuditi novou lítost, uloží se mu nové pokání a udělí nová absoluce.²⁾

§. 76. Povaha uloženého pokání.

I. Pokání, jež zpovědník kajícníkovi ukládá, *má míti povahu trestu*, jak plyne ze slov sněmu tridentského a rituálu římského: „Satisfactio sit etiam ad praeteritorum peccatorum *vindictam et castigationem*“.³⁾

Má tudíž dostiučinění obsahovati něco pro poenitenta obtížného. Ježto pak člověku v nynějším jeho stavu po hříchu prvotném každý dobrý skutek jest jaksi obtížným, může každý dobrý skutek dle okolností za pokání sloužiti.

Nejpřednější dobří skutkové jsou: modlitba, almužna a půst, pročež obyčejně za pokání se ukládají. O těchto skutcích kajících („opera satisfactoria“) bude pojednáno níže. (§. 80.)

II. Pokání má míti *zároveň povahu léku*: „Satisfactio sit ad *novae vitae remedium* et infirmitatis *medicamentum*“.⁴⁾

Má tedy k duchovnímu uzdravení a života napravení pomáhati a na cestě etnosti udržovati,⁵⁾ čili má se ukládati pokání *spasitelné* („satisfactio salutaris“). Aby pak bylo v každém jednotlivém případě vskutku spasitelným, musí býti také přiměřeno hříchům, jakož i povaze a poměrům jednotlivých poenitentů.⁶⁾

III. Pokání má býti *přiměřeno* („satisfactio *conveniens*“) především *hříchům kajícníkovým*, a to:

1. *Vnitřní povaze hříchů*: „pro qualitate criminum“ (Trident. l. c.)

¹⁾ S. Alph. Lig. lib. 6. n. 514.: „Si vero Confessarius ex inadvertentia ante absolutionem non injunxerit poenitentiam, satis erit post absolutionem eam indicare.“

²⁾ S. Alph. Lig. l. c. n. 513.: „quia novum est iudicium.“

³⁾ Conc. Trident. sess. XIV. de Sacram. Poenit. cap. 8.

⁴⁾ Rit. Rom. l. c.

⁵⁾ Trident. l. c.: „ad novae vitae custodiam.“

⁶⁾ S. Alph. Lig. lib. 6. n. 514. „Potest etiam aliquando injungi cessatio ab aliquo bono opere, ex. gr. ab abstinentia a communione, si prudens Confessarius ad promovendum maius bonum poenitentis expedire iudicet.“

Jako totiž hříchy od sebe se různí druhem i způsobem, tak mají i rozdílně býti trestány a hojeny, nejlépe dle zásady: „*Contraria contrariis curanda.*“

Zásadou tou řídil se sám nebeský lékař, Ježíš Kristus.¹⁾

Majíc vzor tento před očima, dává církev svatá zpovědníkům radu: „Curet (confessarius), quantum fieri potest, ut *contrarias peccatis poenitentias injungat*, veluti: avaris eleemosynas, libidinosus jejunia vel alias carnis afflictiones, superbis humilitatis officia, desidiosis devotionis studia. Rarius confitentibus vel in peccata facile recidentibus, utilissimum erit consulere: ut saepe, puta semel in mense, vel certis diebus solemnibus confiteantur, et si expediat, communicent“.²⁾

2. Velikosti a těžkosti hříchů.

Této neměří zpovědník pouze dle velikosti a ohavnosti zevně spáchaného skutku, nýbrž uváží dle předpisů mravouky také předmět činu, stupeň poznání a volnosti, jakož i úmysl pachatelův.

Těžšího pokání zajisté zasluhuje, kdo křivě přísahal, než ten, kdo lhal; těžší, kde byla příčinou zlomyslnost, než kde byla příčinou neopatrnost nebo slabé poznání.

Tridentinum napomíná zpovědníkův, aby za těžké hříchy neukládali lehkého pokání, poněvadž by se tím stali účastnými cizích hříchův, an by pak kajícíci provinění svá považovali taktéž za lehká.

Není ovšem třeba, ukládati na každý hřích zvláštní pokání; dosti na tom, když zpovědník trest i lék namíří proti hlavnímu hříchu kajícníkovu.

3. Pokání budiž také *přiměřeno počtu hříchův a době*, po kterou kajícník ve zlém zvyku, náruživosti a příležitosti byl setrval. Čím častěji se téhož hříšného skutku dopouštěl, tím jest trestuhodnějším. Takovým kajícníkům může býti dle okolností vyměřeno pokání na delší dobu.

¹⁾ Homilia S. Gregorii P. 32. in Evang.: „Coelestis medicus singulis quibusque vitiis obviantia adhibet medicamenta. Nam sicut arte medicinae calida frigidis, frigida calidis curantur: ita Dominus noster *contraria opposuit medicamenta peccatis*, ut lubricis continentiam, tenacibus largitatem, iracundis mansuetudinem, elatis praecipere humilitatem.“

²⁾ Rit. Rom. l. c.

IV. Uložené pokání má být *přiměřeno individualitě*, t. j. *povaze a poměrům kajícíkovým*,¹⁾ a to :

1. „*Habita ratione status*“.²⁾

Zpovědník má přihlížeti ke *stavu* poenitentovu (laik, kněz, řeholník, úředník, osoba vdaná, svobodná, služebná atd.).

Ne každé pokání, jež třeba dobře se hodí osobám duchovním nebo řeholním, může uloženo býti laikům; nemůže se úředníkům ukládati daleká pouť nebo služebným obcování mši svaté všedního dne, když by tím jiné povinnosti zanedbali.

2. „*Conditionis*“ : Míjí se vůbec okolnosti, ve kterých poenitent se nalézá, na př. je-li chudý nebo bohatý, zdravý a silný nebo neduživý, slabý, těžce nemocný a p.

Chudým nemůže se ukládati dávání almužny; ani osobám těžce pracujícím, těhotným ženám, neduživým posty a jiná mrtvení těla.

Nemocným vůbec dle stavu nemoci ukládá se pokání lehké, těžce nemocným velmi lehké; je-li třeba těžšího, odloží se až do uzdravení.

Tak výslovně zpovědníkům připomíná rituál.³⁾

Nalézá-li se nemocný v takovém stavu, že již vůbec žádného pokání vykonati nemůže, není to ovšem překážkou absoluce.

3. „*Sexus*“ (pohlaví) :

Nemoudré by bylo na př. uložiti dívkám navštěvování kostela o samotě stojícího nebo dalekou pouť bez dohlídky.

4. „*Aetatis*“ (věk) :

Dítkám a starcům neukládá se půst.

5. „*Dispositionis poenitentium*“ :

Míjí se tu celý vnitřní stav kajících, horlivost, síla nebo slabost duševní.

Pozoruje-li zpovědník u poenidenta slabou disposici, může pokání moudře ulehčiti, pamětliv slov sv. Tomáše: „*Sicut parvus*

1) Conc. Trident l. c. : „*pro poenitentium facultate*.“

2) Rit. Rom. l. c.

3) Rit. Rom. l. c. : „*Meminerit porro Sacerdos, aegris non esse injungendam gravem aut laboriosam poenitentiam; sed indicandam tantum illam, quam, si convaluerint, opportuno tempore peragant. Interim, juxta gravitatem morbi, aliqua oratione, aut levi satisfactione imposita, et accepta, absolvantur, prout opus fuerit*.“

extinguitur ignis, si multa ligna superimponentur, ita parva contritio extingui posset pondere poenitentiae.“

Slabost kajčníkova jest dostatečným důvodem usnadniti mu pokání, neboť zpovědník jest nejenom soudcem, nýbrž spolu i lékařem; jako lékař musí nezřídka zmírniti přísnější výrok, jež by třeba jako soudce učinil.

Nebude tedy ukládati pokání takového, o kterém s důvodem předvídá, že ho kajčník pro svou slabou disposici nevykoná.

Pro praxi dává sv. Tomáš z Villanovy dobrou radu: „Lépe jest *tužší pokání jen poraditi*, uložití však lehčí, které kajčník snáze vykoná.“

Totéž radí praž. sněm provinc. z r. 1860. (tit. IV. cap. 8.): „Proderit de cetero, satisfactionem quidem graviorem suadere, sed eam tantum imponere, quae prudenter judicetur a poenitentibus adimplenda.“

Sv. Alfons velmi kárá zpovědníky, ukládající tuhé a síly kajčníků převyšující pokání.

Podle sv. Tomáše Aquinského bezpečnější omluvou u Boha jest veliké milosrdenství než přemrštěná přísnost.¹⁾

Podobně soudí Gerson:²⁾ „Tutius est cum parva poenitentia, quae sponte suscipitur et verisimiliter adimpletur, ducere confessos ad purgatorium, quam cum magna non implenda praecipitare in infernum.“

Naopak však také velmi horlivým kajčníkům, kteří velikou skroušenost jeví, může z této příčiny, dle dávného obyčeje v církvi, pokání býti zmírněno.

V době plnomocných odpustků (milostivého léta) ukládá se poměrně lehčí pokání než jindy, anť poklad církve jest otevřen.

Osobám svědomí úzkostlivého neukládá zpovědník nikdy tuhého pokání, ježto by jim tím více uškodil než prospěl.

§. 77. Jaké pokání nesmí nebo nemá býti ukládáno.

1. Za hříchy *tajné*, byť sebe těžší, nesmí se ukládati *veřejné pokání*.

¹⁾ S. Thom. Aquin. Opusc. 65, 4.: „Tutius excusamur apud Deum propter multam misericordiam, quam propter nimiam severitatem!“

²⁾ Regulae morales, n. 138.

„Pro peccatis occultis, quantumvis gravibus, manifestam poenitentiam non imponat“.¹⁾)

Ovšem však může se s náležitou opatrností uložit veřejné dostiučinění těm, kdož veřejné pohoršení způsobili, když toto jinak napravit se nedá, na př. veřejným účastenstvím při službách Božích, průvodech a pobožnostech, častějším veřejným přijímáním sv. svátostí a p.²⁾)

2. Nesmí se ukládati pokání, z něhož by se dalo snadno souditi na spáchaný hřích; neprozřetelností zpovědníkovou mohla by tímto způsobem i pečeť zpovědní býti ohrožena nebo i porušena.

Nebude tedy moudrý zpovědník za určitý hřích ukládati všem, kteří se u něho zpovídali, stejné a nápadné pokání. Sluhovi, jenž svého pána ošidil, neuloží, aby sám a očividně navrátil.

3. Peněžité pokuty ke svému vlastnímu prospěchu nesmí zpovědník nikdy za pokání uložit, aniž jaké odměny za zpovídání žádati nebo přijímat;³⁾) zlořád takový prozrazoval by zjištnost a vedl by ku zneuctění a zlehčení svátosti.

Je-li třeba uložit kajícníkovi, aby dal sloužit mši svatou, na př. za mrtvé, nebude se mu zpovědník sám k tomu nabízet.

Podávají-li kajícníci v dobrém úmyslu zpovědníkovi stipendium, může je po ukončeném zpovídání přijmouti; vždycky však jest lépe, když se to stane mimo zpovědnici, na př. v sakristii.

4. Nesmí se za pokání ukládati skutek, k němuž jest třeba *svobodného rozhodnutí*, na př. vstoupení do stavu kněžského neb řeholního, uzavření sňatku manželského, složení slibu ustavičné čistoty.

Poznámka. Osobám mladším a neustáleným zpovědník vůbec ani tak snadno nedovolí, aby slib ustavičné čistoty učinily, ježto horlivost počátečnicků nezřídka brzy ochabuje.

5. *Nemá se ukládati pokání ustavičné.*

Je-li třeba vyměřiti pokání na delší čas, budiž ulehčeno a kajícník buď upozorněn, že nehřeší, kdyby některý den na ně

¹⁾ Rit. Rom. l. c.

²⁾ Srovnej: Scavini III. n. 338. — Gury II. n. 525. — Reuter: Neocconfess. p. 1. cap. 6. — S. Alph. Lig. lib. 6. n. 511 sq.

³⁾ „Poenitentias pecuniarias sibi ipsis Confessarii non applicent, neque a poenitentibus quidquam tamquam ministerii sui praemium petant vel accipiant.“ Rit. Rom. l. c.

zapomněl neb je vykonati nemohl, a že může jiného dne všecko nahraditi.

Výjimečné pokání může sice býti uloženo, zvláště zpětilým, pro případ, když opět upadnou ve starý hřích, ale nemá býti příliš obtížné a pro dlouhou dobu vyměřené. Kajícník musil by také o významu a účelu jeho býti náležitě poučen, aby snad nemyslíl, že takové pokání jest jenom jakýmsi clem a že po jeho vykonání může zase znovu hřešiti.

6. Pokání *nebuď zůstaveno libovůli kajícníkovi*, nýbrž zpovědník má je sám jasně a určitě uložiti. K snadnějšímu pamatování může zpovědník pokání dle času, místa a způsobu blíže určit. Vůbec však *není radno ukládati mnoho a rozličných věcí*. „Non est gravandus poenitens multis rebus, ne confundatur et terrefiat!“¹⁾

Po případě třeba jest zeptati se, zdali kajícník (zvláště dítky, lidé prostí, staří .) dobře rozuměl, co mu bylo uloženo, — aby pak ve svědomí nebyl znepokojován.

7. Skutkové, k nimž jest kajícník již jinak zavázán, z pravidla se za pokání neukládají (na př. obcovati v neděli mši svaté).

Jenom ve zvláštních případech mohlo by pro slabost nebo úzkostlivost kajícníkovi i takové pokání býti uloženo.²⁾

Q.: Utrum poenitens, precem aut pium opus indulgentiis ditatum explens, possit simul et poenitentiae satisfacere et indulgentias lucrari? R. *Affirmative*. S. Congr. Ind. et SS. Reliqu. 14. Junii 1901.

§. 78. Přijetí, změna a vykonání pokání.

1. Kajícník jest ve svědomí zavázán pokání, moudře mu uložené, *ochotně přijmouti a věrně vykonati*.

Tato ochotná vůle, která již v pravé lítosti obsažena jest, náleží *k podstatě* svátosti, kdežto skutečné vykonání uložených skutků jest *jen částí doplňující* (pars integralis). Odpor proti pokání přiměřenému a možnému byl by znamením nekajícnosti.

¹⁾ S. Franc. Sales. Instruct. Confess.

²⁾ S. Alph. lib. 6. n. 513.: „An possit pro poenitentia imponi opus alias debitum?“ „Communiter et merito affirmant. Ratio: opus illud jam praeceptum, cum sit satisfactorium, bene potest per claves elevari ad meritum etiam satisfactionis sacramentalis. — Hoc tamen *non faciendum*, bene advertunt Suarez, Laym. et Spor., *nisi spectata fragilitate poenitentis*.“

Je-li třeba tužšího pokání, hledí zpovědník dříve otcovským způsobem kajícího přesvědčiti, že nejedná z libovůle, a pohnouti ho, aby rád přijal a ochotně vykonal, co mu uloženo.

K tomu cíli jakož i ke vzbuzení větší lítosti a ošklivosti nad spáchanými hříchy prospívá, upozorniti na mnohem přísnější kázeň v prvotní církvi. (Viz: „*Canones poenitentiales*“ §. 79.)

Sv. Karel Borromejský radí při ukládání těžšího pokání zeptati se kajícího, je-li s to, aby uložené dostiučinění vykonal.

2. *Žádá-li kajícího za zmírnění nebo změnu pokání*, vyšetří zpovědník svědomitě důvody i okolnosti, načež může pokání buď změnit nebo zmírnit nebo aspoň způsob jeho ulehčiti. Bez příčiny není dovoleno pokání měnit.

Změna pokání může se státi toliko ve zpovědi, a nikoliv mimo zpověď, ježto náleží k úkonu svátostnému. Bezprostředně po rozhřešení může taktéž zpovědník ještě změnit, co byl uložil, jen když kajícího ze zpovědnice se nevzdálil.

Kajícího sám ze své moci nesmí si změnit, co mu bylo uloženo, a to ani ve skutek lepší. *Reo non competit, mutare sententiam iudicis.*

Zpovědník nemá práva změnit pokání, které vyšší představený (na př. biskup) uložil za prominutí nebo změnu slibu; mimo případ zvláštní potřeby nemá se také měnit dostiučinění uložené od představeného za hřích zadržovaný.

Vyznává-li kajícího, že pokání od jiného zpovědníka mu uložného nevykonal nebo ho ani nepřijal, poněvadž bylo obtížné, vyšetří zpovědník bedlivě příčiny a okolnosti, při čemž bude si počínati opatrně, aby vážnosti svého duchovního spolubratra neublížil.

V takovém případě nemusí kajícího předešlou zpověď dopodrobna opakovati, ale přece má věc vyložiti tak, aby zpovědník pravý duševní stav jeho seznati a zralý úsudek si utvořiti mohl.

3. Dle katechismu má pokání vykonáno býti s *pokorným srdcem*, *věrně* tak, jak bylo uloženo, a *bez odkladu*, *co možno nejdříve*.

Za starodávna udělovala církev kanonickou absoluci v odměnu za veřejné pokání větším dílem již vykonané, nyní pak svátostným rozhřešením chce zároveň povzbuditi k horlivějšímu dostiučinění.

Kajícník není povinen vykonati uložené pokání ještě před rozhřešením, ani před svatým přijímáním.¹⁾

Byla-li blíže určena doba nebo den pokání a kajícník toho opomenul, není proto sprostěn povinnosti, nahraditi zameškané. (Dies apponitur ad sollicitandam, non ad finiendam obligationem.)

Kdo vlastní vinou nevykoná uloženého pokání, *hřeší*, a to *těžce*, bylo-li uloženo pod těžkým závazkem za těžké hříchy, z nichž kajícník dříve ještě nikdy se nezpovídal; *lehce*, bylo-li dáno za hříchy lehké nebo za hříchy smrtelné jednou již odpuštěné.

Kdo zapomněl, co mu bylo uloženo za pokání, nemůže je ovšem vykonati; domnívá-li se, že se zpovědník ještě na ně pamatuje, má se zeptati. Z každé hříšné nedbalosti v této věci musil by se pak v nejbližší zpovědi vyznati.

Kdo vykonal uložené pokání *ve stavu nemilosti*, učinil sice povinnosti své zadost, avšak skutek jeho není před Bohem záslužný.

Povinnost vykonati předepsané dostiučinění jest *osobní*, a nemůže tudíž na jiného býti přenesena.

Jestliž dostiučinění jedním ze tří úkonů kajícnickových, ze kterých se právě skládá nejbližší hmotnost svátosti pokání.

§. 79. Canones Poenitentiales.

Na ukázkou tuhé kázně v prvotní církvi stůjtez zde skutky kající, jež se ukládaly za obyčejnější hříchy proti přikázáním Božím.

Ačkoliv církve již dávno upustila od prvotní přísnosti této, přihlížejíc ke slabosti lidské a k odpustkům nyní častěji než druhdy propůjčovaným, přece podle rady sv. Karla Borromejského bývá prospěšno, obrátiti dle potřeby zřetel kajícníků k bývalé kázni, aby ošklivost hříchů svých snáze poznali, jakož i k větší lítosti a ochotnějšímu přijetí i vykonání toho, co jim dle nynější tak umírněné kázně církevní uloženo bylo, pohnuti byli.²⁾

Praeceptum I.: Dominum Deum tuum adorabis et illi soli servies.

Qui a fide catholica descians, intimo summoque praeviationis suae dolore affectus, ad Ecclesiam redierit, poenitentiam

¹⁾ S. Alph. Lig. lib. 6. n. 514. — Gury II. n. 523.

²⁾ S. Carol. Borrom.: Instr. Confess. cap. 20.

aget annis 10. Quo temporis spatio decurso ei communio praetari debet.

Si quis sortilegus erit, poenitentiam aget dies 40.

Si quis in codicibus aut in tabulis, sorte ducta, res futuras equisierit, poenitens erit dies 40.

Si quis clericus vel monachus, postquam Deo voverit, ad aeculum redierit, poenitentiam aget annos 10, quorum 3 in pane et aqua.

Praec. II.: Non assumes nomen Dei tui in vanum.

Quicumque sciens pejeraverit, 40 dies in pane et aqua, et 7 sequentes annos poeniteat, et nunquam in testimonium recipiatur.

Qui perjurium in ecclesia fecerit, poenitentiam aget annos 10.

Si quis jusjurandum, quo se regi et domino suo adstrinxerit, violaverit, in monasterio poenitentiam aget omnibus diebus vitae suae.

Si quis Deum, vel Beatam Mariam Virginem, vel aliquem Sanctum publice blasphemaverit, pro foribus ecclesiae diebus dominicis septem in manifesto, dum Missarum solemnias aguntur, stet; ultimoque ex illis die, sine pallio et calceamentis, ligatus corrigia circa collum, septemque praecedentibus feriis sextis in pane et aqua jejunet, ecclesiam nullo modo tunc ingressurus, singulis septem illis diebus dominicis tres aut duos aut unum pauperem pascat, si potest, alioquin alia poenitentia afficiatur. Recusans ecclesiae ingressu interdicitur, in obitu ecclesiastica sepultura careat.

Praec. III.: Sabbata sanctifices.

Qui opus aliquod servile die dominico festove fecerit, poenitentiam aget 3 dies in pane et aqua.

Si quis in ecclesia confabuletur, cum divina fiunt, poenitens erit dies 10 in pane et aqua.

Qui in Quadragesima jejunium violarit, pro uno die poenitentiam aget dies 7.

Si quis jejunium quatuor Temporibus non custodierit, poenitens erit dies 40 in pane et aqua.

Praec. IV.: Habeas in honore parentes.

Qui parentibus maledixerit, 40 dies poenitens sit in pane et aqua; qui injuria affecerit, 3 annos; qui percusserit, annos 7.

Si quis contra Episcopum, Pastorem, et patrem suum insurrexerit, uno in loco monasteriove poenitentiam aget omnibus diebus vitae suae.

Praec. V.: Non occides.

Si quae mulier sponte abortum fecerit, poenitentiam aget 3 annos: si nolens, quadragesimas 3.

Mulier foetum suum perdens voluntarie ante 40 dies, poenitens erit annum: si vero post 40 dies, annos 3: si vero postquam editus est in lucem, tamquam homicida.

Si quis explendae causa libidinis, vel odii meditatione, ut non ex eo soboles nascatur, homini aut mulieri aliquid secarit, vel ad potandum dederit, ut non posset generare aut concipere, homicida teneatur.

Si quis homicidium sponte commiserit, vel odio vel possidendae haereditatis causa, primo jejunet in pane et aqua 40 dies, deinde poenitentiam agat annis 7.

Si quis per iram subitam aut per rixam hominem necarit, poenitentiam aget annos 3.

Si quis fratri suo quem oderit, reconciliari non vult, tamdiu in pane et aqua poenitentiam aget, quoad reconcilietur.

Praec. VI.: Non moechaberis.

Si laicus solutus cum foemina soluta concubuerit, poenitens erit annos 3.

Presbyter, si fornicationem admiserit, sponte confessus poenitentiam aget annos 10.

Vir solutus, si cum alterius uxore adulterium commiserit, poenitentiam aget annos 7, mulier 5.

Cum duabus sororibus fornicatus poenitentiam aget toto vitae suae tempore.

Vir se inquinans primo, dies 10: si iterum, dies 20: si tertio, dies 30: sique nefarie agere perget, poenitentiae accessio ei fiet: si puer, dies 40; si maior quindecim annis, dies 100. Si quae mulier cerussa alioque pigmento se oblinit, ut aliis viris placeat, poenitentia afficietur annorum trium.

Praec. VII.: Non furtum facies.

Qui furatus est aliquid de ecclesiae suppellectili vel thesauro: quod sustulit reddet, et tres carinas cum 7 sequentibus annis poenitebit.

Nota: Carinae jejunium id appellatur, quod per 40 dies in pane et aqua fiebat („carena“, „carentena“, „quadragesima“).

Sacrilegus, rerumve ecclesiasticarum inuasor, uno anno extra ecclesiam Dei maneat; secundo anno pro foribus ecclesiae sine communionemaneat; tertio anno in ecclesia inter audientes sit sine oblatione, carne vinoque abstineat, praeterquam in Pascha et die Natali; quarto anno, si fructuosus triennio poenitentiae fructus extiterit, communioni fidelium restituatur, praeterea sine esu carnis et potatione vini usque ad septennium poenitens permanebit.

Qui fregerit noctu alicuius domum aut aliquid auferet, pretium reddet, et poenitentiam aget annum in pane et aqua; si non reddit, annos duos.

Si quis furtum de re minori semel aut bis fecerit, restituta re, poenitentiam aget annum unum.

Qui rem inventam non reddit, furtum committit: idcirco tamquam de furto poenitentiam aget.

Si quis usuram accipit, rapinam facit: ideoque quicumque illa exegerit, poenitentiam aget annis tribus, uno in pane et aqua.

Praec. VIII.: Non dices contra proximum tuum falsum testimonium.

Qui affirmarit verum, quod falsum est, poenitentiam aget ut adulter; ut homicida, qui sponte id facinus admiserit.

Qui proximo falsum crimen objicit, poenitentia afficietur ut falsus testis.

Si quis contra proximum lingua lascivus erit, triduana poenitentia expiabitur.

Si quis facile detraxerit, falsumque in hoc dixerit, poenitens erit dies 7 in pane et aqua.

Qui falsitatem fraudemve in ponderibus vel mensuris admiserit, poenitens erit in pane et aqua dies 20.

Falsarius, in pane et aqua poenitentiam aget, quamdiu vivit.

Praec. IX.: Non desiderabis uxorem proximi tui.

Si quis concupiscit fornicari, si presbyter, poenitens erit annos 5: si clericus aut laicus, annos 2.

Praec. X.: Non concupisces rem proximi tui.

Rem alienam nefarie concupiscens, avarusque, poenitens erit annis 3.

Qui aliena furari concupiscit, furtum est: qui item aliena rapere cupit, rapina est: qui res ecclesiae furari appetit, sacrilegium est: ideo cum nefarie concupiscendo graviter peccet, ut peccati mortalis poenitentiam aget sacerdotis arbitrato.

De septem peccatis capitalibus:

Pro capitali crimine poenitentiam aget: laicus annos 4, clericus 5, subdiaconus 6, diaconus 7, presbyter 10, episcopus 12.

§. 80. Obyčejné skutky kající.

(Opera satisfactoria.)

Kající skutky, které se dle nynější mírné kázně církevní a dle praxe zkušených a nábožných zpovědníků, obyčejně ve zpovědi ukládají, jsou: *modlitba, půst a almužna*.

Římská Poenitentiarie ¹⁾ nejvyšší to soudní dvůr pro obor svědomí, neukládá za skryté i sebe větší hříchy jiného dosti učinění, než jmenované skutky a častější přijímání svatých svátostí.

Děje se tak zajisté zcela přiměřeně.

Modlitbou smírujeme Boha a překonáváme pýchu života, *postem* trestáme samy sebe a krotíme žádostivost těla, *almužnou* osvědčujeme lásku k bližnímu a překonáváme žádostivost očí.

Jest tedy trojí způsob pokání *proti trojímu kořenu všech hříchů* namířen (1. Jan. 2, 16), jak z následujícího přehledu (na str. 204.) vidno:

¹⁾ „Sacra Poenitentiarie“ má dle apoštol. konstituce p. p. Pia X. „Sapienti consilio“ ze dne 29. června 1908 následující obor působnosti:

„Hujus sacri iudicii seu tribunalis jurisdictio coarctatur ad ea dumtaxat quae forum internum, etiam non Sacramentale, respiciunt. Itaque, externi fori dispensationibus circa matrimonium ad Congregationem de disciplina Sacramentorum remissis, hoc tribunal pro foro interno gratias largitur, absolutiones, dispensationes, commutationes, sanationes, condonationes; excutit praeterea quaestiones conscientiae, easque dirimit.“

Ve II. díle téže apoštol. konstituce de Romana Curia (cap. VIII. art. I.) o tribunálu posv. Poenitentiarie určuje se takto:

1. Tribunalis hujus ambitu ad solum forum internum coarctato, suis muniis addicti manebunt praeter Cardinalem Poenitentiarium, Regens, Praelati quinque Signaturae, Procurator, seu a secretis, Substitutus et aliquot inferiores officiales.

2. In officii parte, quam retinet, hoc sacrum Tribunal se geret ad normas praesertim Const. „In Apostolicae“, editae die 13. Aprilis 1744 a Benedicto XIV, salvis immutationibus legitimo usu posterius inductis, quae erunt scripto redi-

	1.	2.	3.
Kořeny hříchů :	pýcha života,	žádostivost těla,	žádostivost očí.
Hřichy :	proti Bohu,	proti sobě samému,	proti bližnímu.
Skutky kající	modlitba,	půst,	almužna.
Statky :	duše,	těla,	štěstí (fortunae).

I. *Modlitba — oratio:*

Tímto kajícím skutkem rozumí se všechny způsoby modlitby a bohoslužby, totiž:

a) *Modlitba v užším smyslu slova:* Otčenáš (uvažování jednotlivých proseb proti různým hříchům, na př. kdo rád kleje, ať uváží slova: „posvěť se jméno Tvé“; nesmířitelný, mstivý ať se pozastaví u prosby: „odpusť nám naše viny“ a p.);

žalmy kající (50. žalm!); litanie; křížová cesta;

vzývání Rodičky Boží (zvláště se doporučuje dítkám, jinochům a pannám);

růženec (jeden desátek nebo více);

vzývání Anděla Strážného a svatých patronů (zvl. v pokušeních);

pamatování na přítomnost Boží a modlitby střelné („preces jaculatoriae“).

Spasitelné jest s modlitbou spojovati zpytování svědomí a vzbuzování lítosti i dobrých úmyslův.

Přihlížeje k rozličným potřebám kajícníkův, ukládá zpovědník za pokání modlitby co možno vhodné, jim známé; když pak způsob, místo, čas a trvání modliteb blíže předpisuje, pilně šetří stavu a okolností, v nichž jednotlivci se nalézají. Tak na př. pracujícím, kteří nemají pokdy dlouho na modlitbách dlíti, poradí, aby svoje dílo v duchu kajícím Bohu poroučeli, mezi prací častěji na Boha si vzpomínali a za pomoc i požehnání Boha poprosili.

b) *Navštěvování služeb Božích.*

Pokud jest povinností katolického křesťana, neopomene zpovědník na ni upozorniti, avšak také jako spasitelný lék ji častěji uloží.¹⁾

gendae et a Cardin. Poenitentiario subjiciendae approbationi Pontificis; firmisque praescriptis a Const. „Sapienti consilio“ et ab hac lege, in omnibus quae hoc s. Tribunal spectent.

3. Juxta memoratae Const. Benedicti XIV. praescripta, omnia secreto et gratis in hoc s. Tribunali expedientur.

¹⁾ Reuter l. c. Pars I. c. VI.: „Opera jam aliunde praecepta possunt elevari ad rationem satisfactionis sacramentalis, suntque tunc sub duplici obligatione praestanda. Sic, si quis accusaret se de negligentia in audiendo sacro vel persolvendis horis canonicis, posset illi iniungi, ut ea aliquot vicibus devotius praestaret. Caeterum expedit semper aliquid non praeceptum addere, ut sit poenitentia magis vindicativa.“

Nevědomým, v náboženství zanedbaným uloží pilné poslouchání kázání a křesťanských cvičení; vlažným uloží slyšení mše svaté i všedního dne, když okolnosti jejich to dovolují.

Spasitelné všem kajcíníkům jest navštěvování nejsvětější Svátosti oltářní, při němž Ježíši Kristu se klaníme, o jeho umučení rozjímáme, za urážky ho odprošujeme a potřebných milostí si od něho vyprošujeme. Též duchovní přijímání při těchto návštěvách jakož i při mši svaté lze za pokání uložit.

c) *Častější přijímání svátosti pokání a oltářní*, kteréž právě proto jsou stanoveny, abychom ve stavu milosti Boží se udrželi a před opětným klesnutím se uchránili.

Mnohým kajcíníkům, zvláště ze zvyku hřešícím, zpětilým i příležitostným, jest častější zpověď nejvydatnějším lékem k uzdravení.

„Rarius autem vel serius confitentibus vel in peccata facile recidentibus, *utilissimum fuerit consulere, ut saepe, puta semel in mense, vel certis diebus solemnibus, confiteantur, et, si expediat, communicent.*“ ¹⁾

Velmi užitečné jest častější přijímání svatých svátostí také kajcíníkům nábožným, kteří na cestě ctnosti a dokonalosti křesťanské pokračovati chtějí.

Kajcíníkům, kteří ze smrtelných hříchů se zpovídají, uloží zpovědník vždy, aby s pokáním neodkládali, nýbrž jakmile zase klesnou, co nejdříve opět se zpovídali.

d) *Nábožné čtení a rozjímání.*

e) *Vstoupení do nábožného bratrstva; duchovní cvičení.*

II. Půst (jejunium).

Tímto skutkem kajcím míní se vůbec všechny způsoby sebezáporu, přemáhání a krocení nezřízených náklonností, zlých zvyků a vášní. Sem náleží:

a) *Půst v užším smyslu slova* (újma v jídle a pití, zdržlivost od masitých pokrmů, nebo přísný a úplný půst); může býti za pokání uložen zvláště kajcíníkům, jež nemírné požívání pokrmu a nápoje k těžkým hříchům svádí, na př. k opilství, zlosti, mstivosti, smilstvu.

Jako prostředek ctnosti může se půst uložit nebo poradit také osobám nábožným, které po větší dokonalosti křesťanské baží.

¹⁾ Rit. Rom. 1. c.

„*Jejunium vitia comprimit, mentem elevat, virtutem largitur et praemia*“.¹⁾

b) *Zdržení se zábav a jiných společností*, byť i jinak dovolených. Toto pokání může se uložiti na krátký čas kajícím, aby se cvičili v sebezáporu a tak potom snáze zvítězili nad pokušením ku věcem nedovoleným; jest to spolu mírný trest, jímž mohou dosti učiniti za předešlá provinění při užívání věcí časných. Pokud společnost, divadlo a zábavy jsou příležitostmi ke hříchu, musí se jich kající vstříhati z povinnosti, což zpovědník také za pokání uložiti může.

c) *Újma ve spaní* může moudře uložena býti těm, kdož pro nemírné prodlužování spaní zanedbávají své povinnosti, zvláště pak takovým kajícím, které zbytečné prodlévání na lůžku svádí ke hříchům. Uloží se jim, aby nešli dříve spat, dokud potřeby nepociťují, ráno pak aby vstali hned, jak se probudí.

d) *Skutky sebezáporu a sebemrtvení* (abnegatio et mortificatio.) Sebezapírání jest potřebno každému křesťanu; každý jest povinen bojovati proti nezřízené žádostivosti, zlým náklonnostem, nezřízené samolásce a sobectví. K tomu cíli slouží skutky mrtvení zevnitřního, krotící tělo, jako půst, újma v spánku, podnikání obtížných, tělu nelibých věcí a jiné prostředky rozumné askese; dále též trpělivé snášení starostí, prací, nehod, strastí, nemoci, opovržení a pronásledování. Všechny zevnější skutky sebemrtvení a sebezáporu jsou však jen *prostředkem ctnosti*, nikoliv ctností samou; mají-li před Bohem míti cenu, musí vycházeti z vnitřní upřímné snahy, bdíti nad smysly a každým nezřízeným hnutím, potlačovati a krotiti zlé náklonnosti a vášně.

Bez tohoto opravdového vnitřního sebezáporu plodí pouze zevnitřní skutky nezřídka jen klamání sebe i jiných, farisejské pokrytectví, domýšlivost, pýchu a zanedbávání povinností svého stavu.

Svatý Tomáš Aquinský vyslovuje se o vnějším sebezapírání takto: „Jinak souditi dlužno o cíli, a jinak o tom, co k cíli vede. V duchovním životě jest cílem: *milování Boha*. Posty pak, bdění a jiné skutky tělesného mrtvení nejsou cílem, nýbrž užívá se jich jako *potřebných prostředků* k cíli vedoucích, především k ukročení nezřízených žádostivosti“.²⁾

¹⁾ Praefatio in Quadrages.

²⁾ S. Thom. Aquin. Quodlib. V. art. 18.

O užívání uvedených prostředků pak praví, že se má díti s rozumnou umírněností, tak aby žádostivost zlá byla utlumena, ale přirozenost nebyla udušena.¹⁾

Při ukládání takového pokání bude zpovědník pilně šetřiti toho, co bylo řečeno v §§ 76. a 77.

Uvážití musí věk, zdraví, stav, zaměstnání, poměry a okolnosti jednotlivých poenitentův. Ne všecko hodí se pro každého.

Neuloží tedy tuhých postů lidem těžce pracujícím, starcům, slabým a nemocným, ani mládeži teprve dospívající. Kajícníka, který za příčinou své živnosti, pro chudobu a p. beztoho již s obtížemi a útrapami všeho druhu zápasiti musí, poučí zpovědník, jak to všechno v duchu odevzdanosti a kajícností snášeti a Bohu jako dostiučinění za své hříchy obětovati může.

Při ukládání skutků zevnitřního sebezmrtní nebude vůbec žádati nic neobyčejného a nápadného, co by snad budilo u pozorovatelův odůvodněné podezření; také nic směšného, co by dávalo podnět k pohaně a zlehčení kajícníka nebo svátosti pokání.

Nemoudré by bylo, nutiti osoby světské beze všeho rozdílu k takovým skutkům, které mohou býti dobře uloženy třeba osobám reholním neb i jiným nábožným osobám ve světě žijícím, ale v duchovním životě vycvičeným; stejně nemoudré a neoprávněné by však bylo, vnější skutky sebezáporu vůbec zavrhovati, nebo snad jen na kláštery je obmezovati.

Je-li kněz stálým zpovědníkem nábožných duší, po větší dokonalosti bažících, dle jejich poměrův a pokroku v ctnosti poradí neb uloží, co prospěšno jest. Bude také přihlížeti k tomu, aby snad kajícník ve své horlivosti přílišným postem, bděním a pod. těla svého neseslabil tak, že by se stal k vykonávání povinností stavu svého neschopným, k vášním však a nárůživostem, které právě postem zamezeny býti měly, ještě náchylnějším.

Proto dlužno v jednotlivých případech uvážiti napomenutí sv. Františka Sal.: „V dvojím stavu trpíme veliká pokušení, totiž: když se tělu velmi dobře vede a opět, když jest velmi slabé. V prvním stavu jest bujné, v druhém ku všemu neschopné.“

¹⁾ S. Thom. Aquin. l. c.: „Ideo hujusmodi sunt adhibenda cum quadam mensura rationis, ut scilicet concupiscentia dometur et natura non exstinguatur!“

Nemírnost v postu a jiných přísnostech může způsobiti, že mnohé osoby již v nejlepším věku stanou se neschopnými ke skutkům lásky k bližnímu, jak se přihodilo i svatému Bernardovi, jenž velmi litoval, že se svým tělem tuze přísně nakládal.¹⁾

Přeje-li si kajícník, aby mu bylo uloženo nějaké zevnitřní mrtvení, dává instrukce eichstädtská zpovědníkům dobrou radu: „Nullo modo concedatur corporalis exercitatio, si negligatur interna mortificatio“.

Svatý Alfons radí, aby zpovědník byl na začátku spíše nepovolným, aby dovoloval lehčí skutky a zřídka, vůbec aby skutků tělesného mrtvení nepovoloval, dokud nebyl žádán, a vždy dovolil méně, než zač se prosilo.²⁾

III. *Almužna (eleemosyna).*

Míní se všechny skutky tělesného i duchovního milosrdenství, podporování dobročinných ústavů, chrámů, missií a pod.

Uloží-li zpovědník almužnu za pokání, má zcela určitě říci, mnoho-li a kdy má kajícník dáti, na př. určité rodině nebo k dobrému účelu.

Článek 5. Zpovědník jako soudce na základě úsudku o hodnosti neb nehodnosti kajícníkově dává neb zdržuje rozhřešení.

§. 81. Úsudek o dispoici kajícníkově. Jaké jistoty jest třeba ?

1. Rozhřešení náleží k soudcovskému úřadu zpovědníkovu, ano jest nejdůležitějším úkonem, jež zpovědník na místě Božím a mocí od Boha propůjčenou vykonává. Při tom nesmí rozhodovati libovolně, dle osobní chuti nebo náklonnosti, nýbrž úsudek o hodnosti nebo nehodnosti, vědomí budoucí zodpovědnosti před Bohem a péče o věčné spasení kajícníkovo jsou mu při vynesení nálezu soudního vodítkem.

Rozhřešení, dané nehodnému nebo neschopnému, vynucené nebo lstí dosažené, neplatí a kajícníkovi nic neprospívá, anť Bůh, nejvyšší a vševědoucí soudce, který srdce i ledví zpytuje, potvrditi ho nemůže.

¹⁾ S. Franc. Sal. Philothea III. cap. 23.

²⁾ S. Alph. Praxis Confess. cap. 9. §. 3.

Proto nařizuje řimský rituál: „Videat autem diligenter sacerdos, quando et quibus *conferenda* vel *deneganda* vel *differenda sit absolutio*, ne absolvat eos, qui talis beneficii sunt incapaces.“

Slovem „*incapaces*“ míní se zde neschopní a nehodní.

V pravém slova smyslu nazývají však se *neschopnými* ti, kdož *bez vlastní viny* nemohou rozhřešení obdržeti, jelikož se jim nedostává schopnosti, vyhověti nezbytným podmínkám; *nehodnými* pak („indigni“) slují, kdož *vlastní vinou*, pro nedostatek dobré vůle a náležitě disposice nejsou způsobilými, aby rozhřešení obdržeti mohli.

Segneri dí ke zpovědníkům: „Na tomto soudu jste vy soudci, a vaší věcí jest posouditi, kdo jest hoden a schopen.“¹⁾

Leonhard a P. M. praví: „Opatrný zpovědník jako soudce a lékař duší musí, prve než nález soudní vynese, učiniti sobě rozumný a pravděpodobný úsudek, že kajčnik má pravé vnitřní rozpoložení, bez něhož rozhřešení nic neprospívá a svátost účelu svého nedosahuje.“²⁾

2. Pravé rozpoložení (*dispositio*) kajčnikovo záleží v poznání hříšného stavu a vyznání se z něho, v lítosti a oškřivosti nad spáchanými hřích, v pevném úmyslu se polepšiti a dostiučiniti. Toť jsou právě hlavní části svátosti pokání, jež sněm tridentský jmenuje „*quasi materia Sacramenti Poenitentiae*“.

Ku kterému z oněch úkonů kajčnikových měl by zpovědník především přihlížeti, udává katechismus řimský slovy: „*Především k tomu budou kněží při kajčníku pilně hleděti: má-li pravou lítost nad hřích, svými a spolu jistý a pevný úmysl, pro příště hříchů se zdržeti*“.³⁾

Záleží tudíž pravá disposice hlavně *v opravdové lítosti a pevném úmyslu*, a o tom musí sobě zpovědník při každém jednotlivci úsudek utvořiti a jistoty nabýti.

3. Nežádá se sice, aby měl jistotu plnou (absolutní, metafysickou), jež ani možna není, nýbrž toliko *mravní* (*certitudo moralis*), jež na rozumných důvodech spočívá (*judicium prudens*

¹⁾ Segneri: *Unterweisung*. p. 33.

²⁾ Leonhard a P. M.: *Unterweis. für Beichtväter*, 1850, p. 34.

³⁾ *Catech. Rom. P. II. cap. V. q. 58.*

et probabile), tak že není rozumné pochybnosti o disposici kajíc-níkově.¹⁾

Proč stačí jistota mravní, vysvětluje a odůvodňuje sv. Alfons takto: „Aby mohl zpovědník kajíc-níka rozhřešiti, musí míti jistotu o jeho disposici, protože úkony kajíc-níkovy, z nichž dispo-sice sestává, jsou hmotností („quasimateria“) svátosti pokání; avšak, jako při ostatních svátostech musí býti jistota fysická, protože hmotnost jest fysická, tak při této *svátosti stačí jistota mravní*, protože hmotnost jest mravní.“²⁾

Tento svůj výrok odůvodňuje sv. Alfons zásadou sv. To-máše Aquin.: „Certitudo non est similiter quaerenda in omnibus, sed in unaquaque materia secundum proprium modum.“³⁾

Dostačuje tudíž k udělení rozhřešení *moudrý a pravděpo-dobný úsudek* („prudens iudicium probabile“), že kajíc-ník jest disponován, když nepřekáží odůvodněné podezření, jež by na-svědčovalo opakem.⁴⁾

S takovouto jistotou se zpovědník spokojí a nebude znepo-kojovati ani kajíc-níka ani sebe, aby snad nabyl jistoty ještě větší.

§. 82. Znamení, ze kterých se soudí, je-li kajíc-ník disponován čili nie.

1. Ježto dispo-sice, a zvláště podstata její, lítost, jest věci vniternou, musí se ve svátosti pokání z pravidla nějakým způ-sobem zevnějším jeviti tak, aby zpovědník z těchto *znamení* úsudek si utvořiti a mravní jistoty nabýti mohl.

Obyčejnou známkou (signum ordinarium), že kajíc-ník má dostatečnou disposici, jest již sama zpověď jeho, ve které na sebe i těžké i tajné hříchy pokorně žaluje, lítost svou upřímně do-svědčuje, napravení slibuje a pokání rád přijímá.

Cožkoliv k tomu ještě příznivého přistupuje, považuje se dle sv. Alfonse za *znamení mimořádné*, svědčící pro disposici (signa extraordinaria dispositionis). Tak na př.:

¹⁾ Suarez, De poenit. disp. 32. sect. 2. n. 1.: „Necesse, est, ut Confes-sarius priusquam absolvit, *prudenter ac probabiliter iudicet, poenitentem esse dispositum.*“ — Voit II. 718.: „Sufficit, quod confessarius *prudenter possit iudi-care*, quod poenitens nunc habeat verum dolorem et propositum.“

²⁾ S. Alph., Homo Apost. tr. 16. cap. 6. n. 117.

³⁾ S. Thom. Aq., 2. 2. Q. 47. a. 9. ad 2.

⁴⁾ S. Alph. Lig. H. A. l. c. — Theol. mor. lib. 6. n. 641.

a) když se kajícník zpovídá v čas missie, obměkčen slovem Božím, — nebo dojat trestající rukou Boží;

b) když sám od sebe se vyznává z hříchů v předešlých zpovědích zamlčených, — pro zpověď rozličných obtíží se nelekal nebo snad i škodu časnou utrpěl;

c) když přichází od poslední zpovědi značně polepšen, to jest, když počet hříchů vlastním jeho přičiněním, opravdovým bojem a sebezpřemáháním, jakož i svědomitým užíváním udaných mu prostředků znamenitě se zmenšil;

d) když již před zpovědí důkazy svého pevného úmyslu podal: smířil se, odpustil, odprosil, urážky odvolal, škodu nahradil, nebezpečnou příležitost sám odstranil, povinnosti stavu svého, dříve zanedbávané, zase věrně plniti počal;

e) když se zpovídá ne ze zvyku, nebo pro čas velikonoční, nebo že byl ke zpovědi poslán, nýbrž z vlastního popudu, aby milosti Boží opět nabyt, — a to tím více, když to činí po velikém vnitřním boji;

f) když při zpovědi upřímnými slovy, slzami, celým chováním, jeví neobyčejnou lítost a skroušenost.

Poznámka. Slzy mohou, ale nemusí býti známkou pravé lítosti.

Někomu, byť i hlubokou bolest nad hříchy svými pociťoval, nejsou slzy dány, kdežto zase jiní, citlivější, je v moci mají. Nejsou tedy znamením neklamným, a zpovědník i jinak ještě o upřímnosti jejich přesvědčiti se musí.

Také pouhému ubezpečování slovy o lítosti a slibování polepšení nelze hned věřiti, když jiné závažnější okolnosti zřejmě proti kajícníkovi svědčí.

Upřímné obrácení hříšníka jest zvláštním darem Božím, a Bůh toto dílo své milosti počíná a dokonává způsobem přerolčným.

Proto v jednotlivých případech naskýtá se ještě mnoho a různých jiných známek.

2. Znamení, která svědčí *proti pravé dispošici* kajícníkovi, jsou :

a) když po několika zpovědích vždy zase s týmiž hříchy se vrací, neosvědčiv žádného boje, žádné opravdovosti v sebezpřemáhání a užívání udaných mu prostředků, slovem, když v ničem se nepolepšil („recidivus formalis“);

b) když uložené restituce nedal, ač mohl, nejbližší příležitosti neodstranil, ji opět týmž způsobem a tak často jako dříve vyhledával, od zlého zvyku neupustil, odpustiti a smířiti se nechce;

c) když ze hříchů těžkých a ohavných chladně, lhostejně, nestoudně nebo i se smíchem se vyznává;

d) když svoje hříchy neustále omlouvá, na jiné je svaluje, je zakrývá nebo úmyslně zatajuje, k otázkám zpovědníkovým urputně mlčí nebo jen úskočně a vyhýbavě odpovídá;

e) když se zpovědníkem se vadí, spasitelného poučení a napomenutí nepřijímá, nýbrž sám zpovědníka poučovati a opravovati chce;

f) když pokání moudře mu uložené a možné přijmouti nechce.

Vůbec bývá podezřelou litost těch, kdož velmi zřídka sv. svátosti přijímají, rozpustilý život vedou, těžkým hříchům vášnivě jsou oddáni, jako: spustlí smilníci, lakomci, pijáci, náruživí a úskoční karbaníci.¹⁾

§. 83. Neschopní („incapaces“) a nehodní („indigni“) rozhřešení.

Dle obecného pravidla uděluje se rozhřešení vždy jen schopným a hodným, nikoliv neschopným a nehodným.

I. *Neschopní* („incapaces“) obdržeti rozhřešení jsou ti, kdož *bez vlastní viny* nemohou vykonati, čeho třeba ku přijetí svátosti pokání.

K těm se počítají:

1. *Nepokřtění*.

2. *Mrtví*.

V pochybnosti dala by se absoluce s podmínkou („si vivis“, „si capax es“).

3. *Nepřítomní*.

Poenitent musí býti přítomen tělesně nebo aspoň mravně. Nepřítomnému se rozhřešení uděliti nemůže.

Papež Klement VII. zavrhl (20. června 1602) větu tvrdící, že jest dovoleno nepřítomnému zpovědníku listem svátostně se zpovídati a od něho listem rozhřešení obdržeti. Rozhřešení takové bylo by nejen nedovolené, nýbrž i neplatné.

¹⁾ Berardi, De recid. I.

Není také dovoleno, aby někdo listem nepřítomnému se zpovídal a pak od přítomného zpovědníka rozhřešen byl, ani naopak, aby přítomnému knězi se zpovídal a později od nepřítomného listem rozhřešení obdržel.

Ovšem však v jednotlivých nutných případech jest dovoleno, přítomnému zpovědníku napsané vyznání hříchů podati a od něho (přítomného) rozhřešení obdržeti, nebo zpovídati se přítomnému knězi prostřednictvím tlumočnicka.

Platí taktéž rozhřešení dané kajícníkovi v takové vzdálenosti od zpovědníka se nalézajícímu, v níž lidé ještě srozumitelně, třeba hlasitě, mohou spolu rozmlouvati („praesentia moralis,“ mravní přítomnost).

Poznámka. Někdy se stává, že kajícník ze zpovědnice se vzdálí dříve, než mu rozhřešení bylo uděleno. Jak by se tu zpovědník zachovati měl, udává instrukce eichstädtská takto:

a) „*Si (poenitens) revocari potest: revocetur;*

b) *si revocari non potest sine strepitu: cito absolvendus est, dum adhuc in conspectu versatur;*

c) *si non amplius videatur, reperiri tamen adhuc possit: absolvi potest, etiam nescius, dummodo moraliter sit praesens, et absolutio statim post confessionem fiat;*

d) *si autem reperiri amplius non possit: a censuris quidem, non vero a peccatis absolvi poterit.“*

4. *Dítky tak nedospělé,* že ještě nejsou s to, aby vzbudily lítost a vykonal, co k svátosti pckání naprosto jest potřebno.

5. *Dospělí,* kteří v užívání rozumu nikdy nebyli a smrtelného hřichu ani dopustiti se nemohli.

6. Kdo beze své viny *nezná pravd náboženských k dosažení života věčného nevyhnutelně* („necessitate medii“) *potřebných.*

Papež Innocenc XI. r. 1679. zavrhl větu: „Absolutionis capax est homo, quantumvis labore ignorantia mysteriorum fidei, et etiam si per negligentiam, etiam culpabilem, nesciat mysterium Sanctae Trinitatis et Incarnationis Domini nostri Jesu Christi.“

7. *Kdož rozhřešení nepotřebují,* nemajíce žádného hřichu, ani smrtelného ani všedního.

Kdyby tedy kajícník nemohl udati žádného, ani všedního hřichu, musil by se zpovídati alespoň z jednoho hřichu ze svého předešlého života, aby mohl býti rozhřešen.

Hříchy těžké nebo lehké, jednou již ve platné zpovědi vy-
znané a odpuštěné, mohou býti, jak již bylo řečeno, opět a opět
„materia confessionis“.¹⁾

II. *Nehodní* (indigni) jsou, kdož *vlastní vinou* svátostného
rozhřešení obdržeti nemohou, poněvadž jsou vyloučeni nebo
překážky v cestu staví (nedostatek dobré vůle a náležité dispo-
sicce).

Takoví jsou:

1. *nevěřící* (infideles), *formální kacíři* (haeretici formales),
odpadlíci (apostatae), *rozkolníci* (schismatici), *z církve vyobcovaní*
(excommunicati), pokud v zatvrzelosti své trvají;

2. kdož vlastní vinou neznají pravd ke spasení nevyhnutelně
potřebných;²⁾

3. kdož nemají žádné lítosti a učiniti nechtějí, čeho k po-
lepšení a napravení třeba, totiž: odpustiti, odprosi, smířiti se,
škodu nahraditi, zanechati veřejného pohoršení, pověry, lichvy,
nejbližší příležitosti ke hříchu, zlého zvyku;

4. manželé, kteří bez výroku církevního soudu žijí v odlou-
čenosti od stolu a lože, nebo žijí s úplným vědomím v neplat-
ném manželství, v manželství smíšeném bez vyhovění podmín-
kám církevním, v manželství civilním, — všichni tak dlouho,
dokud možné nápravy vyhledati nechtějí a církvi svaté poslušnost
odpírají.

V instrukci „Čeho podle řádu církve katolické dbáti jest
těm, kdož ve stav manželský vstoupiti míní,“ [Ord. l. praž. 1900
č. 8.] čteme:

¹⁾ Gury: Casus consc., II. n. 380. „Quando materia dubia est, generatim
exigenda est alicujus peccati certi vitae praeteritae declaratio, vel poenitens
absque absolutione dimittendus est. Dixi „generatim“ — quia in casu necessi-
tatis juxta S. Alphonsum liceret eum absolvere sub conditione „si capax es.“

²⁾ Pap. Bened. XIV. v konstituci „Etsi minime“ praví: „Curabit episco-
pus, ut sacerdos excipiens confessionem fixum illud immotumque animo semper
habeat, invalidam esse absolutionem sacramentalem, quam quis ignoranti res
necessarias *necessitate medi* impertitur, nec posse homines Deo per hujus
modi sacramentum reconciliari, nisi prius excussa hujus ignorantiae caligine
ad agnitionem fidei educantur. Sedulo etiam animadvertet Confessarius, in
aliud tempus rejiciendam esse absolutionem illius, qui necessaria *necessitate*
praecepti suo vitio nescit, et eo quandoque casu poenitentem absolvi posse,
quo se vincibilis huius ignorantiae reum agnoscat et accuset ac intime dolens
tum a Deo veniam precetur, tum confessario serio promittat, operam se im-
pense daturum, qua divinae gratiae praesidio discat etiam necessaria neces-
sitate praecepti.“

„Snoubenci, kteří *bez záruk církvi předepsaných ve sňatek smíšený vcházejí*, následkem toho církevní dispense obdržeti nemohou a bez ní oddati se dají, pozbývají práva na svátosti, jimiž milost Boží se zprostředkuje v církvi katolické, kterouž pohrdli a zarmoutili. I nenabudou práva toho dříve, t. j. *nemohou platně a hodně přijati svátost pokání a sv. přijímání*, dokud neosvědčí upřímnou lítost nad svou neposlušností, kteráž pro ně i pro potomstvo jejich tolik jest osudnou, a dokud své chyby nenapraví aneb aspoň o napravení její opravdově se nepříčiní.“

Dle rozhodnutí S. Offic. ze dne 8. května 1907 má i *církevní pohřeb* odepřen býti katolíkům, „qui cum acatholicis coram haeretico ministro qua tali nuptias contraxerunt, et in hujusmodi nuptiis vel expresse consenserunt acatholicae prolium educationi, vel eas de facto in haeresi educari fecerunt, adeoque *censuram incurrisse dicendi sunt*, si apoplexia tacti et sensibus destituti aut statim aut brevi post decesserint, Ecclesiae minime reconciliati, et quin resipiscentiae signa unquam dedissent.“

§. 84. Forma et ritus absolutionis sacramentalis.

Zpovědník, uloživ spasitelné pokání, dává schopnému a hodnému kajícníkovi rozhřešení, při čemž jest žádoucí, aby měl *úmysl soudobný* („intentio actualis“); stačí však i *úmysl bytný* („intentio virtualis“).

Při formě rozhřešení, v rituálu římském tit. III. c. 2. uvedené, rozeznávají se tyto části:

I. Rozhřešení obecné:

„Misereatur tui omnipotens Deus, et dimissis peccatis tuis, perducatur te ad vitam aeternam. Amen.“

(Deinde dextera versus poenitentem elevata, dicit:)

„Indulgentiam, absolutionem et remissionem peccatorum tuorum tribuat tibi omnipotens, et misericors Dominus. Amen.“

Poznámka. Rituál připomíná, aby kněz při slovech „Indulgentiam“ pozdvihl pravou ruku proti poenitentovi a měl ji pozdvíženu, až dělá kříž. Vnitřní plocha ruky budiž obrácena k poenitentovi, jakoby kněz ruku vzkládal na hlavu jeho. Vzkládáním rukou konala se v prvotní církvi rekonciliace kajícníků.¹⁾

¹⁾ Const. Apost. II. 18; Cyprian. De laps. 16. — Cfr. Dr. Andr. Schmid: Caeremoniale. Kempton. 1896. §. 98. str. 389. — Hartmann: Repertorium rituum. Paderborn 1893. §. 206. str. 542.

Následuje *rozhřešení od trestů církevních* jimž kajícník snad nevědomky propadl.

II. „*Absolutio a censuris ad cautelam*.“

„Dominus noster Jesus Christus te absolvat: et ego auctoritate ipsius te absolvo ab omni vinculo excommunicationis, (suspensionis) et interdicti, in quantum possum et tu indiges.“
Deinde:

III. „*Absolutio a peccatis*“ :

„Ego te absolvo a peccatis tuis in nomine Patris † et Filii, et Spiritus Sancti. Amen.“

Při rozhřešení z hříchů dělá kněz nad kajícníkem pravou rukou kříž. Slovo „suspensionis“ se při zpovědi laiků vynechává.

Rozhřešení z censur není sice nutno, leč by známo bylo, že kajícník pokutou církevní je stížen; přece však z opatrnosti vždycky se předesílá absoluci z hříchů, kdyby snad kajícník nevědomky v pokutě nějaké se nalézal. ¹⁾

Platnost této absoluce „ad cautelam“ jest taková, jaký jest rozsah pravomoci rozhřešujícího kněze („in quantum possum“).

Posvátný sbor obřadový k otázce, má-li se před rozhřešením z hříchů vynechati *slůvko* „*deinde*“, odpověděl:

„Nihil innovandum“. ²⁾

Není pouhým slovem rubriky a nemá se vynechati. ³⁾

Na základě sněmu florenckého učí Tridentinum, že k podstatě formy svátostné náleží slova: „Ego te absolvo etc.“

Ostatní modlitby dle chvalitebného obyčeje církve svaté se připojují, k podstatě formy však nenáleží a k posluhování svátosti pokání nutny nejsou. ⁴⁾

Svátostná forma musí býti od zpovědníka *ústně* pronesena nad *přítomným kajícníkem*, a to *způsobem indikativním*, nikoli deprekatorním. ⁵⁾

¹⁾ Instr. pastor. Eystett: tit. XI. §. 1. VIII.

²⁾ S. R. C. 11. března 1837. — 28. února 1847. — Decr. auth. S. R. C. Nr. 2764. — 2745 ad 5.

³⁾ Hartmann: Repertorium, 1893 str. 542.

⁴⁾ Conc. Trident. sess. XIV. cap. 3.

⁵⁾ „Hodie certum est et de fide, debitam formam esse formam indicativam, ut declaravit Tridentinum.“ Sv. Alph. Theol. mor. lib. 6. tr. 4, n. 430. S. Thom. 3. Q. 84. a. 3. ad 1.

„Forma deprecatoria“ byla v církvi západní až do polovice 13. století, ač ne všeobecně rozšířena, jak dokázali Martene, Morinus, Binterim a Frank; posud se jí užívá v církvi řecké.

IV. Závěrečná modlitba:

„Passio Domini nostri Jesu Christi, merita beatae Mariae virginis et omnium sanctorum, quiquid boni feceris et mali sustinueris, sint tibi in remissionem peccatorum, augmentum gratiae, et praemium vitae aeternae. Amen.“

O této modlitbě praví instrukce eichstädtská, že sice přikázána není, ale přece téměř nikdy opomíjeti se nemá, protože dle učení mnohých bohoslovců má moc svátostného dostiučinění. ¹⁾ „Probabile est cum d. Thoma, S. Antonino et aliis, quod per illa verba („Passio Domini etc.“) omnia bona opera poenitentis eleventur ad satisfactionem sacramentalem.“ ²⁾

Bez potřeby se vůbec žádná z uvedených modliteb nevynechává. Při velkém návalu kajícníků stačí říci: „Dominus noster Jesus Christus etc.“ a formu absoluční: „Ego te absolvo etc.“

V naléhavé potřebě při nebezpečí smrti může býti užito krátké formy: „Ego te absolvo ab omnibus censuris et peccatis, in nomine Patris † et Filii et Spiritus Sancti. Amen.“ ³⁾

V případech nezbytné potřeby, na př. při ztroskotání lodi, *při hromadném neštěstí v dolech, při srážce vlaků* nebo před bitvou, jest dovoleno a platno, udělití rozhřešení většímu počtu kajícníků najednou slovy: „Ego vos absolvo a peccatis vestris.“ ⁴⁾

Opatrnost velí říkati vždy vše pošeptmo, a nikoliv nahlas, aby okolostojící ničeho nepozorovali, kdyby třeba bylo propustiti kajícníka bez rozhřešení a udělití mu jen požehnání.

V takovém případě může zpovědník užiti následující formule: ⁵⁾

„Misereatur etc.“

„Indulgentiam etc.“

Deinde dicat: „Respice quaesumus, Domine, super hunc famulum Tuum (hanc famulam Tuam), pro quo (qua) Dominus noster Jesus Christus non dubitavit manibus tradi nocentium et crucis subire tormentum.“

¹⁾ Instr. Eystett. tit. XI. §. 1. VIII.

²⁾ S. Alph. Lig. lib. 9. n. 430. — Gury II. n. 426.

³⁾ Rit. Rom. tit. III. c. 2. n. 5.

⁴⁾ Gury II. n. 428. q. 4.

⁵⁾ Manuale rit. 1873. pag. 37.

Benedictio Dei omnipotentis Patris † et Filii, et Spiritus Sancti descendat super te, et maneat semper. Amen.

Passio Domini nostri etc.“

Zpovědníkovi není dovoleno říkati formu absoluce s úmyslem, že nechce rozhřešiti, ani užívati slov: „Ego te non absolvo .“, ani skomoliti formu svátostnou tak, aby neplatila.

Simulare sacramentum non licet, sed tegere, celare, licet. ¹⁾

§. 85. Forma rozhřešení z pokut církevních pro obor vnitřní.

Rozvázání z trestů církevních (klatby, suspense, interdiktu), platných *pro obor vnitřní* (pro foro interno), děje se ve zpovědi hned *po obecném rozhřešení z censur* („Dominus noster“) a *před rozhřešením z hříchův* („Ego te absolvo .“).

Trestaný musí dříve býti smířen s církví a nabyti všech práv člena církve, než se mu uděliti může rozhřešení z hříchův.

Jde-li o censuru vyhrazenou papeži nebo biskupovi nemůže ovšem obyčejný zpovědník rozhřešovati, leč by k tomu byl zmocněn; jedná-li se o censuru nikomu nevyhrazenou, může rozhřešiti každý zpovědník. ²⁾

1. Forma rozhřešení z klatby pro obor vnitřní:

Rituál římský praví: „In foro *interiori* confessarius habens facultatem absolvendi excommunicatum, absolvat *iuxta formam communem, praescriptam in absolutione sacramentali.*“

Ve formulí, kterou uvádí Manuale Rituum církv. prov. pražské (vyd. z r. 1873. str. 38.), činí se *zmínka o udělené pínomoci papežské nebo biskupské, a udává se příčina, pro kterou kající v klatbu upadl.*

„*In foro interno* confessarius, habens facultatem absolvendi excommunicatum, absolvat *iuxta formam sequentem*: „Misereatur etc. Indulgentiam etc. Dominus noster Jesus Christus te absolvat, et ego *auctoritate ipsius et facultate* (a Summo Pontifice vel Reverendissimo Ordinario) *mihi concessa*, absolvo te a vinculo excommunicationis, *in quam incurristi propter* (addit causam, e. g. haeresin), restituo te communioni et unitati fidelium et Sanctis Sacramentis Ecclesiae.

¹⁾ S. Alph. Lig. lib. 6. n. 59. — Gury II. n. 220. sq. — Scavini III. n. 30.

²⁾ „Excommunicationes latae sententiae nemini reservatae“ v konstituci Pia IX. „Apostol. Sedis“ 12. října 1869. Srov. §. 41.

Deinde eadem auctoritate ego te absolvo a peccatis tuis in nomine Patris † et Filii et Spiritus Sancti. Amen.

Passio Domini nostri etc.“

Poznámka: Zdvížení klatby pro obor vnější (in foro externo), děje se formou v rituálu římském (vyd. pro Čechy z r. 1872. str. 69.) uvedenou, nebo v jednotlivých případech zvlášť předeepsanou.

Byla-li censura na někoho uvalena pro foro externo, nominatim et per sententiam iudicis, jest i rozhřešení pro foro externo veřejné.¹⁾

2. Modus absolvendi a *suspensione vel ab interdicto* extra vel intra sacramentalem confessionem :

K rozhřešení ze suspense neb interdiktu pro obor vnitřní neb vnější uvádí Manuale Rituum (str. 36.) následující formu :

„Si Sacerdoti sit commissa facultas absolvendi aliquem a suspensione, vel interdicto, quamvis nulla verba sint praecipue determinata, *uti poterit hac formula:*

Poenitens dicat: „Confiteor Deo omnipotenti etc. Sacerdos: „Misereatur etc. Indulgentiam etc. Auctoritate mihi ab N. tradita, ego absolvo te a vinculo suspensionis (vel interdicti), quam (vel quod) propter tale factum (vel causam) incurristi (seu incurrisse declaratus es). In Nomine Patris † et Filii et Spiritus Sancti. Amen.“²⁾

§. 86. Forma, kterou se uděluje prominutí vadnosti a tajných překážek manželských.

Prominutí (dispensatio) vadnosti (irregularity) nebo překážek manželských, jehož potřeba se ve zpovědi objevila, uděluje se ve svátosti pokání až *po rozhřešení z hříchů, před modlitbou: „Passio etc.“*

1. *Forma dispensandi super irregularitate:*

Rituál dí: Si confessario, sive in foro conscientiae, sive extra, data est potestas dispensandi super irregularitate, tunc *postquam absolverit a peccatis*, addat consequenter :

„Et eadem auctoritate dispenso tecum super irregularitate (vel irregularitatibus, si sint plures), in quam (vel in quas) ob talem causam (vel tales causas, eas exprimendo) incurristi: et habilem reddo et restituo te executioni Ordinum, et officiorum

¹⁾ Cfr. Hartmann: Repertorium, 1893, §. 208.

²⁾ Cfr. Hartmann: Repertorium, 1893, §. 207. str. 543.

tuorum. In nomine Patris † et Filii et Spiritus Sancti. Amen.“

Si nullum habet Ordinem, dicatur: „Habilem reddo te ad omnes ordines suscipiendos“ — vel etiam ad alia iuxta tenorem mandati.

Quodsi necesse sit, titulum beneficii restituere, et fructus male perceptos condonare, subjungat: „Et restituo tibi titulum Beneficii et condono tibi fructus male perceptos. In nomine Patris † et Filii et Spiritus Sancti. Amen.“¹⁾

2. *Forma exequendi dispensationem circa impedimenta matrimonii occulta*:

Pro udělení prominutí překážek manželství ve svátosti pokání neobsahuje rituál římský žádné formule. Manuale (str. 39.) dí:

Quodsi confessarius dispensationem super impedimento quodam matrimonii occulto a R. Ordinario impetraverit, audita poenitentis confessione et iniuncta salutari poenitentia absolvat forma consueta et post illa verba:

„Deinde ego te absolvo a peccatis tuis etc.“ dicat *in casu matrimonii ineundi*:

„Et insuper auctoritate (summi Pontificis vel Reverendissimi Ordinarii) mihi specialiter commissa dispenso tecum super impedimento: (hic exprimatur impedimentum sequentibus vel similibus verbis e. g. „voti non nubendi, aut perpetuae castitatis, quod emisisti; — vel: primi gradus affinitatis ex copula illicita, quam habuisti cum sorore illius feminae, quacum matrimonium inire intendis; — vel: criminis, quod per adulterium simul et promissionem cum illo contraxisti viro, quocum matrimonium contrahere intendis; — etc.)

Expresso impedimento sic prosequatur:

„Ut praefato impedimento non obstante, matrimonium cum dicta muliere (dicto viro) publice, servata forma, a Concilio Tridentino praescripta contrahere, consummare ac in eo remanere, licite possis et valeas. In nomine Patris † et Filii et Spiritus Sancti. Amen.

Passio Domini nostri etc.“

In casu matrimonii jamjam in facie Ecclesiae, attamen invalide initi, dicat:

¹⁾ Cfr. Hartmann: Repertorium, pag. 543.

„Et insuper auctoritate N. mihi specialiter commissa dispenso tecum super impedimento (e. g. criminis ex adulterio simul et promissione cum putativa conjuge tua antea contracto, vel primi gradus affinitatis, provenienti ex copula illicita cum sorore conjugis tuae putativae antea habita etc.), ut illo non obstante, renovato consensu cum praefata conjuge tua, matrimonium contrahere, consummare et in eo licite remanere valeas. In nomine Patris † etc.

Passio etc.“

Quodsi autem restituendum sit ius petendi debitum, amissum voti perpetuae castitatis emissionem, vel contrahendo spiritualem cognationem aut contrahendo per adulterium affinitatem, dicat:

„Et insuper auctoritate N. mihi specialiter commissa, restituo tibi jus licite et petendi et reddendi debitum conjugale. In nomine Patris † etc.

Passio etc.“

§. 87. Podmíněné rozhřešení.

(Absolutio sub conditione.)

1. V římském rituálu uvedena jest jen forma rozhřešování *prostá* (absoluta).

Jsou však případy, kdy jest dovoleno udělití rozhřešení *ve formě podmíněné* (absolutio conditionata).

Podmínka, která se ku svátostnému rozhřešení připojuje, může býti vyjádřena *slowy*, nebo ji zpovědník přidává pouze v *myšlenkách*.¹⁾

Obsah připojené podmínky smí se vztahovati jenom k okolnostem *přítomným* (conditio de praesenti) nebo *minulým* (de praeterito), nikoli však k budoucím.

Jisto jest, že rozhřešení dané s podmínkou *de futuro* (na příklad: ego et absolvo, si intra mensem restitueris), jest *nedovolené a neplatné*.²⁾

„Omnes conveniunt, validam esse absolutionem, quae datur sub conditione de praeterito vel praesenti. E converso commu-

¹⁾ S. Alph. Theol. mor. lib. VI. n. 29. : „Nullatenus requiritur, ut conditio ore exprimatur, sed sufficit mente concipi.“ — S. Alph. Retract. recent. n. 17: „Sed tutius est, conditionem etiam verbis exprimere.“

²⁾ Instr. Eystett. tit. XI. §. 3. II. : „Sub conditione de futuro absolutio nunquam dari potest; cum Sacramenti valor suspendi nequeat ad eventum appositae conditionis.“

niter dicunt DD., invalidam esse, si conditio sit de futuro; et hoc, etiamsi dicatur: Absolvo te, si Deus cognoscit, quod restitues.“¹⁾

Zpovědník, který by rozhřešoval s podmínkou k budoucnosti se vztahující, těžce hřeší.

2. *Když jest dovoleno dáti rozhřešení „sub conditione de praesenti vel praeterito?“*

Jenom tehdy, když toho vyžaduje spravedlivá příčina a naléhavá potřeba, totiž:

když kajícník pro odůvodněnou pochybnost nemůže obdržeti rozhřešení prostého, zároveň však hrozí duši jeho veliké nebezpečí a škoda, kdyby se mu absoluce vůbec odepřela nebo odložila.

Jsou-li tedy okolnosti v jednotlivých případech takové, že *z jedné strany svátost pokání jest v nebezpečí*, aby nadarmo udělena a tak zlehčena nebyla, a zároveň *z druhé strany duše kajícnickova v nebezpečí jest*, aby veliké škody neutrpěla, *dovoleno jest užití podmíněného rozhřešení.*²⁾

Obyčejně udávají se tyto případy podmíněného rozhřešení:

a) Když jest nejisto, *zda-li poenitent ještě žije* („si capax es“ nebo „si vivis“, ego te absolvo etc.).

b) Když jest pochybno, *je-li rozhřešovaný aspoň mravně přítomen* (na př. topí se, padá s lešení a pod.); podmínka může zníti: „si es moraliter praesens“ nebo „si capax es“.

c) Když se pochybuje *o schopnosti kajícníků* (na př. dítek a poloblých .), jsou-li dostatečně při rozumu, aby těžkost hříchu poznali a učinili, co k svátosti pokání nevyhnutelně jest potřebno.³⁾

Totéž platí v pochybnosti, *je-li kajícník pokřtěn čili nic*.

d) Když se pochybuje *o dostatečné hmotnosti rozhřešení*, jako na př. kdyby nábožný kajícník se zpovídal z poklesků, o nichž nelze nabýti jistoty, dosahují-li stupně všedního hříchu; nebo když poenitent jenom ze samých hříchů pochybných se vyznává.⁴⁾

¹⁾ S. Alph. Theol. moral. lib. 6. tr. 1. num. 26; tr. 4 num. 431.

²⁾ Instr. Eystett. l. c.: „Quotiescumque necessitas vel obligatio urget dandi absolutionem, simulque periculum timetur, aut prudens dubium adest, ne Sacramentum invalide administretur, si poenitens absolute absolvatur, apponenda est conditio de praesenti, vel praeterito.“ — Cfr. S. Alph. l. c. num. 431.

³⁾ Instr. Eystett. l. c.: „Si dubium suboriatur, an poenitens ad peccatum sufficientem habuerit usum rationis.“

⁴⁾ Instr. Eystett. l. c.: „Si incertum fuerit, an materia exposita sit sufficiens, nec certa ex vita priori suppetat“ vel „si haberi nequeant peccata,

Reuter zrazuje užívati podmíněného rozhřešení, když se kajícník vyznává jenom z pochybných hříchů lehkých a jiné příčiny k udělení absoluce není.

Je-li však odůvodněna obava, že kajícník takový nalézá se ve stavu hříchu těžkého, nebo chce-li získati odpustků, k nimž předchozí zpověď jest předepsána, může podmíněná absoluce býti udělena.¹⁾

e) Když se pochybuje o *disposici* neb *hodnosti kajícnickově*, má-li pravou lítost a pevný úmysl, on však zároveň velmi potřebuje rozhřešení, nebo bylo by se z odepření jeho obávati veliké škody na duši, neb že by již ke zpovědi nepřišel a v hříších prodléval nebo zemřel.

„Si adhibita omni industria rationabile dubium maneat de dispositione necessaria poenitentis, nec absolutio differri possit.“²⁾

Sem náleží také případ, když kajícník v nebezpečí smrti beze smyslů leže, nedává buď žádné neb velmi pochybné známky lítosti a jeho touhu po svátosti nikdo dosvědčiti nemůže; a když do takového stavu upadl páchaje smrtelný hřích.

Sv. Alfons i tu rozhoduje se pro podmíněné rozhřešení.

Taktéž iustrukce eichstädtská dovoluje podmíněné rozhřešení v případě: „Si moribundus incerta, vel nulla signa doloris ediderit“.³⁾

Komu však takovéto podmíněné rozhřešení dáno bylo, tomu nelze přísluhovati Svátostí oltářní.⁴⁾

Poznámka. Někteří bohoslovci soudí, že zpovědník nemůže podmíněné rozhřešení dáti, pochybuje-li s důvodem o hodnosti (*disposici*) kajícnickově, leč by se tento nalézal v patrném nebezpečí smrti a zpovědník by nemohl rozsouditi, je-li disponován čili nic.⁵⁾

praeterquam dubia.“ — S. Alph. Theol. mor. lib. VI. 432. IV.: „Probabiliter posse sub conditione absolvi poenitentem pium, qui aliquas tantum imperfectiones confitetur, de quibus dubitatur, an pertingant ad venialia; hoc tamen non admitterem saepe („non nisi semel in mense“ H. A. tr. 16. 6.), neque si ille posset materiam certam de vita anteacta praeberé.“

¹⁾ Reuter: Neoconfess. p. I. c. VII. 26.

²⁾ Instr. Eystett. l. c.

³⁾ Instr. Eystett. l. c.

⁴⁾ „Qui ob dubiam dispositionem sub conditione est absolutus a peccatis certo mortalibus, s. communionem non potest suscipere, ob periculum sacrilege communicandi.“ S. Alph. lib. VI. n. 432. — H. A. tr. 16. n. 6. — Gury II. n. 439.

⁵⁾ Viz z nejnov. spisov.: H. Merkelbach: De Sacramentis sub conditione „si es dispositus“ non administrandis. Liege, Dessain. 1909.

Nejvyšší autoritou církevní otázka tato rozhodnuta není.

Ku zvláštní poptávce odpověděla Poenitentiarie 5. července 1831, že lze dle nauky sv. Alfonse učiti, ale že nelze z toho vyvoditi, jakoby výtky zasluhovali, kdo se řídí dle jiných spolehlivých spisovatelův.

f) Když zpovědník důvodně pochybuje, *dal-li již rozhřešení čili nic* („si nondum absolvi“).¹⁾

g) Když zpovědník *pochybuje, má-li jurisdikci*, kajícník však neodkladně rozhřešení potřebuje („si possum“).²⁾

§. 88. Stručný návod pro praxi, kdy absoluci prostě uděliti, kdy ji odročiti, kdy s podmínkou dáti a kdy naprosto odepřiti.

1. Zpovědník jest — všeobecně řečeno — zavázán pod těžkým hříchem, rozhřešiti *prostě* kajícníka, který se řádně vyzpovídal a disponován jest.

„Nulli labori parcendum, ut omnia ad licitam et validam administrationem Sacramenti necessaria requisita adsint, tum vero si ea adesse iudicaverit confessarius, poenitentem *absolute ex iustitia absolvere tenetur*“.³⁾

„Confessarius *tenetur sub culpa gravi*, per se loquendo, absolvere poenitentem rite confessum et dispositum!“⁴⁾

II. Má-li zpovědník *jen nepatrnou* pochybnost o dispositi poenitentově, rozhřeší taktéž formou *prostou*, neboť nežádá se plné jistoty.

„*Sufficit*, quod confessarius habeat *prudenter probabilitatem* de dispositione poenitentis, *et non obstat ex alia parte prudens suspicio indispositionis*; alias vix ullus posset absolvi, dum quaecumque signa poenitentium non praestant nisi probabilitatem dispositionis“.⁵⁾

III. Zůstává-li zpovědníkovi *pochybnost důvodná* (dubium prudens), již odstraniti nelze, a se strany kajícníkovy *není žádné*

¹⁾ S. Alp. lib. 6. tr. 4. num. 432.

²⁾ S. Alph. l. c.

³⁾ Instr. pastor. Eystett. tit. XI. §. 3. II.

⁴⁾ Reuter. Neoconfess. p. I. c. VII. 25.

⁵⁾ S. Alph. l. c. lib. 6. n. 461.

naléhavé potřeby, aby hned byl rozhřešen; odročí se rozhřešení (dilatio absolutio).

IV. *K podmíněnému rozhřešení vezme se útočiště jenom v těch případech, když zpovědníkovi zůstává pochybnost důvodná a zároveň okolnosti se strany kajčnickovy jsou takové, že nedovolují odkladu (necessitas, vel magna utilitas poenitentis).*

V. Je-li zpovědník o neschopnosti nebo nehodnosti kajčnickově přesvědčen, *odepře rozhřešení.*

§. 89. Odepření rozhřešení.

(Denegatio absolutio.)

1. *Neschopným a nehodným se rozhřešení dáti nemůže.* Odepření absoluce jest tedy určitým rozsudkem zpovědníkovým, že vnitřní stav poenitentův a jeho smýšlení nedovoluje, aby se mu rozhřešení dáti mohlo, a to tak dlouho, dokud nestane se schopným a hodným.¹⁾

2. Při vykonávání této důležité a spolu bolestné povinnosti ozbrojí se zpovědník modlitbou, vědou a známostí srdce i života lidského, aby dle běžných známek nehodnost kajčnickovu poznal a spravedlivě, beze všeho přehálení rozhodl.²⁾

Rituál římský napomíná: „Videat autem dilligenter sacerdos, *quando et quibus conferenda, vel deneganda, vel differenda sit absolutio, ne absolvat eos, qui talis beneficii sunt incapaces; quales sunt, qui nulla dant signa doloris, qui odia et inimicitias deponere aut aliena, si possunt, restituere, aut proximam peccandi occasionem deserere, aut alio modo peccata relinquere, et vitam in melius emendare nolunt: aut qui publicum scandalum dederunt, nisi publice satisfaciant, et scandalum tollant.*“

3. Třeba však zpovědník nehodnost poenitentovu hned z počátku znamenal, nesmí přece zanedbati povinností svých jako učitel, lékař a otcovský rádce.

¹⁾ Müller, Theol. moral. lib. III. t. II. §. 154: „Absolutio *omnino deneganda* est hominibus certo incapacibus et indignis.“ — Instr. Eystett. tit. XI. §. 3.: „*Poenitentem indispositum* nunquam licet absolvere, neque absolute, neque sub conditione.“ Reuter l. c. p. I. cap. VIII.: „*Neganda* est absolutio illi, quem *constat esse indispositum.*“

²⁾ Oratio ante confess. excipiendas: „Fac me ita tractare claves regni coelorum, ut nulli aperiám, cui claudendum sit, nulli claudam, cui aperiendum sit!“

Přičiní se tedy všemožně, „*ut ex indisposito faciat dispositum, ex imparato paratum.*“

Nesmí šetřiti namahání a výmluvnosti, napomínání, proseb i hrozeb, užije všech prostředkův a vhodných pohnutek, jak mu je Duch svatý na mysl uvede, aby kajícího k poznání nebezpečného stavu jeho přivedl, touhu po smíření s Bohem v něm vzbudil, k lítosti a pevnému úmyslu polepšení ho pohnul.

4. Teprve když všecko namáhání marným se býti ukázalo, oznámí poenitentovi ku konci, že nemůže rozhřešení obdržeti, dokud v takovém stavu setrvá.

Oznámení toto však musí se státi vždycky s otcovskou laskavostí („*suaviter, mansuetis verbis!*“); budiž odůvodněno opravdovou péčí o spasení duše a těžkou zodpovědností úřadu zpovědnického, tak aby kající co možná nahlédl, že zpovědník ani jinak jednati nesmí.

Poenitent nesmí býti zbaven vší naděje, aby snad, odporem proti svátosti pokání naplněn, neodcházel s úmyslem, že nikdy více ke zpovědi nepřijde. Proto domlouvá mu zpovědník vlídně, aby se lépe zkoumal, napomenutí uvažoval, udaných prostředků se rozhodně uchopil, k Bohu v modlitbě s velikou důvěrou se obrátil a jistě opět ke zpovědi přišel.¹⁾

Dobře působí, když mu zpovědník slíbí, že také sám za něho se bude modliti. Čas, kdy má přijíti, určí se mu dle okolností, těžkosti hříchů atd.; doba vyměřená nesmí však býti příliš dlouhá (týden, 14 dní, nejdéle měsíc).

Také připomene se kajícímu, že by musil všechny hříchy znova na sebe vyznati a celý stav svůj vyjeviti, kdyby později u jiného kněze zpovídati se chtěl, a nyní aby ke stolu Páně nepřistupoval.

5. Rozsudek odepření, po zralém uvážení všech okolností pronesený, má býti pravidelně neodvolatelným; zpovědník nesmí si dát rozhřešení vynutiti ani prošením, ani vzdorem, ani vyhrožováním.

¹⁾ Aertnys : Pract. inst. Confess. p. 2. cap. 2. art. 3. : „*Quod eos poenitentes attinet, quibus ob eorum pravam dispositionem absolutio deneganda est, quamdiu in eodem statu perseverant, confessarius nunquam ita abjiciat ejusmodi poenitentem, ut eum omni spe destitutum a se dimittat, aut asperis verbis absolute indignum declaret; ne miser peccator in pejus ruat, planeque confessionem deinceps rejiciat.*“

Kdyby tedy kajícník odvětil, že si najde jiného kněze, který mu rozhřešení dá, budiž mírnými slovy upozorněn, že musí každému zpovědníkovi říci, že nebyl rozhřešen, absoluace pak podloudně obdržena že neplatí.

Vrátí-li se kajícník v ustanovený čas, dá se mu rozhřešení, ukazuje-li opravdovou lítost a polepšil-li se aspoň poněkud, neboť opětným odepřením mohl by zmalomyslněti a o polepšení svém docela pochybovati, ne-li nad sebou zoufati. Máť zajisté takový co nejvíce potřebí milosti Boží, na níž napravení hlavně závisí. Proto uložil by mu zpovědník častější přijímání svatých svátostí.

Kdyby se však vrátil v předešlém stavu, musilo by mu býti rozhřešení opět odepřeno.

Nemůže-li zpovědník kajícníkovi dáti rozhřešení, říká nad ním potichu modlitbu, žehná ho znamením kříže, a propustí ho s napomenutím, aby ke stolu Páně nepřistupoval.¹⁾

Modlitby s požehnáním („formula benedictionis“), které zpovědník tiše nad kajícníkem vykonati může, uvedeny byly v § 84.

Není dovoleno, aby kněz formu absoluční říkal s úmyslem, že rozhřešení dáti nechce.²⁾

§. 90. Odročení absoluace.

(Dilatatio absolutionis.)

1. Odročení absoluace jest výrok zpovědníka jako soudce i lékaře, že jest hotov rozhřešení dáti teprve potom, až by poenitent vykonal některé věci, jimiž odůvodněná pochybnost o jeho disposici byla odstraněna, anebo jimiž by na spasitelné přijetí její lépe byl připraven.

Zpovědník může tedy na čas rozhřešení odložit, *když z vážných důvodů* (dubium fundatum de capacitate vel dignitate) *pochybuje o disposici kajícníkove a po uvážení všech okolností vidí, že není zapotřebí, aby rozhřešení* (třeba sub conditione) *hned bylo uděleno.*³⁾

¹⁾ Instr. Eystett. tit. XI. §. 3.

²⁾ Innoc. XI. damn. propos. n. 29.

³⁾ Reuter l. c. p. I. cap. 8.: „*Differenda est absolutio . . . si prudens sit dubium de dispositione poenitentis, quod resolvi non possit, nec adsit necessitas absolvendi, secus enim temerarie exponeretur sacramentum periculo nullitatis.*“

Které okolnosti a známky budí obyčejně odůvodněnou pochybnost o disposici kajícníkově, bylo uvedeno v §. 82.

2. Odročení absoluce jest mnohým kajícníkům naprosto potřebno, jako zvláště některým zpětilým, příležitostným, navyklým a těm, kteří restituci majetku nebo cti, smíření, odpuštění již slíbili a přece zase slovu svému nedostáli, ač tak učiniti mohli.¹⁾

Též se musí odročiti rozhřešení kajícníkům zpovídajícím se ze zadržovaných hříchů, nemá-li zpovědník potřebného zmocnění a a dovolují-li okolnosti odkladu.

Jinou příčinou odkladu může býti, jedná-li se o rozluštění nějakého velmi spletitého případu, kdyby zpovědník nevěděl si hned rady a okolnosti by odročení připoustěly.

3. Nezřídka osvědčilo se odložení absoluce velmi spasitelným prostředkem, jehož může zpovědník moudře užiti nejenom jako soudce, nýbrž i jako lékař v takových nemocech duchovních, kde mírnější prostředky zůstaly beze všeho účinku.

Ano, ze závažné příčiny a po zralém rozvážení může zpovědník jako lékař uznati odročení absoluce na několik dní za potřebné nebo velmi užitečné někdy i u poenitenta dostatečně disponovaného, ako na př. když poprvé se vyznává z těžkých hříchů proti čistotě.²⁾

Mnohého zajisté takováto moudrá přísnost z duchovní ospalosti probudila, spasitelným zahanbením naplnila a na cestě záhuby v čas zastavila.

„Confessarius potest quandoque laudabiliter ad breve tempus (poenitenti), licet videatur dispositus, absolutionem differre, saltem si non sit poenitens omnino invitus.“³⁾

Z takového odročení nesmí však vzejíti pro kajícníka žádná značná obtíž, ani duchovní škoda, nebo snad dokonce odstrašení a nenávisť proti svátosti, tak že by se snad ke zpovědi již ani nevrátil.

¹⁾ Pastor. instr. eichstädtská hlavní účel moudrého odročení udává následovně: „Dilatio absolutionis eum praecipue finem spectat, ut tempore intermedio poenitentes suum probare possint propositum, praesertim qui contra fidem datam relapsi sunt in eadem peccata et de facienda restitutione famae atque bonorum, de remittenda iniuria illata, de deserendis commerciis illicitis etc. promissa nondum impleverunt.“

²⁾ „Absolutio differri potest ad breve tempus etiam poenitenti rite disposito atque etiam sine ejus consensu, quando nempe confessarius judicet, id utile esse ad ejus emendationem.“ Gury II. n. 631. S. Alph. Lig. lib. 6. n. 462.

Reuter, l. c. p. I. cap. 8.

Zpovědník tedy v takovém případě bude se varovati záhubného rigorismu a neužije tohoto svého práva, které má jako duchovní lékař, nikdy „sine gravi causa et sine magna consideratione.“¹⁾

4. Oznámení odkladu, na jehož způsobu velmi mnoho záleží, děje se podobně jako při odepření, a to opět až ku konci zpovědi. Zpovědník poučí kajícníka o jeho stavu a přivede ho ku přesvědčení, že nejedná libovolně, když mu absoluci odkládá, nýbrž že jest to potřebné a pro něho spasitelné.

Řekne mu, že by mu dal rád rozhřešení hned, že však s ním musí posečkati; zatím aby užíval svědomitě udaných prostředků, v ustanovený čas aby opět ke zpovědi přišel, pak že bude rozhřešen.

Prostředky předepíše zpovědník takové, které se stavu kajícníkovu, zlému zvyku a příležitosti hodí a před opětným pádem chrání: modlitbu, půst, navštěvování služeb Božích, boj proti zlému návyku, odstranění²⁾ nebo vystříhání se příležitosti, alespoň začátek vykonání toho, k čemu kajícník zavázán jest.

Čas, kdy opět ke zpovědi má přijíti, se poenitentovi určitě ustanoví.

Doba tato vyměřuje se podle mravního stavu poenitentova, dle povahy hříchů, zvyku, vášně jeho, podle příležitosti, ve které se nalézá, a také dle okolností a poměrů jeho, aby mu bylo možno opět se dostaviti.

Všeobecně řečeno, odkládá se rozhřešení na tak dlouho, až by se aspoň začaté upřímné polepšení ukázati mohlo, aniž by penitentovi vzešla z odkladu zbytečná obtíž nebo duchovní škoda. Může se tudíž dle okolností odložití třeba jen na několik hodin, nebo na den, týden, 14 dní — aby kajícník na myslí neklesl a svátostné milosti, na které nejvíce záleží, příliš dlouho nepostrádal.

Těm, kteří hřeší z vnitřné křehkosti a mají prudká pokušení (samoprzeň . . .), odkládá se absoluce, je-li odkladu vskutku třeba, na čas co možná nejkratší, ježto svátostného posilnění nade všecko potřebují a dlouhými odklady by se jim spíše uškodilo než prospělo.

5. *Odročení absoluce má býti též pravidelně neodvolatelné.*

Může se však státi, že kajícník právě tím k poznání svého stavu přiveden a k neobyčejné lítosti pohnut, jest hotov upřímně všemu se podrobiti, co zpovědník v příčině jeho spasení žádá.

¹⁾ Suarez, disp. 32. sect. 5. n. 2.

V takovém případě *může* ovšem zpovědník po uvážení všech okolností *výrok svůj změnit*, uloží však kajcníkovi za spasitelné pokání, aby v nejbližší příští době opětně svátost přijal.

6. Kdykoliv jest třeba rozhřešení odložiti, uloží zpovědník kajcníkovi, aby v ustanovený čas opět k němu se dostavil a bez zvláštní příčiny jiného zpovědníka nevyhledával; — kdyby to však přece učinil, že jest povinen, ze všeho opět svědomitě se vyznati.

Konečně ho poučí, že bude nad ním říkati modlitbu a že mu udělí požehnání, ke svatému přijímání však že přistoupiti nemůže.

7. Vráti-li se kajcník v ustanovený čas ke svému zpovědníkovi, může ho za to pochváliti, a když ze zpovědi jeho shledal, že všech prostředků svědomitě užil a alespoň poněkud na polepšení svém pracoval, udělí mu rozhřešení.

Přijde-li kajcník později, než mu bylo určeno, musí se příčina toho vyšetřiti.

Odejde-li kajcník, jemuž bylo rozhřešení zadržáno, ihned k jinému zpovědníkovi a shledá-li tento, že důvody jsou spravedlivé, zachová se právě tak, jako předešlý zpovědník; kdyby však shledal, že onen se přenáhlil, musil by jej omluviti a udělil by rozhřešení.

§. 91. Zpovědník po vykonané práci.

I. Po vykonané práci vzdává zpovědník v pokoře především Bohu díky za nebeské přispění.

K tomu cíli dobře poslouží modlitba z Manuálu:

„Domine Jesu Christe, dulcis amator et sanctificator animarum! Gratias Tibi ago pro omnibus donis et bonis mihi paterne concessis, praesertim, quod mihi indigno ministro Tuo in hujus Sacramenti administratione Tuis auxiliis assistere voluisti.“ (Oratio dicenda post Sacram. administrationem).¹⁾

Po díkůvzdání kněz duše kajcníků, zvláště těch, jimž to slíbil, Bohu poroučí:

„Commendo in Tua vulnera animas omnium fidelium, quas Tuo pretioso sanguine sanctificasti, praecipue vero animam famulí Tui (famulae Tuae), quam modo per gratiae Tuae sacramentalem infusionem sanctificasti.“

¹⁾ Manuale rit. prov. Prag. 1873. IV.

Konečně přemýšlí o způsobu, jakým úřad svůj zastával a jakých pokleskův a chyb snad se dopustil:

„Obsecro Te, si quid in munere meo sive per negligentiam, sive per ignorantiam peccaverim, pro Tua pietate et infinita misericordia supplere digneris.“

Takovéto přemýšlení, kterak povinností úřadu svého dostál a duším kajícníků v jednotlivých případech a zvláštních okolnostech posloužil, jest pro každého zpovědníka nejlepší praktickou školou, ve kteréž se aplikuje, doplňuje i oživuje celá theorie o řádném posluhování svátosti pokání.

II. Zpovědník, který vytrvalým studiem vědomosti své ustavičně obohacuje a bedlivým rozvažováním o svém úřadování vzácné zkušenosti sbírá, uvaruje se nejnázce dvou záhubných výstředností, v něž někteří upadají, totiž *rigorismu* i *laxismu*, — a způsobilost jeho pro zpovědníci bude ke spasení duší víc a více se zdokonalovati.

Jest věc podivná, praví sv. Alfons, že někteří zpovědníci žádného jiného způsobu spasení duší nepovažují za bezpečnější, než vésti je stezkami drsnými („*rigorismus*“), avšak neméně také chybuji, kdož vedou svědomí cestou příliš volnou („*laxismus*“).

Nejenom za *přílišnou shovívavost* jsme Bohu zodpovědni, nýbrž i za *přemrštěnou přísnost*, kterou svědomí jako v tenata se zaplétá.¹⁾

V *rigorismus* upadá zpovědník, který jest nad miru úzkostlivý a přísný v úsudku o hodnosti kajícníkově, při všem zlou vůli předpokládá, křehkosti lidské a okolností poenitentových nešetří, žádá věci téměř nemožné, ukládá příliš tuhé pokání, chce vždy dříve úplné polepšení, jest hned hotov rozhřešení zadržeti.

„Sunt etiam in nobis, qui timorem Domini habent, sed *non secundum scientiam*, statuentes *duriora praecepta, quae non possit humana conditio sustinere.*“²⁾

Takováto přemrštěná přísnost jest záhubna, protože činí zpověď proti vůli Spasitele a církve sv. velmi obtížnou, ne-li odpornou, u kajícníků pak plodí buď úzkostlivost, stav to svědomí politování hodný a nebezpečný, nebo malomyslnost a beznadějnost v polepšení, nebo konečně úplnou lhostejnost ke spasení a nezhojitelnou zatvrzelost.

¹⁾ S. Alphons. Syst. mor. — Theol. mor. lib. 6. n. 604.

²⁾ S. Ambros. in psalm. 118.

Záhubným jest také laximus, jehož se dopouští zpovědník, který vše na lehkou váhu béře, vyznání nedostatečného otázkami nedoplňuje, poenitenta nepoučuje, stavu duše jeho, příležitosti zlé a zvyků nevyšetřuje, celý posvátný úkon rychle odbývá, každého bez rozdílu lehkomyšlně rozhřešuje.

Takový zpovědník uvaluje na sebe velikou zodpovědnost, ježto svátost pokání zlehčuje, svědomí poenitentův uspává a cizích hříchů spoluvinným se stává.

„*Nimia facilitas absolvendi, facilitatem offert peccandi.*“¹⁾

Vzhledem k lehkomyšlnému rozhřešování hříšníků příležitostných a zpětilých stěžuje si sv. Alfons: „*Lugendum est quod major, ne dicam maxima, pars confessoriorum passim absolvunt recidivos, sine distinctione, sine signo extraordinario, sine admonitione, et sine aliquo saltem praestito remedio ad emendationem, et hinc revera provenit tot animarum ruina.*“²⁾

Těžko věru rozhodnouti, které jednání jest škodlivější, zdali rigorismus nebo laxismus, ale druhým způsobem snad se více a častěji chybuje než prvním.

Proto varuje provinc. sněm pražský z r. 1860 (tit IV. cap. 8.) slovy sv. Bonaventury:³⁾ „*Cavenda est conscientia nimis larga et nimis stricta, quatenus prima generat praesumptionem, altera desperationem, utraque autem spiritualem deviationem provocare solet, adeo ut animae misere perire possent.*“

Střední cestu mezi rigorismem a laxismem volil sv. Alfons, o němž čteme v dekretu (23. března 1871), jímž vyhlášen byl za učitele církevního: „*Inter implexas theologorum sive laxiores sive rigidiores sententias tutam stravít viam, per quam animarum moderatores inoffenso pede incedere possunt.*“

Papež Lev XIII. v okružním listě o výchově kleru ze dne 8. pros. 1902 nazývá sv. Alfonse nejčelnějším a nejmírnějším z moralistův.

III. *Napravení chyb učiněných ve zpovědi.*

Pochybení, jehož se zpovědník dopustil, může se týkati buď některé podstatné části svátosti, tak že rozhřešení jest neplatné,

¹⁾ Leo PP XII. Encycl. 8. Cal. Jan. 1826. — Srov. též: Encycl. Benedicti XIV. „Apostol. constitutio“ 26. Junii 1749, §. 19. — Conc. Prag. 1860. tit. IV. cap. 8.

²⁾ S. Alph. l. c. n. 77; — Theol. mor. lib. 6. tr. 4. de poenit. num. 426.

³⁾ S. Bonav. Comp. theol. verit. lib. 2. cap. 52.

nebo důležité sice, ale nikoliv podstatné stránky, která rozhřešení neplatným nečiní, nebo povinnosti náhrady; vše to může se státi buď vinou zpovědníkovou nebo bez viny jeho.

1. Týká-li se pochybení podstaty svátosti (na př. když nedal rozhřešení) a stalo-li se to bez viny zpovědníkovy (z veliké roztržitosti následkem dlouhého unavujícího zpovídání), není zpovědník zavázán s velikou vlastní obtíží, na př. s velikou újmou svého dobrého jména, upozorniti na to kajícího, vyjímajíc, že by tento byl v nebezpečí smrti, nebo že by zpovědník byl zároveň duchovním správcem kajícího.

Zavinil-li však zpovědník pochybení takové (zanechav na př. kajícího v nejbližší příležitosti), jest povinen ex justitia i s vlastním nepohodlím chybu napravit; mimo zpověď však nesmí bez dovolení kajícího o tom vyjednávat.

Mlčelivost zpovědní musí býti vůbec vždy přesně zachována; kdyby to nebylo možno, přestává povinnost nápravy.

„Si confessarius male absolvit, committendo defectum essentialem, v. gr. si non protulit formam, vel absolvit a reservatis non subditum, tenetur inducere ad repetendam confessionem, *si sine scandalo, infamia, fractione sigilli et nocumento suo possit: sine minus, non tenetur*. Si non absolvit a censura, potest ab eadem (si vel quando habuerit potestatem) absolvere absentem.“¹⁾

2. Týká-li se pochybení věci sice důležité, nikoli však podstatné (na př. že se nevyptával na způsob a počet hříchů), tu zpovědník obyčejně *není zavázán mimo zpověď na to upozorniti*, jelikož by to kajícího vždy zahanbovalo. Upozornil by tudíž na onen nedostatek v příští zpovědi.

„Si non interrogavit sufficienter numerum, speciem vel alias circumstantias, *regulariter ad nihil tenetur, nisi ad poenitentiam agendam*; monere enim extra confessionem debet, cum judicium sit finitum. Si tamen redeat ad confessionem idem poenitens, *debet moneri de defectu commisso*; quia alioquin haec confessio non erit integra.“²⁾ Naproti tomu zpovědník, který kajícímu *přímo řekl*, že není povinen vyznati se z počtu, tvaru atd., *musí svou chybu napravit* vždycky, když se to může státi „*sine gravi scandalo et detrimento*.“

¹⁾ S. Alpons. l. c. lib. 6 tr. 4. de poenit. num. 618.

²⁾ S. Alph. l. c.

3. Kdyby byl zpovědník *svou vlastní těžkou vinou* („*ex gravi seu mortali culpa contra jus alterius*“) kajícíka od povinnosti restituce nespravedlivě osvobodil, čímž stal se příčinou („*causa efficax*“), že náhrada vykonána nebyla a jiný škodu utrpěl, *musí chybu svou v čas napravití; jinak by byl povinen, sám náhradu dát.*

K tomu dodává sv. Alfons: „*Si vero sine gravi culpa id fecit, tenetur nihilominus monere poenitentem, si commode potest: alioquin ipse obligatur, sicut casu priore. Si non commode potest, excusabitur.*“¹⁾

Stalo-li se pouhým *opomenutím* zpovědníkovým, že kajícík na povinnost restituce upozorněn nebyl, aniž by se z toho dalo souditi, že byl závazku svého sprostěn, není sice zpovědník závázán k náhradě, ale ovšem má se snažiti, aby pochybení své napravil, může-li se tak státi bez obtíží.

„*Si neglexit Confessarius monere de restitutione, moneat, si quidem commode potest (vel in confessione, vel extra, obtenta prius a poenitente venia), quia tenetur ex charitate; si non commode potest, Deo commendet.*“²⁾

¹⁾ S. Alph. l. c. num. 618.

²⁾ S. Alph. l. c. n. 618.

Část zvláštní.

§. 92. Pokyny a pravidla moudrosti a opatrnosti pastýřské, zvláště pro zpovědníka při vedení duší.

I. Pokud možno, jednej s každým tak, jak toho vyžaduje celá jeho *individualita a zvláštní potřeby*.

Pozoruj *božského Mistra*: k nemocným se chová jako lékař; k pocestným do Emaus jako pocestný, — smutným pěje píseň, — v zahradě jako zahradník se jeví Máří Magdaleně, — ke zkroušeným jest nanejvýš milosrdný, — proti pyšným fariseům však vystupuje vážně a přísně. „*Diversas induit formas amor Dei!*“ (Sv. Bernard.)

Po příkladu svého Mistra jednali sv. apoštolové; můžeme v Písmě svatém stopovati, kterak se dovedli přizpůsobiti poměrům a potřebám jednotlivcův i celých osad.

Sv. Pavel dává Korintským jako nedospělým jen mléko; ač byl nezávislý, učinil se služebníkem všech, aby všechny získal.¹⁾

Láska k duším běře na se různou tvářnost a užívá rozličných prostředkův a lékův. Co praví sv. Augustin o katechesi, to platí o vedení duší vůbec.²⁾

II. Při duchovním vedení *dbej pilně všech okolností a nezřídka nápadných rozdílů*, jež se u kajícníků naskytují, a to v celé povaze, temperamentu, pohlaví, věku, zaměstnání, vzdělanosti, mravním stavu a horlivosti. Jak rozmanité jsou tu cesty k hlavě, srdci a vůli! Věru „*ars artium est regimen animarum!*“

III. Snaž se s pomocí Boží („*discretio spirituum*“)³⁾ bystrým zrakem rozpoznati, který *hlavní hřích* a která vášeň spjala kajíc-

¹⁾ 1. Kor. 3, 2. — 9, 19.

²⁾ „*Quia cum omnibus eadem debeat caritas, non eadem omnibus adhibenda est medicina: ipsa enim caritas. ad alios se inclinat, ad alios se erigit; aliis blanda, aliis severa, nulli inimica, omnibus mater.*“ De cat. rudibus cap. 15., n. 23.

³⁾ Vide Scaramelli: „*Die Unterscheidung der Geister.*“ Bona: De discretione spirituum.“

níka ve své okovy („passio dominans“). Jako téměř každý člověk má nějakou přirozenou slabost a *tělesný zárodek zlý*, tak mívá i svůj *zamilovaný hřích*, libůstku nebo náruživost.

Zvyk se potírá a přemáhá opětovanými úkony jistého druhu, neboť tak byl také povstal. „Per quas causas aliquid contrahitur, per easdem dissolvitur.“ „Consuetudo consuetudine (contraria) vincitur.“

Velikého obratu v duchovním životě poenitentově docílíš, podaří-li se ti s pomocí Boží *časný a pozemský předmět jeho žádostivosti zaměnit za jiný, ušlechtilý, náboženský a nebeský*.

IV. Vyhledej také *dobrou náklonnost kajícíkovu, probouzej, pěstuj a zdokonaluj ji*. Sotva se najde člověk tak zkažený, který by neměl pražádné dobré náklonnosti.¹⁾

V. Měj vždy na mysli hlavní věc, na které všecko záleží, to jest: *abys vůli kajícíkovu pro Boha zachránil*.

VI. Jsou případy, kdy po zralé úvaze nezbývá nic jiného než *připustiti menší zlo* (na př. materiální hřích), *aby většímu* (hříchu formálnému) *se zabránilo*.

VII. Moudrost zpovědníkova ukazuje se zvláště ve způsobu napominání a v udávání prostředků proti hříchům a pro etnostný život.

¹⁾ „Homo a natura habet inclinationem ad virtutem. Est quoddam bonum naturae.“ S. Thom. 1. 2, q. 85, a. 1.

Hlava první.

Kajícníci dle rozličného vnitřního uspořádání.

Článek I. Kajícníci dle hlavních hříchův.

§. 93. I. Pyšní, hrdí.

1. Superbia est inordinatus appetitus propriae excellentiae (Sv. Tomáš Aquin.), čili, jak dí katechismus, pýcha je přeceňování sebe a nezřízená žádost cti a přednosti. (Otáz. 774.)

Člověk pyšný připisuje sobě, co má od Boha, nad jiné se vypíná, nezřízenou samoláskou sebe sama zbožňuje, po lidské chvále, hodnostech a důstojnostech nezřízeně baží, vlastnosti a skutky své ješitně vychvaluje, jinými pohrdá, svých úsudkův a náhledů proti všeliké spravedlnosti tvrdošijně a houževnatě se drží, nesvornost rozsévá a udržuje, jiným rozumně podríditi se nechce, v přemrštěném sebevědomí podniká věci, jež převyšují jeho sílu, dobrodiní obdržená zlehčuje a na vděčnost zapomíná.

Pýcha jest na prvním místě mezi hlavními hříchy, jako *hlavní pramen všeho zlého*.

„Superbiam nunquam in sensu tuo dominari permittas; ab ipsa enim initium sumpsit omnis perditio.“ (Tob. 4, 14.)

Zvláště však následující hříchy z pýchy plynou: pochybování a vlažnost ve víře, bludařství, kacířství, nevěra, bezbožnost; — nezřízená ctižádost, marnivost, chlubitost, pokrytectví; — nenávisť proti bližnímu, hněvy, sváry, rozbroje, nepřátelství, pomluvy a na cti utrhaní, škodolibost, pomstychtivost, závist; — tvrdošijnost, neústupnost, vzdorovitost a vzpoura.

2. Zpovědník jadrnými slovy, nejlépe výroky Písma sv. a tradice, poučuje pyšného, jak zhoubný to hřích, Bohu a lidem protivný, jak jej Bůh tresce, jak třeba ku všem ctnostem pokory jak pokoře učí celý život Páně.

Promluvy: Všecko dobré, co máš, pochází od Boha, jemu přísluší všechna čest,¹⁾

Pýcha jest jakási svatokrádež, největší nevděk proti Bohu. Pýcha jest počátek všech hříchů.²⁾

Žádný hřích není bez pýchy. Bůh odporuje pyšnému, pokornému dává svou milost.³⁾

Přísl.: Pýcha předchází pád. Kdo se povyšuje, bude ponížen.⁴⁾

Bůh nenávidí pýchu.⁵⁾ Pyšní andělé do pekla zavrženi. Pýcha z andělův učinila ďábly. Pýcha protiví se lidem. Kde pýcha, tam bude hanba.⁶⁾

Pýcha má v zápětí pokoření.

3. *Prostředky proti pýše a spasitelné pokání:* Pomyšlení na vlastní hříchy. Zvolej často v duchu: Gloria Patri etc.

Hledej při všem zalíbení Boží, a ne lidí. Si hominibus placere, Christi servus non essem. Časté vzbuzování litosti nad pýchou, spojené s nějakým pokořením.

Vroucí modlitba, zvláště při mši svaté, za potřebnou pokoru. Rozjímání a uvažování o pokoře Krista Pána, Panny Marie a Svatých; vzbuzování úmyslu, následovati jejich vzoru.

Večerní každodenní zpytování svědomí namířiti proti pýše, s předsevzetím zvykati pokoře. —

Mnozí se pyšní šatem. Takovým se připomene, že první šat nosili první hříšníci; ať starají se raději o neposkvrněné roucho nesmrtelné duše. Čím marnivější jsou ve strojení těla, tím ohyznější bude jejich duše. Nikdo není lepším člověkem jen proto že má lepší šaty. Boháč se skvostným rouchem pohřben do pekla,

¹⁾ I. Kor. 4, 7.

²⁾ Sir. 10, 15.

³⁾ Jak. 4, 6.

⁴⁾ Luk. 14, 11.

⁵⁾ Přísl. 16, 5.

⁶⁾ Přísl. 11, 2. — 29, 23.

chudý Lazar nesen od andělů do lůna Abrahamova. Vzpomínka na rubáš. Ať darují nějaké roucho chudému.

Za spasitelné pokání ukládají se pyšným skutky pokory, vděčnosti k Bohu a sebezapírání.

§. 94. II. Lakomci.

Lakomství jest nezřízené bažení po statku pozemském, čili dle katechismu: nezřízená přilnulost k penězům a statkům pozemským. (Otáz. 776.)

Lakomec touží obyčejně po statku cizím, na svém nerozumně lpí, bohatství přílišně cení, ustavičnými starostmi, jak by majetek rozmnožil, se souží, za tím účelem i nedovolené prostředky vymýšlí, mzdy nebo dluhů neplatí, na sobě skrblí, pro chudé a nešťastné žádného soucitu ani lásky nemá.

„Kteríž chtějí zbohatnouti, upadávají v pokušení a v osidlo ďáblovo, a v žádosti mnohé neužitečné a škodlivé, které pohřizují lidi v zahynutí a ztracení.“¹⁾

Z lakomství pochodí: tvrdost srdce, nemilosrdenství, utiskování, lichva, podvod, zrada, krádež, loupežná vražda.

2. Zpovědník vyloží, jak šeredný to hřích,²⁾ ukáže, které jsou pravé poklady, — příklad chudého Spasitele, matky a pěstouna jeho, apoštolů, světcův.

Dle sv. Pavla nemá býti lakomství mezi křesťany ani jmenováno.³⁾

Lakomec prodá duši i Boha jako Jidáš Krista. Lakomec jest bláhový.⁴⁾ Není pánem, nýbrž otrokem svých peněz, nepřaje ani sobě ani jinému. Jeho naruživosti časem neubývá, nýbrž roste. Ať *pamatuje na poslední věci*; *na smrt*: ničeho na svět nepřinesl, ničeho neodnese; *na soud*: Bůh bude žádati úroky z hřivny, kterou mu svěřil; *na peklo a nebe*: co prospěje člověku, byť celý svět získal, ale na duši zkázu trpěl, peklo zasloužil, nebe ztratil.

Lichvář se řadí mezi veřejné hříšníky. Utiskování chudých a dělníků jest hříchem do nebe volajícím.

3. Za pokání uloží se zámožným lakomcům almužna, podporování dobročinných ústavů, missií, chudých studujících, po-

¹⁾ I. Tim. 6, 9.

²⁾ Eccli 10. 3. — Sirach 10, 9.

³⁾ k Efes. 5, 3.

⁴⁾ Luk. 12, 20.

božnost křížové cesty s rozjímáním o zradě Jidášově, modlitba za duše, které v očistci trpí pro lakomství.

Povinnost restituce připomene se tomu, kdo nespravedlivě statků nabyl.

Při ukládání almužny záleží na tom, aby stědrosti *zvykl*; ať tedy dává trvale, třeba málo.

§. 95. III. Chlípni.

I. Smilstvo záleží v nezřízeném hovění chlípným žádostem těla. „Luxuria est inordinatus appetitus venereorum.“¹⁾ Dle katechismu je smilstvo dobrovolná žádost věcí, které urážejí stydlivost. (Otáz. 778).

Smilstvo jest nejprudší vášní, jež velmi těžce se dá odložit a vyhojiti. Zpovědník promluví o svaté čistotě, ukazuje vznešenost, krásu, ctihodnost její a zaslíbení jí daná.²⁾

Dále ukazuje ošklivost a hanebnost smilstva,³⁾ jakož i zhoubné následky pro život časný i věčný. Smilstvo podrývá zdraví, působí mnohé a ošklivé nemoci, seslabuje paměť, otupuje a zaslepuje rozum, zotročuje vůli, przní čest, vydává v hanbu a povržení, bere chuť ku práci, odnímá víru a spokojenost, šíří nákazu mravů, má v zápětí zatvrzelost a nekajícnost, přivodí časné i věčné tresty Boží.⁴⁾

Zpovědník musí v takových poenitentech nejprve vzbuditi rozhodnou touhu po uzdravení duchovním; jinak sotva pomohou nějaké prostředky. Za tím účelem ukáže jim nebezpečí zatracení, jež jim hrozí, jestli násilně se z těchto hříchů svých nevymaní,⁵⁾ vyloží, jakou sílu má zvyk, že čím déle by trval, tím obtížnější bude vybavení. *Opus sequitur consuetudo, consuetudinem necessitas, necessitatem desperatio, desperationem damnatio.*

Při vší rozhodnosti musí se s takovými kajícníky, zvláště když slibují polepšení a o ně upřímně usilují, jednati vždycky laskavě a soustrastně, aby se neoddali malomyslnosti a stav svůj nepovažovali za beznadějný.

¹⁾ Sv. Tomáš Aq. 2. 2. q. 153.

²⁾ Mat. 22, 30; 5, 8; Zjev. sv. Jana 14, 1—4; Moudr. 4, 1; 6, 20; Řím. 12, 1.

³⁾ Efes. 5, 3.

⁴⁾ Řím. 8, 13. — Gen. 17. — Isai. 34. — Num. 15. — I. Reg. 2.

Řím. 8, 13.

Důvěra, že duchovní uzdravení s pomocí Boží se podaří, *musí býti živena*.

Aby mohl zpovědník účinné prostředky předepsati, musí nejprve u jednotlivých kajících poznati hlavní pramen hříchu toho.

II. *Hlavními prameny smilstva a prostředky proti nim* jsou:

1. *Zahálka*, kteráž jest matkou všeliké nepravosti. Uloží se zaměstnání.

2. *Choulostivost, rozmařilost*. Ulož moudré tužení těla, tělesnou práci, tělocvik; mysl budiž odvrácena od hříšných myšlenek.

3. *Nestřídmost v jídle a pití*. „Numquam ego ebrium putabo castum.“¹⁾

4. *Zlá společnost, oplzlé rozmluvy, čtení špatných knih, společné bydlení, návštěvy*, jež jsou vůbec aneb jen někomu nejbližší příležitosti k onomu hříchu. S takovými se jedná dle zásad platných o hříšnicích příležitostných. (§ 103.)

Sv. Alfons²⁾ udává následující rady a prostředky:

Kdo upadl do hříchů mrzkých, ať se varuje nečinnosti, zlých soudruhův a příležitosti.

Kdo má již takový návyk, ať se střeží nejenom příležitosti nejbližších, nýbrž i vzdálených.

Ráno a na večer ať se pomodlí třikrát „Zdravas Maria“ k uctění neposkvrněného početi P. Marie před jejím obrazem, ať svůj dobrý úmysl obnovuje a milost vytrvalosti si vyprosí. Ke stolu Páně ať přistupuje často.

5. Někdy má onen hřích *zdroj svůj v těle* (concupiscentia carnis) a *z těla* přechází *do duše* (myšlenky, žádosti); tak bývá zvláště u jinochů. Zde se doporučuje sebezápor, půst, dle slov sv. Pavla: „Castigo corpus meum et in servitute redigo, ut salvus fiam.“

Někdy však má původ svůj *v duši* a přechází *na tělo*. Zde prospívá ustavičné zaměstnání, studium, práce, starosti.

III. *Prostředky chránící a hojící jsou*: Bdění nad zrakem, sluchem, citem, jazykem, myšlenkami a představami; bedlivé opatrování přirozené stydlivosti vůči sobě i jiným, neboť stydlivost jest andělem strážným svatě čistoty; varování se všeho, co obrazotvornost přepíná, jako jsou spisy, romány, obrazy, necudné zábavy

¹⁾ S. Hieron. Comment. in epist. ad Titum.

²⁾ Homo apostol. 21. n. 6.

a divadla; zbytečné prodlévání na lůžku beze spánku zakáže se zvláště těm, kteří se oddali nepřirozené ohavnosti samoprzně. ¹⁾

Jsou to obyčejně hříšníci zpětílí a navyklí. (§§ 104. a 105.)

Nejvydatnějšími jsou vždycky prostředky náboženské, a to: důvěrná a vytrvalá modlitba o přispění Boží, vroucí vzývání Panny Marie a Anděla strážného, rozjímání o umučení a smrti Krista Pána, pamatování na všudypřítomnost a vševědoucnost Boží, živá vzpomínka na poslední věci člověka: zvláště však se doporučuje časté přijímání svátosti pokání a nejsv. Svátosti oltářní.

Nechat kající přidrží se s důvěrou a poslušností stálého zpovědníka.

§. 96. IV. Závistiví. Utrhači. Pomluvači.

I. Závist:

Dle katechismu jest závist zármutek z přednosti nebo statku bližního, protože nechceme, by nás předčil anebo se nám vyrovnal. (Otázka 780.)

1. Závistivý člověk nepřeje bližnímu majetek, bohatství, přednosti nebo dokonalosti, truchlí nad jeho prospěchem a štěstím, je pln mrzutosti a nespokojenosti, když jinému dobře se daří, raduje se z cizí škody, snaží se patrné ctnosti bližního umlčeti a dobré a záslužné skutky zameziti, obávaje se, aby jeho vlastní sláva nebyla zastíněna.

Závist plyne obyčejně z pýchy, často také z lakomství. Jest to v pravdě ďábelský hřích, křesťana nedůstojný, který mysl hříšným zármutkem naplňuje a nejenom na duši, nýbrž i na tělo škodlivě působí.

„Invidia est diaboli inventum, pietatis impedimentum, via ad gehennam, privatio regni coelorum, interitus vitae.“ ²⁾

Ze závisti obyčejně pochodí: křivé podezřívání, opovážlivé a nespravedlivé posuzování, škodolibost, na cti utržení a pomluva, tak že bývá nezřídka třeba, takovým hříšníkům povinnost restituace cti a dobrého jména důtklivě připomenouti. Ze závisti, když se brzy ze srdce nevypudí, vzniká obyčejně nenávist a trvalé nepřátelské smýšlení, jež se při každé příležitosti slovem i skutkem prozrazuje.

2. Zpovědník představí kajícímu ohydnost tohoto hříchu;

¹⁾ Srov. Čas. katol. duch. 1888. str. 129 sled.

²⁾ S. Basil. Homil. 11.

Závistí ďábla přišla smrt na svět. ¹⁾)

Pekelná závist svedla prarodiče naše v ráji, zavraždila Abela, Saula ponoukala k vraždě, Krista Pána vydala na smrt.

Závistivý činí totéž co ďábel; nenávidí dobré a má zalíbení na zlém; dobrému překáží, zlé podporuje.

Nemá lásky ani k Bohu, ani k bližnímu, ani k sobě.

Raduje se z toho, co Boha zarmucuje, bližnímu štěstí nepřejí, sám žádné radosti nemá.

Tělesnému zdraví nic tak neškodí jako zlost a závist; ale největší škoda jest na duši. V nebi není pro závistníky místa; závist má domov svůj v pekle.

3. Prostředky :

Nejprve musí býti odstraněna *příčina*, kterouž jest *nezřízená samoláska*. Všecko dobré přichází od Boha, jemu vzdej vždycky čest, ať dává tobě nebo jiným. Bližního miluj pro Boha, jako sebe sama. Hledej ve všem slávu Boží, ať se pak skrze tebe rozšiřuje nebo skrze jiného. *Za pokání se hodí*: modlitba za ty, kterým záviděl; křížová cesta s rozjímáním, že závist fariseů přibila Krista Pána na kříž; pamatování na poslední věci; prokázání nějaké služby tomu, komu záviděl.

II. Podezřívání; na cti utržení; pomluva; potupa.

1. Hříchy tyto jsou velmi rozšířeny a často se ve zpovědnici vyskytují. Zpovědník snaží se především poznati *pramen* a podle toho pak udává prostředky polepšení. Hlavním pramenem bývá závist, nenávisť a pýcha; někdy též lehkověrnost, nedůvěra k lidem vůbec (nezřídka následkem trpkých zkušeností a častých sklamání); povrchní lehkomyšlný úsudek, mnohomluvnost nebo i vlastní zkaženost.

Všem opovážlivým posuzovačům a podezříváčům platí slova Spasitelova: „*Nesudte a nebudete souzeni.*“ Zpovědník jim rozhodně připomene, aby raději svoje vlastní nedostatky a hříchy před očima měli a ke svému spasení sami sebe přísně soudili. Podotknouti dlužno, že nespravedlivé smýšlení (podezřívání) samo o sobě ještě nedostačuje k uvalení povinnosti náhrady, nýbrž že nad to zapotřebí jest zevnitřního skutku těžce nespravedlivého, kterým se ubližuje a škodí.

¹⁾ Moudr. 2, 24.

2. *Na cti utrhaní* (detractio) se dopouští, kdo skutečné vady a chyby nepřítomného bližního, které posud byly neznámy, nebo již zapomenuty, nespravedlivě odhaluje: *pomluvou* (calumnia) hřeší, kdo chyby a vady vylhané bližnímu přisuzuje, věci nečestné o něm roztrušuje nebo skutečné přednosti a ctnosti jeho upírá.

Potupením (contumelia) sluje, když čest přítomného slovy nebo skutky se uráží.

Zpovědník vylicí ošklivost těchto hříchův, uvede pohnutky z Písma svatého¹⁾ a tradice, a ukáže následky.

Když shledal toho potřebu, uloží kajícníkovi vykonání náhrady.

Kdo bližního potupením urazil, jest povinen dáti mu dostiučinění odprošením, navštívením a p.; kdo veřejně potupil, ať veřejně dostiučiní. Kdo jinému uškodil pomluvou nebo na cti utrhaním, má čest navrátiti odvoláním; škodu vzešlou ať nahradí.

Povinnost navrátiti čest přestává, když by se pro utrhače stala fysicky neb mravně nespílitelnou, dále v případech, když uraženému z utrhačství žádná škoda nevzešla, když chyby jeho vůbec byly známy, když uraženému jiným způsobem čest byla navracena, anebo když tento svému ublížiteli odpustil.²⁾

§. 97. V. Obžerci.

1. *Nestřídmost* (obžerství a opilství) záleží v nezřízené žádostivosti a nemírném požívání pokrmů a nápojů. (Katech. otáz. 782.) „*Gula est inordinatus appetitus alimenti, qui quinos excessus complectitur:*

a) *In quantitate*, nimium cibi et potus sumendo excedere.

b) *In qualitate*, nimis lautum ac delicatum cibum potumque appetere.

c) *In tempore*, ante et extra consuetam horam edere et bibere.

d) *In modo*, nimia aviditate alimentum sumere.

e) *In condimento*, esculenta nimis exquisite praeparata desiderare.“³⁾

2. Zpovědník musí kajícníka přivésti především k poznání, jak ohavným a nebezpečným jest hřích, jemuž se oddal,⁴⁾ a živě

¹⁾ Levit. 19, 16; Eccl. 28, 3; Přisl. 24, 9; Řím. 1, 30; Jak. 4, 11.

²⁾ Sv. Alph., Homo Apostolicus tr. XI. n. 34.

³⁾ Dirckinck: Semita perf. p. 56.

⁴⁾ Eccl. 37, 12; Luk. 21, 34; I. Kor. 6, 10; Efes. 5, 18.

mu vyličí následky nestřídmosti, zvláště pijanství, kteréž jsou: *Nestřídmost vede obyčejně ke smilstvu* a všeliké nečistotě, otupuje rozum i pamět, nakloňuje vůli ke zlému, činí člověka neschopným ku práci, jest pramenem mnohých nemocí, působí pohoršení, uvaluje v hanbu a opovržení, podryvá spokojenost a štěstí rodinné, mívá v zápětí chudobu, jest příčinou předčasné, nezřídka náhlé smrti. Mnoho opilcův umírá nepřírozenou smrtí a bez zaopatření svatými svátostmi.

Pijanství právem se považuje za moderní rakovinu. Každého dne se vši určitostí na jevo vychází, zvláště z pramenů statistických, že opilství zaviňuje z velké části přeplňování nemocnic, blázincův a věznic, rozpoutání všech svazků života rodinného, rozmnožování nemravnosti a zločinův. Kromě *duševních, mravních a fysických* následků má tato neřest v ohledu *hospodářském účinky přímo zkázonosné.* Zvláště v chudších vrstvách lidu a v některých okresech má *alkoholismus* ve své nejohybnější formě, to jest v kořalečném moru, následky nejhorší. Zkušeností i vědou jest dokázáno, že dítky pijáků bývají stíženy rozličnými chorobami, zvláště psotníkem, padoucníci, křečemi, blbostí, ochrnutím mozku a vodnatelností. Matka, která v čas těhotenství nebo za doby kojení oddána jest nemírnému pití, může s jistotou očekávati dítě choré.

Někdy nerozumní rodičové sami navykají děti pijáctví: dávají jim záhy pítí alkoholické nápoje, domnívajíce se, že se tím děti posilňují. Jest to v některých krajinách dosti rozšířený a velmi záhubný omyl; účinky na organismus dětský jsou pravidelně zkázonosné. Lih vyvíjí veliké množství ústrojných kyselin v žaludku, proto vážne trávení a vznikají těžké nemoci žaludeční, střevní a jaterní.

3. Zpovědník uloží nestřídmým, aby následky hříšného jednání svého často a zvláště v pokušení sobě představovali, upřímnou lítost vzbuzovali, učiněné předsevzetí každodenně ráno i na večer obnovili a Boha vroucně za milost vytrvalosti v dobrém snažení prosili. Za pokání doporučuje se: újma v jídle; aby mimo čas k jídlu ustanovený ničeho nepožívali; některých pokrmů si odepřeli; žádných lahůdek nevyhledávali; jen tolik pili, co k zapuzení žízně stačí; aby se jistého nápoje na nějaký čas zdrželi a tak znenáhla mu odvykali.

Polepšení opilců pokračuje jenom zvolna a těžce; zlý návyk jest někdy tak mocný, že brzy zase ve starou neřest upadají, ačkoliv polepšení svatosvatě slíbili.

Zpovědník bude tudíž jednati s nimi podle zásad o hříšnicích zpětilých a navyklých.

Kdyby jim uložil, aby ihned všeho pití zanechali, sotva by něco pořídil.

Jest zajisté zapotřebí vytrvalé snahy a nevšední síly mravní k vymanění z okovů náruživosti té. Zpovědník musí si toho býti vědom, že napravení takových kajících jest pravidelně zdlouhavé a pracné; proto uloží jim častější přijímání svatých svátostí a s velikou trpělivostí neustane jich povzbuzovati, nadějí v polepšení posilňovati, k rozhodnému vytrvání a provedení dobrých úmyslů nabádati, a spokojí se z počátku skrovnými výsledky.

Svádí-li je ke hříchu *nejbližší příležitost*, kterou dobrovolně vyhledávají, musí jim býti přísně uloženo, aby se jí varovali; je-li však ona příležitost nutnou, dá se jim poučení dle pravidel o hříšnicích příležitostných.

Dal-li opilec pohoršení, jest povinen je napravit, což se stane opravdovým polepšením a veřejným přijetím svatých svátostí. Zpětilému náruživému pijákovi, který neřesti své zanechati nechce, příležitost k ní vždy opět vyhledává a prostředkův udaných neužívá, pohrozí zpovědník vážně Božími tresty a odepře mu rozhřešení.

§. 98. VI. Hněvivci. Nesmířliví nepřátelé.

1. *Každý hněv není hříchem.* Jeť zajisté také spravedlivá nevole, jež z čistého úmyslu a ctnostného srdce vychází, proti hříchu se obrací a při tom náležitých mezí nepřekročuje. *Hněv jako hlavní hřích* jest naproti tomu nezřízené, často přenáhlené a nespravedlivé rozčilení mysli proti osobám neb věcem, spojené s pomstychtivostí. (Katech. otáz. 784.) „Iracundia seu ira est inordinatus appetitus vindictae.“¹⁾

1. Hněvivým, prechlivým a zlostným vyloží zpovědník z Písma svatého vznešenost mírnosti a tichosti,²⁾ načež líčí zhoubné následky a velikou škodu, jež z hněvivosti plyne.

¹⁾ Sv. Tom. 2. 2. q. 46. a. 2.

²⁾ Žalm 36, 11; Mat. 5, 4; 11, 29; Přísl. 12, 16; Kaz. 7, 10.

Nezřízený hněv jest člověka nedůstojný, neboť člověk rozumem může a má ovládati všechna nespořádaná hnutí mysli; tím méně sluší hněv křesťanu. Kristus Pán dal nám ušlechtilý příklad mírnosti. „Učte se ode mne, neboť jsem mírný a pokorný srdcem.“¹⁾

Hněv škodí duši, bere nezřídka všechnu rozvahu, vede ke slovům a skutkům nespravedlivým, rozněcuje spory, vzbuzuje a živí nepřátelství; škodí zdraví a ukracuje život.

„Per iram sapientia perditur, ratio obfuscatur, quid agendum sit ignoratur, vita amittitur, justitia relinquitur, gratia vitae socialis deperditur, concordia rumpitur, sancti Spiritus splendor excutitur.“²⁾

Mnohý prehlivec vymlouvá se svou náklonností ke hněvu a zlou přirozeností.

Podle sv. Františka Sal. není první přirozený nával zlosti ještě hříchem, nýbrž svolení, které pak přistupuje, slova a skutky, které následují.

2. *Prostředky proti hněvivosti jsou:*

a) Rozjímání o utrpení Krista Pána, který, když na smrt veden byl, jako ovečka neotevřel úst svých;

b) uvažování následků shora uvedených;

c) všemožné varování se příležitostí ke hněvu popouzejících;

d) přemáhání sebe;

e) cvičení v trpělivosti, mlčení a pokoře; býváť hněv a zlost nezřídka následkem pýchy;

f) pevný úmysl nemluvit a nejednat ve zlosti, nýbrž vzítí útočiště k modlitbě a obrátiti pozornost k jinému předmětu.

Za pokání může se uložit: pobožnost křížové cesty, modlitba za bližní, které hříšník svou hněvivostí zarmoutil nebo urazil, projevení ochotnosti jim v něčem posloužití nebo dobrodiní prokázatí.

Na večer ať svědomí po této stránce zvlášť zpytují a z rána dobrý úmysl obnovují.

II. Hněvy, urážky, a ublížení vedou nezřídka *k trvalé nenávisti a nepřátelství*, z čehož povstávají mnohá pohoršení.

1. Tomuto nebezpečnému stavu duševnímu musí zpovědník věnovati plnou pozornost, s velikou trpělivostí kajícíka vyslech-

¹⁾ Mat. 11, 29.

²⁾ S. Gregor. Mag. lib. 5. Moral. c. 31.

nouti a opatrně s ním jednati, aby se snad srdce jeho ještě více nezatvrdilo.

Dovolí mu celou záležitost stručně vypravovati, a shledá-li, že se mu vskutku stala křivda, kterou snad má ještě v živé paměti, neopomene projevit mu soustrast a získati tak srdce jeho pro spasitelné napomenutí. Je-li vůbec nějak možno ublížitele omluviti, učiní tak, ale opatrně. Potom uvádí pohnutky odpuštění.

2. *Pohnutky odpuštění a smíření jsou:*

a) *nezbytná potřeba odpuštění*, chtějí-li býti spaseni („odpust nám naše viny, jakož i my odpouštíme“); buď ať se vzdají všeličného nepřátelství a pomstychtivosti, aneb naděje v království nebeské;¹⁾

b) *veliké výhody*, jež ze smíření plynou, spokojenost, svornost;

c) *vítězství nad sebou samým*, oběť to Bohu nejmilejší;²⁾

d) *příklad Krista Pána*, který se modlil za své katany; příklady ze života svatých.

e) *Bůh odpouští mnohem větší provinění*, ale ovšem žádá, abychom i my odpustili.

3. *Prostředky:*

a) modlitba za přispění Boží, potřebné k vítězství nad sebou samým; modlitba za nepřitele;

b) projevení laskavosti, důvěry, uctivosti, prokázání služby; vždycky jest dobře žádati a uložit, aby odpuštění a smíření se ukázalo i zevnitřním skutkem, také za účelem napravení daného snad pohršení.

Dle potřeby připomene zpovědník povinnost restituce majetku nebo dobrého jména.

4. Zpovědník nesmí býti lehkověrným, když kající ubezpečuje, že protivníkovi odpustil.

Vyhybá-li se ublížiteli, nechce-li s ním mluvit a obcovati, nepozdravuje-li ho nebo pozdravu jeho neopětuje, jest patrné, že nepřátelství není ještě ze srdce vypuzeno. „Non facile absolvendus est poenitens, antequam omnem sinistrum affectum et odium exuerit: praesertim si adhuc vindictam spiret, aut ex vindicta, vel aversione et displicentia deliberate velit, gaudeat, desideret, im-

¹⁾ Mat. 5, 44; 6, 15.

²⁾ Mar. 12, 33.

precetur personae inimicae malum, vel a communi eleemosyna, oratione, mercium publice expositarum venditione, resalutatione, responsione, aut aliis amicitiae signis inter Christianos communibus eam excludat“.¹⁾)

O indisposici svědčí také, když ublížitele *soudně chce stíhati* jenom proto, *aby potrestání jeho docílil a se pomstil*.

Kajícník, který k dokonalému usmíření a upřímnému odpuštění nakloniti se nedá, protože nechce, není hoden rozřešení.

Ublížitel jest povinen odprositi a první krok ke smíření učiniti; uražený má odpustiti a smíření usnadniti.

Zpovědník může poraditi, jakým způsobem by se sblížení docílilo, na př. zprostředkováním některého přítele.

Aby se k tomu sám nabízel, nedoporučuje se; kdyby jiné pomoci nebylo, dal by si celou záležitost *mimo zpověď* vysvětliti. Dlouholetým nesmířlivým nepřátelům bývá *generální zpověď* nutnou.

§. 99. VII. Lenivci.

1. *Lenost* záleží v tom, že člověk své povinnosti, *zvláště vzhledem ke svému spasení*, jen s nechutí a omrzelostí vykonává, nebo zcela je zanedbává.²⁾)

„*Acedia*, prout est vitium capitale, est quaedam tristitia et taedium de conservanda amicitia divina, eo quod haec per laboriosa virtutum exercitia conservari debeat.“³⁾)

Z této duchovní lenosti pochází *náboženská vlažnost a lhostejnost*, zanedbávání slova Božího, modlitby, sv. svátostí, mše svaté; nechuť a odpor k dobrým a svatým věcem, místům i osobám; lehkomyšlnost, světácké smýšlení, hříchy proti šestému přikázání.

Zpovědník upozorní na nebezpečí takového stavu duševního,⁴⁾ důtklivými slovy lenivce ze spánku jeho probudí a mu představí, jaká nebeská slast plyne z horlivosti ve službě Boží, iak mnohých příležitostí k dobrému nedbá, milostí a zásluh se

¹⁾ Pastor. instr. Eystett. tit. XI. §. 3. X.

²⁾ Srov. Linz. Quart. 1893. III. S. 674. — S. Thom. 2. 2. q. 35. a. 4. Katechismus definuje lenost jako „dobrovolnou nechuť k věcem, které se týkají služby Boží a péče o duši, pro namáhání a obtíže s nimi spojené.“ (Otázka 786.)

³⁾ Busenbaum apud Croix l. 9. n. 347. — Reiffenstuel n. 60.

⁴⁾ Mat. 3, 10; 13. 25; 21, 19; 25, 1; 25, 30; Apoc. 3, 16; Řím 12. 11.

zbavuje, nešťastný život, těžkou mysl a hroznou věčnost si připravuje.

„Každý strom, kterýž nenese ovoce dobrého, vyřat a na oheň uvržen bude.“

O lenivých a vlažných praví sv. Bernard:¹⁾ „Deficient sub onere; virga et calcaribus indigent, quorum brevis et rara compunctio, animalis cogitatio, tepida conversatio; quorum oboedientia sine devotione, sermo sine circumspectione, oratio sine attentione, lectio sine aedificatione; quos denique vix gehennae metus inhibet, vix fraenat ratio, vix disciplina coërcet, adeoque inferno appropinquare videntur.“

Někdy i osoby, které dříve byly horlivými, ukazují nápadnou ochablost, svá obvyklá cvičení a pobožnosti zanedbávají, pohodlnosti a požívavosti se oddávají, upřímnou otevřenost vůči zpovědníkovi ztrácejí, jemu se vyhýbají.

Taková proměna jest vždycky povážlivou a může se zvrhnouti v úplnou lhostejnost, zatvrzelost, prostopášný život a zoufalost.

2. Prostředky proti duchovní lenivosti a vlažnosti:

a) Uvažování, jaké obtíže, námahy, posty, trápení a bolesti pro naše spasení podstoupil Kristus Pán.

b) Pozorování, co všechno lidé podnikají, aby dosáhli cti, jmění a jiných vratkých statků časných.

c) Hrozby a tresty, jež platí lenivým; — pomyšlení na smrt a soud soukromý i obecný.

d) Varování se společníků téhož smýšlení a přidružení se k horlivým.

e) Odměna věrných služebníků na nebesích.

Za pokání se ukládá: Modlitba, častější povznesení ducha k Bohu, střelné modlitby, úcta k Panně Marii, poslouchání slova Božího, navštěvování služeb Božích aspoň v neděle a svátky dle možnosti i ve všední den, častější přijímání sv. svátostí, nábožné rozjímání o pravdách, které lásku k Bohu rozněcují, čtení nábožných knih, svědomité plnění povinností stavů, zasvěcování každodenní práce Bohu dobrým úmyslem, vstoupení do nábožného bratrstva, církevního spolku, duchovní cvičení nebo účastenství při missiích.

¹⁾ Serm. 6. de Ascens.

Článek 2. Kajícníci dle vzdělanosti, smýšlení a vnitřního stavu.

§. 100. Kajícníci nevzdělaní a neumělí.

1. O kajícnicích nábožensky nevzdělaných a nevědomých platí následující dvě všeobecná pravidla;

a) „Si nesciant scitu necessaria necessitate praecepti, sine absolute dimittendi sunt, nisi a Confessario in sacro tribunali statim de iisdem edoceri queant, aut — si confessio urgeat — de sua negligentia doleant, et serio ac fideliter promittant, se mox operam daturos iis addiscendis.

b) Ignorantes vero necessaria necessitate medii, ut ea, quae ad validam Sacramentorum perceptionem pertinent, absolvi nequeunt, donec instruantur, et fidem de iis eliciant cum serio dolore.“ ¹⁾

Dosti často jest duchovnímu jednati ve zpovědnicí s kajícníky, kteří nevědí, jak by měli svatou zpověď řádně vykonati, ač jinak ochotnou vůli na jevo dávají. Kdyby je zpovědník propustil, aby se dříve sami náležitě připravili, sotva by tím něčeho docílil. Mnohem lépe jim poslouží, když s trpělivostí a laskavostí jim ku pomoci přispěje a na všechno potřebné podle okolností se otazuje. Po předběžných otázkách (jaký čas uplynul od poslední zpovědi, zdali vykonali uložené pokání, jakého jsou stavu a zaměstnání) zpytuje s nimi svědomí dle dekalogu a přikázání církevních, pilně přihlížejce ke zvláštním povinnostem, potřebám a poměrům každého jednotlivce. Shledá-li nějaký nedostatek vědomostí v základních pravdách svatého náboženství, poučí je, jak čas a okolnosti dovolují, a uloží jim, aby o vzdělání své v těchto nejdůležitějších, spasení se týkajících věcech se vši bedlivostí se přičinili.

Nalézají-li se v nějakém bludu, považující za hřích, co hříchem není, musí býti taktéž opatrně poučeni.

Po přiměřeném napomenutí vzbuzuje s nimi zpovědník lítost a dobrý úmysl, předkládaje jim vhodné pohnutky.

2. Jako moudrý lékař musí zpovědník jednání své zaříditi *na základě opatrné diagnosy*.

¹⁾ Instr. pastor. Eystett. tit. XI. §. 3. V. — Scavini H. n. 908.

Neumělost a nezapamatování kajícnickova má totiž někdy příčinu v přirozené vadě, slabosti ducha nebo choromyslnosti; poznává se to z celého jeho chování a jednání i v záležitostech časných mimo zpověď.

Vede-li takový kajícník jinak spořádaný život, ukazuje-li dobrou vůli a je-li v základních naukách sv. náboženství aspoň poněkud vyučen, vzbudí s ním zpovědník přiměřeným způsobem tři božské ctnosti, lítost a předsevzetí, načež mu udělí rozhřešení.

Blbý od narození, který nikdy při užívání rozumu nebyl a tudíž hříchu ani se dopustiti nemohl, není schopen rozhřešení.

Zpovědník však v úsudku svém se nesmí ukvapiti; v pochybnosti užil by podmíněného rozhřešení, zvláště při zpovědi velikonoční a při zaopatřování.

„Si poenitens tam hebes sit ingenio, ut nullam propriam cognitionem de scitu necessariis veritatibus formare possit, aequiparandus est fatuo vel infanti.“¹⁾

Také *pokročilé stáří a všestranná slabost* je doprovázející nezřídka působí, že se člověk na jednotlivé pravdy náboženské jasně nepamatuje, ačkoliv je třeba dříve dobře znal.

„Si senex antea sciverit ea, quae sunt scitu necessaria, et adhuc subobscuram eorum notionem habeat, puta si Symbolum Apostolorum sciat, potest illi impendi absolutio et ministrari S. Communio, utpote habenti scientiam habitualem.“²⁾

Pochodí-li konečně náboženská zaslepenost, otupělost duševní nebo blbost *ze zastaralé náruživosti*, na př. z trvalého obžerství, smilstva a p., musí ovšem hlavní pozornost a starost zpovědnikova mířiti k tomu, aby ucpán byl pramen.³⁾

„Huiusmodi poenitentes prae ceteris abducendi sunt a vitiis suis; secus namque frustranea erit instructio, frustranea erunt Sacramenta.“⁴⁾

§. 101. Vzdělání kajícníci.

1. Na dobrém příkladu lidí vzdělaných velmi mnoho záleží, neboť jiní se řídí obyčejně podle nich a jich se dovolávají.

Pravý vzdělanec se za své náboženské přesvědčení nestydí, nýbrž víru slovem i skutkem neohroženě vyznává.

¹⁾ Aertnys. Theol. mor. I. II. n. 4.

²⁾ Aertnys: Theol. pastor. pars 3. cap. IV. art. II.

³⁾ „Animalis homo non percipit ea, quae sunt Spiritus Dei.“ I. Cor. II. 14.

⁴⁾ Aertnys I. c.

S takovými musí zpovědník jednati se vší slušností, jak toho vyžaduje jejich vzdělanost a postavení, jež ve společnosti zaujímají. Stručnými a jadrnými slovy utvrdí je v náboženském přesvědčení, dle potřeby vybídne k horlivému plnění povinností, jež ukládá jim jejich stav a svaté náboženství; připomene jim, jak blahodárně a mocně svým dobrým příkladem na jiné působiti a tak mnohých zásluh před Bohem i lidmi získati si mohou.

Za naší doby jest naléhavá potřeba, aby zvláště vzdělání katolíci slovem živým i psaným veřejně ve prospěch církve a náboženství rozhodně působili, k jednotám a spolkům katolickým přistupovali a jako poslanci ve sborech zákonodárných svatou věc zastávali. To se takovým kajícníkům při zpovědi příležitostně doporučí.

Má-li k tomu příčinu, dovodí zpovědník, *že mezi věrou a pravou vědou není žádné protivy*, víra však že jest mnohem vznešenější a záslužnější, jelikož základem a pohnutkou jest autorita samého Boha, který se lidem zjevil.¹⁾

Předkládá-li kajícník nějaké pochybnosti, musí ho zpovědník důkladně poučiti; zpovídá-li se, že mívá pochybnosti víry se týkající, poradí se mu, aby bez potřeby o zjevených pravdách nehloubal, sám nikdy pochybností nevyhledával, bezděky připadajících si nevšímal, několika rozhodnými slovy víru vzbuzoval, pilným posloucháním slova Božího, jakož i přiměřenou četbou se v přesvědčení náboženském utvrzovati nepřestával.

„Plus valet Deus operari, quam homo intelligere potest. Noli curare, noli disputare cum cogitationibus tuis nec ad immissas a diabolo dubitationes responde; sed crede verbis Dei et fugiet a te nequam inimicus. Nam infideles et peccatores non tentat, quos secure jam possidet; fideles autem et devotos variis modis tentat et vexat. Quidquid intelligere non vales, Deo omnipotenti secure committe. Non fallit te Deus; fallitur, qui sibi ipsi nimium credit.“²⁾

2. Za naší doby bohužel často vidíme, kterak lidé, jinak ve vědění světském vzdělaní, za náboženství se stydí, ve své nadutosti vírou opovrhují, náboženské povinnosti k nemalému pohoršení jiných někdy naprosto zanedbávají.

¹⁾ Srov. Conc. Vatic. sess. III. Const. de fide cathol. cap. IV. — Granderath S. J. „Constitutiones dogmaticae sacrosancti oecum. conc. Vaticani. Friburgi Brisg. 1892.

²⁾ Thom. a Kemp. : De imit. Chr. 1. 4. c. 18.

Protože slovu Božimu pravidelně se vyhýbají, brzy zapomenou, čemu se z náboženství naučili, a upadají v nevědomost až úžasnou, v předsudky, bludy a pověry. Většina jich obyčejně ke zpovědi ani nechodí, tak že zpovědník s nimi se setká jen při zvláštních příležitostech, na př. před oddavkami.

Vyznání takových lidí bývá neúplné a povrchní; někdy jen několika všeobecnými slovy je odbývají. Zpovědník musí beze všeho nemístného ostýchání konati svůj úřad jako soudce, učitel a lékař; příhodnými otázkami doplní všestranně vyznání, upozorní na vznešenost zjevení a víry, na souvislost víry s pravou mravností a ctností; ukáže, kterak v nejtěžších svízelných a rozhodných dobách života jedině svaté náboženství poskytuje pravé útěchy a potřebné síly, jež ničím jiným nahraditi se nedá.

Na to vzbuzuje s nimi víru, naději, lásku a lítost s předsevzetím.

Při poučování o potřebných náboženských pravdách pokračuje *způsobem šetrným a nepřímým*, jako by známost oněch článků předpokládal; dle toho může také uložiti pokání, na př. modlitbu k uctění nejsvětější Trojice, k Vykupiteli, jenž za nás trpěl a umřel, apoštolské vyznání víry a p.

Je-li kajícník vrtkavým u víře, ne ze zlé vůle, nýbrž z nedostatečného náboženského vychování nebo nevědomosti, musí se mu uložiti, aby se důkladně v pravdách náboženských vzdělal.

U mladších lidí bývají předsudky, pochybnosti u víře a nedorozumění často následkem četby různých spisův a novin nebo špatné společnosti. Takové musí zpovědník srdečnými slovy napomenouti, krivý náhled stručně napravit, před zlou příležitostí upřímně varovati.

3. Krutou zkouškou trpělivosti jest pro zpovědníka, když z celého chování a odpovědi některého vzdělance nové doby patrně poznává, *že má před sebou zarputilého nevěrce*; někdy takový člověk přímo řekne, že jen tak pro jméno, okolnostmi nutkán, přišel, aby se zpovědník ani nenamáhal. Pramenem nevěry bývá tu obyčejně pochybené vychování, zlé příklady, nevěrecké knihy a společnosti, pýcha, smyslnost, požívavost a hrubý materialismus.

I v takovém případě koná kněz nicméně svou povinnost, projeví svůj zármutek, bez příkrých a urážlivých slov upřímně domlouvá, prosí a zapřísahá, na tresty tak okázalé nevěry důtklivě

upozorní, a je-li všechna práce jeho marná, oznámí konečně zatvrzelci, že rozhřešení obdržeti nemůže, dokud by projeveného smýšlení svého nezměnil.

„Quum fides sit radix justificationis, manifestum est absolute sacramentali non tantum indignos, sed et incapaces esse, qui circa veritates fidei catholicae increduli sunt easve in dubium vocant; nisi respiscere velint et verum actum fidei eliciant. Sed et tunc, si haeresim externe protulerint, et censuram non ignoraverint, prius indigent absolute ab excommunicatione contracta et specialiter Papae reservata.“¹⁾

§. 102. Stoupenci novověkého liberalismu. Volnomyšlenkáři.

I. Duchovní směr, který sluje „*liberalismem*“, domáhá se za naší doby s nemalým úspěchem rozhodného vlivu ve všech oborech lidského života a kupí kolem sebe trosky násilným rozvratem starých ctihodných zřízení.

Bludy toho směru rozšířily se tak, že oklamaly i smýšlení mnohých katolíků.

Budou-li zpovědníci o věci té mlčeti, jakoby na ní nezáleželo, tu pobloudilí ani zloby liberalismu nepoznají, ani potřeby jej zavrhnutí nepocítí. Jest tedy třeba, aby zpovědník blud ten znal, o něm řádný úsudek měl a věděl, jak s kajícíky liberalismem nakaženými má jednati.²⁾

II. *Co jest liberalismus a která jest jeho základní zásada?* Novověký liberalismus jest ona nauka, která soustavně upírá veliký, nad člověkem stojící božský řád i jeho zákony, a přisuzuje člověku ve všech odvětvích života naprostou autonomii a neomezenou svobodu.

Z toho patrně, že má liberalismus *ráz protikřesťanský*, byť to i všelijak zastíral, ano že *spočívá vlastně na atheismu*, byť i tuto výčitku odmítal, aby si mnohých stoupců neodpudivil. Můžeť zajisté jen ten důsledně upíratí božský, člověka vížící řád a zákon, kdo upírá nadzemského osobního Boha.

¹⁾ Aert. l. c. pars 3. cap. IV. art. 1.

²⁾ Srov. Aertnys: Theol. past. p. 3. cap. 1. art. 5. — Dr. A. Stöckl: O moder. liberalismu v časop. „der Katholik“ 1893. Juli. — Wetzer und Welte's Kirchenlexikon. 2. Aufl. 1891.: „Liberalismus“ S. 1898. — Dr. Neuschl. Křesťanská sociologie; Brno 1898 a 1900, 2 díly; Biederlack, Otázka sociální, Praha 1900; přel. Dr. Ferd. Beneš.

Důkazem správnosti podaného výměru jest praktické provádění zásad liberalismu v různých oborech lidského života a to :

a) *Na poli náboženském*: indifferentismus, naprostá náboženská svoboda, bezvěří, bezbožectví, odstraňování přísahy atd. (Viz, kterak sněm vatikánský ve své konstituci „de fide“ míří proti liberalismu.)

b) *Na poli mravného života*: neodvislá morálka, nemravnost.

c) *Na poli vědy*: naprostá svoboda myšlení, vědy, vyučování; skepticizmus.

d) *V životě rodinném*: sňatek pouze občanský, všestranné rozpoutání svazků rodinných; rozluka manželství.

e) *V životě společenském a hospodářském*:¹⁾ svoboda dělitelnosti půdy, živnosti, soutěže, lichvy atd.

f) *Na poli života státního*: suverenita či svrchovanost lidu.

Kam směřuje ve filosofii naturalismus a racionalismus, tam v pozitivním náboženství, mravouce a záležitostech občanských míří liberalismus, kterýž zásady naturalismu do života uvádí.²⁾ Racionalismus vypovídá poslušnost věčným a Božím zákonům, lidský rozum pak prohlašuje za svéprávný, za nejvyšší pravidlo a pramen pravdy.

Liberalismus hlásá, že v životě není žádné moci, které by se poslouchati mělo, nýbrž že každý sám sobě jest zákonem; tak povstává *mravouka, kterou nazývají neodvislou*.

A jako každému jednotlivci vůdcem a pravidlem soukromým ve víře a jednání jest jeho rozum, tak prý rozum všech (*suffragium universale, publica opinio*) má býti vůdcem a normou jednání ve věcech veřejných.

S tímto *liberálním radikalismem* nesouhlasí všichni svobodní myslitelé, nýbrž mnozí z nich míní, že svoboda má se řídit dle pravého rozumu a že má podléhati právu přirozenému a věčným zákonům Božím; pozitivního však zákona Božího čili zjevení uznati nechtějí.

Mírnější liberálové praví, že podle zákonů Božích řídit se má život a mravy jednotlivců, ne však státu a obce; ve věcech veřejných a v zákonodárství že se k nim nemá přihlížeti.

¹⁾ „O liberálním ekonomismu“ viz Dr. Skočdopole: Pastýř. bohosl. 2. vyd. II. díl, str. 605. — Srov. též: Ratzinger: „Die Volkswirtschaft“; Neuschl l. c.; Biederlack l. c.

²⁾ Viz konstit. pap. Lva XIII., „de libertate humana“ ze dne 20. června 1888.

Proto zastává liberalismus *neobmezenou svobodu svědomí, vyznání, tisku, učení a spolčování.*

Svým systémem politicko-náboženským prohlašuje liberalismus *rozlučku státu od církve* a indifferentismus vůči rozličným vyznáním náboženským. Moderní politikové usilují o úplné rozloučení obou mocí tak, aby církev všeho vlivu, statkův a předností byla zbavena a stát aby všecko řídil tak, jako by církve ani nebylo.¹⁾

Také k tomuto politicko-náboženskému liberalismu nehlásí se všickni stejnou měrou, nýbrž rozeznává se trojí stupeň.

1. *Liberalismus radikální*, který chce, aby církev byla naprosto podrobena státu.

2. *Liberalismus umírněný*, který přestává na pouhém oddělení státu od církve a každého vyznání náboženského, podle známého hesla: „Svobodná církev ve svobodném státě.“

3. *Liberalismus t. zv. katolický*,²⁾ který sice v podstatě uznává, že náboženství od státu nemá býti oddělováno, nýbrž obojí moc že má občany vésti ku pravé a věčné blaženosti; vzhledem však k nynějšímu věku a pokrokům společnosti lidské že prý již neprospívá, onoho spojení si přáti a je zastávati, nýbrž že jest lepší prosté oddělení obou mocí s moderními svobodami, které z toho plynou, zvláště neobmezenou svobodou tisku a kultu. Jest prý to lepší proto, aby se horší zlo zamezilo.

III. *Bludy liberalismu všech stupňů zavrženy jsou neomylnou autoritou církve jako záhubné a učení katolickému odporující.* Odsoudil je papež Pius IX. konstitucí „Quanta cura“ ze dne 8. prosince 1864. s připojeným Syllabem.³⁾

Toto zavržení liberálních bludů před četně shromážděnými biskupy potvrdil papež Pius IX. znova dne 17. černa 1867.

V encyklice ze dne 21. dubna 1878 vyslovil sv. Otec Lev XIII. svůj plný souhlas s odsouzením liberalismu větou:

¹⁾ Viz: Dr. Skočdopole: Past. bohosl. 2. vyd. II. díl. str. 494. „o moderním státu.“

²⁾ Zavržen již od pap. Řehoře XVI. encyklikou „Mirari vos“ ze dne 15. srpna 1832. — Srov. breve pap. Pia IX. ze dne 15. ledna 1872; 6. března, 8. května, 9. června, 28. července 1873; 21. května 1874.

³⁾ Ordin. list pražský z r. 1865 čís. 2. str. 14. — A. Lenz: Syllabus Jeho Sv. Pia IX. V Praze 1877; II. vyd. 1891.

„Has condemnationes omnes Decessorum Nostrorum vestigia sectantes, Nos ex hac Apostolica veritatis Sede confirmamus et iteramus.“

Také liberalismus t. zv. katolický jest v Syllabu zavržen. Kdokoliv tedy přidržuje se oněch bludův od církve zavržených, hřeší těžce proti víře, ano *v mnohých bludech liberalismu radikálního obsaženo jest zřejmé kacířství.*

Papež Lev XIII. v okružním listu „o svobodě“¹⁾ bludy liberalismu důkladně vyvrátil. *Liberalismus razi také cestu svobodným zednářům*, jak ze všeho jest patrné a zkušenost dosvědčuje, neboť čím více stoupců má liberalismus, tím více se rozmáhá sekta zednářů.

Kdo chce s prospěchem pracovati proti zednářům, musí především obrátiti se proti liberalismu.

IV. K otázce, *možna-li nepřekonatelná nevědomost o zlobě liberalismu tak, aby stoupcí byli in bona fide*, odpovídáme:

Dlužno rozeznávati:

1. Vzhledem *k liberalismu radikálnímu* to popíráme; neboť bludy jeho jsou tak zjevné a tak patrně čelí proti nejpřednějším zásadám mravů, že i nevzdělaný člověk musí bez obtíží poznati jeho nepravost a bezbožnost.

2. *V příčině liberalismu mírnějšího* dlužno souditi, že většina stoupců, vyjímajíc nevzdělané, jest „in mala fide“ a dle toho s nimi také zpovědník musí jednati. Rozhodnutí Apoštolské stolice, kterými se liberalismus zavrhuje, jsou tak rozšířena, že nepřekonatelná nevědomost u většiny stoupců zdá se býti mravně nemožnou.

Jsou však i tací, kteří liberalismu mírnějšího „bona fide“ se přidržují, protože k tomu buď od rodičů nebo od učitelů nebo od jiných společníků byli vedeni, podobné zásady od nich slyšeli a tudíž liberalismus za nevinný považují.

V. *Příčinou, proč stoupcí liberalismu se množí*, jest nenávisť k pravdě. Vzpomeňme si na slovo Krista Pána, které nám rozřešuje hádanku, proč pravda zvláště ve věcech víry a mravů plodí nenávisť: „Milovali lidé více tmu (bludů), než světlo (pravdy); nebo skutkové jejich byli zlí. Každý zajisté, kdo činí zlé, nenávidí světla a nejde k světlu, aby nebyli trestáni skutkové jeho.“²⁾

¹⁾ „De libertate humana“ ze dne 20. června 1888.

²⁾ Jan 3, 19.

Zlé skutky, o kterých Kristus Pán mluví, jsou zvláště ty, které pochodí z nezřízené žádosti těla. Odtud také výrok žalmu 52. v. 1.: „Řekl blázen v srdci svém, není Boha.“

V srdci totiž si přeje a snaží se dokázat si, že není Boha, aby byl zlomen osten svědomí, který jest mu obtížným. Takových od pravé víry zbloudilých a moderních bludů se přidržujících lidí jest nyní veliký počet. Poněvadž pak ztráta víry má svou příčinu obyčejně v zkaženém srdci, málo prospěje uvádění důvodů; *srdce musí býti získáno a obráceno*. Že to jest pravá cesta, ukazují liberálové, kteří na sklonku života svého činí pokání, aniž bylo by třeba je teprve o pravosti víry katolické přesvědčovat.

VI. Pravidlo pro jednání zpovědníkovo. ¹⁾

Zpovědník jest povinen, tázati se někdy kajícníka na hřích liberalismu, a to:

1. Ať jest kajícník nevzdělaný nebo učený, ať jest to představený, který hřích liberalismu zamlčuje, anebo někdo jiný, o kterém buď zpovědník ví anebo o němž jest obecně známo, že jest liberálem.

2. Tázati se má také toho, o němž s důvodem myslí, že jest přívržencem aneb aspoň příznivcem liberalismu.

S důvodem se může za takového považovati, o němž mnozí vážní mužové tak smýšlejí, nebo kdo jest členem liberálního spolku anebo předplácí a čte bez spravedlivé příčiny noviny, bludné zásady liberalismu zastávající a rozšiřující.

Kdyby takový poenitent popíral, že jest liberálem, má se mu z pravidla věřiti; kdyby zpovědníkovi dle okolností zbývala vážná pochybnost, může dáti rozhřešení s podmínkou, je-li zároveň naléhavá potřeba; nepovažuje-li odklad pro kajícníka za škodlivý, může rozhřešení odložit.

Vzhledem ke způsobu otázek může zpovědník počítí tím, že se ptá, nemá-li kajícník pokušení proti víře; je-li třeba, táže se, nechte-li poenitent liberálních listů, nenavštěvuje-li takové společnosti a podobné.

Zpovědník má také povinnost, poučiti takovéto kajícníky o hříšnosti a záhubnosti liberalismu. Škodíť zajisté blud ten především liberálům samým, protože dávají přednost rozumu na škodu víry; škodíť rodinám, protože v tomto směru také dívky vychovávají;

¹⁾ Viz: Casus conscientiae his praesertim temporibus accommodati, propositi ac resoluti, cura et studio P. V., Bruxellis 1884.

velice škodí také *obecnému dobru*, jsou-li to osoby, které mají veřejné postavení a dávají svými zásadami veřejné pohoršení.

Kajícníci, kteří jsou jenom lehce liberalismem nakaženi, mohou se nalézati „in bona fide“, a proto zpovědník, kdyby žádného ovoce svého poučení neočekával, v dobré víře je ponechá.

Kdyby kajícník, byv náležitě poučen, poslechnouti nechtěl a liberalismu tvrdošijně se přidržel, jest nehoden rozhřešení. Zpovědník, který by zatvrzelému dal absoluci, posilnil by jej ve zlém a jiným katolíkům dal by pohoršení.

Připomenouti dlužno, že *mnohé bludy liberalismu jsou jako kacířství zavrženy*, pročez kdo by nejenom v srdci, nýbrž i zevně se jich přidržel, propadá klatbě zvláštním způsobem papeži zadržené, ví-li, že tento trest s nimi spojen jest.

VII. *Co má činiti zpovědník povoláný k umírajícímu, který náleží ku předním liberálům?*

Rozeznávati dlužno :

1. Je-li umírající smyslů již zbaven, sám však kněze si přál, nebo znamená své touhy po zpovědi dal, budiž rozhřešen, alespoň s podmínkou. Tímtež způsobem udělila by se absoluce, i když nikdo z domácích žádných takových viditelných znamení lítosti nepozoroval, jenom když kajícník, dokud byl při smyslech, výslovně svatých svátostí neodmítal. Byla-li udělena podmíněná absoluce, poslouží se také posledním pomazáním, a to formou prostou.

2. Může-li nemocný ještě mluvit, vzbuzuje s ním zpovědník lítost; dle okolností mu také ukládá, aby *pohoršení veřejně dané napravil a bludy svoje odvolal*.

To může učiniti sám, alespoň před dvěma svědky, anebo splnomocní zpovědníka, aby odvolání jeho prohlásil. Potom vyslechne zpovědník jeho vyznání, jak toho čas a nemoc dovoluje. Po zpovědi disponuje ho k absoluci, kterouž udělí prostě nebo s podmínkou, dle toho, jaká jest dispozice kajícníkova.

Při takovémto veřejném liberálovi nastupuje také obava, že jest stížen klatbou buď proto, že kacířské bludy veřejně vyznával, anebo že jako poslanec spolupůsobil v zákonodárství proti svobodě církve. V nebezpečí smrti může býti rozhřešen ode všech censur, se zbývajícím závazkem, obrátiti se (sám nebo prostřednictvím zpovědníka) v případě uzdravení dodatečně k Apoštolské stolici, jedná-li se o censury *zvláštním způsobem papeži vyhrazené*.

Povinnosti této nemusí však zpovědník připomínati, je-li patrné, že nemocný brzy zemře. (Srov. §. 49. III.)

3. Je-li nemocný řeči sice zbaven, ale rozumí tomu, co kněz k němu mluví, ať odpovídá k otázkám znamenými nebo kývnutím hlavy.

VIII. Mnozí lidé v theorii — přísně vzato — nejsou liberály; v praxi však *projevují liberalismu přízeň* různým způsobem, jako:

1. *předplácením a čtením novin liberálních*, jež v pomluvách církve si libují, katolickým článkům víry nezřídka se rouhají a novověké v syllabu zavržené bludy zastávají;

2. *volbou liberálních poslanců*;

3. poslanci svým *hlasováním* pro zákony, čelící proti svobodě a právům církve svaté;

4. *schvalováním beznáboženských škol* („volné školy“);

5. účastenstvím při slavnostech občanských, jimiž se mají nahraditi svátky křesťanské.

Poznámka 1. Srovnej vzhledem k liberálům důležité okružní listy sv. Otce Lva XIII.: *o nebezpečích socialismu a kommunismu* („*Quod Apostolici muneris*“ 28. pros. 1878); *o filosofii křesťanské* („*Aeterni patris*“ 4. srpna 1879); *o manželství a křesťanské rodině* („*Arcanum divinae Sapientiae*“ 10. února 1880); *o moci státní* („*Diuturnum illud*“ 29. června 1881); *o svobodných zednářích* („*Humanum genus*“ 20. dubna 1884); *o zařízení států na základech křesťanských* („*Immortale Dei*“ 1. listop. 1885); *o svobodě* („*Libertas*“ 20. června 1888); *o křesťanském životě* („*Exeunte jam anno*“ 25. prosince 1888); *o hlavních povinnostech křesťanských občanů* („*Sapientiae christianae*“ 10. ledna 1890); *o otázce dělnické* („*Rerum novarum*“ 15. května 1891); apošt. pastýř. list všem knížatům a národům, ze dne 20. června 1894.

Poznámka 2. *Dubia circa Senatores ac Deputatos in Gallia:*

I. An Deputati et Senatores Galliae, qui votis suis *legem Separationis*, ut ajunt, constituerunt, subjaceant *ipso facto excommunicationi latae sententiae*?

II. Quatenus affirmative, an Ordinarius debeat contra illos declaratoriam excommunicationis sententiam ferre, ut *ecclesiastica sepultura priventur*?

III. Quatenus negative, an iidem subjaceant excommunicationi tantum ferendae sententiae?

IV. Si iidem deputati et Senatores excommunicati non sunt, an habendi sunt ut peccatores publici, ita ut sint omni ecclesiastica sepultura privati?

V. Quatenus negative, an expediat praedictos, si decedant, iisdem religiosis honoribus tumulari, quibus caeteri fidelium, et utrum conveniat observare practicam hanc normam: ut eisdem defunctis concedatur tantum missa lecta cum simplici absolute cadaveris?

R. ad I. *Affirmative*. Ad II. Ad id Episcopum minime teneri, nec generatim consulendum, nisi specialis ratio aliud prorsus exigat. Ad III. Provisum in primo. Ad IV. Si notorie constet hujusmodi homines in peccato suo decedere, indigni sunt eccles. sepultura. Ad V. Si poenitentes defuncti sint, non sunt privandi consuetis honoribus; si res dubia sit: affirmative ad secundam partem. [*S. Poenit. 20. Maji 1908.*]

Poznámka 3. Světové sdružení „*Volné Myšlenky*“ má týž program jako lože zednářské. Chce rozluku církve od státu, jak ji zednáři provedli ve Francii. Cestu k rozluce té má připravit „*volná škola*“, kteráž má vychovati pokolení bez Boha. Proto usiluje, aby náboženství ze škol bylo vyloučeno. *Rozluka manželství* konečně má úplně výchovu mládeže a spořádaný život rodinný podkopati.¹⁾

Poznámka 4. O „*Volné škole*“ viz pastýř. list J. Emin. nejdůst. arcipastýře kardinála kníže-arcib. pražského ze dne 16. srpna 1906, kdež se praví: „*Účelem „Volné Školy*“ není nic jiného, než uvolnit školu od onoho nejpřednějšího úkolu jejího, náboženské výchovy dítek, a sprostiti ji povinnosti úkonů náboženských.“ [Ord. list. praž. 1906 čís. 9.] Ve společném listu Episkopátu rakouského ze dne 18. října 1906 pak čteme: „*Školu chtějí tím svobodnou učiniti, že ducha Kristova a slova jeho z ní vypuzují a to „volnou školou*“ nazývají, — zbavenou náležitého náboženského vyučování, zbavenou všech náboženských cvičení. Proti tomuto pokusu pozvedáme v spravedlivém rozhorlení hlasu svého.“ [Ordin. list praž. 1906 č. 12.]

¹⁾ Filip Jan Konečný: „*Volná Myšlenka a její boj proti katol. církvi v Čechách.*“ Nákladem katol. polit. jednoty v král. Českém. Tiskem družstva „*Vlast*“, Praha 1910.

§. 103. Hříšníci příležitostní.

1. *Co jest příležitost ke hříchu a jak se rozděljuje.*

Příležitost jest okolnost, která buď již celou svou povahou anebo vzhledem ku křehkosti člověka, který se v ní nalézá, ke hříchu vábí a vede. Jest to tudíž souhrn okolností *vnějších* (osoby, věci, místa, čas, zaměstnání, živnost) i *vnitřních*, jež uvádějí člověka v nebezpečí, že hřeší.

„Per occasionem peccandi intelligitur complexum, ex quo, considerata natura objecti allicientis et conditione personae tentatae, resultat *specialis dispositio et inclinatio ad peccatum*“.

„Ordinarie confunduntur et pro eodem sumuntur *occasio et periculum*; cum tamen proprie occasio externum allicium, periculum vero internam proclivitatem importet.“¹⁾

Příležitost jest jako síť, která ke hříchu táhne a zároveň mysl svůdně zaslepuje.

A. Vzhledem k tomuto nebezpečí rozeznává se:

1. *Příležitost vzdálená* (*occasio remota*), t. j. taková, v níž člověk obyčejně nehřeší a která více méně všude se nalézá.

2. *Příležitost nejbližší* (*occasio proxima*), která tak ke hříchu svádí, že člověk obyčejně zhřeší.

Tato může býti: „*absolute proxima*“, t. j. každému pravidelně nebezpečná, nebo „*relative proxima*“, t. j. jenom některé osobě nebezpečná.

Příležitosti ke hříchu jsou tak *rozmanité* jako život lidský. Jednomu jest nejbližší příležitostí ke hříchu nějaké místo, jinému osoba nebo společnost, zábava nebo hra, jinému samota nebo určité zaměstnání, řemeslo, obchod, úřad.

Tatáž věc nebo okolnost může býti jednomu příležitostí nejbližší, druhému vzdálenou.

Za naší doby jest na všech stranách hojnost blízké příležitosti ke ztrátě víry, studu, mravnosti.

B. Dle toho, závisí-li odstranění nejbližší příležitosti na vůli člověka čili nic, rozeznává se:

1. *Příležitost dobrovolná* (*voluntaria, evitabilis*), t. j. ona, kterou může člověk odstraniti, jí se bez veliké škody nebo bez veliké obtíže vystříhati.

¹⁾ Past. instr. Eyst. tit. XI. §. 3. VIII. — Srov. též Čas. katol. duch. 1883. str. 521.

2. *Příležitost nutná* (involuntaria, inevitabilis, necessaria). Tato jest buď *fysicky* nutná, když odstranění její jest nemožné pro nepřekonatelné překážky fysické (na př. uvězněný s nestydatými druhy) — nebo *mravně* nutná, když odstranění její jest sice možné, ale jen s velikou obtíží, na př.: se ztrátou dobrého jména, zdraví, života, jmění, dobré služby, s porušením jiných povinností (vojín, manželka, údové rodiny, řeholníci).

C. Dle sv. Karla Borrom. činí se ještě následující rozdíl:

1. Když někdo v nejbližší příležitosti dobrovolně a stále žije, aniž by ji teprve zvláště vyhledával, sluje tato příležitost *nehledanou* (occasio in esse, occasio praesens, continua), na př. když chová někdo u sebe v bytu souložnici.

2. Když se v příležitosti té stále nenalézá, nýbrž občas ji vyhledá, sluje *hledanou* (occasio in fieri, absens, interrupta), na př. kdo lehkou osobu navštěvuje.

II. *Praktické zásady o příležitosti ke hříchu.*

1. Každý jest povinen, vyhýbati se nejbližší dobrovolné příležitosti ke zlému; kdo ji hledá nebo se v ni lehkomyšlně vydává, hřeší.

„Indubitatum jam est, quod quivis peccet pro gravitate materiae leviter vel graviter, qui se in occasionem peccandi proximam conjicit.“¹⁾

2. Přijde-li v ni proti své vůli, má ji opustiti; nemůže-li ji pro veliké obtíže odstraniti, má ji všemi prostředky přemáhati a tak příležitost nejbližší proměnit ve vzdálenou.

„Quando in praxi difficilius est tollere occasionem, quam stante hac, re ipsa evitare peccatum, non potest esse obligatio eam deserendi.“²⁾

3. Uvarovati se všech vzdálených příležitostí není ve světě ani možno, proto také nikdo k tomu zavázán býti nemůže.

III. Hříšníci v blízké příležitosti se nalézající *vyžadují plné starostlivosti a moudrosti zpovědníkovy* a způsobují mu nemalé obtíže.

Nesmí k nim býti ani příliš shovívavým, aby nevzbudil a neživil jejich lehkovážnosti, ani přemrštěně přísným a bez-

¹⁾ Innoc. XI. zavrž. věty č. 62. 63. — Instr. pastor. Eystett. l. c.

²⁾ P. Segneri, Instr. Confess. cap. 5. — Aertnys l. c.

ohledným, aby snad z beznadějnosti svého polepšení neodдали se tupé lhostejnosti a prostopášnosti. ¹⁾

Obou výstředností jest se zpovědníku varovati, povahu a okolnosti blízké příležitosti, jakož i obtíže odstranění dobře vyšetřiti a dle toho pak rozhřešení buď dáti, nebo je odložití, nebo je odepřítí.

1. Kdyby se kajícník zdráhal opustiti příležitost *vzdálenou*, nemůže mu jedině proto rozhřešení býti odepřeno.

„Si poenitens occasione remotam deserere nolit, ea non obstante absolvendus est, cum possit haec occasio ubique intervenire, et cum vero dolore et proposito, non peccandi de caetero, conjungi.“ ²⁾

2. Kdo *nechce* opustiti *nejbližší dobrovolnou příležitost* nemůže obdržeti rozhřešení, protože jest toho nehoden.

Příležitostní hříšníci užívají zhusta různých výmluv, a proto nesmí býti zpovědník lehkověrným, nechce-li býti oklamán.

Někdy líčí nebezpečnou příležitost jako vzdálenou a nevinnou. jindy zase předstírají veliké obtíže ji opustiti, pohoršení a škody, jež jim z toho vzejdou, nebo ujišťují, že se dovedou uchrániti hříchu, jen aby zamilované příležitosti opustiti nemuseli. *Jedná se tu velmi často o těžké hříchy, zvláště proti šestému přikázání*, při čemž nezřízená a zaslepující náklonnost líčí pravidelně obtíže přetržení hříšných poměrů většími, než vskutku jsou.

3. Kdo žije *dobrovolně v nejbližší příležitosti nehledané* („in esse“), nemá obdržeti rozhřešení, dokud příležitosti neodstraní, byť i sliboval, že tak učiní. ³⁾

Zkušenost zajisté dotvrzuje, že sliby takových hříšníků jsou pouhými slovy, ke skutkům však že obyčejně nedojde.

Nehledaná příležitost jest patrně *ze všech nejnebezpečnější*, proto jest třeba *násilného vymanění z ní*.

Rozhodné odepření absoluce bývá tu jediným spasitelným prostředkem.

„Justa haec severitas multo magis est necessaria circa *peccatores publicos*; illi enim supra malitiam occasionis proximae adungunt quoque *scandalum*.“ ⁴⁾

¹⁾ Cfr. Aertnys: Theol. mor. lib. VI. n. 305—309.

²⁾ Past. instr. Eyst. I. c.

³⁾ Renninger-Göpfert: Pastoraltheol. § 90. n. 9. S. 263; srov. Časop. kat. duch. z r. 1867, str. 595; z r. 1883, str. 590.

⁴⁾ Aertnys I. c.

Dle sv. Alfonse lze od tohoto pravidla připustiti *výjimku* a ještě před odstraněním příležitosti dát rozhřešení, nebyl-li kajícník posud ještě od žádného zpovědníka napomenut a dává-li neobyčejnou lítost (*signa extraordinaria*) na jevo (ač i tu jest radno odložiti rozhřešení, kdykoliv se to bez obtíží státi může); nebo když okolnosti jsou takové, že kajícník nutně potřebuje, aby byl hned rozhřešen, jako při nebezpečí smrti nebo u snoubencův.¹⁾

4. Kdo se nalézá *v nejbližší příležitosti dobrovolné, ale hledané* („*in fieri*“), anebo *v nutné*, může poprvé rozhřešení obdržeti, slibuje-li upřímně, že se dobrovolně hledané příležitosti vystříhá, a naproti nejbližší příležitosti nutné, kterou vůbec anebo bez velikých obětí odstraniti nelze, že bude užívati udaných mu prostředkův, aby ji proměnil ve vzdálenou.²⁾ Také po druhé a po třetí může býti rozhřešen, když alespoň poněkud se polepsil, prostředkův užíval a další dobrou vůli osvědčuje.³⁾

Kdyby se však po prvním napomenutí nebyl pranic staral o polepšení, musilo by se s ním jednati jako s hříšníkem formálně zpětilym, t. j. rozhřešení by se mu odložilo na tak dlouho, až by se alespoň nějaké polepšení ukázalo.

IV. *Kterak lze nejbližší nutnou příležitost přemáhati a ve vzdálenou proměnit?*

Nejbližší nutná příležitost podmíněna jest dvojí věcí:

a) vnější okolností, kterou není volno odstraniti pro překážky fysické nebo mravní;

b) vnitřní zlou náklonností, která může býti s pomocí Boží na uzdě udržena a ukrocena tak, aby se stala neškodnou.

Prostředky k tomu vedoucí, zvláště v příčině šestého přikázání, jsou:

Nebuď s tou osobou sám, nehleď jí do očí, nemluv s ní bez potřeby; modlitba vnitřní, modlitby střelné, živá vzpomínka na všudypřítomnost Boží, na smrt a soud; vzbuzení ošklivosti nad hříchem, vzývání Rodičky Boží, anděla strážného, hlavně pak *častá zpověď u stálého zpovědníka a časté přijímání.*

¹⁾ Renninger-Göpfert, l. c. §. 90. n. 9. S. 263. — Čas. katol. duchov. z r. 1883, str. 590.

²⁾ Renninger-Göpfert, l. c. nr. 10. 11. str. 263 seq.

³⁾ Srov. Čas. katol. duch. z r. 1883, str. 590.

V praxi bývá kajcníkům velmi těžko opustiti živnost, řemeslo službu, zaměstnání, úřad, umění, jež se jim stalo nejbližší příležitostí ke hříchu.

Zpovědník však musí vždy dobře vyšetřiti, je-li tu skutečně mravní nutnost čili nic, protože kajcníci takovouto nutnost často předstírají; *v pochybnostech bývá tu lépe přidržeti se prostředků přísnějších, jimiž se kajcníkům také lépe poslouží.*

Kdyby při užívání všech prostředků polepšení se nedařilo, nezbyvá leč vzhledem k věčnému spasení opustiti příležitost se sebe větší škodou časnou.

§. 104. Hříšníci zpětili.

I. Zpětilymi slují hříšníci, kteří byvše ve zpovědi náležitě poučeni a slibivše polepšení, přece opět do starých hříchův upadají. ¹⁾ Vzhledem k příčině a povaze opětného pádu třeba činiti následující, pro celé jednání s takovými kajcníky důležitý rozdíl:

1. *Formálně zpětilymi* hříšníky jsou ti, kteří do starého hříchu hned po zpovědi, bez odpírání a boje, z nedbalosti nebo ze zlé vůle opět upadli, v ničem se nepolepšivše. To jsou patrné známky, že neměli pevného předsevzetí. Disposice jejich jest velmi podezřelou.

2. *Materiálně zpětilymi* se zovou hříšníci, kteří užívajice svědomitě prostředkův jim udaných vskutku polepšiti se snažili, aspoň po nějaký čas pokušením odporovali, ač potom ze slabosti a nestálosti opět klesli. Disposice takovýchto kajcníkův obyčejně není pochybnou.

Je-li neznámý poenitent formálně nebo materiálně zpětilym, hledí zpovědník poznati otázkami:

Jak často od poslední zpovědi v hřích ten upadl? Jak často se ho před tím v stejném čase a za stejných okolností dopouštěl? Jak dlouho se zdržel onoho hříchu po poslední zpovědi? Zdali hned se zase poddal nebo po delším odporu? Zdali z toho hříchu již častěji se vyznal a napomenutí obdržel? Jak užíval udaných mu prostředkův? Jak mu bylo po spáchaném skutku?

II. Kajcníci, kteří se upřímně snaží nový život počítí, upadají nezřídka častou zpětilostí v malomyslnost a považují polepšení

¹⁾ Instr. past. Eyst. l. c. — Renninger-Göpfert: Pastoraltheol. §. 89. n. 1. S. 257 — Srov. též: Katholik 1886. str 194 seq.

své za nemožné. Proto musí zpovědník s nimi jednati opatrně, laskavě a šetrně, ne příliš shovívavě, ani s bezohlednou přísností. Úplné vyhojení jejich vyžaduje obyčejně delšího času a pokračuje pomalu.

„*Recedivi cautissime sunt tractandi.*

Relapsus possunt facile degenerare in pravam consuetudinem et habitum, sive proveniant e causa intrinseca (fragilitas, inconstantia voluntatis, malitia, negligentia) sive extrinseca (occasio). Bene attendenda est dispositio et circumstantiae.“¹⁾

Proti dispositici zpětitého kajícníka svědčí, když úmyslně mění zpovědníky.

III. *Hlavní zásady* při jednání s hříšníky zpětilymi.

1. *Formálně zpětilym hříšníkům se rozhřešení z pravidla odročí* na tak dlouho, až by aspoň nějaké polepšení se ukázalo. Dávají-li na jevo *neobyčejně známky lítosti*, mohl by jim zpovědník absoluci dáti hned, ač ani v tomto případě není k tomu vázán.

Sv. Alfons učí: „*Confessarius potest absolutionem dare consuetudinario et recidivo, si per signa extraordinaria dispositus apparet, sed non tenetur; — potest etiam differre, si hoc censeat prodesse saluti poenitentis.*“

Pochází-li opětý pád *z vnitřné křehkosti* (jakož bývá při hříších hněvu, nenávisti, samoprzně atd.), zřídka prospívá, odložiti zpětilymu absoluci, je-li ostatně dobře disponován.²⁾ Takovému kajícníkovi více pomůže milost svátostná než odklad absoluce. Má-li však opětý pád svou příčinu *v příležitosti vnější*, lépe jest rozhřešení odročiti.³⁾

2. *Materiálně zpětilym hříšníkům může se dáti rozhřešení, když prostředků svědomitě užívají a jsou dobře disponováni; jen někdy jest radno užiti krátkého odkladu k vůli mocnějšímu povzbuzení.*

„*Doctrina communis et vera est, si sacerdos hic et nunc, non obstante consuetudine praeterita, judicet poenitentem habere verum dolorem et propositum non peccandi, posse eum absolvere; quia dispositio sufficiens est dolor et propositum praesens, non*

¹⁾ Past. instr. Eystett. tit. XI. §. 3. VI.

²⁾ S. Alphons. lib. 6. n. 463. — Srov. Čas. katol. duch. z r. 1888, str. 129. n.

³⁾ S. Alphons. Homo Apostol. tr. 22.

emendatio futura; atque ita *poterit absolvi*, licet judicetur relapsurus.“¹⁾

3. Zpětilým hříšníkům doporučuje se hlavně důvěrná, vytrvalá modlitba o pomoc Boží, časté přijímání sv. svátostí a stálý, zkušený a trpělivý zpovědník.

„In peccata facile recidentibus utilissimum est consulere, *ut saepe confiteantur et si expediat communicent.*“²⁾

Ostatně udává jim zpovědník prostředky podle vyhledaného pramene jich pokušení a opětných pádův. Pramenem pak bývá zahálka, samota, různé příležitosti času a místa, špatná společnost, oplzlá četba. Velmi často bývají to hříšníci příležitostní, a dle toho musí býti zařízen i celý pochod polepšování.

§. 105. Hříšníci ze zvyku.

I. „Consuetudinarius dicitur, qui saepe relabatur in certum peccatum ex inclinatione vel habitu, contracto frequentibus actibus in certa specie peccati.“³⁾

Hříšný návyk nebo obyčej jest snadnost (lehkost, veliká náklonnost) dopustiti se jistého hříchu, jež povstala během času opětováním téhož hříchu.⁴⁾ Ex iteratis actibus ejusdem generis oritur habitus („habituati“).

Zvyk jest tím nebezpečnější, čím déle trvá a čím častěji se někdo téhož hříchu dopouští.

Zanedbaný návyk vzroste časem *v zaslepující náruživost*, a tato *v úplnou porobu nepravosti*.

Proto zpovědník při vyšetřování pokročilosti zlého zvyku neopomene se otázati, jak dlouho již zlý návyk trvá, jak často se hřích opakuje, jaký jest vnitřný stav hříšníkův před skutkem; jeví-li se ještě odpor a boj proti pokušení, anebo ihned svolení beze všeho odporu? — Co pozoruje hříšník na sobě po spáchaném skutku: ozývají-li se výčitky svědomí a lítost, anebo trvá-li otupělá lhostejnost a zalíbení?

¹⁾ Card. de Lugo: De poenit. dis. 14. n. 166. — S. Alphons. lib. 6. n. 459. — Praxis Confess. n. 75.

²⁾ Rit. Rom.

³⁾ Reuter: Neoconfessar. pars. III. c. 1. q. 3.

⁴⁾ Srov. Čas. katol. duch. z r. 1883, str. 520.

„Confessarius poenitentis ejusmodi statum caute expendat, ne temere absolvendo vulnera potius aperiat, quam curet.“¹⁾

II. Duchovní vedení a polepšování hříšníků navyklých bývá velmi pracné a zdlouhavé, a vyžaduje veliké trpělivosti, moudré rozvahy a zkušenosti.²⁾

Naskytují se tu kající, kteří se opravdu snaží ze své mdloby se vzbuditi a jiný život začít, avšak pro velikou sílu zakořeněného zvyku přece zas brzy klesají. Ký div, že se jich zmocňuje nepokoj a veliká sklíčenost! Takové nesmí zpovědník hrozbami děsiti, nýbrž s apoštolskou horlivostí k důvěře v Boha, vytrvalosti a naději v konečné vítězství je povzbuzovati. *Si millies quis cadat, resurgat millies, pugnamque renovet!*

Naproti tomu přičiní se zpovědník, lehkovážné, nedbalé a zatvrzelé hříšníky rozhodným slovem a pohrožením Božími soudy i tresty z hříšného spánku probuditi a k vědomí je přivésti.

Hlavní zásady jednání s hříšníky navyklými jsou:

1. Žádný navyklý hříšník nemůže obdržeti rozhřešení, dokud své hříšné vůle nezmění, to jest svého *zvyku zanechati nechce*.

„Neganda est absolutio consuetudinario, si non velit serio adlaborare, ut vincat consuetudinem, quia peccata sunt adhuc ipsi voluntaria in causa.“³⁾

2. Kající *teprve od nedávna* ve zlém zvyku jsoucí může poprvé býti rozhřešen, má-li upřímnou lítost a je-li hotov užiti všech prostředkův, aby se z návyku vymanil; uloží se mu však brzká opětná zpověď.

Kdo byl takto poprvé rozhřešen a pak, užívaje svědomitě udaných mu prostředkův, aspoň poněkud se polepšil, může opět rozhřešení obdržeti, s připojeným vyzváním, aby v určité době zase ke zpovědi přišel.

„*Absolvi potest consuetudinarius et ordinarie debet, nisi aliud circumstantiae suadeant, non solum, qui media praescripta adhibuit contra peccata consuetudinis, quam confessus jam fuerat, et numerum imminuit; sed etiam, qui prima vice consuetudinem suam confitetur et prudenter judicatur jam esse dispositus vultque media ad emendationem utilia vel necessaria adhibere.*“⁴⁾

¹⁾ Instr. Eystett. l. c.

²⁾ Srov. Čas. katol. duch. z r. 1867, str. 588.

³⁾ Reuter: l. c. q. 4.

⁴⁾ Reuter: l. c.

Takovému však, který od své poslední zpovědi daných sobě napomenutí patrně nedbal, prostředků neužil a v ničem se nepolepšil (formálně zpětilemu), *rozhřešení se z pravidla odloží*, až na svém obrácení upřímně pracovati začne.

3. Hříšníkům, kteří *již velmi dlouho* ve zlém zvyku trvají, může zpovědník rozhřešení odložit, až by podali alespoň nějaký důkaz své pevné snahy a polepšení. „Si habitus esset *valde radicatus: potest Confessarius differre absolutionem, ad experiendum, quomodo poenitens sit constans in adhibendis mediis praescriptis, utque de suo vitio majorem horrorem concipiat.*“ ¹⁾

4. *V případech, kdy okolnosti nedovolují odkladu*, jako v nebezpečí smrti, před bitvou, námořní cestou, těžkým porodem, a má-li zpovědník zároveň odůvodněnou pochybnost o náležité dispoziční hříšníka navyklého, *užil by rozhřešení podmíněného.*

5. Hříšníkům ze zvyku bývá *generální zpověď* buď nutnou, nebo aspoň velmi užitečnou.

„Si consuetudinarius solitus frequenter relabi in eadem peccata mortalia, post plures jam confessiones advertatur esse vere poenitens et incipiat se emendare, *inducendus est ad confessionem generalem*, quia prudens est timor, ne confessiones antecedentes plures fuerint invalidae ob defectum doloris et propositi.“ ²⁾

III. *Prostředky k odložení hříšného zvyku* jsou:

1. Všechné, brzké a rozhodné odstranění příčin a příležitosti. Per quas causas aliquid oritur, per easdem dissolvitur. Consuetudo consuetudine (contraria) vincitur.

2. Horlivá modlitba, střelné modlitby v pokušení, pamatování na přítomnost Boží, vzpomínka na poslední věci.

3. Každodenní obnovení dobrého úmyslu z rána, a večerní zpytování svědomí („examen particulare“).

4. Ustavičné bdění nad smysly a zlou náklonností.

5. Častá zpověď a přijímání.

6. Stálý zpovědník.

§. 106. Hříšníci zatvrzeli.

Hlavní prostředky, jimiž zpovědník na duši člověka zatvrzelého působiti se snaží, jsou:

¹⁾ S. Alphons. Homo Apostol. tr. 22.

²⁾ Reuter: l. c. — Pastor. instr. Eystett. tit. XI. §. 3. VII.

1. *Předkládání důvodů náboženských*, ze kterých by zatvrzelec poznal ošklivost hříchu a veliké nebezpečí svého vnitřního stavu, jakož i uvádění důtklivých pohnutek, aby z celého srdce a s rozhodnou vůlí k Bohu se obrátil.

K tomu cíli představuje mu zpovědník křiklavé bezpráví, kterého se dopouští, dávaje ďáblu přednost před velebností Boží; za nesčetná dobrodíní, jež denně od Boha přijímá, oplácí černým nevděkem; těžkými hříchy, jichž bez ohledu na hlas svědomí s rozvahou se dopouští, zasazuje Spasiteli svému nové rány a znova ho křížuje; ¹⁾ jak velikou a nenahraditelnou škodu působí si sám takovým smýšlením a životem: království nebeské vyměňuje za okamžitou hříšnou rozkoš, ztrácí milost Boží, klidné svědomí, spokojenost, veselou mysl a svobodu, vydávaje se v mrzku a krutou porobu ďáblovu.

Jak lehkovážné jest takové počínání, když přece ví, že se nalézá úplně v mocí Boží a může býti každé chvíle na soud zavolán. Hrozné jest v takovém stavu upadnouti v ruce Boha živého!

Když hříšník s pokáním odkládá, představí se mu nebezpečí s tím spojené, ²⁾ krátkost a vratkost lidského života, jistota smrti ³⁾ a zároveň nejistota její hodiny. Bůh nezřídka trestá zatvrzelce náhlou a nenadálou smrtí.

„Bdětež, neb nevíte dne ani hodiny.“ ⁴⁾

Čím déle by tento nebezpečný stav potrval, tím těžší bude návrat, tím větší zatemnění rozumu a zeslabení vůle, tím menší schopnost a síla k odporu a přemožení útoků ďábelských.

Aby však hříšník nad spasením si nezoufal, líčí mu zpovědník srdečnými slovy i neskonalé milosrdenství Boží, vypravuje o marnotratném synu a návratu k otci, o Spasiteli jako dobrém pastýři, o příkladech obrácených hříšníků ze životopisů Svatých.

2. *K poučení bývá tu nezřídka třeba připojiti také spasitelné pokárání.*

Doporučuje se zvláště u takových, kteří mnohých těžkých hříchů se dopouštějíce, zřídka ke zpovědi přicházejí, důležité povinnosti stavu a povolání svého zanedbávají a z toho lhostejně se vyznávají, jako by to byly jenom věci nepatrné; kteří ne tak

¹⁾ K Žid. 6, 6.

²⁾ Eccl. 5, 8.

³⁾ K Žid. 9, 27.

⁴⁾ Mat. 25, 13.

z nedostatečného poznání a křehkosti, jako spíše ze zloby a převrácené vůle hřeší a svým prostopášným životem veliká pohoršení dávají; konečně těm, kteří jako ve spánek hříchu pohříženi jsou a u nichž laskavé a dobrotivé domlouvání zůstalo beze všeho výsledku.

Podle napomenutí římského rituálu má se pokárání z pravidla státi teprve *po vyslechnutém vyznání*,¹⁾ aby snad nebyl dán podnět k zamlčení některých hříchův. Užije se ho jen tenkrát, když jest ho vskutku třeba, a takovým způsobem, aby se hříšník neroztrpčil a ještě více nezatvrdil.

Proto budiž pokárání vždycky krátké, bez prechlivosti a zlosti; láska ať mluví ze zpovědníka i tu.

Nepříspěšným se osvědčuje kárání kajících malomyslných, bázlivosť ~~...~~čených, jakož i neobyčejnou skroušenost jevících.

F ~~...~~mistr nepokáral ani hříšné Máří Magdaleny, ani ženy cizoložné, ~~...~~ v podobenství o marnotratném synu čteme, s jakou láskou byl tento od svého otce přijat.

Jisto jest, že *při kárání jest zpovědníkovi přihlížeti bedlivě také k slabé dispoziční jednotlivých kajících*, aby se pak svátostem z vnitřného odporu a nechuti houževnatě nevyhýbali.²⁾

Mladším zpovědníkům dává dobrou radu v příčině kárání sv. Apoštol:³⁾ „Staršího netrestej, ale napomínej jako otce“, t. j. s takovou mírností, slušností a vážností, jako syn svého otce napomenouti může.

Zachovati při kárání kajících spasitelnou *střední cestu*, není vždycky snadné. Zpovědník musí se sice varovati hříšné shovívavosti a slabosti, ale celkem lépe pochodí, když spíše k mírnosti než k přísnosti se nachyluje.

Zdaří-li se s pomocí Boží obtížná práce, obměkčiti srdce zatvrzelého a naplniti duši jeho pravou lítostí, může týž také *hned* rozhřešení obdržeti.

Častěji však bývá zapotřebí, užití *odkladu* jako spasitelné zkoušky i trestu.

3. Může se státi, že hříšník přes laskavé domlouvání i vážné pokárání *se obměkčiti nedá*, povinnému navrácení cizího statku, náhradě škody, smíření a p. se podvoliti nechce, lítosti k roz-

¹⁾ Rit. Rom. tit. 3. cap. 1. n. 14.

²⁾ Isai. 42. 3.

³⁾ 1. Tim. 5, 1.

hřešení potřebné nejeví, tak že zpovědník s bolestí pozoruje bezvýslednost svého namáhání. Ani v takovéto kruté zkoušce nesmí se však vzdáti naděje, nýbrž sáhne s důvěrou k výbornému a osvědčenému prostředku nadpřirozenému, kterýmž jest *modlitba*. Užije jí sám, a také hříšníkovi ji vřele doporučí.

Nepodaří-li se pohnouti zatvrzelého hříšníka k modlitbě za vyprosení milosti Boží, které jest k proměně smýšlení a setrvání v dobrém nezbytně třeba, *není mu žádné pomoci*, a sám na sebe ať potom žaluje, že šel dobrovolně jisté záhubě vstříc.

Užití prostředku tohoto ke spasení jest tak nutné a zároveň tak snadné, že nebude hříšník míti žádné výmluvy, když jím opovrhne. *Mezi zatvrzelcem na zemi a zavrženým v pekle není jiného rozdílu, než že onen může se ještě spasiti modlitbou.*

K modlitbě tedy, a to pokorné, vytrvalé a především s nezlomnou důvěrou spojené, musí zpovědník zatvrzelce vésti, a sám také bude ve svých modlitbách a při mši svaté duši jeho Bohu doporučovati.

V nejtěžších případech osvědčuje se tento prostředek co nejlépe.

§. 107. Kajícíci truchliví a zarmoucení.

I. Zpovědník mívá často příležitost k záslužnému dílu, těšiti truchlivé a zarmoucené. Všeobecně řečeno, musí se k nim chovati *s upřímnou sdílností, soustrastí a laskavostí.*

Trpělivě vyslychaje stesky a jejich naříkání, snaží se především seznati pravou *příčinu truchlivosti*, aby mohl přiměřeně zaříditi další své jednání.

1. Truchlivost může totiž dle své příčiny a následků býti buď *bohumilou a spásonosnou*, nebo *zlou a záhubnou*.

O první platí slovo Písma: Blahoslavení truchliví, neboť potěšení budou.

Bohumilým a spásonosným jest truchlení a zármutek nad vlastními hříchy, jak jest obsažen v upřímné lítosti. O tom mluví sv. Apoštol, když praví: „Zármutek, kterýž jest podle Boha, působí stálé pokání k spasení.“¹⁾

Posvátným a chvalitebným jest také zármutek, který povstává v duši člověka šlechetného, když vidí, kterak Bůh bývá urážen a jeho zákon sverpým způsobem od lidí přestupován.

¹⁾ 2. ke Kor. 7, 10.

Tak truchlil a plakal Spasitel nad Jerusalemem, tak se rmoutili proroci a svatí přátelé Boží.

Bohumilý jest zármutek, který vzniká ze srdečné soustrasti s bližním, neboť máme se radovati s radujícími a plakati s plačícími. ¹⁾

Šlechtná jest i truchlivost těch, kteří lační a žízní po spravedlnosti ²⁾ a zde na zemi jako ve vyhnanství touží se svatým Pavlem po pravé vlasti nebeské.

2. *O zhoubném zármutku a truchlivosti světa* praví Písmo: „Mnohé zármutek zahubil a není užitku v něm.“ ³⁾

„Zármutek světa způsobuje smrt.“ ⁴⁾

Zkázonosné účinky takovéto truchlivosti jsou: omrzelost, nechť, ba zjevný odpor proti modlitbě, duchovním cvičením, věcem i osobám, hněvivost, žárlivost, nedůvěřivost, nepřátelství, závist; netrpělivost, nerozhodnost, nespokojenost, rozervanost, zoufalství ano i sebevražda.

„Jako mol rouchu a červ dřevu, tak zármutek škodí srdci člověka.“ ⁵⁾

Jako roucho od molů zkažené se rozpadá a jako dřevo červy prohlodané se láme, tak truchlivý a zádumčivý člověk stává se k dobrému neschopným, a bývá vydán v šanc všemožným pokušením a útokům zlého ducha.

II. *Osvědčené prostředky proti zármutku a truchlivosti* jsou:

1. *Modlitba.* „Jest-li kdo z vás v zármutku, modliž se.“ ⁶⁾ Modlitbou se duše povznáší a spojuje s Bohem, zdrojem pokoje, síly a útěchy.

„Pojďte ke mně všickni, kteří pracujete a obtíženi jste a já vás občerstvím“, volá Spasitel, kterýž sám také v úzkostech smrtelných v zahradě Gethsemanské se modlil.

Kdo jest v soužení a zármutku, nechť s plnou důvěrou utíká se k Panně Marii:

„K Tobě voláme vyhnaní synové Evy, k Tobě vzdycháme lkající a plačící v tomto slzavém údolí.“

¹⁾ Řím. 12, 15.

²⁾ Mat. 5, 6.

³⁾ Sir. 30, 25.

⁴⁾ 2. Kor. 7, 10.

⁵⁾ Přisl. 25, 20.

⁶⁾ Jak. 5, 13.

2. Bohatým pramenem útěchy jest *rozjímání o utrpení Páně*, uvažování potěšujících pohnutek z Písma svatého ¹⁾ a vzpomínka, kolikráte již pro hříchy své očistec nebo peklo jsme zasloužili; když jenom maličko zde na zemi vytrpíme, věčná kyne na nebesích odměna.

Non sunt condignae passionnes huius temporis ad futuram gloriam, quae revelabitur in nobis.

3. *Ztraceného klidu člověk nikde jinde tak bezpečně a takovou měrou nenalézá, jako v dobré zpovědi a ve svatém přijímání.*

4. Od příčin truchlivosti mysl se odvrací a chmury se zaplašují *pilným zaměstnáním a poctivou prací*. S prací ať se střídá přiměřený odpočinek, nevinné obveselení, obcování s nábožnými, dobrými lidmi.

5. V tomto vratkém životě pozemském není možno svaté spokojenosti docílití leč *ustavičným cvičením v pokoře, vytrvalé trpělivosti a dětinné odevzdanosti do vůle Boží*. Bez vůle Boží nic na světě se neděje, ba ani vlas s hlavy naší nepadne. Bůh jest však Otcem naším nejdobrotivějším, proto musíme všechno, dobré i zlé, přijímati z rukou jeho v pevném přesvědčení, že tak právě nejlépe jest o naše spasení postaráno, byť bychom někdy ani příčiny, proč se tak děje, hned nechápali. Jisto jest, že dvojnásobně tíží kříž, když ho někdo nese s nevolí a netrpělivostí.

6. *Kajícím sklíčenému chudobou a nedostatkem* nebo zarmoucenému pro ztrátu vezdejšího statku připomene zpovědník chudobu Pána Ježíše, Panny Marie a Svatých, a vřelými slovy oživuje důvěru k Otci nebeskému, který jistě nikoho neopustí, kdo se ze svých sil přičiňuje. Když jest nouze nejvyšší, bývá pomoc Boží nejbližší. Dobře jest také upozorniti, že pravé bohatství hledati dlužno ve spravedlnosti, v čistotě srdce, dobrých skutcích a zásluhách pro království nebeské.

„Jestli jste s Kristem povstali, těch věcí, které s hůry jsou, hledejte, o věci, které svrchu jsou, pečujte, ne o ty, kteréž jsou na zemi.“ ²⁾

Právě proto sesílá Bůh nezřídka rozličná utrpení, nemoce, neštěstí a zkoušky, aby člověk nepřilnul nezřízenou láskou k věcem pozemským, nýbrž celou myslí se povznesl k pravé vlasti a pokoj svůj zakotvil v Bohu.

¹⁾ 2. Kor. 4, 17; k Žid. 12. 5; k Řím. 8, 18; Jan 16, 20.

²⁾ Kolos. 3, 1, 2.

„Prosunt mala, quae fideles pie perferunt, vel ad emendanda peccata, vel ad exercendam probandamque justitiam, vel ad demonstrandam vitae hujus miseriam, ut illa, ubi erit beatitudo vera atque perpetua, et desideretur ardentius et instantius inquiratur.“¹⁾

Za naší doby lze pozorovati, kterak *chudoba* stala se pro celé třídy lidstva *pramenem nezřízené truchlivosti, nespokojenosti, závisti a houževnatého nepřátelství proti všem majetným. Sv. Otec Lev XIII.* přihlížeje k úkazu tomuto, učí ve svém proslaveném okružním listu „*Rerum novarum*“ ze dne 15. května 1891 *o chudobě následovně* :

„Chudoba po soudu Božím není žádnou hanbou, a práci výživy si zjednávati nepřináší žádné nečesti. To skutkem dokázal Kristus Pán, který pro spasení lidstva „jsa bohatým, učiněn jest chudým“ ;²⁾ ač byl Synem Božím a sám Bůh, chtěl přece, aby byl považován za syna tesařova: ba nezpěchoval se velkou část svého života ztrávití prací v dílně řemeslnické. „Zdaž tento není tesař, syn Marie?“³⁾

Pohlížíme-li na tento božský příklad, poznáme snadno, že pravá důstojnost a vznešenost člověka zakládá se na mravech, t. j. na ctnosti; ctnost však že jest společným údělem všech smrtelníků, i vznešených i nízkých, že si jí tudíž může rovnou měrou získati chudás jako boháč; dále shledáváme, že nebeské odměny dojdou jen ctnosti a záslužné skutky, ať je činí kdokoliv. Ba zdá se, že Bůh více jest nakloněn nuzným: vždyť Ježíš Kristus chudé blahoslavi,⁴⁾ zve k sobě všecky, kteří prací a zármutkem obtíženi jsou, aby je potěšil;⁵⁾ zvláštní láskou objímá opuštěné a bezprávně pronásledované.

Poznáním uvedených nauk pýcha boháčů se krotí, mysl chudásů pak se povznáší; jedni učí se dobročinnosti, druzí skromnosti.

Takovým způsobem zaceluje se propast mezi oběma třídami a bez obtíží docílí se smířlivého a přátelského obapolného smýšlení.“

1) S. Aug. de Tim. 1. 13. cap. 16.

2) Kor. 8, 9.

3) Mar. 6, 3.

4) Mat. 5, 3.

5) Mat. 11, 28.

§. 108. Kajícníci v pokušeních.

I. Život člověka na zemi jest ustavičným bojováním ¹⁾ proti trojnásobnému nepříteli: tělu, světu a ďáblu.

1. Jest obyčejným úkazem, že zlý duch se zálibou útočí zvláště na ty, kteří Bohu opravdu chtějí sloužiti, ²⁾ jichž ctnost však jest posud slabá a neustálená.

„Sicut canis non solet allatrare domesticos suos, sed alienos, sic et diabolus infideles et peccatores non tentat, quos secure jam possidet; infideles autem devotos variis modis tentat et vexat.“ ³⁾ Prudká pokušení, jež doléhají na kajícníky teprve nedávno obrácené, jsou právě *znaméním, že z poddanství ďáblova se vymanili*; ale i osoby nábožné nezřídka zpovědníkovi trpce si stěžují, kterak jsou pokoušeny a sužovány hříšnými a rouhavými myšlenkami proti Bohu a svaté víře, jakož i ošklivými představami proti čistotě.

2. Zpovědník jako zkušený lékař bude přihlížeti k tomu, *aby pokušení kajícníkům nejenom neublížila, nýbrž naopak k užitku duchovnímu jim posloužila*. Proto musí kajícník především býti poučen o *účelu a potřebě* pokušení a pak o *způsobu*, jak by mu měl odpírati, proti němu bojovati a nad ním vítěziti.

Život věčný líčí se nám v Písmě svatém jako koruna, jež bude odměnou vítězství; není však žádného vítězství bez boje, ani boje bez nepřítelů. „Pracuj jako dobrý bojovník Krista Ježíše. — I ten, kdo o závod bojuje, nebývá korunován, leč by řádně bojoval.“ ⁴⁾

„Blahoslavený muž, kterýž snáší pokušení; nebo když bude zkušěn, vezme korunu života, kterouž zaslíbil Bůh těm, kdož ho milují.“ ⁵⁾

Bůh tedy dopouští pokušení, aby naši ctnost, lásku a věrnou oddanost zkoušel, ⁶⁾ k jasnému poznání křehkosti a malomocnosti nás přivedl, k sobě tím více nás připoutal a tak v dobrém utvrdil a zdokonalil.

¹⁾ Job. 7, 1.

²⁾ Eccl. 2, 1.

³⁾ Thom. a Kemp. Imit. Chr. 1. 4. c. 18.

⁴⁾ 2. Tim, 2. 3, 5.

⁵⁾ Jak. 1, 12.

⁶⁾ Tob. 12, 13. — Deuter. 13, 3.

Nikdo nesmí *sám dobrovolně a bez příčiny* v pokušení se vydávati, sice zůstane bez pomoci, a v nebezpečí, které hledal, zahyne.

Kdo však *proti své vůli* pokušení trpí, ať se neoddává truchlivosti a nemyslí, že ho Bůh opustil; naopak ať právě z toho poznává, že jest Bohu milým. Pokušení takové samo o sobě není hříchem, a k hříchu svede jen, když si v něm člověk libuje a své svolení k němu dá.

Kdo ze sil svých pokušení odpírá a zmužile s ním zápasí, toho Bůh nikdy neopustí, nýbrž pomůže mu k vítězství.

„Věrnýť jest Bůh, kterýž nedopustí Vás pokoušeti nad to, co můžete snésti, ale učiní s pokušením také prospěch, abyste mohli snésti.“ ¹⁾

„Deus impossibilia non jubet, sed jubendo monet et facere, quod possis, et petere, quod non possis, et adjuvat, ut possis.“ ²⁾

II. Řídě se pramenem a povahou pokušení, kterým kajícník trpí, poradí zpovědník *přiměřené prostředky* a udá *hlavní zbraně k duchovnímu boji*, kteréž jsou:

1. Pokorná modlitba.

Pyšným se Bůh protiví, pokorným však dá svou milost; s pomocí milosti Boží lze pak člověku i nejprudší pokušení vítězně přemáhati. Není lepší rady, než v nebezpečí ihned k Bohu s dětinnou důvěrou se utéci, svatým křížem se znamenati, nejsvětější jméno Ježíš a Pannu Marii vzývati. Čím větší pokušení, tím horoucnější buď i modlitba; při takové modlitbě vůle mocně obrací se k Bohu, a dokud není svolení, není také hříchu.

Vyprošená milost zapuzuje nezřízený strach, malomyslnost a zmatek, tak že člověk s duchapřítomností a neohrožeností v Bohu zakotvenou nezvratně v bouři ob stojí.

„Všecko mohu skrze toho, kterýž mne posiluje.“ ³⁾

Této neohroženosti jest proti úkladům ďábelským nezbytně třeba: kdo se oddá malomyslnému zmatku, podlehne.

„Odpírejte ďáblu a uteče od vás.“ ⁴⁾

¹⁾ 1. Kor. 10, 13.

²⁾ Trid. sess. 6. cap. 11.

³⁾ k Filip. 4, 13.

⁴⁾ Jak. 4, 7.

2. *S modlitbou musí býti spojována bdělost a ostražitost.*

„Bděte a modlete se, abyste nevešli v pokušení.“¹⁾

3. *Častá zpověď* s velikou upřímností ke zpovědníkovi, který se vyzná v nástrahách zlého ducha. Nic ďábel tolik nenávidí, jako když zhoubné pikle jeho nezůstanou tajnými.

4. *Príměřené užitečné zaměstnání.* Zahálka i zde osvědčuje se matkou všelike nepravosti.

„Ďábel ať tě nalézá vždy zaměstnaného!“²⁾

Ať si tedy kajicník čas svůj svědomitě rozdělí a denní pořádek svých prací stanoví.

5. *Principiis obsta!* Zlý nepřítel musí *hned v zárodku* býti učiněn neškodným, sice zmohutní a nesnadným bude boj i vítězství. Mysl budiž bez průtahu *hned v počátcích* pokušení odvrácena k jiným věcem. Malých pokušení dlužno se varovati tak rozhodně jako velkých.

6. Při pokušeních, jež svůdným způsobem lákají a smyslností lichotí (na př. proti čistotě), *nejbezpečnějším prostředkem jest hledati spásu v útěku, v přímý boj*, přemýšlení a uvažování o předmětu tom *se nepouštěti, příležitosti bez odkladu odstraniti nebo opustiti*, a ihned vzítí útočiště k modlitbě. Tak i při pokušeních proti víře a naději nejlépe jest na místě všeho prodlévání a rozumování víru a naději krátce vzbuditi, třeba těmito slovy: „Věřím všecko, čemu sv. církve katolická učí; v té víře chci žíti a umříti. V tebe, Bože, důvěřuji, nebudu zahanben na věky.“

Pokušení k nelaskavosti, netrpělivosti, hněvu, pomstě a podobná, jež na duši nelibě a nepříjemně účinkují, prospívá přemáhati přímo osvědčováním opačných ctností.

7. Kdo následkem pokušení těžce klesl, ať se neoddává nemírné truchlivosti, nýbrž ať *bez odkladu dobrou zpovědí z pádu svého povstane*, příležitostí pečlivěji se varuje, větší pokoře a ostražitosti se tím příučí.

Komu Bůh pomohl k vítězství, ten ať se svatým apcštolem díky vzdává³⁾ a k novému boji se hotoví.

¹⁾ Mat. 26. 41.

²⁾ Cassian. Inst. I. 20. c. 24.

³⁾ 1. Kor. 15, 57.

§. 109. Úzkostliví.

I. Úzkostlivý hledá hřích tam, kde ho není, a při všem jednání se bez rozumného důvodu strachuje, že hřeší.

Sluší dobře rozeznávati *svědomí úzkostlivé* od *útlého*.

„*Scrupulus non est teneritudo conscientiae, qua verum peccatum pertimescitur et multa sollicitudine vitatur; sed est inanis apprehensio, ex levibus fundamentis orta, ne peccatum sit, quod tale revera non est.*“¹⁾

Kdo má svědomí *útlé*, bojí se ovšem hříchu, ale s důvodem, s rozvahou a bez nepokoje a pomatenosti.

Svědomí *úzkostlivé* naproti tomu jest přemrštěná bázeň, jež klidné rozvaze brání, o dovolenosti nebo nedovolenosti nějakého činu mylně soudí, vidí povinnosti nebo hříchy tam, kde jich není, má za přísnou povinnost, co jest pouze radou, působí ustavičný nepokoj a vnitřné trápení. Takový stav jest povážlivou nemocí duševní a velikou překážkou na cestě ctnosti a dokonalosti; stupňuje-li se, činí člověka malomyslným, může ho o rozum připraviti, ano až k zoufalství a sebevraždě, nebo naopak k životu prostopášnému přivésti.

II. První prací zpovědníkovou jest dobře vyšetřiti, *je-li kajícíník vskutku skrupulantem*, dále poznati *příčiny* jeho úzkostlivosti jakož i *předmět* jeho vrtochův, a *voliti dle toho léčivé prostředky*.

I. *Skrupulant poznává se* dle následujících *znám*

Při zpovědi počíná si zmateně a nápadně; vnitřný nepokoj, nestálost a úzkostlivost jest znáti z celého chování; o téže věci mění často úsudek z ledajakého malicherného zdání, svou výpověď opravuje, vězí v ustavičných pochybnostech; k věcem, z nichž se již obšírně vyznal, opět a opět se vrací, předstíraje, že to neb ono nedobře řekl nebo zapomněl, že mu zpovědník dobře nerozuměl; zvláště mívá pochybnosti, zdaž v pokušení svolil nebo ne, myslí, že se neplatně zpovídal, a při tom všem nedává se rozumnými důvody upokojiti; čím více mnohých o radu se ptá, tím větší bývá jeho úzkostlivost; zpovídá se často, ale uspokojení nenalézá.

2. *Příčiny úzkostlivosti* mohou býti následující:

a) *Bůh sám* někdy tím způsobem na čas duši tříbí, cvičí a zkouší, aby hříšník nový život počal, hřích si tím více zošklivil,

¹⁾ Aertnys : Theol. pastor. p. 3. c. 4. art. 5.

svou malomocnost poznal, k Bohu o pomoc se utíkal, důvěře v Boha se naučil, za předešlé hříchy dosti učinil; podobnou zkouškou mohou býti navštíveny i duše po dokonalosti bažící. Že takové navštívení jest *od Boha*, poznává se z toho, že *obyčejně dlouho netrvá* a *dobré ovoce* nese, na př. ošklivost nad hříchem, varování se hříchu, proměnu mravů, zalíbení ve ctnosti, pevnou důvěru v Boha, vytríbení duše.

b) *Zlý duch* klade překážky na cestě k dokonalosti, duši děsí, ve zmatek a nepokoj ji uvádí, aby se jí bohumilý život zprotivil.

Za tím účelem pozoruje, *jaké jest svědomí člověka*: je-li *volné*, ještě více je uvolňuje, — je-li *úzkostlivé*, ještě více je zužuje. Velikých zatvrzelých hříšníků, jakož i duší velmi dokonalých obyčejně netrápí; hlavně pronásleduje počátečnický nedávno obrácené.

Působí někdy i na tělo, *užívá k svému cíli všech okolností, zvláště když tělo jest slabé, chorobné a duch truchlivostí sklíčený*.

Že stav úzkostlivosti pochodí *od nepřítelé duši*, poznává se *ze zlých následků*, na př. z veliké vlažnosti, trvalé a rostoucí ošklivosti proti modlitbě, svátostem, bohoslužbám, kostelu, ctnosti, z malomyslnosti, bezuzdného, prostopášného života a zoufalství.

c) Jako nemocné oko mívá rozličné přeludy a často se klame, tak *nezřídka tělesná choroba* (předráždění nervů, neduhy plic a jater, vada mozku .) *jest příčinou zádušné povahy, truchlivosti a úzkostlivosti.*¹⁾

Chorobného jest nejlépe odkázati moudrému lékaři. Marně by se namáhal zpovědník, nebude-li dříve uzdraveno tělo. Kajícník ať žije střídě, ale neseslabuje tělo častými a přílišnými posty, které by přivodily všestranné zemdlení v celém organismu tělesném.

Pro spravedlivé posuzování duševního stavu, příčetnosti a viny má i zpovědník věděti, že mnohý více méně chorobný člověk (zvl. různé poruchy nervstva, hysterie, hypochondrie) trpí pravá muka myšlenkami, představami a popudy nejrozmanitějšího obsahu (často z oboru nábožensko-mravního), jež bezděky se vynořují, proti vůli se vtírají, s houževnatou neústupností a neodbytností mysl zabavují a rozrušují, pak třeba na čas samy od sebe pře-

¹⁾ Viz: Stöhr: Handbuch der Pastoralmedizin. 3. Aufl. 1887. S. 451.

stanou, ale dříve nebo později znova se vnucují. K tomu druží se nezřídka ustavičná nejistota, zdali to neb ono bylo vykonáno a zdali se to stalo správně, z čehož vzniká opět trapná ustrašenost, trvalý nepokoj, ba i psychopatické zmatení mysli.

Jsou-li takovéto vnucené nebo utkvělé myšlenky, představy a popudy z oboru nábožensko-mravního, bývají často považovány za pokušení nebo přímo za hříchy. A věru, přesné rozlišování mezi zmíněnými psychickými projevy z jedné strany a duševním stavem mnohých skrupulantů z druhé strany bývá pro velikou podobnost velmi nesnadné, ba až i nemožné.

Okolí takových trpitelů nemívá vždy náležitého porozumění pro jejich politování hodný stav duševní, a posuzuje je i jedná s nimi někdy bez shovívavosti, trpělivosti, spravedlivosti i lásky.

Viz o tom spisy:

Dr. Heinrich Schlöss: Propädeutik der Psychiatrie für Theologen und Pädagogen. Wien. 1908.

P. Raymond: Der Freund der Nervösen und Skrupulanten. Münster. Alphonsus-Buchdruckerei. 1907.

P. Bessmer S. J.: Die Grundlagen der Seelenstörungen. Freiburg in B. Herder. 1906.

Dr. Ladisl. Haškovec: O příčinách chorob nervových a duševních. Nákladem J. Otty v Praze.

S. Weber: Zwangsgedanken und Zwangszustände in pastoralpsychiatrischer Beurteilung. Paderborn, Schöningh, 1903. [Seelsorger-Praxis-Bd. V.]

d) Obcování s lidmi úzkostlivými, ustavičné čtení a hloubání ve spisech asketických nebo přemrštěně přísných.

e) Skrupulant někdy s neústupnou svéhlavostí nevěří nikomu než sám sobě, jsa zaujat zvláštní duchovní pýchou a houževnatou samolibostí.

Své vrtochy, preludy a chorobné představy považuje za podstatné důvody nebo i za svatá vnuknutí. Takovým bývá těžká rada i pomoc.

*f) Někdy i pokrytec staví se úzkostlivým, zatím však platí o něm slovo Písma, že *cedí sice komáry, ale polyká velbloudy*. Na poprvé nedá se to vždycky rozsouditi. — Není také pravým skrupulantem, kdo jen v určitém předmětu přemrštěnou úzkostlivostí jat jest, v jiných však, také důležitých věcech, lehkovážnost nebo lhbstejnost prozrazuje.*

III. *Jednání se skrupulanty.*

1. Především musí skrupulant býti pohnut, aby si zvolil *stálého zpovědníka*, k němuž chová plnou důvěru, neboť *potřeba spořádaného a důsledného vedení z jedné strany, jakož i naprosté upřímnosti a poslušnosti z druhé strany je zde patrna.*

Není bezpečnější cesty pro úzkostlivého, než *dětinná poslušnost vůči zkušenému zpovědníkovi!*

Jednání se skrupulanty vyžaduje vždycky *neúmorné trpělivosti, rozhodnosti a pevnosti* v udílení rady, poučení a prostředků k vyléčení. Odpovědi k pochybnostem kajícnickovým buďtež určité a krátké; rozvláčné uvádění důvodův a rozumování obyčejně nepomáhá.

Zpovědník, jemuž této rozhodnosti se nedostává, který je snad sám pln pochybností a úzkostlivostí, nehodí se za duchovního vůdce takových kajícníkův.

Podmínkou zdaru jest, jak již řečeno bylo, dokonalá poslušnost kajícnickova, kterou musí zpovědník laskavě sice, ale zároveň pevně žádati. „*Si serio sibi non proponant oboedire, eorum sanatio desperata est.*“¹⁾

Generální zpověď poradí nebo dle potřeby uloží zpovědník jen jednou; opakování jí zpravidla nedovolí.

Vzpomínání na vyznané již hříchy, všecko zbytečné přemýšlení o jednotlivých předmětech úzkostlivosti, obšírné vykládání všech okolností, po případě i vyznávání z hříchů pochybných, skrupulantům vskutku nábožným se přímo zakáže; *formální úplnost vyznání v takových případech postačuje.* Zpovědník vyloží také příležitostně úzkostlivému, jaký jest *rozdíl mezi pouhou představou a svolením* („ubi non est voluntas, non est peccatum!“), *mezi pokusem a hříchem.*

„*Scrupulosus anxius circa consensum, quem pravis cogitationibus praestare sibi videtur, credere debet, se numquam mortaliter deliquisse; nam si anima peccatum mortale immodice pertimescens, illud cum deliberatione amplecteretur, hanc voluntatis suae mutationem cum omni certitudine agnosceret.*“²⁾

Žádostivost (concupiscentia) sama o sobě taktéž není ještě hříchem. Sensus non nocet, sed consensus.

¹⁾ Aertnys l. c.

²⁾ Aertnys l. c.

Nedoporučuje se vůbec, aby zpovědník vrtochům kajícího nápadnou pozornost věnoval, ano *neškodí, ukázati někdy s úsměvem, jak malicherné jsou příčiny starostí skrupulantových.*

2. Úzkostlivý ať neobcuje s osobami téže zádumčivé povahy, ať nečte spisů, vnitřnímu jeho stavu škodlivých, ať se varuje zahálky a samoty. Poradí se mu přiměřené zaměstnávání, tělesná práce, pobyt na zdravém vzduchu, nevinná zábava, obveselující společnost.

3. *Nade všechno musí v něm býti udržována nezlomná důvěra v Boha* a vytrvalost ve zbožném obvyklém pořádku i v dobách duchovní suchopárnosti. Nechť Boha s pokornou odevzdaností a vytrvalostí prosí, aby ho osvětil, myšlenky, slova i skutky jeho řídil, a vrtochů ho zbavil; ať si Pána Boha představuje jako *Otce nejdobrotivějšího*, který zná dobře naši lidskou slabost; *ať se utíká k Panně Marii jako k matce milosrdenství.*

Bojí-li se skrupulant, že při všem, co činí, hřeší, uloží se mu, aby si nicotných vrtochů nevšímal a ve všem, co zjevným hříchem není, rozhodně jednal.

„Scrupulosus examina in actionibus suis adhibere non tenetur; si quidem respectu ipsius discutere et se implicare idem est. Unde, si peccatum, grave praesertim, primo obtuitu non agnoscat, securus esse debet, et sine haesitatione agere potest.“¹⁾

Jisto jest, že pouhé vrtochy nevedou k svatosti, nýbrž pokrok v dokonalosti a radostné sloužení Bohu zdržují a ochromují; žádná pravá ctnost nestojí na tak vratkých základech.

IV. Jest obyčejným úkazem, že *úzkostlivý chce neustále opakovati zpověď generální* nebo hříchy, jich počet a okolnosti z předešlého života.

Aby ho tohoto vrtochu zbavil, uloží mu zpovědník, aby si pamatoval následující předpis:

Nesmím nic opakovati; zakazujť mi to:

1. *Vnější důvody:*

Tolik zpovědníků mi to zapovědělo; nechci-li býti svěhlavým, musím se jejich úsudku podvoliti.

Nikdo není dobrým soudcem ve své vlastní záležitosti, nejméně pak skrupulant. Opakování mi dále zapovídají:

¹⁾ Aertnys 1. c.

2. *Vnitřní důvody:*

Není toho třeba. Potřeba by tu mohla býti jen ze dvou příčin, a to:

a) Kdyby nějaký těžký hřích ještě nebyl odpuštěn. Avšak všechny hříchy těžké v každé zpovědi se odpouštějí alespoň nepřímou, jen když kajícník měl vůli z nich se vyznati, třeba byl na ně bez úmyslu zapomněl.

b) Opakování bylo by třeba, kdyby nějaký hřích, třeba již nepřímou odpuštěný, musil býti přímo podroben moci klíčů. Tuto povinnost má však skrupulant jen tenkrát, *když zcela jistě a bez průtahů může přísahati, že ta věc byla vskutku těžkým hříchem a že se z tohoto těžkého hříchu ještě nikdy nevyzval.*

Na to může skrupulant sotva kdy přísahati. Opakování zpovědi nebo dodatečné vyznání není tedy vskutku úzkostlivému potřebno, nýbrž jest mu zpravidla velmi škodlivo, ježto ustavičným opakováním nikdy se svých vrtochů nezbaví, ku všelikým pracem stane se neschopným a nejen sobě, nýbrž i zpovědníkovi, bližním i Bohu bude na obtíž.

§. 110. **Kajícníci, kteří poprvé těžce klesli, a nedávno obráčení.**

I. Při jednání s kajícníkem, který poprvé těžce klesl, musí zpovědník *otcovskou laskavost spojovati s přísností*. Projeví sice svou soustrast, ale vážnými slovy přesvědčuje, jak zhoubným jest hřích a jaké mívá následky, jak rozum člověka zaslepuje, vůli k zlému nakloňuje, jakou sílu má hříšný návyk a jak nesnadno bývá potom opět povstati. Byla-li příčinou smrtelného hříchu nějaká zlá příležitost, dá si zpovědník od kajícníka svatě slíbiti, že se jí bude rozhodně varovati, načež mu uloží přiměřené pokání, kterým by v dobrých úmyslech byl utvrzen.

Takový těžký pád může i ve prospěch duchovní býti obrácen, když se zpovědníkovi podaří kajícníka pro budoucnost k větší pokoře, bdělosti, opatrnosti a horlivosti v dobrém povzbuditi a hlubokou ošklivostí proti onomu hříchu ho naplniti.

Mnohý hříšník, zvláště proti šestému přikázání, nebyl by se stal navyklým, kdyby se mu hned po prvním těžkém provinění bylo dostalo srdečného a důtklivého napomenutí a výstrahy.

II. Zvláštní starostlivosti vyžaduje také *duchovní vedení nedávno obrácených*, aby do starých hříchův opět neupadli, nýbrž v dobrých úmyslech na cestě ctnosti a křesťanského života byli udrženi a utvrzeni. Proto nechť v dobách pokušení živě si představí, jakého nevděku proti Bohu by se opětným pádem dopustili, škodu, která by duši jejich tím vzešla, a nebezpečí, kterému by se vydali.

Nemírná truchlivost, které se někteří kajicníci následkem hříchů předešlého života oddávají, jest nemalou překážkou pokroku; takovým představuje zpovědník veliké milosrdenství Boží a vhodnými prostředky je přidržuje k tomu, aby s vděčnou a radostnou myslí Pánu Bohu ze sil svých sloužili. Také zase naopak přílišná horlivost počátečníků musí býti moudře zdržována a radou i vedením zpovědníkovým ovládána, aby snad za nedlouho v opak se nezvrhla.

Initium fervet, medium tepet, finis taedet.

Článek 3. Duchovní vedení kajicníků nábožných.

§. 111. Kajicníci vskutku nábožní.

I. Zpovědníkovi jest pečovati *nejen o hříšníky*, aby se k Bohu navrátili, nýbrž *také o spravedlivé*, aby v milosti Boží vytrvali, v ctnosti a svatosti prospívali a pokračovali.

Ježto však i osoby jen zdánlivě nábožné často do zpovědnice přicházejí, nutno, aby si byl zpovědník jasně vědom a také kajicníkům vštípil, *v čem pravá nábožnost záleží*.

Zkušebním kamenem pravé nábožnosti nejsou snad jen slasti-plné city a pohnuté srdce, nýbrž *milostí posílněná, ochotná vůle a oddanost službě Boží*.

„*Devoti dicuntur, qui seipsos quodammodo Deo devovent, ut ei se totaliter subdant* ., inde devotio nil aliud esse videtur, quam *vóluntas prompte se tradendi ad ea, quae pertinent ad Dei famulatum.*“¹⁾

Kolik samolásky, pohodlí, času, peněz, zdraví jest kdo hotov pro Boha obětovati, tolik má pravé nábožnosti.

Člověk vskutku nábožný dokazuje svou lásku k Bohu svědomitým zachováváním příkázání Božích a církevních; povinnosti

¹⁾ Sv. Tom. Aq. 2. 2. q. 82. a. 1.

svého stavu pečlivě a ochotně plní; určitý čas, jak mu poměry jeho dovolují, věnuje denně modlitbě, zpytování svědomí, nábožnému čtení, pobožnostem, mši svaté; podle rady svého zpovědníka přijímá častěji sv. svátosti; bližnímu dle možnosti a sil svých prokazuje skutky lásky; kříž svůj a obtíže povolání trpělivě nese; hříchů těžkých se varuje (lehkých ovšem z křehkosti lidské se dopouští).

II. Nábožné kajícíky hledí zpovědník v dobrých úmyslech a bohumilém životě utvrditi a zdokonaliti, k čemuž *hlavním prostředkem jest častější přijímání sv. svátostí.*

Kdyby osoba, známá zpovědníkovi jako vskutku nábožná, smrtelného hříchu se dopustila, nemá zpovědník projeviti nad ní podivení nebo nevoli, nýbrž laskavě ji povzbudí k nové naději, lítosti, pokoře a opatrnosti, aby neklesla na mysli a neodдалa se nezřízené truchlivosti.

Obyčejně však předmětem vyznání osob nábožných jsou hříchy lehké, kterých se dopouštějí buď jen z obyčejné u všech lidí slabosti a křehkosti, nebo i dobrovolně, z nezřízené k nim přichylnosti a zlého zvyku.

1. Podle učení sněmu tridentského ¹⁾ není žádnému člověku zde na světě možno, všech hříchův i lehkých se uvarovati, leč by měl zvláštní výsadu milosti Boží, jako věří církev o Panně Marii.

Všedními hříchy se sice milost posvěcující neztrácí, ovšem však se umenšuje a cesta se těžkým hříchům znenáhla připravuje. ²⁾

Proto zpovědník všem nábožným kajícím příležitostně připomene, aby lehkých hříchův nepodceňovali, jich ze sil svých vystříhati se hleděli a všeliké dobrovolné náklonnosti k nim vytrvale odpírali. „*Omne peccatum veniale est majus malum, quam quodvis physicum hujus mundi.*“

Anima etiam in gratia constituta sed infecta uno veniali ad conspectum Dei, nisi id deleatur, numquam admittetur; animae Deo dilectae, quas desiderat Deus protinus ad se admittere, exigente justitia in purgatorio retardantur a coelo, et gravissime puniuntur, donec poenam venialibus debitam exsolverunt.“ ³⁾

2. Nábožné kajícíky, jichž všední hříchy plynou jen z lidské slabosti, povzbudí zpovědník k díkůvzdání Bohu, k pokoře a ostra-

¹⁾ Sess. VI. de justific. can. 23.

²⁾ Eccl. 19. 1.

³⁾ Reuter: Neoconf. p. 3. c. 1. q. 6.

žitosti; kdyby bylo pochybno, zdali poklesek dosahuje výše hříchu všedního, vyzve kajícího, aby *s opravdovou lítostí se vyznal z některého těžkého nebo lehkého hříchu, v předešlé zpovědi již odpuštěného*, načež mu udělí rozhřešení.

Taktéž dá se rozhřešení těm, kteří dobrovolně, ale bez nezřízené náklonnosti lehkých hříchů se dopustili, mají-li jen lítost a úmysl se polepšiti.

3. *Podzřelou* však bývá lítost těch, kteří se zpovídají z dobrovolně spáchaných hříchů všedních, jichž se dopouštějí ze zlého zvyku a nezřízené příchynosti k nim. U takových jest odůvodněna obava, že nemají pravé lítosti, a proto má je zpovědník dříve disponovati, než jim dá rozhřešení; někdy jest prospěšno, rozhřešení jim na čas odložit.

III. Mnohým svatokrádežným zpovědím zabrání zpovědník, když milerád dovolí, *aby nábožní kající občas jinému knězi se zpovídali*; zrazovati to bude jenom těm, které zná jako vskutku úzkostlivé.

Nábožné osoby zvláště ženského pohlaví, které často ke zpovědi přicházejí, navyká zpovědník, aby *stručně z potřebných věcí se vyznávaly*, sám nebude zbytečně dlouho jimi se obírat anebo jim výhradně všechnu pozornost věnovati na úkor jiných kajících, kteří pomocí jeho snad mnohem více potřebují. Mimo zpovědníci nejlépe jest s nimi ani nerozprávěti; tak zachová si zpovědník potřebnou vážnost a uvaruje se přílišné důvěrnosti.

§. 112. Osoby zdánlivě nábožné.

I. Osoby zdánlivě nábožné buď se přetvařují, aby jiné oklamaly, nebo klamou i sebe samy. O podstatu pravé zbožnosti, to jest lásku k Bohu a k bližnímu, poslušné plnění vůle Boží, svědomité zastávání povinností stavu, přemáhání sebe a trpělivé snášení útrap se nestarají, nýbrž pouze v zevnějších úkonech, někdy i v podivínských zvláštnostech si libují, a *co jest pouhým prostředkem k životu ctnostnému, považují za cíl*. Často sice přicházejí do kostela ke službám Božím a pobožnostem, také sv. svátosti chtějí často přijímati, ale *v životě jejich neukazuje se žádné ovoce dobré*.

Ducha sebezáporu nemají, v pokrmu a nápoji si vybírají, jsou plny sobectví, marnivosti, pýchy, žádosti po chvále: libují si v pomluvách, na cti utrhaní, snižování jiných, rozdmychování

různic a nepřátelství; povinností svého povolání zanedbávají, z čehož vznikají nepořádky a mrzutosti.

Nezřídka zpovědníka klamou, žalujíce na sebe úzkostlivě nejlehčí poklesky, těžké hříchy naproti tomu zamlčujíce; bývají umíněné a vzdorovité, nesnesou pokárání a předpisy zpovědníkovými se neřídí.

„Multi vel habentur vel haberi volunt pro spiritualibus viris, qui hoc nomen non merentur.

Tales sunt, qui putant vitam spiritualem consistere in multis et longis precibus, in jejuniis et aliis asperitatibus carnem affligentibus, in visitationibus templorum, — sed de exstirpatione vitiorum, de mortificatione naturalium passionum, de moderatione affectuum irae, zeli, amoris non sunt solliciti.“¹⁾

Ke zdánlivě nábožným řadí se také osoby, jež by rády *sloužily zároveň světu i Bohu*; navštěvují divadlo a pak zase kostel; jsou při pobožnostech i při rozpustilých zábavách tanečních; čítají nemravné romány i duchovní knihy: vůbec domnívají se, že rozkošnický život a přepych lze sloučiti s pravou nábožností.

Takovým zdánlivě nábožným osobám ukáže zpovědník rozhodnými slovy blud, ve kterém se nalézají, když pouhé vnější skutky považují za pravou nábožnost; *přísně vytkne jim nešlechtnost života pokryteckého a tresty, jimiž Spasitel pokrytcům hrozí.*

II. *Mladší zpovědníci* ať se chrání zvláště před jistým druhem takových zdánlivě nábožných osob, které zpověď považují jen za zábavu a způsobem sentimentálním dávají na jevo zvláštní přilnavost k osobě knězově.²⁾ Přicházejí často a chtějí dlouho se zpovědníkem rozmlouvat; hledí se mu všemožně zalíbiti, bojí se, aby jich neopustil, ano jsou i na jiné kajícíky žárlivy. Zpovědník *jednej s nimi odměřeně a stručně*, ukaž jim s odhodlaností, jakými vskutku jsou, aby se poznaly a pravé nábožnosti si hleděly.

Všem nemírným důvěrnostem učiň rázný konec.³⁾

III. Ještě větší prozíravosti zapotřebí při *jednání s osobami hysterickými*, které více méně všude se vyskytují a zvláště *k mladým*

¹⁾ Nicol. Lancicii: Opusc. spirit. XI. cap. 29.

²⁾ Srov. Linzer Quart. 1896. I. S. 117. (o zneužívání generální zpovědi od osob zdánlivě nábožných)^a

³⁾ Schieler: Die Verwaltung des Bussakram. §. 71. S. 515. — Aertnys: Pract. instit. Confess. nr. 213. — Stöhr: Pastoralmedicin. 3. Aufl. 1887. S. 338. 361. 369. 373. 396. 401.

kněžím se zálibou se utíkají, hledajíce u nich rady a pomoci. Proto uvedeme stručně, *co jest hysterie, jak se pozná a jak by si zpovědník s hysterickými osobami měl počínati.*

Hysterie jest zvláštní chorobné rozdráždění a rozčilení soustavy nervové, jež vůli a samočinnost neobyčejně seslabuje a člověka činí hříčkou okamžitých, často rychle se střídajících nálad.

Hysterickou osobu poznáváme dle následujících *známek*:

1. *Zjevy psychické:*

a) *Rychlé střídání veselosti a smutnosti*; pláče lehce a ráda, brzy potom opět se směje; v náklonnosti i nenávisti, v náladě, obleku i jídle jest velmi nestálá a proměnlivá.

b) *Veliká citlivost a podezřívavost, netrpělivost a choulostivost vůči zevním dojmům.*

Hysterická osoba cítí se velmi uraženou, když moudrý zpovědník nářky a bolestmi jejími podrobně se neobírá, a žaluje obyčejně jinému knězi, jak byla zneuznána.

Dovede tak tklivě a přesvědčivě si naříkati, že nezkušený zpovědník v duši se na staršího zkušenějšího spolubratra zlobí.

c) *Neobyčejná snaha vzbuditi soustrast, pozornost, sdílnost, účast nebo obdivování.*

d) *Chorobný stav svůj a z něho plynoucí přeludy nezřídka připisují působení zlého ducha.*

2. *Fysiologické úkazy:*

a) Takové osoby mívají *ochrnutí všeho druhu*, někdy vleklá, někdy náhlá.

b) *Rozdrážděnost pohlavní*, která není vždycky, ale může býti následkem nepořádného života.

c) *Paroxysmy*, křeče, skřípání zuby, trhání vlasů a řvaní, šilhání, kataleptické ztuhnutí těla a jiné *různé záchvaty periodické.*

Osoby hysterické jsou *vskutku chorobné*, zasluhují tedy *soustrasti* jako každý jiný nemocný; nikdo se jim nemá posmívati, jim spílati, hrubě s nimi jednati.¹⁾

¹⁾ O významu studií psycho-pathologických a psychiatrických pro duchovního správce vůbec a zvláště pro zpovědníka viz Stöhr: Pastoralmedizin, str. 397. — Dr. Anselm Ricker: Pastoral-Psychiatrie zum Gebrauche für Seelsorger, 3. Aufl. Wien. 1894. — Dr. Heinr. Schlöss: Propädeutik der Psychiatrie für Theologen und Pädagogen. Wien 1908. — P. Julius Bessmer S. J.: Die Grundlagen der Seelenstörungen. Freiburg. 1906. Herder. — „Stimmen aus Maria-Laach“ 87. Ergänzungsheft: Störungen im Seelenleben. (Jul. Bessmer S. J.) — P. Raymond: Der Freund der Nervösen. Münster. Alphonsus-Buchdr. 1907.

Zpovědník nebude se pouštět do žádného tělesného léčení takových osob, nýbrž *odkáže chorobné moudrému lékaři*, všeliké nemístné důvěrnosti s nimi a nebezpečného citlivůstkářství musí se pečlivě chrániti, ve zpovědnici dlouho se s nimi nezdržuje, bez nutné potřeby jich doma nenavštěvuje, a byl-li povolán, nezůstane s takovou osobou sám.

Nemá se také udělovati hned poslední pomazání; zřídka kdo zemře hysterií samou.

Neobyčejných chorobných zjevův a přechodův osob hysterických nejlépe jest si vůbec nevšímati.

Hysterické osoby jsou obyčejně svobodné, omrzelé, choroba mívá zhusta příčinu v nepořádku pohlavním; bydlí obyčejně samy, pracují málo, zkrátka: jest u nich mnoho příležitosti ku zlému, a proto *doporučuje se důtklivě zvláště mladým zpovědníkům největší opatrnost*.

IV. Chlubí-li se osoby zdánlivě nábožné *zvláštními milostmi od Boha* jim propůjčenými, jako *zjevením, viděním, extasí* a p., *nebude zpovědník lehkověrným*. Životopisy svatých ovšem dokazují, že Bůh i touto cestou vedl k sobě duše vyvolené a horoucí láskou k Bohu planoucí. Takovéto duše nadobyčejnými milostmi obdařené vyznamenávají se však upřímnou a hlubokou pokorou, naprostou odevzdaností do vůle Boží, poslušností k zpovědníkovi a skrývají pečlivě všechny neobyčejné zjevy a milosti, jimiž jsou vskutku vyznamenány. Shledává-li u kajícího opak toho, bude zpovědník velice opatrným, aby se nestal obětí chytře promyšleného podvodu, náboženské přepjatosti nebo chorobných preludů, plynoucích z podrážděné obrazotvornosti, zádumčivé povahy nebo nějaké vady organismu tělesného.¹⁾

¹⁾ Srov. Rit. Roman.: de exorcisandis obsessis a daemonio: In primis *ne facile credat* (sacerdos), aliquem a daemonio obsessum esse, sed nota habeat ea signa, quibus obsessus *dignoscitur ab iis, qui vel atra bile, vel morbo aliquo laborant*. — Kněz smí vykonávati exorcismy spojené s posvátnými úkony, k nimž jest oprávněn, na př. při udělování sv. křtu. K vykonání *slavného* exorcismu jest však vždy třeba zvláštního předchozího dovolení biskupova. *Nulla casu* qualiscunque sacerdos eos, quos energumenos putat, *exorcismo adjurare* audeat nisi re ad Episcopum relata, ejusque sententia accepta.“ Conc. prov. Prag. 1860. Tit. III. c. 12. Srov. též Stöhr: Handbuch der Pastoralmedizin, 3. Aufl. 1887, str. 362. 369. 395.

§. 113. Hlavní zásady duchovního vedení k dokonalosti.

I. *Vůdce musí býti všestranně spolehlivý.*

Soustavné vedení k dokonalosti vyžaduje mimo vlastní nábožnost také veliké zkušenosti v životě a boji duchovním, moudrosti, opatrnosti, horlivosti a trpělivosti.

Nedajť se zajisté všickni stejnou cestou vésti, nýbrž každý podle sil, zdraví, povahy, stavu a poměrů svých.

„*Periculosum valde dicebat esse S. Ignatius una via omnes in vita spirituali ducere et alios ex se metiri.*“¹⁾

Za duchovního vůdce se vnučovati není radno; ať si každý volí zpovědníka, k němuž má plnou důvěru. Také se zrazuje přijímati vedení kajícíka, který chce svého předešlého zpovědníka bez spravedlivé příčiny opustiti.

Převzatým kajícníkům budiž však ochotně dovoleno, *u jiného kněze občas svatou zpověď vykonati*, vyjímajíc kajícíky úzkostlivé.²⁾

II. *Vůdce musí znáti cíl a cesty, po nichž by svěřence své bezpečně vedl k cíli.*

Plné dokonalosti lze vlastně docíliti až na nebesích; *v tomto životě na zemi považujeme za dokonalost již vytrvalou snahu po dosažení dokonalosti.*

„*Indefessum proficiendi studium et jugis conatus ad perfectionem, perfectio reputatur.*“³⁾

Podstata dokonalosti nezáleží jen ve slastiplných citech, ani snad jen v zevnějších úkonech a v sebemrtvení, ani v neobyčejných podivínských cvičeních.

Zacátkem a první podmínkou dokonalosti jest, aby byl každý křesťansky spravedlivým, to jest aby svědomitě, z čistého úmyslu a co možná dokonale plnil svatou vůli Boží, povinnosti svého stavu a povolání;⁴⁾ aby v duchu Krista Pána s pokornou odevzdaností do vůle Boží a trpělivostí snášel útrapy, nedostatek, pronásledování, neduhy, neštěstí a všeliké obtíže.

¹⁾ Nicol. Lancicii; Opuscul. spirit. XVIII. cp. 22.

²⁾ Srov. §. 109.

³⁾ S. Bernad. epist. 254, n. 3.

⁴⁾ Mat. 19, 17.

„*Profectum uniuscuiusque in via Dei cognoscendum aiebat S. Ignatius non ex fronte vultuque, neque ex facilitate quadam et bonitate naturae, nec ex continuata precatone, sed ex sui ipsius victoria et affectuum, rectae rationi repugnantium compressione, ac praesertim ex mansuetudine et aequitate animi in rebus repentinis et arduis.*“¹⁾

Cílem všeho snažení po dokonalosti pak jsou *ctnosti bohoslovné, zvláště dokonalá láska k Bohu a bližnímu*, jak jí každý jednatel ve svém stavu a poměrech zde na zemi jest schopen.

Vedení nechť postupuje po bezpečných cestách v přirozeném pořádku, krok za krokem, od menšího k většímu, od lehčího k těžšímu. Pracné dílo dokonalosti křesťanské pokračuje obyčejně zvolna a nemůže býti hotovo za den.

K dokonalosti jsou povoláni všickni, neboť všem platí slovo : „Budte dokonalí, jako i Otec váš na nebesích dokonalý jest.“²⁾

1. *Všickni* jsou především povinni zlému se vyhýbati, hříchů se varovati, nezřízenou žádostivost, pýchu, lakomství atd. potlačovati, chtějí-li býti spaseni. *Nolle proficere, deficere est.*

To se děje *na cestě očistování*, kteráž jest začátkem a základem dokonalosti křesťanské. *Via purgativa est mortificatio peccatorum et vitiorum. Začátečníci* na cestě dokonalosti žijí v milosti Boží, pocítují živě nezřízenou žádostivost, bojují s nemalými obtížemi proti zlým náklonnostem, ctností pracně se domáhají.

2. *Všickni* mají se dále snažiti, aby duši ctnostmi ozářili, věrou, nadějí, láskou, moudrostí, spravedlností, mírností a křesť. neohrožeností se zušlechtili a ozdobili, nechtějí-li jedenkráté býti vyloučeni od nebeské hostiny svatební.

Non progredi, est regredi.

V tom právě záleží *cesta osvícení*, kteráž jest pokračováním k dokonalosti.

In via illuminativa anima exornatur et illuminatur virtutibus.

Na této cestě pokračují ti, kdož z části již nezřízené žádostivosti ukrotili, hříchů smrtelných snadno se zdržují, v ctnostech mravních, zvláště stěžejných, které duši přizpůsobují k dokonalé lásce, mužně se cvičí.

¹⁾ Nicol. Lancicii : Opusc. spirit. XVIII. Gloria S. Ignatii. cap. 22.

²⁾ Mat. 5, 48.

3. *Všichni* mají se přičiňovati, aby Boha nade všecko, z celého srdce¹⁾, ze vši mysli, ze vši síly, a bližního jako sebe samy milovali, neboť kdo nemiluje, zůstává ve smrti.

To jest *cesta sjednocení* s Bohem v dokonalé lásce.

In via unitiva anima cum Deo in charitate unitur. Dokonalí tohoto stupně přemohli již vítězně své vášně, nejenom smrtelných hříchů, nýbrž i dobrovolné přichylnosti ku všedním s lehkostí se zdržují, pravidla svého myšlení, mluvení, jednání a celého života ze svaté víry a naděje čerpají, skutky lásky k Bohu a bližnímu snadně a radostně konají.

To jest pravá cesta, po níž zpovědník bezpečně duši k cíli vede. *Ve skutečném životě není to však trojí, nýbrž jedna cesta k nebi a k Bohu.* Neboť na světě není žádný člověk tak dokonale s Bohem v lásce spojen, aby aspoň nějakého očišťování nepotřeboval; sebemrtvením a očišťováním však zároveň již ctnosti se domáhá, dle slov sv. Augustina: „*Diminutio cupiditatis, est augmentum charitatis.*“

„*Perfectio habetur, in quantum excluditur ab affectu hominis non solum illud, quod est charitati contrarium — sed etiam omne illud, quod impedit, ne affectus mentis totaliter dirigatur ad Deum.*“²⁾

Od vnitřné dokonalosti křesťanské rozeznávati dlužno *vnější stav, který se domáhá dokonalosti prostřednictvím rad evangelických, t. j. stav řeholní.*

Kdo se stavu tomuto oddává, slibuje a vyznává veřejně, že se dobrovolně odříká určitých překážek, které dokonalému spojení s Bohem brání. Ke stavu řeholnímu není povolán každý, proto zpovědník k němu přímo vyzývati nebude, zvláště kajícíky ženského pohlaví.

„*Licet dubium non sit, quia status consiliorum sit aptior ad gratiae augmentum quam praeceptorum (unde dicitur status perfectionis) in iis, qui ad eum vocantur: non tamen expedit poenitentes statim ad id stimulare, ne idoneos quidem, quia multi eo magis refugiunt, quo magis sibi persuaderi id sentiunt.*“³⁾

¹⁾ Mat. 22, 37.

²⁾ S. Thom. Aq. 2. 2. q. 184. a. 2.

³⁾ Polanco, Directorium confessarii cap. 3. — Renninger-Göpfert: Pastoralh. §. 87. 4. S. 253. — Srov. též člán. o volbě stavu, §. 118.

III. *Vidce musí znáti překážky, nebezpečí a zvláštní zjevy, jež se na cestě naskytují, aby mohl svěřence svého v čas varovati, chrániti a spolehlivě podporovati.*

Na cestách duchovního života hrozí nebezpečí a překážky vnitřné i vnější, od těla, světa a ďábla.

1. *Zpovědník musí svěřenci svému nade všechno vstěpovati ostražitost a bdělost nad zevnějšími smysly, zvláště nad zrakem, sluchem, jazykem, nad nezřízenou samoláskou, posud nezkrocenými vášněmi a náklonnostmi k časným statkům, cti a slávě.*

„Passio dominans“ musí býti nejdříve vyhledána, aby byl proti ní zaveden soustavný boj.¹⁾

2. *Také o úskočných nástrahách zlého ducha musí kajicník býti poučen, aby věděl, jakých zbraní se má chápati.*

Duše po dokonalosti bažící ďábel nejenom zjevně, nýbrž i tajně a úkladně pokouší, strachem je naplňuje tam, kde doufati mají, a naopak přílišnou důvěrou, kde se mají báti.

Jest obyčejným zjevem, že začátečníci těší se ze zvláštních vnuknutí a slastných pocitů duchovní útěchy, jež jim Bůh uděluje. Po nějakém čase však útěcha tato se tratí a nastává duchovní suchopárnost (ariditas), kterouž Bůh nezřídka věrnost jejich zkouší.

Této příležitosti užívá zlý duch, aby našeptával duši úzkostlivost a malomyslnost a tak ji od nastoupené dobré cesty svedl.

Kajicníky takto zkoušené má zpovědník povzbuditi, aby od svých obyčejných cvičení a pobožností neupouštěli. Kdo Boha miluje jenom pro útěchu, miluje útěchu více než Boha.

Těm, kdož v dokonalosti pokračují, zlý duch opět namlouvá, že si učinili již dosti násilí, že již mohou ustati, a tak je vede k pohodlnosti a vlažnosti.

Dokonalým konečně klade nástrahy ctižádostí, domýšlivostí a přílišnou sebedůvěrou.

3. *Stane-li se někdy, že osoba upřímnou pokorou a skutečnou ctností vynikající, povahy usedlé a věrohodné, z neobyčejných zjevů, nadpřirozených vidění a p. se vyznává, musí zpovědník s klidnou rozvahou pokračovati, věc se všemi okolnostmi bedlivě uvážiti, po případě se zkušenějšími se poraditi. Zatím může kajicníka cvičiti zvláště v poslušnosti a pokoře.*

a) *Hlavní známky, že neobyčejný zjev od zlého ducha pochází, jsou: je-li v odporu s Písmem svatým, učením církve a*

¹⁾ S. Thomas 2. 2. q. 27. a. 1.

mravoukou katolickou; přičí-li se kázni a praxi církevní; směřují-li vnuknutí k věcem prazvláštním, podivným a novým; když zjev z počátku mocně vábí a láká, potom však mysl uvádí ve zmatek a zmalátnělost. Že zpovědník nesmí býti lehkověrným, jedná-li se o osobu, která jest takovýchto neobyčejných věcí žádostiva, mnoho si na nich zakládá, jimi se chlubí a jinými pohrdá, bylo již jinde řečeno.¹⁾

b) *Znaky dobrého nadpřirozeného omilostění* jsou: netouží-li člověk po mimořádných věcech, není-li náchylným k podivínství v pobožnostech, nýbrž hledá-li dokonalost a svatost ve skutcích obyčejných a snaží se, aby je dobře vykonal; považuje-li se za nehodna takových zvláštních darů Božích, jimi se nechlubí, spíše je skrývá, jenom Bohu se líbiti snaží; když následkem omilostění cítí se pohnuta k většímu sebezapírání, snášení protivenství, následování Krista, sjednocenosti s vůlí Boží, podrobení svého úsudku zpovědníkovi, dokonalé poslušnosti, pokoře a povrhání světem a slávou.

Mimořádné zjevy od Boha pochodící působí z počátku obyčejně bázeň, potom však radost, osvěcují rozum vyšším světlem, vůli utvrzují v dobrém, srdce rozněcují zářem božské lásky.

4. Naskytne-li se duše podobnými nadpřirozenými milostmi obdařená, jest zpovědníkovi šetřiti těchto *všeobecných pokynů*:

a) Duše omilostěné mohou *hlavně pokorou* na dobré cestě býti udrženy. Proto jest se varovati všeho, čím by u nich domýšlivost nebo duchovní pýcha mohla býti vzbuzena neb živena. Zpovědník uloží sice kajícníkovi, aby všecko věrně vypravoval, ale nemá ukazovati přílišné zvědavosti, ani kajícníkovi proto nějakou zvláštní poctu nebo vážnost projevovati. Bylo by chybné, kdyby jiným o nadpřirozených milostech svého kajícníka vypravoval anebo dokonce k tomuto je posílal, aby si u něho rady nebo útěchy vyprosili.

b) Pozoruje-li zpovědník, že osoba omilostěná zachovává pokoru a bázeň, podporuje ji a *nabádá k vděčnosti* za mimořádné dary Boží. Shledá-li nějaké poklesky, nejsou tyto samy o sobě dostatečným důvodem, omilostění za klam považovati. Bůh zajisté někdy i nedokonalým poskytuje nadpřirozených darův, aby je k životu dokonalejšímu povznesl.

¹⁾ Srov. §. 112. — Viz též: Scaramelli: Directorium mysticum. — Zenner: Instr. pract. Confess. §. 261. 262. — S. Alphons: Neo-Confess. Nr. 247 sq.

IV. *Vůdce musí dbáti toho, aby jeho svěřenec byl všemi potřebnými prostředky opatřen a na cestu náležitě vypraven.*

Hlavní prostředky k dosažení dokonalosti jsou :

1. *Vzbuzování a udržování stálé touhy a účinnivé snahy po dokonalosti (desiderium perfectionis).¹⁾*

Při této upřímné snaze nalezne každý v církvi ve svém stavu, věku i nejrozmanitějších poměrech ušlechtilé vzory a nevyčerpatelný poklad prostředků ke svatosti vedoucích.

2. *Čtení nábožných knih, každodenní modlitba, vzbuzování božských ctností a zvláště nábožné rozjímání (oratio mentalis).*

3. *Sebezapírání* jest prostředkem všeobecně potřebným, bez něhož zvláště na cestě očišťování nic se nedokáže.

Než se přikročí k zevnitřnímu mrtvení, mají býti kajníci dříve utvrzení v duchovním životě; pouhé zevnější skutky bez vnitřního sebezáporu nemají ceny, ano nezřídka zavádějí k pokrytectví a duchovní pýše.

Při volbě, ukládání nebo dovolování skutků sebezapírání musí zpovědník přihlížeti bedlivě k věku, zdraví, poměrům a stavu kajníkův a žádati v těch věcech poslušnost. Celkem jest lépe povoliti méně, než chce kajník; přílišná horlivost začátečníků budiž moudře zdržována. Není třeba vymýšleti zvláštní a neobvyčejná cvičení; každý má zajisté hojně příležitosti cvičiti se v užitečném záporném mrtvení, jako: zdržeti se zbytečných řečí, spokojiti se s méně chutným pokrmem, ochotně a trpělivě snášeti obtíže, krivdy, nemoc, chudobu a rozličné nedostatky.

4. *Časté přijímání sv. svátostí.*

Základem nového bohumilého života jest *generální zpověď*, která se tudíž jako velmi užitečná poradí začátečníkům, kteří jí posud nevykonali.

Věci zpovědníkovou jest poraditi, jak často by měli jeho svěřenci sv. svátostí přijímati.

Všeobecně řečeno postačí, když jednou neb nanejvýš dvakráte za týden sv. zpověď vykonají.²⁾

Zásady platné o častém a každodenním přijímání nejsvětější Svátosti oltářní na základě dekretu „Sacra Tridentina synodus“ ze dne 20. pros. 1905 jsou tyto: „Sacra Concilii Congregatio . . . ea quae sequuntur statuit:

¹⁾ Zjev. 22, 11.

²⁾ S. Alfons. Prax. Confess. n. 148.

1. Communio frequens et quotidiana, utpote a Christo Domino et a Catholica Ecclesia optatissima, omnibus Christi fidelibus cujusvis ordinis aut conditionis pateat; ita ut nemo, qui *in statu gratiae sit et cum recta piaque mente ad S. Mensam accedat*, prohiberi ab ea possit.

2. *Recta autem mens* in eo est: ut qui ad S. Mensam accedit, non usui, aut vanitati, aut humanis rationibus indulgeat, sed Dei placito satisfacere velit, ei arctius caritate conjungi, ac divino illo pharmaco suis infirmitatibus ac defectibus occurrere.

3. Etsi quam maxime expediat, ut frequenti et quotidiana Communionem utentes venialibus peccatis, saltem plene deliberatis, eorumque affectu sint expertes, sufficit nihilominus, ut culpis mortalibus vacent, cum proposito, se nunquam in posterum peccaturos; quo sincero animi proposito, fieri non potest, quin quotidie communicantes a peccatis etiam venialibus, ab eorumque affectu sensim se expediant.

4. Cum vero Sacramenta Novae legis, etsi effectum suum ex opere operato sortiantur, majorem tamen producant effectum, quo majores dispositiones in iis suscipiendis adhibeantur, idcirco curandum est, ut sedula ad S. Communionem praeparatio antecedit, et congrua gratiarum actio inde sequatur, juxta uniuscujusque vires, conditionem ac officia.

5. Ut frequens et quotidiana Communio majori prudentia fiat uberiorique merito augeatur, *oportet ut Confessarii consilium intercedat*.

Caveant tamen Confessarii, ne a frequenti seu quotidiana Communionem quemquam avertant, qui in statu gratiae reperiatur et recta mente accedat.

6. Cum autem perspicuum sit, ex frequenti seu quotidiana S. Eucharistiae sumptione unionem cum Christo augeri, spiritualem vitam uberius alii, animam virtutibus effusius instrui, et aeternae felicitatis pignus vel firmiter sumenti donari, idcirco Parochi, Confessarii et Concionatores, juxta probatam Catechismi Romani doctrinam (pars II. c. 63), christianum populum ad hunc tam pium ac tam salutarem usum crebris admonitionibus multoque studio cohortentur.

7. Communio frequens et quotidiana praesertim in religiosis Institutis cujusvis generis promoveatur; pro quibus tamen firmum sit decretum „Quemadmodum“ diei 17. Decemb. 1890 a S. Congr.

Epp. et Reg. latum. Quam maxime quoque promoveatur in Clericorum Seminariis, quorum alumni altaris inhiant servitio; item in aliis christianis omne genus ephebeis.

8. Si quae sint Instituta, sive votorum solemniium sive simplicium, quorum in regulis aut constitutionibus, vel etiam calendariis Communiones aliquibus diebus affixae et in iis jussae reperiantur, hae normae tamquam directivae, non tamquam praeceptivae putandae sunt. Praescriptus vero Communionum numerus haberi debet ut quid minimum pro Religiosorum pietate.

9. Denique post promulgatum hoc decretum omnes ecclesiastici scriptores a quavis contentiosa disputatione circa dispositiones ad frequentem et quotidianam Communionem abstineant. Pius X. hoc decretum ratum habuit, confirmavit atque edi jussit, contrariis quibuscumque minime obstantibus. [Annal. eccl. 1906. fasc. 2. p. 61. 62.]¹⁾

Jako křest jest svátostí víry, která jest základem života duchovního, tak *sv. přijímání jest svátostí lásky, kterou se život duchovní udržuje a zdokonaluje.*

Kdyby zpovědník během času pozoroval, že kající v dokonalosti neprospívá, ač často přijímá, radno jest *sv. přijímání mu obmeziti.*

Vždycky má také kající své přidržovati k tomu, aby po sv. přijímání věnovali nějakou dobu díkůvzdání a prosbám v duchovní rozmluvě s Ježíšem Kristem, kterého přijali; čas ten jest k vyslyšení nejpríhodnějším.

5. *Každodenní zpytování svědomí obecné i zvláštní.*

6. *Pamatování na přítomnost Boží.*

¹⁾ Viz: D u b s k ý, O častém a denním sv. přijímání v Časop. katol. duchov. z r. 1907, str. 60. nn.; P. F r a n t. Ž á k T. J., Dekret sv. římské kongregace koncilu ze dne 20. prosince 1905 o každodenním sv. přijímání. V Praze (Vlast) 1910.

Hlava druhá.

Kajícíci dle rozličných zevnějších poměrův.

Článek I. Kajícíci dle věku a pohlaví.

§. 114. Dítky.

I. Zpovídání dítek jest dílem velmi důležitým a spasitelným.¹⁾ V mnohých případech jest zpověď jediným prostředkem, aby se přišlo na stopu pečlivě skrývaných náklonností a hříchův, aby tak nebezpečí, jež nevinnosti a mravnosti hrozí, ještě včas mohlo býti odvráceno. Nadpřirozené posilnění, jehož se touto svátostí dětem dostává, má mnohem vyšší význam než všechna slova rodičův a vychovatelů, tak že *sv. zpověď považuje se právem za nejúčinnější, Bohem samým ustanovený prostředek vychovatelský. Zvláště první zpověď má pro všechny následující veliký význam; plné pozornosti vyžaduje také zpověď dítek před prvním sv. přijímáním.*

„Confessionem parvulorum ante primam s. Communionem excipiendam summam diligentiam esse adhibendam, non est quod moneamus; commendari omnino meretur, ut neocommunicantium exomologesis ad omnem vitam anteactam se extendat.“²⁾

Odpustky pro slavnost prvního sv. přijímání:

Aby den prvního sv. přijímání učiněn byl nejen pro dítky slavným a nezapomenutelným, nýbrž aby stal se svátkem bohatých

¹⁾ Cf. Frassinetti: Prakt. Anleit. für angehende Seelsorger 2. Th. 3. kap. n. 411. — Renninger-Göpfert: Pastoraltheol. §. 84. S. 240 ff. — Schieler: Die Verwaltung des Bussakram. §. 74. S. 535. — Tappehorn: Anleitung §. 84. — Aertnys: Pract. instit. Confess. nr. 120—128.

²⁾ Statuta 1. Syn. dioec. Reginae-Hrad. 1863. pag. 31. d.

milostí pro celé rodiny i křesťanské obce, povolil sv. Otec Pius X. tyto odpustky :

1. Plnomocné odpustky těm, kdož poprvé k sv. přijímání přistupují, pomodlí-li se nábožně na úmysl sv. Otce.

2. Plnomocné odpustky jejich pokrevným příbuzným až do 3. stupně včetně, když se účastní slavnosti sv. přijímání, sv. zpověď vykonají, ke stolu Páně přistoupí a na úmysl sv. Otce se pomodlí.

3. Odpustky sedmi let a sedmi quadragen všem věřícím, kteří aspoň se srdcem zkroušeným slavnosti té se účastní. — [Dekret posv. Sboru Odp. 12. července 1905.]

Připuštění dítek k prvnímu sv. přijímání není vylučným právem farním. [S. C. Episc. et Reg. 14. Mart. 1908.]

Decretum S. Congreg. de discipl. Sacramentorum d. 8. Aug. 1910: Norma de prima puerorum communione, ubique servanda:

I. „*Aetas discretionis tum ad Confessionem tum, ad S. Communionem* ea est, in qua puer incipit ratiocinari, hoc est circa septimum annum, sive supra, sive etiam infra. Ex hoc tempore *incipit obligatio satisfaciendi* utrique *praecepto Confessionis et Communionis*.

II. *Ad primam Confessionem et ad primam Communionem necessaria non est plena et perfecta doctrinae christianae cognitio*. Puer tamen postea debet integrum catechismus pro modo suae intelligentiae gradatim addiscere.

III: *Cognitio religionis*, quae in puero requiritur, ut ipse *ad primam Communionem* convenienter se praeparet, ea est, qua ipse *fidei mysteria necessaria necessitate mediis* pro suo captu percipiat, atque *eucharisticum panem a communi et corporali distinguat*, ut ea devotione, quam ipsius fert aetas ad SS. Eucharistiam accedat.

IV: *Obligatio praecepti Confessionis et Communionis*, quae puerum gravat, in eos praecipue recidit, qui ipsius curam habere debent; hoc est *in parentes, in Confessarium, in institutores et in parochum*. Ad *patrem vero*, aut ad illos qui vices ejus gerunt, et *ad Confessarium*, secundum Catechismus Romanum, pertinet admittere puerum *ad primam Communionem*.

V. Semel aut pluries in anno curent parochi indicere atque habere *Communionem generalem puerorum*, ad eamque, non modo novensiles admittere, sed etiam alios, qui parentum confessariive consensu, ut supra dictum est, jam antea primitus de altari sancta

libarunt. Pro utrisque dies aliquot instructionis et praeparationis praemittantur.

VI. Puerorum curam habentibus omni studio curandum est, ut post primam Communionem iidem pueri ad sacram mensam saepius accedant, et si fieri possit, etiam quotidie, prout Christus Jesus et mater Ecclesia desiderant, utque id agant ea animi devotione quam talis fert aetas. Meminerint praetera, quibus ea cura est, gravissimum quo tenentur officium, providendi ut publicis catechesis praeceptionibus pueri ipsi interesse pergant, sin minus, eorundem religiosae institutioni alio modo suppleant.

VII. Consuetudo, non admittendi ad confessionem pueros, aut numquam eos absolvendi, quum ad usum rationis pervenerint, est omnino improbanda. Quare Ordinarii locorum, adhibitis etiam remediis juris, curabunt ut penitus de medio tollatur.

VIII. Detestabilis omnino est abusus non ministrandi Viaticum et Extremam Unctionem pueris post usum rationis eosque sepe liendi ritu parvulorum. In eos, qui ab hujusmodi more non recedant, Ordinarii locorum severe animadvertant.

Pius Papa X. jussit praesens edi *ac promulgari decretum*. Singulis autem Ordinariis mandavit, ut idem decretum, non modo parochis et clero significarent, sed etiam populo, cui voluit legi quotannis tempore praecepti paschalis, vernacula lingua. — [Acta Apost. Sed. ai 1910. pag. 577.]

K tomu vydáno byl nejd. Ordinariáty bližší nařízení, jak by se tento papežský dekret se zřením k poměrům a okolnostem té které země prováděti měl. Kníž. arcib. Ordin. pražský vydal „*vrchnopastýřské nařízení o prvním sv. přijímání*“ dne 4. ledna 1911 (viz Ord. list praž. 1911, č. 1).

Nařízení to zní takto:

„Významným dekretem posv. Kongregace de Sacramentis z 8. srpna 1910 „*Quam singulari*“ (Ord. l. č. 9. str. 99) projevil sv. Otec rozhodnou vůli, abychom se vrátili ve příčině prvního sv. přijímání, pokud lze, ke zvykům a předpisům prvních dob křesťanských. Sv. Otec poukazuje na to, že ve starých dobách velebná svátost podávala se dítkám užívání rozumu ještě nemajícím, a dítky poněkud odrostlé přistupovaly ke stolu Páně stejně často, jako dospělí. Tento zbožný zvyk vymizel v církvi západní ve století dvanáctém.

Sv. Otec uvádí dále sněm lateránský, jenž r. 1215 vydal známé čtvrté přikázání církevní závazné pro věřící, „kteří dospěli užívání rozumu“. Sněm tridentský obnovil a potvrdil toto nařízení. (Sess. XXI. c. 4).

Jmenovaným dekretem posv. Kongregace právem navrhuje se mínění, jako by „aetas discretionis“ jiná byla pro první sv. zpověď a jiná pro první sv. přijímání. Jako stačí pro první sv. zpověď, aby dítě poznalo a rozlišovalo hříchy, tak se vyžaduje pro první sv. přijímání „ut eucharisticus panis queat a communi dignosci“ a „ut possint pueri devotionem concipere huius Sacramenti Eucharistiae“ (s. Thomas); podobně praví sněm římský za Benedikta XIII., že děti mají nejsv. Svátost přijímati v tom věku, „in qua (aetate) apti sunt ad discernendum hunc sacramentalem cibum, qui alius non est, quam verum Jesu Christi corpus, a pane communi et profano et sciunt accedere cum debita pietate et religione.“

Práním Jeho Svatosti jest, aby dítě ve věku co možná nevinném s celou duší svou přilnulo k božskému Spasiteli a naučilo se čerpati z toho nebeského chleba posilu i statečnost v boji proti zlu. K tomu není však nutná znalost svatého náboženství tak rozsáhlá, jakou mívají děti tříd nejvyšších.

Kdy u jednotlivých dětí začínají se „anni et aetas discretionis“ pro sv. zpověď a sv. přijímání, o tom rozhodují vychovatelé a zpovědníci dle normy sv. Otce, který si přeje, aby děti přijímaly sv. svátosti ve věku „asi sedmi let, neb i něco dříve nebo později“. Přísně však jest zakázáno, děti do 12 let vůbec ke sv. přijímání nepřipouštět.

Učí-li se svatému náboženství soukromě v rodině nebo v řeholním ústavu, nebo jeví-li se u dětí zvláštní duševní vyspělost a zvláště, kde zbožní rodičové dobrým příkladem předcházejí, bude i u nás možno, aby takové děti před osmým rokem, ano i v sedmém roce ke svátosti pokání i oltářní s užitkem připuštěny byly. Jest však žádoucí, aby i toto první sv. přijímání konalo se slavně, třeba mělo jaksi ráz soukromý.

Ovšem to nemůže býti normou všeobecnou a pro všechny děti bez výjimky závaznou u nás, kde vyučování náboženské vázáno jest na veřejnou školu, a to jen po dvou hodinách týdně, tak že svrchu jmenované příznivé okolnosti ne vždy se najdou.

Vodítkem nechť tedy jest:

1. Dle nařízení daného na biskupských konferencích v listopadu 1910 není první přijímání svatých svátostí odkládati přes třetí školní rok.

Při tom ovšem předpokládají se normální poměry jak u dětí, tak na škole.

2. Dokud zvláštní snad ponaučení o té věci vydáno nebude, bude nutno od učebné osnovy (O. L. 1894 str. 74 a násl.) poněkud se uchýliti, aby bylo možno s oněmi dětmi probrati svátost pokání a oltářní asi dle dodatku k malému katechismu; výsledek bude jistě i zde odpovídati dovednosti, horlivosti a lásce katechetově; také se doporučí, aby celé vyučování náboženské opět a opět směřovalo a se obracelo k Eucharistii.

Katecheta bude dítkám nápomocen, aby s užtkem vykonaly pobožnost před sv. přijímáním i po něm. Při vyučování vysvětlí dítkám smysl modliteb, aby je pak uměly odříkávati s porozuměním a s citem, zkrátka, aby jim to šlo ze srdce. Obsah těchto modliteb, totiž živá víra ve skutečnou přítomnost božského Přitele dítek, upřímná touha po něm i po spojení s ním a vroucí, účinná láska k němu, budou výbornou disposicí na svaté přijímání.

V den slavnosti pak přijav celebrant nejsv. tělo a krev Páně, ihned obrátí se k dítkám u mřížky klečícím a bude zřetelně, zdlouha, zbožně i s patričním důrazem předmodlívati se akty tuto uvedené, a to v kratinkých přestávkách, aby dítky stačily se modliti za ním.

Takové modlitby obsaženy budou i v připravovaném diecesním zpěvníku a z části též v nové agendě. Ovšem, je-li po ruce druhý duchovní a modlí se s dítkami, tím lépe; dle potřeby lze úkol ten svěřiti i zbožnému laikovi, ano i dospělejšímu žákovi.

3. Ve škole, která nemá osm tříd (nebo pět tříd a školy měšťanské), kde tedy ve třídách jsou oddělení dle různých školních let, ponechává se katechetovi jakási volnost, aby rozhodl, které dítky připustí a spojí k přípravě na sv. zpověď a sv. přijímání.

4. Nedovoluje se, aby sv. přijímání kladlo se na pozdější školní rok nežli první sv. zpověď, jelikož již v tomto roce váže dítky 4. přikázání církevní. Dle toho by se dala první sv. zpověď vykonati okolo velikonoce, a pokračovalo by se v přípravě na první sv. přijímání, jež by se

pak (ovšem po opětné sv. zpovědi) slavně i okazale konalo ke konci času velikonočního.

5. Pro příště bude náboženské vyučování — pokud toho nutnost žádá — světským silám zpravidla přenecháno jen ve třídách, kde se nekoná jmenovaná příprava, která jen od kněze rádně dítí se může. Pro letošní rok (1911) přechodní nežádá se od katechetů, aby ke svatým svátostem vedli ty dítky třetího roku školního, které právě na sv. náboženství mají světského učitele.

Letos půjde tedy výjimkou více dítek ke sv. svátostem poprvé v čase velikonočním; dle potřeby lze je rozdělit a slavnost tu dvakrát i vícekrát konati.

6. Onemocní-li dítko vážně, které sice není ve třetím školním roce, ale s dostatek chápavosti jeví, budiž stručně dle potřeby poučeno, a svatými svátostmi (i posledním pomazáním) zaopatřeno. Zemře-li, pohřeb konej se dle obřadů „ordo sepeliendi adultos“.

7. Konají-li se mimořádné slavnosti (na př. missie, slavnost nejsv. Srdce Páně, Ježíše přítele dítek, sv. Aloisia, euchar. triduum atd.) doporučí se, aby i dítky přijaly sv. svátosti. Bylo-li by toto sv. přijímání mimořádné, s ohledem ke školním předpisům nadpočetné, nutno je zaříditi tak, aby netrpěl školní řád; učitelstvo pak není zákonem nuceno k dohledu v tom případě.

8. Důstojnému duchovenstvu opět vřele doporučíme, aby dle přání sv. Otce úctu k velebné Svátosti rozhojňovalo, jak v srdci vlastním, tak v srdcích lidu, aby oživil starý chvalitebný zvyk častého, ano denního sv. přijímání. Mocným prostředkem k tomuto duchovnímu obrodu osad jest právě pečlivý návod dítek k úctě nejsvětější Svátosti oltářní.

„Qui manducat meam carnem et bibit meum sanguinem, vivet in aeternum (Joan. 6, 55).“

Jmenovaný dekret „Quam singulari“ vydán i v řeči české, aby byl čten s kazatelen, a tak dle přání Svatého Otce vešel ve známost nejširší. (Viz Ord. list praž. 1911 č. 3.)

Kromě úřadu *učitelského* vystupuje při zpovídání dítek v popředí zvláště *lékařský úřad* zpovědníkův; jedná se o rozpoznání zlého zárodku v duši dětské a užití přiměřených prostředkův.

Obtíže při dětských zpovědích se vyskytující mívají příčinu v mechanickém užívání zpovědních zrcadel; v pokušení, některé hříchy ze strachu nebo studu zamlčeti; v bludném svědomí dítek,

jež často hříchy 'lehké považují za 'těžké; v pochybnostech, jež vznikají v příčině schopnosti, přípravy a dostatečné 'hmotnosti, nebo konečně v těkavé a nestalé povaze dětského věku.

II. Jako každý učitel, tak zvláště *zpovědník dítek má mít tyto tři vlastnosti: otcovskou laskavost, mírnost a neúmornou trpělivost.*¹⁾ „Suaviter cum illis agendum est!“²⁾

Nevlídnou, zamračenou 'tváří, nevrlostí, přehlivostí a nemístnou přísností dítky se odstrašují, hříchy zatajují, neplatně se zpovídají a nezřídka i pro všecku 'budoucnost nechutí ke zpovídání 'bývají naplněny.

III. Zpovědník nechá z pravidla dítko hříchy klidně vyznávati a *bez příčiny ho nevyrušuje*; kdyby se zajiklo a zamlčelo, vybidne je laskavými slovy, aby si vzpomnělo a upřímně na sebe všecko povědělo. *Lépe jest zvykati dítky, aby z paměti se zpovídaly, než aby napsané hříchy jen předčítaly.*

IV. Potom *dle potřeby přiměřenými otázkami vyznání se doplňuje*; přílišného náhrnu nemístných otázek zpovědník se varuje a přihlíží 'hlavně ke *hříchům, kterých se dítky toho věku obyčejně dopouštějí.* Otázky nemají se ovšem vztahovati jenom ku přestupkům vnějším, t. j. ke *slovům a skutkům*, nýbrž ke *zlým myšlenkám a vnitřním žádostem.*

Ať si dítky zvykají, všechno na se upřímně říci, čeho se vskutku dopustily.

Při hříších *těžkých* jest možno a také potřebno, aby byl udán určité *počet.*

Zvláštní opatrnosti je třeba při dotazování na hříchy proti šestému a sedmému přikázání, ježto v těchto věcech bývá pokušení něco zamlčeti největší; zároveň však nemají dítky býti upozorněny na věci, o nichž posud ani nevěděly.

1. *Obyčejné otázky vzhledem k 6. a 9. přikázání jsou:*

a) *O myšlenkách:* Myslíš rád na něco, zač bys se musel stydět před počestnými lidmi? Chtěl si něco takového?

b) *O slovech:* Mluvil jsi nestydatá slova? Zpíval jsi ošklivé písně? Poslouchal jsi je rád?

c) *O skutcích:* Díval jsi se na takové věci nebo obrazy? Činil něco takového? sám nebo s někým? Četl, psal, kreslil.

¹⁾ S. Alph. Praxis Confess. cp. 6. nr. 90.

²⁾ Instr. past. Eyst. tit. XI. §. 3. III.

sváděl jsi k tomu i jiné? Teprve když nabyl důvodného podezření, může zpovědník dáti i jiné otázky, jako: Sáhal jsi po těle svém? Odkrýval jsi se, když toho nebylo třeba? Byly při tom i jiné dítky? Nebyl jsi nestydatý při oblékání a svlékání? Děti venkovských, které pasou dobytek, jest třeba někdy se otázati, zdali na pastvě nebo ve chlévě něco ošklivého se nestalo.

Sv. Alfons o otázkách v příčině šestého přikázání učí: „*Interrogationes in materia castitatis debent esse paucae et cautae, ne (confessarius) vel occasionem det investigandi aut traducendi confessionem, aut ignorantem doceat aut offendat, aut se vel illum periculo exponat. Ac si haec timeat, potius pati debet aliquid deesse integritati materialī.*“¹⁾

Poznámka: Dítky nezkažené často slovem „nečisté“ („neslušné“, „nemravné“, „nestydaté“) míní poklesky jiné, někdy i věci, které ani nejsou hříchem.²⁾

2. Otázky při 7. a 10. přikázání:

a) *Myšlenky:* Záviděl jsi? co?

b) *Slova, skutky:* Podvedl, ošidil jsi někoho? Nechal jsi si vypůjčené věci? nalezené? Navrátil jsi to již? proč ne? Vzal jsi něco? co to bylo? kolik? komu? kde? Co jsi s tím dělal? Máš to ještě?

Promlsal, promarnil jsi peníze své nebo cizí?

Šetřil jsi peněz, knih, šatstva, náčiní školního? Byl jsi líný, nedbalý? lakomý? Dal jsi rád chudému, když jsi mohl? Odbyl jsi spurně žebráka?

Bylo by neopatrné, každého dítěte hned se tázati, zdali bralo doma rodičům peníze. Již katecheta, který dítky k zpovědi připravuje, se snaží, aby věci vypůjčené, nalezené, ukradené, byly navráceny, a také zpovědník i v malých věcech dítky k navrácení toho, co ještě mají, přidržuje a jakby se to státi mělo, jim poradí. Mohou věc odcizenou skrytě navrátiti, — rodičům pak škodu učiněnou nahraditi pilností a šetrností.

Dobře jest v jednotlivých případech také se zeptati, jak dítko ke hříchu (proti 6. neb 7. přikázání) přišlo, zdali samo, nebo bylo-li svedeno, a zdali snad zase jiných dítek nesvádělo.

¹⁾ S. Alph. Theol. mor. lib 6. num. 632.

²⁾ Aertnys: Pract. inst. Confess. num. 127. — S. Alph.: Vera Sponsa. cp. 18. §. 1. nr. 14.

Náležitá pozornost budiž věnována dětem jako hříšníkům příležitostným, navyklým a zpětilým.

„Multum proderit, si advertatur: quod parvuli in prima pueritiae aetate, in *gravibus* non raro *leviter* tantum peccent, — vicissim vero *graviter* peccent in *levi materia*, pro diversa nempe apprehensione et iudicio.“¹⁾

V. *Poučení a napomenutí* dětskému věku přiměřené a lehce pochopitelné *řídí se dle obsahu zpovědi*. Velmi prospěšno jest, vésti dítky k tomu, aby těžký hřích měly v ošklivosti, protože duše lásku Boží ztratí, ďáblu se podobá, trestů zasluhuje; naproti tomu ukáže zpovědník, jak krásná jest duše nevinná, jak ji Bůh miluje a zde na zemi klidným svědomím, na nebi pak věčnou blažeností ji odměňuje.

Také *k přiměřeným ctnostem mají dítky ve zpovědi býti navedeny*, jako k poslušnosti doma i ve škole, k pilnosti, pravdomluvnosti, snášlivosti, skromnosti, *nade všechno pak k milování Boha*.

Nejpřiměřenějšími prostředky jsou: každodenní modlitba, pobožnost k Panně Marii a andělu strážci, pamatování na přítomnost Boží, vyhýbání se špatným společnostem.

VI. *Vždycky jest prospěšno, s dětmi akt lítosti a pevného předsevzetí z lásky k Bohu vzbuditi,*²⁾ a nestačí jen se jich zeptati, zdali hříchů litují.

Dostiucínění uloží se poměrně lehké, vědomostem, věku a hříchům přiměřené, s napomenutím, aby hned po zpovědi, třeba u oltáře, kříže nebo obrazu je vykonaly. Není radno ukládati dětem pokání na delší dobu, neboť snadně na ně zapomínají.

VII. Nedospělo-li dítě dosud k užívání rozumu, tak že vzdálené i bližší hmotnosti se nedostává, není schopno přijmouti svátost pokání.

Je-li pochybno, zda-li dítě k užívání rozumu již dospělo, zároveň však důležitá příčina žádá, aby rozhřešení obdrželo, na př. o Velikonocích, v nebezpečí smrti nebo i jindy, když se zpovídalo z pochybného hříchu těžkého, užilo by se rozhřešení s podmínkou: „si capax es.“

¹⁾ Inst. pastor. Eystett. tit. XI. §. 3. III.

²⁾ Linz. Quart. 1893. III. S. 765.

Není-li takové příčiny k rozhřešení, dalo by se dítěti jenom požehnání. ¹⁾

Pastorální instrukce eichstädtská praví o zpovídání takových dítek:

„Admittuntur utiliter ad confessionem *etiam cum de capacitate eorum adhuc dubitatur*, ut praemissa in catechesibus aut scholis instructione — praxin rite confitendi addiscant et paulatim assuescant.“²⁾

Jisto jest, že při posuzování schopnosti *stáří samo nerozhoduje*, nýbrž také náboženské vědomosti, vychování, stupeň probudilosti a vyvinutí jednotlivých dítek. Zkušenost ukazuje, jak značné se tu vyskytují rozdíly.

Známky, které svědčí pro schopnost a dostatečnou přípravu dítky, jsou: když náležitým způsobem hříchy své na sebe žaluje, k otázkám zpovědníkovým rozumně a vhodně odpovídá, poučením a napomenutím s pozorností naslouchá, a když z celého chování při zpovědi jest patrné, že pojem a význam svátosti pochopilo. Kdyby některé dítko v těžkých hříších již bylo zpětilym, *může mu zpovědník odkladem rozhřešení pohroziti*, po případě absoluci na kratší dobu odložití.³⁾

Poznámka 1. O dítkách zrůdných, dědičně zatížených, slabomyslných a pod. pojednává Dr. Jindřich Schlöss, ředitel dolnorak. zemského léčebného a ošetřujícího ústavu ve spise pro učitele, vychovatele, katechety i zpovědníky mládeže velmi poučném: „Propädeutik der Psychiatrie für Theologen und Pädagogen.“ Wien. I. Singerstrasse. Kirsch.

Poznámka 2. O zpovídání a zaopatřování dítek na smrt nemocných viz §. 133.

§. 115. Mládež dorůstající.

1. Mládež dorůstající musí již bojovati s rozličným pokušením, nalézá se nezřídka v blízké příležitosti ke hříchu, vidí zvláště za naší doby zlé příklady a pohoršení a ve své lehké mysli a nezkušenosti dává se snadno svéstí.⁴⁾ K těmto různým nebezpečím

¹⁾ Cf. S. Alph. lib. 6, 432.666. — Praxis Confess. n. 91. — Renninger-Göpfert: Pastoralh. §. 84. 9. §. 243.

²⁾ Instr. pastor. Eystett. tit. XI. §. 3. III.

³⁾ S. Alph. l. 6. n. 432. — Prax. Confess. n. 91.

⁴⁾ Srov. Renninger-Göpfert: Pastoraltheol. §. 84. 11. S. 243.

musí zpovědník svědomitě a v čas přihlížeti, především plné důvěry poenitentovy si získati, aby snad ze studu ničeho nezamlčoval, a vhodnými prostředky, zejména náboženskými, otcovskou radou i upřímnou výstrahou bojům nezvyklou duši vésti a chrániti. Srdečnou sdílností hledí zpovědník mládež si nakloniti a k častému přijímání svatých svátostí pohnouti; tímto osvědčeným prostředkem podaří se mu, uchrániti ji hříšného zvyku a utvrditi v ctnostném a zbožném životě.

„Huic poenitentium classi pia admonitiones et salubria documenta, etiam invitae, saepius suggerantur; major enim ratio et cura habenda est de iudicio, quod olim futuris temporibus habituri sunt, quam de eo, quod nunc possident.“¹⁾

Pii X. Exhortatio ad clericum catholicum. [„Haerent animo“ 4. Aug. 1908]:

„Vestrae beneficia caritatis multitudo magna languentium, caecorum, claudorum, aridorum, quam miserrima, exspectat; vel maxime exspectant densi adolescentum greges, civitatis et religionis spes carissima, fallaciis undique cincti et corruptelis. Studete alacres, non modo sacra catechesi impertienda, quod rursus enixiusque commendamus, sed, omni quacumque liceat ope consilii et sollertiae, bene optimeque mereri de omnibus. Sublevando, tutando, medendo, pacificando, hoc demum velitis ac propemodum sitiatis, lucrari vel obstringere animas Christo. Ab inimicis eius heu quam impigre, quam laboriose, quam non trepide agitur, instatur, exitio animarum immenso!“

2. *Zvláště nutno mládež důtklivě varovati* před četbou špatných knih, před návštěvou necudných divadel, lehkomyšlnými soudruhy, bezbožnými a zkaženými svůdníky, necudnými hovory, nestřídmostí v pití, mrháním penězi a časem, nočním touláním, nebezpečnými zábavami a známostmi s druhým pohlavím.

Poznámka 1. Loutková divadla: Starší učitel sděluje následující své zkušenosti:²⁾

„V Praze a předměstích jsou mnohá loutková divadla, označovaná jmenem „jesle“. Poněvadž tyto „jesle“ většinou mládeži navštěvovány jsou, umínil jsem si seznati, co se tam hraje a jak pečováno jest o mládež tam docházející. Z návštěv seznal jsem, že se tam neprovozují hry, které by opravňovaly jméno „jesle“,

¹⁾ Instr. pastor. Eyst. tit. XI. §. 3. IV.

²⁾ Učitelská příloha k „Vychovateli“, ročník VII. str. 22. z r. 1904.

nýbrž že jsou to divadla loutková, kde hrají se divadelní kusy všeho směru. Úsudek, jaký jsem si jak o volbě kusů, o hře, jakož i o dohledu učinil, nebyl a nemohl býti příznivý.

Police, jakožto orgán dohlédací, byla požádána, aby nepřistojnostem, které mládeži mravní záhubou a zkázou zdraví hrozily, mocí svého úřadu zabránila. Dle šetření, které jsem opětně konal, seznal jsem, že žádost ta nebyla marnou. Policejní ředitelství předvolalo všechny majitele jeslí a pod ztrátou koncesse ku provozování her přísně jim nařídilo, aby především mravnosti mládeže bedlivý pozor měli, kouření v místnostech netrpěli, atd.

Častým příchodem, jednou v tu a jindy v onu dobu seznal jsem, že tu mnoho a mnoho, co jakožto vychovatelé mládeže, jimž blaho dítek na srdci leží, dovoliti nemůžeme, a proto upozornuji na vše, co jsem častými návštěvami těchto divadel seznal. Loutková divadla navštěvují zvláště chlapi škole odrostlí, kteří se špatnou známkou z mravů ze školy propuštění byli, zahálčivý život vedou a rozličných přestupků, pro které policejně již trestáni byli, se dopouštějí. Takové hochy nalezl jsem vždy, ať jsem přišel do toho neb onoho divadla. Vedou necudné řeči, utrácejí peníze za cukroví a ovoce, po představení jdou přede dvěře a kouří, při čemž mladší v kouření zaučují. V tlačenici při příchodu a odchodu pronášena bývají slova druhu nejsprostšího. Mezi představením v jednom divadle hrál hoch na harmoniku a jiní zpívali oplzlé písně. V divadlech hraje se až i do 9 hodin večer, a tu ovšem přijdou i starší hoši a děvčata; — jak to pak dopadá, netřeba zde doličovati, ale svědkem jsem toho byl. Bohužel, že i v tak pozdních hodinách nalezl jsem tam děti škode náležející.“

Poznámka 2. Kinematografická představení Živé fotografie mohou býti velmi dobrým prostředkem názorného poučení i zábavy, ale předměty, které pro taková představení se vybírají, obsahují namnoze vážná nebezpečí pro dítky po stránce náboženské, mravní i aesthetické. V zájmu dítek měli by rodičové, učitelstvo i duchovenstvo žádati, aby vyloučeny byly: 1. všechny scény obsahu mravně pohoršlivého, rozpustilé výjevy milostné a cizoložné:

2. všechny scény obsahu děsivého, výjevy lupičské, sebevražedné, poprav, bičování, mučení

3. všecko šeredné, surové, nesmyslné;

4. vše, čím se obrazivost dětská nad míru přepíná.

K představením večerním by děti bez průvodu dospělých neměly býti připouštěny a k denním pouze tam, kde jest postaráno o dostatečný dozor.

V Římě jest návštěva *veřejných představení kinematografických* duchovenstvu světskému i řeholnímu zakázána *sub poena suspensionis a divinis*. [Acta Apost. Sed. vol. 1. pag. 600.]

O *známostech* s druhým pohlavím vyslovuje se sv. Alfons takto :

„Generaliter loquendo de adolescentibus et puellis, qui invicem se adamant, non sunt isti omnes de gravi culpa damnandi, — sed *ordinarie puto ipsos difficulter esse extra occasionem proximam lethaliter peccandi*. Ex centum adolescentibus vix duo aut tres in tali occasione a mortalibus invenientur immunes ; et si non in principio, saltem in progressu.“ ¹⁾

Pražský církevní sněm provinc. v té příčině praví: „*Praemoneant* (parochi et confessarii) *tum adolescentes de familiari cum altero sexu conversatione*, ne fallax amicitia et humana fragilitas ad peccatum seducat, diuturno remorsu conscientiam afflictura ; *tum adolescentulas*, ne falsis pollicitationibus deceptae, *cum irreparabili virginalis innocentiae jactura in laqueum libidinis incidant*.“ ²⁾

3. Zpovědník bude doporučovati *ctnosti, které jsou stáří, pohlaví a povolání přiměřeny*: nábožnost, uctivost, lásku, poslušnost a vděčnost k rodičům a všem, kteří místo rodičů zastupují, pilnost a přičinlivost, zvykání pořádku, šetrnost, stydlivost a svatou čistotu.

Nejlepšími prostředky k tomu cíli jsou: časná a upřímná zpověď u stálého zpovědníka, ³⁾ pamatování na přítomnost Boží, úcta k Panně Marii, andělu strážnému, křestnímu patronu, vstoupení do nábožného spolku, čtení dobrých knih, večerní zpytování svědomí.

4. Ohavný a nepřírozený hřích *samoprzně* vyskytuje se u mládeže často. Lehce stává se zvykem, ale pomalu a obtížně se léčí; býváť tu třeba mimořádného přispění milosti Boží. Navykli snaží se někdy z poroby tohoto zhoubného hřichu se vymaniti, odporují a modlí se, přece však brzy opět prudkému pokušení podléhají.

Proto *musí zpovědník tomuto předmětu hned v počátcích plnou pozornost věnovati*.

¹⁾ Homo Apostol. tract. ult. 3.

²⁾ Conc. prov. Prag. 1860. tit. IV. cap. 11. p. 157.

³⁾ „Pro hac aetate vix aliquid consultius invenitur, quam frequens confessio. Stabilis ejusdem confessarii usus summopere commendatur.“ Instr. past. Eyst. tit. XI. §. 3. IV.

Příležitostně poučí malomyslné kajícíky, že není hříchem, kdyby se jim něco proti vůli přihodilo, ač není radno, aby zpovědník ve věcech těch byl lehkověrným.¹⁾

Sem hledí *tyto spisy* :

Dr. *Konst. Höll*: „Sturm und Steuer“, Ein ernstes Wort über einen heikeln Punkt an die studierende Jugend. Herder-Freiburg. 4. Aufl. 1911.

Dr. *Thalhofer Fr. X.*: „Die sexuelle Pädagogik.“ Kempten. (Kösel).

Walter: „Sexuelle Aufklärung.“

E. Ernst: „Elternpflicht.“ 3. Aufl.

Dr. *Förster Fr.*: 1. „Sexualethik und Sexualpädagogik.“ Kempten (Kösel) 1907, 3. vyd. 1910. Vyšlo česky v překladě *Ad. Urbánka* pod názvem „Pohlavní mravouka a výchova“ (Hradec Králové 1908). 2. „Jugendlehre.“ Berlin (G. Reimer). 3. „Schule und Charakter.“ Zürich (Schulthess u. Comp.) VI. vyd. 1909.

Auer: „Einführung in ein richtiges Geschlechtsleben.“

Stimmen aus Maria Laach. 1906. H. 1. S. 67.: „Die sexuelle Aufklärung der Jugend.“

O rozšíření pohlavních nemocí na středních školách viz:

Dr. *Hugo Hecht*, Sekundärarzt an der deut. dermatologischen Klinik in Prag: „Verbreitung der Geschlechtskrankheiten an den Mittelschulen“. Leipzig-Barth. 1908.

Mládež v ústavech společně žijící uzavírá nezřídka mezi sebou důvěrné přátelství, jež stává se někdy smyslým a zvrhne se až i v těžké hříchy. V takovém očividném nebezpečí musí zpovědník rozhodně naléhati na odstranění zlé příležitosti a po případě i rozhřešení odepřítí.²⁾

§. 116. Mužové.

Čím větší jest důležitost muže v životě společenském, v rodině, obci i státu, čím mocnější jest jeho vliv na veřejné poměry a záležitosti, tím větší pozornost a péče má býti v duchovní správě vůbec a zvláště ve zpovědnici mužům věnována.³⁾

¹⁾ Cf. Aertnys: Pract. instit. Confess. n. 131. — S. Alphons. lib. V. de peccato n. 9. — Schieler: Die Verwaltung des Bussakr. §. 75. S. 560., §. 60.

²⁾ Cf. Aertnys: l. c. nr. 132. „Amicitiae particulares“. — Schieler: l. c. str. 561. — Tapphorn: Anleitung §. 85. S. 319.

³⁾ Cf. S. Alph. Prax. Conf. n. 120. — Göpfert: „Die Bedeutung der Männerbeichten“ v Linzer Quart. 1889. S. 26 ff. — Dubois: Der prakt. Seelsorger n. 368.

1. Především budiž mužům poskytnuta *pohodlná příležitost ke zpovídání*, aby nemuseli dlouho čekat; *zvláště o Velikonocích* mohou býti ustanoveny některé příhodné dni a hodiny pro zpovědi mužův.

Budiž jim vždycky *co nejochotněji poslouženo*, kdykoliv si zpověď přejí, bez nejmenší známky netrpělivosti nebo mrzutosti. *Nepřístupnost zpovědníkova, projevená nevrlost a dlouhé čekání mnohe od zpovědi odstrašuje.*¹⁾

2. S muži má zpovědník nejen *s klídnou vážností*, nýbrž také *s opravdovou a přívětivou sdílností*.

„*Comem se exhibeat, potissimum illis, quibus, ut tam salutare remedium saepius adhibeant, animus addendus est, viris potissimum et juvenibus.*“²⁾

Příkré nebo dokonce zlostné kárání více by uškodilo než prospělo; snadno by mohlo způsobiti, že by pokáraný nikdy více ke zpovědi nepřišel.

Přívětivostí však nemíníme citlivůstkářství ani sladká, změkčilá slova; toho povaha muže nemiluje.

Rozvaha, opravdovost, vážnost, a při tom upřímná srdečnost jsou potřebné vlastnosti při jednání s muži ve zpovědi; tak získá si zpovědník srdce a důvěry jejich.

„*In ipso autem munere exercendo prae se ferat confessarius paternam quandam gravitatem, junctam cum benignitate.*“³⁾

Všeho přemršťování, i v přísnosti i ve shovívavosti, dlužno se varovati. O těžkých hříších proti šestému přikázání nesmí zpovědník mluvití takovým způsobem, aby kající mysli, že jsou to jen obyčejné slabosti. Naopak zase přílišné a zbytečné vyptávání na ony hříchy činí nezřídka zpověď mužům protivnou.

3. *Bezohledná přísnost při odkladu nebo odepření absoluce nikterak se nedoporučuje*; všechny okolnosti kajícíkovy buďtež důkladně a všestranně uváženy.

Nezřídka prospívá, odročením absoluce jenom pohroziti. *Jedná-li se o příležitost nejbližší*, tu jest ovšem třeba větší přísnosti; ale

¹⁾ „*Alacri animo et in multa patientia suscipiat poenitentes, praesertim viros, qui ad sacrum tribunal summo studio omnique charitatis industria alligendi sunt.*“ Coll. Lac. tom. IV. p. 992. — Conc. Baltimor. 1886. tit. V. c. 5 (Collect. Lac. tom. III. pag. 40.)

²⁾ Conc. prov. Colon. 1860.

³⁾ l. c.

ani tu nezapomene zpovědník, že příležitost k jistým hříchům, zvláště ve městech, mužům v pravém slova smyslu s nestydatostí se vtírá.¹⁾

Jedná-li se o dobrovolnou příležitost „in esse“, která může býti bez velikých obtíží odstraněna, musí ovšem *rázně a pevně býti zakročeno*; jenom tak se kajícníkovi vskutku poslouží.

4. Pozoruje-li zpovědník, že kajícník není dostatečně disponován, snaží se, k lítosti a předsevzetí ho pohnouti. Muž a jinoch neumí tak vzdychati, prositi a slzy prolévati jako žena; když nepřisvědčí hned k otázce, chce-li se polepšiti, to neb ono slíbiti, nesmí zpovědník ztratiti trpělivost a snad bez absoluce ho propustiti.

Obyčejně připadá mužovi a jinochu za těžko opětně přijíti, když jednou zkrátka byl odmrštěn. Snažme se ho tedy disponovati, abychom mu absoluci mohli dáti; uvažme raději třikráte, než absoluci odepřeme, aby snad odmítnutý po mnoho let nebo na vždy v hříších nezůstal.

„Quum vero aliqui nondum satis dispositi ad sacrum tribunal accesserint, confessarius nolit credere, se muneris sui partes explevisse, si poenitentes hujusmodi sine absolute dimittat: *ipse potius eos disponere satagat*, ne videlicet, absolute acerbe negata, cadant animo et a sacramentis abstineant. *Et hanc quidem cautelam cum viris et juvenibus magis sciat esse necessariam.*“²⁾

5. *Vyznání mužův* a mladíků bývá *úsečnější a stručnější* než kajícníků ženského pohlaví; musí se tudíž zpovědník trpělivě a odhodlaně otazovati na to, čeho se nedostává, aniž by kajícníka zbytečně dlouho zdržoval.

Neupřímnost se často u muže nevyskytá; napravuje-li předešlé neplatné zpovědi, budiž s ním jednáno laskavě, a dobře jest ho pochváliti za to, že konečně přemohl falešný stud.

Při napomínání mluv *jasně, jadrně, krátce*. U mužů se musí více působiti na *soudnost*, než na cit; když se jim určitá povinnost připomíná, staň se to formou mírnou a budiž vyložena rozumnost a nutnost oné povinnosti. Častěji také třeba, mužům důvěry a

¹⁾ Th. Temming, Seelsorger an den K. Universitätskliniken in Bonn: „Aus der Klinik“, ein Warnruf bezüglich sexueller Lebensfragen. Kevelaer, Butzon u. Bercker 1910. Mk. 150.

²⁾ Conc. provin. Colon. 1860.

odvahy dodávati, ježto mnohým z nich jest vskutku bojovati proti velmi četným a těžkým pokušením.

Povzbuzení potřebují zvláště *pollutionarii*, ježto hřích jejich přivodí obyčejně malomyslnost, zoufalství ano i myšlenky sebevražedné. V jednotlivých případech prospěšno kajícníkovi i soustrast ukázati, aby před zoufalstvím byl zachován.

6. Zpovědník nezapomene udati *vhodné prostředky k polepšení*, zvláště proti klení, prchlivosti, opilství, marnotratnosti, smilstvu atd., kdež pouhá předsevzetí nedostačují. Vždycky také budiž vyložena *nutnost modlitby*, zvláště v pokušeních. Mimo to se doporučuje každý den na večer zpytování svědomí a vzbuzování lítosti.¹⁾

7. Důležité jest poznati *zvláštní povahu jednotlivých kajícníků*, dle níž by se vlastně celé jednání zaříditi mělo. Mnozí kloní se k trudnomyslnosti, jiní k lehkovážnosti, což lze obyčejně seznati z druhů hříchů jejich.

Když hříšník, který po mnoho let u zpovědi nebyl, konečně se obrátí, jest třeba opatrnosti v napominání; kdyby i sebe více a sebe těžší hříchy na sebe žaloval, pochválí zpovědník jeho úmysl počíti nový život, připomene mu milosrdenství Boží a jednotlivými těžkými hříchy jeho příliš podrobně se neobírá. Ať se kajícník především snaží, svého nejhoršího hříchu se uvarovati, zvláště jedná-li se o blízkou příležitost.

8. *Mužové mají býti napomenuti k věrnému plnění povinností*, jež jim ukládá svaté náboženství a jejich stav.

Dobře jest připomenouti někdy, jak užitečný jest křesťanský život také pro *časné blaho* člověka.

Budiž dbáno, aby z ostýchavosti před lidmi se zpovědi neodkládali; ať ne jednou, nýbrž aspoň čtyřikráte v roce se zpovídají.

Jedná-li se o staré zakořeněné zvyky, čtvrtletní zpověď obyčejně nedostačuje.

Zpovědník snaží se tedy docíliti ponenáhlu, aby *častěji* sv. svátosti přijímali a sami poznali, jaký užitek z toho plyne. Po-daří-li se je k častější zpovědi pohnouti, jest tím již mnoho získáno.

Také opravdové svěcení dnů nedělních a svátečních, obcování mši svaté a poslouchání slova Božího budiž jim vřele doporučeno.

¹⁾ Schieler: Die Verwaltung des Buszsakramentes 1894. §. 81.

9. Ukládati mužům příliš tuhé, dlouhé nebo neobyčejné pokání bylo by nemoudré; hrozíť nebezpečí, že ho nevykonají.

Byl-li někdo po dlouhý čas nedbalý v povinnostech náboženských, může se mu na delší dobu uložití za pokání „Otče náš“ ráno a večer, aby tím zase modlitbě zvykl.

§. 117. Kajčníci ženského pohlaví.

Při vedení duší prospěje zpovědníkovi, je-li si vědom význačných rozdílů, jež se jeví v povšechné povaze obojího pohlaví.

Muž se dává vésti více rozumem a vůlí, žena spíše citem a pužením srdce; muž žádá poznati věci a důvody, přihlíží k podstatě a cíli, kdežto ženě stačí často pouhá představa nebo vnější zjev. Žena jest dojmům mnohem přístupnější než muž, za to však dojmy u ní snáze mizí.¹⁾

Osoby ženského pohlaví jeví větší náklonnost k pobožnosti, plní horlivěji své povinnosti náboženské, přicházejí častěji ke zpovědi než mužové, jejich vyznání bývá svědomité a podrobné.

Tuto vnímavost a náchylnost k nábožnému životu, jakož i ostatní dobré vlohy a vlastnosti, jako stydlivost, trpělivost, milosrdnost, soustrast atd., bude zpovědník pěstovati a zdokonalovati, nezapomínaje náklonností zlých, jež často u osob ženských se vyskytují, jako mnohomluvnost, nestálost, pomluvačnost, marnivost, žárlivost a chválychtivost. Ačkoli muž mívá celkem více a snad horších hříchů, přece žena, když některému hříchu se oddala, bývá vášnivější muže.

Všickni učitelové církevní a zkušení zpovědníci souhlasí v tom, že *časté a dlouhé zpovídání kajčníků ženského pohlaví není bez nebezpečí zvláště pro mladšího kněze.*²⁾ Jest mu zajisté pečovati nejen o zachování vlastní čistoty srdce a svědomí, nýbrž i varovati se všeho, čím by mohlo vzniknouti *odůvodněné podezření* nebo *pohoršení*; pečlivě musí se chrániti slov i skutků, kterými by snad sám vědomě nebo bez úmyslu kajčníkům svým připravil pokušení k hříšným myšlenkám, žádostem nebo horším ještě věcem.

¹⁾ Cfr. Aertnys : Pract. instit. Confess. n. 139.

²⁾ Aertnys : Pract. instit. Confess. P. III. c. II. art. 3. n. 139. — Schieler : Die Verwaltung, des Buszsakr. §. 80. S. 586. — Cramer, Der apostol. Seelsorger Dülmen 1889. S. 248. — Renninger-Göpfert : Pastoraltheol. §. 86. nr. 6. S. 248.

To všechno předpokládá nejenom *vlastní velikou dokonalost mravní*, nýbrž i bedlivé *zachovávání* následujících hlavních *pokynův a pravidel opatrnosti*:

1. Dle přísných předpisů mnohých sněmů církevních má se zpověď ženských osob konati zpravidla jen *v kostele, ve zpovědnici, na otevřeném místě postavené, dvířkami a mřížkami opatřené.*¹⁾

Je-li nutno časně z rána nebo pozdě na večer zpovídati, budiž u zpovědnice světlo.²⁾

Děje-li se zpověď ve zvláštních případech v sakristii (na př. osob nahluchlých), zůstanou dvěře otevřeny.

V bytu kněze není dovoleno osoby ženské zpovídati.

„Si ad aegrotas foeminas vocetur sacerdos, ut earum confessiones excipiat, curet, ne ostium penitus sit clausum vel locus obscurus.“³⁾

2. Při zpovídání nedávej jedné osobě nápadné přednosti před jinou, neukazuj žádné zvláštní záliby ve zpovídání ženských osob. Dle rady svatých Otců kloň se spíše ke zpovídání mužů; jsouť povahy stálejší, mají větší vliv a působení, domácí kázeň závisí hlavně na nich, práce jim věnovaná nebývá marnou. Svým stálým kajícníkům, zvláště ženského pohlaví, občas poraď nebo ulož, aby u jiného kněze zpověď svou vykonávali; jest to z mnohých důvodů prospěšno.

3. Lepší služby než záclona u zpovědnice prokazuje bedlivé ostríhání zraku.⁴⁾ *Nepohlížeť na osoby kolem zpovědnice čekající, ani nehleď kajícníkům při otazování a promluvách upřeně do očí, nedotýkej se jich a ruky k políbení jim nepodávej.*⁵⁾

Není vůbec radno, aby zpovědník jakýmkoli způsobem projevil, že kajícníka zná; vede to nezřídka k zamlčení jistých hříchův.

4. V jednání s osobami ženskými *zachovej přívětivost, spojenou s klidem, opravdovostí a vážností, jak nejlépe sluší kněžskému stavu.*⁶⁾

¹⁾ Sněm provinc. pražský z r. 1860. tit. IV. cap. 7. — Srovnej též §. 62.

²⁾ Sv. Alf. Praxis conf. n. 119. — Scavini: Theol. mor. IV. n. 261.

³⁾ Instr. pastor. Eyst. tit. XI. §. 2. VI.

⁴⁾ De Herdt: Sac. lit. prax. III. 170.: „Non est laudabile, quod velum appendatur ab anteriori parte confessionalis, ita ut confessarius conspici nequeat: ritualia enim praescribunt, non ut velum appendatur, sed ut confessarius oculos custodiat.“

⁵⁾ Srov. Renninger-Göpfert, l. c. §. 86. n. 6. S. 249.

⁶⁾ Renninger-Göpfert: Pastoraltheol. §. 86. nr. 6. S. 248.

V promluvách svých neužívej lichotivých, změkčilých slov, která rozněcují city smyslné, varuj se vůbec všeliké důvěrnosti, zvláště s osobami, které mládím, krásou, stavem, bohatstvím jsou „bezpečnější než jiné.

„In audiendis foeminarum confessionibus sacerdotes familiares se numquam exhibeant, sed *potius severos cum paterna quadam et spirituali gravitate ostendant.*“¹⁾

Největší opatrnosti jest třeba v mluvení a jednání s osobami nábožnými; *příchyllost, z prvu nevinná a duchovní, přechází nezřídka ve smyslnou*, kterýžto úskok zlého ducha obyčejně k obapolné záhubě se upozoruje teprve pozdě.²⁾

Shledá-li zvláště mladší zpovědník, že některá osoba lne k němu smyslnou, nezřízenou příchyllostí, má ji bez průtahu krátce a rázně odbyti a k jinému zpovědníkovi odkázati.

5. Zbytečně dlouhým vyjednáváním může zpovědník snadno sobě i kajícím uškoditi a také podezření, pohoršení nebo nevoli u ostatních čekajících vzbuditi. Mluv tedy stručně a jadrně jenom o tom, co jest nutno nebo prospěšno;³⁾ netrp obšírného vypravování věcí nemístných, sám pak nečiň dlouhého kázání osobám, které často ke zpovědi přicházejí. Zvláště však se varuj všech příliš podrobných, nešetných nebo dokonce všetečných otázek na hříchy proti šestému přikázání.⁴⁾

Při tomto předmětu opatrnosti nikdy nezbyvá; pročež uvaž dříve každé slovo, než je promluvíš. Jedinou neprozřetelnou otázkou může tu zpovědník nevinnému kajícímu velmi ublížiti, mnohmluvným nebo zlomyslným osobám pak vydává v šanc své vlastní dobré jméno nebo i čest svátosti. Jsou osoby, které kněze přímo prosí, aby se jich podrobně na všechny okolnosti ptal, a všemu přisvědčují, buď z hříšné záliby nebo aby mohly jiným vypravovati o své rozmluvě se zpovědníkem.⁵⁾

¹⁾ Instr. pastor. Eyst. l. c.

²⁾ S. Alph. Prax. Conf. n. 119. — Aertnys: Pract. instit. n. 141. — Zenner: Instr. §. 270. sq.

³⁾ Foeminas, quae crebrius confitentur, breviter expediant confessarii, nec de rebus ad confessionem non pertinentibus cum iis loquantur. — Instr. pastor. Eyst. l. c.

⁴⁾ Cf. Gousset: Moraltheol. zum Gebrauche für Pfarrer und Beichtväter. II. n. 424. — Schieler: Die Verwaltung des Buszsakr., §. 80. S. 589. pozn. 4.

⁵⁾ Berardi: Praxis Confess. n. 1099.

Jest patrnó, jak těžké útrapy mohou z toho vzejítí knězi, jehož ústa mlčelivostí jsou vázána.

6. *Nepřijímej žádných darův od nich, nenavštěvuj jich v příbytku, leč v případě těžké nemoci, nezůstávej s nimi sám, netrp také, aby k tobě na návštěvu docházely. Některé osoby z různých příčin knězi i nástrahy kladou a nemoc předstírají, jen aby příležitost k zámyslům svým získaly.*

7. Nutná ostražitost zpovědníkova nesmí však přejítí v nepřístupnou úzkostlivost, nelaskavé podivínské jednání nebo snad i opovrhování všemi kajícíky ženského pohlaví.¹⁾

Takové předpojaté smýšlení a jednání bylo by proti křesťanské lásce i spravedlnosti.

Kdo sám lehkomyšlně nebezpečí nehledá, v něm si nelibuje a pokyny naznačenými svědomitě se řídí, může při plnění povinnosti svého stavu s plnou důvěrou spoléhati na přispění a ochranu milosti Boží; z této důvěry vzejde mu také žádoucí klid.

Článek 2. Kajícíci dle různých poměrův a stavů života.

§. 118. Volba stavu.

I. Určovati kajícíkovi, jakému *stavu* by se měl věnovati, zpovědníkovi nepřisluší. Byl-li v tak důležité věci o radu tázán, nebude k žádnému stavu přímo nabádati nebo nutkati. Pokud může přispěti svou zkušeností a radou, jest k tomu ovšem také povinen, jednáť se nejen o časné, nýbrž i věčné blaho kajícíkovo a snad mnohých jiných.

Především ať chrání se kajícík všeho ukvapení; k dobré volbě stavu jest třeba času a všestranné zralé úvahy.

Zatím uloží se mu snažná modlitba za dar osvětlení s hůry a za dobrá vnuknutí, aby mohl vůli a záměry Boží poznati. Svatou zpovědí a častějším přijímáním ať udržuje si čisté svědomí a jasný rozhled.

Své vlohy a síly tělesné i duševní, soukromé poměry, prostředky, obtíže, s nimiž bude mu zápolití, ať dříve dobře rozváží, a s upřímnými a zkušenými lidmi, zvláště s rodiči se poradí.

¹⁾ Srov. Renninger-Göpfert : Pastoraltheol. §. 86. n. 2. S. 247.

II. *Stav manželský.* Důležitý úkol připadá duchovnímu ve zpovědnici při poučování o volbě stavu manželského. Kdo v manželství chce vstoupiti, má *svobodně zvoliti* si osobu, s kterou mu bude až do smrti nerozlučné společenství zachovati. Tuto svobodnou volbu církve katolická vždycky žádala a jí hájila.

Kdyby zpovědník byl tázán o radu, má-li kdo s určitou osobou manželství uzavřítí čili nic, tu velí opatrnost, aby ani kladně ani záporně neodpovídal, nýbrž jen všeobecně poradil, čeho při volbě budoucího manžela šetřiti dlužno, totiž: zdali k osobě té má náklonnost, je-li náklonnost tato ospravedlněna ctnostmi té osoby anebo vztahuje-li se snad jenom ku věcem časným a vratkým, jakými jsou bohatství, zisk, čest, krása.

Ježto klidné rozvaze brání zaslepující vášeň, nezkušenost i lehká mysl mladého věku, ať se šetří při volbě též rozumného soudu a upřímné, nepředpojaté rady rodičův.

Zpovědník má *přímo sňatek zrazovati a smutné následky časné nebo i věčné předkládati*, když se jedná o manželství smíšené, o sňatek mezi blízkými příbuznými, nebo o sňatek s osobou nevěreckou a nemravnou.

Byl-li úmysl vejíti s určitou osobou v sňatek již platně vyjádřen, povstává *zásnuba*. „Sponsalia sunt conventio, qua mas et foemina sibi matrimonii inter eos ineundi fidem dant.“¹⁾

Zásnuba jest jako prvním krokem k manželství, pročež má zpovědník vhodným poučováním také k tomu působiti, *aby zásnuby nebyly uzavírány lehkomyšlně*, nýbrž po svědomitém uvážení a vyslechnuté moudré radě rodičů;²⁾ *aby nekonaly se tajně*, nýbrž veřejně u přítomnosti svědků počestných, písemně, ne dlouho před možným uzavřením sňatku.³⁾ Předčasné, nerozvážné zásnuby vedou nezřídka k obcování nedovolenému a ke ztrátě dobrého jména.

„Graviter dehortentur parochi et confessarii fideles, ne clandestina ineant sponsalia, quae rite facta matrimonii ineundi obligationem inducunt et pericula non pauca involvunt“. (Conc. prov. Prag 1860, p. 157.)

Také o *následcích platné zásnuby* dlužno vhodně poučiti. Jsou to *neplatnost* jiné zásnuby; *závada* manželství s jinou osobou; *překážka* platného manželství s osobou v 1. stupni s druhým snoubencem příbuznou.

¹⁾ Instr. pro jud. eccl. 1856. §. 2.

²⁾ Tamtéž. §. 68.

³⁾ Conc. provinc. Prag. 1860. tit. IV. cap. 11. p. 157.

„In quantum et quamdiu sponsalia obligationem ad matrimonium contrahendum inducunt, *illicitas* reddunt nuptias, quascumque *sponsorum alter cum tertia quadam persona* contrahit“ (impedimentum impediens).¹⁾ — „Sponsalia *valide et pure inita* obstant, *ne sponsorum alter cum alterius consanguineis in primo gradu* matrimonium contrahat“ (imped. dirimens publicae honestatis).²⁾

Nová právní forma uzavírání zasnubu zavedena dekretem S. Congr. Concil. „*Ne temere*“ ze dne 2. srpna 1907. Dekret má závaznou moc od Bož. Hodu Velikon. (19. dubna) r. 1908 a ustanovuje takto *de sponsalibus*:

I. „Ea tantum sponsalia habentur valida et canonicos sortiuntur effectus, quae contracta fuerint per scripturam, subsignatam a partibus et vel a parochi aut a loci Ordinario, vel saltem a duobus testibus.

Quod si utraque vel alterutra pars scribere nesciat: id in ipsa scriptura adnotetur; et alius testis addatur, qui cum parochi, aut loci Ordinario, vel duobus testibus, de quibus supra, scripturam subsignet.

II. Nomine parochi hic et in sequentibus articulis venit non solum qui legitime praeest paroeciae canonice erectae, sed in regionibus, ubi paroeciae canonice erectae non sunt, etiam sacerdos, cui in aliquo definito territorio cura animarum legitime commissa est, et parochi aequiparatur; et in missionibus, ubi territoria necdum perfecte divisa sunt, omnis sacerdos a missionis Moderatore ad animarum curam in aliqua statione universaliter deputatus.“

Dříve mohl zasnub uzavřen býti třeba jen ústně a bez svědkův. Z toho vznikaly neblahé následky: zasnuby konány lehkovážně, ve vášni, bez rozmyslu, bývaly přede hrou svedení a hříchů; bylo nezřídka nesnadno, ba nemožno právně zasnub dokázati; zasnub býval nesvědomitě zrušován, z čehož povzstávaly žaloby a soudy.

Ode dne 19. dubna 1908 může býti zasnub právoplatně *jen písemně* uzavřen, a listinu snubní musí podepsati oba snoubenci a místní farář nebo oba snoubenci a dva svědkové soukromí. Neumí-li jeden nebo oba snoubenci psáti, poznamená se to v listině

¹⁾ Instr. pro jud. eccl. 1856. §. 57.

²⁾ L. c. §. 35.

snubní a přiběře se nový svědek. Jen tak uzavřené zasnuby jsou právně platny a v případě nedodržení před duchovním soudem žalovatelný.

Dekretem „*Ne temere*“ není předepsáno, že před každým sňatkem musí býti zasnub, nýbrž jen podmínky právní platnosti zasnuby jsou stanoveny. Jen z takového platného zasnuby plynou církevněprávní účinky, a to:

1. Snoubenci jsou povinni věrnost snubní svědomitě zachovati a sňatek uzavřít, jakmile poměry jejich dovolí.

2. Snoubenci nemohou, dokud platný zasnub trvá, jiné osobě platně sňatek slibovati nebo dovolené manželství s ní uzavřít.

3. Vylučující překážka veřejné mravopočestnosti, t. j. ženich nemůže uzavřít platného manželství s matkou, sestrou nebo dcerou své nevěsty, — a nevěsta s otcem, bratrem, synem ženičovým, a to ani tehdy, když zasnoubení jejich bylo platně zrušeno.

Jest velmi žádoucí, aby při zasnub nezletilých byli přítomni i rodičové jejich a tak souhlas jejich byl již předem zabezpečen. Ku právní platnosti zasnuby osob nezletilých pro obor státní třeba jest souhlasu otcova.

Poznámka. V dosavadním poměru práva kanonického ku právu rakouskému [§§. 45. 46, 1247 o. z. obč. a §. 506. z. tr.] vzhledem k zasnub nestala se dekretem „*Ne temere*“ žádná změna.

Také plnou měrou zůstávají v platnosti ustanovení Instrukce pro soudy manž. v Rakousku z r. 1856 §§. 2—10, 35 a 57.

K uzavření platného zasnuby nejsou schopny osoby, jež pro nějakou překážku nemohou vstoupiti v platné a dovolené manželství, dokud dispens od překážky zjednána nebyla.

Srv. Instrukce nejd. episkopátu českého o uzavírání zasnuby a manželství dle dekretu posv. kongregace koncilu „Ne temere“ z 2. srpna 1907. V Praze, arcib. kniht., 1908.

Dr. *Tumpach Jos.*: Dekret „*Ne temere*“ o zasnub a manželství, v Časop. katol. duchov. 1907, 1908, 1911.

III. *Stav panický ve světě.*

Touží-li dívky své panenství Bohu zasvětiti, mohou sice v předsevzetí svém býti utvrzeny, ale zároveň též ať jsou upozor-

něny, aby slibu čistoty neskládaly, leč po úradě a schválení zkušeného zpovědníka.¹⁾ Zpovědník pak nedovolí učiniti slib ustavičné čistoty leč osobám dospělejším, které dobře zná, že již jsou v životě ctnostem a nábožným utvrzeny. Jinak připustí slib čistoty jenom na kratší určitý čas, třeba na dobu jednoho roku, nebo s podmínkou rozvazovací: „dokud zpovědník za dobré uzná.“²⁾

IV. *Stav řeholní.*

Zachovává-li řád, do kterého kajícník míní vstoupiti, svou řeholi, může zpovědník úmysl takový schváliti, pátraje zároveň po *znameních jeho povolání*, a to:

1. Má-li *schopnost* ke stavu řeholnímu vůbec a pro účel zvoleného řádu zvlášť; má-li o řeholním stavu *správný úsudek*, *dobrou povahu*, *ducha k poslušnosti nakloněného*, *pevnou odhodlanost odřící se světa*, *vlohy a potřebné vědomosti*, a je-li *pevného zdraví*.

Kdo nemá pravého úsudku, jest vystaven mnohému klamu. Nehodí se do kláštera, kdo jest povahy velmi úzkostlivé nebo zádumčivé; — jemu i jiným vzejde z toho mnohá obtíž.

Také chorobným nelze stav řeholní doporučovati, ježto by obecných předpisů šetřiti nemohli a řádu by jimi vůbec nebylo poslouženo.

2. *Jaký úmysl ho vede do kláštera*, chce-li se upřímně spojití s Bohem, polepsiti život, uniknouti světu. Zabraňuj vstoupení do řehole tomu, kdo má jen úmysly světské, jako: pohodlně žiti, rodičům, kteří ho nerozumně k stavu tomu nutili, pověli učiniti a p.

Kdo nemá pravého povolání, tomu by ze stavu řeholního nic dobrého nevzešlo.

Má-li kajícník pravý úmysl a není-li jiných vážných překážek, nemůže mu ani zpovědník ani kdo jiný bez těžkého hříchu provedení úmyslu toho zbraňovati nebo zrazovati.

3. *Zkoušej předsevzetí, je-li pevné a stálé*. Zkoušení třeba zvláště u mladíků lehké a vrtkavé mysli, nebo když se k tomu kroku rozhodli při duchovních cvičeních a missiích; nezřídka se po čase jinak rozmyslí, když první horlivost ochabla.

¹⁾ Rozeznávají dlužno. 1. Votum non contrahendi matrimonium (non nubendi, coelibatus); 2. votum virginitatis; 3. votum (perpetuae) castitatis. Cf. Lehmkuhl: Theol. mor. P. II. lib. I. tr. VIII. n. 719.

²⁾ Aertnys: Theol. mor. lib. III. tr. II. n. 112.

4. *Podezřelé* jest povolání těch, kteří často do předešlých hříchů nečistoty upadají. Kdo jest již pokročilejšího věku, těžce kázni a poslušnosti uvykne; kdo z jiného řádu vystoupil, zřídka v novém vytrvá.

5. Poradť kajícníkovi *prostředky k zachování povolání*, a to: modlitbu a časté přijímání sv. svátostí, aby si vyprosil osvícení a dar stálosti; ať jiným o svém úmyslu před časem ničeho neříká; ať se pokud možná snaží od světa, t. j. od různých roztržitostí, světských spolků, zábav a radovánek oddělit, jinak povolání ztratí.

V. *Stav duchovní (světský)*. Také zde musí zpovědník zkoušeti, má-li žadatel *pravé poknutky, opravdovou náklonnost, bezúhonnost života a dostatečnou způsobilost.*¹⁾

Světský kněz má také povinnost svatě žíti, jako řeholník, a při tom zůstává v nebezpečích světa. K tomu jest zajisté třeba veliké dokonalosti mravní, k níž se musí žadatel připravovati životem vzorným, ustraněným, ne světským zábavám ani zahálce oddaným, vskutku nábožným a cudným, jinak vydá se v nebezpečí záhuby.

Pravým účelem duchovního stavu jest věrně sloužiti Bohu, horlivě pracovati o spasení duší. Nejsou povoláni, kteří vstupují do stavu duchovního jenom k vůli rodičům, ze strachu neb nějakého nátlaku, z nezřízené ctižádostivosti nebo bažení po životě pohodlném.

Velmi nepříznivým a proti povolání k stavu duchovnímu svědčícím znamením jest, když někdo po dosažení dospělosti dlouho a často hanebných věcí s jinými se dopouštěl, k osobám druhého pohlaví velikou přichylnost jeví, rád se s nimi baví, důvěrně se k nim chová, nečistými myšlenkami se obírá, když po dlouhý čas ohavnému hříchu samoprzně byl oddán.

Taktěž z nestřídmych, pyšných, prchlivých, lehkomyšlných, vlašných a ve studiích nedbalých jinochů nebývají obyčejně vzorní kněží. „De divina vocatione hic inprimis noto, debere positiva probatione constare de vitae probitate tum superiori, ut ad ordines, maxime sacros, admittere possit, tum ipsi candidato, ut sacrum ordinem suscipere sibi liceat.“²⁾

¹⁾ Srov. Lehmkuhl: Theol. mor. II. l. I. tr. VII. n. 602. — Aertnys: Theol. mor. lib. VI. tr. VII. n. 398. — Tappehorn: Anleitung §. 85. Schieler: Die Verwaltung §. 76. II.

²⁾ Lehmkuhl: Theol. mor. II. lib. I. tr. VII. n. 602.

Kdo nezachovává nevinnosti jako klerik, sotva ji zachová, až bude knězem. Klame se, kdo myslí, že v kněžství zanechá hříchů, jimž jako laik nebo klerik náruživě byl oddán. ¹⁾

§. 110. Zpovídání snoubencův.

I. Snoubenci mají dle přání a napomenutí církve svaté připraviti se ke sňatku nejen modlitbou a dobrými skutky, nýbrž zvláště *hodným a zkroušeným přijetím sv. svátosti.*²⁾

„Decet, ut sponsi, priusquam in facie Ecclesiae foedere mortem usque duraturo jungantur, poenitentiae sacramento cor emundent et corpus Domini nostri devote suscipiant.“ ³⁾

Nejlépe jest, když se snoubenci zpovídají *u téhož kněze, který s nimi sepsal protokol zkušební* (examen de requisitis), neboť někdy teprve ve zpovědi objeví se překážka manželství. Z téže příčiny není také radno sv. zpověď na poslední chvíli odkládati.

Snoubencům jest *generální zpověď* velmi prospěšnou, po případě nutnou; proto se jim vřele doporučí nebo uloží.

„Suadetur congruo ante nuptias tempore confessio generalis, ut a prudenti direttore spirituali conscientiae, famae aut justitiae consulatur.“ ⁴⁾

„*Commendent itaque parochi et confessarii sponsis ut generali peccatorum confessione animas suas purgent, quatenus novum statum novi homines aggrediantur, et qui communi conatu per temporale connubium ad aeternas Agni coelestis nuptias tendere volunt, communi quoque SS. Eucharistiae perceptione ad iter arduum se confortent.*“ ⁵⁾

II. *Při poučování* zpovědník připomene snoubencům úmysly, s nimiž podniknouti mají krok pro celý život tak důležitý, jakož i ctnosti a povinnosti křesťanských manželův. Klade jim na srdce, že se mají vzájemně milovati, v potřebách duše i těla podporovati, posvěcovati a všeho se varovati, co by věrnosti manželské a tím i spokojenosti a štěstí rodinnému mohlo býti na úkor.

¹⁾ Aertnys : Pract. Inst. Confess. n. 135.

²⁾ Conc. Trident. sess. XXIV. cap. 1. de reform. matr.

³⁾ Instr. pro iudic. matrim. r. 1856. §. 75.

⁴⁾ Instr. pastor. Eyst. tit. XII. §. 1.

⁵⁾ Conc. prov. Prag. 1860. tit. IV. cap. 11. p. 158.

Ženicha poučí, že hlavně jeho starostí bude o potřeby rodiny pečovati, aby byl tedy příčinnlivý a šetrný, manželky své si vážil a jí v ničem neubližoval.

Nevěstu napomene zpovědník, aby byla zbožná, mírná, smířlivá, šetrná, aby o domácnost svědomitě pečovala, muži svému rodinný život příjemným činila, rodičům svým neb cizím lidem na něho nežalovala, jeho nepodezřívala.

De debito conjugali mluví zpovědník jen všeobecně.

Připomene snoubencům důtklivě, že jim ani ve stavu manželském nebude vše dovoleno, k čemu nezřízená žádostivost někdy svádí, aby tedy v té příčině bedlivě dbali hlasu svého svědomí a v pochybnostech se poradili se zpovědníkem.

„Sacerdos, qui, ut ait Apostolus, debet exemplum esse fidelium in castitate, *tacebit*, etiam in sacro tribunali *de modo utendi matrimonio*, seu de circumstantiis ad actum conjugalem spectantibus, *nisi forte fuerit interrogatus*. Explicare fusius, quae licita sunt conjugibus aut illicita, ipsis aequae ac confessariis periculosum foret.“¹⁾

Dítky, jimiž snad manželství jejich bude požehnáno, ať považují za dar od Boha jim svěřený, o tělesné i duševní blaho jejich ať svědomitě se starají a náboženským vychováváním dětem i sobě pravé štěstí pojistiti se přičiní. *K služebníkům*, tovaryšům, čeledínům mají se chovati jako rodičové, k službám Božím a přijímání sv. svátostí je přidržovati, pracemi jich nepřetěžovati, mzdu nezkrácenou v pravý čas jim dávat, v nemoci jich neopouštět, ve všech věcech dobrým příkladem jim předcházeti.

Budou-li u nich bydlet *starší rodičové*, ať nezapominají na povinnou k nim úctu, v důležitých věcech ať s nimi se poradí, laskavě a trpělivě s nimi jednají, aby tak požehnání Božího a vděčnosti od vlastních dítek si zasloužili.

Zpovědník připomene též snoubencům, *aby před oddavkami spolu nebydleli*,²⁾ nýbrž modlitbou, zdrželivostí, dobrými skutky a hodným přijetím sv. svátostí se připravovali a v příčině oddavek svědomitě zachovali všecko, co církev předpisuje.

¹⁾ Gousset: Moraltheol. II. n. 897. — Cf. S. Alph. Prax. Conf. n. 41.

²⁾ Ante benedictionem sacerdotalem, in templo suscipiendam in eadem domo non cohabitent... nec etiam simul maneant, nisi aliquibus propinquis... praesentibus. Rit. Rom. — Bened. XIV. Instr. pastor. — Instr. pro jud. eccl. 1856. §. 75.

III. Kdyby se snoubenci zpovídali beze vší lítosti, a disponování se nepodařilo, *nemůže se takovým jistě nehodným rozhřešení dáti* ani vzhledem k nastávajícímu sňatku; *nesmí se jim však odeprítí zpovědní listek*, když se vskutku zpovídali.

Kdyby i po námaze zpovědníkově dispozice zůstala *pochybnou*, může se užiti *rozhřešení s podmínkou*. Kdyby se nalézali v nejbližší příležitosti ke hříchu, ale jinak jsou disponováni, může se jim vzhledem k brzkému sňatku dáti rozhřešení.

IV. Chce-li snoubenec katolický ve *smíšený sňatek* vstoupiti, *zpovědník*, byv o radu tázán, *vždycky od toho důtklivě zrazuje.*¹⁾

„Quantacumque charitate prosequamur dissentientes a nobis in fide, *non possumus tamen non dehortari fideles ab ineundis hujusmodi matrimoniis*, quia secus in tanto fidei et salutis eorum discrimine timenda nobis esset objurgatio a Domino dicente: Curabant contritionem filiae populi mei cum ignominio dicentes: pax, pax, et non erat pax.“²⁾

Sňatky smíšené odporují nejsvětějším zájmům jak manželů, tak i jejich dětí.

Mezi manžely má zajisté ve všem panovati jednota a svornost, ale především *jednota ve víře*, kteráž má veškeren jejich život domácí i veřejný řídití a jim ve všech okolnostech a vezdejších potřebách posily a útěchy poskytovatí.

Ve smíšeném manželství jsou však manželé v nejdůležitější věci, t. j. *ve víře, rozdvojeni* a hluboká propast odlučuje jejich duše.³⁾ Žalostným následkem tohoto rozkolu bývá nezřídka, že strana katolická své náboženské povinnosti buď jen povrchně koná, aneb je zcela zanedbává.⁴⁾

Smutná zkušenost dosvědčuje, že smíšené sňatky bývají neblahým *zdrojem náboženské vlašnosti a netečnosti*, ano někdy i příčinou úplného *odpadnutí od víry*.

Takovými sňatky však nejen náboženská lhostejnost se rozšiřuje, nýbrž zvláště *dětem ze smíšeného manželství hrozí nebezpečí*.

¹⁾ Cf. Zenner: Instr. pract. Conf. §. 279. — Lehmkühl: Theol. mor. II. l. 1. tr. VIII. de matr. sect. 3. n. 715. — Renninger-Göpfert: Pastoraltheol. § 117. — Schieler: Die Verwaltung §. 78.

²⁾ Conc. prov. Prag. 1860, p. 162.

³⁾ Srov. bullu pap. Pia VII. z 27. února 1809. — Řehoře XVI. okruž. list z 27. května 1832. — Lva XIII. encycl. ze dne 10. února 1880.

⁴⁾ Conc. prov. Prag. 1860: de matrimoniis mixtis; syn. Prag. 1873. cap. V.

„Tale matrimonium ideo quoque vehementer improbavit (Ecclesia catholica), quoniam *salutis amittendae periculo praeter conjuges objiciuntur etiam eorum proles*, quae non raro a diversis parentum conatibus huc illuc jactatae, in tristissimo indifferentiae religiosae discrimine versantur.“¹⁾

I když bylo jejich katolické vychování zaručeno, zůstává přece obyčejně povrchním, kusým a nedostatečným.

Dítky zajisté s bolestí dříve nebo později pozorují roztržku svých rodičů ve věcech náboženských, a bývají tím samy ve víře zviklány.

„Ad mala fere innumera, quae alioquin ex matrimoniis mixtis procedere solent, accedit et hoc *e recentioribus legibus civilibus* exortum, quod asseclae mixtae confessionis, neglecto omnino parochi catholico, et sprete lege ecclesiastica, coram ministro acatholico matrimonium, etsi *pro foro ecclesiastico invalidum, civiliter vero validum* inire queant.“ (Syn Prag. 1873 cap. V. 19.).

Z uvedených důvodů nemůže ze sňatku smíšeného vzejítí pravé štěstí rodinné a nezkalená spokojenost manželská, a proto bude z něho zpovědník zrazovati.

*Nedá-li se snoubenec katolický od úmyslu svého odvrátiti, ať alespoň vyhoví*²⁾ *požadavkům církve v té věci*; zpovědník vstíjí mu též svatou povinnost, aby katolické víry pevně se držel, náboženské povinnosti svědomitě plnil a často sv. svátostmi se posilňoval.

Snoubenec, který *záruk církvi předepsaných dáti nechce*, nemůže býti před oddavkami rozhřešen; když později hříchu svého upřímně lituje a dle možnosti o napravení zlých následků se stará, může rozhřešení obdržeti.³⁾

„Si quando connubium *sine cautionibus necessariis* initum fuerit, non propterea (parochi, confessarii) conjugem catholicam negligent, sibique ac suo peccato relinquunt, sed *studeant eam ad poenitentiam adducere*, ut suae obligationi *quoad catholicam educationem prolis*, quantum potest, satisfaciat; quod quamdiu non praestiterit aut

¹⁾ Conc. prov. Prag. 1860. tit. IV. cap. 12. pag. 161.

²⁾ Církev žádá smlouvu o katol. vychování všech dětí obojího pohlaví a dvě vyjádření; od těchto záruk nemůže býti upuštěno. Srov. Haringer: Das hl. Sakram. der Ehe, S. 156; breve pap. Pia VIII. 25. března 1830; instr. pap. Pia IX. 15. listop. 1858; conc. prov. Prag. 1860. tit. IV. cap. 12; syn. Prag. 1873. cap. V. pag. 20.

³⁾ O rekongiaci katolíků, kteří sňatek uzavřeli pouze před pastorem, viz §. 121.

saltem sincere promiserit, sacramentis suscipiendis utique imparatus censeri debet.¹⁾

Poznámka. Sňatky apostatů, svobodných zednářů, nevěrců:

Biskup z Tabasca v Mexiku předložil posv. Sboru Concilii dotaz: His in regionibus frequenter occurrit, ut viri impii, vulgo „liberi pensatores“, matrimonium inire cupientes cum mulieribus catholicis, praeviam confessionem facere renuant, eo quod, ut explicite fatentur, fidem Sacramenti Poenitentiae corde incredulo rejecerunt et totam fidem negaverunt.

Peto an hi, infidelibus deteriores, debeant aut possint admitti ad contrahendum matrimonium, cum magno mulieris catholicae et familiae detrimento et periculo.

K návrhu posv. Sboru přivolil sv. Otec dne 26. května 1897, aby v takových případech pravidlem byl dekret z 30. ledna 1867, kterýž obsahuje následující ustanovení:

I. Quid agendum, quando vir baptizatus, sed apostasiam a fide verbis et corde profitens, asserensque nominatim se non credere Sacramentis Ecclesiae, petit matrimonium coram ejusdem Ecclesiae facie, unice ut desiderio sponsae satisfaciat?

II. Quid si idem vir petit sectae condemnatae muratorum vel simili addictus, qui licet fidem non omnino amiserit, sectae tamen debite renuntiare recusat?

III. Quid si idem postulat vir, qui fidem non abjecit, sed eam profiteri, officiaque christiana adimplere abnuit?

Responsum fuit:

Ad I. Quoties agatur de matrimoniis inter unam partem catholicam et alteram, quae a fide ita defecit, ut alicui falsae religioni vel sectae sese adscripserit, requirendam esse consuetam et necessariam dispensationem cum solitis ac notis praescriptionibus et clausulis.

Quod si agatur de matrimonio inter unam partem catholicam et alteram, quae fidem abjecit, at nulli falsae religioni vel haereticae sectae sese adscripsit, quando parochus nullo potest hujusmodi matrimonium impedire (ad quod totis viribus incumbere tenetur), et prudenter timet, ne ex denegata matrimonio

¹⁾ S. C. Of. 29. Jul. 1880. Conc. prov. Prag. 1860 tit. IV. cap. 12. pag. 164.

adsistentia grave scandalum vel damnum oriatur, rem deferendam esse ad R. P. D. Episcopum, qui, sicut ei opportuna nunc facultas tribuitur, inspectis omnibus casus adjunctis, permittere poterit, ut parochus matrimonio passive intersit tamquam testis autorizabilis, dummodo cautum omnino sit catholicae educationi universae prolis aliisque similibus conditionibus.

Ad II. Dandum esse decretum diei 28. Junii 1865, quod est hujusmodi: „Quoad matrimonia, in quibus una contrahentium pars clandestinis aggregationibus per Pontificias Constitutiones damnatis adhaeret, dummodo absit scandalum, Ordinarius, habita circumstantiarum ratione pro casibus particularibus, ea decernat, quae magis expedire judicaverit.

Ad III. Consulat probatos Auctores, et praesertim Benedictum XIV. de Synodo Dioec. L. VIII. Cap. XIV. n. 5.

V. Největší opatrnosti třeba, když se *při zpovídání snoubencův objeví nějaká překážka manželství.*

Jednání zpovědníka řídí se dle toho, je-li překážka veřejnou (zřejmou) nebo tajnou, prominutelnou nebo ne, a ví-li o ní jeden snoubenec nebo oba, nebo žádný z obou.

Překážka nebo závada sluje *zřejmou*, je-li vůbec známa mohým lidem aneb je-li možno úředně ji dokázati.

Za *tajnou* se považuje, má-li jen několik spolehlivých a mlčelivých osob o ní vědomost, a není-li možno úředně ji dokázati.

Úplně tajnou jest, ví-li o ní pouze snoubenec a zpovědník.

Hlavní zásady pro jednání zpovědníkovo vzhledem k překážkám manželským jsou:

1. Shledána-li u snoubence překážka nebo závada *veřejná*: musí býti přidržen, aby ji bez odkladu *mimo zpověď faráři vyjevil*, ať jest mu povědoma nebo ne. Nechce-li tak učiniti, zadrží se rozhřešení.

2. Objevila-li se překážka *tajná a prominutelná* (impedimentum dirimens nebo impediens, occultum et dispensabile), dlužno rozeznávati následující případy:

a) *Snoubenci o překážce nevědí*: pouč je o ní, máš-li aspoň trochu naděje, že tě poslechnou.¹⁾

¹⁾ Sv. Alf. Theol. mor. lib. 6. de poenit. num. 612.

Předvídáš-li však dle okolností a povahy jejich, že neposlechnou, bez ohledu na překážku sňatek uzavrou a tak z hříšníků nevědomých (materiálních) formálními se stanou, ponech je prozatím v nezaviněné nevědomosti, pozvi je opět ke zpovědi v čas, do kterého prominutí, o něž bez odkladu zadáš, asi dojíti může, a pak je ve zpovědi pouč a dispens proved.

„Si confessarius *certo moraliter desperet de fructu, tunc omittere debet monitionem, donec obtineat dispensationem; quia melius est permittere peccatum materiale, quam praeberere occasione certi peccati formalis.*“¹⁾)

b) *Když oba snoubenci o překážce vědí*, hled je pohnouti, aby pod nějakou záminkou sňatek zatím odložili, překážku mimo zpověď oznámili nebo *aspoň pro obor svědomí* pomocí zpovědníkovou o prominutí žádali.

Nemohou-li se však snoubenci k tomu odhodlati, čas nestačí a oddavky pro pohoršení, škodu, zlé následky a p. odložiti se nedají, mohou býti rozhřešeni, když upřímnou lítost jeví a se zaváží, že se až do obdržení dispense manželského obcování zdrží.

O prominutí ihned zadej a pak ve zpovědi proved.

c) *Ví-li jen jeden snoubenec o překážce* (že na př. učinil jednoduchý slib čistoty, „votum simplex castitatis“), snaž se ho pohnouti, aby překážku mimo zpověď vyjevil (farářovi i snoubenci druhému) a o prominutí pro obor vnější se postaral, nebo alespoň pro obor svědomí ještě před sňatkem prominutí si vyžádal.

Nezbývá-li však času, protože nelze oddavek odložiti, může snoubenec obdržeti rozhřešení, když slíbí, že do obdržení dispense zdrží se manželského obcování a pod slušnou záminkou žádosti druhého manžela nevyhoví.

Zpovědník zadá co nejdříve za prominutí, jež pak v následující zpovědi provede.

Co posud bylo řečeno, platí, jedná-li se o překážku promínutelnou.

3. *Byla-li objevena překážka nepromínutelná*, ať o ní snoubenci vědí nebo ne, ať jest veřejná nebo úplně tajná, musí zpovědník rozhodně varovati před uzavřením sňatku a upozorní kajícíka, že církev z této překážky nikdy prominutí nedává, a proto aby od sňatku odstoupil.

¹⁾ Sv. Alf. I. c. n. 612.

Kdyby nechtěl, musí se mu odepřítí rozhřešení.

Příklad: Někdo svou manželku opustil a chce nový sňatek uzavřít (ligamen).

Poznámka. Značné ulehčení pro zpovědníky při zpovídání snoubencův obsahuje vynesení arcib. Ordinariátu v Kolíně n. R. ze dne 14. ledna 1909. Na základě zvláštního zmocnění od Apošt. Stolice dána totiž všem zpovědníkům arcid. kolínské fakulta, že smějí při zpovídání snoubencův pro obor svědomí udělit dispens od tajné překážky nepočestného švakrovství a od tajné překážky zločinu, kdykoliv pro blízký sňatek nelze opatřití potřebné dispense od Ordinariátu.

NB. Dříve 'směli jen farářové dispensovati, a to jen od tajného nepočestného švakrovství; — nyní fakulta propůjčena všem zpovědníkům a připojeno *impedimentum criminis*.

Bližší vysvětlení:

1. Zmocnění dáno jen pro zpovídání snoubencův *in matrimonio contrahendo*. Byl-li sňatek s onou překážkou bez dispense již uzavřen, jest ovšem neplatný; dlužno pak opatřití dodatečnou dispens od Ordinariátu a provéstí konvalidaci.

2. Fakulty lze užítí jen za těchto okolností: „quando omnia parata sunt ad nuptias, nec matrimonium absque periculo gravis scandali differri queat, usque dum a Nobis obtineri possit dispensatio“.

Není závazku, žádati za dispens cestou telegrafickou; když obyčejné prostředky komunikační a čas nestačí, smí zpovědník fakulty užítí a sám dispens udělití. Když se tak stalo, *není více třeba dodatečného rekursu k Ordinariátu*.

3. Dispens se dává „*pro foro conscientiae et in actu sacramentalis confessionis dumtaxat*.“

Neplatí tudíž dispens pro právní obor *vnější*. Kdyby snad později překážka ona stala se veřejně známou, nutno zjednatí obvyklou cestou novou dispens pro foro externo, načež by nastoupila konvalidace pro foro externo.

Dispens lze platně udělití jen *při zpovědi*, a to *po svátostné absoluci*; kdyby ji zpovědník dal mimo zpověď, jest neplatná. Připomenouti však dlužno, že dispens ve zpovědi řádně udělená platí i v případě, kdyby zpověď sama byla neplatnou.

4. Při tajné překážce nepočestného švakrovství v I. stupni přímého pokolení připojena podmínka: „firma manente conditione: quod copula habita cum *matre mulieris, hujus nativitatem non antecedit*“.

5. Při tajné překážce „criminis“ připojeno: „dummodo sit *absque ulla machinatione*“. Tedy fakulta dána jen pro „*crimen ex adulterio cum promissione matrimonii*.“

6. Ve všech případech má zpovědník kajícíkovi mimo pokání svátostné uložiti ještě pokání zvláštní.

Podobná zmocnění mají zpovědníci snoubenců v *některých diecésích rakouských*. Tak v *diecési sekavské* platí následující ustanovení:

„Accidit nonnumquam, ut *impedimentum affinitatis*, proveniens ex copula *illicita*, adhibita licet omni diligentia in examine nupturientium praescripta, *detegatur demum in s. confessione* a sponsis peragenda, nuptiis jam instantibus nec sine gravi scandalo differendis, quin confessario tempus et occasio sit, adeundi Episcopum pro dispensatione, ad validitatem matrimonii necessaria.

Ut igitur pro hoc casu difficultates, quantum fieri potest, *tolantur*, supplicavimus S. Sedi apostolicae, ut facultas Nobis concedatur: subdelegandi Curatos animarum pro dispensatione super impedimento affinitatis, ex copula illicita proveniente, cui supplicationi S. Poenitentiaria per rescriptum datum Romae 2. Maji 1862 benigne respondit. Vigore hujus rescripti facultatem praedictam modo communicamus *parochis et aliis confessariis, ut dispensare valeant pro foro interno ab impedimentis affinitatis e copula illicita convenientibus* ad valorem matrimonii et ad effectum licite reddendi et petendi debitum, quando haec impedimenta sint *occulta*, omnia parata ad nuptias, nec matrimonium differri possit, usque dum a Nobis obtineri possit dispensatio; remota semper occasione peccandi et firma manente conditione, quod copula habita cum matre mulieris, quacum matrimonium intenditur, hujus nativitatem non antecedit; injuncta in quolibet casu poenitentia salutari.

Prae oculis autem habeant animarum Curatores et Confessarii alii, etiam in hoc casu ab Ordinario per litteras tecto sponsorum nomine quantocius dispensationem esse petendam majoris securitatis gratia et ad manifestandam reverentiam legibus ecclesiasticis debitam, et ad alios effectus matrimonii validi. Monendi etiam

sunt sponsi, ut jam ante promulgationes matrimonii sui s. poenitentiae sacramentum suscipere satagant.“

§. 120. Manželé.

I. *Předmětem poučení a napomenutí* zpovědníkových jsou především *manželské ctnosti* (vzájemná láska, věrnost, trpělivost, mírnost, svornost) a *povinnosti křesťanských rodičův a hospodářů k dětem a čeledi.*¹⁾ Stěžuje-li si manželka na přísnost a prchlivost mužovu, nebuď lehkověrným; porad' jí, aby se za něho modlila, byla úslužnou a povolnou; je-li muž rozhněván nebo v nepřítčném stavu, ať ho nepopouzí a mu neodmlouvá; napomenouti ho může, když jest přístupnějším; trpělivost přinese jí útěchu a zásluhu.

„*Quaerelis uxorum contra maritos confessarius non temere fidem adhibeat, multo minus culpam ipse in eundem conjiciat, sed mutuam amorem, pacem et concordiam inter conjuges conservare, aut inter dissidentes componere studeat, causis discordiarum sublatis.*“²⁾

Každý z obou manželův, ať povinnosti své svědomitě plní a druhému žádné příčiny ke spravedlivým steskům nedává.

Manželce bývá někdy třeba připomenouti, aby přičinlivostí a poslušností snažila se nahraditi přílišnou horlivost v navštěvování pobožností, která by podnět zavdávala k domácím mrzutostem a různicím.

II. *De debito conjugali zpovědník bez důležité příčiny se nezmínuje.*

„*Absque gravi causa numquam mentionem faciat de debito conjugali.*“³⁾

„*Cum honestiores mulieres de debito conjugali interrogari horreant et verecundentur, caveat confessarius, ne facile illius mentionem faciat; si persona ejusmodi sit, quam de illo examinare deberet, satis erit quaerere, num debitam marito fidem et obedientiam omnibus in rebus praestiterit.*“⁴⁾

¹⁾ Viz §§. 123, 124.

²⁾ Instr. past. tit. XI. §. 3. XIII.

³⁾ Instr. pastor. Eyst. — Gousset II. 897. — S. Alphons: Homo Apost. str. 21. n. 27.

⁴⁾ Aertnys: Pract. inst. Confess. pars 3. cap. 3. art. 1.

Manželé sice mohou obapolným, dobrovolným usnesením ze závažných důvodů *manželského obcování se zdržeti*, kdyby však zpovědník v té věci byl tázán o radu, *neschválí snadno takového úmyslu*, zvláště jsou-li manželé mladší, aby neupadli v nebezpečí smilstva.

„Si confessarius consulitur de abstinentia ab usu matrimonii ex mutuo consensu conjugum: *hoc regulariter non indulgeat*, nisi ad brevissimum tempus et probata firma eorum pietate.“¹⁾

Jeden manžel má právo *odepřítí druhému vykonání povinnosti manželské* v těchto případech:

1. V prvních dvou měsících po sňatku, když má úmysl vstoupiti do řehole.

2. Když se druhý manžel dopustil cizoložství.

3. Manželka může debitum coniugale odepřítí, když by vykonání povinnosti té bylo pro ni spojeno s velikou obtíží nebo nebezpečím, pro těžkou nemoc, pokročilé těhotenství, je-li manžel nakažen nebo ve stavu nepřičetném.

„*Debitum habitualiter et vicissim denegari potest*: 1. Si uxor in partu mortis periculum subiret, ita ut si denuo gravida evaderet, medicorum iudicio certo aut probabiliter moritura esset. 2. Si uxor incipiente canchro uteri laboraret, ita ut post coitum copiosae sanguinis emissioni subjiceretur. 3. Si ipsa coitum subiret cum dolore valde acuto, qui singulis vicibus repeteretur. 4. Si vir lue venerea laboraret, ita ut in verendis ulcera aut percolationes haberet; tunc enim non solum uxor ipsa, sed etiam proles miserandum in modum inficeretur, non sine magno periculo, ne abortus sequatur et ipsum baptisma administrari nequeat. 5. Si vir aut uxor vitium organicum cordis haberent; tunc enim coitus semper valde nocet et mortem etiam repente et actu ipso producere potest. 6. Si vir aut uxor ita phtisi pulmonari laborarent, ut assidue febricitantes ad ultimum hujus morbi stadium approximerentur, aut sanguinem jam expuerent.“ *Berardi*: Praxis Confess. 1. 1042.

Pobožnost, příprava ke sv. přijímání a p. není dostatečnou příčinou k odepření; zdržeti se jest radou, ne však příkázáním.

¹⁾ E. Müller: Theol. mor. III. p. 370.

„Uxoribus, rebus divinis impensius operam navaturis, confessarius *non facile indulgeat*, si ideo a virorum suorum consuetudine abstinere velint.“¹⁾

V následujících případech jest sice manžel povinen vyhověti žádosti druhého, ale *není oprávněn sám debitum žádati* (potest reddere, sed non petere debitum):

a) Když manželství uzavřel *bez prominutí, ač za svobodna učinil prostý slib čistoty*, a to tak dlouho, dokud dispense dodatečné nedosáhne.

b) Když *vědomě obcoval tělesně s příbuznou nebo příbuzným druhého manžela v prvním nebo druhém stupni pokrevnosti* („affinitas superveniens“), čímž povstává „matrimonium claudicans.“²⁾

„Conjux, qui cum alterius consanguineis im primo vel secundo gradu copula carnali culpose jungitur, privatur jure debitum conjugale petendi, donec dispensationem obtinuerit.“³⁾

Zná-li následky svého hříchu, upozorní ho zpovědník, že pozbyl svého práva až do obdržení prominutí.

Nezná-li však těchto právních následkův a *není-li* také dle okolností *naděje, že by zpovědníka uposlechl*, budiž zatím ponechán ve své nevědomosti; zpovědník zjedná bez průtahu tajným způsobem prominutí⁴⁾ a pak ho teprve poučí. Jinak mohl by z hříšníka nevědomého státi se formální.

III. Sacerdos in sacro tribunali *de modo utendi matrimonio*, nec non de circumstantiis ad actum conjugalem spectantibus *ordinarie loquendo tacebit*, nisi forte fuerit interrogatus vel habuerit suspicionem fundatam.

1. Nostris diebus vero crescit in multis regionibus apud diversas classes hominum, ipsis operariis non exceptis,⁵⁾ numerus

¹⁾ Instr. past. Eyst. tit. XI. §. 3. XIII.

²⁾ Srov. Časop. katol. duch. 1867. str. 186.

³⁾ Instr. pro jud. eccl. imp. Austr. 1856. §. 32.

⁴⁾ Formuláře žádostí za prominutí v případech tajných pro obor svědomí, jakož i veřejných pro obor práva podává Dr. Skočdopole v Časop. katol. duch. 1867 na str. 190. sled. — a v přídavku k Pastýř. bohosloví II. vydání 2. svaz.

⁵⁾ Srov. Dr. R. Neuschl: Malthusova theorie. (Hlídka 1896. čís. 3. str. 193 sq.)

L'onanisme conjugal et le tribunal de la Pénitence. Par le Dr. A. Knoch, Prof. au Grand Séminaire de Liège. Nouvelle édition. Lüttich. Dessain 1910.

eorum, qui delectationibus matrimonii fruentes, ejusdem onera declinare conantur per nefandum *crimen onanismi, vel variorum instrumentorum usum, quibus conceptio impediatur.*

Per *onanismum* intelligitur crimen viri, qui in usu matrimonii semen extra vas effundit ad frustrandam conceptionem. Talis modus agendi plane contrarius est fini primario matrimonii et legi divinae tum positivae ¹⁾ tum naturali.

Onanismus objective est peccatum grave, quod numquam potest licitum evadere. ²⁾

Potest vero accidere, ut conjuges sint *bona fide*, ergo subjective nullum vel veniale tantum peccatum committant.

Haec invincibilis ignorantia plerumque habetur, ubi adsunt rationes apparenter honestantes onanismum (v. g. paupertas con-

¹⁾ Gen. 38. 9. 10: Introiens (Onan) ad uxorem fratris sui, semen fundebat in terram, ne liberi fratris nomine nascerentur. Et idcirco percussit eum Dominus, quod rem detestabilem faceret.

Rozhodnutí S. Officii 21. května 1851

²⁾ Respons. S. Offic. 21. Maji 1851.

Quaeritur a Sede Apostolica, qua nota theologica dignae sint tres propositiones sequentes:

1. „Ob rationes honestas conjugibus uti licet matrimonio eo modo, quo usus est Onan.“

2. „Probabile est, istum matrimonii usum non esse prohibitum de jure naturali.“

„Nunquam expedit interrogare de hac materia utriusque sexus conjuges, etiamsi prudenter timeatur, ne conjuges, sive vir sive uxor, abutantur matrimonio.“

S. Congr. Inquisit. die 21. Maji 1851 respondit:

Ad 1. Propositionem esse scandalosam, erroneam et juri naturali matrimonii contrariam.

Ad 2. Propositionem esse scandalosam, erroneam et alias implicite damnatam ab Innocentio XI. propositione 49.

Ad 3. Propositionem, prout jacet, esse falsam, nimis laxam, et in praxi periculosam.

Podobně rozhodla táž kongregace dne 19. dubna 1853:

Ad dubia I. An usus imperfectus matrimonii sive *onanistice* sive *condomistice* fiat, prout in casu, sit licitus?

Resp: Negative. Est enim intrinsece malus.

II. An uxor sciens in congressu condomistico possit passive se praeberere?
Resp: Negative. Daret enim operam rei intrinsece illicitae.

Rozhodnutí S. Poenit. 13. listop. 1901: „Absolvi non posse poenitentem, qui abstinere nolit ab hujusmodi agendi ratione, quae est purus onanismus.“
[Anal. eccl. 1901. fasc. 12. p. 493.]

jugum, periculum mulieri ex impraegnatione oriens et sim.), et generatim non durat ad longum tempus.

2. Si conjuges in confessione omnino tacent circa usum matrimonii, quaeritur *utrum et quando habeat confessarius obligationem interrogandi?* Respondemus: *regulariter non esse interrogandum, nisi adsit fundata suspicio abusus.*

Praxim vero eorum, qui *nunquam* interrogant, etiamsi juste timeatur, ne conjuges matrimonio abutantur, S. Officium (21. Maji 1851) judicavit esse „*falsam, nimis laxam et periculosam.*“

3. Regulariter neque tunc est prudens et discreta interrogatio omittenda, si suspicatur quidem onanismus, sed conjuges apparent in ignorantia invincibili et simul timendum est, ne monitio infructuosa maneat. Ita propositum dubium resolvit S. Poenitentiaria die 10. Martii 1886.

Interdum vero per exceptionem fieri potest, ut potius res silentio premenda sit, ne sine ulla spe fructus bona fides in malam convertatur. ¹⁾

4. An confessarius, qui sive ex spontanea confessione, sive ex prudenti interrogatione cognoscit poenitentem esse onanistam, tenetur illum de huius peccati gravitate, aequae ac de aliorum peccatorum mortalium, monere eumque, uti ait Rit. Rom., paterna caritate reprehendere, eique absolutionem tunc solum impertiri, cum sufficientibus signis constet, eum dolere de praeterito et habere propositum non amplius onanistice agendi?

Ad hanc quaestionem S. Poenitentiaria die 10. Martii 1886 respondit: „*Affirmative, juxta doctrinas probatorum auctorum.*“

5. Quo facilius confessarius convenientes instructiones dare et apta remedia indicare possit, quaerat *causas onanismi.*

Plerumque sunt *tres*:

a) *Paupertas* parentum.

b) *Periculum* ex impraegnatione uxoris vitae vel sanitati imminens.

c) *Taedium* prolis suscipiendae et educandae.

Si causa onanismi est paupertas vel timor periculi, tunc conjuges ad continentiam servandam sunt animandi; in tertio casu praecipue uxor est admonenda, ne coram marito ostendat repugnantiam suam.

¹⁾ Lehmkühl: Theol. mor. II. n. 859. nota.

6. An licitus sit usus matrimonii illis tantum diebus, quibus difficilior est conceptio, i. e. a 14. die post menstrua incepta usque ad sequentem menstruorum recursum?

Quaesitum hocce S. Poenitentiaria die 16. Junii 1880 ita resolvit: „Conjuges praedicto modo matrimonio utentes, *inquietandos non esse*, posseque confessarium sententiam, de qua agitur, illis conjugibus, caute tamen, insinuare, quos alia ratione a destabili onanismi crimine abducere frustra tentaverit.“

IV. Shledá-li zpovědník při některém manželu *hřích cizoložství*, představí mu důtklivě vclikou hříšnost a hanebnost skutku toho: jak svátost stavu manželského zlehčuje, přísahu před oltářem danou ruší; jakého bezpráví dopouští se proti druhému manželu, jak smutné následky mohou z toho pro celou rodinu vzejíti.

Ve Starém zákoně bylo cizoložství trestáno smrtí, v Novém zákoně jest ten hřích ještě trestuhodnější; cizoložníci budou vyloučeni z království nebeského.

Zpovědník posoudí také s uvážením všech poměrův a okolností, *k jaké náhradě jest cizoložník zavázán*, a poradí vhodný *způsob, jak by ji měl vykonati*.

Manželka cizoložná není vázána skutek svůj manželovi na sebe žalovati a za odpuštění ho prositi, neboť by z toho vzešly jistě ještě horší následky. Proto nebude jí toho zpovědník ukládati.

Zplodila-li z cizoložství dítě, které manžel za své považuje, jest povinna nahraditi pokud možno škodu, manželovi a ostatním dětem vzešlou.

Náhrada děje se tajně, a nemá-li matka cizoložná svého vlastního jmění — záleží v tom, že majetku společného co nejvíce šetří, přičinlivostí a moudrým hospodařením o rozmnožení jeho pečuje, výlohy, jež by pro sebe činiti mohla, obmezuje, nároků na svůj podíl z majetku rodinného ve prospěch dítek se odříká.¹⁾

Podobně bude *cizoložný manžel* opatrně nahražovati, aby vina jeho prozrazena nebyla.

V pochybnosti, zda dítě pochází z lože manželského nebo z cizoložství, *rozhoduje se ve prospěch dítěte pro manželský původ*.²⁾

V. Zpovídají-li se *manželé, kteří nežijí ve společenství manželském*, vyšetří zpovědník, jsou-li náležitě rozvedeni od církevního

¹⁾ S. Alph.: Homo Apostol. tr. 10. nr. 99. — Theol. mor. lib. 3. nr. 652.

²⁾ S. Alph.: Homo Apostol. tr. 10. nr. 102. — Theol. mor. lib. 3. nr. 657. seq.

manželského soudu, nebo snad jen od soudu světského, nebo zdaž o své újmě od sebe odešli.

1. Jsou-li *církevním soudem od stolu a lože rozvedeni*, upozorní je, že jsou povinni i na dále zachovati manželskou věrnost a je-li možno, že by nejlépe učinili, kdyby spolu manželské společenství zase obnovili.

2. Jsou-li rozvedeni *jen občanským soudem*, nebo když jeden druhého z lehkovážnosti, vzdorovitosti a p. opustil, uloží se jim, aby buď manželské společenství obnovili, nebo záležitost svou církevnímu soudu předložili a dle rozsudku jeho se zachovali.

„Patet, conjuges interveniente *tantum saeculari auctoritate separatos* in gravi peccato vivere, et si in peccato hoc *publice et pertinaciter* perseveraverint, etiam ut *publicos peccatores* habendos esse.“¹⁾

„*Conjux aegrotans*, a viro separata *civili tantum auctoritate*, si est in bona fide, non inquietandam esse puto.“²⁾

VI. Kdyby zpovědník z vyznání některého manžela seznal, že snatek byl uzavřen s překážkou vylučující a tudíž neplatně, dlužno, rozeznávati tyto případy.

1. *Překážka jest prominutelná* :

a) Vědí-li o ní oba manželé, ulož jim, aby se až do obdržení dispense zdrželi manželského obcování.

Instrukce pro soudy manžel. v Rakousku z r. 1856 praví: „*Quodsi impedimentum occultum, nec ipsius propalatio prudenter timenda sit, ad conscientiae consulendum dispensatio, suppresso conjugum nomine, etiam per confessarium seu aliam idoneam personam peti ac impetrari potest.*“³⁾

O prominutí v takovém případě ihned zadej, ve zpovědi je pak proved', a *napomeň domnělé manželky, aby svolení, až posud neplatné, vzájemně obnovili.*

Obnovení souhlasu stane se *tajně*, byla-li překážka *tajnou*.

¹⁾ Syn. Prag. 1873. cap. V. pag. 21. — Viz, co v té věci nařizuje duchov. správčům instrukce ze dne 3. června 1868, daná vzhledem k zákonům ze dne 25. května 1868. Srov. též instr. ze dne 15. ledna 1869 v Ordin. listu praž. z r. 1869. č. 2.

²⁾ E. Müller : Th. mor. I. c. p. 375.

³⁾ Instr. pro jud. eccl. 1856. §. 87.

„Dispensatione *pro foro conscientiae tantum* concessa, ad matrimonium convalidandum sufficit, ut ambae partes *consensum absque parochio et testibus renoveant.*“ ¹⁾

Jedná-li se však o překážku *veřejnou*, ulož manželům zdržeti se, pokud možno se oddělití, a bez odkladu prostřednictvím příslušného faráře o prominutí *pro obor vnější* se ucházeti. *Souhlas pak budiž obnoven před farářem a dvěma svědky.*

„Obtenta dispensatione, quae *pro foro externo* valet, *consensus* invalide copulatorum *coram parochio*, in cujus parochia domicilium habent, *et duobus testibus renovetur*, oportet.“ ²⁾

b) Ví-li pouze *jeden* z manželův o překážce a neplatnosti manželství, a je-li překážka taková, že nezahanbuje, ať ji sdělí s druhým manželem; v ostatním pak zachovají se jako v předešlém případě.

Je-li však překážka zahanbující, ať se zdánlivý manžel zdrží všeho manželského obcování, dokud by prominutí neobdržel. ³⁾

c) *Nemá-li žádný z domnělých manželův o překážce ani tušení*, jest lépe nechati je v nevědomosti o stavu věci, zvláště když manželství je spokojené a zrušení jeho by způsobilo veliké nesnáze, pohoršení a škody pro dítky.

„Si confessarius noverit, poenitentem invalide contraxisse matrimonium ob aliquod impedimentum occultum, et periculum sit infamiae, scandali aut incontinentiae, si nullitatem manifestet: tunc *debet omittere monitionem*, et illum relinquere in bona fide, donec obtineatur dispensatio.“ ⁴⁾

Zpovědník celou záležitost se zamlčením jmen oznámí biskupovi, který rozhodne, co by se mělo státi.

2. *Je-li však překážka neprominutelná, veřejná a oběma domnělým manželům nebo aspoň jednomu z nich známá*, zapoví jim zpovědník užívání manželství a doléhá zpravidla na to, aby překážku církevnímu soudu vyjevili a *oprohlášení neplatnosti se ucházeli.*

Vědomě žiti v manželství neplatném a práv manželských užívati jest hříchem smrtelným. ⁵⁾

¹⁾ Instruct. 1856. §. 89.

²⁾ L. c. §. 90.

³⁾ Srov. S. Alph.: Theol. mor. lib. 6. n. 900. — Kutschker: Eherecht sv. 1. str. 155.

⁴⁾ Srv. Alph.: Theol. mor. lib. 6. n. 611.

⁵⁾ Srov. Dr. Skořdopole v Časop. katol. duchov. 1867, str. 181. — Renninger-Göpfert: l. c. §. 115.

Řídké budou případy, kde by se jim mohlo dovoliti, aby jako bratr a sestra dále spolu bydleli, kdyby totiž nebezpečí nezdrželivosti u žádného z obou nehrozilo.

Když manželé o překážce a neplatnosti svého sňatku nevědí a překážka jest docela tajná, zpovědník pak dle všech okolností předvidá, že by napomenutý kajícník zdánlivého manželství k vůli hrozícímu pohoršení, hanbě a jiným velikým obtížím neopustil, ponechá je v dobré víře.¹⁾

Lépe jest zajisté i tu připustiti spíše hřích materiální, než učiniti z nich hříšníky vědomé.

§. 121. Smíření s církví čili rekongiliace katolíků, kteří uzavřeli sňatek coram ministro acatholico.²⁾

A. Události posledních let nasvědčují tomu, že protestantismus vnitřním rozkladem těžce stůně. Přes to však dokazuje statistika, že počtem se rozmáhá, čehož příčinu dlužno hledati hlavně ve sňatcích smíšených.

Nejenom v Německu, nýbrž i v zemích našich vyskytují se však také případy, kdy se jedná o smíření s církví katolika, který uzavřel sňatek coram ministro acatholico.

Rekongiliace tato jest již po drahnou dobu předmětem pojednání v časopisech theologických, v poradách pastýřských i biskupských, při čemž objevují se náhledy různé a namnoze i sporné. Důkazem nemalých obtíží po stránce theoretické i praktické jsou četné dotazy, kongregacím římským v té záležitosti předložené.

Jednou z hlavních příčin, proč věc tato tak živě se přetřásá, jsou důsledky plynoucí z kategorického rozhodnutí Sacri Officii ze dne 29. srpna 1888, o němž bude níže pojednáno.

K objasnění tohoto složitého předmětu zodpovíme stručně následující otázky:

I. Může katolík, který uzavřel sňatek coram ministro acatholico, býti připuštěn ke sv. svátostem? Může-li, co se od něho má žádati?

¹⁾ Srov. Časop. katol. duchov. 1867, str. 181. — Dr. Skočdopole l. c. „Jest-li však to manželství nesvorné a nešťastné, tu nemá kajícník v nevědomosti býti ponechán.“

²⁾ Časopis katol. duchov. 1896, str. 24. [Dr. Pecháček.]

II. Potřebuje katolík, který uzavřel sňatek coram ministro acatholico, ke smíření s církví absoluce a censuris? Jsou s hříchem tím spojeny pokuty, a jaké?

III. Co souditi o případech, kdy kajícník katolický, který uzavřel sňatek coram ministro acatholico, ke sv. svátostem připuštěn byl bez předchozí absoluce a censuris?

B. I. *Může katolík, který uzavřel sňatek coram ministro acatholico, býti připuštěn ke sv. svátostem? Může-li, co se od něho má žádati?*

1. Podle návodu o rekongiliaci, daného biskupu kolínskému, münsterskému, paderbornskému a trevírskému od pap. Pia VIII. dne 25. března 1830, připouští se strana katolická ke sv. svátostem a žádá se od ní upřímná lítost a vychování všech dítek v náboženství katolickém.

Návod ten zní; „Bude povinností duchovních správců, aby všechny katolíky, zvláště pak katolické ženy, kteří (které) s nekatolíky platný sice (v Německu), ale přece nedovolený sňatek uzavřeli(y), při vhodné příležitosti s láskou a trpělivostí napomínati, by za těžký hřích svůj pokání činili(y) a zvláště oněm povinnostem vyhověli(y), které je vždycky v příčině dítek vázaly, to jest, aby o katolické jich všech vychování dle sil svých snažně pečovali(y).“

2. S návodem tím souhlasí vynesení kardinála Albianiho, dané zmíněným biskupům dne 27. března 1830.

Taktéž ustanoveno v instrukci kardinála Bernettiho, zaslané biskupům bavorským k rozkazu papeže Řehoře XVI. ze dne 12. září 1834.

4. Více podmínek klade již instrukce Sacri Officii ze dne 15. března 1854, která žádá, aby takoví katolíci pravou lítost na jevo dali a svatosvatě slíbili, že se budou víry katolické vytrvale držeti, že všechny svoje dítky, nynější i budoucí, obojího pohlaví v náboženství katolickém vychovají, že se dále budou starati, aby stranu nekatolickou od bludné cesty odvrátili, a konečně že pohoršení, jiným věřícím dané, vzorným a ctnostným životem napraví.

K tomu pak se výslovně připojuje:

„Hac igitur adhibita cautione haud quaquam prohibendum censuimus, ne illi ad suscipienda sacramenta admittantur.“

5. V krajinách, kde Stolice Apoštolská dispens od dekretu „Tametsi“ povolila (v některých diecesích v Německu a v Ame-

rice, v Uhřích, v Polsku a v Irsku), byly smíšené sňatky coram ministro acatholico uzavřené i před církví za platné považovány. Dosud, i po dekretu „Ne temere“, sňatky takové za platné se považují v celé říši německé a v království uherském.

Apoštolská konstituce „Provida sapientique cura“ ze dne 18. ledna 1906 závazná pro říši německou ode dne 15. dubna 1906, stanoví o smíšených sňatcích takto: „Matrimonia mixta, quae a catholicis cum haereticis vel schismaticis contrahuntur, graviter sunt manentque prohibita, nisi accedente justa gravique causa canonica, datis integre, formiter, utrimque cautionibus, per partem catholicam dispensatio super impedimento mixtae religionis rite fuerit obtenta. Quae quidem matrimonia, dispensatione licet impetrata, omnino in facie Ecclesiae coram parcho ac duobus vel tribus testibus celebranda sunt, adeo, ut graviter delinquant, qui coram ministro acatholico vel coram solo civili magistratu vel alio quolibet modo clandestino contrahunt. Imo si qui catholici in matrimoniis istis mixtis celebrandis ministri acatholici operam exquirunt vel admittunt, aliud patrant delictum et canonicis censuris subjacent.

Nihilominus matrimonia mixta in quibusvis Imperii Germanici provinciis et locis, etiam in iis, quae juxta Romanorum Congregationum decisiones vi irritanti capitis Tametsi certo hucusque subjecta fuerunt, non servata forma Tridentina jam contracta, vel (quod Deus avertat) in posterum contrahenda, dummodo nec aliud obstet canonicum impedimentum, nec sententia nullitatis propter impedimentum clandestinitatis ante diem festum Paschae hujus anni legitime lata fuerit, et mutuus conjugum consensus usque ad dictam diem perseveraverit, pro validis omnino haberi volumus, idque expresse declaramus, definimus atque decernimus.“

Z toho plyne, že i v říši německé katolík, který uzavře sňatek smíšený coram ministro acatholico, propadá klatbě sv. Otci zvláštním způsobem vyhrazené.

Constitutio „Provida“ pro Germania lata die 18. Januarii 1906 extensa est quoad matrimonia mixta in regno Hungariae contrahenda; et insuper conjugia mixta post publicationem decreti „Ne temere“ in regno Hungariae hucusque contracta, non servata ejusdem decreti forma, dum-

modo nullum aliud dirimens impedimentum obstet, pro validis habenda sunt. [S. Congr. de Sacram. 27. Febr. 1909.]

To však nedá se tvrditi o sňatcích takovým způsobem u nás uzavřených, neboť v církevní provincii české byl dekret tridentský ¹⁾ prohlášen a dispens od něho neudělena. ²⁾

Dekretem posvát. sboru Concilii „*Ne temere*“, daným dne 2. srpna 1907, a závazným od Božího Hodu Velikonočního (19. dubna r. 1908), byla totiž právní forma pro platné uzavírání sňatků ve článku III. takto upravena: „Jenom ta manželství jsou platná, jež byla uzavřena před farářem nebo Ordinariem místa sňatku, nebo před knězem, k tomu od jednoho z nich delegovaným a zároveň u přítomnosti aspoň dvou svědků, podle pravidel v následujících člancích (dekretu) určených. Výjimky jsou jen při sňatku imminente mortis periculo (čl. VII.) a při sňatcích v krajinách, kde nelze po celý měsíc nalézt kněze (čl. VIII.).

Zákony v dekretu ³⁾ „*Ne temere*“ obsažené platí v celé katolické církvi nejen pro všechny zasnuby a manželství, která katolíci spolu uzavírají (čl. XI. §. 1.), nýbrž *také pro všechna manželství smíšená*, t. j. od katolíků s nekatolíky, ať pokřtěnými nebo nepokřtěnými, uzavíraná. Vyňata jsou ze zákona toho smíšená manželství jen v tom místě nebo krajině, kde pro ně Sv. Stolicí něco jiného ustanoveno bylo, t. j. v říši německé a v Uhrách. (Čl. XI. §. 2.)

Slovem „katolíci“ dlužno tu rozuměti všechny, kdož v katolické církvi byli pokřtěni, nebo jako konvertité z haerese nebo rozkolu k ní se vrátili, a to v obojím případě, ať církvi věrni zůstali neb od ní (opět) odpadli.

Z toho plyne, že *smíšené sňatky pouze coram ministro acatholico v Rakousku uzavřené*, jsou před církví *neplatné*.

Na základě zákonů z r. 1869 *platí* takový sňatek jistě *před státem*; aby i *před církví* platil, má duchovní správce katolický dle instrukce nejdůst. Ordinariátu pražského ze dne 15. ledna 1869 zachovati svědomitě *všecky předpisy církevní*, jež platí *o uzavření smíšeného manželství*, tak jakoby toto vůbec ještě uzavřeno nebylo. Od prohlášek může býti zjednána dispens, a v případě odepření záruk povolila by se *passivní assistence*. ³⁾

¹⁾ Conc. Trid. sess. XXIV. cap. I. de refor. matrim.

²⁾ Srov. Čas. katol. duch. 1876. str. 522 sled.

³⁾ Ordin. list praž. z r. 1869. č. 2. a 3.

6. Instrukce obsažená v úchvalách synody pražské z roku 1873 kap. V. 7. nařizuje zřejmě:

„Ad partes solliciti pastoris pertinet, non tantum peccata praecavere, sed etiam, cum peccatum nihilominus commissum fuerit, peccatorem quaerere et iterum ad salutis tramitem reducere.

Cura hac boni pastoris indigent praecipue personae in parochia commorantes, quae *contra leges ecclesiasticas matrimonium in foro ecclesiae invalidum vel coram magistratu civili vel coram acatholico ministro jam inierunt*, et modo in matrimonio, quod potius concubinatus exitiosus vocari meretur perseverant.

Curet parochus omni studio et sollicitudine, tales conjuges vel saltem partem unam ad poenitentiam revocare et ad satisfaciendum Ecclesiae mandatis inducere. Etiam si impedimenta gravioris momenti, sed dispensatione ecclesiastica amovibilia, obstant, quominus matrimonium in facie ecclesiae convalidetur, moveat illos, ut dispensationem hanc humiliter quaerant, et si saltem animum pronum ad poenitentiam et ad satisfaciendum Ecclesiae habuerint, ipse pro eis ad Nos pro dispensatione, imo et sanatione in radice matrimonii confugiat. Cum enim matrimonium jam contractum et proles exinde enata, canonica causa sit ad dispensationem obtinendam, aut facultate Nobis delegata dispensabimus, aut ad Apostolicam Sedem recurremus.“

II. *Potřebuje katolík, který uzavřel sňatek coram ministro acatholico, ke smíření s církví absoluce a censuris? Jsou s hříchem tím spojeny pokuty, a jaké?*

Jest zajisté pozoruhodno, že v žádné z posud uvedených (sub I. 1—6) instrukcí o nějakých censurách a potřebě absoluce z nich ani zmínky se nečiní.

Tato okolnost jest velmi důležitá pro praktické řešení pochybností, věci té se týkajících, ježto právě tímto naprostým mlčením o censurách odůvodňuje se „ignorantia invincibilis“ nebo „dubium juris“ osob provinilých, které by následkem toho aspoň jistě ve zpovědnici *pro foro interno* nemohly býti považovány za stížené censurou, o které vůbec ani nevěděly.

1. První zmínka o censurách, kterým propadá katolík, jenž uzavřel smíšený sňatek před pastorem, děje se v instrukci S. Officii ze dne 17. února 1864, kdež se praví:

„S. Congregatio matrimonii celebrationem coram ministro acatholico condemnavit, unde oriretur *quaedam implicita haeresi*

adhaesio ac proinde illicita omnino haberetur cum haereticis in divinis communicatio.“

Duchovním správcům dává se pak následující návod: Kdyby byl farář od takových kontrahentů tázán anebo sám jistě věděl, že půjdou k pastorovi za účelem oddavek, nesmí mlčeti, nýbrž musí snoubencům připomenouti přetěžký hřích, kterého by se tím dopustili, a *pokuty*, do kterých by upadli („*monere debet sponsos de gravissimo peccato, quod patrant, et de censuris, in quas incurrunt*“).

Od této doby připojena také k fakultám biskupů (*dispensandi super impedimento mixtae religionis*) klausule:

„*Praevia semper absolute a censuris et impositis poenitentis salutaribus, si matrimonium contractum fuerit coram ministro acatholico.*“

2. Rozhodnutím S. Officii ze dne 29. srpna 1888 stanoveno zcela určitě:

„*Omnibus catholicis, qui coram ministro acatholico nuptias contraxerunt, necessaria est absolutio a censuris.*“

Tím jest na jisto postaveno, že každý takový sňatek *ex lege* stihá se censurou.

3. Censurou touto míní se klatba, *zvláštním způsobem papeži pod číslem 1. v konstituci „Apostolicae Sedis“ ze dne 12. října 1869 vyhrazená*, jež zní:

„*Omnes ac singuli haeretici, quocumque nomine censeantur, et cujuscumque sectae existant, eisque credentes, eorumque receptores, fautores ac generaliter quilibet illorum defensores.*“

To zjištěno rozhodnutím S. Officii ze dne 11. května 1892:

„*Declaratum est, excommunicationem contrahi ab iis, qui matrimonium ineunt coram ministro haeretico vel schismatico sacris addicto.*“

4. Z jakého titulu takoví katolíci v klatbu upadají, o tom bohoslovci nejsou stejného názoru. Jedni je řadí mezi „*fautores*“, jiní mezi „*credentes*“ nebo prostě mezi kacíře („*propter haeresim implicitam*“).¹⁾

5. Z uvedených rozhodnutí plyne, že ke smíření s církví má se straně katolické, když po obdržení dispense dává se kopulovati

¹⁾ Viz: Phil. Schneider: *Fontes juris eccles. novissimi*. Ratisbonae 1895. pag. 54. poznám. 1.

před katolickým farářem, *uděliti absoluce a censuris pro foro externo.*

V tom jest nyní mezi bohoslovci souhlas, a biskupové za tím účelem obdrželi rozsáhlou plnomoc, tak že mohou subdelegovati nejenom jednotlivé kněze, nýbrž všechny approbované zpovědníky svých diecesí.¹⁾

Pro diecese rakouské je tato nutnost absoluce a censuris prohlášena v „Návodu ke sňalku manželskému s tak zvanou passivní assistencí“, schváleném v VI. sedění biskupské valné hromady dne 16. listopadu 1901. Viz Ord. list. praž. z r. 1902 str. 74 nn.

6. Pro foro externo neplatí námitka, že snad takový katolík o censuře nevěděl.

„Forum externum respicit actum criminum, non judicando de interna peccantis dispositione. Atqui actus celebrationis matrimonii coram ministro haeretico est implicita haeresi adhaesio . . . ergo post se trahit censuram; saltem pro foro externo.“²⁾

Pozoruhodna jest v této věci odpověď z Říma, daná biskupovi v Paderbornu ku předložené otázce:

„Jest absoluce od censur, v něž upadají, kdož před akatolickým duchovním manželství uzavřeli, nutna? Anebo má snad jenom tehdaž býti udělena, když tyto tresty byly od biskupa prohlášeny?“

Odpověď zní: quoad 1. Affirmative; quoad 2. Negative.

K tomu připojuje úřední list diecese paderbornské ze dne 6. dubna 1892: „Přejí-li si tudíž rekonsiliaci s katolickou církví, mají býti dříve absolvováni a censuris pro foro externo.“

III. *Co souditi o případech, kdy kající katolický, který uzavřel sňatek coram ministro acatholico, byl ke sv. svátostem připuštěn bez předchozí absoluce a censuris?*

Po uvážení všech okolností, jakož i tendence odpovědí k po-

¹⁾ Cfr. Linz. Quart. 1894. str. 489. 1895. 515. — Kirchenblatt für die Diöc. Paderborn, 6. April 1892. — Dr. Skočdopole, Pastýř. bohosl., 2. vyd. díl II. str. 516. Nota. — Elbel-Bierbaum: Theol. mor. 1895. Vol. 3. pars X. n. 607. II. — Renninger-Göpfert: Pastoraltheologie 1893. §. 93. 5. S. 272. — Schieler; Die Verwaltung des Busssakram. 1894. §. 78. III. S. 581. — Tappenhorn: Anleitung zur Verwaltung des hl. Busssakram. 1893. §. 111. S. 412. — Schneider: Fontes juris eccl. novissimi. 1895. str. 54.

²⁾ Elbel-Bierbaum l. c. n. 906. — Renninger-Göpfert. l. c. §. 93. S. 272. — Schieler, l. c. §. 78. III. 4. S. 582.

dobným otázkám z Říma daných soudíme, že takový kajícíník když jinak ke všemu byl ochoten, co církve předpisuje, nemá býti znepokojován jenom proto, že beze své viny oné absoluce neobdržel.

K upokojení v takových pochybnostech a jako odpověď k podaným v té věci dotazům z kruhů duchovenstva nechať poslouží, co uvádí Elbel-Bierbaum:¹⁾

1. „Per accidens conjuges ejusmodi (qui matrimonium inierunt coram ministro acatholico) censurae ignari, haud secus ac alii censura ligati, excusari aliquando possunt ab obtinenda absolute a censura. Si quando crimen eorum in aliquo loco est occultum, neque subjici debent absolute publicae, neque ob solum defectum inculpabilem absolute a censura excludi possunt a Sacramentorum participatione. Ratio est: quia fama est bonum altioris ordinis.“

2. „Item ab absolute illa alterius obtinenda excusantur, qui post matrimonii (coram ministro acatholico) celebrationem ad Sacramenta aliquando jam fuerunt admissi, maxime quando factum fuit a sacerdote, nuptiarum sacrilegarum non ignaro. Ratio est: quia praesumitur recte factum, quod de jure faciendum erat, et quia secus nedum illi conjuges sed et sacerdos, qui ad Sacramenta admisit, diffamari posset.“

3. Toto rozluštění potvrzuje se také odpovědí S. Inq. ze dne 11. května 1892, dané arcibiskupu kolínskému, který se tázal na tutéž věc jménem biskupů shromážděných při konferenci ve Fuldě r. 1891, kdež také o záležitosti té se jednalo. Odpověď přišla tato:

„Qui matrimonium coram ministro acatholico ineunt, censuram contrahere: Ordinarios autem vi facultatum quinquennialium nedum posse eos absolvere, sed etiam alios subdelegare ad eos absolvendos. Qui vero hucusque, nulla praevia a censuris absolute, ab hujusmodi culpa absoluti sunt, *juxta exposita non esse inquietandos.*“

C. K závěrku stůžž zde *instrukce general. vikariátu v Kolíně nad R. ze dne 1. listopadu 1892 o rekonsiliaci katolíků před protest. pastorem oddaných*, jež v hlavních rysech podává nám úplný a přehledný obraz celého našeho předmětu. V navedení tom se praví:

¹⁾ Theol. mor. 1895, Vol. 3. pars X. n. 908. sq.

1. „Katolíci, kteří coram ministro acatholico sňatek uzavírají *upadají ipso facto v klatbu, papeži zvláštním způsobem vyhrazenou.*

2. Kdožkoliv až do 11. května 1892 bez předchozí abso-
lucy a censuris rozhřešení byli z hříchu, jehož se dopustili uza-
vřením sňatku coram ministro acatholico, nemají býti znepokojová-
váni. Avšak pohoršení, trvá-li jaké, musí býti napraveno.

3. V příčině těch, kteří buď po 11. květnu 1892 manželství
coram ministro acatholico uzavřeli, anebo před tímto dnem od
zmíněného hříchu rozhřešení nebyli, budiž sem podána zpráva
s pečlivým výkladem jednotlivostí každého případu se týkajících.

4. Zpravidla má býti podání učiněno prostřednictvím faráře
a pro foro externo, při čemž především budiž vyloženo,

a) kde bylo manželství, o něž se jedná, uzavřeno;

b) zdali katolík, který manželství před pastorem uzavřel,
upřímně toho lituje a lítost jeho jest veřejně známa;

c) zdaž a jakým způsobem pohoršení dané bylo napraveno
nebo aspoň zapomenuto;

d) zdali děti již narozené katolicky jsou pokřtěny a v ná-
boženství katolickém vychovávány;

e) zdali záruky, od církve pro manželství smíšená přede-
psané, již byly dány.

Záruky tyto mají býti k žádosti přiloženy.

5. Kdyby po případě zvláštní obtíže se vyskytly, nebo —
což také přihoditi se může — celá záležitost jenom pro foro
interno se měla vyřídit, poněvadž na př. manželství před pastorem
uzavřeno bylo tajně a povždy v tajnosti zůstalo, nebo průběhem
času a změnami v bydlení v zapomenutí upadlo a posud úplně
tajné jest, všecko nám budiž pečlivě oznámeno.“

§. 122. **Kajícníci, kteří uzavřeli manželství pouze občanské.**

I. Zákonem ze dne 25. května 1868¹⁾ zavedeno v Rakousku
výpomocné manželství občanské (matrimonium civile ad casus
necessitatis restrictum, Nothcivilehe). Článek 2. téhož zákona
ustanovuje následovně:

„Zpěčuje-li se některý duchovní správce, jemuž dle obecného
zákonníka občanského přísluší manželství ohlašovati, z příčiny

¹⁾ Zák. říš. část. XIX. čís. 47. str. 93. Vzhledem k těmto zákonům viz
instrukci episkopátu českého ze dne 3. června 1868 a 15. ledna 1869 v Ordin.
listu praž. z r. 1869 č. 2., jakož i návod daný synodou praž. z r. 1873. kap. V.

nějaké, která zákony státními není uznána za překážku, manželství prohlásiti nebo snoubence oddati, tedy jest jim volno dáti své manželství ohlásiti úřadem světským a před týmž úřadem slavně se vysloviti, že k manželství přivolují.“

II. *Církevní stanovisko* vzhledem k výpomocnému manželství občanskému jest toto :

1. Takové manželství jest v našich krajinách *církevně neplatné* propter impedimentum clandestinitatis.

*Instrukce ze dne 12. března 1900*¹⁾ [„Čeho podle řádu církve katol. dbáti jest těm, kdož ve stav manželský vstoupiti míní“] sub VII. praví: „Poněvadž u křesťanů manželství jest svátostí a Kristus Pán svátosti svěřil církvi své plyne z toho, že katolický snoubenec nemůže v platný sňatek vejíti, leč před tváří sv. Církve a dle ustanovení Církve, t. j. před příslušným duchovním správcem (neb jeho zástupcem) a dvěma svědky. Nesmí tedy žádný katolík spokojiti se sňatkem pouze občanským. Opravdovými manžely před Bohem, před církví a před svým svědomím stanou se katoličtí snoubenci, jen dají-li se církevně oddati.“

Člán. III. dekretu „*Ne temere*“ ze dne 2. srpna 1907 zřejmě prohlašuje: „Ea tantum matrimonia valida sunt, quae contrahuntur coram parochio vel loci Ordinario, vel sacerdote ab alterutro delegato, et duobus saltem testibus, juxta tamen regulas in sequentibus articulis expressas, et salvis exceptionibus, quae infra Nr. VII. et VIII. ponuntur“

2. Svou neposlušností k církvi řadí se civilní manželé mezi *veřejné hříšníky*, kteří dávají ostatním věřícím pohoršení; proto nemohou obdržeti rozhrěšení, dokud v tomto smýšlení trvají a sňatek církevní uzavřítí nechtějí, ač mohou.²⁾

3. Církev neuděluje jim *žádného požehnání; matka nepřipouští se k úvodu.*

4. Žádný z civilních manželů *nemůže býti kmotrem* při křtu nebo biřmování.

5. *Církevní pohřeb* se jim povolí jen tenkrát, *jestli kajicně zemřeli a dané pohoršení před svědky napravili* (sňatek církevní uzavřeli).

¹⁾ Ordin. l. praž. 1900 č. 8.

²⁾ Srov. instr. episk. česk. ze dne 3. června 1868 §. 19. — Dr. Borový: Sloh círk. 3. vyd. §. 156. str. 683 n. 3. — Syn. Prag. 1873. cap. V. nr. 7. pag. 20.

6. V krajinách, kde tridentský dekret „Tametsi“ byl prohlášen, nevzniká z pouhého občanského sňatku překážka trvajících svazku manželského (*impedimentum ligaminis*); překážka tato plyne jen z platného manželství.

„Inter fideles matrimonium dari non posse, quin uno eodemque tempore sit sacramentum, atque idcirco quamlibet aliam inter christianos viri et mulieris praeter sacramentum conjunctionem, cujuscumque etiam civilis legis vi factam, *nihil aliud esse nisi turpem atque exitialem concubinatum* ab Ecclesia tantopere damnatum.“¹⁾

7. Jestli civilní manželé před občanským sňatkem nebo po něm spolu tělesně obcovali (*copula carnalis ad generationem apta*), vznikla tím *církevní překážka nepočestného švakrovství* (*impedimentum affinitatis ex copula illicita*). Kdyby na př. manželka ze sňatku občanského zemřela a vdovec by chtěl uzavřítí církevní sňatek se sestrou zemřelé, potřeboval by prominutí církevního.

8. Z manželství občanského neplyne překážka veřejné mravopočestnosti (*impedimentum publicae honestatis*). Sporná tato otázka rozhodnuta dekretem S. Cong. Conc. ze dne 13. března 1879. K dotazu biskupa z Noly: „An actus, qui vulgo audit *matrimonium civile*, pariat *impedimentum justitiae publicae honestatis*?“ došla odpověď: „*Negative*.“²⁾

Sv. Otec Lev XIII. pak 17. března 1879 prohlásil: „*Praememoratum actum, qui vulgo dicitur matrimonium civile, in locis ubi promulgatum est decretum concilii Tridentini sess. XXIV. cap. 1. de ref. matr., sive fideles actum ipsum explentes intendant, uti par est (matrimonio ecclesiastico jam rite celebrato, vel cum animo illud quantocius celebrandi), meram caeremoniam civilem peragere, sive intendant sponsalia de futuro inire, sive tandem ex ignorantia, aut in spretum ecclesiasticarum legum intendant matrimonium de praesenti contrahere, impedimentum justitiae publicae honestatis non producere.*“

III. Kdyby civilní manželé chtěli po čase uzavřítí sňatek *církevně platný* a v upřímné lítosti ke všemu jsou ochotni, co v takovém případě církev předpisuje, *mohou rozhřešení obdržeti*.

¹⁾ Ex Pii IX. allocutione in consist. secreto 27. Sept. 1852. — Srov. též Pii IX. Syllabus errorum nostrae aetatis §. VIII. n. 73. apud Denzinger: Enchir. num. 1619, 1621.

²⁾ Srov. Dumont: Sammlung kirchl. Erlässe. 2. Aufl. 1891. S. 182.

Zpovědník odkáže je k příslušnému duchovnímu správci, který jim ochotně bude pomáhati. Překážky ovšem musí býti dříve odstraněny; od prohlášek lze obdržeti církevní prominutí a oddavky mohou i po tichu u přítomnosti dvou svědků se vykonati.

Synoda pražská z r. 1873 ve věci té předpisuje následovně: „Curet parochus omni studio et sollicitudine, tales conjuges (qui matrimonium in foro ecclesiae invalidum coram magistratu civili inierunt) ad poenitentiam revocare et ad satisfaciendum ecclesiae mandatis inducere.

Etiamsi impedimenta gravioris momenti, sed dispensatiōne ecclesiastica amovibilia, obstent, quominus matrimonium in facie ecclesiae convalidetur, moveat illos, ut dispensationem hanc humiliter quaerant, et si saltem animum pronum ad poenitentiam et ad satisfaciendum ecclesiae habuerint, ipse pro eis ad Nos pro dispensatione, imo et pro sanatione in radice matrimonii confugiat. Cum enim matrimonium jam contractum et proles exinde enata canonica causa sit ad dispensationem obtinendam, aut facultate Nobis delegata dispensabimus aut ad Apostolicam Sedem recurremus.“¹⁾

IV. K rozkazu svatého Otce Lva XIII. propůjčeny *všem biskupům ve prospěch snoubenců, žijících v civilním manželství* (nebo vůbec v souložnictví), za tím účelem, *aby v nebezpečí smrti o duševní blaho své se postarati mohli*, následující *fakulty*:²⁾

V hrozícím nebezpečí smrti („in gravissimo mortis periculo, quando non suppetit tempus recurrendi ad S. Sedem“) může biskup osobu v manželství občanském (nebo v konkubinátu) žijící dispensovati od těchto zrušujících překážek církevních :

1. Ordo subdiaconatus, diaconatus, votum solemne;
2. disparitas cultus inter baptisatos et non baptisatos;
3. consanguinitas in 2. 3. 4. gradu lineae transversae;
4. cognatio spiritualis;
5. cognatio legalis ex adoptione;
6. affinitas qualiscumque, sola excepta affinitate e copula licita in linea recta;
7. iustitia publicae honestatis;
8. crimen;

¹⁾ Syn. Prag. 1873. cap. V. nr. 7. pag. 21.

²⁾ Decret. S. Congr. Inquis. 20. Febr. 1888.

9. clandestinitas;

10. impubertas.

Ku provedení tohoto papežského dekretu bylo od kníž. arcib. Ordinariátu pražského r. 1891 ustanoveno:

a) Nebudiž zapomenuto, že jest zapotřebí v takových případech také dispense od prohlášek; jedná-li se o civilní manželství, stačí dispens církevní;

b) platí-li překážka zrušující pouze pro forum církevní, stačí jen církevní dispens; platí-li i před státem, nutno opatřiti také prominutí státní;

c) při překážce disparitatis cultus musí býti dány záruky (cautiones opportunae) jako při smíšeném manželství; oddavky se vykonávají cum assistentia passiva;

d) stačí-li čas, musí duchovní správce požádati Ordinariát za tyto dispense pro snoubence in articulo mortis; nezbyvá-li však času, jsou *vikáři* v arcidiecezi pražské oprávněni jménem Ordinariátu uděliti dispens od prohlášek i překážky zrušující, a to písemně;

e) kdykoliv dispens skutečně vykonána byla, má duchovní správce ihned cestou vikariátní zprávu konsistoři podati a podotknouti, zdaž onen snoubenec již zemřel, nebo se uzdravil.¹⁾

Poznámka. Posv. Sboru S. Officii předložena otázka: „Utrum Ordinarii in casibus extremae necessitatis facultatem dispensandi super impedimentis publicis matrimonialibus in mortis periculo, litteris Supremae Congregat. 20. Febr. 1888 concessam, *parochis et universim confessariis approbatis modo generali delegare valeant an non?*“

Pochybnost rozhodnuta dne 9. ledna 1889 následovně: „Supplicandum Sanctissimo, ut decernere et declarare dignetur, Ordinarios, quibus memorata facultas praecitatis litteris diei 20. Febr. 1888 data fuit, *posse illam subdelegare habitualiter parochis tantum, sed pro casibus, in quibus desit tempus ad ipsos Ordinarios recurrendi et periculum sit in mora,*“ k čemuž sv. Otec Lev XIII. téhož dne (9. ledna 1889) přivolil.

Biskupové jsou tedy *oprávněni* k udělování uvedených dispensí trvale subdelegovati *také faráře*, vzhledem k případům, kdy pro naléhavé nebezpečí nezbyvá času obrátiti se k Ordinariátu.

¹⁾ Srov. Ordin. list praž. 1891. č. 3. 4. — Dr. Borový: Sloh cirk. 3. vyd. str. 693.

Pojem „*parochi*“ vysvětlila pak S. Congr. Officii dne 23. dubna 1890: „omnes qui actu curam animarum exercent, *exclusis vice-parochis et capellanis*.“

Ustanovením k. a. Ordinariátu pražského ze dne 1. února 1907 č. 923. byli však k udělení dispensí ve smyslu a rozsahu papež. dekretu z 20. února 1888 subdelegováni všichni faráři, farní administrátoři a exposité pro případy, kdy naprosto není možno vyžádati si dispens ordinariátní a nebezpečí jest v průtahu. [Dříve, jak právě na str. 360 řečeno, subdelegace tato dána byla pouze k. a. vikářům. Ord. dekret z 27. prosince 1889 lit. i.] Týmž dekretem (1. února 1907) udělena všem zmíněným duchovním správčům subdelegace, aby za týchž okolností (ut supra) mohli dispensovati též od závady *mixtae religionis*,¹⁾ a to i tehdy, když by se vedle závady této vyskytla zároveň některá z vylučujících překážek manželských, o nichž mluví papež. dekret z 20. února 1888. Arci při zavírání sňatků smíšených dlužno i v těchto případech zachovati vše, co o nich vůbec předešláno jest (o zárukách, assistenci). [Ord. l. praž. 1907, str. 25.]

Q. „Utrum in facultate dispensandi ab impedimentis matrimonialibus in articulo mortis (20. Febr. 1888, 1. Martii 1889) comprehendatur *facultas prolem legitimandi*?“

Resp. S. R. et U. Inquis. 8. *Julii* 1903: „Affirmative, — excepta prole adulterina et prole proveniente a personis Ordine Sacro aut solemni professione religiosa ligatis.“

Dekrety ze dne 20. února 1888 a 1. března 1899 obsahují také překážku *clandestinitatis*: „Utrum in citatis decretis vere comprehendatur etiam facultas dispensandi ab impedimento clandestinitatis, adeo ut ex. gr. parochus, ab Episcopo habitualiter delegatus, possit in sua parochia vel conjungere non suos sed extraneos, inibi casu existentes, dispensando a praesentia parochi proprii, ad quem nullimode valeant haberi recursus; vel etiam conjungere suos, sed sine testibus, pariter dispensando ab eorum praesentia, cum omnino non sint qui testium munere fungi possint?“ R: *Affirmative*. [S. R. et U. Inquis. 13. Decemb. 1899.]²⁾

¹⁾ Fakulta dána na tři léta dekretem S. Offic. 10. Jan. 1907, a prodloužena na další tři léta reskriptem S. Officii ze dne 22. prosince 1909. (Ord. list praž. z r. 1910 str. 7.)

²⁾ Všechny příslušné výnosy sebrány a seřazeny v Ord. listě pražském z r. 1907, č. 2., str. 16—26.

V. Církevní sňatek snoubenců civilně již oddaných nebo dosud před církví i státem svobodných, když hrozí nebezpečí smrti, po smyslu dekretu „Ne temere“ ze dne 2. srpna 1907, závazného ode dne 19. dubna 1908:

Je-li možno, buďtež zachovány předpisy vůbec platné po smyslu dekretu „Ne temere“ pro řádné uzavření sňatku, t. j. ať jest přítomen místní farář nebo od něho delegovaný kněz a dva svědkové.

Není-li to možno, tu církevně platně i dovoleně assistuje *spolu s dvěma svědky kterýkoliv kněz* [i veřejně exkommunikovaný nebo suspendovaný].

Článek VII. dekretu „Ne temere“ stanoví takto: *Imminente mortis periculo, ubi parochus, vel loci Ordinarius, vel sacerdos ab alterutro delegatus, haberi nequeat, ad consulendum conscientiae et (si casus ferat) legitimationi prolis, matrimonium contrahi valide ac licite potest coram quolibet sacerdote et duobus testibus.*“

Ustanovení v člán. VII. tudíž platí nejen pro případy, kdy jde o snoubence, kteří žijí v civilním manželství neb v konkubinátu, — nýbrž i tehdy, když jde vůbec o uklidnění svědomí snoubenců nebo o legitimaci dítek.

Jedná-li se o církevní sňatek snoubenců civilně již oddaných, budiž dbáno jen zákonů církevních.

Jde-li však o snoubence, dosud před církví i státem svobodné, dlužno dbáti i státních předpisů; musí tudíž přítomen býti farář po rozumu státních zákonů příslušný, anebo od tohoto delegovaný.

Aby tomuto požadavku zákonů státních bylo vyhověno, dává Ordinarius všem duchovním správcům nemocnic v celé arcidiecesi pražské pro takové případy potřebnou ordinariátní delegaci, je-li aspoň jeden ze snoubenců po rozumu zákonů státních příslušníkem arcidiecese.

Ano všichni Ordinariové čeští vzájemně zmocňují duchovní správce nemocnic v Čechách, aby ve smyslu zákonů státních platně a dovoleně assistovali při sňatcích snoubenců, příslušných do některé ze čtyř českých diecesí, jde-li v nemocnicích o sňatek v hrozícím nebezpečí smrti.

Potřebnou dispens ode všech prohlášek pro obor církevn mohou po předchozí manifestační přísaze církevní dle §. 8. instr. Episkopátu českého ze dne 3. června 1868 uděliti všichni duchovní správcové vůbec (farářové i kaplani). Totéž právo uděleno episkopátem českým i knězi nezmocněnému, kterýž po smyslu čl. VII. „Ne temere“ sňatku assistuje, pokud týž ve svazku církevním

trvá. — Nebudiž zapomenuto také na včasné zjednání dispense politické od prohlášek, kdykoliv jí v jednotlivých případech třeba. Co dosud řečeno, týká se sňatků, pokud snoubenci nejsou stíženi žádnou překážkou, — jinak dlužno opatřiti nejdříve dispens církevní a státní.

V příčině církevní dispense od překážek veledůležitým jest dekret posv. Congr. de Sacramentis ze dne 14. května 1909, jímž se každému knězi při sňatku dle čl. VII. dekretu *Ne temere* assistujícímu v uvedených případech dává moc, dispensovati ode všech církevněprávních vylučujících překážek, vyjma presbyterát a počestné švakrovství v linii přímé.

Decretum S. Congr. de Sacramentis 14. Maii 1909 „de facultate dispensandi ab impedimentis matrimonialibus imminente mortis periculo“ :

„Ante editum decretum *Ne temere* 2. Aug. 1907 de sponsalibus et matrimonio, satis jam fuerat eorum necessitati provisum, qui miserrime in concubinato viventes, iidemque in gravissimo mortis periculo constituti, impedimento aliquo matrimonium dirimente prohiberentur, quominus rite nuptias inirent.

Nam per litteras S. Officii 20. Februarii 1888, et per secutam declarationem 9. Jan. 1889, facultas Ordinariis concedebatur, quae parochis etiam subdelegari habitualiter posset: dispensandi in iis adjunctis ab impedimentis quoque publicis, matrimonium ecclesiastico jure dirimentibus, excepto sacro presbyteratus ordine et affinitate lineae rectae ex copula licita proveniente.

Cum autem in art. VII. praefati decreti *Ne temere* sancitum fuerit: „imminente mortis periculo, ubi parochus vel loci Ordinarius vel sacerdos ab alterutro delegatus haberi nequeat, ad consulendum conscientiae et (si casus ferat) legitimationi prolis, matrimonium contrahi valide et licite posse coram quolibet sacerdote et duobus testibus“: Ordinarius Parmensis ac plerique aliorum locorum Ordinarii a S. Congregatione de disciplina Sacramentorum postularunt, ut etiam hoc in casu animarum saluti consuleretur, si forte dirimens aliquod impedimentum obstaret, quominus matrimonium rite contraheretur.

Re mature perpensa in Congregatione generali . . . Sanctitas sua benigne excipiens vota Emorum Patrum declarare dignata est ac decernere: quemlibet sacerdotem, qui ad normam art. VII. decreti *Ne temere*, imminente mortis periculo, ubi parochus vel loci Ordinarius vel sacerdos ab alterutro delegatus haberi nequeat,

coram duobus testibus matrimonio adsistere valide ac licite potest, in iisdem rerum adjunctis dispensare quoque posse super impedimentis omnibus etiam publicis, matrimonium jure ecclesiastico dirimentibus, exceptis sacro presbyteratus ordine et affinitate lineae rectae ex copula licita. [Acta Ap. S. 1909, p. 468. seq.]

Dodatečné vysvětlení S. Cong. de Sacram. 16. srpna 1909:
„Utrum facultas dispensandi ab impedim. matrim. imminente mortis periculo in causa art. VII. Ne temere, facta 14. Maji 1909, valeat dumtaxat pro concubinariis, an etiamsi non agatur de concubinariis, sed alia adsit causa ad consulendum conscientiae et legitimationi prolis? R. *Negative* ad primam, *affirmative* ad secundam partem. [Acta Apost. Sed. 1909, pag. 656.]

Druhé dodatečné vysvětlení S. Congreg. de Sacram. z 29. července 1910:

„Decreto S. Congregationis de disciplina Sacramentorum, edito die 14. mensis Maii anno 1909, statutum fuit: „Quemlibet Sacerdotem, qui ad normam art. VII. decreti *Ne temere*, imminente mortis periculo, ubi parochus vel loci Ordinarius vel sacerdos ab alterutro delegatus haberi nequeat, coram duobus testibus matrimonio adsistere valide ac licite potest, in iisdem rerum adiunctis dispensare quoque posse super impedimentis omnibus etiam publicis matrimonium iure ecclesiastico dirimentibus, exceptis sacro presbyteratus ordine et affinitate lineae rectae ex copula licita.“

Circa quod decretum S. C. dirimendum propositum est dubium: „An praefato decreto comprehendantur etiam parochi, etsi non fuerint ad normam declarationis S. Officii diei 9. Januarii 1889 habitualiter subdelegati a propriis Ordinariis: Et haec S. C., re perpensa, respondendum censuit: *Affirmative*. (Časopis katol. duchov. 1910, str. 582 n.)

§. 123. **Rodičové.**

Povinnosti rodičů záleží hlavně v dobrém vychování dítek, které jistě není věci snadnou a lhostejnou, nýbrž těžkou a nesmírně důležitou. Nepočíná pak teprve ve škole, nýbrž doma, a musí v něm býti pokračováno, i když synové a dcery dorůstají.

Rodičů bude se zpovědník tázati, jak plnili povinnosti své k dětem, čeho opomíjeli, jaký příklad dětem dávali. Nežřídká bývá potřebí připomenouti jim velikou odpovědnost jejich před Bohem a poučiti je hlavně o následujících povinnostech a právech:

1. Stejnou láskou ať milují všechny děti, žádného neodstrkující; o blaho jejich tělesné i duchovní, časné i věčné, ať neunavně pečují.

Tato péče počíná vlastně *již před narozením dítěte*. Matka zbožná a ctnostná posvěcuje dítě již v životě jejím počaté; naopak náruživosti matčiny působí zhoubně nezřídka na tělesný stav i povahu dítěte. Zvláště nestřídmost, prostopášný život a nemoci z toho vzešlé vkládají v útlý plod zárodek různých chorob a předčasné smrti.

2. Péče o děti po jejich narození.

Dle zákona přirozeného a božského jsou rodiče povinni starati se o výživu a zdraví dětí v jejich nezletilosti, a zabezpečiti nebo dle možnosti aspoň ulehčiti jim samostatnou živnost v jejich dospělosti, hlavně zvykáním pilnosti a pracovitosti.

Naproti bludným a podvratným zásadám socialismu, který učí, že celá starost a péče o děti má býti rodičům odňata a na stát přenesena, připomíná důtklivě sv. Otec Lev XIII. ve svém okružním listu o otázce dělnické:

„*Sanctissima naturae lex est, ut victu omnique cultu paterfamilias tueatur, quos ipse procreavit: idemque illuc a natura ipsa deducitur, ut velit liberis suis, quippe qui paternam referunt et quodam modo producunt personam anquirere et parare, unde se honeste possint in ancipiti vitae cursu a misera fortuna defendere.*“¹⁾ — „*Filii sunt aliquid patris, et velut paternae amplificatio quaedam personae* Atque hac ipsa de causa, quod filii sunt naturaliter aliquid patris antequam usum liberi arbitrii habeant, *continentur sub parentum cura.*“²⁾ Quod igitur *Socialistae*, posthabita providentia parentum, introducunt providentiam reipublicae, *faciunt contra iustitiam naturalem, ac domorum compaginem dissolvunt.*“³⁾

Péče o zdraví těla ukládá rodičům povinnost dětem neubližovati, jich netýrati, práci jich nepřetěžovati, o nemocné se starati.

O duchovní blaho dětí mají pečovati *pěstováním nábožensko-mravního života, poučováním a dobrým příkladem.*

¹⁾ Encyclica „Rerum novarum“ 15. Maii 1891.

²⁾ S. Thom. 2. 2. quaest. X. art. XII.

³⁾ Encycl. „Rerum novarum“.

Z této povinnosti plyne také *nezadatelné právo rodičů žádati, aby se totéž dělo i ve škole.*¹⁾

Dobré vychování jest jistě nejlepší výbavou, — není však možné, když rodiče sami dobrým příkladem nepředcházejí. Mají tedy k vlastním starým rodičům osvědčovati lásku, uctivost, vděčnost; s dětmi ráno, v poledne i na večer společně se modliti, domácí pobožnost konati, do chrámu ke mši svaté, kázání a přijímání svatých svátostí choditi.

Zvláště na matce tu mnoho záleží.

3. Z povinností rodičů plynou jejich práva.

Majíť dle potřeby také kárati, v kázni udržovati, rozumně trestati, dobrému navykati, zlému brániti, k chování dítek doma i mimo dům bedlivě dohlížeti. Ježto ke zdárnému vychování třeba nezbytně vážnosti, mají si ji rodičové u dítek zachovati a hájiti, všeho se varovati, čím by se sami snižovali, netrpěti nezdvořilosti, neuctivosti, neposlušnosti a vzdoru.

Není však rodičům nikterak dovoleno nutiti dítky k nějakému stavu, k němuž tyto ani náklonnosti ani povolání necítí, jako ke stavu manželskému, duchovnímu nebo řeholnímu.

4. Dobře jest upozorniti také na *těžkou odpovědnost rodičův.*

Uvalují na sebe zajisté velikou vinu zanedbáváním svých povinností, opičí láskou, slabostí a přílišnou shovívavostí v hříšných zábavách a známostech, jakož i v četbě knih a časopisů nevěreckých a nemravných, nevšímavostí a netrestáním, špatným příkladem, nesvorností a domácími různicemi, nespořádaným a rozervaným životem.

„Parentes catholicos in Domino rogamus et obtestamur, et tamquam pastores animarum de ovis nostrae curae commissis tremendo Judici rationem reddituri mandamus etiam, ut prolem suam *ab ineundis matrimoniis mixtis pro viribus praecavere et avertere studeant. Praesertim filiarum consortio attendant, neque permittant cum iis frequentius versari, quibuscum conjugio aliquando copulari nefas esset.*“²⁾

¹⁾ Viz listy sv. Otce Lva XIII. k biskupům francouzským z r. 1884. „Nobilissima Gallorum gens“ a k biskupům bavorským z r. 1887 „Officio sanctissimo adducti;“ památný okružní list „Sapientiae christianae“ ze dne 10. ledna 1890; společné pastýřské listy episkopátu rakouského z r. 1890 a 1891.

²⁾ Conc. prov. Prag. 1860, tit. IV. cap. 12. p. 162.

5. Stěžují-li si rodičové, že děti jsou neposlušné, rozpustilé, lenivé a nemravné, napomene jich zpovědník, aby bedlivě přihlédli, zdali sami snad aspoň částečně nezavinili, čím na dětech svých jsou trestáni, zvláště pohoršlivým mluvením a životem nebo i zjevným sváděním ke hříchům. Někdy také není divu, že děti stanou se zarputilými a tvrdošijnými, když rodičové s nimi nakládají tvrdě, surovým spíláním a nemilosrdnými tresty je týrajíce.

Nesnadné umění zdárné výchovy a vedení dětí vůbec záleží v tom, když ke spořádané lásce přistupuje moudrá přísnost, tak aby obé beze všech výstředností se doplňovalo. Samo sebou se rozumí, že otec i matka v díle tomto mají svorně a důsledně spolupůsobiti.

6. *Rodičům nemanželským* musí z mnohých důvodů všemožná péče ve zpovědnici býti věnována. Hrozí přecasto vážné nebezpečí i jim samým, ježto bývají hříšníky příležitostnými a navyklými, i nevinným dětem, jimž obyčejně v tak nespořádaných poměrech rádného vychování se nedostává.

Nebrání-li okolnosti a nepřekonatelné překážky, přičiní se zpovědník, aby tací rodičové sňatek manželský uzavřeli a smutné následky vzhledem k dětkám svým všemožně odstraniti a napraviti se snažili.

Nemanželským otcům připomene se povinnost, aby se o výživu a vychování dětí společně s matkou starali.

7. *Osoby ovdovělé* buďtež nabádány k životu počestnému a cudnému; kdyby úsilí bylo marné, ať vstoupí raději podruhé ve stav manželský. Vdovy, které počestně žijí a druhého sňatku se zdržeti chtějí, zpovědník v předsevzetí tom utvrzuje a dle potřeby jich napomene, aby zlé příležitosti a přílišné důvěrnosti s osobami druhého pohlaví se varovaly a pokušením hned z počátku odporovaly.

Mají-li děti, ať se o ně pečlivě starají, v kázni je udržují a potřebnou vážnost u nich zachovati si hledí. Vdov bohatých zpovědník napomene, aby nezvykaly životu nečinnému, marnivému a rozkošnickému; ať si zamilují pravou nábožnost a horlivě konají skutky milosrdenství, zvláště k chudým, opuštěným a nemocným.

Poznámka. Apoštolským brevem ze dne 24. června 1892 dal sv. Otec Lev XIII. podnět ke zřízení všeobecného zbožného spolku *křesť. rodin na počest svaté Rodiny Nazaretské*. Důvody, jež vedly

sv. Otce k založení spolku, který má býti rozšířen po celém světě, jsou zjevný. Rodina jest nesmírné důležitosti pro obec i národ, stát i církev; na jejím blahu nebo rozvratu závisí i blaho nebo zkáza všeho sociálního řádu. V posledních dobách jsou útoky zlého nepřítele namířeny hlavně proti rodině, kořeny i základy její jsou ohroženy, simě nevěry a nemravnosti zaseto, takže křesťanská vira a zbožnost, staré dobré mravy, prostota, spořivost a spokojenost víc a více zanikají a celé rodiny Bohu i církvi se odcizují. Ježto pak *i zpovědník* má hojné příležitosti, aby k zakládání a rozšiřování spolku toho podstatně přispěl, stůžž zde přehled ustanovení věci té se týkajících:

1. Breve pap. Lva XIII. (*Erectio pie Consociationis a S. Familia*) ze dne 16. června 1892. — 2. Stanovy spolku [Ord. I. praž. 1894 str. 123. 124. — 1906. str. 76.] — 3. Seznam odpustků a výsad: [Ord. I. praž. 1906. 76.] — 4. Spolkové modlitby [Ord. I. praž. 1906. 78.] — 5. Decret. de dubiis. [Ord. I. praž. 1892. 81. — 1906. 79.] 6. O přijímání rodin do spolku sv. Rodiny. [Ord. I. praž. 1906. 80.].

§. 124. Hospodáři a čeleď. Zaměstnavatelé a dělníci.

I. *Poměr hospodáře k čeledi* podobá se poměru mezi rodiči a dítkami, ježto osoba služebná přijímá se jako za člena domácnosti najímatelovy (*familia, famulus*).

Protož i tu bude se tázati zpovědník na povinnosti stavu a dá vhodné poučení:

1. *Křesťanský hospodář* spatřuje v čeledínu úda rodiny; jest si vědom, že jeho pomoci potřebuje, a sám mu také v potřebách jeho slovem i skutkem pomáhá.¹⁾

Křesťanský čeledín pak ví, že větší majetek i moc pánova zakládá se na zřízení Božím, zasvěcuje svoje namáhání Bohu, v jehož službě jsou všickni lidé. Pramenem útěchy a spokojenosti jest mu *Kristus*, který stav služebný posvětil a přišel, *ne aby mu bylo slouženo, nýbrž aby sám sloužil*. „Pán Ježíš, ač nás vykoupil za cenu daleko vyšší, než bylo třeba, nesňal s nás různých strastí, jimiž život lidský téměř jest propleten, ale proměnil je ve vzpružinu ke ctnostem a v předmět zásluh, tak že žádnému člověku nelze dosíci odměny věčné, leč by kráčel krvavými šlépějemi

¹⁾ Zákonodárství rakouské uznává, že poměr čelední značně se liší od jiných poměrů služebných, a proto jest upraven zvláštními čeledními řády.

Ježíše Krista. *Budeme-li s ním trpěti, budeme s ním také kralovati.*¹⁾ Pán Ježíš, přijav na se zcela dobrovolně namáhání a útrapy, sílu jejich zázračně zmírnil a nejen svým příkladem, ale i svou milostí a nadějí ve věčnou odměnu všechny strasti učinil lehčími: „*Nebo toto kratičké a lehké soužení naše působí v nás převelmi velikou váhu slávy věčné.*“²⁾

2. Křesťanský hospodář uznalost svou projevuje, k čeledi se chová spravedlivě, slušně a laskavě, práci jí nepřetěžuje, odpočinku jí dopřeje, mzdu náležitou i výživu dostatečnou jí dává, v neštěstí a nemoci jí neopouští.

K takovému hospodáři čeleď přilne jako k otci, službu koná svědomitě a věrně, poctivostí, příčinností a poslušností důvěry jeho si dobývá, obtíže bez reptání a zlořečení snáší.

3. Ježto hospodář zastupuje místo rodičů, stará se také o duševní blaho podřízené čeládky: ke zlému jí nesvádí, nepohoršuje, v plnění povinností náboženských jí nebrání, napomíná, kárá, trestá, dohlíží, dobrým příkladem ve všem předchází³⁾.

Takovým jednáním pojistí si nejenom potřebnou vážnost, nýbrž i věrnost a poslušnost čeládky.

4. Obě strany, pán i čeledín, mají na vůli stanoviti si bližší podmínky smlouvy čelední, pokud je zákon dovoluje.

Zpovědník bude však někdy nucen důtklivě připomenouti, že božským i lidským zákonem *zapověděny jsou věci, které se s domácím mravem a domácí kázní nesrovnávají*. Kdyby si někdo takové podmínky přece vyjednal, považuje se jednání takové za neplatné, a žádná z obou stran nemusí mu dostáti.⁴⁾

5. Dle výslovného znění posud platných čeledních řádů jest čeledín povinen svému pánu poslušenstvím, věrností, uctivostí, pozorností a pravdivostí.

Zpovědník napomene dle potřeby, že poslušnost ovšem vztahuje se jen k věcem dovoleným, nikoliv ke hříšným, a zvláštní

¹⁾ 2. Tim. 2, 12.

²⁾ 2. Kor. 4, 17. — Viz okruž. list sv. Otce Lva XIII. o otázce dělnické („*Rerum novarum*“) ze dne 15. května 1891. — Motu proprio p. Pia X. ze dne 14. prosince 1903 v Ordin. l. praž. 1904 str. 25. [Authentické zásady o činnosti křesťansko-sociální.]

³⁾ Právo dohledu nad celým životem čeledinovým přisuzují rakouské řády čelední posud hospodářům.

⁴⁾ V případě vyzrazení mohou býti pán i čeledín úředně potrestáni. Viz čeled. řády ze dne 21. srpna 1856 a 7. dubna 1866.

pozornost bude věnovati osobám, kterým *hrozí ve službě nejbližší příležitost ke hříchu*. Kdyby pán osobu služebnou sváděl k činům nemravným a protizákonným nebo v té věci proti jiným osobám jí nechránil, má čeledín právo okamžitě ze služby vystoupiti.

Také ke členům pánovy rodiny mají se služebníci uctivě chovati, se spolučeledí se snášeti, všeho hašteření, žalování a pomlouvání se zdržeti, domácímu pořádku mají se podrobiti a práce, ku kterým byli zjednáni, správně a neomrzele konati.

V neděli a o svátcích mají se dle čeledního řádu konati jen práce domácí, jichž odložiti nelze; vykonávání jich však nesmí býti na závalu služeb Božích.¹⁾

Čeledín nesmí bez pánova dovolení ani ve svých vlastních záležitostech z domu se vzdáliti, ani návštěv přijímati. Má se také vystříhati všeho nákladu v oděvu, zábavách a jiných věcech, poměrům svým nepřiměřeného; pán může mu náklad takový zapověděti.

6. Pán má především právo žádati ujednanou práci, ale má také povinnost vypláceti v čas umluvenou mzdu.

Čeledínovi nesmí ukládati více a těžších prací, než může týž dle sil svých vykonati.

Je-li ujednána strava, musí býti dostatečná a zdravá; podobně oděv a prádlo mají býti poměrům čeledínovým přiměřeny.

Dále má pán čeledíny nabádati, aby v neděli a ve svátek služby Boží navštěvovali.²⁾

Onemocní-li čeledín, nastává pánovi povinnost o jeho ošetřování a léčení pečovati, bez rozdílu, povstala-li nemoc náhodou nebo vinou čeledínovu nebo pánovou.

Je-li čeledín svou nemocí sám vinen, může pán útraty léčení z jeho mzdy si strhnouti; pán, který nemoc čeledínovu zavinil, musí však útraty uhraditi ze svého.

Pán může čeledína bez obyčejné výpovědi propustiti, když rozkazům trvalou neposlušností vzdoruje, pánovi nebo jeho rodině potupnými slovy, pomluvami nebo skutky ubližuje, spolučeledíny proti němu števe a domácí pokoj zlomyslně ruší; když se dopustí krádeže, podvodu, zpronevěření, jiné k podobným věcem svádí nebo pánovi náležitého oznámení neučiní, dobytek mu svěřený

¹⁾ Viz uvedené čeled. řády z r. 1857 a 1866.

²⁾ Viz čeled. řády.

špatně opatruje a trýzní, nebo vůbec zlomyslným způsobem majetku svého pána škodí; když na pánův účet a bez jeho vědomí peníze nebo zboží se dluží; když se oddá opilství, karbanu a jiným neřestem, obzvláště když k tomu také dítky pánovy svěsti se snaží; když bez dovolení pánova mimo dům přenocuje nebo cizí osoby přechovává.

Ježto hříchy tu uvedené u čeledi dosti často se vyskytují, musí k nim také ve zpovědnici býti přihlíženo.

II. Zaměstnavatelé a dělníci.¹⁾

Hlavním a nejnebezpečnějším *bludem novověkého socialismu* jest, že líčí stav bohatých zaměstnavatelů jako přirozeného, zapříkáhlého nepřítele nemajetného dělnictva, čímž vyvolává a podněcuje nepořádek, nesvornost, zmatky a zarputilý boj na život a na smrt.

Zcela nesprávný tento náhled přičí se rozumu a všeliké pravdě. Jako příroda spořádala a spojila různé součástky lidského těla v jediný souladný celek, právě tak žádá táž příroda, aby obě části společnosti lidské, t. j. třída zaměstnavatelův i dělníků, žily ve vzájemné svornosti, přátelské shodě a poměrné rovnováze. *Jedna třída potřebuje naprosto druhé; jako majetek odkázán jest na práci, tak jest práce odkázána na majetek.*

Náboženství Kristovo, jehož vykladatelkou a strážkyní jest církev, může svou vniternou božskou silou boháče s chudinou, zaměstnavatele s dělnictvem usmířiti a sblížit, ježto *obě třídy vede k zachování vzájemných povinností, zvláště ze spravedlnosti plynoucích.*

1. Z povinností těchto připomíná *dělníkům* sv. Otec Lev XIII. ve svém okružním listu hlavně následující: správně a věrně vykonávati všecky práce, k nimž se dobrovolně a na základě spravedlivé smlouvy zavázali; neškoditi svému zaměstnavateli na jmění a neubližovati jeho osobě; domáhati se práv beze vzpoury a násilností; nespolečovati se s lidmi zvrhlými, kteří je mají nesplnitelnými sliby a vymyšlenými nadějemi, vskutku však jim připravují jenom sklamání a krutou nouzi.

Poznámka. O nebezpečném, nyní tak častém nešvaru *stávek*, bude pojednáno níže. (§ 136. III. 14.)

¹⁾ Na základě okruž. listu sv. Otce Lva XIII. „*Rerum novarum*“ ze dne 15. května 1891.

2. *Zaměstnavatelům* sv. Otec klade na srdce :

aby s dělníky nejednali jako s otroky („non habendos mancipiorum loco opifices“);

aby ctili jejich osobní důstojnost, křesťanstvím posvěcenou;

aby nezapomínali, že řemesla a práce člověka nehanobí, nýbrž zušlechťují, ježto pomocí jich počestným způsobem živobytí si opatřuje.

Všichni boháči a zaměstnavatelé mají si pamatovati, že jest *hanebné a nelidské, vykořisťovati dělníků k vlastnímu zisku a vážit si jich jen potud, pokud jsou ku práci schopni.* („Illud vere turpe et inhumanum, abuti hominibus pro rebus ad quaestum, nec facere eos pluris, quam quantum nervis polleant viribusque.“)

Dále se přikazuje zaměstnavatelům, aby přihlíželi k náboženství a duševnímu zušlechtění dělníků. Jest se jim tudíž starati o to, aby se mohl dělník včas účastniti bohoslužby, aby nebyl sváděn ke zhýralosti a nemravnosti, aby v něm nebyl utlumen smysl pro domácnost a spořivost.

Dělníkům nemají býti ukládány *práce síly jejich přesahující nebo věku a poklavi jejich nepřiměřené.*

Co dokáže *zdravý muž*, nesmí se žádati *od ženy* nebo snad *od dítěte.* Děti vůbec nemají býti do továren přijímány dříve, než dospěly k určitému věku a rozvoji tělesných i duševních sil; některé práce naprosto se nehodí pro ženy, jichž povoláním jest vlastně řízení domácnosti a zdárné vychování dítek.

Denní doba pracovní nebudiž delší než stačí síly dělníků. Jak často a na jak dlouho by se doba pracovní měla přerušovati, ustanoviti nutno dle způsobu práce, dle času a místnosti, kdy a kde se práce vykonává, jakož i dle tělesných sil pracovníkův. Každému dělníku má se dostati tolik odpočinku, kolik jest třeba k náhradě sil, prací ztrávených.

Úmluvy mezi zaměstnavateli a dělníky musí obsahovati podmínku, že dělníkům jest pojištěna doba odpočinku k nabytí nových sil a k vykonání povinností náboženských. Smlouva bez této podmínky byla by proti všeliké mravnosti, ježto nikdo není oprávněn od jiného žádati, aby povinností k Bohu a sobě samému zanedbával, a nikdo se také nemůže k tomu zavazovati.

Jednou z *hlavních povinností zaměstnavatelů* jest, aby každý dělník řádně obdržel, co mu po právu a spravedlnosti náleží.

Mzdu budiž tedy spravedlivě vyměřena a vyplácena. Ač výška mzdy záleží na obaplném dohodnutí dělníka se zaměstnavatelem, přece musí — všeobecně řečeno — vždycky býti taková, aby pilnému a spořádanému dělníku stačila k výživě. („Alendo opifici, frugi quidem et bene morato, haud imparem esse mercedem oportet“).¹⁾

Zaslouženou *mzdu dělníkům zadržovati, jest hříchem do nebe volajícím.* „Aj mzda dělníků, kterouž jste jim zadrželi, křičí: a křik jejich vešel v uši Pána zástupů“.²⁾

O nespravedlivém znásilňování a vykořisťování dělníků ne-
svědomitými zaměstnavateli srov. §. 136. III. 14.

§. 125. Rolníci.

1. Hlavní snaha zpovědníkova směřuj k tomu, aby ve-
důležitý stav rolnický, v mnohém ohledu za naší doby ohrožený,
křesťanství a církvi nebyl odcizen.

Neporušená víra a zbožnost, pevné přesvědčení náboženské
jsou pro každého člověka, zejména pak pro rolníka základem spo-
kojenosti a blahobytu.

Nemá-li stav rolnický ztratiti svou rozšafnost, statečnost,
poctivost, rozvahu, moudrost a svědomitost, nesmí se vzdáti svého
přesvědčení náboženského, nesmí se pustiti Boha a přikázání jeho.

Tak zvaná moderní vzdělanost a učenost není dostatečnou
zárukou poctivosti, svědomitosti a pravé mravnosti, ani nevystačuje
v dobách těžkého pokušení nebo zkoušky a neštěstí.

Zpovědník upozorní, že pravou vzdělaností zůstane pro
všechny časy ona, která netoliko rozum zdokonaluje, nýbrž i vůli
a život zušlechťuje, a to jest vzdělanost křesťanská, která bez
náboženství není možná.

2. Dobře jest poukázati k tomu, kterak stav rolnický sám
sebou již nábožnosti vyžaduje: jest to zajisté povolání těžké,
plné starosti a strasti; rolník v potu tváře dobývá chleba pro
sebe, svou rodinu a všechny ostatní stavy; jest v pravdě mužem
práce, musí časně vstávat, pozdě do noci pracovat, nemá od-
měřené doby pracovní, ani zabezpečené odplaty. Rolník nejlépe
cítí, že „bez Božího požehnání marné lidské namáhání.“

¹⁾ Encycl. „Rerum novarum.“

²⁾ Jak. 5, 4.

Přijde sucho a z toho neúroda, nebo mokro, lijáky, krupobití, nebo ve stodole všecko shoří; v takových zkouškách kde že vezme pevné důvěry v Boha a síly, nemá-li náboženství?

Ale i když všecko dobře se daří, musí se denně a hodně přičinit, své potřeby a vydání ve stravě a šatstvu na nejnutnější obmeziti, aby se nezadlužil, rodinu vyživil, dítky slušně zaopatřil. K tomu všemu třeba mnohého sebezapírání, jehož nebude schopen, dá-li se oloupiti o náboženství.

3. Rolník jest nejenom otcem a hospodářem, nýbrž i občanem a sousedem v obci. Zpovědník připomene mu povinnosti k dětem a čeledi a klade mu na srdce, že jenom muž rozšafný, který se varuje rozbrojův a strannictví, může si získati a zachovati trvalou vážnost spoluobčanův.

Bohužel, že v mnohých obcích jsou dvě nebo tři strany, jež se vespolek hašteří, nepřátelství kují, a to z příčin někdy maličerných, nezřídka osobních, čímž celá obec trpí.

Obecní úřady vyžadují za naší doby veliké opatrnosti, obětavosti, nezištnosti; mnohdy se po nich pachtí člověk neschopný, jen ze ctižádosti.

Také tu ukazuje zase svaté náboženství ve všem svou velikou moc.

Kdo převzal obecní úřad, ať vlivu svého užívá zejména k tomu, aby se mládeži neposkytovalo tolik příležitosti k marnotratnosti, nestřídmosti, rozpustilým zábavám a nočním tancům, aby ne-
navykla nepořádnému životu. ¹⁾

4. Falešnými rádci rolnického stavu jsou špatné noviny, které se obyčejně zovou „svobodomyslnými“ a „neodvislými“.

Zpovědník upozorní příležitostně, že každý člověk jest odvislým a závislým od Boha a mravních zásad, jimiž společnost lidská musí se řídit, nemá-li se rozpadnouti a zahynouti.

¹⁾ V posledních letech mnozí se žaloby, že ve městech i venkovských obcích příliš často pořádají se taneční zábavy. Mnozí okresní výborové podali r. 1896 petice ke sněmu království Českého, aby byl v té příčině vydán *zvláštní zákon zemský*, ukazující k tomu, že ony zábavy dle dobrých zdání obvodních lékařů mají zhoubný vliv na zdravotnictví v lidu, že *působí ku mravní i tělesné zkáze dospívající mládeže* a že *podporují pijáctví a rvačky*. Zemský výbor král. Českého ve svém přípisu ze dne 18. září 1896 čís. 41918 odkazuje prozatím k §. 28. odst. 2., 5., 7., §. 35. a 62. obecního zřízení a upozorňuje všechny okresní výbory, že dle přípovědi c. k. mistodržitelství též politické úřady okresní budou v té věci co nejdůrazněji na orgány obecní působiti.

Liberalismus, který chce člověku namluviti, že jest a má býti také neodvislým od Boha, od náboženství, mravních zásad a společenského řádu, *jest neštěstím pro rolníka a pro všechny stavy*. Viz §. 102.

Nesmíme se ho tedy přidržovati, nýbrž musíme se mu brániti a proti němu bojovati. Proto *ať rolníci nepodporují a nečtou a v domácnosti netrpí žádných špatných knih a časopisův, i kdyby jim zdarma byly dodávány*.

„Pastores animarum in hac re non tantum bono suo exemplo fidelibus praeluceant, sed etiam verbis efficacibus eos *et praesertim patres familias paterne doceant et saepe admoneant*, ut ad salutem suam suarumque familiarum *libros fidei et morum integritati nocivos caute devitent*, neque tales per domos suas haberi et lectitari permittant.“¹⁾

§. 126. Řeholnice.

I. Řeholnice řádů kontemplativních jsou nebezpečí světa vzdáleny, mají všecku příležitost k posvěcování sebe a k pokračování na cestě dokonalosti; dobru obecnému prospívají hlavně prostřednictvím svých modliteb.²⁾

Řeholnice řádův aktivních nejsou sice od nebezpečí světa odloučeny, konají z lásky k Bohu často rekovným způsobem skutky lásky a milosrdenství k bližnímu a mají o lidskou společnost veliké zásluhy. Život kontemplativní jest bezpečnější a mnohé k svatosti přivedl; život aktivní jest prospěšnější bližnímu.

Obojí jest v církvi užitečným.

II. Za zpovědníka řeholnic³⁾ hodí se kněz starší, zkušenější, náležitými vědomostmi v oboru mravouky zvláštní i asketiky vpravěný, životem ctnostným, zvláště nábožností, horlivostí, trpělivostí a moudrou rozvahou vynikající;⁴⁾ jsouť tyto vlastnosti pod-

¹⁾ Conc. prov. Prag. 1860. tit. II. cap. 4. p. 50.

²⁾ Aertnys: Pract. inst. Confess. pars 3. cap. 3. art. 2. — Cf. Zenner: Instr. §. 273. 274. — Tappehorn: Anleitung § 93. — Schieler: Die Verwaltung §. 82. S. 597.

³⁾ O zpovědníku řádném a mimořádném viz §. 31. Srov. též Renninger-Göpfert: Pastoraltheol. §. 62. a. II. S. 171.

⁴⁾ Quo enim sagacioris et suspicacioris indolis sint feminae et quo majus otium ruminandi et indagandi monialibus relinquatur, eo cautior et prudentior esse debet illarum Confessarius. Lehmkuhl apud Schieler: Die Verwaltung. §. 82. S. 598. pozn. 1.

mínkou potřebné mu vážnosti, úcty a důvěry. Moudrý a opatrný zpovědník řeholnic šetří mimo jiné následujících pokynův:

1. Aby s větším prospěchem mohl je vésti, snaží se poznati, co náleží k dokonalosti stavu řeholního vůbec a čeho žádá účel a povolání oné řehole zvlášť; k tomu cíli poslouží mu asketické spisy, jakož i řehole a stanovy klášterní.

2. Stará se, aby řeholnice s plnou důvěrou a upřímností ze hříchův a poklesků se vyznávaly; této důvěry jest jim nezbytně potřebí, ježto ve zpovědníku mají skoro jediné útočiště, bez něhož by jako ovce bez pastýře všeho druhu úzkostlivosti a pokušením byly vydány.

Chová se k nim s velikou trpělivostí a otcovskou vlídností; když někdy jeptiška ukazuje ve zpovědi stud nad hrubším pokleskem, usnadňuje jí vyznání.

3. Snaží se, aby řeholnice v ctnostech prospívaly. Ctnosti jim zvláště potřebné jsou :

a) Láska k Bohu, která pudí k vytrvalému plnění vůle Boží také ve věcech obtížných.

b) Pokora a skromnost, vnitřná i vnější.

c) Poslušnost k řeholi, představené a duchovnímu otci. Dokonalá poslušnost žádá, aby ctnostně, věrně a s radostí poslouchaly, nevyhledávající důvodů, když věc přikázaná není jistě hříchem.

d) Láska k ostatním sestrám, shovívavost a svornost.

Ať jedna druhé neuráží ani nezarmucuje, urážky ať od srdce odpouští, nedokonalosti jiných s trpělivostí a mírností snáší, jedna druhé ochotně pomáhá.

Zvláštním a nezřídka strannickým přátelstvím mezi jednotlivými sestrami podkopává se pokoj a svornost v komunitě.

e) Cudnost, která se varuje všeliké nebezpečné přichylnosti a důvěrnosti.

4. Starej se, aby řehole byla s chutí a láskou zachovávána.

Napomínej sester, aby předpisy a stanovami klášterními přesně a v pravém duchu se řídily, mlčení zachovávaly, mnoho-mluvnosti se varovaly. Netrp zlovyků v příčině klausury a rozmluv s osobami cizími.

5. Vážnost představené kláštera všemožně obhajuj; potřebuje-li řeholnice z vážných důvodů nějaké výjimky od pravidel a obyčejů klášterních, ať se uchýlí ku představené.

III. Varuj se následujících věcí:

1. Nerozmlouvej s jednotlivými řeholnicemi mimo zpověď; když musíš, čiň to zkrátka.

2. K žádné nebuď příliš důvěrným a neprokazuj jedné větší přízně než druhé; také není radno některé řeholnici častější zpovídání povolovati než ostatním.

3. Ve svých odpovědích se neukvapuj, v těžších otázkách nebo pochybnostech vyžádej si času k rozmyšlení.

4. Při zpovídání neukazuj omrzelosti, netrpělivosti, popudlivosti nebo spěchu, jinak ztratí řeholnice upřímnou otevřenost a důvěru.

5. Zůstaň klidným v řeči i chování, uslyšíš-li snad časem od některé řeholnice těžší hříchy. „S. Ignatius dicebat: Superiores aliorum et *confessarios* imitari debere *angelos*, qui in animarum sibi commissarum custodia omnem quidem diligentiam praestant, sed *quicunque sit eventus, nihil de tranquillitate et beatitate sua deperdunt.*“ ¹⁾

Ježto osoby Bohu zasvěcené trpí mnohá pokušení, potřebují spíše soustrasti a povzbuzení, než pokárání.

6. Varuj se zavdati příčiny k odůvodněnému podezření, že vědomostí ze zpovědi čerpaných užíváš jakýmkoliv způsobem při jednání nebo mluvení mimo zpovědnici.

7. Do záležitostí domácích a vnitřního řízení řehole, jež náleží představené nebo biskupovi, nezasahuj, nýbrž dle úřadu svého se starej jenom o spasení a dokonalost duší.

Nezaváděj o své újmě žádných novot; je-li z dobrých důvodů nějakých změn třeba, které nejsou proti řeholi a stanovám, ať se to stane se svolením představené a většiny společnosti řádové; jinak bude pokoj porušen.

IV. *Představené* udělí zpovědník příležitostně následující rady:

1. Všecky řeholnice ať jako dcery stejně miluje bez jakýchkoliv rozdíků; každou ať ráda vyslechne a jí všemožně pomáhá.

2. Ať není lehkověrnou v příčině klevet a donášení, nýbrž ať se dříve přesvědčí; je-li třeba pokárání, ať se obyčejně stane v soukromí.

3. Ať se stará o zachování řehole a sama svým příkladem všem předchází.

¹⁾ Nicol. Lancicii: Opuscula spirit. XVIII. cap. 22.

4. Zlozvyky ať se snaží moudře odstraniti.

5. Vlož představené na srdce, *aby o tělesné i duchovní potřeby nemocných s největší láskou a péčí bylo postaráno.*

6. V příčině výloh ať se varuje i lakoty i přemrštěného přepychu.

7. S velikou rozvahou ať jedná při přijímání i propouštění členů.

8. V mimořádných případech a okolnostech ať si vyžádá v čas od příslušného biskupa pokynův a rady.

9. O důležitém *dekretu S. C. Epp. et Regg. ze dne 17. prosince 1890 viz § 32.*

Představeným může zpovědník příležitostně připomenouti *přísnou povinnost*, aby všech ustanovení v dekretu obsažených svědomitě dbaly.¹⁾

Poznámka 1. V dekretu posv. Sboru de Religiosis ze dne 30. července 1910 čteme: „Saepe contingit, ut quae Apostolica Sedes sapienter constituit, ad notitiam omnium Congregationum vel domorum religiosarum, praesertim Monialium, non perveniant, legum beneficio sic prorsus amisso. Ita, in exemplum, dicendum de decretis: „Singulari quidem“ 27. Martii 1896: quoad quaestuationem; „Perpensis“ 3. Maji 1902: de triennali experimento solemni professioni religiosae praemittendo; „Quemadmodum“ 17. Decemb. 1890: de relatione conscientiae; „Sacra Tridentina Synodus“ 20. Decemb. 1905: de Communione frequenti; „Inter ea“ 7. Septemb. 1909: de debitis contrahendis; „Ecclesia Christi“ 7. Septemb. 1909: de quibusdam postulantibus in religiosas familias non admittendis; „Sanctissimum“ 4. Jan. 1910, quo praecedens decretum ad religiosas mulierum familias extenditur, et de aliis.

Haec igitur S. Congregatio summopere commendat Revmis locorum Ordinariis eorumque Delegatis ad monasteria, praesertim Monialium, ut notitiam decretorum, etiam in posterum edendorum, quae vitam religiosam respiciunt, efficaciter

¹⁾ Dekret „de manifestatione conscientiae“ obsažen latinsky a česky v Ordin. listu praž. z r. 1891. č. 12. str. 45. — *Důležité vysvětlivky* podal: Secondo Franco; jeho spis z vlastiny přeložil: Max Huber S. J.: „Das päpst. Decret „Quemadmodum omnium“ für Oberinnen, Obere, die nicht Priester sind, und Klosterbeichtväter. 2. Aufl. Regensburg. Pustet 1892. — Viz též: Linzer Quart. 1889., S. 630; 1891., S. 897; 1893, S. 665; 1896, S. 81. — Aug. Arndt S. J.: „Das Dekret Quemadmodum für Ordensfrauen und Laiengenossenschaften.“ Archiv f. k. K. 1896. 5. H. S. 227.

evulgent inter religiosas familias et instituta quoque dioecesana.“
[Acta Apost. Sed. ai 1910 pag. 523.]

Poznámka 2. Ježto řeholnice svátost pokání často přijímají, stůžž zde nový apoštolský *indult ze dne 7. července 1896* v příčině získání plnomocných odpustkův :

„Vigore specialium facultatum a SSmo D. N. Leone P. XIII. tributarum, S. Congregatio Indulgentiis Sacrisque Reliquiis prae-posita, attenta Confessariorum inopia, benigne annuit pro gratia (precibus Francisci de Paula Card. Schönborn, Archiepiscopi Pra-gensis), ita ut *Christifideles* archidioecesis Pragensis, *qui infra unam vel duas hebdomadas cujusque mensis Sac. Confessionem peragere solent*, omnes et singulas *plenarias Indulgentias* eo tem-poris intervallo concessas *absque Sac. Confessione pro singulis Indulgentiis plenariis praescripta, lucrari possint et valeant*, dum-modo lethalis culpae post ultimam Confessionem conscii non sint, et cetera opera iniuncta rite exequantur. Praesenti ad triennium valituro absque ulla Brevis expeditione. Contrariis quibuscumque non obstantibus.“¹⁾

§. 127. Kněží.

I. *Důležitost zpovídání kněží.*

Důstojnost kněží Nového zákona jest podivuhodna ; jim svě-řeno hlásání víry Kristovy, obětování nejčistší oběti, posluhování svatými svátostmi ; mají slovem a vzorným životem řídit i vésti duše jim svěřené.

Jak vznešená jest důstojnost kněze, tak hluboký byl by i jeho pád.

Špatný kněz strojí záhubu sobě i svěřeným duším ; bývá nepřístupným všelikému napominání, zatvrzelým, nekajícím, zasle-peným.

Snaha zpovědníkova směřuje k tomu, aby špatného kněze ze spánku hříchu probudil, a hodného před vlašností uchránil a v horlivosti udržel.

II. S knězem-kajícníkem budiž ve zpovědnici vždy jednáno s náležitou uctivostí.²⁾

Ježto svědomitý kněz přikázání mravouky a povinnosti své zná, nebývá obyčejně třeba, teprve se ho otazovati ; v pochyb-

¹⁾ Ordin. list praž. 1896, č. 22.

²⁾ Cf. Schieler : Die Verwaltung. §. 83. S. 603.

nostech o těžkosti nějaké viny otaž se, zdali myslil, že tím těžce hřeší. Napomenutí se sice dá, ale krátké, skromné a způsobem nepřímým („my kněží“).

Má-li však kajícník svědomí zanedbané, jest třeba se otazovati hlavně na tyto věci:

Zdali církevní hodinky se modlil?¹⁾

Zdali mši sv. nesloužil chvatně a nedbale²⁾ nebo ve stavu těžkého hříchu?³⁾

Zdali převzatým povinnostem vzhledem ke mši sv. vyhověl?

Je-li zpovědníkem: Zda dostatečně ve studiích svých pokračuje? Jak svůj zpovědnický úřad zastával, zvláště vzhledem ku kajícníkům příležitostným a zpětílým?

Je-li duchovním správcem: Jak plnil povinnosti své v úřadě učitelském, kněžském a pastýřském? Zdali náležitě káral zlořády na osadě, zvláště ty, jež působí veřejné pohoršení? Jak se stará o nemocné a chudé?

Je-li kajícník hříšníkem příležitostným nebo v těžkých hříších zpětílým, musí zpovědník počínati si neohroženě, pokárati, absoluci zadržeti, když toho vskutku potřeba jest; formálně zpětílým jest třeba uložiti opakování zpovědi neplatných.

III. *Napomenutí kněžím:*

1. Hlavně rad, aby dobře pochopili důstojnost svého povolání, povinnosti, odpovědnost, odplatu.

2. Aby zcela duším svěřeným se věnovali a jim prospěti se snažili modlitbou a horlivým zastáváním svých úřadů, zvláště aby pečovali o nemocné, o chudé a dítky.

3. Vniterná svatost má se přirozeně jeviti bezúhonným a příkladným životem zevnějším, jehož podmínky jsou: cudnost nejen v myšlenkách a žádostech, nýbrž i ve slovech a skutcích, spořádaná omácnost, střídmost a dobročinnost.⁴⁾

Viz též: Pap. Pia X. „Exhortatio ad Clerum catholicum“ ze dne 4. srpna 1908. [Ord. l. praž. 1908 č. 10.]

¹⁾ S. Alphons: Homo Apostol., append. IV. §. 1. n. 9. — Prax. Confess. n. 183.

²⁾ Homo Apostol. tract. 15. n. 84.

³⁾ Homo Apostol., append. IV. §. 1. n. 9.

⁴⁾ Conc. prov. Prag. 1860 tit. I. cap. 7.

IV. *Prostředky* vedoucí k pravému kněžskému životu:

1. Pevný a denně obnovovaný *úmysl žiti tak, jak se sluší svatosti kněžského stavu*; z takového předsevzetí vzejde radostná mysl u vykonávání povinností, síla k odolání pokušením, vytrvalost v dobrém.

2. *Navštěvování nejsvětější Svátosti oltářní.*¹⁾

„Si quis mihi ministrat, me sequatur, et ubi sum ego, illic et minister meus erit.“²⁾

3. *Horlivost v modlitbách a meditacích.*

Rozjímáním docílí kněz nejenom důkladného poznání, nýbrž i povzbuzení a pohnutí vůle; bez meditace nebude mít v náboženských věcech pravého světla, ztratí svatý zápal, horlivost, chuť a sílu ku práci.³⁾

Proto ať každodenně v ustanovenou dobu medituje, nejlépe ráno, kdy není mysl ještě rozptýlena.⁴⁾

Modlitby prosebné jest třeba právě tak, jako meditace. Pramenem všeho dobra a všech milostí jest Bůh, který však milost účinné (*gratia actualis*) dává jen prosícím. Jako pomoci Boží vůbec máme zapotřebí, právě tak potřebujeme modlitby, neboť modlitbou si pomoc vyprošujeme. Kněz jí potřebuje pro sebe i pro svěřené.

„Oratio et meditatio nobiscum surgat, transeat nobiscum in labore diurno, adsit in domo Dei, vigiletque in cubiculo: vespere nos a sordibus mundet, somno cedentibus claudat oculos, semperque habitet nobiscum; ut simus tamquam lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum dabit in tempore suo.“⁵⁾

4. *Církevní hodinky*, Tato ustavičná liturgická modlitba náleží ku kněžskému úkolu církve svaté, proto každý orgán církevní má povinnost ji konati; za to stává se účastným milostí, jež modlitbám církve jsou zaslíbeny, a přemnohých neocenitelných užitkův.

¹⁾ Conc. prov. Prag. 1860. tit. I. cap. V. p. 17. 18. — Viz svolání eucharist. spolku v Ordin. listu praž. z r. 1895. č. 24.

²⁾ Joan. 12, 16.

³⁾ Srov. Chaignon: Betrachtungen. Einheit. S. X. — S. Alph.: Prax. Conf. n. 183.

⁴⁾ Schieler: De Verwaltung. §. 83. S. 606. 1.

⁵⁾ Conc. prov. Prag. 1860. tit. I. cap. V. — Memoriale vitae sacerdot. cap. 38.

V modlitbě té nalézá hojný pramen vlastního osvícení, bohatou látku k rozjímání pro zpovědníci, školu i kazatelnu, jest spojen duchovně s ostatními věrnými služebníky církve, ze životopisů Svatých čerpá novou chuť a sílu v obtížích a utrpeních kněžského stavu, pojišťuje si zdar a požehnání v celém svém působení.

Církevní hodinky jsou v nejužším vnitřním spojení s obětí mše svaté, k níž připravují, kterouž doprovázejí a jejížto milosti přivlastňují.

Přinášeti Bohu oběť modlitby a oběť mše svaté jsou *dvě základní povinnosti úřadu kněžského.*

„*Meminerint beneficiati, quod ex ordinatione generalis concilii Lateranensis V., quilibet habens beneficium cum cura vel sine cura, si post sex menses ab obtento beneficio divinum officium non dixerit legitimo impedimento cessante, beneficiorum suorum fructus suos non faciat* sed eos tamquam injuste perceptos in fabricas hujusmodi beneficiorum vel pauperum eleemosynas erogare teneatur.“¹⁾

5. *Mše svatá* jest střediskem a jako tlukoucím srdcem veškeré bohoslužby.

Povinnost sloužiti mši svatou plyne pro kněze buď jen z posvěcení, nebo nad to z úřadu pastýřského, z nadace, nebo z přijatého běžného stipendia.

S pastýřským úřadem je spojen *závazek aplikace pro populo*, na základě zákona božského,²⁾ a to v ustanovené neděle a svátky, posud zasvěcené nebo zrušené.³⁾

Mimo náležitou přípravu těla vyžaduje se od kněze hlavně čistota duše, stav milosti.

„*Sacerdos, qui peccati mortalis sibi conscius est, tenetur sub gravi confessione sacramentali expiari, antequam missam celebret, nec sufficit contritio perfecta, nisi urgeat necessitas celebrandi et desit copia confessarii, et tunc tenetur quamprimum confiteri.*“⁴⁾

¹⁾ Conc. Prag. 1860. tit. I. cap. — Conc. Lateran. V. sess. IX. — Constit. Pii V. „Ex proximo“ 20. Sept. 1571. — S. Alph.: Homø Apostolicus, append. 3. n. 60.

²⁾ Trident. sess. XXIII. cap. 1.

³⁾ Conc. Prag. 1860. tit. III. cap. 3.

⁴⁾ Srov. Trid. sess. XIII. cap. 7. — Conc. Prag. 1860. tit. III. cap. 1. pag. 72.

Kněz, který vědomě ve stavu těžkého hříchu mši svatou slouží, dopouští se svatokrádeže, jest v nebezpečí ztratiti víru, v hříších se zatvrditi a v nekajícnosti zemřiti.

Pobožnost přípravou vzbuzená má býti zachována po celý úkon obětní; jest se tedy knězi varovati zvláště všeliké dobrovolné roztržitosti, hříšného a pohoršlivého chvatu a mechanické vlažnosti.

Knězi zajisté nejenom roucha bohoslužebná utrpení a smrt Páně živě připomínají, nýbrž všechny modlitby a obřady mešní tklivým způsobem mu domlouvají, aby Krista následoval a životem plným sebezapření, trpělivosti a obětavosti se mu připodobniti snažil, nezapomínaje slov, jež promluvil k němu při svěcení biskup

„Imitami, quod tractatis, quatenus mortis Dominicae mysterium celebrantes, mortificare membra vestra a vitiis et concupiscentiis omnibus procuretis.“¹⁾

6. *Častá zpověď.* Mezi hlavní prostředky zdokonalení života kněžského řadí se svátost pokání, kterou by měl duchovní dle možnosti každých čtrnáct dní, nebo aspoň jednou za měsíc pravidelně přijímati. „Ex mente Ecclesiae et traditiones ejus pie venerantes ardentissime optamus, ut omnes provinciae huius clerici, salvo generali Ecclesiae praecepto quoad praeparationem ad missam et ministranda sacramenta, salvisque constitutionibus regularium quoad frequentandam ab iis confessionem, *saltem quolibet mense, et si fieri poterit, crebrius etiam contriti confiteantur.*“²⁾

7. *Láska ke studiu.* Kněz má pokračovati ve vědeckém vzdělání nejen proto, aby víru svou zachoval, nýbrž i proti námitkám zvláště za doby naší hájiti jí dovedl. „Attende tibi et doctrinae: insta in illis. Hoc enim faciens te ipsum salvum facies et eos, qui te audiunt.“³⁾

8. *Duchovní cvičení* buď společná aneb aspoň soukromá jsou každému knězi velmi užitečná.⁴⁾

„Quanta sacerdotibus sit necessitas, spiritualibus exercitiis recreari, ex ipso S. Pauli Apostoli eloquio colligere licet, quo ni-

1) Pontif. Rom. in ordin. presbyt.

2) Conc. Prag. 1860. tit. I. cap. V.

3) I. Tim. 4, 13. 16.

4) Zenner: Instr. pract. Confess. §. 276, 277. — Aertmys: Pract. instit. n. 156.

mirum admonemur, ut resuscitemus gratiam Dei, quae est in nobis per impositionem manuum.“¹⁾

Poznámka. Některé vhodné příručky k duchovním cvičením pro kněze udává syn. praž. z r. 1863, str. 11.

Článek 3. Zpovídání nemocných.

§. 128. Důležitost péče o nemocné, zvláště vzhledem k jejich zpovědi.

I. Péče o nemocné jest jednou z nejdůležitějších povinností duchovního pastýře,²⁾ a to z důvodů následujících:

1. Nikdy nepotřebuje člověk pomoci, útěchy a posílení zvláště svátostného tolik, jako když je sklíčen těžkou nemocí.

a) Věru, u lůžka nemocného nezřídka se soustřeďuje všecka bída a strast lidská: zdraví jest zbaven, život jeho jest ohrožen, bolesti často kruté a dlouho trvající svírají tělo, dobrodiní spánku postrádá.

K nemoci druží se nezřídka ještě trpká chudoba, těžké starosti při pomyšlení na nezaopatřenou rodinu, nebo nedostatečné ošetřování a smutná opuštěnost.

b) Kromě těchto útrap doléhají na nemocného vážné potřeby duchovní: svědomí ho snad znepokojuje vzhledem k minulosti a mocně se ozývá: učiň pořádek s Bohem i s lidmi, postarej se o spasení upřímným pokáním dříve než bude pozdě; smrt nečeká, a po smrti přijde soud!

c) Když tělo útrapami k smrti je zeslabeno a duše starostí je tak obklíčena, vida příhodnou chvíli, přichází ďábel a doráží prudce, aby duši od Boha odvrátil, útočí proti víře, naději, odevzdanosti do vůle Boží a našeptává malomyslnost, netrpělivost, nedůvěru a zoufalství.

„Quo infirmorum vires sunt debiliores, eo inferni vires sunt fortiores.“³⁾

¹⁾ Conc. prov. Prag. tit. I. cap. 6. — Syn. Prag. 1863. cap. 5. — Epist. encycl. Pii IX. 9. Novemb. 1846.

²⁾ Schieler: Die Verwaltung des Buszsacram. Paderborn 1894. § 84.

³⁾ Confer S. Alph. Prax. Confess. n. 227.

Tohoto velikého nebezpečí budiž duchovní správce jako zpo-
vědník nemocných pamětliv!

„Etsi adversarius noster occasiones per omnem vitam quaerat
et captet, ut devorare animas quoquomodo possit: *nullum tamen
tempus est, quo vehementius ille omnes nervos intendat* ad perdendos
nos penitus et fiducia etiam misericordiae deturbandos, *quam cum
impendere nobis exitum vitae prospicit.*“¹⁾

Viz, duchovní pastýři, kolik tu najednou dotírá se všech
stran potřeb a nesnáží na ubohého nemocného. Ujmi se ho a buď
mu ochranným andělem!

2. Na posledních chvílích závisí věčnost, setrvání spravedlivého
a zachránění hříšníka.²⁾

A morte pendet vita aeterna! V této rozhodné době nabízí
Bůh často naposledy hříšníkovi svou milost, kterou snad tento
dříve zamítal; v těchto posledních chvílích musí nezřídka býti
spořádány nejdůležitější záležitosti časné i věčné; neplatné zpovědi
musí býti napraveny, nespravedlivý statek navrácen, škoda na-
hražena, nepřátelství smířena.

Hle, kterak je tu potřebí pomoci a rady duchovního pastýře!

3. Doba těžké nemoci jest *nejpříhodnější příležitostí ke spasitel-
nému a důtklivému působení nejenom na nemocného, nýbrž i na
jeho okolí.*

Nemoc a hrozící smrt poníží pýchu, zaplašuje lehkomyšlnost,
krotí vzdory a obměkčuje i otvírá zatvrzelé srdce nemocného.

Ale také na zdravé, kteří jsou kolem nemocného, jak může
tu spasitelně kněz působiti! Jeho horlivost a obětavost v pečování
o nemocné získá mu jistě důvěry, lásky a náklonnosti celých
rodin a vážnosti u přátel i nepřátel na celé osadě.

4. *Pečování o nemocné jest velmi užitečnou a záslužnou školou
i pro duchovního.*

V této škole učí se kněz patřiti na soudy Boží v celé vážné
opravdovosti, poznává bídu lidskou, milosrdenství a spravedlnost
Boží, marnost věcí pozemských, blaho svědomí čistého, ohavnost
hříchu a jeho následků, velikou moc sv. víry, nenahraditelnou sílu
náboženství.

5. A jak *záslužné* jest toto dílo!

¹⁾ Conc. Trident. sess. XIV. de sacram. extr. unct.

²⁾ Renninger-Göpfert: Pastoralh. §. 96. S. 285.

Kdo pomohl bratru svému šťastně dobojovati poslední boj, kdo pohrouženého v mámivý sen hříchu vzbudil, duchovně mrtvého ještě včas vzkřísil, ten dojistá přikrývá i množství hříchů vlastních a dobude sobě milosrdenství před soudem Božím. Animam salvasti, tuam praedestinasti!

Jest to sice poslední práce a služba, která se tu prokazuje, ale práce taková, že na ní závisí zachování nesmrtelné duše.

6. Péče o nemocné jest speciální správou duchovní a přísnou povinností, kterou ukládá duchovnímu správci nejen obecný zákon křesťanské lásky, nýbrž i úřad jeho pastýřský, dle slov rit. římského: „Cura infirmorum est *praecipua pars* muneris parochialis.“

Ušlechtilým vzorem jest tu knězi nebeský lékař, Ježíš Kristus, o němž evangelista dí: „*Circuibat curans omnem languorem et omnem infirmitatem.*“¹⁾

§. 129. Žádoucí vlastnosti a vědomosti zpovědníka jako navštěvovatele nemocných.

„Aegrotos visitans ea, qua sacerdotes Domini decet, honestate et gravitate se habeat, ut non *aegris* solum, sed *sibi* et *domesticis* verbo et exemplo prosit ad salutem.“²⁾

Aby navštěvování nemocných bylo dle úmyslu církve svaté, v rituálu vysloveného, vskutku *spásonosným prostředkem* nejen pro nemocného, nýbrž i pro celé okolí jeho i pro navštěvovatele samého, jest zpovědníku třeba následujících *vlastností a vědomostí*:

1. Má býti nadšen *pravou láskou Kristovou a horlivostí apoštolskou*; toť hlavní pramen všech potřebných ctností!

Z této horlivé lásky plyne stálá, neomrzela *ochota a hotovost* kněze, bez odkladu posloužití bohatému i chudému, blízkému i vzdálenému, ve dne v noci, v čas příhodný i nepřiležitý.

Pastýřská horlivost podstupuje pro spasení duší všecko, neleká se žádných nebezpečí a překážek, nasazuje vlastní zdraví, nezřídká i život.

„Parochos caritas Christi et tenera oviscularum dilectio urgebit vehementer, ut diu noctuve vocati *etiam cum suae vitae periculo*

¹⁾ Matth. 9, 35. — Srov. Luc. 4, 38; 4, 41; 5, 18; 14, 2; 14, 13. — Marc. 1, 31; 2, 3—12; 14, 3. — Matth. 4, 24; 8, 6; 8, 15. — Joh. 4, 52.

²⁾ Rit. Rom.: De visit. etcura infirm.

saltem hanc ultimam medicinam de vita periclitantibus subministrant.“¹⁾

Zví-li duchovní správce, že někdo z osadníků jeho onemocněl, nečeká ani na zavolání, nýbrž sám a častěji ho navštěvuje, napomíná věřících při každé příležitosti, aby mu v čas oznámili, kdykoliv se někdo v rodině nebo v sousedství povážlivě rozstůně, a na velikých osadách učiní si seznam nemocných.

„Non expectabit, ut ad aegrotum vocetur, sed *ultro ad eum accedat* non semel tantum, sed *saepius!* Iuvabit praesertim in amplis parochiis *aegrotorum catalogum* habere, ut illis opportune subvenire possit.“²⁾

Poněvadž pak nemůže vždy sám všem dostačiti, proto také při vyučování veřejném křesťanské milosrdenství k nemocným hlásá a vštěpuje, a zvláště v osadách vzdálených vybídne některé nábožné osoby, členy bratrstev a spolků církevních, aby nemocné navštěvovali, s nimi se modlili, k sv. svátostem je připravovali a kněze v čas zavolati dali.

2. Z horlivé lásky plyne také *upřímná soustrast, přívětivost a trpělivost* navštěvovatele nemocných.

Kněz má přicházeti k nemocnému jako spásonosný anděl míru s přívětivou tváří, potěšujícími slovy, citelným srdcem! Tato vlídnost a nelíčené účastenství otevírá srdce nemocného i domácích.

3. Horlivý zpovědník jest však též *stálým a pevným* ve všem, čeho dle zákona božského nebo církevního ke spasení duše jest potřebí, tak že neztratí trpělivosti ani v případech takových, kde se mu překážky kladou³⁾ a duchovní pomoc jeho se odmítá.⁴⁾

4. Apoštolská horlivost dodává konečně knězi i *duchapřítomnosti a neohroženosti*, které bývá zvláště třeba v případech náhlého onemocnění, neštěstí a těžkého úrazu, při neobyčejných úkazech a okolnostech zaopatřování, při nakažlivých a epidemických nemocech.

Kněz musí býti neohrožený jako voják, který i smrti dovede patřiti v tvář;⁵⁾ kdyby se při zaopatřování nemocných i nakazil a zemřel, skončil v nejšlechetnějším povolání nejkrásnější smrtí!

¹⁾ Conc. Prag. 1860 p. 151.

²⁾ Rit. Rom. — Srov. Renninger-Göpfert: Pastoralh. § 98. S. 288.

³⁾ Schieler: Die Verwaltung. §. 85. S. 611 poznám. 2.

⁴⁾ S. Alph.: Prax. Confess. n. 231. sq.

⁵⁾ Dr. Stöhr: Pastoralmedizin. S. 241.

Živé vědomí, že plní svou svatou povinnost, pevná důvěra v Boha, který své věrné sluhy opatruje „jako zřítelníci oka svého“, čisté svědomí a vroucí modlitba jsou nejlepší ochranou proti nakažení a zapuzují všecken strach.

5. Horlivost má býti vždycky spojena s *náležitou opatrností*; jest jí v mnohém ohledu zapotřebí, *zvláště při návštěvě první*.

Není-li stav nemocného povážlivý a nehrozí-li žádné nebezpečí, nemusí se ihned na zpověď naléhati.

Duchovní, pozdraviv laskavě nemocného, může se ho otázati, jak se má, projevuje sdílnost, poslouchá trpělivě jeho stěžování, ponenáhlu pak od věcí časných k duchovním přecházejí, krátce a srdečně ho potěšuje a dle stavu nemoci dřív nebo později ke sv. zpovědi ho nabádá.

Odchází pronese dobré přání, slíbí, že naň v modlitbách a při mši svaté bude vzpomínati a že ho opět navštíví.

Dobře uvážit dlužno všechny okolnosti: věk, pohlaví, povahu, potřeby, stav i vzdělání nemocného.

Osob druhého pohlaví nenavštěvuje duchovní záhy z rána nebo pozdě večer, leč by byl zavolán; nezůstane také s nemocnou samotou, ani nápadně dlouho.¹⁾

6. Potřebnou *zásobu náboženských pohnutek k potěšování a povzbuzování* poskytují zpovědníkovi knihy o poučování a vzdělávání nemocných,²⁾ evangelia jednající o bolestech Páně a Panny Marie, o uzdravení nemocných; dále čtení, modlitby a obřady obsažené v rituálu římském: „de visitatione et cura infirmorum.“

7. Je-li nemoc nebezpečnou, poradí zpovědník nemocnému šetrným způsobem, *aby své časné záležitosti spořádal a právoplatnou závěť učinil*.

„Si morbus gravior vel cum periculo fuerit: aegroto suadeat (sacerdos), ut dum integra mente est, *rem suam omnem recte*

¹⁾ Schieler: Die Verwaltung. §. 85. S. 612. pozn. 1. — Frassinetti: Prakt. Anleit. Kap. 2. Erster Anhang §. 3. n. 353.

²⁾ Carol. Borr.: Instruct. de cura et visit. infirm. (Acta Med. p. 595—608.) — S. Alphons.: Prax. Confess. n. 227—292. H. A. II. Append. — Hettinger: Herr, den du liebst, der ist krank. Würzburg 1854. — Ott: Vademecum für Priester am Kranken- und Sterbebette. Regensburg. 3. Aufl. 1866. — Tappenhorn: Anleitung zur Verwaltung des hl. Bussakram. Dülmen 1893. 4. Aufl. §. 103 sq. — Der Priester am Kranken- und Sterbebette 3. Aufl. Paderborn. 1893. — Aertnys: Pract. institutio Confess. Linz 1892. n. 187—203. — Renninger-Göpfert: Pastoraltheol. Freiburg. 1893. §§. 91. 92. 96—103. — Milosrdný Samaritán. Dle spisu Ferd. Ziervogela. Praha 1905. (Děd. sv. Jana Nep. č. 92.)

constituat et testamentum faciat: si quid habet alienum restituat, et ad remedium animae suae pro facultatibus, quod in Domino ei placuerit, disponat.

Sed haec suggerendo *omnis avaritiae nota caveatur.*¹⁾

Poznámka. O podstatných požadavcích *vzhledem k formě* platné závěti viz §. 137. IV. A. 2.

§. 130. Péče o duchovní potřeby nemocných a příprava ke sv. zpovědi.

Dle návodu římského rituálu duchovní pastýř jako zpovědník *stará se hlavně o duchovní potřeby nemocných*, a to: aby je potěšil a v pokušeních jim spasitelnými prostředky přispěl; aby mysl jejich k Bohu obrátil a ke svaté zpovědi jakož i k ostatním svátostem je připravil.

„In primis *spiritualem aegrotantium curam* suscipiat, omnemque diligentiam in eo ponat, ut in viam salutis eos dirigat, atque a diabolicis insidiis *salutarium adjumentorum praesidio* defendat, ac tueatur.“²⁾

I. *Potěšování nemocných.* Zpovědník musí míti *hojnou zásobu vhodných pohnutek a důvodů náboženských k potěšování, povzbuzení a duchovnímu posilnění nemocného.*

„Accedat ad aegrotum ita paratus, ut in promptu habeat argumenta ad persuadendum apta, ac praesertim Sanctorum exempla, quae plurimum valent: *quibus curam excitet ac recreet.*“³⁾

Hlavní myšlenky, jichž může zpovědník při potěšování nemocných užiti, jsou:

1. *Nic neděje se bez vůle Boží*; také nemoc jest od Boha Otce nejlaskavějšího, který chce jen naše dobré a nejlépe ví, co jest duši ku prospěchu.

Důvěřuj tedy v Boha a odevzdej se zcela do jeho svaté vůle „*Omnem spem suam in Deo ponat.*“⁴⁾

¹⁾ Rit. Rom. l. c. — Viz: Renniger-Göpfert: Pastoraltheol. §. 100. 2 S. 299.

²⁾ Rit. Rom.: De visit. et cura infirmorum.

³⁾ Rit. Rom. l. c. — Srov. Renniger-Göpfert: l. c. 99. S. 290 sq.

⁴⁾ Rit. Rom. l. c.

2. *Utrpení se dá a má obracetí ku prospěchu duše*; není vždy znamením hněvu, nýbrž přečasto navštívením lásky Boží; vede k poznání hříchův a pobádá duši, aby se k Bohu vrátila.

Nes tedy trpělivě za Pánem Ježíšem kříž svůj, který ti přinese spasení; trpělivým snášením činíš zadost za hříchy a odvracíš tak od sebe mnohem těžší pokuty a trest v očistci. Netrpělivostí všecko se zhorší, ani tělu ani duši se neprospěje.

„*Peccatorum suorum poeniteat, divinam misericordiam imploret et infirmitatis poenas, tamquam paternam Dei visitationem, patienter ferat, et ad salutem suam provenisse credat, ut vitam, moresque suos melius instituat.*“¹⁾

3. *Beze všeho utrpení není na světě žádného člověka*, přemnozí však více a déle trpěli; bolesti se brzy ukončí, ale blaženost potrvá na věky. *Passiones hujus mundi non sunt condignae comparari ad futuram gloriam!*

4. *Čím více trpíš, tím podobnějším stáváš se Pánu Ježíši, Panně Marii, Svatým a Světicím Božím*, tím větší máš také naději spasení.

II. *Příspěvní v různých pokušeních nemocného*. Zpovědník musí přihlížeti, *jaká pokušení na nemocného hlavně doléhají*, aby moudře užil vhodných prostředkův. „*Videbit sacerdos, quibus potissimum tentationibus aut pravis opinionibus aeger sit subjectus, eique prout opus fuerit, apta remedia prudenter adhibebit.*“²⁾

Obyčejná pokušení nemocných jsou:

1. *Proti víře*: přemáhá se vzbuzením víry, vzýváním nej-světějších jmen, vzbuzením dokonalé lítosti, důvěry a lásky k Bohu. Poradť nemocnému, aby s pevnou a rozhodnou vůlí krátce se pomodlil: „*Věřím, co církev svatá věří*: Bohu vzdávám díky, že jsem se v pravé církvi narodil; *v této víře chci žítí a umřítí*“.

2. *K zoufalství*:³⁾ potěšuj ho, vzbuzuj důvěru v Boha, mluv o lásce a milosrdenství Božím, o zásluhách utrpení Kristova, o mocné přímlově Panny Marie a Svatých, o návratu marnotratného syna, o spasení zločince na kříži.

„*Desperatio est praecipua tentatio aegrotorum. Caveas talibus loqui de justitia divina, poenis inferni, de eorum magnis scele-ribus*“ . (S. Alph.)

¹⁾ Rit. Rom. I. c.

²⁾ Rit. Rom. I. c.

³⁾ Schieler: Die Verwaltung §. 85. S. 622.

Bůh v Písmě svatém sluje „*otcem milosrdenství*“;¹⁾ nechce smrti hříšníkovi, nýbrž aby se obrátil a živ byl;²⁾ slibuje kajícímu hříšníkovi, že zapomene na všechny hříchy jeho.³⁾

3. *Domýšlivé sebedůvěrování a spoléhání na své dobré skutky*: napomeň k pokornému uznání, že všechno dobré pochodí od Boha, naším vlastnictvím že jsou jen hříchy; s bázni a třesením musíme pracovati o svém spasení. Kdyby nemocný z přílišného důvěrování ve svou spravedlivost smrti si nedočkavě přál, předloží se mu vážné pravdy o soudu a věčnosti.

4. *Přílišná bázeň před smrtí*: vštěpuj mu důvěru v Boha, ukaž vratkost a marnost věcí pozemských; ne na tom nejvíce záleží, *jak dlouho*, nýbrž na tom, *jak* kdo žil.

5. *Netrpělivost*: vypravuj mu o utrpení Syna Božího, bolestné Panny Marie, svatých apoštolův a mučedníkův; uveď příklady ze životopisů Svatých, kteří dlouho a trpělivě nemoc snášeli. Představ mu, že si netrpělivostí nepomůže, nýbrž stav svůj zhorší; bude-li však snášeti bolest pro Boha, že se mu ulehčí zde na světě, zmenší se tresty v očištění, zvýší se odměna v nebesích.

6. *Pokušení k nenávisti a hněvu*. Má-li nemocný v srdci nepřátelství, představ mu přikázání o lásce k nepřítelům; kdo sám odpustiti nechce, nemůže doufati, že mu bude od Boha odpuštěno. Bylo-li mu ukřivděno od nepřítele, ať si vzpomene, jakých bezpráví dopustil se sám proti Bohu.

III. *Vzbuzování a udržování pobožnosti.*

1. Zpovědník poradí nemocnému, jak by měl mysl svou ve dne v noci krátkými modlitbami a povzdechy často k Bohu povznášeti, bolesti své mu obětovati, za dar odevzdanosti do vůle Boží, trpělivosti, lítosti nad hříchy prositi a spásitelných odpuštěk si získati. „*Sacerdos proponet aegrotanti, prout ejus conditio feret, aliquas orationes et pias mentis ad Deum excitationes, praesertim versiculos e Psalmorum libro, vel orationem Dominicam et salutationem angelicam, Symbolum fidei, vel passionis Domini nostri meditationem et Sanctorum martyria et exempla, ac coelestis gloriae beatitudinem.*“⁴⁾

1) II. Kor. 1, 3. — Isai. 55, 7.

2) Ezech. 33, 11.

3) Ezech. 18, 21.

4) Rit. Rom. 1. c.

2. *Velmi prospěšno jest vzbuzovati s nemocnými v přestávkách božské ctnosti, a to:*

a) *Akt víry*: Modli se s ním zvolna „Věřím v Boha“; k jednotlivým článkům může nemocný říci „věřím“. — Nebo stručně: „věřím, o Bože, cokoliv skrze sv.katolickou církev k věření předkládáš; proto věřím, poněvadž Ty jsi to zjevil, který jsi věčná pravda, jež nemůže ani klamati ani oklamána býti“.

b) *Akt naděje*: „O Bože můj, doufám, že milostí Tvou věčného blahoslavenství dosáhnou, protože jsi to slíbil, jenž jsi všemohoucí, věrný, svrchovaně dobrotivý a milosrdný“.

c) *Akt lásky*: „Bože můj, miluji Tě nade všecko, protože jsi nejvyšší a nejdokonalejší dobro, jež všeliké lásky jest hodno“.

d) *Akt lítosti*: „O Bože a Pane můj, lituji z celého srdce svého, že jsem Tebe, nejvyšší a nekonečné dobro, které nade všecko miluji, kdy hříchem urazil. Mám v ošklivosti každý hřích pevně si umiňuji, že svůj život napravím a Tebe nikdy více neurazím“.

e) *Akt odevzdanosti do vůle Boží*: „Staniž se vůle Tvá, o Pane! Nauč mne vůli Tvou konati, nebo Ty jsi Bůh můj. Chci, co Ty chceš, do rukou Tvých poroučím svou duši i tělo, život i smrt.“

Tobě obětuji všechny myšlenky, slova, skutky, bolesti a sjednocuji je s hořkým utrpením a bolestnou smrtí Ježíše Krista, Spasitele svého.

O Ježíši, Tobě živ jsem;

o Ježíši, Tobě umírám;

o Ježíši, Tvůj jsem za živa i ve smrti.“

3. Může-li nemocný, ať sám čítá nebo chvilkami *poslouchá o věcech duchovních* a životech svatých. Všechno ovšem musí se díti *přiměřeně, aby to bylo nemocnému k duchovnímu ulehčení, ne však na obtíž.*

„Haec tamen *opportune et discrete* suggerantur, ne aegroto molestia sed *levamen* afferatur.“¹⁾

4. Duchovní postará se také, *aby nemocný měl před očima kříž, svaté obrazy, a svěcená voda* k častému pokropení aby byla po ruce.

„Sacras imagines Christi crucifixi, B. Mariae Virginis et Sancti, quem aeger praecipue veneratur, ob oculos ejus apponi

¹⁾ Rit. Rom. I. c.

curabit. Vasculum item adsit aquae benedictae, qua frequenter aspergatur.“¹⁾)

IV. *Příprava k hodnému přijetí sv. svátostí.* Hlavní starostí jest, aby nemocný, zvláště když nebezpečí hrozí, byl zaopatřen sv. svátostmi, *dokud jest při dobrých smyslech.* Zpovědník nevezme mu naděje na uzdravení, ale také mu nezatají skutečného nebezpečí; bude v dobrém srozumění s lékařem, vyhledá mezi domácimi osobu, k níž má nemocný důvěru, domluví se s ní, aby na nemocného působila; není-li nebezpečí naléhavé, dohodne se s nemocným o dni a hodině, kdy by mu vykonání zpovědi bylo nejprůhodnější.

„*Ubi periculum immineat, parochus monebit aegrotum, ne daemonum astutia, neque medicorum pollicitationibus, neque propinquorum aut amicorum blanditiis se ullo modo decipi sinat, quominus ea, quae ad salutem animae pertinent, opportune procuret, et qua par est devotione et celeritate sancta sacramenta, dum sana mens est integrique sensus, religiose suscipiat, citra fallacem illam ac perniciosam procrastinationem, quae plurimos ad aeterna supplicia perduxit.*“²⁾)

Příčinou záhubného odkládání se zaopatřením bývají zakořeněné předsudky, že by stav nemocného se zhoršil; nezřídka také nemocný sám se klame nebo od jiných jest klamán.

Proto vyvrátí duchovní mylné předsudky a ukáže, jaké úlevy poskytuje přijetí sv. svátostí duši i tělu nemocného.

Očistění svědomí ode všeho, co nemocného tížilo, sporádání nejdůležitějších záležitostí, vnitřní klid a odevzdanost do vůle Boží musí zajisté *působiti blahodárně také na tělesné zdraví*, k němuž napomáhá i svátost posledního pomazání, když to spasení duše jest prospěšno.

„*Extrema unctio etiam ad corporis sanitatem confert, ubi salutem animae expedierit.*“³⁾)

Zkušeností potvrzuje se nezvratně pravdivost slov Písma: „*Modlitba víry uzdraví nemocného a ulehčí jemu Pán*“.

Poznámka. Decretum S. Congr. Conc. 7. Decemb. 1906 „*de S. Communionem infirmis non jejunis administranda*“:

¹⁾ Rit. Rom. I. c.

²⁾ Rit. Rom. I. c.

³⁾ Conc. Trid. sess. XIV. c. 2. de extr. unct.

„Post editum de frequenti et quotidiana SS. Eucharistiae sumptione decretum die 20. Decembris 1905, concessasque a SSmo D. N. Pio PP. X. die 30. Maji ejusdem anni indulgentias omnibus Christi fidelibus, qui certas preces devote recitaverint pro quotidiana Communionis propagatione; post additum praeterea Decretum Urbis et Orbis, die 14. Febr. 1906 a S. C. Indulg. et Relig., cujus decreti vi possent Christi fideles per quotidianam communionem lucrari omnes indulgentias, absque onere confessionis hebdomadariae, vix dicere est, quanta laetitia benignae hujusmodi S. Sedis dispositiones exceptae sint, praesertim ab Episcopis et moderatoribus religiosorum Ordinum.

Excitato inde studio fovendae pietatis, quaesitum est, si quo forte modo consuli posset *aegrotis, diuturno morbo laborantibus et eucharistico Pane haud semel confortari cupientibus, qui naturale jejunium in sua integritate servare nequeant*. Quare supplices ad hoc preces delatae sunt SSmo D. N. Pio X., qui re mature perpensa, auditoque consilio S. Congregationis Concilii, benigne concessit: ut *infirmi, qui jam a mense decumberent absque certa spe ut cito convalescant, de Confessarii consilio SSam Eucharistiam sumere possint semel aut bis in hebdomada, si agatur de infirmis, qui degunt in piis domibus, ubi SSmum Sacramentum adservatur, aut privilegio fruuntur celebrationis Missae in Oratorio domestico; semel vero aut bis in mense pro reliquis, etsi aliquid per modum potus antea sumpserint, servatis de cetero regulis a Rit. Romano et a S. Rituum Congregatione ad rem praescriptis. Praesentibus valituris, contrariis quibuslibet non obstantibus.*“

Datum Romae, 7. Decembris 1906.

† Vincentius, Card. Episc. Praenestinus,
praefectus.

C. De Lai, secretarius.

Vysvětlení: 1. Slovem „infirmi“ nejsou zde míněni nebezpečně nemocní, kteří Tělo Páně přijímají jako viaticum. O těchto platí i dále předpis Rit. řím. [Tit. 4. cap. 4. n. 3. 4.]: „Pro Viatico autem ministrabit [parochus] cum probabile est, quod [infirmus] eam amplius sumere non poterit... Poterit quidem Viaticum brevi morituris dare non jejunis.“ Trvá-li těžká nemoc déle, může se jim opětovně podávati per modum Viatici. Papež Benedikt XIV. [de Syn. dioec. lib. 7. cap. 12. n. 4.] napomíná:

„Ne parochi renuant SSam Eucharistiam iterato deferre ad aegrotos, qui etiam perseverante eodem morbi periculo, illam saepius per modum Viatici, cum naturale jejunium servare nequeunt, percipere cupiunt.“

2. Jiným nemocným, kteří nestůňou nebezpečně a ve své déle trvající nemoci z pobožnosti častěji Tělo Páně přijímají, má se posloužiti dle předpisu Rituálu řím.: „Ceteris autem infirmis, qui ob devotionem in aegritudine communicant, danda est Eucharistia ante omnem cibum et potum, non aliter ac ceteris fidelibus, quibus nec etiam per modum medicinae ante aliquid sumere licet.“

3. Od tohoto *obecného zákona přirozené lačnosti* připouští nyní Apošt. stolice *výjimku* ve prospěch oněch nemocných, kteří stíženi jsou nemocí ne sice smrtelnou, ale chronickou, jež jim nedovoluje přirozenou lačnost zachovati. Všem takovým smí se nyní, leží-li již měsíc a není-li naděje, že se co nejdříve uzdraví, podávati Tělo Páně *jednou nebo dvakrát za měsíc*, i když něčeho per modum potus požili.¹⁾

Je-li nemocný v domě (klášteře, nemocnici, ústavu), kde se Nejsvětější Svátost přechovává, nebo kde se v domácí kapli mše sv. slouží, uděluje se mu ono dovolení *jednou nebo dvakrát za týden.*²⁾

4. Na základě rozhodnutí S. Congr. Conc. ze dne 25. března 1907 platí dovolení to i pro takové nemocné „qui, quamvis gravi morbo correpti et ex medici iudicio naturale jejunium servare non valentes, nihilominus in lecto decumbere non possunt, aut ex eo aliquibus horis diei surgere queunt.“ [Anal. eccl. 1907. fasc. 5. p. 199.]

V. Kdyby nemocný, ač v nebezpečí se nalézá, *pomoc duchovní odmítal*, neopustí kněz takového ubožáka, neztratí důvěry v jeho obrácení, nýbrž pátrá po *hlavní příčině* zatvrzelosti jeho.

Má-li snad k duchovnímu *osobní nechuť*, radno jest postarati se o *jiného kněze*, kterého si přeje; je-li příčinou *náboženská nevědomost* nebo *předsudky* proti zaopatření sv. svátostmi, poučí ho

¹⁾ Dle rozhodnutí posv. Offic. 4. června 1890 smí k tekutému pokrmu (polévce, kávě, mléku, čokoládě) přimísen býti i pokrm pevný (pečivo), když smíšenina tím neztratí povahy pokrmu tekutého.

²⁾ Ordin. l. praž. 1907. č. 3.

kněz s láskou a trpělivostí a nabídne se, že bude s ním svědomí zpytovat i a k dobré zpovědi mu všemožně pomáhati.

Je-li pramenem nekajicnosti *nevěra*, ukazuje mu vážné povinnosti křesťana, který kráčí smrti vstříc, a promluví k němu důtklivě o soudu Božím a věčnosti.

Zatvrdila-li *zoufalost* nemocného, představuje mu Boží lásku a nekonečné milosrdenství.

Kdyby nešťastník odpovídal slovy posměšnými nebo i potupnými, nedá se kněz unésti hněvem, zůstane mírným, mluví mu do srdce, ukáže mu kříž, prosí a zapřísahá ho, aby se přece nad svou nesmrtelnou duší smiloval.

Když nemocný ku všemu domlouvání zatvrzele mlčí, od kněze se odvrátí, anebo na tom trvá, aby duchovní ho opustil, tu odcházejí (projeví kněz svůj zármutek a nabídne mu svou pomoc, kdyby později jinak se rozmyslil.

De nullius salute desperandum, quamdiu spirat!

Za takového zatvrdelce musí se duchovní *vroucně modliti, při mši svaté na něho pamatovati*, a také zkusiti, zdali by snad *jinému* knězi se nepodařilo spásonosné to dílo, dle slov rituálu: „Quod si aeger aliquis hortationibus ac monitis sacerdotum vel amicorum et domesticorum consiliis adduci non potest, ut velit peccata sua confiteri: tunc non omnino (desperanda res est, sed quamdiu ille vivit, repetendae sunt frequenter variae et efficaces sacerdotum et aliorum piorum hominum exhortationes, proponendaque aeternae salutis damna et sempiternae mortis supplicia, ostendendaque immensa Dei misericordia, eum ad poenitentiam provocantis, ad ignoscendum paratissimi. *Adhibendae sunt etiam tum privatae, tum publicae ad Deum preces, ad divinam gratiam impetrandam pro salute miseri decumbentis.*“¹⁾

§. 131. Zpovídání nemocných.

I. Nemocný může si vyžádati kteréhokoliv zpovědníka od biskupa té diecese oprávněného, světského nebo řeholního, k němuž chová zvláštní důvěru;²⁾ příslušný farář však budiž o tom zpraven ústně, nebo aspoň písemně.

„Prout regulares ex constitutione Clementis PP. X.,³⁾ ita praesenti decreto saeculares etiam huius provinciae con-

¹⁾ Rit. Rom. l. c.

²⁾ Conc. Trident. sess. XXIII. cap. 15 de reform.

³⁾ Bulla „Superna“ de die 22. Junii 1670 §. 4.

fessarii obligantur, parochum de ministrando vel ministrato infirmis Poenitentiae Sacramento illico certiozem reddere, sufficit tamen, ut haec certioratio fiat saltem per scripturam apud ipsum infirmum relinquendam."¹⁾

Zpověď nemocných budiž, pokud jen možno, generální; vždy jest radno, aby zpovědník přihlížel bedlivě k minulému životu, a to hlavně: zdali předešlé zpovědi byly platné; nežije-li nemocný v nepřátelství; není-li zavázán k restituci;²⁾ není-li třeba veřejného dostiučinění za veřejné pohoršení.

Nemocným musí zpovědník s láskou a horlivostí při zpovědi pomáhati a vyznání všemožně ulehčovati; mluví s nimi zdlouha, srozumitelně, srdečně; pozoruje-li slabost, popřeje jim odpočinku, a otazuje se tak, aby nemocný nemusel mnoho mluvit.

Je-li nemoc těžká a nemocný příliš seslaben, tak že jest obava, aby před ukončením zpovědi nezemřel, nepřidrzuje se k podrobnému vyznání, nýbrž stačí v takovém případě úplnost formální; ostatní se doplní, zůstane-li nemocný na živu.³⁾

Není-li nemocný sám a ošetřovatelé, lékaři nebo jiní nemocní (v nemocnicích) nemohou odejít, stačí taktéž formální úplnost.

Nemocný za takových okolností ať se vyzná z některého těžkého nebo jen lehkého hříchu, ostatní zahrne ve zpověď a vzbudí nadpřirozenou lítost; bude-li moci, ať později podrobně se vyzpovídá.⁴⁾

II. *Hlavní věcí jest vždycky pravá disposice; proto vzbudí zpovědník s nemocným dokonalou lítost, víru, naději, lásku a odevzdanost do vůle Boží.*

III. *Pokání se těžce nemocným velmi ulehčuje, byť i velikých a mnohých hříchů se byli dopustili. Může se uložit: vzývání nejvyššího jména Ježíš, krátká modlitba, bítí se v prsa, polibiti kříž.*

IV. *Hrozí-li nebezpečí smrti, přestává všeliké omezení pravomoci zpovědní, tak že každý zpovědník může rozhřešiti z rezervátů biskupských i papežských.*

¹⁾ Conc. prov. Prag. 1860. tit. IV. cap. 7. p. 142. — Srv. konst. „Apost. Sedis“, excomm. II. 14. (Viz výše str. 110).

²⁾ Cf. S. S. Alph. lib. III. n. 682. Praxis Confess. n. 105. — Reuter; l. c. n. 235.

³⁾ Cf. Aertnys: Theol. mor. lib. VI. tr. V. n. 196. — Lehmkuhl: Theol. mor. Sect. III. art. IV. n. 510.

⁴⁾ S. Alph.: Homo Apostol. Tract. ult. n. 46. — Praxis Confess. n. 105.

„Mortis periculo imminente, si proprius desit sacerdos, quicumque presbyter quoslibet poenitentes a quibusvis peccatis et censuris licite et valide absolvere potest.“¹⁾

Při zpovídání na smrt nemocných vůbec platí zásady:

„*Sacramenta propter hominem*“. — „*In extremis extrema sunt tentanda*“. — „*Ne sit parcus villicus, quum dives et liberalis sit Dominus!*“

„*In extrema necessitate praesumendum est in favorem hominis*“. Všeobecným způsobem tudíž ku pomoci přispěj, abys duši zachoval.

V. Zvláštní případy a okolnosti při zpovídání nemocných.

1. *Nemocný jest sice při vědomí, ale nemůže mluvit*: ať k otázkám zpovědníkovým odpovídá kývnutím hlavy nebo stisknutím ruky, a nějakým způsobem lítost svou projeví.

Opustil-li ho sluch a může mluvit, snaží se zpovědník znameními jej přivést k vyznání aspoň z některých hříchův a ku projevení lítosti.

2. *Nemocný leží bez smyslů, nemůže ani mluvit ani znamení nějakého dáti*: tu obdrží rozhřešení, když před mdlobou dal na jevo lítost, žádaje si kněze, a když třeba jen jediný svědek to dosvědčí; tak i v případě, když nemocný byl dříve nekřesťansky živ;²⁾ jeho touha po zpovědníku a projevení lítosti dosvědčuje dostatečně, že hříšná vůle jeho se změnila.

„*Moribundus sensibus destitutus recte potest absolvi, saltem sub conditione (quod securius est), dummodo constet infirmum absolutionem desiderasse, poenitentiae sigillum praebens, aut si confessionem quaesierit; et id intelligitur etiamsi moribundus in actu peccati sensus amiserit, ex D. Augustini auctoritate.*

Ratio est: ex una parte conditio Sacramenti irreverentiam removet, et ex alia semper in tali casu quemque velle suae salutis consulere judicatur.“³⁾

Není-li nikoho, jenž by svědectví takové dal, ale jest známo, že nemocný jest katolický křesťan, že vedl spořádaný život a povinnosti náboženské plnil, obdrží taktéž rozhřešení.⁴⁾

¹⁾ Conc. Prag. 1860. tit. IV. cap. VII. 141. — Conc. Trident. sess. XIV. de poen. cap. 7.

²⁾ Srov. Dr. Skočdopole v Čas. katol. duch. 1866, str. 30.

³⁾ S. Alphons.: Homo apostol. Append. 2. §. IV.; srov. též Voit: Theol. mor. II. n. 702.

⁴⁾ Srov. Renninger-Göpfert: Pastoralh. §. 91. S. 266 sq. — Skočdopole v Čas. kat. duch. 1866, str. 29.

Ve všech podobných případech však zpovědník neopomene dle okolností učiniti *krátkou promluvu k nemocnému*, neboť učí zkušenost, že nemocný mnohdy *o všem ví, co se kolem něho děje*, ač nástroji smyslovými ani ústy vládnouti nemůže.¹⁾

Nemůže-li nikdo dosvědčiti lítost beze smyslů ležícího katolického křesťana, aniž jest co známo o předešlém jeho životě, může obdržeti *rozhřešení podmíněné*.²⁾

3. *Nekajícím* (nesmířlivým nepřátelům, kteří nechtějí restituci dáti, ač mohou — zatvrzelým souložníkům) *nelze ani v nebezpečí smrti dáti rozhřešení*, má-li zpovědník *patrné důkazy tvrdošíjné nekajícího*.

Je-li tvrdošíjnost a nekajícnost *veřejně známa*, nemůže kněz ani ostatními svátostmi posloužiti. Dozví-li se o nehodnosti teprve *ze zpovědi*, snaží se pohnouti nemocného, aby se zdržel přijetí ostatních svátostí.

Domácím mohl by kněz říci, že všechno již v tichosti se stalo, nebo že nemocný ještě nechce přijímati.

Kdyby však nemocný k tomu pohnouti se nedal a *za přítomnosti jiných osob sv. svátosti přijmouti žádal*, nezbyvá než mu posloužiti, ježto *tajemství zpovědní naprosto musí býti zachováno*.³⁾

Aby kněz podobným rozpakům se vyhnul, vždy dobře učiní, když veřejné hříšníky dříve navštíví, aby dispoici jejich náležitě vyšetřil.

4. K těžce nemocným lze přičísti ty, kteří se mají podrobiti *nebezpečné operaci*, a *ženy před těžkým porodem*. Kněz nebude nemocného nutiti, aby se operaci podrobil; chce-li tomu nemocný, pochválí ho za to, vzbudí s ním důvěru v Boha, vyzpovídá ho a dá mu rozhřešení; nebylo-li pro okolnosti možno, aby se úplně vyzpovídál, může se zpověď doplniti po vykonané operaci; když se operace nezdařila, jedná s ním jako s umírajícím.

5. V případech hrozícího nebezpečí smrti, nenadálého těžkého úrazu a neštěstí musí kněz jednati krátce a *svědomitě užiti každého*

¹⁾ Cappellmann: Pastoralmedizin. S. 182. — Stöhr: Handbuch der Pastoralmedizin. 3. Aufl. 1887. S. 295. 312.

²⁾ Sententia communis et probabilis. — Cf. Schieler: Die Verwaltung. §. 86. S. III. — Franzelin: De Sacram. in genere. Romae. 1868. pag. 39. — Renninger-Göpfert: Pastoraltheol. I. c. S. 267. sq.

³⁾ Renninger-Göpfert: Pastoraltheol. §. 91. S. 268. 269.

zbývajícího okamžiku k nejpotřebnějším pro tu chvíli věcem, hlavně ke vzbuzení nadpřirozené lítosti.

6. V *pochybnosti*, *zdali nemocný ještě žije*, dá se rozhršení, může-li vůbec uděleno býti — s podmínkou: „si vivis“ nebo „si capax es.“

Poznámka 1. O zdánlivé smrti: Jest nesporno, že vyskytují se případy, kde život jen zdánlivě přestane, určité známky života však způsobem utajeným trvají dále, tak že po vytrvalé práci oživení jest možno.

Podezření, že smrt jest jenom zdánlivá, vzniká:

1. Když se jeví sebe nepatrnější známky života, na př. nějaká sebe menší reakce na dráždění kůže nebo sliznic hltanu a nosu, stažení zornice po přiblížení světla, sebe slabší zvuky srdeční po přiložení ucha, a p.

2. Když smrt nastala krátce před prohlídkou. Nejpečlivějšího vyšetření jest třeba při utopených, udušených, oběšených, zmrzlých, bleskem raněných, dětech mrtvě narozených, při všech osobách, které zemřely náhle v křečovitých záchvatech nebo ztrátou krve.

3. Když po několika hodinách po domnělé smrti se neukazují známky hniloby.

Ve všech podobných případech musí bez odkladu a vytrvale učiněny býti pokusy oživení: všechny překážky volného dýchání se odstraní, kůže třením a sliznice hltanu a nosu čpavkem, salmiakem, silným octem, nebo brkem se dráždí, tělo se zahřívá; všecko děje se s náležitou opatrností. V pokusech oživení budiž delší dobu neunavně pokračováno.

Známky skutečné smrti dělí se ve 3 skupiny:

Skupina 1. Známky hned po smrti: všeobecné ochabnutí, přestávají všechny samovolné pohyby, zvláště dýchání, úder srdce a tep (puls); přestávají ozvy srdce; kůže jest bez citu, dráždíme-li ji; oko nejeví žádné reakce, dotkneme-li se ho; zornice přiblížením světla se nestahuje.

Skupina 2. Známky v prvních hodinách po smrti: studenost jako od mramoru; skvrny na zadních částech těla; části na spodu se sploští a zblednou; nastupuje ztuhlost posmrtná.

Skupina 3. Známky hniloby: oko měkkne, rohovka se zakalí; mrtvola páchne, skvrny zelené a tmavohnědé se šíří, tělo zhubří,

pokožka plihne a odchlípuje se v puchýřích, z úst a z nosu vytéká tmavohnědá tekutina.

Dlužno však zvláště připomenouti, že v první době po smrti nezáleží tolik na jednotlivé známce o sobě, nýbrž spíše na tom, jsou-li zároveň pospolu *všechny* známky v té skupině uvedené.

Každou mrtvolu důkladně prohlédnouti a se přesvědčiti, zdali smrt vskutku již nastala a nejeví-li se snad ještě nějaké známky života, jest *úkolem úředního ohledače mrtvých*; nejpřednějším účelem prohlídky jest, *aby nikdo nebyl pohřben za živa.*¹⁾

Poznámka 2. Juan B. Ferreres S. J. professor mravouky a církev. práva v Tortose, vydal r. 1904 v Madridě spis obsahu fyziologicko-theologického, pod titulem: „La muerte real y la muerte aparente, con relación á los santos Sacramentos.“ Prof. Dr. G. B. Geniesse, kněz a fyziolog v Římě, uvedené dílo s poznámkami v překladě vlašském uveřejnil. [„La morte reale e la morte apparente in relazione ai santi Sacramenti“ Roma 1905.] R. 1906 vyšel spis ten s mnohými doklady a doplňky v jazyku francouzském. [„La mort réelle et la mort apparente et leurs rapports avec l'administration des Sacraments“, Paris. G. Beauchesne et Cie.]

R. 1908 uveřejněn německý překlad: „Der wirkliche Tod und der Scheintod in Beziehung auf die hl. Sacramente, auf die Häufigkeit der voreiligen Begräbnisse, auf die Mittel zur Belebung angeblich Toten und zur Vermeidung der Gefahr des Lebendigbegrabenwerdens“. Physiologisch-medizinisch-theologische Studie von P. J. B. Ferreres S. J. und Prof. Dr. J. B. Geniesse, Vizepräsidenten der Londoner Gesellschaft zur Verhütung voreiliger Begräbnisse. Coblenz. 1908.

Dr. M. D'Halluin, předseda fyziolog. ústavu na svobodné fakultě lékařské v Lillu, vydal spis: „Les étapes de la mort“ Paris 1906.

Zmíněné spisy, obsahující odborné studie o smrti zdánlivé a skutečné, relativní a absolutní, o době trvání života utajeného, o možném nebo nutném posloužení sv. svátostmi (křtem, svátostí pokání a posledního pomazání) v této době života latentního, o prostředcích oživení zdánlivě mrtvých a zamezení předčasných pohřbů, vzbudily nevšední pozornost fyziologů, lékařův i duchovních. *Výsledky studií těch jsou sice nedokonalé a neúplné, tak že mnohá podstatná a rozhodující záhada zůstává dosud nedostatečně vysvětlenou a dokázanou*; přes to však nabádají všechny súčasné kruhy,

¹⁾ Viz Časop. katol. duch. 1896. 193: „Prohlídka mrtvých“ (Dr. G.

zvláště lékaře a kněze, *ku všestranné obezřelosti*, aby opomenutím povinné péče nevzešla škoda nenahraditelná pro život časný i věčný.

Pro zaopatřování sv. svátostmi nejdůležitějšími by byly následující věty, o nichž Ferreres-Geniesse obšírně pojednává a jež *dokázati se snaží*: a) Jest pravděpodobno, že mezi okamžikem, který obyčejně za smrt se považuje, a mezi skutečným nastoupením smrti vždy trvá kratší nebo delší perioda *utajeného života*, ve kteréž lze ještě posloužiti sv. svátostmi. [Čl. IV. §. III. str. 33.]

b) Mimo hnilobu a snad také ztuhlost posmrtnou (Leichenstarre) není žádného znamení, z něhož by skutečná smrt člověka s určitostí poznána býti mohla. [§. IV. str. 40.]

c) Při náhlých případech smrti trvá pravděpodobná perioda utajeného života tak dlouho, dokud se neobjeví známky hniloby. [§. 5. str. 55.]

d) U lidí, kteří obyčejnými nemocemi umírají, trvá pravděpodobná perioda skrytého života nejméně půl hodiny [§. VI. str. 60]; jsou však případy, ve kterých utajený život trvá mnohem déle. [§. VII. str. 73.]

e) Průběhem pravděpodobné periody latentního života může a musí dospělým poslouženo býti nejenom svátostí pokání, nýbrž i posledním pomazáním. [§. VIII. str. 75.]

Na základě toho stanoví prof. dr. Jos. Antonelli ve svém díle: *Medicina pastoralis in usum Confessariorum et curiarum eccl.* [Romae 1906. Pustet] Edit. 2. Vol. 2. cap. 3.: „de morte apparente relate ad Sacramentorum administrationem“ [p. 275—303] následující pravidla: „Cum ergo post ultimam expirationem anima non illico deserat corpus et homo aliquod tempus vita latente vivat, etsi exterioribus manifestationibus omnino careat, remanet, ut sacerdos in his casibus se gerat, velut ac si hominem vivum ante oculos habeat, iuxta regulas, quas theologi tradunt, quaeque ita colligi possunt:

I. In casu necessitatis Sacramenta conferri possunt et debent, quoties adest etiam tenuis probabilitas de eorum valore, praemissa tamen conditione; Sacramenta enim propter homines.

II. Donec certo non constet, hominem esse mortuum, debent conferri Sacramenta conditionate, ut provideri possit saluti ejus aeternae.

III. Haec certitudo non habetur in casibus mortis repentinae, nisi probabiliter adveniente putrefactione; in casibus vero mortis

ordinariae ob morbos lenti progressus, nisi tempore supra relato, scil. saltem per quadrantem et etiam dimidiam horam; et in casibus morborum lenti progressus, quibus praeter expectationem et contra eorum naturam addatur aliquis morbus repentinus, qui mortem afferat, — per unam, duas horas et amplius.

Toto hoc tempore Sacramenta conditionate administrari possunt et debent.“

Souhlasně učí H. Noldin S. J. ve své morálce [Oeniponte 1906. Fel. Rauch. 3. svaz. str. 341.]: de absolute moribundorum: „Colligitur homini, qui ex communi aestimatione jam censetur defunctus, si ex diuturna infirmitate obiit, intra semihoram; si vero ex repentino morbo vel repentino accidenti obiit, intra duas (immo plures) horas Sacramenta necessaria sub conditione administrari debere, Sacramenta vero non necessaria sub conditione administrari posse, quia probabiliter saltem adhuc vivit.“

Pokud zmíněné učení vskutku jest novým, má nejenom své zastance, nýbrž i vážné odpůrce. Nejvyšší příslušnou autoritou církevní nebylo dosud nic nařízeno, čím by se oprávniti dalo zavádění nové, z mnohých důvodů povážlivé a nebezpečné praxe o všeobecném a povinném posluhování sv. svátostmi třeba několik hodin post ultimum halitum. [Srov. o věci té úvahy a spisy: Kard. Gennari v „Monitore eccles.“ ze dne 30. dubna 1907 str. 87. — P. Villada S. J. Casus III. 244. — „Acta Pontificia“ 1908. str. 159. — Jos. Franz S. J.: „der wirkliche Tod und der Scheintod“ Linzer Quart. 1908. 493. — Aug. Lehmkuhl S. J.: „Spendung der Sakramente nach scheinbar schon erfolgtem Tode“ Linzer Quart. 1908. 713. — P. Stork S. J. v „Časop. katol. duch.“ 1908. 255. — Prof. Dr. Joh. Gföllner: „Latentes Leben und seelsorgliche Praxis“ Linz. Quart. 1911. S. 36. — Aemil. Berardi ve svém spise: „De doctrina nova circa mortem realem et apparentem relate ad Sacramenta“ Ravennae 1909 praví: „Quum praxis administrandi Sacramenta post ultimum anhelitum sit contra reverentiam Sacramenti (non obstante conditione apposita) et attento etiam bono animarum atque religionis potius in malum quam in bonum redundet, et quum sit insuper contra disciplinam Ecclesiae et praescriptionem Ritualis, ideo praxis ipsa probari non potest et tamquam illicita haberi debet.“]

Poznámka 3. Poslední pomazání může ve všech vskutku nutných případech býti uděleno na čele nejkratší přípustnou formou

dle rozhodnutí S. C. Rom. et U. Inquis. ze dne 25. dubna 1906: „In casu verae necessitatis sufficit forma: „Per istam sanctam unctionem indulgeat tibi Dominus quidquid deliquisti. Amen.“ [Ord. l. praž. 1906. 95.]

§. 132. Duchovní přispění umírajícím.

1. Duchovní má nemocnému v potřebách jeho přispívati prostředky sv. náboženství až do posledních okamžikův. Nezřídka bývá nemocnému již sv. svátostmi zaopatřenému opětne zpovědi velmi zapotřebí. Dle předpisu římského rituálu má duchovní správce napomenouti domácích ošetřovatelů nemocného, aby, když nemoc se zhorší nebo poslední zápas se blíží, ihned zavolali kněze, který by umírajícímu přispěl a duši jeho Bohu poručil; hrozí-li smrt, má kněz duši nemocného Bohu poručiti, dříve než ho opustí.

Na jiném místě Rituál dí: Když nemoc se horší, má duchovní nemocného častěji navštěvovati a k spasení pilně mu pomáhati.

Jak přísně by tato povinnost zavazovala, závisí od potřeby umírajících. Především zajisté pomoci té potřebují, kteří vedli život hříšný a nekající. Nemůže-li farář povinnosti své vyhověti sám, nechť se postará, aby se to stalo skrze jiného kněze.

Není jiného skutku lásky, který by byl Bohu milejším a duším spasitelnějším, než přispěti umírajícímu; od smrti závisí spasení věčné, útoky ďáblovy nezřídka v posledních chvílích jsou prudké, síla nemocného pak ochromena.¹⁾

2. Při zpovědi umírajících nutno přihlížeti hlavně k *disposici*; podrobnou úplnost vyznání omlouvají fysické nebo mravní překážky.

Umírajícímu ukládá se *pokání co možno nejlehčí*, na př. vzývání sv. jmen, libání kříže.

Dokud nemocný jest *při smyslech*, prospívá *častěji dávatí mu rozhřešení po krátké rekonsiliaci*, aby alespoň milost byla rozmnožena a tresty očištcové zmenšeny.²⁾

Je-li však již *smyslů zbaven* a žádného znamení lítosti ani touhy po rozhřešení nedává, není radno častěji za den rozhřešení opětovati. Za takových okolností musilo by býti dáno jen s podmínkou, což činiti se nemá bez závažného důvodu; pročež ať mezi

¹⁾ S. Alphons. Prax. Confess. n. 227.

²⁾ S. Alphons. Prax. Confess. n. 276. — lib. VI. n. 480.

jednotlivými absolucemi uplyne nějaká doba. V tom řídí se kněz dle svědomí nemocného.

Byl-li tento hříšníkem ve špatných myšlenkách navyklým, ie-li nemoc velmi bolestná a nemocný netrpělivým, může se absoluce dáti častěji; jinak stačí, po třech nebo čtyřech hodinách ji opakovati; častěji, když smrt se již přibližuje.¹⁾

Dobře jest s nemocným vyjednati, dokud při smyslech jest, aby potom, až by si absoluci přál a snad již mluvit nemohl, dal *nějaké znamení*, na př. kývnutí hlavou, pozvednutí ruky a p.

3. Přihlížej, aby smrti blízký *jen o duši svou se staral*, a ne o věci světské; zdržuj od jeho lůžka četné návštěvy a pláč domácích.

Zvláště musí *býti odstraněny osoby, které by mu mohly býti pokušením ke hříchu*.

Měl-li společníky života nepočetného a rozpustilého, snaž se všemožně, aby nebyli připouštěni.

Ať řeknou domácí, že nemocný dle předpisů lékařových nutně potřebuje klidu.

Připustí-li se takové návštěvy, může všecka práce zpovědníkova v poslední chvíli býti zmařena.

4. *Když poslední hodinka se blíží*, užije kněz obyčejných prostředků církve svaté, totiž pokropuje nemocného častěji svěcenou vodou, sv. křížem ho žehná, kříž nebo obraz Panny Marie dává mu libati, v přestávkách budí v něm affekty lítosti, odevzdanosti do vůle Boží, lásky k Bohu, pečuje o to, aby umírající získal hojných odpustkův. „Curet sacerdos, ut infirmus lucretur omnes indulgentias, quas potest, et praesertim accipiat benedictionem in articulo mortis Benedicti XIV. cum indulgentia plenaria.“²⁾

5. Když hodinka smrti nastává, říká kněz při hořící svíci nad umírajícím *modlitby, jimiž duši jeho Bohu poroučí*. (Commendatio

¹⁾ Cf. S. Alph. lib. VI. n. 482. — Homo Apost. n. 37. — Prax. Conf. n. 276. — Aertnys: Pract. instit. Confess. n. 197. — Renninger-Göpfert: Pastoraltheol. §. 91. 3. S. 266.

²⁾ S. Alph. Prax. Confess. n. 276. — Plomocných odpustků s apoštol. požehnáním spojených může nemocný (in vero mortis articulo) jen jednou získati. S. C. Ind. 5. února 1841. — Není dovoleno nemocnému in eodem mortis articulo generální absoluci častěji nebo z rozličných titulů udělovati. S. C. Ind. 12. března 1855, 22. března 1879. — Formule Bened. XIV. jest „sub poena nullitatis“ předeepsána; dle ustanovení papeže Lva XIII. z r. 1882 také u řeholníkův a terciářův. — Srov. Schneider-Beringer: Die Ablässe. 10. Aufl. S. 473. — Renninger-Göpfert: Pastoraltheol. §. 102. S. 309.

animae). Trvá-li poslední zápas déle, může ještě konati „Modlitbu Ježíšovu na rozloučenou“ ¹⁾ a ostatní nábožné, umírajícím užitečné modlitby k trpícímu Spasiteli, utrpení Páně podle sepsání sv. Jana a žalmy 117. a 118.

Při skonávání dává se dle křesťanského obyčeje umírajícímu do rukou svíce, při čemž duchovní hlasitě mu může předříkávati slova: „Ježíši, Ježíši, Ježíši!

Do rukou Tvých, o Pane, poroučím ducha svého!

Pane Jesu Kriste, přijmiž ducha mého!

Svatá Maria, oroduj za mne!

Maria, matko milosti, matko milosrdenství, ochraňuj mne před nepřítelem, přijmiž mne v hodinu smrti.“ ²⁾

6. Když jest jisto, že nemocný již vypustil duši, vyzve kněz kolem stojící, aby za zemřelého se pomodlili, a sám na kolenou se modlí: „Subvenite . . .“ atd. ;³⁾ pak pokropí zesnulého svěcenou vodou, domácí pak hledí potěšiti.

Podotkne soustrastně, že zemřelému více pomáhají modlitby než slzy, připomene, jak blažen jest, kdo dobře umírá, a povzbudí k životu křesťanskému.

§. 133. Duchovní péče o dítky na smrt nemocné.

Jisto jest, že *mnoho dítek umírá bez zaopatření sv. svátostmi.*

Příčiny bývají následující:

Obyčejně se myslí, že se dítko opět uzdraví; rodičové někdy o nebezpečné povaze nemoci nemají vědomos myšlenku, že by svého miláčka mohli ztratiti, nechtějí si ani připustiti; dítky samy bez ponuknutí obyčejně za udělení sv. svátostí nežádají. Velice rozšířen jest blud, že dítky, které ještě nebyly u sv. zpovědi a u přijímání, také zaopatření nepotřebují.

Jedná-li se o dítko na smrt nemocné, *které posud nebylo ani u zpovědi ani u přijímání*, bude duchovní především přihlížeti k tomu, *zdali dítko již dospělo k užívání rozumu.*

Dle toho mohou se naskytnouti tyto případy:

I. Dítko *užívá již svého rozumu*, rozeznává dobré od zlého, jest schopno vědomého a dobrovolného přestoupení zákona Božího.

¹⁾ Evang. sv. Jana, kap. 17, 1—26. Viz Manuale.

²⁾ Manuale: Ordo Commend. animae. p. 134.

³⁾ Rituale Rom.: Ordo Commend. animae.

1. Jisto jest, že *má obdržeti poslední pomazání.*

„Pueris infirmis, quum ad eam aetatem pervenerunt, in qua peccare potuerunt, *quamvis nondum communicaverint, administrandum est Sacramentum Extremae Unctionis.*“¹⁾

2. Poslední pomazání jest svátosti živých, proto má *z pravidla předcházeti svátost oltářní a pokání* dle předpisu katechismu římského: „Budiž zachován ustavičný obyčej katolické církve: aby před posledním pomazáním se udělovala svátost pokání a oltářní.“²⁾

3. *Generální absoluce in articulo mortis ovšem také se udělí.*³⁾

Poznámka: Předpokládá se

a) *v příčině sv. zpovědi*, že dítěko zná základní pravdy náboženské, ví o svátostech, k čemu a od koho ustanoveny jsou, a jeví nadpřirozenou lítost nad hříchy;

b) *v příčině Viatika* · schopnost dítěte in articulo mortis *velmi mírně* se posuzuje.

Sv. Tomáš Aquinský dí: „Huiusmodi parvuli, qui *discernere valent hunc coelestem panem a terreno*, possunt admitti ad communionem, quia possunt *aliquam devotionem* concipere.“

S. Alfons učí: „Pueris, qui iam *sunt compotes rationis*, in articulo mortis *non solum communicatio dari potest sed etiam debet*, ut communissime docent. Ratio, quia ex una parte pueri in tali periculo constituti *tenentur ex praecepto divino communicare*, ex alia utilitas eucharistiae tunc majorem dispositionem non exposcit.“⁴⁾

Papež Benedikt XIV.⁵⁾ nazývá obyčej, nepodávati dětem Viatikum jen proto, že posud u přijímání nebyly, „*gravis abusus radicatus exstirpandus.*“⁶⁾

c) *Přiměřenou promluvou* uzpůsobí se dítěko také k hodnému přijetí posledního pomazání a generální absoluce.

V dekretu posv. Sboru de disciplina Sacramentorum „Quam singulari“ ze dne 8. srpna 1910 čteme: „Ex historia Ecclesiae

¹⁾ Conc. prov. Prag. 1860. p. 152.

²⁾ Kat. řim. č. II. hl. VI. ot. XII.

³⁾ S. C. Ind. 16. pros. 1826. — Srov. Dumont: Sammlung kirchl. Erlässe. 2. Aufl. 1891. S. 141.

⁴⁾ S. Alph. Theol. mor. lib. 6. de euchar. num. 301. Srv. též nr. 293.

⁵⁾ De Syn. dioec. l. VII. c. 12, n. 1:

⁶⁾ Podobě rozhodnuto na církv. sněmech v Bordeauxu r. 1850.; v Utrechtu r. 1865.; na druhém provinc. sněmu v Baltimore, kterýž se přímo dovolává výroku papeže Benedikta XIV.

constat, synodos plures et episcopalia decreta, jam inde a saeculo XII., paulo post Lateranense Concilium, pueros annorum septem ad primam Communionem admisisse. Exstat praeterea summae auctoritatis testimonium, doctor Aquinas, cujus haec legimus: „Quando jam pueri *incipiunt aliqualem usum rationis habere*, ut possint devotionem hujus Sacramenti (Eucharistiae) concipere, tunc potest eis hoc Sacramentum conferri.“ [Sum. Theol. 3. p., q. 80. a. 9. ad 3.] — Viz též výše uvedené „Vrchnopastýřské nařizení o prvním sv. přijímání“ ze dne 4. ledna 1911 (pro arcid. Praž.) na str. 310. pod čís. 6.

II. *Užívání rozumu u dítěte jest pochybno:*

1. Svátost pokání udělí se sub conditione: „si capax es“.

Sv. Alfons dí: „Si dubium sit, an puer perfectum usum rationis habeat, tunc — si est in periculo mortis — *absolvendus est sub conditione.*“¹⁾

2. *Viatikum se nepodá*, neboť svátostí oltářní nesmí nikdy posluhováno býti s podmínkou.

„Eucharistiam *nonnisi absolute administrari posse*, sponte sua ex hujus Sacramenti natura colligitur“.²⁾

3. Poslední pomazání se udělí s podmínkou „si capax es“.

Sv. Alfons: „An possint hoc sacramento inungi pueri, de quibus dubitatur, an nec ne ad usum rationis pervenerint?“

Tres adsunt sententiae. „Sed *probabilior mihi videtur, eos pueros ungendos esse sub conditione.*“

III. *Jisto jest, že dítě posud nedospělo k užívání rozumu:*

1. Takové dítě jest neschopno přijmoutí svátost pokání.

2. Zapověděno jest podati mu *Viatikum*.

„An in periculo mortis communio tribuenda sit *pueris, qui rationis sunt impotes?* — Respondetur *negative*, tum quia adest periculum irreverentiae, tum quia talis est usus ecclesiae Romanae. Et qui aliter ageret, graviter peccaret.“³⁾

¹⁾ S. Alph. Theol. mor. lib. 6 de poen. nr. 432. 666.

²⁾ Dr. Schwetz: Dogmatika. — E. Müller: Theol. mor. lib. 3. §. 50, pag. 126. — Dr. Skočdopole: Past. bohosl. 2. vyd. 2. svaz. str. 704: „Zůstává-li důvodná pochybnost o dostatečném rozumu a dostatečných vědomostech, uděluje se *jenom rozhrěšení a poslední pomazání s podmínkou.*“

³⁾ S. Alph. Theol. mor. lib. 6. de euchar. num. 301. — Trid. sess. 21. c. 4.

3. Nemůže se posloužiti posledním pomazáním. Všichni, kdož k užívání rozumu nedospěli, jsou ku přijetí této svátosti (posledního pomazání) neschopni.¹⁾

Duchovní dal by v takovém případě nemocnému dítěti *požehnání* dle formuláře: „Benedictio puerorum aegrotantium.“²⁾

IV. *Dítko jest beze smyslu*: Kněz by vyčkal, až dítko nabude opět vědomí. Hrozí-li však nebezpečí z prodlení, zeptal by se domácích a dle jejich výpovědí by jednal jako v případech I., II., III.³⁾

Poznámka 1. K. a. konsistoř pražská vydala dne 1. června 1904 č. 7560 následující ustanovení: *De Confessione, s. Communionem et Extrema Unctione parvulorum graviter aegrotantium* [praesertim eorum, qui ad suscipienda Sacramenta nondum fuerunt admissi]:

„Cum Eminentissimus Antistes maxime desideret, ut quoad Confessionem, s. Communionem et Extremam Unctionem parvulorum omnes sacerdotes hujus archidioecesis eandem observent praxim, sequentia hac de re statuuntur:

Quoad parvulos graviter decumbentes generaliter observandum: Sacerdos omni suavitate rem agat circa Confessionem instituendam. Excitet in illis amorem et desiderium Dei, examinet prudenter de peccatis eorum aetati propriis, praebeat eis in eliciendis actibus fidei, spei et caritatis atque praesertim contritionis et propositi. Si periculum mortis urgeat, eos absolute donatos ungat et completo saltem septimo anno eos pro rerum conditione etiam s. Communionem reficere poterit.

Specialiter notandum de parvulis graviter aegrotantibus:

1. Quoad Confessionem: Parvuli apud nos de regula nono aetatis anno (seu in fine tertii anni vel initio quarti anni, quo scholam frequentant) primam Confessionem peragunt. Quodsi parvulus antea graviter aegrotet, sacerdos videat, num jam capax fuerit ad offendendum Deum et habilis reperiatur ad dolores cordis eliciendos. Si dubium forsan de hac re remaneat, sub conditione („si capax es“) saltem parvulum absolvat.

2. Quoad s. Communionem: Parvulis, qui jam sunt competes rationis, in articulo mortis non solum Communio dari potest, sed etiam debet per modum Viatici. Quare si parvulus septennium

¹⁾ Srov. Kat. řím. část 2. kap. 6. otáz. 9. — Rit. Rom. de sacram. extr. unctionis.

²⁾ Manuale p. 262.

³⁾ Srov. Čas. katol. duch. 1880. str. 291.; 1883 str. 17.

attigerit, communiter obligatio erit sacerdotis eum post brevem instructionem s. Communionem muniendi.

3. Quoad Extremam Uctionem: Parvulis infirmis, quum ad eam aetatem pervenerint, in qua peccare potuerunt, administrandum est Sacramentum Extremae Uctionis, licet primam Communionem nondum susceperint. In dubio usu rationis danda est Extrema Unctio sub conditione „si capax es“.

NB. 1. Benedictio Apostolica in artic. mortis debet impertiri etiam parvulis, qui ob defectum aetatis primam quidem Communionem nondum instituerunt, ad Confessionem vero aut iam semel sunt admissi aut nunc demum admittuntur. [S. C. Indulg. 16. Dec. 1826.]

NB. 2. Secundum „Ordinem sepeliendi parvulos“ ii sunt sepeliendi infantes, qui defuncti sunt ante usum rationis. [Rit. Rom. de exequiis parvulorum.]

Quia et ex matriculis mortuorum nonnullarum parochiarum apparet, normas hic statutas non ubique a sacerdotibus observari, et quia populus non raro erronee credit, infantes qui Sacramentum Poenitentiae et S. Eucharistiam nondum susceperunt, etiam infirmantes non esse providendos: instructionem praenotatam venerabili Clero observandam quam maxime commendamus.“

Poznámka 2. Decretum S. Congr. de discipl. Sacram. d. 8. Aug. 1910: Nr. VII: „Consuetudo non admittendi *ad Confessionem* pueros, aut numquam eos absolvendi, *quum ad usum rationis pervenerint*, est omnino improbanda. Quare Ordinarii locorum, adhibitis etiam remediis iuris, curabunt ut penitus de medio tollatur. Nr. VIII.: Detestabilis omnino est abusus non ministrandi *Viaticum* et *Extremam Uctionem* pueris post usum rationis eosque sepeliendi ritu parvulorum. In eos, qui ab huiusmodi more non recedant, Ordinarii locorum severe animadvertant.“ [Acta Apost. Sed. ai 1910 pag. 577.]

Hlava třetí.

Kajícníci dle zvláštních okolností a potřeb.

§. 134. Hluší. Němí. Hluchoněmí. Cizím jazykem mluvící.

I. *Nahluchlí a hluší* mají býti zpovídáni buď v sakristii nebo na jiném odděleném místě.¹⁾

Sezná-li zpovědník hluchotu kajícníkovu teprve *po vyznání z hříchů*, nevede ho z kostela do sakristie, ani mu neřekne, aby přišel jindy, aby tak u kolemstojících nevzbudil podezření, že kajícník z těžkého hříchu se zpovídal.²⁾ O zachování mlčelivosti musí více pečovati než o úplnost zpovědi, proto nebude v takovém případě vyzvídati ani počtu, ani okolností hříchův, udělí lehčí pokání, a dá absoluci prostou, když jest kajícník disponován, v pochybnosti podmíněnou. Při ukládání pokání může si pomáhati znameními, na př. ukázáním na růženec a p., avšak tak, aby ostatní toho nepozorovali.

Je-li těžce nemocný nahluchlý v téže světnici s jinými nemocnými a nemůže býti oddělen, ať mluví tak, aby mu jen zpovědník rozuměl. Kdyby se něčeho k úplnosti vyznání nedostávalo, není kněz povinen, ba ani nesmí podrobněji se otazovati, když by ostatní z hlasitých otázek obsah zpovědi poznali.

Napomenutí a poučení dal by zpovědník slovy všeobecnými, která přítomní bez závady mohou slyšeti. Pokání uložilo by se krátké a lehké.

¹⁾ S. Alph.: Homo Apostol. tr. 16, 35. — Conc. prov. Prag. 1860. tit. V. c. VIII. p. 194.

²⁾ Srov. Renninger-Göpfert: Pastoraltheol. §. 93. 3. S. 271. — S. Alph.: Homo Apostol. tr. 16, n. 35. 155. — Praxis Confess. 104. — Lehmkuhl: Theol. mor. tom. 2. 328.

Nemůže-li nemocný naznačeným způsobem se zpovídati, stačí jen všeobecné vyznání hříšnosti nebo některého lehkého hříchu, který nezahanbuje.

Zpovědník by mu připomenul, aby úplnou zpověď vykonal, až se uzdraví.

II. *Němý*, který není zároveň hluchým, může k otázkám zpovědníkovým odpovídati znameními. Aby hříchy a lítost, umí-li psáti, písemně vyznal, může se mu poraditi, není-li to spojeno s velikou obtíží nebo s nebezpečím výzrady („si in tali confessione per scripturam moraliter absit manifestationis periculum aut grave incommodum extraordinarium.“¹⁾)

Zpovědník vůbec se snaží seč jest, aby se s ním dorozuměl; když nic jiného není možno, ať aspoň se vyzná všeobecně hříšným, aby rozhřešení mohl obdržeti.

Umí-li němý čísti, může mu zpovědník otázky napsati a také pokání písemně ustanoviti.

U zanedbaných bývá také radno se přesvědčiti, znají-li potřebné pravdy náboženské.

III. *Hluchoněmí od narození, jimž se nedostalo vzdělání v ústavu ani náboženského vyučování*, mohou přece ke sv. zpovědi a přijímání připuštění býti, když dle možnosti aspoň z některého hříchu se vyznají, pravou lítost na jevo dávají a nebeský pokrm, který se jim ve Svátosti oltární podává, od obyčejného rozeznati dovedou.²⁾

Namítá se: Jak mohou míti nadpřirozenou lítost? Vždyť tato plyne z pohnutek nadpřirozených, čerpaných z víry, víra pak předpokládá znalost náboženství, znalost pak jest výsledkem vyučování, jehož se jim však nikdy nedostalo?

A nad to, absolute jest neplatná, nezná-li kajícník ani základních pravd ke spasení potřebných!

Naproti tomu právem můžeme souditi, že Bůh, který chce, aby všichni byli spaseni, dá i těmto ubohým potřebnou znalost víry způsobem mimořádným a taktéž milost ke vzbuzení nadpřirozené lítosti.

„Putant aliqui, surdum et mutum a nativitate incapacem esse absolutionis, eo quod nequeat habere actus supernaturales

¹⁾ S. Alph. lib. 6. n. 479. — Praxis Conf. n. 103.

²⁾ Sv. Alf. Theol. mor. lib. VI. n. 303. — Srov. Ordin. list král.-hrad. 1889. čís. 40. str. 246. — Renninger-Göpfert: Pastoraltheol. §. 93. 2. S. 270.

fidei et spei; at quum capax sit peccati, agnitionis Dei et vitae aeternae, quae signis et lumine naturae discit, Deus, qui omnes vult salvos fieri, supplere suis inspirationibus, fidem saltem virtualem dare atque ad actum spei excitare recte creditur.“¹⁾

Takové osvícení vnitřné dává Bůh i pohanům, jak tvrdí sv. Tomáš Aquinský a dosvědčují misionáři svými zkušenostmi.

Mimo to hluchoněmému při křtu svatém dostalo se ctnosti víry (virtus infusa fidei), vidí často kříž s obrazem Ukřižovaného, bývá při mši svalé, učí se také přirozeným světlem rozumu, bystrým svým pudem a darem pozorovacím, obcováním s jinými atd.

Maje zpovídati takového hluchoněmého, vezme ho kněz na místo oddělené, snaží se zvědět jeho hříchy tak úplně, jak právě možno, načež k lítosti ho disponuje a rozhřešení mu udělí, a to s podmínkou, má-li o disposici kajícníkově odůvodněnou pochybnost.

„Ego semper eum sub conditione absolverem, nisi quandam moralem certitudinem haberem de sua dispositione.“²⁾

Prostředky dorozumění jsou: tvář, posuňky, znamení, někdy též hlasité mluvení (při čemž hluchoněmý na ústa mluvícího se dívá), nebo písmo. Umí-li hluchoněmý čísti, může zpovědník otázky napsati, a tímž způsobem i pokání mu uložit.

Aby ho k lítosti pohnul, může s ním kleknouti před křížem, pohlížeti k Ukřižovanému, tlouci se v prsa, podati mu kříž k políbení.

Hluchoněmí v ústavech vychovaní se zpovídají a svátosti přijímají bez zvláštních obtíží; jsou obyčejně velmi dobře připraveni, pochybnosti o dostatečné disposici u nich nebývá, a proto se jim uděluje rozhřešení formou prostou.

Umějí-li již čísti, může s nimi býti probráno zrcadlo zpovědní, umějí-li psáti, mohou hříchy podati knězi napsané, není-li nebezpečí prozrazení.³⁾

Radno jest, aby si zpovědník dal uložené pokání od nich opakovati.

Poznámka. Hluchoněmí a získání odpustků: Quamvis S. C. Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praeposita, ut suppleretur

¹⁾ Reuter: Neoconfess. p. III. c. III. q. 2. n. 195.

²⁾ S. Alph. Prax. Confess. n. 102.

³⁾ Linzer Quart. 1892. str. 889. „Die Seelsorge der Taubstummen von Dr. Huppert.“

impotentiae, qua surdo-muti detinentur, recitandi preces ad lucrandas indulgentias iniunctas, iam providerit per generale 'decretum diei 16. Februarii 1852. in quo edixit: „Quod si agatur de privatis orationibus, proprii mutorum et surdorum confessarii valeant easdem orationes commutare in alia pia opera aliquo modo manifestata, prout in Domino expedire iudicaverint; nihilominus Episcopus Chamberiensis, animo revolvens, surdo-mutos nunc perfectiori methodo esse instructos, ut ipsi facilius et uberiori spirituali fructu Indulgentias assequi valeant, sequens dubium huic S. Congregationi dirimendum exhibuit:'

„Utrum expediat, ut surdo-mutis, quin in singulis casibus ad proprium confessarium recurrant, per generale decretum gratia concedatur acquirendi Indulgentias, iniunctas preces signis, vel mente fundendo, vel tantum easdem legendo sine ulla pronuntiatione?“

R. 15. Julii 1902: Affirmative; et supplicandum SSmo pro gratia, firmo manente decreto generali diei 16. Febr. 1852.

SSmus sententiam hanc approbavit et petitam gratiam clementer elargitus est die 18. Julii 1902.

IV. *Kajícník cizího jazyka* ať se zpovídá u kněze řeči té znalého; není-li to možno, stačí v příčině vyznání úplnost formální.

Zpovědník hledí se s ním dorozuměti jak nejlépe může znameními. Chce-li kajícník, může užiti tlumočnicka, není však k tomu povinen. „Etiam tempore mortis probabile est, eum (ignarum idiomatis) ad id non teneri: nisi infirmus dubius sit de contritione.“¹⁾

Poznámka. Knihy vícejazyčné, pro zpovědníky vhodné, jsou tyto: *J. C. van der Loos*: „Methodus excipiendi confessiones ordinarias variis in linguis.“ Amsterdam 1907. G. Borg. Obsahuje zpovědní zrcadlo, Confiteor, Pater, Ave, Credo v řeči anglické, francouzské, německé, hollandské, vlašské, španělské, dánské a polské. Na levé straně jest text latinský, na pravé vždy v jednom z uvedených jazyků.

P. H. Mann C. SS. R.: „Comes Polonicus“ Ein Hilfsbüchlein für Priester beim Gebrauche der polnischer Sprache im Beichtstuhle und am Krankenbette. 2. Aufl. Kevelaer. 1906. Butzon u. Berker.

Dr. Lorenz Werthmann: Italienischer Beichtspiegel mit italienischen Gebeten für Kranke u. Sterbende, sowie Ermahnungen

¹⁾ S. Alph. lib. VI. n. 479.

für den Empfang der hl. Kommunion, der letzten Oelung und des Ehesacramentes. 2. Aufg. Freiburg. Caritas-Verband.

Adalb. Anderl: „Infirmorum liber catholicus decem linguis exaratus.“ Cum approb. Ordin. Viennensis. Vindobonae 1897.

§. 135. Kajícníci slibem vázání.

I. Zpovídá-li se kajícník, že slibu svého nesplnil, vyšetří zpovědník nejprve, jsou-li tu všechny *podmínky, kterých jest ke skutečnému slibu třeba.*¹⁾

Slib jest přípověď Bohu učiněná, a to vědomě, dobrovolně a s rozvahou, spojená s úmyslem zavázati se k něčemu lepšímu a Bohu milejšímu.

„Votum est promissio deliberate Deo facta de *bono meliori.*“

„Promissio procedit ex proposito faciendi. Propositum autem aliquam deliberationem praeexigit, cum sit actus voluntatis deliberatae. Sic ergo *ad votum tria ex necessitate requiruntur*: primo quidem *deliberatio*, secundo *propositum voluntatis*, tertio *promissio*, in qua perficitur ratio voti.“²⁾

Nebylo-li těchto podmínek, neplatí slib. Zpovědník musí mít na paměti, že kajícníci často z nevědomosti a bludného svědomí nazývají slibem, co jest pouhým předsevzetím (propositum).

Přípověď *pouze člověku* učiněná taktéž není slibem.³⁾ Zpovědník se otáže poenitenta, zdali to *jisté ví*, že učinil slib, a zdali si při tom myslel, že by těžce zhřešil, kdyby nevykonal, co slíbil.

Kdo *pochybuje*, zdali učinil pravý slib nebo pouhé předsevzetí, není slibem vázán.

Byl-li *strach*, ve kterém někdo slib učinil, tak veliký, že mu odňal všecku rozvahu, slib neplatí.

„Metus gravis injuste incussus ab extrinseco, in ordine ad extorquendum votum, illud invalidat.“⁴⁾

Neplatné jsou sliby rodičů, kteří dítky své zaslibují stavu duchovnímu nebo řeholnímu.

¹⁾ Srov. Renninger-Göpfert: Pastoraltheologie §. 62. nr. 2. S. 169.

²⁾ D. Thom. Aq. 2. 2. q. 88. a. 1. et 2. — Suarez: De relig. tract. 6. lib. 1. — Lessius: De just. et jure lib. 2, cap. 40 n. 1. — Lehmkühl: Theol. mor. I. 428.

³⁾ O povinnosti, jež z takové přípovědi plyne, viz Sanchez in Decal. lib. 3. c. 15. n. 10.

⁴⁾ Elbel-Bierbaum: Theol. mor. Vol. I. pars III. conf. 7. n. 178.

Neplatí slib věci dobré, ale k špatnému účelu.

Slib zavazuje jenom slibujícího, a nikoho jiného.

Sliby *osobní*, jako půst nebo pouť, mohou být vyplněny jen od slibujícího; *věcné* však také prostřednictvím jiné osoby, která uložený závazek převzala.

Slib žádného, ani lehkého hříchu se nedopustiti, neplatí, protože předmět jeho jest všeobecně řečeno nemožný.¹⁾

Poznámka. „An fidelis emittens actum heroicum, quod votum ordinarie vocatur, quo in suffragium defunctorum divinae Majestati offert omnes indulgentias, quas vivens lucrari potest, nec non omnia sua opera satisfactoria, et etiam suffragia sibimet post mortem conferenda, possit, quando ipsi licuerit, revocare?“
R: Affirmative. [S. C. Indulg. 20. Febr. 1907.]

II. Když zpovědník shledal, že se jedná o *pravý a platný slib*, který posud nebyl splněn, otáže se kajícího po *příčině*. Někdy slib následkem nastalých změn sám sebou pomíjí (*extinctio voti*).

Kdyby na př. někdo učinil slib „*non contrahendi matrimonium*“, potom však přece v manželství vstoupil, platila by zásada: „Cessat obligatio voti et sufficit poenitere de culpa.“²⁾ Uzavřením sňatku stalo se vyplnění slibu nemožným. Ačkoliv zhřešil, smí přece petere i reddere debitum conjugale, neboť proti slibu *non nubendi* stojí *contrahere* matrimonium, ne však *consummare* matrimonium.³⁾

Pominul-li hlavní účel slibu, nebo stalo-li se vyplnění slibu nemožným pro nějakou překážku fysickou nebo mravní, pozbyl slib své závaznosti — pokud a jak dlouho nemožnost trvá.

Je-li vykonání slibu možno bez velikých obtíží, pobádá zpovědník ke splnění.

„Quodcunque voveris, redde; multoque melius est non vovere, quam post votum promissa non reddere. Displicet enim Deo infidelis et stulta promissio.“⁴⁾

Sliby podmíněné (*conditionata*) pozbývají závaznosti, když se podmínka nevyplnila.

¹⁾ Srov. sněm trident. s. VII. c. 23.

²⁾ Busembaum: Medulla, de voto nr. 46.

³⁾ Srov. Eusebius Amort: Theol. mor. tract. 3. sect. 3. nr. 73. Linz. Quart. 1896. I. S. 142.

⁴⁾ Eccl. 5, 3. — 5. Mos. 23. 21. 23.

Slib Bohu učiněný zavazuje, všeobecně řečeno, pod hříchem *těžkým*; závisí však od vůle slibujícího, chce-li se jen pod lehkým hříchem zavázati.

Naskytají-li se veliké obtíže, splniti právě to, co bylo slíbeno, přihlíží zpovědník, zdali by se nedalo pomoci *proměněním slibu*.

III. *Proměňování slibů (commutatio votorum)* záleží v tom, že na místě původní přislíbené věci uloží se jiná. „Commutatio voti est substitutio operis honesti loco alterius Deo promissi, sub eodem vinculo.“¹⁾

1. Slib může býti proměněn buď v obtížnější, nebo stejně dobrý, nebo lehčí (opus melius, aequale vel minus bonum).

Ku proměně slibu *v jiný lepší a Bohu milejší* jest oprávněn nejen každý zpovědník, nýbrž *i kajícník sám*.

„Vovens ipse propria auctoritate per se, nisi scilicet talis commutatio cedat in praeiudicium tertii, potest suum votum commutare in opus evidenter vel moraliter certo melius.“²⁾

K takovéto proměně stačí pouhé dobré zdání slibujícího (solum beneplacitum voventis).

2. Proměňovati však sliby v jiné *stejně dobré*, nebo *v lehčí a pohodlnější*, není oprávněn ani kajícník ani zpovědník svou obyčejnou pravomocí.

„Parochi aliive confessarii dispensandi et *commutandi facultatem non habent*, nisi speciatim a legitimo superiore eam acceperint: quia haec potestas per se ad externam jurisdictionem et fidelium gubernationem pertinet, ea autem non potiuntur confessarii nec parochi.“³⁾

Jenom v době milostivého léta dostávají zpovědníci podle znění bully k proměňování slibův určitá plnomocenství. Viz § 53.

Kdo na základě řádné nebo přenesené moci může sliby promíjeti, může je také proměňovati.⁴⁾

3. Zpovědník, který ku proměňování slibův od duchovní vrchnosti pravomoc obdržel, může proměnění provést, když k tomu shledal rozumnou příčinu.

„Ad commutationem licitam non requiritur tam gravis ratio, quanta ad dispensationem, sed *sufficit quaevis rationabilis causa*

1) Filliuccius tr. 26. n. 280. — Herincx p. 3. tr. 4. disp. 4. n. 45.

2) Elbel-Bierb. l. c. conf. XI. n. 298.

3) Lekmkuhl: Theol. mor. tom. I. nr. 472.

4) Henno: Tr. in de cal. disp. 2. q. 3. §. 4. concl. 2.

arbitrio prudentis viri determinanda, ut puta specialis utilitas voventis, major ejusdem promptitudo ad praestandum opus, minus periculum non praestandi etc. ¹⁾)

4. Proměnění má se státi ve skutky takové, které podle moudrého úsudku zpovědníkova ke cti Boží a ke spasení kajčnickovu spíše poslouží.

Užitečno bývá proměňovati sliby v časté přijímání sv. svátostí, obcování mši svaté, poslouchání slova Božího, modlitbu sv. růžence; sliby osobní mohou také ve věčné a sliby ustavičné v časné proměněny býti.

Kdyby se jednalo na př. o proměnění slibu non nubendi, mohl by zpovědník uložit: přijímání sv. svátostí pokání a oltářní jednou měsíčně, v jeden den za měsíc půst, na několik let nebo pro celý život, nebo každodenní litanie k Panně Marii a p. ²⁾)

Poznámka. Všickni od Ordinaria approbovaní zpovědníci obdrželi pro mimořádné milostivé léto r. 1904 (pro arcid. pražskou od 7. září do 7. prosince) fakultu: „V jiné zbožné a spasitelné skutky zaměňovati všecky sliby, třeba i přísahou stvrzené, i Sváté Stolici vyhrazené. Vyňaty byly vedle slavných slibů řeholních: a) slib ustavičné čistoty; b) slib vstoupiti do některého církvi schváleného řádu; c) sliby učiněné ve prospěch osoby třetí a od této přijaté.“

IV. *Prominutí slibův.* „Dispensatio voti est relaxatio totalis vinculi, rationabili de causa nomine Dei facta ab habente jurisdictionem spiritualem in foro externo.“ ³⁾)

Ku prominutí slibů vyžadují se tím závažnější důvody, čím důležitější jest slib a čím větší nebezpečí pohoršení pro věřící z prominutí hrozí. ⁴⁾)

Promíjení slibů jest výkonem pravomoci pro obor vnější a náleží tudíž papeži pro celou církev, biskupovi pro diecesi, řeholnímu představenému pro podřízené.

¹⁾ Castropalao: tr. 15. disp. 2. p. 15. n. 8 — Croix l. 3. p. 1. n. 525.

²⁾ Srov. Sporer: Tract. 3. in 2. praec. decal. cap. 3. n. 128. — Cuniliati: tract. 4. c. 10. §. 5. n. 19.

³⁾ Elbel-Bierb.: Theol. mor. Vol. I. p. III. conf. 10. n. 268.

⁴⁾ Circa votorum dispensationem confessario haec tria sunt observanda: 1. quid liceat secundum aequitatem, 2. quid deceat secundum honestatem, 3. quid expediat secundum utilitatem. Innoc. P. III. Dec. l. 3. tit. 34. c. 7.

Ale i z pravomoci biskupské jsou vyňaty a papežskému prominutí vyhrazeny¹⁾ následující jednoduché sliby:

1. *Slib ustavičné a dokonalé čistoty po celý život* (votum perpetuae et perfectae castitatis).

Od jednoduchého slibu čistoty, přes který manželství nedovoleně bylo uzavřeno (impedimentum impediens), mohou biskupové dispensovati na základě plnomocenství pětiletých.

2. *Slib vstoupiti do řehole* od církve schválené (ne do kongregace).

3. *Slib pouti do Říma* (ad limina Apostolorum); do *Jerusalema* (ad s. sepulchrum); do *Kompostelly* (ad S. Jacobum).

Byl-li jednoduchý slib čistoty (kromě řehole neb kongregace) učiněn jen na čas, a ne na celý život, může dispens udělit biskup.

Biskupové mohou dispensovati též od uvedených slibů papeži vyhrazených, jedná-li se o *sliby podmíněné* (vota conditionata), a ne o sliby prosté (vota absoluta).

Obyčejní zpovědníci nemají moci ku promíjení slibů; v době milostivého léta dostává se jim však plnomocenství dle znění Apoštolského listu, jímž se jubileum prohlašuje.

Proměňování i dispensování slibů děje se obyčejně ve zpovědi; zpovědník řídí se dle znění plnomocenství, jež od duchovní vrchnosti obdržel.

„Ad valorem dispensationis non est necessaria aliqua specialis caeremonia, sed sufficit, quod concedens seriam voluntatem dispensandi (etiam extra actum confessionis, nisi forsan in rescripto aliter exprimatur) exterius manifestet et declaret dispensato.“²⁾

Žádost za plnou moc podává zpovědník k biskupovi nomine poenitentis tecto.

Věřící (zvláště ženského pohlaví, a vůbec osoby mladistvé) mají příležitostně býti napomenuti, aby bez předchozí zralé úvahy a porady se zpovědníkem žádných slibů nečinili. Učiniti slib

¹⁾ „Episcopi jure ordinario in votis simplicibus dispensare possunt, exceptis votis perpetuae castitatis, ingrediendi ordinem, peregrinandi in terram Sanctam, ad limina Apostolorum et Compostellam.“ Schneider: Fontes jur. eccl. nov. pag. 87. — Od slibů poutních mohou biskupové dispensovati na základě fakult pětiletých. [Facultates C. de Prop. fide n. 9.]

²⁾ Filliuccius: tr. 26. c. 9. n. 279. — Henno: Tr. in decal. disp. 2. q. 3. §. 3.

ustavičné a dokonalé čistoty dovolí zpovědník jen osobám věku dospělejšího, o jichž nábožnosti se průběhem delší doby byl přesvědčil; jinak dovolil by takový slib jen dočasně a s připojenou moudrou podmínkou.

V. Slib může dovoleným způsobem pozbyti své závaznosti i beze všeho prominutí *úplným zrušením* (irritatio), jež se stane ze spravedlivých příčin od toho, kdo má buď vůli slibujícího nebo předmět slibu ve své moci. „*Irritatio voti est omnimoda annihilatio ejusdem, facta ab habente potestate dominativam.*“¹⁾

Tak mohou rodičové zrušiti sliby svých nedospělých dětí (vota impuberum),²⁾ poručník sliby svých nedospělých poručenců; jedná-li se o dívky dospělé, mohou býti zrušeny jen sliby, jež brání vykonávání otcovské moci. Manžel může zrušiti sliby své manželky, které se přičií jeho právům vzhledem k povinnosti manželské, vychování dětí a vedení domu; totéž může učiniti manželka proti manželovi, jedná-li se o její práva.

Řeholní představení mohou za neplatné prohlásiti sliby svých řeholních podřízených, ježto tito vázáni jsou poslušností („directa irritatio voti“).

Slib vstoupiti do přísnějšího řádu a slavné sliby řeholní³⁾ jsou však z moci představených řeholních vyňaty.

§. 136. Zpovídání kajníků se závazkem restituce.

I. Pojem a potřeba restituce.

1. Restitucí vůbec rozumí se navrácení toho, co náleží bližnímu, ať nespravedlivé poškození předcházelo nebo ne, podle sv. Tomáše Aquinského: „Restituere nil aliud esse videtur, quam iterato aliquem statuere in possessionem vel dominium rei suae.“

Někteří jmenují „navrácením“ (restitutio v užším smyslu) povinnost vzešlou z toho, když někdo cizí statek buď beze své viny drží nebo si jej nespravedlivě přivlastnil; závazek pak, jenž

¹⁾ Henno: Tr. in decalog. disp. 2. q. 3. a. 9. §. 1.

²⁾ Impubertas secundum jura finitur in masculis anno 14. completo, in foeminis 12. completo, a die nativitatis computando. E. Müller: Theol. mor. lib. II. t. II. §. 57.

³⁾ Conc. Trid, sess. XXV. de Regul. c. 4.

vzniká z nespravedlivého poškození, nazývají „náhradou“ (compensatio).¹⁾

2. *Povinnost restituce* ukládá zákon přirozený i pozitivní jakožto požadavek přísné spravedlnosti.

Restituce jest ke spasení potřebna na základě příkázání (necessaria necessitate praecepti), a to *skutkem* nebo (v případě nemožného vykonání) aspoň *vůli*.

„Non remittitur peccatum, nisi restituatur ablatum, si restitui potest“ (sv. Augustin).

II. *Všeobecná pravidla a zásady o restituci.*

Kajícníka jistě k restituci povinného musí zpovědník dle potřeby jasně a určitě poučiti, k čemu zavázán jest, co má komu vrátiti, nahraditi nebo napravit, v jakém pořádku, kdy a jakým způsobem se má náhrada státi, a které příčiny na čas nebo na vždy povinnosti té zprostují.

Při tomto rozsuzování a vyměřování jest zpovědníkovi postupovati *dle zásad katolické mravouky*, hlavně pak jest mu dbáti následujících *všeobecných pravidel*:²⁾

1. *Poctivý držitel* (possessor bonae fidei) má povinnost navrátiti tolik, kolik z cizí věci posud má nebo oč z cizího zbohatl.

2. *Nepoctivý držitel* (possessor malae fidei) musí nahraditi tolik, kolik škody způsobil, ať z toho něco má nebo ne. Tatáž míra povinné náhrady platí i pro *nespravedlivého škůdce*.

3. *Kdo bližnímu ublížil na cti a dobrém jménu*, jest zavázán čest onu navrátiti přiměřeným dostiučiněním.

4. *Věc volá po svém vlastníkově*, jemu nese užitek, avšak jemu též přirozeně hyne. (Res clamat ad dominum; fructificat domino; naturaliter perit domino.)

Zmaří-li se věc něčí vinou, má škodu hraditi vinník podle poměru své viny a uzavřené smlouvy.

5. Nikdo z cizího statku nemůže se obohacovati. (Nemo ex re alterius locupletari potest.)

6. Aby pravá cena věci se vyšetřila, odpočítají se výlohy, jichž k udržení věci bylo třeba. (Res non intelligitur, nisi aere alieno deducto.)

¹⁾ Restitutio est redditio debiti alterius, vel rei acceptae redditio, aut damni illati compensatio. — Elbel-Bierbaum: Theol. mor. Vol. II. pars VI. conf. 1.

²⁾ Přehled podrobnějších pravidel viz v §. 137.

7. *Závazek restituce vzniká jen z porušení povinné spravedlnosti (ex laesione solius justitiae commutativae) vnějším hříšným jednáním (opomenutím), nikoliv z porušení jiné ctnosti (na př. lásky k bližnímu), ani z pouhého, byť i těžce hříšného vnitřního smýšlení.*

8. Když po náležitém předchozím vyšetření povinnost restituce zůstává *pochybnou*, platí zásada :

„In dubio favendum est possidenti.“

9. Zpravidla se má dáti náhrada *vlastníkovi*, když jest znám nebo snadno se najíti může a když jemu byla věc odňata a škoda způsobena ; byla-li však věc odňata jinému, který na ni měl právo, protože byla u něho uložena, že si ji vypůjčil, najal atd., má býti tomuto vrácena.¹⁾

Je-li vlastník znám, nesmí náhrada dáti se chudým, leč by se jednalo o věc ne příliš značnou a restituce vlastníkovi byla by spojena s obtížemi.

Není-li ten, jemuž náhrada náleží, na živu, musí tato dána býti jeho dědicům.

Je-li vlastník neznámý a není ho možno najíti ani po bedlivém pátrání, může possessor bonae fidei jednati jako při věci nalezené ; držitel malae fidei však musí náhradu dáti chudým nebo k nábožnému účelu.²⁾

10. Nalézá-li se cizí věc v rukou dlužníkůvých, musí býti navrácena vlastníkovi, který před každým jiným na ni právo má. Totéž platí, má-li někdo zboží³⁾ na úvěr, kterého ještě nezaplatil ; tu musí zboží odevzdati prodavači, vyjma že by prodavač měl nějakou zástavu neb rukojemství.

Každý jest povinen *dříve zaplatiti dluhy, nahraditi škodu, navrátiti cizí věc*, než někomu něco darovati neb odkázati.

„Debita *onerosa* satisfacienda sunt *ante gratuita*, quia horum promissio semper includit tacitam conditionem *deducto aere alieno* (satisfactis debitis).“³⁾

Hypothekární dluhy předcházejí, a mezi těmito hypoteky starší („creditores hypothecarii anteriores“).⁴⁾

¹⁾ S. Alph.: Homo Apostol. tr. 10. nr. 64. seq. — Theol. mor. lib. 3. n. 596

²⁾ S. Alph.: Homo Apostol. tr. 10. nr. 68, 69 ; 107.

³⁾ S. Alph.: Homo Apostol. tr. 10. nr. 108.

⁴⁾ L. c. nr. 112.

Pak následují dluhy bez výslovné hypoteky, jmění sirotčí, náboženských ústavův a konečně dluhy osobní.

Všem těmto věřitelům však předchází ten, kdo zapůjčil peníze na př. na zakoupení nebo opravu domu, k zasetí nebo sklizni a p.¹⁾

Nemůže-li někdo při nejlepší vůli zaplatiti *úplně*, co všem svým věřitelům povinen jest, rozvrhne se náhrada na všechny dle poměru požadavků jednoho každého.

Na této zásadě se zakládá t. zv. *narovnávací řízení* s věřiteli při *úpadcích*.

Když *jest úpadek zaviněný* a cizí jmění uschováno k vlastnímu zbohatnutí, jak se to za naší doby nezdá stává, bude zpovědník naléhati *na plnou restituci*, třeba vyrovnání u soudu již vyřízeno bylo.

Mezi osobními věřiteli předcházejí starší čili dřívější.

Věřitel, který ke své žádosti celý svůj požadavek obdržel, smí jej právem podržeti, byť i na újmu ostatních osobních věřitelův, a to bez rozdílu, zdali si požadavek svůj vymohl v soukromí nebo cestou soudní, poněvadž zákony podporují toho, kdo bdí nad svým právem. „*Leges favent vigilantibus exactoribus*“.²⁾ Dlužník však nesmí, když věřitel sám se nehlásil nebo nenaléhal, dáti jednomu věřiteli úplný požadavek na újmu ostatních.

11. *Čas restituice. Držitel bonae fidei* má navrátiti, jakmile poznal, že drží cizí statek.

Zloděj jest povinen jak nejdříve může restituci dáti; prodává-li, dopouští se nového hříchu proti povinné spravedlnosti.³⁾

Nespravedlivý škůdce může náhradu na krátký čas odložit, když poškozený nebo věřitel žádné škody z odkladu neutrpí.

Spravedlivé příčiny, pro které se může náhrada odložit, jsou: veliké pohoršení, vlastní zahanbení, které z okamžité náhrady hrozí.

Při smlouvě má se dlužník zachovati dle ujednaného času.

12. *Způsob restituice.* Stačí, když vlastník správně obdrží, co mu náleží. Není třeba, aby restituice stala se veřejně s hanbou neb jinými povážlivými následky pro vinníka; tento může tudíž užiti prostřednictví jiné osoby.⁴⁾

¹⁾ S. Alph.: Homo Apostol. l. c. n. 109. — Theol. mor. lib. 3. 689. seq.

²⁾ S. Alph.: Homo Apostol. tr. 10. nr. 114.

³⁾ S. Alph.: Homo Apostol. tr. 40. nr. 104.

⁴⁾ S. Alph.: Homo Apostol. tr. 10. nr. 106.

Vlastník nemusí věděti, že dostává restituci, nýbrž může ji obdržeti i pod jinou záminkou.

13. *Hlavní příčiny povinnosti náhrady na čas nebo na vždy zprostující.*

Na čas osvobozují: a) Fysická neb mravní nemožnost.

Mravně jest náhrada nemožna, když by dlužník uvalil sebe nebo celou svou rodinu ve velikou nouzi; kdyby měl utrpěti velikou škodu na zdraví, životě nebo na cti.

Kdo nemůže nahraditi *celou škodu najednou*, ať se snaží nahrazovati aspoň *ve lhůtách*, až celé splatí, může-li.

b) *Postoupení majetku* (cessio).

Pomůže-li si dlužník, jest vázán věřitelům úplně zadost učiniti.

Na vždy děje se osvobození:

a) když věřitel náhradu odpustil dobrovolně, maje k tomu úplné právo;

b) když věřitel sám se tajně odškodnil;

c) zákonité promlčení (legitima praescriptio).

V té věci třeba šetřiti podmínek zákonem stanovených.

Poznámka. O příčinách osvobozujících podrobně jedná: sv. Alfons: Homo Apost. tr. 10. n. 116. seq. — Theol. mor. lib. 3. n. 696. seq. — Elbel-Bierbaum: Theol. mor. Edit. 2. volum. 2. pars VI. conf. XII.

III. *Všeobecné pokyny pro jednání zpovědníka s kajícíky k restituci povinnými.*

1. Kajícíci takoví mívají *mnoho výmluv*. Předstírají, že *ne mohou* náhradu dáti, ale nezřídka ji vlastně dáti *nechtějí*; proto *zpovědník nesmí býti lehkověrným*. Není také oprávněn libovolný odklad připustiti, když shledal, že restituce zcela nebo aspoň z části bez průtahu státi se může.¹⁾

2. Rozhřešení zadržuje se kajícíkovi, který *jistě k restituci zavázán jest a nechce ji vykonati, ačkoliv může*, a také tomu, který již poučen byl a přece zase povinnost svou bez podstatné příčiny odkládá.

¹⁾ „Noverit Confessarius non esse in sua potestate concedere moram, quia non solum illicitum est aliena subripere, sed aequè vetitum est illa retinere, neque lex divina solummodo male parta reddi jubet, verum etiam praecipit, ut quamprimum id fiat, quod moraliter praestari potest.“ Aertnys: Pract. instit. Confes. p. 82.

Kdo *vědomě cizí věc zadržuje*, nemá z pravidla rozhřešení obdržeti, dokud jí nevrátil. ¹⁾

3. *V jednotlivých případech* může ještě *před vykonáním povinné restituce* rozhřešen býti kajícník, který posud nebyl ve zpovědi poučen a napomenut, jen když jest ochoten a upřímně slibuje povinnosti své dostiučiniti, a není-li žádné příčiny, proč by se mu nevěřilo. ²⁾

Zpovědník však mu poradí, aby v modlitbách na závazek svůj pamatoval, *určí mu přiměřenou, dříve s ním smluvenou lhůtu a uloží brzkou zpověď*, aby se zodpovídal, zdali vskutku slibu svému dostál. ³⁾

4. Když však zpovědník s důvodem pochybuje, že kajícník uloženou restituci vykoná, ač to učiniti slibuje, odloží mu rozhřešení, dokud by závazku svému nevyhověl.

Taková *odůvodněná pochybnost o pevném úmyslu a pravé dispozici vzniká* přirozeně u kajícníků, ⁴⁾ kteří cizí statek vědomě si podržují, dále u těch, kteří restituci již slíbili, a přece posud svou vinou a nedbalostí ani nepočali dostiučiniti. ⁵⁾

5. *Za příznivé znamení pravé dispozice* se považuje, když kajícník již před zpovědí povinnostem svým buď zcela nebo aspoň z části vyhověti se snažil.

6. Zpovědník má vždycky usilovati o to, aby kajícníka k brzkému vykonání možné restituce pohnul, a proto hledí se s ním dohodnouti jak vzhledem ku předmětu a rozsahu, tak i co do způsobu a lhůty navrácení, náhrady neb dostiučinění.

7. Zprostředkování restituce na se bráti, se zpovědníkovi nedoporučuje. Kdyby výjimkou za okolností zvláště naléhavých k takové službě lásky se propůjčil, jest mu *s nevšední obezřelostí pokračovati a svátostnou pečeť před porušením bedlivě chrániti*.

¹⁾ S. Alph.: Homo Apost. tr. 10. nr. 105.

²⁾ S. Alph.: Homo Apost. l. c. — Theol. mor. lib. 3. nr. 679. 682.

³⁾ Si confessarius decreverit impertiri poenitenti absolutionem, persuasus bona voluntate quam prae se fert, praefigat ipsi temporis spatium, intra quod restituat, modumque, quo restitutionem peragat; nam promissiones indeterminatae facilius intereunt. Aertnys l. c.

⁴⁾ Si enim res aliena, propter quam peccatum est, cum reddi possit, non redditur, non agitur poenitentia, sed fingitur. S. August. epist. 153, cap. 6. n. 20.

⁵⁾ Si antehac admonitus fidem culpabiliter fefellit, omnino differenda est illi absolutio. Aertnys l. c.

„Restitutiones Confessarius *non facile per se faciendas accipiat*, vel si charitas id exigat, *chirographum factae restitutionis* a domino, cui ea facta est, *petat*, ut pro omni eventu securus sit.“¹⁾

8. Není-li kajčníkovi, jistě k restituci povinnému, vskutku možno, hned nebo brzy závazku svému dostáti, napomene ho zpovědník, aby na povinnost svou nezapomínal a jakmile okolnosti dovolí, ji vykonal; neboť povinnost restituace přestává z pravidla jen na čas, dokud brání fysická neb mravní nemožnost.

9. Kdyby zpovědník v jednotlivých případech pochybných a nesnadných nemohl hned rozsouditi, je-li kajčník skutečně k restituci povinen, anebo jakým způsobem, komu a kdy by měl nahraditi, může poslati kajčníka k jinému zkušenějšímu knězi, nebo mu řekne, že o případu tom bude přemýšleti a po určitém čase výsledek mu oznámí.

„Si obligatio restituendi est dubia et confessarius ex improviso litem dirimere non ausit, *differat tantisper donec casum penitus examinaverit aut consilium exquisierit.*“²⁾

Je-li kajčník disponován a projevuje-li upřímnou ochotu, podrobiti se konečnému rozhodnutí téhož nebo jiného zpovědníka, není třeba rozhrěšení mu odkládati.

„Si facta disquisitione casus — obligatio manet dubia: non est obligandus ad restitutionem; quia in dubio favendum est possidenti et obligatio dubia certam solutionem non exigit.“³⁾

10. Zpovědník není vázán vyzvati k restituci, když shledal, že kajčník jest *v dobré víře*, a když zároveň ze závažných důvodů předvídá, že *zůstane napomenutí naprosto bez výsledku*. V takových případech nechal by tudíž kajčníka v nezaviněné nevědomosti.⁴⁾

Ubi non speratur fructus, omittenda est monitio de restitutione facienda. Ratio est, quia confessarius cum praevidet, quod monendo de restitutione poenitens non parebit, et in peccatum formale incidet, magis praecavere debet ejus spirituale damnum quam damnum alterius temporale. Sed *non facile iudicandum, quod poenitens, cognita veritate, monitioni non obtemperabit.*“⁵⁾

¹⁾ Instr. past. Eyst. tit. XI. §. 3.

²⁾ Aertnys: Pract. instit. confess. p. 81.

³⁾ Aertnys l. c.

⁴⁾ S. Alph.: Prax. Confes. n. 44. 1. 6.

⁵⁾ S. Alph.: Theol. mor. lib. 6. de poen. num. 614. Exceptiones vide num. 615 seq.

11. Má-li z náležitých důvodů náhrada býti obrácena ve prospěch chudých, může zpovědník povinnost tu ulehčiti kajníkovi tím, že mu poradí, aby některému chudému dlužníkovi svému přiměřenou částku odpustil, nebo obyčejné almužny, jež dává, k onomu účelu věnoval.

12. Často vyskytují se ve zpovědnici případy krádeží a škod na cizím majetku (na poli, v lese, v hospodářství, v obchodech a závodech), jichž dopoustějí se lidé z veliké chudoby nebo čeledínové a jiné osoby v různých závodech a službách zaměstnané, učedníci, obchodní příruční, dozorcí atd.

Zpovědník všem takovým kajníkům ukáže, kterak vskutku proti 7. přikázání se prohřešují, jež chudým i bohatým všelikou krádež a poškozování zakazuje; připomene jim výčitky svědomí zvláště na smrtelné posteli, a představí jim živě časné i věčné následky nepoctivosti, kteréž jsou: pohoršení a zlý příklad v domácnosti, tresty, hanba, ztráta služby a dobrého jména, zármutek a neštěstí celých rodin. Statek nespravedlivě nabytý nikdy není požehnán.

Od povinnosti možné restituce nebude zpovědník lehce osvobozovati ani lidí chudých a služebných; nemohou-li ani částečně nahraditi, ať alespoň modlitbou, svědomitou a pilnou prací povinnosti své dostiučiniti se snaží.

Tím více bude přidržovati k plné náhradě ty, kteří ze ziskuchtivosti a nesvědomitosti na cizím majetku se prohřešili, nebo v úřadu a službě ke svému obohacení se zpronevěřili.

13. Čeledínové, služebníci, dělníci, osoby v rozličných živnostech a závodech zaměstnané omlouvají někdy svá zpronevěření tím, že dostávají za svou práci malou mzdu a proto si svou škodu sami potají nahrazují. (*Compensatio occulta.*)

Zpovědník bude *v praxi před tímto způsobem tajného odškodnění varovati*, a upozorní na nebezpečí takové svépomoci; neuložil by však povinnosti restituce, kdyby v jednotlivém případě shledal všechny následující podmínky:

a) když požadavek nebo dluh jest docela patrný a po právu odůvodněný;

b) když nižádným způsobem právním (prosbami, naléháním, cestou soudní) se obdržeti nemůže, anebo jen s velikými obtížemi;

c) když nikdo neupadne tím v podezření krádeže, aniž práva osoby třetí se zkracují.

Není-li těchto podmínek, má se za to, že bližnímu na statku nespravedlivě bylo uškozeno, a tudíž by povinnost restituce zavazovala.

Když zaměstnavatel smluvenou mzdu řádně vyplácí a práce nad ustanovený čas neřádá, není služebník nebo dělník oprávněn ze statku svého pána tajně se odškodňovati. Není-li se mzdou spokojen, ať věc slušně zaměstnavateli svému oznámí, a je-li v právu, o zvýšení mzdy požádá, nebo ať po vypršení smlouvy a zákonitého času jinou službu si vyhledá.

14. *Jiným způsobem svépomoci*, za naší doby valně rozšířeným, *jest stávka*. Stávkou rozumí se všeobecné nebo hromadné zastavení práce se strany dělníků za tím účelem, aby od zaměstnavatele jistých požadavků vymohli,¹⁾ na př. zvýšení mzdy, zkrácení doby pracovní a p.

Při posuzování dovolenosti *jest* zpovědníkovi moudře přihlížeti hlavně k následujícím okolnostem :

a) Stávka provedená bez zachování lhůty výpovědní v době, pro kterou dělník ku práci se zavázal, tedy *s porušením pracovní smlouvy* spojená, *není z pravidla dovolena*.²⁾ Výjimkou mohou být tyto případy: když smlouva pracovní již předem byla neplatná, na př. pro nespravedlivé vydírání se strany zaměstnavatelovy ; když smlouva byla sice platná, ale zaměstnavatel nedostál podmínkám, k nimž se vůči dělníkům zavázal ; když vinou zaměstnavatelovou ohrožovány jsou víra a mravnost dělníků, na př. trpěním nemravností.

Byť však takovouto stávkou žádná *právní povinnost* vzhledem k zaměstnavateli porušena nebyla, přece dlužno vždycky hleděti ještě k tomu, není-li stávka nedovolenou pro nějakou jinou okolnost s ní spojenou, na př. že tím trpí veřejné dobro, že dělník ohrožuje

¹⁾ Si operarii, qui labores suos intermittunt, ut a dominis suis majorem mercedem extorqueant, pertineant ad societatem secretam v. g. ad Internationalem, tractandi sunt secundum regulas de sectariis. Aertnys: Pract. inst. Confess. n. 107.

²⁾ Dle zákonů a nařízení nyní v Rakousku platných podléhá dělník §. 85. živ. ř., poruší-li se stávkou smlouva. — Viz Dr. *Veselý*: Dělnictvo, jeho práva a povinnosti 1896. str. 23. Srov. *Vrba*, Stávky. V Praze 1900 (Vzděl. knihov. katol. sv. 17.). *Neuschl*, Křesťan. sociologie. V Brně 1900. Díl II. str. 131. nn.

výživu své vlastní rodiny, že stávkující ohrožují majetek nebo život zaměstnavatelův, že násilně zdržují soudruhy od práce a p.¹⁾

Z toho plyne, že stávka bez předchozí výpovědi mohla by jen velmi zřídka za všestranně dovolenou býti považována.

b) Zastavení práce *po uplynutí doby vyjednané*, se zachováním lhůty výpovědní a dodržením smlouvy pracovní, jest samo o sobě dovoleno.²⁾

Může se však i taková stávka z různých příčin státi nedovolenou a hříšnou, zvláště když slouží za prostředek k vydírání buď se strany dělnictva nebo zaměstnavatele.

Když na př. zaměstnavatel převzal jisté dodávky, které nemůže v případě stávky vyřídit, z čehož mu hrozí pokuty a škoda, a dělníci vyžítávají stávkou těchto jeho rozpaků k vymáhání výhod a podmínek, jenom pro ně příznivých, dopouštějí se vydírání.

Hřeší však také továrník, který věda, že dělníci z hladu a nouze přijmou práci za každou cenu, těchto nesnází jejich ve svůj prospěch nesvědomitým způsobem vykořisťuje a za mzdu nespravedlivě nízkou je najímá.

Papež Lev XIII. nazývá takové jednání *znásilňováním*, jež čelí přímo proti spravedlnosti.

„Quod si necessitate opifex coactus, aut mali peioris metu permotus duriolem conditionem accipiat, quae, etiamsi nollit, accipienda sit, quod a domino vel a redemptore operum imponitur, *istud quidem est subire vim, cui iustitia reclamatur!*“³⁾

Po uvážení všeho, co bylo řečeno, a vzhledem ke zkušenosti, že stávkami obyčejně trpí nejvíce dělníci a jejich rodiny, *dlužno v praxi před tímto způsobem svépomoci rozhodně varovati.*

1) Operarii conspirantes tum solum a peccato immunes sunt, si a) de mercedis, quam accipiunt, insufficientia constet, et merces, quam exigunt, sit iusta et ordinaria, ad quam domini tenerentur; b) mercedem debitam alia via obtinere nequeant et c) absint prava adiuncta, qualia forent, si graves minas intenderent, iniusta damna inferrent, seditionem facerent, socios gravi metu cohiberent a labore. Extra hunc casum pactum initum violarent et procul dubio peccarent contra justitiam; quod quidem in praxi compluries evenit. Aertnys: Pract. inst. Confess. n. 107. — Theol. mor. lib. n III. 489. q. 4. — Srov. též zákon o právu koaličním ze dne 7. dubna 1870. ř. z. č. 43. §. 3.

2) Srov. zákon o právu koaličním ze dne 7. dubna 1870 ř. z. č. 43. — Dr. Veselý: Dělnictvo, jeho práva a povinnosti. Praha 1896. str. 23.

3) Encycl. „Rerum novarum“ z 15. května 1891.

Sv. Otec Lev XIII. praví: „Stávky neškodí pouze *zaměstnavatelům a dělníkům*, nýbrž značnou měrou poškozují také *obchod a průmysl*, vůbec *veřejný blahobyt*; poněvadž pak bývají ve spojení s násilnostmi a bouřemi, ruší také *veřejný pokoj*.“¹⁾

c) Dělníci, kteří z velikého strachu před ostatními soudruhy práci zastavili a *při stávce se trpně chovali*, nemají viny.²⁾

Veliká většina dělníků ráda by se poctivou prací domohla lepších poměrův, ale jest také mnoho buřičů, nezřízenou dychtivostí po cizím majetku naplněných, špatnými zásadami nasáklých a po násilných převratech toužících. Proti těmto jest moci státní zakročiti, aby štvání bylo zamezeno, pokojní dělníci aby byli vydatně před svedením a ohrožováním chráněni, právoplatným majetníkům pak aby jmění proti všelikým násilnostem a loupeži bylo zabezpečeno.³⁾

§. 137. Přehled povinností, plynoucích ze čtyř pramenů restituce.

Kořeny, z nichž povinnost restituce vzrůstá, jsou: *držení cizího statku, nespravedlivé přivlastnění nebo držení cizího statku, nespravedlivé poškození cizího statku a smlouva*.⁴⁾

I. *Povinnost restituce, jež plyne z držení cizího majetku.* (Restitutio ex re accepta; possessor bonae fidei.)

1. *Držitelem v dobré víře* (possessor bonae fidei) sluje ten, kdo bez hříchu chová cizí majetek, který za svůj vlastní považuje, nalézaje se v nezaviněné nevědomosti o tom, že drží statek cizí. Possessor bonae fidei est, qui rem ita possidet, ut putet esse suam, aut certe ignoret esse alienam.⁵⁾

2. Dle zásady: „res clamat ad dominum“ nastává poctivému držiteli povinnost restituce, jakmile se s jistotou dozvěděl, že předmět, jež posud v dobré víře choval a jeho užíval, náleží jinému. Kdyby

¹⁾ Encycl. „Rerum novarum“ z 15. května 1891.

²⁾ Aertnys l. c. num. 107. 3.

³⁾ Viz encycl. „Rerum novarum“.

⁴⁾ „Radices sive rationes restitutionis, quae communiter a moralistis assignantur, duae sunt: 1. ex injusta acceptione et damnificatione; 2. ex injusta retentione et ex obligatione contractus.“ S. Alph.: Homo Apostol. tr. 10. nr. 37.; Theol. mor. lib. 3. nr. 548.

⁵⁾ Elbel-Bierb. l. c.

povinnosti té nedbal, stává se držitelem nepoctivým (possessor malae fidei).¹⁾

3. Držitel bonae fidei má navrátiti cizí majetek, pokud jej ještě má, a užitek, jehož držením a užíváním k obohacení svému nabyt.

4. Dle zásady: „res fructificat domino“ povinen jest poctivý držitel navrátiti užitek přirozený („fructus naturales et civiles“) a smíšený, když jej ještě má; může však právem odraziti si výlohy, jichž k zachování věci a k docílení užitku bylo třeba, jakož i užitek čistě průmyslný.²⁾

Dodání věci a jejího užitku děje se na útraty vlastníkovy.

„Possessor bonae fidei non tenetur restituere fructus mere industriales, sed tenetur restituere naturales et mixtos, detractis tamen expensis et melioramentis necessariis et utilibus.“³⁾

5. Povinnost restituice zcela neb z části přestává, pokud věc a užitek její úplně nebo částečně byly v dobré víře spotřebovány.

Platí tu pravidlo: „res perit domino“.

6. Držitelem v dobré víře jest také *nálezce věci ztracené*; má však povinnost po vlastníku pátrati, nebo věc úřadu odevzdati.

Když vlastník do stanovené lhůty se nepřihlásil, náleží věc po uplynulém promlčení dle zákona občanského nálezci.⁴⁾

Věc patrně pohozenou může si nálezce nechat.

Res derelictae fiunt primi occupantis.

Není však „res derelicta“, co kdo ztratil nebo opustil při neštěstí, požáru, ztroskotání lodi, rozbití vorů, povodni, loupežném přepadení.⁵⁾

7. *Nález pokladu* má býti dle rak. zákonů vždycky oznámen úřadu; polovice náleží nálezci a druhá majiteli pozemku.⁶⁾

Kdo by nález pokladu zatajil, podléhá trestu.⁷⁾

¹⁾ Si dubitet solum (rem esse alienam) et adhibita proportionata morali diligentia dubium illud vincere non possit, rem licite sibi retinet vel consummit, quia in dubio melior est conditio possidentis. Elbel-Bierbaum: l. c.

²⁾ S. Alph.: Homo Apostol. tr. 10. nr. 74.

³⁾ Elbel-Bierbaum: l. c.

⁴⁾ Rak. obč. zák. §§. 388—394.

⁵⁾ Rak. obč. zák. §. 388.

⁶⁾ Rak. obč. zák. 398. 399. — Dvorní dekret ze dne 16. června 1846.

⁷⁾ Rak. obč. zák. §. 400. — Srov. též o nalezení pokladu S. Alph.: Homo Apostol. tr. 10. nr. 70. — Theol. mor. lib. 3. nr. 602.

II. *Povinnost restituce, jež plyne z nespravedlivého přivlastnění nebo držení cizího statku.* (Restitutio ex iniusta acceptione vel retentione; possessor malae fidei.)

1. *Nespravedlivým držitelem* sluje ten, kdo ví, že věc, kterou drží, jinému náleží, anebo z nevědomosti překonatelné a zaviněné za svou ji považuje.

2. Aby z nespravedlivého přivlastnění *pro obor svědomí a před výrokem soudce* vznikl závazek restituce sub culpa gravi, zapotřebí jest těžké *viny bohoslovné* (culpa theologica gravis), a nestačí pouhá vina právní (culpa juridica).¹⁾

3. Kdo nespravedlivým způsobem cizího statku nabyt, má jiné povinnosti vzhledem k navrácení statku toho než ten, kdo cizí statek v dobré víře drží.

Tento učiní zadost, když cizí věci náležitým způsobem se zbaví, jakmile se dozví, že mu nenáleží. Onen však dopustil se přivlastněním cizího statku bezprávi, a proto musí netoliko věc odcizenou navrátiti, nýbrž i *škodu vlastníkovu vzešlou nahraditi*.

4. Nespravedlivý držitel jest povinen navrátiti věc, užitek přirozený i smíšený a vše, oč se obohatil; když to nemá, má dáti cenu toho (aequivalens); dále musí nahraditi zisk, který vlastníkovu odcizením věci ušel (lucrum cessans), a škodu, kterou tento utrpěl (damnum emergens).

„Possessor malae fidei ex titulo injustae acceptationis tenetur restituere: ipsam rem, vel si non amplius existat, ipsius valorem; omnes rei fructus, tam naturales, quam mixtos; omne lucrum cessans et damnum emergens vero domino ex iniqua ablatione aut iniusta detentione.“²⁾

Dodání věci a užítku, nebo po případě stejné hodnoty (aequivalens), děje se *na útraty nespravedlivého držitele*.

5. Nespravedlivý držitel smí si odraziti všechny potřebné výlohy, které by měl také vlastník, a vydání na zlepšení učiněná.

¹⁾ *Culpa theologica* dicitur, quae hominem in conscientia coram Deo vere reddit culpabilem, adeoque est *verum peccatum* sive mortale sive veniale. „*Theologica*“ dicitur, quia a theologis est specialiter consideranda. — *Culpa juridica* est omissio alicujus diligentiae, qua proximi damnum impediri potuissent, sive dein coram Deo et in conscientia sit peccatum sive non. „*Juridica*“ dicitur, quia a jure vel juristis pro foro praesertim exteriori et politico attenditur. Elbel-Bierbaum l. c. — Cfr. S. Alph.: Homo Apostol. tr. 10. nr. 38. seq. — Theol. mor. lib. 3. n. 549.

²⁾ Elbel-Bierbaum l. c. — S. Alph.: Homo Apostol. tr. 10. nr. 77. seq.

„Licite in foro conscientiae subtrahit expensas factas, sicut et melioramenta tum necessaria tum utilia“.

III. *Povinnost náhrady na základě nespravedlivého poškození cizího statku* (restitutio ex iniusta damnificatione).

1. S nespravedlivým přivlastněním nebo držením cizího statku souvisí vždy poškození bližního (iniusta damnificatio).

Může však být také poškození toho druhu, aniž si byl škůdce cizí věc přivlastnil neb nějaký užitek z toho měl, na př. když cizí statek zlomyslně zničil, zkazil, zapálil, bližnímu na cti a dobrém právu ublížil nebo jest příčinou, že jiný škodu utrpěl, a pod.

„Iniusta damnificatio differt ab iniusta acceptione. Iniuste damnificans ex suo delicto nihil emolumenti aut commodi vel lucri accipit (incendiarius); e contra iniuste accipiens ex suo delicto habet aliquid commodi vel emolumenti (fur).“¹⁾

2. Nespravedlivé poškození může být způsobeno buď

a) *přímo nebo nepřímo*: přímo, když někdo škodu bližního s výsledkem zamýšlel;

nepřímo, když nedovoleným a hříšným jednáním nebo opomenutím proti spravedlnosti byl pravým původcem škody bližnímu způsobené, kterouž alespoň poněkud (saltem in confuso) předvídati mohl nebo měl.

b) Nespravedlivé jednání může mít *ráz pozitivní* (na př. když někdo cizí statek zkazí, zničí), nebo *negativní* (když jinému brání v dosažení nějakého dobra).

c) Obojí způsob poškození může vykonati buď škůdce sám bezprostředně, nebo prostřednictvím jiné osoby; v druhém případě platila by zásada: Qui facit per alium, est perinde, ac si faciat per seipsum.

d) Na nespravedlivém poškození může mít podíl i *více účastníků různým způsobem* (iniusta cooperatio).

3. Aby z poškození vzrostla pro obor svědomí ještě před výrokem soudce světského povinnost restituce, zapotřebí jest následujících podmínek:

a) *Čin, o nějž se jedná, musí být zevnitřní, hříšný, proti povinné spravedlnosti čelící. Nenávisť v srdci sama o sobě nestačí k uvalení povinnosti náhrady.*²⁾

¹⁾ Elbel-Bierbaum l. c.

²⁾ S. Alph.: Homo Apost. tr. 10. nr. 63. — Theol. mor. lib. 3. nr. 584.

Soutěž (konkurrence) obchodníků sama o sobě není actio iniusta.

b) Nespravedlivý čin musí býti ať již prostřeďečně nebo bezprostřeďečně *pravou příčinou škody*, která z něho bližnímu povstala. Zlý příklad ještě není „causa efficax damni“, nýbrž jen „occasio“.

c) Jednání nebo opomenutí musí býti *hříšné ve svědomí*, což předpokládá přímý nebo nepřímý *úmysl poškození* (voluntas nocendi, saltem indirecta).

Kde se nedostává poznání nebo zlé vůle, není ani viny bohoslovné, ale ovšem může tu býti *vina právní, kterou soudce světský trestá a jež po výroku jeho i ve svědomí zavazuje*.

Po zákonu rakouském musí každý nahraditi škodu, kterou jinému svou vinou způsobil;¹⁾ škodu nezaviněnou není zpravidla nikdo povinen hraditi.²⁾

Aby však z nedovoleného činu povstala povinnost náhrady, předpokládá zákon:

a) *Čin (opomenutí) dle obecných předpisů bezprávný.*

b) *Skutečnou škodu na jmění způsobenou* (zmenšení jmění, damnum emergens, lucrum cessans).

c) *Souvislost (nexus causalis) mezi bezprávným činem a škodou* z něho prostřeďečně nebo bezprostřeďečně vzešlou.

d) *Vinu škůdcovu*, která zase předpokládá jeho *příčetnost*.

Vinu má však nejenom, měl-li zlý úmysl, nýbrž i když nedbal povinné péče a opatrnosti.

Kdo se *před soudem světským* o náhradu škody uchází, musí uvedené čtyři podmínky dokázati.³⁾

4. Kdo nespravedlivým způsobem jinému uškodil (sám nebo prostřednictvím jiného), jest povinen nahraditi věc zkaženou nebo její cenu, všechen užitek její, celou vzešlou škodu a ušlý zisk.

Míra restituce jest stejná jako u nespravedlivého držitele.

5. Kdo překážel bližnímu nespravedlivým způsobem v do-
sažení nějakého dobra, statku, úřadu atd., na něž tento měl právo, jest

¹⁾ §. 1295. obč. zák.

²⁾ §§. 1306, 1311. — Výjimky z uvedeného pravidla viz ve spise Dra Randy: „O závazcích k náhradě škody“. Praha, 1891, 5. vyd. str. 44. sl.

³⁾ Dr. Ant. Randa: „O závazcích k náhradě škody“. Praha, 1891. 5. vyd. str. 12. sl.

povinen k náhradě, poněvadž uškodil bližnímu na jeho právu a tudíž se dopustil hříchu proti povinné spravedlnosti.

Totéž platí, když někdo nespravedlivým způsobem překáží bližnímu u vykonávání práva, na př. umění, živnosti, obchodu, poněvadž nikdo ve svém právu nemá být zkracován.

6. Kdo překáží bližnímu nespravedlivým způsobem, na př. lstí, podvodem, pomluvou, v dosažení nějakého dobra neb statku, které mu sice dle práva a spravedlnosti nenáležely, ale jichž byl hoden a na něž si dělal naději, jest povinen nahraditi.

Každý má právo, aby se mu nespravedlivým způsobem neprekázelo v dosažení nějakého dobra, jehož pozitivně není nehoden. ¹⁾

7. Nepřímo stane se někdo původcem škody bližního, když jí sice přímo nezamýšlel, ale z jednání svého ji předvídati měl nebo mohl.

Při tom se předpokládá, že alespoň poněkud (*saltem in confuso*) škodu mohl nebo měl předvídati, že bylo v jeho moci, od jednání, které se stalo příčinou škody, také upustiti, a dále že byl povinen zanechati jednání toho, neboť jen za těch okolností může býti řeč o vině.

Kdo tudíž vykonal nějaký nedovolený nebo aspoň docela nepotřebný skutek, z něhož o sobě neb dle okolností bližnímu škoda hrozila a také vskutku vzešla, jest povinen nahraditi, třeba sám škody nezamýšlel.

Vzešla-li z nějakého dovoleného neb užitečného jednání, k němuž někdo jest oprávněn (na př. z provozování umění, živnosti, řemesla), bližnímu časná škoda, není povinen nahraditi, kdo k zamezení škody potřebnou péči vynaložil. ²⁾

8. Když na nespravedlivém poškození mělo účast více účastníkův, ale beze všeho umluvení a spolčení, jest každý z nich zavázán k náhradě dle *míry svého účastenství* v poškození; jestli se však k témuž cíli spojili a umluvili, nastává *povinnost restituce rukou společnou a nerozdílnou* (*restitutio in solidum*).

Úcastenství může se státi devaterým způsobem, jak naznačeno veršem :

„Iussio, consilium, consensus, palpo, recursus,
participans, mutus, non obstans, non manifestans. ³⁾”

¹⁾ S. Alph. : Homo Apostol. tr. 10. n. 61. — Theol. mor. lib. 3. n. 582. seq.

²⁾ Srov. §. 1305. rak. obč. zák.

³⁾ S. Alph. : Homo Apostol. tr. 10. nr. 42. seq. — Theol. mor. lib. 3. nr. 557. seq.

V příčině rozsahu restituce jest každý z účastníků povinen k náhradě dle poměru svého účinného vlivu na poškození; *vzhledem pak k pořádku*, ve kterém účastníci při nahražování po sobě nastupují, *rozhoduje jejich vina*.

Jedná-li se o nespravedlivé poškození spojené se zadržením cizího statku (jako na př. při krádeži), jest přede všemi ostatními zavázán k náhradě possessor (který cizí statek drží); v nedostatku prvního následuje *mandans* (jenž rozkazem svým stal se hlavn příčinou učiněné škody); pak by nastoupil *executor* (vykonavatel poškození); po něm *ostatní účastníci pozitivní* dle své viny (*consulens, palpo, participans*); konečně ti, kteří *negativně nespravedlivého poškození se účastnili* (*mutus, non obstans, non manifestans*).¹⁾

IV. *Povinnost restituce ze smlouvy.* (Restitutio ex contractu.)

Smlouva jest usjednocení mezi dvěma nebo více stranami o jistých povinnostech.

Smlouvy jsou buď jednostranné nebo oboustranné.

A. *K smlouvám jednostranným* (*contractus gratuiti*) *náleží:*

Přípověď (*promissio*), jež jest zevnitřně projevená vůle, někomu něčím se zavázati, což tento (*promissarius*) přijal.

Jednoduchá přípověď, nezavázal-li se připovídající výslovně pod těžkým hříchem, *zavazuje pouze pod hříchem všedním*, a vyplnění její není požadavkem spravedlnosti, nýbrž pouze požadavkem věrnosti neb slušnosti.²⁾

Předpokládá se, že přípověď přísně zavazuje, kdykoliv by z nevyplnění jejího vzešla bližnímu značná škoda a kdykoliv se jedná o důležitou věc.

Připovídající jest sprostěn závazku vyplnění přípověď, když její předmět stane se velmi škodlivým, nemožným, nedovoleným nebo neužitečným tomu, jemuž přípověď byla dána; když tento připovídajícímu věc odpustí, nebo když stav věci tak podstatně se změní, že by se byla přípověď nikdy nestala, kdyby změna se byla předvíдалa.³⁾

Povinnost přípověď vyplnění přechází na dědice, dá-li se dokázati, že připovídající toho úmyslu byl a sám před smrtí přípovědi nedostál.

¹⁾ S. Alph.: Homo Apostol. tr. 10. nr. 60. — Theol. mor. lib. 3. nr. 580. seq.

²⁾ S. Thom. 2. 2. q. 88. a. 3. ad 1. — S. Alph.: Homo Apostol. tr. 10. nr. 127. — Theol. mor. lib. 3. n. 720.

³⁾ S. Thom. 2. 2. q. 110. a. 3. ad 5.

2. *Darování* (donatio), jímž se právo vlastnictví přenáší na jiného, a to zdarma.

Aby darování bylo platným, musí dárce míti plné vlastnictví věci a učiniti darování s rozvahou a úplnou volností; dar odevzdati jest zavázán, teprve když donatarius ve své obdaření svolil.¹⁾ Po odevzdání nabývá obdařený vlastnictví věci.²⁾

Darování jest buď *inter vivos* nebo *mortis causa*; obojí může býti odvoláno.³⁾

Od darování pro případ smrti rozeznává se *závěť* čili *poslední vůle* (testamentum).

Zůstavitel má v poslední vůli pamatovati na povinnosti spravedlnosti (dluhy, restituce), spravedlivým býti k dědicům, dle okolností pamatovati též na chrám a na chudé; za života svého může poslední vůli změnit.

Vykonavatel a dědicové jsou povinni vůli zůstavitelovu vyplniti, i kdyby nebyla sepsána ve formě právní.

Podvržení poslední vůle na škodu spoludědiců zavazuje k restituci na základě nespravedlivého přivlastnění nebo poškození. Má-li závěť míti právní platnost před soudem, musí býti zřízena přesně dle předpisův občanského zákona.⁴⁾

Podstatné požadavky vzhledem k formě platné závěti jsou:

Po zákonu občanském může poslední pořizení *právoplatně býti učiněno* před soudem nebo mimo soud, písemně nebo ústně, písemně pak buď před svědky nebo bez nich.⁵⁾

Žádných svědků nepotřebuje, kdo svou závěť nebo kodicill vlastní rukou si napíše a podepíše. *Připojiti datum*, t. j. den, měsíc, rok a místo, není sice k platnosti nutno, ale za příčinou zamezení sporů *radno*.⁶⁾

Přítomnost svědkův, a to po zákonu způsobilých, vyžaduje se ve všech ostatních případech mimo případ uvedený. *Za způsobilé svědky* k závěti (písemné nebo ústní) *se nepovažují*: členové duchovních řádů, jinoši mladší než 18 let, osoby ženské, smyslů

¹⁾ „Nulla obligatio potest inter partes sine mutuo eorum consensu contrahi.“ S. Alph. : Homo Apostol. tr. 10. nr. 130.

²⁾ L. c. nr. 132.

³⁾ S. Alph. l. c. nr. 133. 134.

⁴⁾ Obč. zák. rak. 2. díl., 9. kap., §§. 552.—603.

⁵⁾ §. 577. obč. zák.

⁶⁾ §. 578.

zbavení, slepí, hluchí nebo němí, a jazyka testatorova neznalí; ¹⁾ kdo byl odsouzen pro zločin podvodu nebo jiný zločin, ze ziskuchtivosti plynoucí; ²⁾ dědic čili legatář není způsobilým svědkem pro svůj podíl, ani jeho spoluzároveň, rodiče, děti, bratři, sestry a v témž stupni (prvém) sešvakření, ani domácí, kteří mu za mzdu slouží. ³⁾

Výjimky od uvedeného pravidla: Řeholníci, ženy, jinoši po dokonání 14. roce věku, jsou *platnými* svědky posledního poručení, kteréž se děje na lodi při plavbě nebo v místech stížených morem neb nakažlivou nemocí. Za takových okolností stačí pouze *dva svědkové*, z nichž jeden může závěť psáti. Šest měsíců po skončení plavbě nebo vyhasnutí nakažlivé nemoci pozbývá takový testament své platnosti. ⁴⁾

Dá-li si odkazovatel svou závěť napsati od někoho jiného, musí ji vlastní rukou podepsati a před třemi svědky, z nichž aspoň dva jsou zároveň přítomni, musí potvrditi, že spis ten jest jeho poslední vůlí. Co poslední vůle obsahuje, není třeba svědkům věděti, ale ovšem vždycky se musí jako svědkové podepsati, a to uvnitř spisu nebo vně, nikoliv na obálce. ⁵⁾

Neumí-li odkazovatel psáti, ať připojí vlastní rukou aspoň znamení, a to za přítomnosti všech tří svědkův; opatrnost velí, aby jeden ze svědků jméno odkazovatelovo vypsál. ⁶⁾

Nemůže-li neb neumí-li odkazovatel čísti, dá si spis přečísti od jednoho ze tří, zároveň přítomných svědků, kteří všichni v obsah nahlédli, načež potvrdí, že sepsání srovnává se s jeho vůlí. ⁷⁾

Písař poslední vůle může býti zároveň svědkem, je-li jinak po zákonu způsobilým.

Chce-li testator pisateli závěti nebo jeho nejbližším příbuzným, t. j. spoluzároveň, dětem, rodičům, bratrům a sestrám, v prvním stupni sešvakřeným, něco odkázati, musí býti takové poručení potvrzeno od tří jiných svědků. ⁸⁾

¹⁾ §. 591.

²⁾ §. 592.

³⁾ §. 594. 595.

⁴⁾ §§. 597—599.

⁵⁾ §. 579.

⁶⁾ §. 580.

⁷⁾ §. 581.

⁸⁾ §. 595.

Světský kněz (nebo saekularisovaný řeholník) může být *platným svědkem* při hotovém již písemném cizím testamentu.¹⁾

Na základě dvorního dekretu ze dne 4. září 1771 a 20. května 1785 bylo však *každému knězi* (světskému i řeholnímu) jednou pro vždy a bez výjimky *zakázáno testament někomu sestavovati* (qua testamentarius, „Testamentmacher“).²⁾ Dekret tento posud výslovně odvolán nebyl; jisto jest, že v příčině *řeholníků* (kteří vůbec ani schopnými svědky nejsou) *i nadále platí*; vzhledem ku kněžím *světským* však se soudí, že *platnosti své pozbyl*.³⁾

Závěť ústní (mimosoudní) musí být učiněna s rozmyslem před třemi způsobilými a zároveň přítomnými svědky; opatrnost žádá, by svědkové co nejdříve poslední vůli napsali nebo napsati dali.⁴⁾

Poznámka. O testamentu písemném nebo ústním před soudem (nebo notářem) viz obč. zák. §§. 587—590.

3. *Plnomocenství* (mandatum) jest smlouva, již se někdo zavazuje, bezplatně vyřídit věc druhého.

Kdo plnou moc dává, má povinnost nahraditi zmocněnému všechny útraty, které mu vzešly s vyřízením svěřené věci; zmocněnec (mandatarius) pak jest vázán věc svědomitě vyřídit a dané moci nepřekročiti. Škodu vlastní nedbalostí zaviněnou má sám nahraditi.

4. *Smlouva o uschování* (depositum), kterouž odevzdává se věc druhému k bezplatnému uložení nebo opatrování.

Opatrovatel (depositarius) nesmí věci užívati bez výslovného nebo aspoň mlčky daného dovolení vlastníkovy; není-li věc *zužitelná* (consumptibilis), jest povinen dáti náhradu za její použití.

Depositarius má věc opatrovati jako svou vlastní; v případě ohně neb jiného nenadálého neštěstí není vázán věci uschované hájiti ke škodě na vlastním majetku, vyjímajíc že by byla mnohem

¹⁾ Dvor. dekret ze dne 20. května 1785.

²⁾ „Von nun an ist allen, sowohl Welt- als was immer für Ordensgeistlichen zu allen Zeiten, und auch in allen Fällen äusserster Noth, wo gar keine andere, des Lesens und Schreibens kundige Personen zu haben sind, *die Errichtung eines fremden Testamentes* überhaupt (und zwar bei Nichtigkeit desselben) ein für alle Male verboten.“ Hfd. v. 4. Sept. 1771.

³⁾ Rozsudek nejv. soud. dvoru ze dne 13. listopadu 1895, č. 13349. Srov. Linz. Quart. 1896. III. S. 741; nález. nejv. správ. soud. dvoru ze dne 27. června 1900 č. 9189. (Viz Časop. katol. duch. 1908 str. 552.)

⁴⁾ §. 585.

drahocennější; může však žádati náhrady za škodu, již sám při při tom utrpěl.

5. *Půjčka* (commodatum) jest smlouva, již nějaká věc nezuživatelná (kniha, šat) druhému k upotřebení se ponechá na určitý neb neurčitý čas, až vlastník věci té nazpět požádá (precarium).

Vypůjčující může užívati věci k účelům umluveným a jest povinen v určitý čas ji vrátiti; potřebné výlohy k udržení věci v dobrém stavu sám zapravuje; v případě ohně jest povinen postarati se nejdříve o zachování věci vypůjčené; škodu vlastní vinou na věci způsobenou musí hraditi.

Půjčující nemá před smluveným časem věci své zpět žádati (leč by mu z toho škoda vzešla), má vypůjčujícího na vady věci, z jichž neznalosti by tomuto mohla vzejíti škoda, upozorniti a mimořádné výlohy sám zapraviti.

B. *Oboustranné smlouvy* (contractus onerosi):

1. *Zápůjčka* (mutuum), již nějaká zuživatelná věc (peníze, obilí) druhému ve vlastnictví se odevzdává se závazkem, po určitém čase jinou věc téhož druhu a téže dobroty vrátiti.

V obecném životě zove se i tato smlouva půjčkou; kdo zapůjčuje, sluje věřitel, kdo věc dostává, sluje dlužník.

Každá *lichva* (usura) jest zapověděna zákonem přirozeným, pozitivním božským i církevním.¹⁾

Lichva jest zisk, který má věřitel pouze z té okolnosti, že zapůjčil (ex mera mutui ratione).

Dovolen jest mírný zisk ze zapůjčení, když věřiteli z tohoto plyne nějaká škoda nebo mu uchází výdělek, kdežto dlužník sám ze zápůjčky těží.²⁾

Dovoleno jest, za půjčenou jistinu žádati zákonem občanským vyměřený úrok; žádati a bráti vyšší úroky jest lichvou, byť i dlužník ve své nesnázi k tomu svolil.

Lichvář nemůže býti rozhrěšen, dokud své hanebné živnosti nezanechá, statku nespravedlivě nabytého nevrátí a škody bližnímu způsobené (damnum emergens a lucrum cessans) nenahradí.

¹⁾ Viz Dr. A. Vřešťál, *Lichva a úrok*. V Praze 1899. (Vzděl. knih. katol. sv. 13.)

²⁾ S. Tom. 2. 2. q. 78. art. 2. ad. 1. — S. Alph.: *Homo Apostol.* tr. 10. n. 147. seq.

Dlužník má povinnost v určitý čas dluh zaplatiti; těžce se prohřešuje, když věřiteli, zvláště potřebnému, bez spravedlivé příčiny a proti jeho vůli zadržuje, co mu náleží.

2. *Nájem* (locatio) jest smlouva, kterouž pronajímatel (locator) svou věc neb osobní službu přenechá druhému (conductor) k užívání na určitý čas a za ujednanou mzdu.

Tato smlouva vyskytá se v obecném životě velmi často (pronajímání a najímání obydlí, pozemků, služebníků . . .).

Pronajímatel podržuje vlastnictví věci pronajaté, jest povinen smlouvě dostáti, všechny mimořádné potřebné výlohy za udržení věci v dobrém stavu zapraviti; pakli věc bez viny nájemníkovy se zkaží, hradí škodu vlastník.¹⁾

Nájemník má povinnost, nájemné v pravý čas zaplatiti, menší rádné výlohy za udržení věci v dobrém stavu (menší správký) sám zapraviti; věci najaté nemá užívati k jiným účelům než ke smluveným.

Nájemné má býti spravedlivé. Škodu z neúrody trpí nájemník; je-li příliš veliká a nájemníkem nezaviněná, jest věcí slušnosti a lidskosti, sleviti z nájemného.²⁾ Smlouva tato jest předmětem státního zákonodárství; ve sporných případech rozhoduje soud.

3. *Koupě a prodej* (emptio et venditio) jest smlouva v životě nejobyčejnější. Nejdůležitější jest, aby zboží bylo ve spravedlivém poměru k ceně, za kterou se prodává.

Cena zboží jest stanovena buď zákonem (pretium legitimum) nebo obyčejem (pretium vulgare, conventionale); tato obyčejná cena může býti opět buď nejnižší, nebo prostřední, nebo nejvyšší.

Cena zákonem stanovená zavazuje prodavače i kupce; kde není zákonné ceny, může totéž zboží v nejvyšší, prostřední i nejnižší obyčejné ceně býti prodáno.

Prodavač smí zboží prodati dražše než sám koupil, smí si počítati výlohy spojené s dovozem a uschováním věci, clo a daně, práci při prodávání a p.

Nespravedlivé jest, prodávati nad nejvyšší obyčejnou cenu nebo zvýšiti cenu zboží jen proto, že ho kupující potřebuje.

Zboží může se prodati dražše, když se ho nedostává a poptávka jest veliká, jako naopak cena klesá při hojných zásobách a skrovné poptávce.³⁾

¹⁾ S. Alph. : Homo Apostol. tr. 10. nr. 205.

²⁾ S. Alph. : Homo Apostol. tr. 10. n. 207.

³⁾ S. Alph. : Homo Apostol. tr. 10. nr. 173.

Věc vzácná svou starožitností, uměleckým provedením nebo pro samého prodavače zvláštní cenu mající (*pretium affectionis*) může být prodána nad svou cenou.

Zboží smí se koupiti laciněji, to jest pod obyčejnou cenou, když prodavač sám je tak nabízí, když ho kupující nepotřebuje, při koupi ve velkém, při dražbě, je-li všeliký podvod se strany prodavačovy i kupcovy vyloučen.

Při prodeji na dluh jest dovoleno něco na ceně přiraziti, když prodavači z čekání na zaplacení plyne škoda nebo uchází zisk; přírážka však nemá být větší než úrok z přiměřené jistiny.

Nespravedlivý jest *výhradný prodej* (*monopolium*), buď když někdo zabraňuje přívoz zboží odjinud, aby jen sám prodávati mohl se škodou kupujících, nebo když jeden nebo více obchodníků skoupí všecko zboží určitého druhu, aby je pak mohli prodávati nad nejvyšší cenu.¹⁾

Nespravedlivé jest a k náhradě zavazuje, když se kupuje nebo prodává *s podvodem*.

Podvod může se páchatí vzhledem k *podstatě* zboží, neb jeho *jakosti* nebo *množství*.²⁾

Nespravedlivosti se dopouští, kdo prodává nápodobené neb zfalšované zboží kupci, který žádal a zaplatil zboží pravé; kdo špatné neb chybné zboží jako dobré si zaplatiti dává; kdo neupozorní na skryté chyby nebo i na chyby patrné, jež však kupec z neznalosti přehlédl; kdo šidí v míře a váze.

Kupující dopouští se podvodu, když nevědomosti prodavačovy k jeho škodě vykořistí, nebo když platí vědomě padělanými penězi.

Kdo koupí nebo prodej sprostředkuje (*proxeneta*) za ustanovenou cenu, nesmí si nechatí to, co více obdržel za prodané zboží, neb oč laciněji koupil, vyjímajíc, že by vlastník nebo pán vůbec jen určité ceny za prodanou věc pro sebe žádal, nebo mlčky svolil, aby prostředkující si podržel, oč laciněji nakoupil.

4. *Společenská smlouva* (*contractus societatis*) záleží v tom, že aspoň dva věnují jistinu nebo také práci ke společnému podniku, aby se dle vkladu rozdělili o společný zisk nebo po případě společně nesli škodu.

5. *Sázka* (*sponsio*) jest spravedlivá, když podmínky nejsou hříšné, výsledek pro obě strany jest nejistý, když jeden i druhý

¹⁾ S. Alph.: l. c. nr. 183.

²⁾ S. Alph.: l. c. nr. 185. seq.

jest schopen zaplatiti sázku, a když není při tom žádného nedorozumění ani podvodu.¹⁾

§. 138. Zpovídání vězňův.

1. Navštěvování uvězněných, potěšování a ulehčování osudu jejich považováno ode dávna za bohumilý a velmi záslužný skutek milosrdenství, jímž církvev klestila si cestu k zatvrzelému nezřídka srdci zločincovu. Církvev měla druhdy právo dohlížeti k tomu, aby s vězni nebylo krutě a nelidsky nakládáno: sami biskupové navštěvovali žaláře, přimlouvali se za odsouzené k smrti, obhájce před soudem jim zjednávali, starali se, aby o jistých svátcích nebo památných dnech někteří na svobodu propuštění byli. Takovým působením pastýřským hledala církvev ovečky ztracené a usilovala srdce provinilců s Bohem a lidmi smířiti a trvale napraviti. Posud jsou některé církevní kongregace k ošetřování, poučování a napravování vězňův obojího pohlaví, jež s obětavostí rekovnou v trestnicích působí.²⁾

2. Pastýřská činnost církve ve věznicích jest nyní omezena předpisy zákonů státních, domácímí řády a stanovami jednotlivých ústavův, a někdy i smýšlením správcův a dozorcův. Všech předpisův a okolností podobných musí tedy šetřiti i zpovědník při svých návštěvách. Do velikých trestnic, jež mají posud zvláštního duchovního správce, náleží v Rakousku jen trestanci, kteří byli odsouzeni k delšímu žaláři než na jeden rok. Menší tresty pykají se ve věznicích soudních.

Mužské trestnice (v Praze, v Kartouzích, v Plzni, Steinu, Mariboru a Mírově) zařízeny jsou též pro *samovazbu* mimo *zvláštní oddělení pro mládež*.

Oddělování mladistvých trestancův od dospělých uznává se všeobecně za dobré a účinné zařízení novověkých trestnic.

Trestnice ženské jsou zřízeny jen pro vazbu společnou.

Ustanoviti, kdo z přibylých odsouzených má si svůj trest odbývati v samovazbě a kdo ve vazbě společné, přísluší vrchnímu řiditeli po předchozí poradě s lékařem, knězem a učitelem trestnice.

Trestanci samovazby chování jsou, vyjímajíc služby Boží a školní vyučování, ve stálé odloučenosti od ostatních.

¹⁾ S. Alph.: Homo Apost. tr. 10. nr. 214.

²⁾ Srov. Čas. kat. duch. 1888. str. 577 sled. (J. Kousal: Kněz v trestnici.)

Po třech měsících v samovazbě ztrávených počítají se jim dva dni za tři. Každý zdravý trestník (mimo politické provinilce) jest povinen pracovati; práce přiděluje se vzhledem ke stavu, povolání a schopnostem. Ač trestanec nemá nároku na mzdu, přece dostává za úplně vykonaný úkol určitou odměnu; polovice tohoto výtěžku smí užití k vedlejšímu přilepšení, kdežto druhá polovice se mu při vystoupení z trestnice odevzdá. V trestnicích rakouských přidržují se vězňové k modlitbě a dává se jim i o všedních dnech aspoň ob den příležitost, obcovati službám Božím. V neděli a ve svátek se nepracuje; trestanci jsou přítomni mši sváté, kázání a odpoledne křesťanskému cvičení a požehnání.¹⁾

Katolickým trestancům jest dle domácích řádů volno, svátosti pokání a oltářní přijímati, když za to žádají; nutiti je k tomu není nikomu dovoleno.

Duchovním v trestnicích ustanoveným jest pečovati o vyučování náboženství, mravní výchovu a polepšování trestanců; za tím účelem mají se s nimi často stýkati nejen ve škole, nýbrž i při návštěvách ve společných pracovnách i samovazbách.

Věznice okresních a krajských soudů nemají svého vlastního kněze; duchovní správu obstarává místní duchovenstvo farní.²⁾

K těm, *kterí jsou ve vazbě vyšetřovací*, nemá ani kněz bez dovolení soudních představených přístupu, a toto dovolení může po případě býti i odepráno.

Odsouzené může navštěvovati pravidelně jen domácí duchovní, cizí potřebuje dovolení. Všecky rozmluvy s vězňem konají se za přítomnosti dozorcovy, vyjímajíc sv. zpověď.³⁾

Vězně při okresních soudech navštěvuje duchovní správce každý týden, aby je v náboženství vyučoval; pokud možno dbá též, aby měli příležitost obcovati mši sváté.

3. *Hlavní věci* pastorační ve věznicích vůbec a *při zpovídání* zvlášť jest vždycky:

získati především důvěry trestancovy, a to neúmornou laskavostí a upřímnou sdílností. Správcové a dozorcové mohou prokázati knězi platné služby; pročež se doporučuje, býti s nimi v dobré shodě.

¹⁾ Domácí řád c. k. trestnice v Plzni.

²⁾ Viz Ord. list praž. z r. 1880, str. 28., 1881, str. 47.

³⁾ „Instruction für die Strafgerichte“ z r. 1854. §. 75. 76.; „Strafprocessordnung“ XIV. Hauptst. §. 186.

Kněz zpravidla nebude hned doléhati na to, aby všickni vězňové bez rozdílu svátost pokání a oltářní přijali; v čase Velikonočním však povinnost tu jim důtklivě vyloží a na hodné přijetí je dříve připravit se přičiní.

Ale i tu jest třeba opatrnosti u vězňů, kteří jsou patrně nekající, nebo teprve ve vyšetřování se nalézají,¹⁾ nebo z rozsudku k vyšší stoličce se odvolali; vězňové tito bývají plni nedůvěry a zpovědi jejich jsou nezřídka svatokrádežné, ježto se domnívají, že jest duchovní ve srozumění se soudci a že by si upřímným vyznáním jenom uškodili.

Zpovědník bude tedy napomínati k upřímnosti a vyloží neporušitelnost zpovědního tajemství, a to i když vězně připravuje, i ve zpovědi samé.

Hlavním cílem snahy jeho jest, *aby srdce vězňovo pohnuto bylo ku pravé kajícínosti*. Když vězeň na žalobníky, svědky, soudce, dozorce . . . si naříká, neodmlouvej mu přímo, napomínej ho ku přemýšlení o předešlém životě, k modlibě a trpělivosti, dej mu poučení, jak má trest svůj snášeti, aby mu ke spasení duše posloužil. Je-li odsouzen k dlouholetému žaláři, nabádej ho, aby trest svůj jako od Boha přijal, který ho před věčnými tresty zachrániti chce. Ukaž mu příklad Krista Pána a Svatých, kteří nevinně mnohem více trpěli.

Starej se všemožně o to, aby vězeň byl vždy užitečně zaměstnán prací, čtením dobrých knih, modlitbou a rozjímáním.

V srdci ať žalobcům, svědkům a soudcům odpustí, škody učiněné dle možnosti nahraditi se snaží, ať zpovědníkovi sdělí, kde snad odcizené věci ještě jsou ukryty, aby mohly býti bez vyzrazení vinníků navráceny.

Nemoudré by bylo, kdyby zpovědník vězňovi sliboval, že se zaň bude u soudců přimlouvati, a kdyby ho chtěl těšiti bezdůvodnou nadějí na brzké osvobození. Sklamané naděje mívají v zápětí velikou nedůvěřivost a zatvrzelost.

4. Zpovědník, všeobecně řečeno, nedoléhá na každého vězně, který posud jest ve vyšetřování, aby se před soudem přiznal

¹⁾ „Captivi rarius (ob periculum sacrilegii) ad faciendas confessiones inducantur, praecipue si crimina sua iudici saeculari nondum sint confessi: si tamen ipsi petant, et iudex non resistat, confiteri volentibus aures praebeantur.“
Instr. past. Eystett. tit. XI. § 3. XIV.

k činu, který se mu za vinu klade, nýbrž napomíná ho, aby jednal dle svého svědomí a nelhal.¹⁾

Úplné přiznání před soudem musí se však uložit za přísnou povinnost, když podezření uvaleno bylo na člověka nevinného a tento nemůže jinak býti osvobozen, než když pravý zločinec se najde.

„Si reus innocentem denuntiasset, *sub gravi peccato* ante suam condemnationem, immo et post sententiam *ad revocationem omnino obligandus est*, nisi revocatio inutilis esset tum ad famam, tum ad vitam conservandam, vel avertendum grave alterius damnum.“²⁾

5. Zpovědník musí uložit povinnost, vyzraditi před soudem spoluvinníky, když se jedná o zločin proti veřejnému blahu společnosti („si crimen cedat in grave damnum reipublicae“).³⁾

Každý jest povinen náležitě vrchnosti vyzraditi: zločin velezrády, spolky loupežníkův a zlodějů, spolky penězokazů, náčelníky tajných spolků zednářských a podobných. Kdyby vězeň této povinnosti vyhověti nechtěl, nemohl by obdržeti rozhřešení. Zpovědník má ho však také poučiti, jakým způsobem může povinnost výzrady býti vykonána.

6. *Generální zpovědi* vůbec jest u vězňů velmi často zapotřebí, a každé zpovědi má předcházeti důkladná příprava. Takových, jichž chování patrně nasvědčuje, že v nekajícnosti trvají, nebude duchovní ke zpovědi připouštěti, dokud by polepšení neukazovali. Vězeň, který pro hrubý zločin do žaláře byl vsazen a i zde svou zlobu, zpurnost a surovost při každé příležitosti projevuje, platiti musí za veřejného hříšníka, který od stolu Páně jest vyloučen, dokud by hříšná vůle jeho se nezměnila.

7. *Trestanci z vazby propuštění* poměrně málokdy opravdu se polepšují. Obyčejně v žalářích od starých zločinců ve společné

1) „Caveat confessarius, ne obligationem imponat fatendi crimen, praecipue si nondum plene est probatum, ne reum in angustias conjiciat et propterea cogat, contra semetipsum arma praebere iudici, quibus occidatur, aut gravem poenam carceris perpetui subeat, quibus absterritus crimen negando peccet: neque dissuadeat, neve omnino ab obligatione confitendi crimen liberet, — ne reus postea culpam in confessarium reiiciat ac dein fama confessarii a iudice pessime vapulet.“ Instr. pastor. Eystett. tit. XI. §. 3. XIV. — „Solum conscientiae causam cum ipsis solerter agat, reliqua omnia iudici cedat!“ l. c.

2) Instr. pastor. Eystett. l. c.

3) Instr. past. Eyst. l. c.

vazbě ještě mnohému se přiučili — lidé se jim v obcování vyhýbají, zločin a přestálý trest jim vyčítají, neradi a s nedůvěrou je do služby přijímají.

Proto mnohý přidrží se opět společníků zlých, a dopouští se nových, snad ještě horších zločinův.

Velezáslužným skutkem milosrdenství jest ujmouti se s láskou *káránců propuštěných*, pomoci jim ku přiměřenému zaměstnání, službě nebo živnosti, aby zase do společnosti vřaděnými se cítili.

K tomu cíli pracují některé jednoty katolické a lidumilné spolky.¹⁾

Duchovní pastýř ujme se takových nešťastníkův a hledí jim přispěti radou upřímnou a láskou účinnou.

Mnohé duše a životy budou tak zachovány Bohu, obci a společnosti.²⁾

§. 139. Kterak připravuje zpovědník odsouzeného k smrti.

1. Dle ustanovení rakouských zákonů trestních³⁾ vykonává se poprava následujícího dne po tom, kdy odsouzení bylo oznámeno, že se mu milosti nedostalo.

Po oznámení rozsudku má se odsouzení poslati duchovní, kterého však *může i sám si zvoliti*.

Přístup k odsouzenému dovolen kromě osob úředních jen příbuzným a těm, které si přeje viděti.

Poprava se koná na dvoře věznice u přítomnosti soudní komise a kněze, odsouzenec doprovázejícího.

Mrtvola popraveného má býti za soumraku ve vší tichosti pohřbena na zvláštním k tomu ustanoveném místě.

Je-li prohlášeno *stanné právo* (náhlý soud, Standrecht), není proti rozsudku žádného odvolání a poprava má býti vykonána již *2 hodiny po prohlášení ortele*; jenom když odsouzenec výslovně za to prosí, smí se mu *ku přípravě na smrt povolití ještě třetí hodina*.⁴⁾

¹⁾ Ord. list praž. 1893. str. 80.

²⁾ „Spolek ku blahu propuštěných káránců“ v Praze; dolnorakouský spolek pro zaopatřování trestníků v Kremži zřízený r. 1891.; v Jičíně, Králové Hradci a Budějovicích zřízeny podobné spolky r. 1893.

³⁾ Strafprocess-Ordnung 23. Hauptst. §§. 403. 404.

⁴⁾ Vide: Strafprocess-Ordnung XXV. Hauptst: „Von dem standrechtlichen Verfahren“ §§. 436. 445.

2. K záslužnému a někdy velmi nesnadnému dílu *přípravy na smrt* zapotřebí jest především milosti Boží; kněz jest tu nástrojem Božím a musí se vyzbrojiti láskou, obezřelostí, trpělivostí a zmužilostí.

„Damnatis ad ultimum supplicium confessarius magna charitate et exquisita prudentia assistat, ut temporis reliquiae utiliter ad salutem impendantur.“ ¹⁾

Cílem všeho snažení jest obrácení odsouzence k Bohu upřímnou lítostí, svaté dokonání života nešlechetného, dosažení milosrdenství u Boha, jak je našel zlosyn, vedle Syna Božího na kříži umírající.

Ku přijetí milosti musí však býti srdce, někdy velmi zatvrzelé, dříve obměkčeno. Jisto jest, že *kromě náboženství není pro člověka k smrti odsouzeného žádné útěchy, ani posily, ani pomoci.*

3. *První snahou duchovního* bude, získati si důvěry odsouzence, potěšiti a upokojiti ho, nakloniti ho k tomu, aby všecko trpělivě z rukou Božích přijal jako dostiučinění za své hříchy.

Za tím účelem projevuje mu kněz velikou útrpnost a dává mu *poučení* asi následujícího obsahu:

Nic na světě bez vůle Boží se neděje; Bůh jest však naším Otcem nejdobrotivějším, který dovede všecko k našemu spasení obrátiti; protož odevzdejme se s důvěrou do jeho rukou.

K smrti jsme vlastně odsouzeni všickni; kdy a jakým způsobem život dokončíme, nerozhoduje při soudu Božím; ale ovšem všecko záleží na tom, zdali v milosti Boží zemřeme.

Viš-li čas, den a hodinu, jak dobře se můžeš připravit! Hle, mnozí svatí prosili za to, aby zvěděli hodinu smrti; všickni se modlíme a prosíme, abychom nezemřeli náhle.

Viz, jak mnozí dlouhá léta stůňou a trpí; jiní pro nesmírnou bolest a slabost ani připravit se nemohou; ty pak se můžeš s celou duší a silou obrátiti k Bohu, úplně se vyzpovídati a spasení duše své, jak jen člověku možno, zajistiti.

Pohleď, co trpěl Syn Boží, Panna Maria, svatí apoštolové a miláček Boží, beze všeho provinění, a přece ochotně a zmužile, z lásky k Bohu a jeho svaté vůli. (Příklady ze životopisů sv. mučedníkův.)

K malomyslným promlouvá duchovní o lásce a milosrdenství Božím, o nesmírných zásluhách Ježíše Krista, který za nás trpěl

¹⁾ Instr. past. Eyst. tit. XI. §. 3. XV.

a umřel. Slíbí jim také vzpomínku při mši svaté a v modlitbách soukromých i společných.

4. Zpovědník nemá sám rozsudek smrti oznamovati ani s odsouzeným mluvíti o výroku soudním, o způsobu nastávající popravě a jiných věcech zarmucujících.¹⁾

Ubezpečuje-li odsouzenec, že jest nevinen, neodpírej mu přímo; jestli se posud k zločinu svému před soudem nepřiznal, nezavazuj ho k tomu ve svědomí; pečuj hlavně o to, aby se ve zpovědi před Bohem upřímně ze všeho vyzpovídal, duchem pravé kajícínosti byl naplněn, a přijal smrt s odevzdaností do vůle nebeského Otce.

„Solum et unice laboret confessarius *de vera ad Deum conversione per actus poenitentiae et contritionis impetranda.*“²⁾

5. *Odsouzenec ať vykoná aspoň den před popravou zpověď generální.*

Zpovědník bude se ho otazovati podobně jako vězňů, jakým závazkům posud nevyhověno, co by se dalo ještě napravit nebo nahraditi, nemá-li v srdci zášti proti žalobcům, svědkům a soudcům, nebylo-li jeho vinou na někoho podezření uvaleno, tak že nyní nevině trpí, a p.

I zde třeba opět ubezpečiti kajícíníka o neporušitelnosti zpovědního tajemství.

Za pokání se ukládá: vzbuzování božských ctností, krátké modlitby, odevzdanost do vůle Boží, litanie k Pánu Ježíši, vzývání sedmiboletné Rodičky Boží a svatých mučedníkův.

Nejlépe jest, když kněz uložené pokání sám s kajícím vykoná.³⁾

Rozhřešení může se odsouzeným uděliti z hříchův i censur, komukoliv vyhražených.

6. *Když zatvrzelý odsouzenec duchovní přispění odmítá,* má se mu připomenouti, že tím vykonání rozsudku ani nezadrží ani neodvrátí.⁴⁾

¹⁾ De mortis sententia et necis subeundae specie etiam interrogatus — sacerdos solícite sileat, nec proponat tristia sed consolatoria. Instr. Eyst. tit. XI. §. 3. XV.

²⁾ Instr. Eyst. l. c.

³⁾ „Talibus (ad ultimum supplicium damnatis) *levis injungenda est poenitentia*, quam cum ipso statim Confessario expleant, et angores pro parte imponantur patienter sustinendi.“ Instr. Eyst. tit. XI. §. 3. XV.

⁴⁾ Strafprozessordnung. 23. Hauptst. §. 403.

Zpovědník bude pátrati, zdali *příčinou nekajícnosti* jest nevěra, nebo hněv, nebo zoufalství, a dle toho s velikou láskou a trpělivostí zařídí své promluvy o milosrdenství Božím, o blízké hodině, která nad jeho věčností rozhodne, o radostech v nebi a trestech v pekle; zapřísahá ho skrze krev Krista Pána, aby se smiloval nad nesmrtelnou duší svou a v zatracení jí nevydával; může u něho na kolenou modlitbu před křížem konati, aby Bůh nedopustil zahynutí duše, drahou krví Kristovou vykoupené. Když to všecko nepomáhá, může mu i přímo pohroziti věčným zavržením, ale hned počne s ním zase s velikou laskavostí mluvit. Kdyby snad odsouzenec teprve na popravišti se rozmyslil, požádá zpovědník soudce, aby vyzpovídání dovolil.

7. *Svaté přijímání* podává se odsouzenecům¹⁾ in forma Viatici; poslední pomazání se neuděluje, ovšem však apoštolské požehnání s odpustky.

Když odsouzenec svatými svátostmi jest zaopatřen, ať nikdo bez naléhavé potřeby již k němu se nepřipouští, mimo kněze.

Tato poslední doba, a zvláště *noc před popravou*, jest rozhodující. Odsouzenec ať se zdrží všeliké nestřídmosti v předvečer.

Může-li a chce-li spáti, ať si odpočine; kdyby nemohl nebo nechtěl spáti, zůstává zpovědník s ním po celou noc a modlí se s ním v přestávkách litanie, růženec, čte mu popis umučení Páně podle sv. Jana a nabádá ho, aby po příkladu Syna Božího život svůj položil do rukou Božích.

Ráno před popravou může se odsouzenec ještě jednou zpovídati, třeba i v poslední chvíli na popravišti.

Po cestě ze žaláře na popraviště se duchovní s odsouzenecem modlí a napomene ho, aby na lidi kolem sebe nepohlížel, nýbrž oči sklopil nebo je měl upřeny na kříž; na místě popravu vzbudí s ním ještě lítost, dá mu absoluci a mluví k němu potěšujícími slovy do posledního vzdechu jeho.²⁾

Když poprava byla vykonána, modlí se duchovní s přítomnými za duši popraveného; příbuzné jeho může navštívit a potěšit.

¹⁾ „Pius V. improbavit consuetudinem non ministrandi Eucharistiam damnatis ultimo supplicio; et debet, si oportet, ministrari etiam non jejunis.“ S. Alph.: Theol. mor. lib. 6. de euchar. nr. 293.; nr. 285. dub. 3.

²⁾ „In via, ac propinquo mortis articulo (Confessarius) praesentissimus sit, et reum praebeat in eliciendis actibus theologiarum virtutum, contritionis, resignationis, gratiarum actionis, oblationis et commendationis sui Deo, B. Virgini, Angelis et Sanctis.“ Instr. Eyst. l. c.

Hlava čtvrtá.

O generální zpovědi.

§. 140. Pojem a užitek generální zpovědi.

I. *Pojem*: Generální zpovědi v širším smyslu jest vyznání alespoň ze všech hříchů těžkých, třeba již v předešlých zpovědích vyznaných, jež obsahuje delší dobu, než uplynula od poslední zpovědi („*partialis*“).

Generální zpověď v užším smyslu zahrnuje celý život, pročež sluje též *životní*.

„*Confessio generalis est repetitio vel omnium vel multarum confessionum.*“¹⁾

„*Confessio generalis est repetitio confessionum priorum et vel totam vitam anteactam, vel partem vitae proxime anteactae complectitur.*“²⁾

II. *Užitky* z generální zpovědi plynoucí jsou tyto:

1. *Důkladné sebepoznání a napravení chyb i nedostatků předešlých zpovědí.*

„*Circumdede runt me mala, quorum non est numerus, multiplicatae sunt iniquitates meae super capillos capitis mei.*“³⁾

2. Z uvažování velikého množství hříchů vzniká *pokoření a spasitelné zahanbení.*

„*Vita mea inferno appropinquavit.*“⁴⁾

¹⁾ Lehmkuhl: Theol. mor. II. n. 345. — Tapphorn: Anleitung. §. 114. S. 423.

²⁾ E. Müller: Theol. mor. I. III. §. 124.

³⁾ Psalm. 39. 16.

⁴⁾ Psalm. 87, 3.

„Fructus hujus operis (confessionis generalis) est major confusio et erubescencia, animus fortiori aculeo compungitur, magisque sese humiliandi studio afficitur.“¹⁾

3. Při pomýšlení na velikou shovívavost Boží budí se v srdci *vděčnost a vroucí lítost z lásky k Bohu*, nejvýš milosrdnému.

Dobré úmysly vznikají a vyznání upřímné následuje; takovou dobrou zpovědi *zakládá se počátek nového bohumilého života*.

4. *Ulehčení a blahý pokoj svědomí*.

„Alleviamentum aliquod in morbo est, malum, quo premeris, medico minutim detegere et aperire.“²⁾

„Ad consequendam pacem conscientiae, et ad tollendos scrupulos, qui si non antea, saltem in puncto mortis animam excruciare, et in periculum salutis aeternae adducere solent, multum prodest semel se ab omnibus anteactae vitae peccatis abluere.“³⁾

„Quis non videt, absque tali confessione (generalis) difficulter obtineri conscientiae tranquillitatem, felicitatem sane inaestimabilem, relicto alioquin perpetuo remorsu ac dubio, nec sine fundamento, praesertim si frequentes relapsus ex defectu debitae ad confessionem dispositionis provenerunt?“⁴⁾

5. *Nejlepší dispošice k hodnému sv. přijímání a nejbezpečnější příprava na věčnost v těžké nemoci*.

III. Proto církev svatá ústy papežů, biskupův a sněmů generální zpověď tak doporučuje, proto svatí učitelové a missonáři ji tolik vychvalují (sv. František Saleský, sv. Alfons Liguori, Leonardus a Portu Mauritio, sv. Karel Borromejský,⁵⁾ sv. Vincenc de Paula, papežové Benedikt XIV.⁶⁾ a Urban VIII.,⁷⁾ sv. Ignác z Loyoly), zvláště při duchovních cvičeních a missiích. Provinc. sněm pražský v té příčině dí:

„Plurimum autem auxiliante Domino frequentioem Sacramenti poenitentiae usum promovebunt Confessarii sollicite adla-

1) P. Segneri: Instr. poenit. cap. 16.

2) Franc. Sales.

3) Claud. Aquaviva: Directorium in exercit. spirit. S. Ignatii, cap. 16.

4) P. Segneri: Instr. poenit. cap. 16. — Suarez: De poenit. disp. 18, sect. 4. n. 10.

5) Monita ad Confessarios.

6) Constit.: „Apostolica“ ze dne 26. června 1749.

7) Bulla: „Salvatoris nostri.“

borantes, ut poenitentes confessionis generalis beneficium experiantur, et inde novo quasi vitae spiritualis fundamento gaudentes, casto perfectionis christianae desiderio exardescant.“¹⁾

§. 141. Komu má zpovědník generální zpověď uložiti, komu ji poraditi nebo zakázati.

Generální zpověď jest některým kajcníkům *naprosto nutna*, jiným jen *užitečna*, jiným konečně by opakování její *mohlo býti i na škodu*. Dle toho ji zpovědník buď přímo *uloží*, nebo ji jen *poradí*, nebo po případě *zakáže*.

I. *Generální zpověď jest nutna kajcníkovi, jehož předešlé zpovědi byly jistě neplatnými*; takovému ji zpovědník přímo *uloží*.²⁾

Neplatnou pak stává se zpověď pro nedostatek některé vlastnosti, kteréž jest se strany zpovědníkovy nebo kajcníkovy k podstatě svátosti nevyhnutelně zapotřebí.

1. *Nedostatky* takové se strany zpovědníkovy jsou: neměl-li jurisdikce; když formu svátostnou docela vynechal nebo v podstatě ji porušil; neměl-li intence dáti rozhřešení; když ani jednomu hříchu nerozuměl.

2. *Nedostatky se strany kajcníkovy*, jež mohou býti příčinou neplatnosti zpovědi, jsou: když svou vinou nebo beze své viny nemá potřebných vědomostí náboženských; když nemá pravé lítosti a předsevzetí; když svou vinou povrchně a neúplně se zpovídá, nebo hříchy svatokrádežně zamlčuje; když nemá ani vůle dostiučiniti; když se zpovídá u kněze spoluvinného in materia turpi.

„Confessio generalis a Confessario numquam exigi potest, nisi confessiones praecedentes *moraliter certo invalidae fuerint*.“³⁾

Pochybnost o platnosti předešlých zpovědí vzniká nezřídka u hříšníků *zpětilych*. Tu dlužno se držeti těchto praktických zásad:

Opětné upadnutí do téhož hříchu („relapsus“) samo o sobě není ještě znamením, že kajcník neměl při předešlých zpovědích pevného úmyslu a pravé lítosti, ježto úmysl vztahuje se k vůli, kterou má kdo v tu dobu, kdy se zpovídá.

„*Propositum respicit voluntatem praesentem*.“

¹⁾ Conc. prov. Prag. 1860. t. IV. c. 8.

²⁾ Cf. S. Alph. lib. 6. n. 505. — Tappehorn: Anleitung. §. 114. S. 423. 1. — Renninger-Göpfert: Pastoraltheol. §. 94. III. S. 273.

³⁾ Gury: Casus consc. P. II. 499.

Jestli tedy kajicník, užívaje prostředků mu udaných, alespoň nějaký čas po zpovědi pokusem a příležitostí odpíral, soudí se z toho, že předešlá zpověď byla platná, ač později zase v boji podlehl.

Jestliže však ihned po zpovědi při první příležitosti, beze všeho boje a sebezpřemáhání, tak často jako dříve téhož hříchu se dopustil, nelze předpokládati, že měl pravou lítost a pevný úmysl se polepšiti.

II. Vykonati řádně generální zpověď jest *velmi prospěšno každému, kdo jí posud nevykonal;*¹⁾ zvláště však se doporučuje:

1. Těm, kdož o platnosti předešlých zpovědí z rozumných důvodů pochybují.

2. Před prvním svatým přijímáním.

3. Kdo *nový stav*, úřad, oddíl života nastupuje, na př.: stav manželský, duchovní, řeholní, při konversi a p.

Poznámka. Životní zpověď mají vykonati konvertité po uděleném podmíněném křtu: „Beatissime Pater! Archiepiscopo Westmonasteriensi et Episcopis Angliae enixe rogantibus, ut Sanctitas Vestra dignaretur declarare: An debeat juxta Synod, provincialis Angliae decretum, a S. Sede approbatum, confessio sacramentalis a neoconversis in Anglia exigi, et an ea debeat esse integra? S. Congr. S. R. U. Inquis. die 17. Decemb. 1868 respondit affirmative, et dandum esse decretum datum die 17. Junii 1715, quoad dubium:

„An quidam Carolus Wipperman, S. fidei catholicae reconciliatus, sit rebaptizandus; et quatenus affirmative, *an teneatur confiteri omnia peccata praeteritae vitae*, et, — quatenus affirmative, — an confessio praeponenda sit vel postponenda baptismo conferendo sub conditione.“

Sanctissimus auditis votis Emorum, dixit: Carolum Wipperman esse rebaptizandum sub conditione, et collato baptismo ejus praeteritae vitae peccata confiteatur et ab eis sub conditione absolvatur“.

¹⁾ „Unumquemque hortor ut, nisi adhuc fecerit, peccata omnia, quae unquam in sua vita commisit, confiteatur: et non solum pro illis loquor, qui sacrilege confessi sunt aliqua peccata omittentes, aut qui invalide confessi sunt, quia debitum examen non fecerunt, aut verum non habuerunt dolorem; verum etiam de unoquoque, qui ad bonam vitam se recipere velit. Ad hoc confessio generalis plurimum prodest.“ S. Alph. Instit. catech. p. 2. c. 5.

Nunc autem humiliter quaero, an decretum supra allegatum obliget non tantum in Anglia, pro qua latum est, sed etiam in hac provincia ecclesiastica et in aliis regionibus?

Quebeci, die 29. Maji 1869.

† C. F. Archiep. Quebecensis.

R: S. C. P. F. 10. Julii 1869:

„Responsum 17. Decemb. elapsi anni, licet Episcopis Angliae tantummodo rogantibus datum, universalem legem continet, proinde non solum in Anglia, sed in aliis etiam regionibus obligat. Hinc patet, quod nullatenus permitti possit, ut praedictae decisioni contraria sententia doceatur.“

4. *Nebezpečně nemocným.*

5. *V nebezpečí smrti se vydávajícím* (vojín před válkou; před nastoupením daleké a nebezpečné cesty; matka před prvním porodem; v době epidemie a moru).

6. *V milostivém létě, při duchovních cvičeních a missiích.¹⁾*

Poznámka. Užitek sv. missií: a) Život náboženský se na osadě obrozuje a posiluje, ježto se při missiích s oživením vědomostí náboženských spolu dává vhodný návod, povzbuzení i příležitost věřícím, aby víru svou také skutky osvědčovali.

b) Dobré sv. zpovědi se vykonávají, zvláště životní či generální, jichž bývá potřebí tolika věřícím.

c) Mnohá pohoršení bývají odstraněna, stará nepřátelství usmířena, spáchané křivdy napraveny, škody nahrazeny, různé zlořády a zastaralé zlozvyky vyklizeny.

d) Vhodná příležitost se naskýtá, aby na osadách zavedeny byly zbožné spolky a důrazněji se působilo k tomu, aby se odbíraly a četly dobré knihy a časopisy.

e) Usnadňuje se značně pastýřské působení duchovních správců, jimž missie dodávají útěchy, nové síly ku práci a upokojení mysli, vzpomenou-li na chvíli, až budou počet klásti z duší svěřených. [Srov. výsledek pastýř. porad r. 1902 v arcid. praž. konaných. Ordin. I. praž. 1903 č. 2.]

7. Dobrým prostředkem na cestě k dokonalosti jsou *částečné zpovědi generální za dobu jednoho nebo více let* (confessiones annuales).

¹⁾ Praecipua missionum utilitas est in reparandis confessionibus sacri-legis. S. Alphons. Silva. p. 3. c. 6.

Ve všech tuto uvedených případech a okolnostech jest generální zpověď *velmi užitečna*, a proto ji zpovědník nejen dovolí, nýbrž i *vřele doporučí*.

III. *Osobám svědomí velmi úzkostlivého* dovolí se životní zpověď jen jednou; *opětování její se jim nedoporučuje*, ano zpovědník by byl po případě nucen *opakování zpovědi životní jim zakázati*, neboť skrupulant by se ve svědomí tím více pobouřil, bezdůvodné a chorobné bázlivosti by se nezbavil, nýbrž ke své škodě duchovní byl by v úzkostlivosti spíše posilněn.¹⁾

Mnozí mají za to, že generální zpověď mohla by se státi škodlivou těm, *kterí po dlouhý čas vedli život zhýralý a rozpustilý* a posud nečistými představami silně pokoušeni bývají, jelikož by přemýšlením o svém předešlém životě a vzpomínáním na jednotlivé ohyzdné hříchy vydali se v nebezpečí, svoliti opětně v ony hříchy. Než i takovým jest generální zpověď velmi užitečna, ne-li nutna, když opravdu miní nový život počítí; *ať ji tedy řádně vykonají jednou; aby ji opětovali, raditi se jim nebude*.

Obecným pravidlem jest: Kdo jednou životní zpověď správně vykonal a se polepšil, nemá ji bez potřeby opakovati;²⁾ může se mu však poraditi, aby generální zpověď složil *za dobu, která od předešlé uplynula*, nebo aby mimo ostatní zpovědi své konal ještě *roční zpověď*.

„Optimum et saluberrimum est consilium universam vitam suam relegere atque lustrare, saltem semel, per confessionem generalem, ac dein per certa intervalla temporis, velut post unius anni spatium.“³⁾

IV. Výstrahy.

1. Gury⁴⁾ dává zvláště *mladším zpovědníkům následující výstrahy*:

„Summopere sunt reprehendendi Confessarii, qui *ab omnibus novis poenitentibus confessionem generalem exigunt*, praetextu necessitatis vel ratione directionis.“

¹⁾ „Scrupulosi *indesinenter facere et repetere vellent confessiones generales*, anxietatum suarum sedationem inde sperantes. *Sed malum inde potius accrescit*.“ S. Alphons. Vera Sponsa. c. 18. §. 2.

²⁾ „*Totius vitae confessionem generalem*, saltem si in matura aetate facta fuit, *raro admodum expedit repetere*.“ Lehmkuhl p. II. 349. — S. Alph. Vera sponsa. cap. 18. §. 2.

³⁾ P. Segneri: Instr. poenit. cap. 16. — Tappehorn: Anleitung. §. 114. S. 424. 2.

⁴⁾ Compend. II. n. 518.

„Caveto, imprimis junior confessari, a quibusdam devotulis, quae velut infaustae Harpiae tuae benevolentiae insidiantes, confessionem generalem indesinenter iterare et sine fine producere volunt!“

Podobně varuje pastýřská instrukce eichstädtská: „Foeminae majorem devotionem spirantes, et singulis fere annis confessionem a tota retro vita ter, vel quater repetere volentes, non audiuntur.“¹⁾

2. Zkušenost učí, že některé osoby ženské, zdánlivě nábožné, zneužívají generální zpovědi z nekalých pohnutek, jako jsou:

a) zvědavost, jak si nový duchovní ve zpovědnici počíná;

b) žárlivost, která některou osobu pudí, aby déle se zpovědníkem mohla rozprávěti než jiná;

c) smyslná příchyllost, která se chápe každé příležitosti k delšímu prodlévání ve zpovědnici;

d) někdy i zlý úmysl, nezkušeného kněze v nesnáze uvést; jsou i takové osoby, jež si ošklivé hříchy proti šestému přikázání vymýšlejí, aby seznaly, co tomu řekne zpovědník, anebo dokonce v tom si libují, aby se jich v té příčině podrobněji ptal.

Ze všeho patrně, jak velice na tom záleží, vyšetřiti pohnutku generální zpovědi. Viz §. 142.

3. Generální zpověď nekoná se pro zábavu. Není-li kajícímu nutná, nemá se mu proti jeho vůli ukládati.²⁾

§. 142. Slyšení generální zpovědi.

I. Žádá-li kající sám o generální zpověď, táže se ho zpovědník, z jaké příčiny ji chce vykonati,³⁾ zdali již jednou životní zpověď platně vykonal, a kdy to bylo?

Z odpovědi hledí poznati, je-li generální zpověď kajícímu nutná, nebo jen užitečná, nebo snad i nebezpečná, a dle vyšetření zpověď tu buď mu povolí nebo odepře.

¹⁾ Instr. past. tit. XI. §. 3. XIX. — Viz též: Kölner „Pastoralblatt“ 1896. Nr. 12. S. 362.

²⁾ S. Alph.: Praxis. Confess. n. 20.

³⁾ Proderit petere a poenitente, quatenus ratio eum impellat ad confessionem generalem faciendam, an quid eum angat etc. Aertnys: Pract. instit. Confess. n. 249.

*Uzná-li ji za nutnou nebo užitečnou, táže se dále, je-li kajíc-
ník již dostatečně připraven. ¹⁾*

Za příčinou potřebné přípravy pravidelně lépe jest *generální
zpověď na krátko odložit* a kajícníkovi *dáti poučení*, jak by zpyto-
váním svědomí, buzením lítosti a modlitbou připravit se měl; *je-li však životní zpověď nutna* a kajícník vzhledem k okolnostem
a obtížím sotva by ji později vykonal, *vyslechně ho zpovědník bez
odkladu* a při vyznání mu všemožně pomáhá. ²⁾

II. *Poučení kajícíka*, jak by se měl ku zpovědi generální připravit.

Především ať vzbudí *upřímnou touhu po smíření s Bohem*,
pevný *úmysl počítí život nový*, a s velikou důvěrou ať *vytrvale se
modlí* zvláště k Panně Marii za *příspění ke svému dílu*.

Zpytování svědomí ať rozdělí si na několik dní; každého
dne půl hodiny neb hodinu ať přemýšlí nejprve o jakosti předešlých
zpovědí vůbec, pak ať zpytuje dle dekalogu, přikázání církevních,
sedmi hlavních hříchův atd.

Při každém přikázání může uvážit: věk dětský, jinošský,
mužský; stav svobodný, manželský, vdovský; zaměstnání, místa,
kde se zdržoval, osoby, s nimiž se stýkal.

Ve příčině počtu těžkých hříchů: neví-li ho určitě, ať aspoň
udá ten, jenž se pravému nejvíce přibližuje, aneb řekne, kolik let
nebo měsíců v tom hřichu se nalézal, jak často za týden, za měsíc
se ho dopouštěl.

*Hlavní věci celé přípravy jest pravá lítost s upřímným před-
sevzetím*, kterouž musí častěji vzbuzovati.

Moudré užití dobrého zrcadla zpovědního se doporučuje; hlav-
nější věci může si kajícník poznamenati. ³⁾

Při zpovědi ať nejprve na sebe žaluje hříchy od poslední
zpovědi spáchané, potom hříchy jednou již vyznané. ⁴⁾

¹⁾ Confessarius libenter assentiatur poenitentibus, qui *rationabiliter* petun
confessiones totius vitae vel alicujus vitae spatii repetere; et *statim quidem
sam excipiat*, si poenitens paratus est, et nihil obstat e. g. turba poenitentium.
S. Alph.: Homo Apost. append. IV. §. 1. n. 15.

²⁾ Aertnys: Pract. instit. Confess. n. 249.

³⁾ „Consulendum non est, ut confessiones generales totae scribantur.
Permitti vero potest, ut praecipua capita confessionis scribantur; hoc enim juvat
ad ordinem et memoriam.“ Aertnys l. c. Nota.

⁴⁾ „Peccata nondum accusata non sunt necessario distinguenda a peccatis
jam declaratis, *in praxi tamen semper suadendum, ut discrimen illud fiat*.“ Gury:
Caus p. II. n. 434.

III. *Slyšení generální zpovědi.*

Zpovědník připraví se modlitbou a opakuje si zrcadlo zpovědní. Před početím promluví ku kajčnickovi několik slov o důležitosti generální zpovědi a vybídne ho k upřímnosti; ¹⁾ méně známým dává předchozí otázky (stav, povolání, poslední zpověď, příčina generální zpovědi?). ²⁾

Nejprve přihlíží ke hříchům od poslední zpovědi kajčnickovy spáchaným; potom přejde k hříchům zamlčeným, ke zpovědím svatokrádežným a nehodnému přijetí jiných svátostí, na to ke hříchům, jež svědomí kajčnickovo nejvíce tíží (proti 6., 7., 9. přikázání), pak ke hříchům navyklým, jež jsou pramenem jiných, a zvláště vždy k povinnostem stavu.

Dle potřeby doplňuje vyznání vhodnými otázkami, *zvláště při generální nutné zpovědi*, kteroužto se mají napravití a doplniti předešlé zpovědi neplatné. Zbytečných otázek se vystříhá. ³⁾

Zpovídá-li se kajčník *z reservátu*, z něhož byl již jednou platně rozhřešen, obdrží také nyní rozhřešení.

Pokání uloží se přiměřené, na delší čas, tužší při generální zpovědi z potřeby, lehčí při zpovědi z rady.

Ku konci se zeptá kajčnicka, zdali ještě něco na srdci má, a vyzve ho, aby všecky vědomé i nevědomé hříchy do této zpovědi zahrnul.

Vzbudiv s ním ještě dokonalou lítost, napomene ho, aby poděkoval Bohu za obdrženou milost, a udělí mu rozhřešení.

Dle privilegia ze dne 24. ledna 1893 mohou zpovědníci v arcidiecesi pražské při generální zpovědi rozhřešovati od reservátův arcibiskupských. ⁴⁾

¹⁾ Gury-Ballerini, II. tract. de sacram. poenit. nr. 519. — Aertnys : Pract. instit. nr. 241—252. — Schüch : Pastoraltheol. §. 320.

²⁾ Tappehorn: Anleitung. §. 114. S. 426. 3.

³⁾ „In confessione generali *non necessaria poenitentem monere expedit obligationem omnia peccata accusandi non adesse*; attamen a nimia brevitate aut quadam praecipitantia Confessario etiam abstinendum est.“ Aertnys l. c. n. 250. 4. — Lehmkuhl n. 346.

⁴⁾ „Gravibus rationibus inducti, ut bono spirituali fidelium melius provideatur, jurisdictionem confessionalem, prout sequitur, ampliandam decrevimus. Omnibus itaque Confessariis in hac Archidioecesi rite deputatis potestatem hinc impertimur a *casibus Nobis reservatis etiam tunc valide absolvendi*, quando poeni-

Také v diecesi budějovické, ¹⁾ královéhradecké, ²⁾ litoměřické, v arcid. olomoucké a v diecesi brněnské mají zpovědníci plnou moc k rozhřešování z biskupských rezervátů, skládá-li kajicník generální zpověď z celého života nebo aspoň z několika let.

tentes *confessionem generalem* aut de tota vita aut de tempore ab ultima sua confessione generali elapso *peragunt.*“ Franciscus de Paula Card. Schönborn, Archiepiscopus Princeps.

¹⁾ Druhá syn. diec. budějov. z r. 1872. Stat. VII.

²⁾ Ordin. list královéhrad. 1877. č. 10.

Dodatek I.

Decreta Generalia.¹⁾

de prohibitione et censura librorum.

Titulus I.

DE PROHIBITIONE LIBRORUM.

Caput I.

De prohibitis apostatarum, haeticorum schismaticorum, aliorum- que scriptorum libris.

1. Libri omnes, quos ante annum MDC aut Summi Pontifices, aut Concilia oecumenica damnarunt, et qui in novo Indice non recensentur, eodem modo damnati habeantur, sicut olim damnati fuerunt: iis exceptis, qui per haec Decreta Generalia permittuntur.

¹⁾ Dekrety tyto jsou připojeny konstituci Jeho Svatosti pap. Lva XIII. „Officiorum ac munerum“ ze dne 25. ledna 1897. O závaznosti jich praví sv. Otec: „Matura deliberatione, adhibitisque S. R. E. Cardinalibus e sacro Consilio libris notandis, edere *Decreta Generalia* statuimus, quae infra scripta unaque cum hac Constitutione conjuncta sunt: *quibus idem sacrum Consilium posthac utatur unice, quibusque catholici homines toto orbe religiose pareant.*

Et vim legis habere sola volumus, *abrogatis Regulis* ss. Tridentinae Synodi iussu editis *Observationibus, Instructione, Decretis, Monitis*, et quovis alio decessorum Nostrorum hac de re statuto iussuque, *una excepta* Constitutione Benedicti XIV. „*Sollicita et provida*“, quam, sicut adhuc viguit, in posterum vigere integram volumus.“ Vzhledem k veliké důležitosti uvádíme dekrety v doslovném znění.

2. Libri apostatarum, haeticorum, schismaticorum et quorumcumque scriptorum haeresim vel schisma propugnantes, aut ipsa religionis fundamenta utcumque evertentes, omnino prohibentur.

3. Item prohibentur acatholicorum libri, qui ex professo de religione tractant, nisi constet nihil in eis contra fidem catholicam contineri.

4. Libri eorundem auctorum, qui ex professo de religione non tractant, sed obiter tantum fidei veritate attingunt, iure ecclesiastico prohibiti non habeantur, donec speciali decreto proscripti haud fuerint.

Caput II.

De Editionibus textus originalis et versionum non vulgari Sacrae Scripturae.

5. Editiones textus originalis et antiquarum versionum catholicarum Sacrae Scripturae, etiam Ecclesiae Orientalis, ab acatholicis quibuscumque publicatae, etsi fideliter et integre editae appareant, iis dumtaxat, qui studiis theologicis vel biblicis dant operam, dummodo tamen non impugnentur in prolegomenis aut adnotationibus catholicae fidei dogmata, permittuntur.

6. Eadem ratione, et sub iisdem conditionibus, permittuntur aliae versiones Sacrorum Bibliorum sive latina, sive alia lingua non vulgari ab acatholicis editae.

Caput III.

De Versionibus vernaculis Sacrae Scripturae.

7. Cum experimento manifestum sit, si Sacra Biblia vulgari lingua passim sine discrimine permittantur, plus inde, ob hominum temeritatem, detrimenti, quam utilitatis oriri: Versiones omnes in lingua vernacula, etiam a viris catholicis confectae, omnino prohibentur, nisi fuerint ab Apostolica Sede approbatae, aut editae sub vigilantia Episcoporum cum adnotationibus desumptis ex Sanctis Ecclesiae Patribus, atque ex doctis catholicisque scriptoribus.

8. Interdicuntur versiones omnes Sacrorum Bibliorum, quavis vulgari lingua ab acatholicis quibuscumque confectae, atque illae praesertim, quae per Societates Biblicas a Romanis Pontificibus

non semel damnatae, divulgantur, cum in iis saluberrimae Ecclesiae leges de divinis libris edendis funditus posthabeantur.

Hae nihilominus versiones iis, qui studiis theologicis vel biblicis dant operam, permittuntur: iis servatis, quae supra (n. 5) statuta sunt.

Caput IV.

De libris obscenis.

9. Libri, qui res lascivas seu obscenas ex professo tractant, narrant, aut docent, cum non solum fidei, sed et morum, qui huiusmodi librorum lectione facile corrumpi solent, ratio habenda sit, omnino prohibentur.

10. Libri auctorum sive antiquorum, sive recentiorum, quos classicos vocant, si hac ipsa turpitudinis labe infecti sunt, propter sermonis elegantiam et proprietatem, iis tantum permittuntur, quos officii aut magisterii ratio excusat: nulla tamen ratione pueris vel adolescentibus, nisi solerti cura expurgati, tradendi aut praelegendi erunt.

Caput V.

De quibusdam specialis argumenti libris.

11. Damnantur libri, in quibus Deo, aut Beatae Virgini Mariae, vel Sanctis, aut Catholicae Ecclesiae eiusque Cultui, vel Sacramentis, aut Apostolicae Sedi detrahitur. Eidem reprobationis iudicio subiacent ea opera, in quibus inspirationis Sacrae Scripturae conceptus pervertitur, aut eius extensio nimis coarctatur. Prohibentur quoque libri, qui data opera Ecclesiasticam Hierarchiam, aut statum clericalem vel religiosum probris afficiunt.

12. Nefas esto libros eddere, legere aut retinere, in quibus sortilegia, divinatio, magia, evocatio spirituum, aliaeque huius generis superstitiones docentur, vel commendantur.

13. Libri aut scripta, quae narrant novas apparitiones, revelationes, visiones, prophetias, miracula, vel quae novas inducunt devotiones, etiam sub praetextu quod sint privatae, si publicentur absque legitima Superiorum Ecclesiae licentia, proscribuntur.

14. Prohibentur pariter libri, qui duellum, suicidium, vel divortium licita statuunt, qui de sectis massonicis, vel aliis eiusdem generis societatibus agunt, easque utiles et non perniciosas

Ecclesiae et civili societati esse contendunt, et qui errores ab Apostolica Sede proscriptos tuentur.

Caput VI.

De Sacris Imaginibus et Indulgentiis.

15. Imagines quomodocumque impressae Domini Nostri Iesu Christi, Beatae Mariae Virginis, Angelorum atque Sanctorum, vel aliorum Servorum Dei ab Ecclesiae sensu et decretis difformes, omnino vetantur. Novae vero, sive preces habeant adnexas, sive absque illis edantur, sine Ecclesiasticae potestatis licentia non publicentur.

16. Universis interdicitur indulgentias apocryphas, et a Sancta Sede Apostolica proscriptas vel revocatas quomodocumque divulgare. Quae divulgatae iam fuerint, de manibus fidelium auferantur.

17. Indulgentiarum libri omnes, summaria, libelli, folia etc., in quibus earum concessionem continentur, non publicentur absque competentis auctoritatis licentia.

Caput VII.

De libris liturgicis et precatoriis.

18. In authenticis editionibus Missalis, Breviarii, Ritualis, Caeremonialis Episcoporum, Pontificalis romani, aliorumque librorum liturgicorum a Sancta Sede Apostolica approbatorum, nemo quidquam immutare praesumat: si secus factum fuerit, hae novae editiones prohibentur.

19. Litaniae omnes, praeter antiquissimas et communes, quae in Breviariis, Missalibus, Pontificalibus ac Ritualibus continentur, et praeter Litanias de Beata Virgine, quae in sacra Aede Lauretana decantari solent, et litanias Sanctissimi Nominis Iesu iam a Sancta Sede approbatas,¹⁾ non edantur sine revisione et approbatione Ordinarii.

20. Libros, aut libellos precum, devotionis, vel doctrinae institutionisque religiosae, moralis, asceticae, mysticae, aliosque huiusmodi, quamvis ad fovendam populi christiani pietatem conducere videantur, nemo praeter legitima auctoritatis licentiam publicet: secus prohibiti habeantur.

¹⁾ Nyní jsou approbovány od Apošt. stolice též litanie k Nejsv. Srdci Páně a k sv. Josefu.

Caput VIII.

De diariis. foliis et libellis periodicis.

21. Diaria, folia et libelli periodici, qui religionem aut bonos mores data opera impetunt, non solum naturali, sed etiam ecclesiastico iure proscripti habeantur.

Curent autem Ordinarii, ubi opus sit, de huiusmodi lectionis periculo et damno fideles opportune monere.

22. Nemo e catholicis, praesertim e viris ecclesiasticis, in huiusmodi diariis, vel foliis, vel libellis periodicis, quidquam, nisi suadente iusta et rationabili causa, publicet.

Caput IX.

De facultate legendi et retinendi libros prohibitos.

23. Libros sive specialibus, sive hisce Generalibus Decretis proscriptos, ii tantum legere et retinere poterunt, qui a Sede Apostolica, aut ab illis, quibus vices suas delegavit, opportunas fuerint consecuti facultates.

24. Concedendis licentiis legendi et retinendi libros quoscumque prohibitos Romani Pontifices Sacram Indicis Congregationem praeposuerunt. Eadem nihilominus potestate gaudent, tum Suprema Sancti Officii Congregatio, tum Sacra Congregatio de Propaganda Fide pro regionibus suo regimini subiectis. Pro Urbe tantum, haec facultas competit etiam Sacri Palatii Apostolici Magistro.

25. Episcopi alique Praelati iurisdictione quasi episcopali pollentes, pro singularibus libris, atque in casibus tantum urgentibus, licentiam concedere valeant. Quod si iidem generalem a Sede Apostolica impetraverint facultatem, ut fidelibus libros proscriptos legendi retinendique licentiam impertiri valeant, eam non nisi cum delectu et ex iusta et rationabili causa concedant.

26. Omnes, qui facultatem apostolicam consecuti sunt legendi et retinendi libros prohibitos, nequeunt ideo legere et retinere libros quoslibet, autephemerides ab Ordinariis locorum proscriptas, nisi eis in apostolico idultoexpressa facta fuerit potestas legendi et retinendi libros a quibuscumque damnatos. Meminerint insuper qui licentiam legendi libros prohibitos obtinuerunt, gravi se prae-

cepto teneri huiusmodi libros ita custodire, ut ad aliorum manus non perveniant.

Caput X.

De denunciatione pravorum librorum.

27. Quamvis catholicorum omnium sit, maxime eorum, qui doctrina praevalent, perniciosos libros Episcopis, aut Apostolicae Sedi denuntiare; id tamen speciali titulo pertinet ad Nuntios, Delegatos Apostolicos, locorum Ordinarios, atque Rectores Universitatum doctrinae laude florentium.

28. Expedit ut in pravorum librorum denunciatione non solum libri titulus indicetur, sed etiam, quoad fieri potest, causae exponantur ob quas liber censura dignus existimatur. Iis autem, ad quos denunciatio defertur, sanctum erit, denunciantium nomina secreta servare.

29. Ordinarii, etiam tamquam Delegati Sedis Apostolicae, libros, aliaque scripta noxia in sua Dioecesi edita vel diffusa proscribere, et e manibus fidelium auferre studeant. Ad Apostolicum iudicium ea deferent opera vel scripta, quae subtilius examen exigunt, vel in quibus ad salutarem effectum consequendum, supremae auctoritatis sententia requiri videatur.

Titulus II.

DE CENSURA LIBRORUM.

Caput I.

De Praelatis librorum censurae praepositis.

30. Penes quos potestas sit sacrorum bibliorum editiones et versiones approbare vel permittere, ex iis liquet, quae supra (n.º 7) statuta sunt.

31. Libros ab Apostolica Sede proscriptos nemo audeat iterum in lucem edere; quod si ex gravi et rationabili causa singularis aliqua exceptio hac in re admittenda videatur, id nunquam fiet, nisi obtenta prius sacrae Indicis Congregationis licentia, servatisque conditionibus ab ea praescriptis.

32. Quae ad causas Beatificationum et Canonizationum Servorum Dei utcumque pertinent, absque beneplacito Congregationis Sacris Ritibus tuendis praepositae publicari nequeunt.

33. Idem dicendum de Collectionibus Decretorum singularum Romanarum Congregationum: hae nimirum Collectiones edi nequeant, nisi obtenta prius licentia, et servatis conditionibus a moderatoribus uniuscuiusque Congregationis praescriptis.

34. Vicarii et Missionarii Apostolici Decreta sacrae Congregationis Propagandae Fidei praepositae de libris edendis fideliter servant.

35. Approbatio librorum, quorum censura praesentium Decretorum vi Apostolicae Sedi vel Romanis Congregationibus non reservatur, pertinet ad Ordinarium loci, in quo publici iuris fiunt.

36. Regulares, praeter Episcopi licentiam, meminerint teneri se, sacri Concilii decreto, operis in lucem edendi facultatem a Praelato, cui subiacent, obtinere. Utraque autem concessio in principio vel in fine operis imprimatur.

37. Si Auctor Romae degens librum non in Urbe, sed alibi imprimere velit, praeter approbationem Cardinalis Urbis Vicarii et Magistri Sacri Palatii Apostolici, alia non requiritur.

Caput II.

De censorum officio in praevio librorum examine.

38. Curent Episcopi, quorum muneris est facultatem libros imprimendi concedere, ut eis examinandis spectatae pietatis et doctrinae viros adhibeant, de quorum fide et integritate sibi polliceri queant, nihil eos gratiae daturus, nihil odio, sed omni humano affectu posthabito, Dei dumtaxat gloriam spectaturos et fidelis populi utilitatem.

39. De variis opinionibus atque sententiis (iuxta Benedicti XIV. praeceptum) animo a praeiudiciis omnibus vacuo, iudicandum sibi esse censores sciant. Itaque nationis, familiae, scholae, instituti affectum excutiant, studia partium seponant. Ecclesiae sanctae dogmata et communem Catholicorum doctrinam, quae Conciliorum generalium decretis, Romanorum Pontificum Constitutionibus, atque Doctorum consensu continentur, unice prae oculis habeant.

40. Absoluto examine, si nihil publicationi libri obstare videbitur, Ordinarius, in scriptis et omnino gratis, illius publicandi licentiam, in principio vel in fine operis imprimendam, auctori concedat.

Caput III.

De libris praeviae censurae subiiciendis.

41. Omnes fideles tenentur praeviae censurae ecclesiasticae eos saltem subiicere libros, qui divinas Scripturas, Sacram Theologiam, Historiam ecclesiasticam, Ius Canonicum, Theologiam naturalem, Ethicam, aliasve huiusmodi religiosas aut morales disciplinas respiciunt, ac generaliter scripta omnia, in quibus religionis et morum honestatis specialiter intersit.

42. Viri e clero saeculari ne libros quidem, qui de artibus scientiisque mere naturalibus tractant, inconsultis suis Ordinariis publicent, ut obsequentis animi erga illos exemplum praebeant.

Iidem prohibentur quominus, absque praevia Ordinariorum venia, diaria vel folia periodica moderanda suscipiant.

Caput IV.

De Typographis et Editoribus librorum.

43. Nullus liber censurae ecclesiasticae subiectus excudatur, nisi in principio nomen et cognomen tum auctoris, tum editoris praeferat, locum insuper et annum impressionis atque editionis. Quod si aliquo in casu, iustas ob causas, nomen auctoris tacendum videatur, id permittendi penes Ordinarium potestas sit.

44. Noverint Typographi et Editores librorum novas eiusdem operis approbati editiones, novam approbationem exigere, hanc insuper textui originali tributam, eius in aliud idioma versioni non suffragari.

45. Libri ab Apostolica Sede damnati, ubique gentium prohibiti censeantur, et in quodcumque vertantur idioma.

46. Quicumque librorum venditores, praecipue qui catholico nomine gloriantur, libros de obscenis ex professo tractantes neque vendant, neque commodent, neque retineant: ceteros prohibitos venales non habeant, nisi a Sacra Indicis Congregatione veniam

per Ordinarium impetraverint, nec cuiquam vendant nisi prudenter existimare possint, ab emptore legitime peti.

Caput V.

De poenis in Decretorum Generalium transgressores statutis.

47. Omnes et singuli scienter legentes, sine auctoritate Sedis Apostolicae, libros apostatarum et haeticorum haeresim propugnantes, nec non libros cujusvis auctoris per Apostolicas Literas nominatim prohibitos, eosdemque libros retinentes, imprimentes, et quomodolibet defendentes, excommunicationem ipso facto incurrunt, Romano Pontifici speciali modo reservatam.

48. Qui sine Ordinarii approbatione Sacrarum Scripturarum libros, vel earumdem adnotationes vel commentarios imprimunt, aut imprimi faciunt, incidunt ipso facto in excommunicationem nemini reservatam.

49. Qui vero cetera transgressi fuerint, quae his Decretis Generalibus praecipuntur, pro diversa reatus gravitate serio ab Episcopo moneantur; et, si opportunum videbitur, canonicis etiam poenis coerceantur.

Praesentes vero litteras et quaecumque in ipsis habentur nullo unquam tempore de subreptionis aut obreptionis sive intentionis Nostrae vitio aliove quovis defectu notari vel impugnari posse; sed semper validas et in suo robore et esse, atque ab omnibus cuiusvis gradus et praeeminentiae inviolabiliter, in iudicio et extra observari debere, decernimus; irritum quoque et inane si secus super his a quoquam, quavis auctoritate vel praetextu, scienter vel ignoranter contigerit attentari declarantes, contrariis non obstantibus quibuscumque.

Volumus autem ut harum litterarum exemplis, etiam impressis, manu tamen Notarii subscriptis et per constitutum in ecclesiastica dignitate virum sigillo munitis, eadem habeatur fides, quae Nostrae voluntatis significationi his praesentibus ostensis haberetur.

Nulli ergo hominum liceat hanc paginam Nostrae constitutionis, ordinationis, limitationis, derogationis, voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. — Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se noverit incursurum.

Datum Romae apud Sanctum Petrum anno Incarnationis
Dominicae millesimo octingentesimo nonagesimo septimo, VIII.
Kal. Februarias, Pontificatus Nostri decimo nono.

A. Card. **Macchi**.

A. **Panici**, Subdatarius.

Visa

De Curia I. De Aquila e Vicecomitibus.

Loco † Plumbi.

Reg. in Secret. Brevium.

I. CUGNONIUS.

Viz též: a) Okružní list Pia X. „*Pascendi*“ ze dne 8. září
1907 o „modernismu“. [Archiv f. k. K LXXXVIII. 1908. 141.]

b) Motu proprio Pia X. „*Sacrorum antistitum*“ ze dne 1. září
1910. o témž předměť. [Acta Apost. Sedis 1910. Nr. 17.]

Vysvětlivky S. C. Consistor. ze dne 25. září 1910 k tomuto
„motu proprio“ obsaženy v Acta Ap. S. 1910. str. 740.

Srov. k tomu spis *P. V. Smolika C. SS. R.*: Encyklika J. S.
papeže Pia X. „*Pascendi Dominici gregis*“ o učení modernistů.
V Praze 1911, nákladem „Dědictví sv. Prokopa“, sv. LIII.

Dodatek II.

Chronologický přehled instrukcí a výkladů, v Ordin. listech pražských od r. 1907 do r. 1910 v příčině dekretu „Ne temere“ uveřejněných :

1. Ord. list pražský 1907 č. 10: Decretum „Ne temere“ de sponsalibus et matrimonio jussu et auctoritate SS. D. N. Pii Papae X. a S. Congregatione Concilii editum 2. Aug. 1907. [Text.]

2. Ord. list pražský 1908. č. 3: Instrukce ordinariátní o uzavírání zasnubu dle dekr. „Ne temere“.

3. Ord. list pražský 1908 č. 4.: Instrukce ordinariátní o uzavírání manželství dle dekr. „Ne temere“.

4. Ord. list pražský 1908 č. 6: K. a. vikar. úřady vyzvány, aby oznámily, kým, kdy a kde v jednotlivých farnostech byl dekret „Ne temere“ prohlášen a vysvětlen.

5. Ord. list pražský 1908. č. 6: K dotazu němec. episkopátu: „Ubinam et quomodo *capellani castrenses*, vel *parochi nullum absolute territorium* nec cumulative cum alio parochio *habentes*, at jurisdictionem directe exercentes in personas aut familias, adeo ut has personas sequantur quocumque se conferant, valide matrimoniis suorum subditorum adsistere valeant? odpov. posv. Kongr. koncilu 1. února 1908:

„Quoad capellanos castrenses aliosque parochos, de quibus in dubio, nihil esse immutatum.“

Dle sdělení apoštol. nunciatury ve Vídni ze dne 18. dubna 1908 platí uvedené rozhodnutí i pro *rakouské c. a k. vojen. duch. správy*.

6. Ord. list pražský 1908. č. 9: Oznamování sňatků c. a k. vojen. osob. dle dekr. „Ne temere“.

7. Ord. list pražský 1908. č. 11: Obsahuje autentické odpovědi posv. kongr. koncilu k četným pochybnostem.

8. Ord. list pražský 1909. č. 7: Důležitý dekret posv. kongr. de Sacram. ze dne 14. května 1909, jímž každý kněz zmocněn, dispensovati *imminente mortis periculo* ode všech církevně-právních vylučujících překážek (vyjma presbyterát a počestné švakrovství v pokolení přímém).

Vysvětlení: Již dekretem S. Officii ze dne 20. února 1888 [Ord. l. pražský 1907 str. 17.] udělena nejdůst. pp. Ordinariům fakulta, dispensovati od vylučujících překážek manželských (mimo presb. a počest. švakr. v linii přímé) v hrozícím nebezpečí smrti osoby, které v civilním manželství nebo jinak v konkubinátě žijí. Dále pak dekretem S. Officii z 1. března (9. ledna) 1889 zmocnění nejdůst. pp. Ordinariové, by mohli zmíněnou delegační moc trvale čili habitualiter subdelegovati farářům pro případy, kdy nedostává se již času obrátiti se k Ordinariovi a nebezpečí jest v průtahu, načež dekretem S. Officii z 23. dubna 1890 rozhodnuto, že názvem „faráři“ rozumí se v dekretu právě zmíněném „omnes, qui actu curam animarum exercent“, tedy též administrátoři, exposité, nikoliv však kaplani. [Ord. l. 1907. str. 18.]

Dekret „Ne temere“ v článku VII. však uzavírání sňatků při hrozícím nebezpečí smrti jednoho ze snoubenců vůbec zjednodušil ustanovením, že není-li možno dostati faráře nebo Ordinaria místa, nebo kněze od jednoho z nich delegovaného, může jak za účelem legitimování dítek, tak na uklidněnou svědomí manželství platně a dovoleně uzavřeno býti před kterýmkoliv knězem a dvěma svědky. [Ord. l. 1908 str. 37. a 42.]

A v důsledku tohoto ustanovení vydala posv. kongr. de Sacram. dne 14. května 1909 dekret, jímž se každému takovému knězi v uvedených případech dává moc, dispensovati ode všech církevně-právních vylučujících překážek, mimo presbyterát a počestné švakrov. v linii přímé.

9. Ord. list pražský 1909. č. 8: Vysvětlivky posv. Kongr. koncilu z 8. července 1908 a kongr. de Sacram. z 18. června 1909.

10. Ord. list pražský 1909. č. 10: S. Congr. de Sacram. 16. Aug. 1909: *Facultas dispensandi ab impedimentis matrimonialibus imminente mortis periculo* (artic. VII. „Ne temere“) valet, *etiamsi non agatur de concubinariis, sed alia adsit causa ad consulendum conscientiae et (si casus ferat) legitimationi prolis.*

11. Ord. list pražský 1909. č. 10: S. Congr. de Sacram.
27. Febr. 1909: Constitutio „Provida“ (data pro Germania
18. Jan. 1906) quoad matrimonia mixta extenditur pro regno
Hungariae — et insuper conjugia mixta post publicationem
decreti „Ne temere“ in regno Hungariae hucusque contracta, non
servata ejusdem decreti forma, dummodo nullum aliud dirimens
impedimentum obstet, pro validis declarata.

12. Ord. list pražský 1910 č. 5.: Další vysvětlivky dekretu „Ne
temere“, dané posv. sborem de Sacramentis dne 12. břena 1910.

13. K dotazu: „An decreto edito die 14. Maji 1909 [viz č. 8.]
comprehendantur etiam parochi, etsi non fuerint ad normam de-
clarationis S. Officii diei 9. Januarii 1899 habitualiter subdelegati
a propriis Ordinariis?“ dána odpověď; Affirmative S. C. de Sacr.
29. Julii 1910. [Acta Apost. Sedis 1910. 650.]

Opravy tisku.

- Str. 16. u jména *Reuter*, Neo-Confessarius, doplň: r. 1910 vyšlo II. vyd. rozmnoženého a opraveného textu P. Aug. *Lehmkuhla T. J.*
40. řád. 6. shora čti: „předpokládá“ místo „předpokladá“,
„ „ 15. shora čti: „zpovědni“ „ „povědni“.
179. v titule čti: „napomínání“ místo napomínání“.
209. v titule čti: „Článek“ místo „Clánek.“
285. řád. 22. shora čti: „známek“ místo „znám“
„ týž řádek čti: 1. místo I.
331. čti § 119. m. § 110.
354. řád. 8. shora čti: sňatku m. sňalku.
401. V poznámce čti: Viz Čas. k. d. 1896, 193. „Prohlídka mrtvých.“ Článek dra. G. Pecháčka.
405. čti v pozn. 2.: plnomocných místo plomocných.
461. za slovy „Decreta Generalia“ v titule odstraň tečku.
-

Ukazovatel věcný.

(Číslo znamená stránku.)

A.

Abnegatio 207.
Absolutio: a censuris 352 sled., a censuris ad cautelam 217, a peccatis 217, complicitis 147, denegatio 226, directa 145, generalis 40, 43, indirecta 135, 145, forma 216, sub conditione 222.
Absolventes complicitem in peccato turpi 91, 92, 131, 147
Acceptatio munerum a regularibus 80.
Acedia 253.
Actus heroicus 416.
Adulterium 174, 345.
Aetas discretionis 48, 306 sled.
Affectus ad venialia 23
Affinitas inhonesta 338 sled. 358, superveniens 342.
Aktivní rady 375.
Alkoholismus 249.
Almužna, jako skutek kajicný 203, 209.
Anarchisté 102.
Annus sanctus 34.
Apocryphae indulgentiae 38.
Apostasia 126, 130, a religione 130.
Apostatae 83, 215, sňatek 335.
Apostolicae litterae 86.
„*Apostolicae Sedis*“, constitutio papae Pii IX.; 80. komentáře 82.
„*Apostolici muneris*“ constitutio papae Bened. XIV., 93.
Apoštolské požehnání umírajícím 40, 108, 405.
Applikace pro populo 382.
Aprobace knih 115.
„*zpovědní*“ 56.
Ariditas 300.

Articulus mortis 40, 41, 405.
Askéze 207.
Assistentia in mortis agone 404.
Associationes cum diariis 114.
Attentata absolutio complicitis 82, 131, 147.
Attritio 22.
Audientes 8.

B.

Bázeň před smrtí 391.
Bdělost 284.
Benedictio apostolica in articulo mortis 40, 108.
— *puerorum aegrotantium* 409.
Benedict XIV., bulla „*Etsi minime*“ 179, formule apoštolského požehnání 40, konstituce „*Apostolici muneris*“ 93, „*Pastoralis curae*“ 68, „*Pia Mater*“ 40, „*Sacram. Poenitentiae*“ 92, 117.
Beneficiati 382.
Bestialitas 129.
Bezvěré osoby 83.
Biret při zpovídání 163.
Biskup, pravomoc zpovědní 62.
Blasphemia 200.
Blbí 256.
Bohoslovná vina 432.
Bohoslovné ctnosti 298.
Boj duchovní, zbraň 283.
Bona ecclesiastica 115.

C.

Canones poenitentiales 198, 199.
Capellani castrenses 471.
Carena (carina) 202.

Casus conscientiae reservati 75.
Casus urgentiores 134.
Causa efficax damni 434.
Cautiones oportuna 334.
Cena zboží 441.
Censores librorum 466.
 — officium 467.
Censura librorum 466 sled.
Censurae a jure latae 81, 147, ab homine latae 147.
Censury tridentské 115.
Certitudo moralis 210.
Cessio 424.
Cesta očišťování 298.
 — osvícení 298.
 — sjednocení 299.
 — námořní 64.
Circumstantiae speciem peccati mutant 165.
Církevní hodinky 380 sled.
 — pohřeb 84, 216, 357, odepření 84 106, 357.
 — soud 346.
Citlivůstkářství 186.
Civilní manželé 357 sled.
Cizím jazykem mluvící 414.
Cizoložství 174, 345.
Clandestinitas 357.
Clausura monialium 108.
Cognatio legalis 359.
 — spiritualis 359.
Collegia appellantia 125.
Colligentes eleemosynas pro missis 109, 113, 114.
Commendatio animae 405.
Commodatum 440.
Communio frequens et quotidiana 74, decret 302, sled.
Communio puerorum 306 sled.
Commutatio voti 417.
Compensatio occulta 427.
Complex in peccato turpi 66, 91, 94.
Complicitas 97.
Concubinarij 359 sled., 363.
Conditio de futuro 222, de praesenti 222.
Conductor 441.
Confessarius extraordinarius 69, viz zpovědník, ordinarius 68.
Confessio, integritas materialis 28, navigantium 63, 64, oris 27, sacramentalis 26, annualis 455, viz vyznání.
Confiteor 41.
Consanguinitas 359.
Consensus 435.
Conscientia 71.
Consistentes 8.
Consociatio a S. Familia 368.
Consuetudinarius 273.

Contractus gratuiti 436, onerosi 440, societatis 442.
Contritio 19, appetitativa summa 23, perfecta 21, výměr 19, universalis quoad mortalia 23, interna 23.
Contumelia 248.
Cooperatio iniusta 433.
Copula carnalis 358.
Credentes haereticis 84.
Creditores hypothecarii 422.
Crimen crinosum 111.
 — onanismi 343, sollicitationis 117.
Ctnosti bohoslovné 298, řeholnic 376.
Culpa juridica 432, theologica 432.
Cura infirmorum 384 sled.

C.

Čas ku zpovídání 162, restituce 423.
Časopisy 265, 374.
Častá zpověď 74, 206, 383.
Časté přijímání sv. svátostí 74, 206.
Časté a každodenní přijímání 189, dekret 302 sled.
Částky svátosti pokání 17.
Celed 368 sled. 427.
Čelední řády 368 sled.
Četba knih nábožných 190.
 — knih špatných 245, 315.
 — knih zapověděných 85.
 — novin liberálních 265, 374.
Cinnost kněze ve zpovědnici 160 sled.

D.

Damnificatio iniusta 433 sled.
Damnum emergens 432.
Darování 437.
Dary od kajníků 325.
Debita 115, gratuita 422, onerosa 422.
Debitum coniugale 332.
Decreta generalia de prohibitione et censura librorum 461.
Dekret „Ne temere“ 351, 357, 362, „Quemadmodum“ 71, „Sacra Tridentina“ 74.
Dekrety o řeholnicích 378.
Denegatio absolutionis 226.
Denunciatio Confessarii 115.
 — pravorum librorum 466.
Depositarius 439.
Depositum 439.
Deputati 265.
Desiderium perfectionis 302.
Detractio 248.
Dědic 438.
Dělníci 107, 371.
Děti v továrnách 372.

Diaconatus 359.
Diakoni 55.
Diaria, folia et libelli periodici 465.
Dilatio absolutionis 228.
Direptio templi 130.
Discretio spirituum 239.
Disparitas cultus 359.
Dispensatio circa impedimenta matrimonii 221, 363, 472.
 — pro foro conscientiae 221, 347.
 — pro foro externo 347.
 — voti 418.
Dispense od prohlásek 360, od slibů 418, od vadnosti 220.
 — pro snoubence in articulo mortis 363, 472.
Disponování k lítosti 183.
Disposice kajicníková 194, 209 sled. 224.
Dítky 305, 365, na smrt nemocné 310, 406 sled.
 — první sv. přijímání 305, 306, 307.
 — v továrnách 372.
 — zaopatření 310,
 — zpovídání 305, zrušné 314, ze smíšeného manželství 333.
Diváci při souboji 98.
Divadla 315, loutková 315, kinematografy 316.
Dluhy 437, hypotek. 422, osobní 423.
Dlužník 441.
Doba pracovní 372.
Dobré vychování dětí 366.
Donatio 437.
Dokonalost 297.
Dorůstající mládež 314.
Dostiucínění 29, mimosvátostné 30, potřeba a užitečnost 30, svátostné 29, výměr 29.
Držení cizího statku, nespravedlivé 431.
Držitel nespravedlivý 431, v dobré víře 430.
Duellum 98.
Duchapřítomnost zpovědníková 387.
Duchovní blaho dětí 365, cvičení 206, 383, 455.
 — pomoc, odmítání 395, 449.
 — potřeby nemocných 389.
 — příspěví umírajícím 404.
 — při trestnicích 444.
 — správcové nemocnic 362.
 — stav 330.
 — vedení nábožných 291, nedávno obrácených 290.
Duševní poruchy 295.
Důvěrnost přemrštěná 186.
Důvody z písmá svatého 185.

E.

Editiones Sacrae Scripturae 462.
Editores librorum 468.
Eleemosyna 209.
Emptio 441.
Encyclica „Rerum novarum“ 369 sled.
Energumeni 296.
Error communis 61.
Eucharistia 110, 189.
Evangelické rady 299.
Examen conscientiae 28.
 — particulare 275.
Excommunicati vitandi 111, viz zpytování svědomí.
Excommunicatio 65, 111.
Excommunicationes latae sententiae, reservatae episcopis 112.
 — nemini 114.
 — Romano Pontifici simpliciter 96.
 — speciali modo 83.
Executor 436.
Exercitia 381.
Exhortatio ad Clerum cathol. „Haerent animo“ [Pius X. 4. Aug. 1908], 3, 315, 380.
Exorcismus 296.
Extase 296.
Extinctio voti 416.
Extrema unctio 108, 110.
 „Etsi minime“ 215.
Eucharistický spolek 381.

F

Facultas legendi et retinendi libros prohibitos 87, 465, prolem legitimandi 361.
Facultates quinquennales 87, 105, 131.
Fakulty v nebezpečí smrti 359 sled, 362.
Falsa accusatio confessarii 79, 82, 121, 131, 147.
Falsarii litterarum Apostolicarum 90.
Falsarius 90.
Falsificatio manus 130.
Farář, pravomoc zpovědní 64, 65.
Fautores 84.
Feriae legitimae 10.
Fientes, třída kajicníků 8.
Forma absolutionis 216, deprecatoria 218, dispensandi super irregularitate 220, indicativa 216 sled.
 — platné závěti 437.
 — rozhřešení z klatby pro obor vnitřní 219, z pokut církevních 219 sled.
Formální kacířové 215.
 — úplnost zpovědi 165.

Formule požehnání (na místě absoluce) 218.
Fornicatio 201.
Fractio sigilli sacram. 156.
Frequens et quotidiana communio (dekret) 303.
Furtum 130, 201.
Fysiologické úkazy hysterie 295.

G

Generální absoluce in articulo mortis 40, odsouzců 450, terciářů 43.
Generální zpověď 275, 451 sled., částečná 451, komu nutna 453, komu prospěšna 454, konvertitů 454, nemocných 455, odsouzců 449, opětování 456, pojem 451, příprava 458, skrupulantů 288, 289, slyšení 457, snoubenců 331, užitek 451, vězňů 446, zpovědníků privilegia 459.
Genuflectentes 8.
Gula 248.

H.

Habituali 273.
 „*Haerent animo*“ list p. Pia X. [4. srp. 1908] 3, 315.
Haeresi adhaesio 352 sled.
Haeresis acatholicorum 126, formalis 83, 215, implicita 353, materialis 83.
Haeretici 3, (viz též kacířství).
Hlasování pro zákony proticírkevní 265
Hluchoněmí 412 sled., v ústavech vychování 413.
Hluší 411.
Hmotnost dostatečná a volná 18.
 — potřebná 17.
 — sv. pokání vzdalená 17, bližší 18.
Hněv 250.
Hněvivci 250 sled.
Homicidium 127, 129, voluntarium 127, 128, 130.
Horlivost 50, 381, 386.
Hospodáři 368.
Hrdí 241.
Hřích předmětný 169, 182.
Hřichy hlavní 241, příčiny. kořeny vzrůst 187, samoprzně 317, tajné 195, velikost a počet 193, všední 292, vnitřní 188, zpovídání z lehkých hříchů 167, mrzké 173.
Hřichy, následky jejich 30, proti šestému přikázání, otázky 173, smrtelné 164, zadržené viz rezerváty, srovn. peccata.

Hříšníci příležitostní 267.
 — zatvrzelí 275, ze zvyku 273, zpětí 271.
Hypochondrie 286.
Hysterické osoby 286, 294.
Hysterie 286, 294.

Ch.

Chlípni 244 sled.
Choroba, jako příčina úzkostlivosti 286.
Choroby duševní 287, nervové 287.
Choromyslní 287.
Chudí 280.
Chudoba, jako příčina truchlivosti 280.
Chyby učiněné při zpovídání 233.

I.

Ignorantia, crassa 79, culpabilis et vincibilis 181, inculpabilis et invincibilis 181, viz nevědomost.
Imagines impressae 464.
Immunitas localis 107.
Impedimentum affinitatis 339, clandestinitatis 357, 361, criminis 338, disparitatis cultus 360, ligaminis 358, publicae honestatis 358.
Impotentia moralis 166.
Impuberes 78.
Impubertas 360.
Incantationes 130.
Incapaces absolutionis 210, 213.
Incendiarii 128, 129, 130.
Incendium malitiose excitatum 128.
Indifferentismus 260
Indigni absolutionis 210, 215.
Individualita poenitentů 194, 239.
Indulgentia 32, 464.
Indulgentiae, partiales 33, plenariae 33, apocryphae 37, 38, authenticae 38.
Indult apoštolský (7. července 1896) o plnomocných odpustcích 379.
Infideles 215.
Institutio definitiva 4, inchoativa 4.
Instrukce synodální „de casuum reservatione“ 140.
Integritas formalis 165, materialis 164.
Intentio actualis 45, virtualis 45.
Interpretativa 41.
Interdicta l. s. reservata 125.
Interdikty tridentské 126, vyhrazené 125.
Invidia 246.
Ira 250.
Irregularitas 99, 136, 149, 220.
Irritatio voti 420.

J.

- Jazyk latinský* při apošt. požehn. 42.
Jednání se skrupulanty 285.
Jejunium 206, naturale 394.
Jeptišky 112, klauzura 108.
Jistota mravní o disposici 211.
Jméno Ježíš 41.
 — spoluvinníka kajčnickova 97, 174.
Jmění kajčnickovo 173.
 — sirotčí 423.
Jubilejní rok 34.
Jubileum maius 34, minus 34.
Juramentum falsum 130.
Jurisdictio, ab ecclesia suppleta 61, delegata ex consuetudine 59, ex contractu 59, ex iure communi 59, 132, dubia 62, in articulo mortis 59, privilegiata 58, probabilis 61.
Jurisdikce zpovědní 55, 131.
Jus asyli 107.
Jussio 435.

K.

- Kacířství* 83, viz haeresi adhaesio, haeresis, haeretici.
Kajčníci, cizího jazyka 414, kteří poprvé těžce klesli 290, nevzdělání 255, v manželství pouze občanském 356, v pokušeních 282, v skutku nábožní 291, vzdělání 256, ženského pohlaví 322.
Kandidáti řádů řeholních a kongregací 123.
Kaplan, pravomoc zpovědní 64, 65.
Kapucíni, zpověď 58.
Káránci propuštění 447.
Káráni kajčníků 186, 276, 319.
Karbaníci 213.
 „*Katolíci*“ dle dekr. „Ne temere“ 351.
Kázeň církevní 7—11.
Kinematografická představení 316.
Klatby vyhrazené, biskupům 112, nikomu 114, papeži prostě 81, 96, papeži zvláštním způsobem 81, 83.
Klauzura řeholnic 108, řeholníků 109.
Klečící, třída kajčníků 8.
Klementa VIII. konst. „Sanctissimus Dominus“ 130.
Kmotři při křtu a biřmování 357.
Kněží 379.
Knihy zapověděné 85, 401, poenitentiální 10.
Kommunisté 102.
Kongregace 109.
Konstituce „Apost. Sedis“ 80, komentáře 82, „Provida“ 350.
Konvertité 45.

- Kořeny hříchů* 187.
Koupě 441.
Krádež 427, kostelní 127.
Kremace 105.
Křest podmíněný 454.
Kříž u nemocných 392.
Křížová cesta 205.
Kupec 441.

L.

- Lačnost přirozená* 395.
Lakomci 213, 243,
Lapsus carnis 130.
Latentní život 401 sled.
Lateránský zákon 46.
Látka promluv zpovědních 185.
Laxismus 232.
Legatarius 438.
Lékárníci 113.
Lékař při souboji 98, při krematoriu 107.
Lenivci 253 sled.
Lev XIII. konstituce „Misericors Dei Filius“ 43, okružní listy: „Auspicato“ 43, „Humanum genus“ 102, „Officiorum ac munerum“ 461, „Rerum novarum“ 281, přehled 265.
Lex separationis 265.
Lhostejnost náboženská 253.
Liberalismus 259, radikální 261, tak zvaný katolický 261, umírněný 261, acatholicorum 462.
Libri apostatarum 85, liturgici 464, obscoeni 463, praeviae censurae subiiciendi 468, precatorii 464.
 — poenitentiales 10, prohibiti 461.
Lichocení ve zpovědnici 324.
Lichva 243, 440.
Lichvář 243, 440.
Listek zpovědní 158, snoubenců 159, 333.
List propustný 123.
Litanie 464.
Literatura o zpovědnici 11—16.
Litost 18, 19, 210, disponování 183, dokonalá 21, účinek 21, jak důležitá 20, nade všecko 23, nadpřirozená 20, 22, nedokonalá, účinek 22, podezřelá podstata 19, přirozená 20, sídlo 20, trvání 24, vlastnosti 22, vnitřní 23, všeobecná 23, vzbuzení 183, výměr 19.
Litterae dimissoriales 122, testimoniales 122.
Lhůta výpovědní 428.
Locatio 441.
Locator 441.
Loutková divadla 315.

Lucrum cessans 432.
Luxuria 244.

M.

Malthusova theorie 342.
Mandans 436.
Mandatarius 439
Mandatum 439.
Manželé 340, rozvedení 345 sled.
Manželské ctnosti 340, stav manž. 326.
Manželství civilní 356 sled.
— neplatné 215.
— smíšené 333, záruky 334, smíšené před pastorem 350, viz *matrimonium*.
Marnotratnost 374.
Massones 100.
Materia sacramenti poenitentiae extrinseca 17, necessaria 17, proxima 18, remota 17, libera et sufficiens 18, 167.
— turpis 173.
Materialismus 83.
Matrimonium civile 356 sled., clandestinum 116, claudicans 342, viz manželství, mixtum 361, sled., 366.
Media praeservativa 188.
Meditace 381.
Mensury studujících 99.
Mercimonium circa missarum stipendia 113.
Mešní stipendia 113.
Methoda otazování 175.
Milostivé léto 34, 145 sled., 195, 455, zmocnění zpovědníků 146.
Mimořádná znamení dispozice 211.
Mimořádný zpovědník 69, 72.
Missie 455.
Missionarii 116, 124.
Místo ku zpovídání 161.
Mládež dorůstající 314.
Mlčelivost úřední 150.
— zpovědní 149 sled., důvody 151, jest naprostá 151, vůči komu musí býti zachována 153, na jak dlouho zavazuje 153, předmět 152, výměr 149.
Mluva biblická při promluvách zpovědních 185.
Moc klíčů 4, 54, svazovací a rozsvazovací 4, 54.
Modlitba, jako prostředek proti pokušení 283, proti truchlivosti 279, zatvrzelosti 278, všeobecný 189, jako skutek kající 203, 205, před zpovídáním 4.
Modus absolvendi a suspensione vel interdicto 220.

Modus utendi matrimonio 342.
Moniales 68, 112, clausura 108, pozehnání in artic. mortis 42, 108.
Monopolium 442.
Mortificatio 207.
Mravní překážky úplného vyznání 166.
— přítomnost 214, 223.
Mravouka neodvislá 260.
Mrhání penězi a časem 315.
Mrtví 213.
Mřížky ve zpovědnici 161, 323.
Mše svatá 380, 382.
Mutuum 440.
Mužové 318.
Mzda dělníků 370, 373.

N.

Náboženská svoboda 290.
Náboženské pohnutky při potěšování nemocných 389.
Nábožné čtení 206.
Nábožní zdánlivě 293.
Nábožnost pravá, v čem záleží 291.
Náčelníci svobodných zednářů 104.
Nadpřirozená vidění 296.
Nahluchlí 411.
Náhrada škody po zákonu rakouském 434.
Náhlý soud 447.
Nájem 441.
Nájemník 441.
Nález pokladu 431.
Nálezce věci ztracené 431.
Námořní cesta 64.
Napravení chyb ve zpovědi 233.
Narovnávací řízení 423.
Náruživost 187, 273.
Následky platné zásnuby 328.
Nástrahy zlého ducha 300.
Naturale jejunium 394.
Naturalismus 83, 260.
Návštěva divadel 314.
Navštěvování Nejsv. svátosti oltární 206, 381.
— nemocných 387.
— odsouzených 447 sled., vězňů 443.
— služeb Božích 205.
Návyk hříšný 273, viz zvyk hříšný.
Nebezpečí na cestě dokonalosti 300.
— pro mladého zpovědníka 456.
— smrti 397.
Neděle růžencová 36.
Nehodní absoluce 210, 215, 226.
Nekajícnost 399.
Nemírnost v postu 209.
Nemocní 384, sled., duchovní potř. 389.
— jaké mívají pokušení 390.
Nemocnice 362.
Nenávist 251.

Neodvislá mravouka 260.
Neohroženost zpovědníkova 387.
Nepłatný sňatek 346.
Nepoctivý držitel 421.
Nepočestné švakrovství 338 sled., 358.
Nepokřtění 213.
Nepřátelské strany v obcích 374.
Nepřátelství 250 sled.
Nepřístupnost zpovědníkova 319.
Nepřítomní 213.
Nervosita 287.
Neschopní absoluce 210, 213, 226.
Nespravedlivý držitel 432, škůdce 423, 433.
Nestřídmost 245, 248.
Neštěstí na dráze 218, v dolech 218.
 „*Ne temere*“, dekret [1907 2. srp.] 327, 350 sled., přehled 471.
Netrpělivost 391.
Neumělí kajníci 255.
Nevědomost náboženská 179, nezaviněná 181, v příčině rezervátů 79, zaviněná a překonatelná 181.
Nevěřci 258.
Nevěřící 215.
Nevěsta 332.
Nevrlost zpovědníkova 319.
Nevzdělaní kajníci 255.
Neznalost potřebných pravd náboženských 179, 214.
Nezpůsobilí svědkové při závěti 437.
Němi 412.
Nihilisté 102.
Noc před popravou 450.
Noční toulky 315.
Normae ad dignoscendas veras indulgentias 37.
Noviny 265, 374, svobodomyšlné 265, 374.
Novověký liberalismus 259.
Nový stav 454.

O.

Obcování s lidmi úzkostlivými 287.
Občanský sňatek 356 sled., — dekret „*Ne temere*“ 357 sled.
Oblek zpovědníkův 162.
Obligatio standi mandatis Ecclesiae 135.
Obmezení pravomoci 65.
Obnovení souhlasu 346.
Obrazy u nemocných 392.
Obsah promluv zpovědních 185.
Obžalování nevinného zpovědníka 121; viz *falsa accusatio*.
Obžerství 248.
Occasio absens 268, *evitabilis* 267, *involuntaria* 268, *necessaria* 268, *praesens* 268, *proxima* 267, *remota* 267, *voluntaria* 267.

Occasionarii 267.
Odeprání povinnosti manželské 341, rozhrěšení 226, 269, 399.
Odevzdanost do vůle Boží 392, 405.
Odkazovatel 438.
Odkládání se zaopatřením nemocných 393.
Odmítání duchovní pomoci 395, 449.
Odpadlíci 83, 215.
Odpovědnost rodičů 366.
Odpustky částečné 33, dočasné 34, hluchoněmých 413, milostivého léta 34, místní 34, na způsob milostivého léta 34, nepravé (*apocryphae indulg.*) 37, osobní 34, plnomocné 33, v hodině smrti 42, plnomocné s apoštol. požehnáním spojené 40, podmět 34, podmínky 34, pravidla k rozeznávání odp. 37, při prvním sv. přijímání 305, rozdílnost 33, 34, spasitelnost a užitečnost 36, věcné 34, výměr 32, základ 33.
Odpuštění 252.
Odročení absoluce 228.
Odsouzený k smrti 447, generální zpověď 449, sv. přijímání 450, zatvrzelý 449.
 „*Officiorum ac munerum*“ 86, 101.
Officium divinum 381.
Ohledač mrtvých 401.
Ochotnost zpovědníkova 50.
Okolnosti, které tvar hříchu proměňují 165.
Okružní listy papeže Lva XIII. 265, viz *Lev XIII.*
Omilostění nadpřirozené 301.
Onanismus 343, příčiny 344.
Opakování generální zpovědi 289.
Opatrnost zpovědníkova 52, 175, 239, 388, při zpovídání ženských osob 324.
Opera satisfactoria 203.
Operace nebezpečné 399.
Opilství 248.
Oprávněnost ke zpovídání 54.
Ordines 12.
Ordo subdiaconatus 359.
Osoby duchovní 48, ovdovělé 367, hysterické 294, přihluchlé 161, při krematoriu zaměstnané 107, spoluvinné 92, vábené 117, zdánlivě nábožné 293, ženské 161, 322.
Ostatky svatých 110.
Ostražitost 284.
Ostříhání zraku ve zpovědnici 323.
Ošklivost nad hříchem 19.
Otázky kajnickovy 184, zpovědníkovy 169 sled., 176 sled.
Otupělost 256.

Ovdovělé osoby 367.
Oživení zdánlivě mrtvých 400 sled.

P.

Padělatelé peněz 182.
Pachatel bezprostřední 78.
Palpo 435.
Panický stav 328.
Pantheismus 83.
Parochi intrusí 91.
Paroxysmy 295.
Pars integralis sacramenti poenitentiae 19.
Partes essentialis sacr. poenitentiae 18.
Participans 435.
Parvuli graviter aegrotantes 406, 409.
„*Pascendi*“ okruž. list [1910 1. září] 470.
Passio dominans 240.
Pastorace ve věznicích 443.
„*Pastoralis curae*“ konstituce Benedikta XIV. 68, 72.
Peccata capitalia 241, praegnantia 188.
Peccatum dominans 188.
Péče o ditky 365, o nemocné 385, o duchovní potřeby nemocných 389.
Pejeratio 126, in foro 126.
Peněžité pokuty jako pokání 196.
Percussio clerici levis 113.
Perduellionis crimen 128.
Perfectio 297.
Periculum gravis scandali vel infamiae 134, mortis 359.
Periurium 129, 130.
„*Pia mater*“ [konstit. p. Bened. XIV. ze dne 5. dub. 1747] 40.
Pijanství 213, 249.
Pisár poslední vůle 438.
Pius IX. konstit. „*Romanus Pontifex*“ 91, 124, 126, „*Apostolicae Sedis*“ 80.
Plačící 8.
Plná moc (mandatum) 439.
Pobožnost nemocných 391.
Poctivý držitel 421 sled.
Počet těžkých hříchů, vyšetření 176.
Podezřívání 247.
Podmínky platné zpovědi 45.
Podmíněné rozhřešení 222.
Podvod při prodeji 442.
Podvržení poslední vůle 437.
Poena reincidentiae in censuras 135.
Poenitentia medicinalis 192, „pro foro externo“ 32, vindicativa 192.
Poenitentiaría 203.
Pohlavní nemoci 318.
Pohnutky nadpřirozené 20, přiroz. 20, z Písma svatého 185.
Pohoršení veřejné 264.
Pochybnosti kajcníků 184, o jurisdikci 225.

Pokání 191, nemocných 194, 397, povaha léku a trestu 192, přijetí a změna 197, přiměřené hříchům 192, přiměřené individualitě kajcníkůvé 194, spasitelné 191, těžce nemocných 194, veřejné 7, 195, vzhledem k dispozici kajcníkůvé 194, ustavičné 196, za hřichy tajné 195, za veřejné pohoršení 196, při udělování dispensí manželských 31, „pro foro externo“ 32.
Pokárání kajcníků 186, 276.
Poklad 431.
— církve 33.
Pokora 301.
Pokračující v dokonalosti 300.
Pokrytci 287.
Pokus zmaření plodu 127, viz procuratio abortus.
Pokusy oživení 400.
Pokušení 282, kajcníků 282.
— k nenávisti a hněvu 391.
— nemocných 390.
— proti víře 390.
— účel a potřeba 282.
Pokuty peněžité 196.
Polepšení opilců 250.
Políbení ruky zpovědníkovy 324.
Pollutionarii 321.
Pomahači 78.
Poměr hospodáře k čeledi 124.
Pomluva 246.
Poprava 447.
Porciunkule 36.
Porod těžký 399.
Porušení povinné spravedlnosti 422.
— svátostné pečeti 156.
Pořad otázek zpovědníkových 176, 177.
Pořádání časných záležitostí 388.
Poslední hodinka 405.
— pomazání 108, 110, 403, 407.
— vůle 437.
Posmrtná ztuhlost 402.
Possessor bonae fidei 421 sled., 430, malae fidei 421 sled., 431 sled.
Postoupení majetku 424.
Postup otázek zpovědníkových 172, 176.
Posuňky 413.
Posuzování opovážlivé 247.
Poškození cizího statku 433.
Potestas clavium 4, 54, jurisdictionis 55, 131, ligandi et solvendi 4, 54.
Potěšování nemocných 389.
Potřeba jurisdikce 55, pravé litosti 20, 183.
Potupení 247.
Poučování kajcníka 179, o povinnostech stavu 184.
— snoubenců 331.

- Poutní chrámy* 140, 142, 143, Mariánské 139, 141.
Pouť chrámová 139, 141, 142, 143.
Povaha pokání 192.
Povinnost restituce, 420 sled., se zpovídati 45, uložiti pokání 191.
 — výzrady 119, 182, 446.
 — kdy neváže osobu vábenou 120.
 — kterou má osoba vábená 119.
Povinnosti dělníků 371.
 — stavu 172.
Povolání k dokonalosti 298.
 — k stavu duchovnímu 330.
 — k stavu řeholnímu 329.
Požehnání apoštolské umírajícím 40.
 — před zpovědi 163.
Práce trestanců 444.
Pracovní doba 372, smlouva 428.
Praescriptio legitima 424.
Praesentia moralis 214.
Prameny restituce 430, smilstva 245.
Práva rodičů 366.
Pravdy potřebné necessitate medii 180.
Pravidla k rozeznávání odpustkův 37, o restituci 421.
Pravomoc doplněná (suppleta) 61, kněží námořní cestu konajících 64, ku zpovídání jeptišek 68, pochybná 62, pravděpodobná 61, privilegovaná 58, pro případ smrti 59, předpokládaná (praesumpta) 57, přenesená 57, 64, 65, přenesená na základě obecného zákona 59, na základě obyčejje 59, na základě smlouvy 59, prameny 57, řádná 57, 64, 65, zpovědní 55, hlavní pravidla 62, nedostatek 55, obmezení časem 66, místem 65, osobami 66, potřeba 55, pozbytí 64, řádná 57.
Preces iaculatoriae 205.
Pretium affectionis 442, legitimum, vulgare, conventionale 441.
Prima communio 305, 306 sled.
Privilegia zpovědníků v milostivém létě 146.
Privilegium canonis 97, fori 90.
Procrastinatio 393.
Procuratio abortus 112, 113, 127, 129.
Prodavač 441.
Prodej 441, na dluh 442, výhradný 442.
Prohlášení neplatnosti sňatku 347.
Prohlídka mrtvých 400.
Proměnění slibu 417.
Prominutí vadnosti 220, povinnosti výzrady 120, překážek manželských 221, slibu 418, tajné vadnosti 149.
Promissio 436.
Promissarius 436.
Promlčení 424.
Promluvy zpovědní 185.
Pronajímatel 441.
Propositum 25, expressum (formale) 25, vlastnosti 25.
Propůjčení moci klíčů 4.
Prostrati 8.
Prostředky k dokonalosti vedoucí 189, k polepšení 189, proti hříšnému zvyku 275, proti duchovní lenosti 254, proti hněvivosti 251, proti pýše 242, proti smilstvu 245, proti závisti 247, zármutku a truchlivosti 279, všeobecné 189, zvláštní 190.
Protokol snubní 331.
 „*Provida*“ konstituce (1906) 350, 473.
Provincialismy při zpovídání 169.
Proxeneta 442.
První sv. přijímání 305, dekret 306, nařízení 307.
Předmět poučování a napomínání zpovědníkova 179.
Předplácení novin liberálních 265.
Předsevzetí pevné 25, se polepšiti 25, účinné 25, všeobecné 25.
Představené řeholnic 377.
Představení řeholních komunit 152.
Předsudky proti zaopatření nemocných 395.
Překážky manželství při zpovídání manželů 346, snoubenců 221, 336, 337, na cestě dokonalosti 300, podrobné a úplné zpovědi 166.
Přemrštování ve zpovědnici 319.
Příčetnost 434.
Příčiny hříchů 187, onanismu 344, nekajicnosti 450, úzkostlivosti 285.
Příchylnost nezřízená k zpovědníkovi 324, 457.
Přijetí pokání 197.
Přijímání sv. svátostí 189, sv. oltářní 189.
Příležitost dobrovolná 267, hledaná 268, „in esse“ 268, k hříchu 267, co jest 267, jak se rozeznává 267, nehledaná 268, nejbližší 267, nutná 268, vzdálená 267.
Příležitostní hříšníci 267.
Případy vyhrazené 75.
Přípověď 433.
Příprava k smrti odsouzených 447.
 — k sňatku 331, k zpovědi 29, k zpovědi generální 458, ku zpovídání 162, na věčnost 452, nemocných 393, zpovědníkova 163.
Přísaha křivá 126.
Přísnost bezohledná 319, přemrštěná 232.
Přispění umírajícím 404.

Priznání před soudem 445.
Psaní hříchů 29, 458.
Psychiatrie 295.
Psychické známky hysterie 295.
Půjčka 440.
Půst 203.
Pýcha 241.
Pyšní 241 sled.

Q.

Quaestum facientes ex indulgentiis 109.
 „*Quam singulari*“ dekret 307, 407.
 „*Quanta cura*“ konstit. Pia IX. 261.
Quasimateria 18, 211, vysvětlení 18.
 „*Quemadmodum*“ dekret Lva XIII. 71.

R.

Rádcové 78.
Rady evangelické 299.
Raptores mulierum 115.
Rationalismus 83, 260.
Receptores 84.
Recidivus 271, formalis 212, 271.
 — materialis 271.
Reconciliatio 9.
Recursus 134.
Redemptio 10.
Rekonciliace katolíků, pouze před pastorem oddaných 348.
Relapsus 25, 212, 271.
Religiosi eiecti 123, viz řeholníci.
Relikvie 110.
Remedia generalia 189, particularia 190, spiritualia 189, virtutum et perfectionis 190.
 „*Rerum novarum*“ encykl. Lva XIII. 281, 369, 429 sled.
Res derelicta 431.
Reserváty arcidiec. pražské 126, biskupské, 80, 131, 146, diecése budějovické 128, královéhradecké 128, litoměřické 128, olomúcké 129, brněnské 130, kdo je stanoví 75, klášterní 76, papežské 75, 79, 131, 146, bez censury 79, ráz trestní 79, podmínky 77, pojem 75, přehledný rozvrh 81, rozhřešování 131, účel 76, zvláštním způsobem papeži vyhrazené 83.
Resignatio 64.
Restituce 420 sled., čas 423, pojem a potřeba 420, prameny 430, příčiny sprostující 424, rukou společnou a nerozdílnou 435, všeobecná pravidla 421, zadržení cizího statku 432, ze smlouvy 423, způsob 423.
Restitutio ex contractu 436, ex injusta acceptione vel retentione 432, ex iniusta damnificatione 433, ex re accepta 430, in solidum 435.

Rigorismus 232.
Ritus absolutionis 216.
Rodičové 364 sled., práva a povinnosti 366 sled.
Rok jubilejní 146.
Rolníci 373 sled.
 „*Romanus Pontifex*“ konstit. 91, 124, 126.
Rozdílnost kajicníků 239.
Rozdrážděnost pohlavní 295.
Rozhřešení 209, in articulo mortis 132, in casibus urgentioribus 146, k smrti odsouzených 449, nepřítomných 213, obecné 216, odepření 226, odročení 228, osoby spoluvinné 91, 92, podmíněné 222, přímé 145, nemocných 398, 399, nepřímé 145, spoluvinné osoby in articulo mortis 93, z pokut církevních 219 sled.
Rozhřešování z rezervátů 131, 139, 144, 145.
Rozjímání 190, 206, o utrpení Páně 280.
Rozkolníci 88, 215.
Rozluka církve od státu 266, manželství 266.
Rozmáhání hříchu 187.
Rozsudek odepření absoluce 226.
 — smrti 447, 449.
Rozvedení od stolu a lože 345 sled.
Rudimenta fidei 179.

Ř.

Řád, ordo regularis 109.
Řády aktivní 375, kontemplativní 375.
Řeholní představení 377, pravomoc zpovědní 54, 57, 61, 62, 64, 65 sled.
 — stav 299.
Řeholnice 68, 108, 112, 375, cestující 70, nemocná 70, sv. přijímání 108, požehnání in articulo mortis 42, 108, zpověď v milostivém létě 146.
Řeholníci 66, 109, 112, pravomoc zpovědní 63, vyloučení 122.

S.

Sacerdotes navigantes (z pov. jurisdikce) 63, 64.
 „*Sacramentum Poenitentiae*“ konstituce Benedikta XIV. 92.
 „*Sacra Tridentina*“ 74, 302, 303.
 „*Sacrorum antistitum*“ motu proprio [1910 1. září] 470.
Sacrilegium 127, reale 127.
Samoprzeň 317 sled.
Samovazba 443.
 „*Sapienti consilio*“ [motu proprio Pii X. 7. April. 1910] 39, 203.

- Satisfactio* conveniens 192, extrasacramentalis 30, pars integralis sacram. poenitentiae 30, sacramentalis 29, salutaris 191, viz dostiučinění.
- Satisfactoria* opera 203.
- Sázka* 442.
- Scrupulosi* 168, 285.
- Sebeláska* nezřízená 247.
- Sehemrtvení* 190, 207.
- Sebeobrana* 99.
- Sebepoznání* 451.
- Sebezápor* 190, 207.
- Sedes confessionalis* 161.
- Sekta* Feňanů 102, Karbonářů 101, svobodných zednářů 100.
- Sekundanti* při souboji 98.
- Separatio* a thoro et mensa 345.
- Sepultura ecclesiastica* 114.
- Sequestrantes* 91.
- Seznam* nemocných 387.
- Schedula* confessionis 158.
- Schismatici* 88, 215.
- Schopnost* k stavu řeholnímu 328.
- Schvalování* škol beznáboženských 265.
- Sigillum* sacramentale 149.
- Signa* extraordinaria dispositionis 211.
- Simonia* confidentialis 109, realis 109.
- Sirotčí* jmění 423.
- Skrupulanti* 168, gener. zpověď 289, viz úzkostliví.
- Skutkové* kající 203.
- Slabomyslné* dítky 314.
- Slib* 148, 415 sled., non contrahendi matrimonium 416, ustavičné a dokonale čistoty 148, 196, 337, 342, 418, vstoupiti do řehole 148, 418.
- Sliby* kající 148, nedospělých 420, osobní 416, papeži vyhrazené 419, podmíněné 416, 419, poutní 419, proměňování 417, prominutí 418, řeholní 148, 420, věcné 416, zrušení 420.
- Slíbení* moci klíčů 4.
- Sloužení* mše sv. 380.
- Služebníci* 427.
- Slyšení* generální zpovědi 457.
- Slyšící*, třída kajícníků 8.
- Slzy*, jako známka litosti 212.
- Smilstvo* 213, 244.
- Smiřeni* 252.
- s církví katolíků, pouze před pastorem oddaných 348.
- Smišžené* manželství 216, 333, 361, záruky 334, v Německu 350, v Rakousku 351, v Uhersku 350.
- Smišžený* sňatek se zrazuje 333.
- Smlouva* 423, čelední 369, pracovní 428, o uschování (depositum) 439, společenská 442.
- Smlouvy* jednostranné 436, oboustranné 440.
- Smrt* zdánlivá 400 sled.
- Smyslu* zbavení 404, 409.
- Snoubenci* 159, 171, 216, 331, coram ministro acathol. 348, cum assistentia passiva 360.
- Sňatek* mezi blízkými příbuznými 326, neplatný 346, s apostatou 335, smíšený 333, 361, v Německu a Uhrách 350, s osobou nevěreckou a nemravnou 335, se svobodným zednářem 335, v nebezpečí smrti 362 sled.
- Socialismus* 365, novověký 371.
- Sociální* demokrati 102.
- Sollicitatio* ad turpia 117.
- Sortilegus* 200.
- Souboj* 98.
- Soud* církevní (rozvod) 346, obč. 346.
- Souložníci* 359 sled, 363.
- Soustrast* s hříšníkem 186.
- Soutěž* 434.
- Souvislost* mezi bezprávným činem a vzešlou škodou 434.
- Spalování* mrtvol 105.
- Spiklenci* 182.
- Spisy* asketické 190.
- Spolek* křesť. rodin 367.
- Společné* bydlení 245.
- Společnosti* biblické 101.
- Spolky* loupežníků a zlodějů 446, penězokazů 446, podvratné 102, pro spalování mrtvol 105.
- Spoluvinné* osoby 92.
- Sponsalia* („Ne temere“) 326 sled., clandestina 326, dle dekretu „Ne temere“ 327.
- Sponsi* 326, 327 sled., 331 sled.
- Spravedlnost* zpovědníková 53.
- Srážka* vlaků 218.
- Stálý* zpovědník 246.
- Stanné* právo 447.
- Starokatolíci* 88, 101.
- Stáří* pokročilé 256, při rezervátu 173.
- Status consiliorum* 299.
- Stav* duchovní 330, kněžský 330, 379, manželský 326, milosti 35, paucický ve sv. 328, rolnický 373, řeholní 329.
- Stávka* 371, 428 sled.
- Stipendia* 110, 113, 382.
- Stojící*, třída kajícníků 8.
- Stoupenci* liberalismu 259.
- Strach* 415.
- Studentské* mensury 99.
- Studium* kněze 383.
- Stupeň* pokročilosti hříšného stavu 187, 188.

Suffragium universale 260.
Suchopárnost duchovní 300.
Superbia 241.
Suspense 63, 82, 121, 220.
Suspense papeži vyhrazené 121.
 — sněmem tridentským stanovené 124.
 — v čem záleží 82.
Suspensio generalis 65.
Svatokrádež 127.
Svátostná zpověď 26, pojem a potřeba 26, způsob a vlastnosti 27.
Svátost pokání, pravou svátosti N. Z. 17, částky 17, hmotnost vzdálená 17, hmotnost bližší 18, dostatečná 18, platné přijetí 22, podmínky platného přijetí 45.
Svépomoc 427 sled.
Svěcená voda u nemocných 392, 405.
Svědkové při závěti 437, souboje 98.
Svědomy bludné 181, dekret „*Quemadmodum*“ 71, útlé 285, úzkostlivé 285.
Světlo u zpovědnice 162, 323.
Svobodní zednáři 100 sled., rozhršení 104, sňatky 335.
Syllabus pap. Pia IX. 261.

Š.

Setrnost zpovědnikova při otazování 175.
Škoda vzešlá 422 sled., 432, na cizím majetku 427 sled.
Skola beznáboženská 265.
Skůdce nespravedlivý 423.
Stola při zpovídání 163.
Svakrovství nepočestné 358.

T.

Tabulka s rezerváty 162, úřední 150.
Tajemství zpovědní 149, 164, 171.
Tajné odškození 427.
Tanec 374.
Taneční zábavy 374.
Tempus Communionis 139.
Terciáři 43.
Testamentum 389, 437 sled.
Theorie Malthusova 342.
Thesaurus ecclesiae 33.
Titulus coloratus 61.
Tlumočník 27, 414.
Touha po dokonalosti 302.
Travičství 130.
Trestanci mladiství 443, v samovazbě 443, z vazby propuštění 446.
Trestnice 443.
Tresty za zločin vábení 118.
Trpělivost nemocných 390, 391, zpovědnikova 52, 311.
Truchliví 278.

Truchlivost bohumilá 278, zhoubná 279, hříšná 279.
Třídy kajcníků 8.
Tvar těžkých hříchů 165.
Typographi et editores librorum 468.

U.

„*Ubi primum*“ konst. Bened. XIV. 97.
Účastenství při poškození 435.
Účenost zpovědnikova 53.
Účinky truchlivosti 279.
Újma v jídle 206, ve spaní 207.
Úkony kajcnickovy 18.
Ulehčení pro zpovědníky snoubenců 338.
Umírající 404 sled.
Úmluvy mezi zaměstnavateli a dělníky 372.
Úmysl bytný 216, se polepsiti 25, 210, soudobný 216, získati odpustky 41.
Úpadek zaviněný 423.
Úplnost vyznání 164.
Určování stavu 325.
Úřad zpovědnický, důležitost 3, 6, snadnost 5, odpovědnost 5, spasonosný 5, význam a vznešenost 3, záslužnost 6.
 — zpovědníka jeptišek 68, 71, 375.
Úsudek o dispoici 209, 211, 213.
Usura 440.
Usurpantes 91.
Usurpatores bonorum eccl. 91.
Utajený život 401 sled.
 „*Ut debita*“ dekret 110, 113.
Utrhání na cti 246.
Utrpení nemocných 390, 391.
Úzkostliví 168, 285.
Úzkostlivost 285.
Uznání způsobilosti či approbace 56.
Užitek průmyslný, přirozený, smíšený 431.
Užívání rozumu 406 sled., pochybné 408.
 — vědomostí ze zpovědi 157.

V.

Vadnost 148 sled., 165, 220.
Vatikánský sněm 260.
Vazba vyšetřovací 444.
Vdovy 367.
Věc pohozená 431, vzácná 442, ztracená 431.
Vedení duší 239, k dokonalosti 297.
Vědomosti zpovědnikovy 53, ze zpovědi 151, 152, 157.
Velezráda 128.
Velikonoční čas 139.
Veneficia 130.

Venditio 441.
Versiones sacrae scripturae 101, 462.
Veřejné pokání 7.
Veřejní hříšníci 357.
Věřitel 423.
 „*Veto*“ in electione Summi Pontif. 92.
Věznice 443.
Vězňové 140, 141, 144, 443 sled.
Via purgativa 298, *illuminativa* 298, *unitiva* 299.
Viaticum 407 sled.
Vidění 296, 300.
 „*Vigilanti studio*“ dekret 124.
Vikářové 360
Vina bohoslovná, právní 434.
Violantes clausuram monialium 108.
Violatio censurae 149.
 — *sigilli sacramentalis, directa* 156, *indirecta* 156.
Violentas manus injicientes 97.
Vitium dominans 187.
Vlastník 422.
Vlastnosti otázek zpovědníkových 175.
 — zpovědníka jako navštěvovatele nemocných 386.
 — zpovědníka řeholnic 68, 375.
Vlažnost náboženská 253.
Volba liberálních poslanců 265, stavu 325, stavu manželského 326.
Volná myšlenka 266.
 — škola 265.
Votum 415 sled., *commutatio* 417, *conditionatum* 416, 419, *dispensatio* 418, *impuberum* 420, *irritatio* 420, *iuratum* 148, *non nubendi* 329, 416, *Papae reservatum* 419, *poenale* 148, *perfectae castitatis* 148, 329, 337, *religionem ingrediendi* 148, *solemne* 359, *virginitatis* 329.
Vražda úmyslná 127.
Všední hříchy 167, 292.
Vůdce k dokonalosti 297.
Výhradný prodej 442.
Vyhrazené případy svědomí 75.
Výlohy 432.
Vykonání pokání 197 sled.
Vykonavatel závěti 437.
Vykořisťování dělníků 372.
Výkup 10.
Vyobcování z církve 215.
Výpověď 370.
Výsada terciářů 44.
Výsady zpovědníků v arcid. olomoucké 142, pražské 139, v diec. brněnské 143, budějovické 140, královéhradecké 141, litoměřické 141.
Vyslychání kajčnicků 164.
Výstrahy zpovědníkům 456.
Výška mzdy 373.

Výzdoba zpovědnic 162.
Vyznání mravně či formálně úplně 165, mužů a mladíků 318, nedostatečně 169, písemné 412, svátostné 26, tajné 27, úplně a podrobně 164, ústní 27.
Výzrada 97, 104, 119, spoluvinníků 97.
Vzbuzování božských ctností 392.
Vzdálení kajčnicka ze zpovědnice 214.
Vzdělání kajčnicka 256.
Vzdělanost novověká 257.
Vzkládání rukou 216.
Vzrůst hříchu 187.
Vzývání Ducha sv. 29.

Z.

Zábavy rozpustilé 374, taneční 374.
Záclona zpovědnice 161.
Začátečníci na cestě k dokonalosti 300.
Zadržování mzdy 373.
Zahálka 245.
Záhubnost liberalismu 259 sled.
Zakazování sv. přijímání řeholnicím 71 sled.
Zákon lateránský 46.
Zákonité promlčení 424.
Zaměstnavatelé 368 sled.
Zaopatřování dětí 406 sled., odsouzenců 447 sled.
Zápůjčka 440.
Zarmoucení 278.
Záruky při smíšeném sňatku 334.
Zásady jednání s hříšníky navyklymi 273.
 — liberalismu 259.
 — o příležitosti ke hříchu 267 sled.
Zásnuby 326, lehkovážné 326, následky 328, nová právní forma 327, tajné 326, účinky platného zásnubu 328.
Zastavení práce 371, 428 sled.
Zatajení absoluce 172.
Zatvrzelost 275, odsouzenců 449, nemocného 305.
Závěrečná modlitba při absoluci 218.
Závět 388, 437 sled.
Závistiví 246.
Zbraně k duchovnímu boji 283.
Zdánlivá smrt 400.
Zdánlivě nábožní 293.
Zednáři 100.
Získání plnomocných odpustků 379.
Zjevení 296, 300.
Zločin, překážka manžel. 348, vábení ke hříchům mrzkým 117.
Zloděj 423.
Zmaření plodu 127.
Změna pokání 197.
Zmírnění pokání 198.

Znalost náboženství 308.
Znamení dispozice 211.
 — indisposice 212.
Známky hysterie 295.
 — povolání k stavu řeholnímu 329.
 — smrti 400.
 — úzkostlivého svědomí 285.
Známosti s druhým pohlavím 315, 317.
Znásilňování dělníků 429.
Zoufalství jako pokušení nemocných 390.
Zpětilí 271.
Zpovědnice 161, výzdoba 162, záclona 161.
Zpovědní approbace 56, jurisdikce 55.
Zpovědník, bezúhonný život 50, horlivost 50, dítě 305, 311, jako navštěvovatel nemocných 387, jako lékař 186, jako lékař a soudce 191, jako učitel 177, jeptišek 68, 69, 138, kněží 379, mimořádný 68, 69, 72, mužů 318, dekret „Quemadmodum“ 71, nač se nemá ptáti 173, nač se nesmí ptáti 174, ochotnost 51, opatrnost 52, 239, oprávněnost ke zpovídání 54, povinnost otazování 169, povinnost poučování a napominání 177 sled., po vykonané práci 231, při souboji 98, řádný 68, řeholnic 68, 138, 375, řeholníků 66, spravedlivost 53, trojí úřad 49, trpělivost 52, učennost 53, způsob otazování 175, způsobilost 56.
Zpovědní listky 158.
 — tajemství, porušení úplné a částečné 156.
Zpověď častější 17, generální 140, 141, 143, 144, 275, místo 161, mužů 318, na moři 63, 64, jubilejní 146, osob duchovních 48, 375, 379, osob žen-

ských 323, pravdivá 28, prostá a upřímná 28, při misiích 455, řeholnic 68, 71, 147, snoubenců 140, 141, 142, 144, 331, svátostná 26, tajná 27, úkon kajčnicka 26, úplná čili podrobná 28, 164, v čase velikonočním 46, veřejná 27, vězňů 443 sled 446, výměr 26, za účelem získání odpustků 35, z hříchů již odpuštěných 167, pochybných 168, zkroušená 28, všedních 167, životní 140, 141, 451:
Zpovídání dítě 305 sled., kněží 379, manželů 340, mužů 318 sled., nemocných 384, 396, rodičů 364, řeholnic 68, snoubenců 331, v sakristii 161, v soukromých domech 162, umírajících 404 sled.
Zprostředkování restituce 425.
Způsob pohnouti k lítosti 183.
 — promluv zpovědních 184.
Zpytování svědomí 28, 189, důležitost 29, nedbalé 29, každodenní 304.
Zrazování sňatku 326.
Zrcadlo zpovědní 458.
Zrůdné ditky 314.
Zrušení slibu 420.
Ztracená věc 431.
Zvyk hříšný 213.

Ž.

Žádost za plnou moc 132.
Žádostivost zlá 288.
Žalmy kající 205.
Ženich 332.
Ženské osoby 322.
Ženy před těžkým porodem 399.
Život utajený 401 sled.
Žhář 128.
Žhářství 128.

SPISY

nákladem **Dědictví sv. Prokopa** vydané:

(Označují se zde původní ceny.)

- Jenerální rejstřík věcný.** Časopisu katol. duchov. od r. 1828—1878. Cena 1 K.
Evangelium sv. Matouše. S výkladem Fr. Sušila. Cena 4 K.
" " **Marka.** " " " 1 K 20 h.
" " **Lukáše.** " " " 1 K 80 h.
" " **Jana.** " " " 4 K.
Katechismus sněmu Tridentského. Cena 3 K 20 h.
Skutky apoštolské. S výkladem Fr. Sušila. Cena 3 K 20 h.
Listové sv. Pavla apoštola. S výkladem Fr. Sušila, I. díl za 5 K, II. díl za 5 K 60 h.
Písmo sv. Nového Zákona. S výkladem Fr. Sušila. Cena 6 K.
Antonín Brus z Mohelnice. Sepsal Dr. Klem. Borový. Cena 4 K.
Spisy sv. Otcův apošt. a Justina Mučenníka. Cena 4 K.
Učení M. Jana Husi. Sepsal Dr. Ant. Lenz. Cena 4 K.
Sv. Otce Ireneia Patero knih proti kacířstvím. Cena 5 K.
Apologetikum Q. Sept. Fl. Tertulliana. Cena 1 K 60 h.
Padesát homilií duchovních sv. Makaria Egypt. Cena 2 K 40 h.
Martin Medek, arcibiskup Pražský. Cena 2 K 40 h.
Poselkyně starých příběhů českých. Sepsal Jan Beckovský. Sv. I. a II. po 5 K, sv. III. 5 K 60 h.
Anthropologie katolická. Sepsal Dr. Ant. Lenz. Cena 6 K 40 h.
Všeobecný církevní dějepis. Sepsal Dr. Fr. Kryštůfek. Díl I. Starý věk. Cena 6 K. Rozebrán. — Díl II. Středověk. Část I. Cena 6 K; Část II. Cena 6 K. — Díl III. Nový věk. Cena 8 K.
Katolická mravověda. Sepsal Jan Nep. Stárek. Cena 5 K.
Rozbor filosofie sv. Tom. Akv. Napsal Dr. Václav Hlavatý. — **Výbor ze spisů sv. Otce Jana Zlatoústého.** Přeložil Jan Nep. Desolda. Cena 5 K.
Arnošt hrabě Harrach, kníže-arcibiskup Pražský. Napsal Dr. Fr. Krásl. Cena 5 K.
Sv. Tomáše Akv. O bytí a bytnosti a kardinála J. Pecciho Výklad vlašský. Přel. J. K. Votka a V. Vojáček. — **Logika formálná.** Od Dra. fil. Eugena Kadeřávka. Cena 4 K.
Starověda biblická. Vzdělal Dr. Melichar Mlčoch. Cena 5 K.
Kláster bl. Anežky v Praze. Sepsali V. V. Tomek a J. Mocker. Cena 2 K.
Dějiny posvátného zpěvu staročeského. Sepsal K. Konrád. Cena 10 K.
Psychologie. Od Dra. Eug. Kadeřávka. Cena 4 K.
Svatý Prokop. Sepsal Dr. Frant. Krásl. Cena 6 K.
Zpovědnice. Sepsal Dr. Gabriel Pecháček. Druhé vydání. Cena 6 K.
Paedagogika. Sepsal prof. Šauer z Augenburku. Cena 4 K 60 h.
Sv. Vojtěch. Sepsali Dr. Fr. Krásl a prof. J. Ježek. Cena 8 K.
O mši svaté. Pojednává theol. a fil. Dr. Josef Kupka. Cena 8 K.
Výklad žalmů. Napsal Dr. Jan Sedláček. Díl I. Cena 6 K 60 h. Díl II. Cena 7 K 40 h.
Chrámový poklad u sv. Víta v Praze. Napsali Dr. A. Podlaha a Ed. Šittler. Cena 50 K.
Úvod do Písma sv. Nového Zákona. Sepsal Dr. Jan Lad. Sýkora. Cena 7 K. Dílu II část I. Cena 10 K.
Morálka filosofická. Část I. a II. Napsal Dr. Eugen Kadeřávek. Cena 6 K.
Protestanství v Čechách. Sepsal Dr. Fr. Kryštůfek. Cena 7 K 50 h.
P. Bohuslav Balbín S. J. Napsal P. A. Rejzek S. J. Cena 7 K 50 h.
Katolická mravouka. Napsal Dr. Ant. Vřešťál. Díl I. povšechný. Cena 6 K 50 h.
Kniha o správě pastýřské Sv. Otce Řehoře Vel., jakož i Pavla Diakona, mnicha Cassinského, **Život sv. Řehoře Vel.** Přeložil, úvodem a poznámkami opatřil Klement Kuffner, farář u sv. Víta v Praze. Cena 4 K.
Kniha Soudcův. Překlad z Vulgaty i z původního textu a výklad. Napsal Dr. Jaroslav Sedláček. Cena 8 K.